ҚО ББД ОӘО
УМЦ РО КО

Қарағанды облысында білім
беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы

«XXI ҒАСЫР ДАҒДЫЛАРЫ: БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАҢА ТЕНДЕНЦИЯЛАР»

облыстық ғылыми-тәжірибелік конференциясы

«НАВЫКИ XXI ВЕКА»: НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ»

научно-практическая конференция

Қарағанды 2022

Қарағанды облысында білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы

ҚО ББД ОӘО
УМЦ РО КО

«XXI ҒАСЫР ДАҒДЫЛАРЫ: БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАҢА ТЕНДЕНЦИЯЛАР»

Білім беру қызметкерлерінің облыстық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары
16 мамыр

II-бөлім

«НАВЫКИ XXI ВЕКА»: НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ»

Материалы областной научно-практической конференции работников образования

16 мая

Часть II

Қарағанды 2022

XXI ғасыр дағдылары: білім берудегі жаңа тенденциялар: Білім беру қызметкерлерінің обл. ғыл.-практ. конф. материалдары: І-б.- Қарағанды: ҚарУ баспасы, 2022-531 бет.

Навыки XXI века»: новые тенденции в образовании: Материалы обл. науч.-практ. конф. работников образования: Ч.І.-Караганда: Изд-во КарУ, 2022-488 с.

Редакционная коллегия

Абдикерова Б.Х., Копбаева Г.С., Мукашева Г.Г, Суртубаева Д.А., Тулепбекова С.К., Сулейманова Г.О., Жаркеева Г.Б., Тукбаева З. И., Какенбекова А.А., Сартаева Ж.А., Калмагамбетова А.Х., Илюхина Т.М.

ISBN 978-601-7791-84-1

Жинақта Қарағанды облысы білім беру қызметкерлерінің облыстық ғылыми-практикалық конференция материалдары басылған.

Білім беру мекемелерінің басшылары мен пән мұғалімдеріне, психологтарға, әлеуметтік педагогтерге, тәрбиешілерге, арнайы түзету мектептеріне, әр деңгейдегі әдіскер мамандарға арналған.

В сборнике публикуются материалы областной научно-практической конференции работников образования Карагандинской области.

Предназначен для руководителей организаций образования, учителей предметников, психологов, социальных педагогов, работников коррекционных/специализированных школ-интернатов, методических служб разного уровня.

Қарағанды облысында білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы, 2022

СОДЕРЖАНИЕ

Мукашева Гульсым Габбасовна .....
ОРГАНИЗАЦИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕТНОСТИ ПЕДАГОГОВ.....13
Заркеева Д.Н. 15
ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМ БЕЛСЕНДІЛІГІН ДАМЫТУДАҒЫ Қ.БІТІБАЕВА ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ 15
Затолокина Н.А., Мельникова Е.М. 17
«ЧИТАЮЩАЯ ШКОЛА».....17
Кабдуова А. Е.....20
БЕЛСЕНДІ ОҚУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ КОММУНИКАТИВТІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ.....20
Кадысева Е.М., Доронкина Е.В. 22
ОПРЕДЕЛЕНИЕ ТИПА МОТИВАЦИИ КАК ВОЗМОЖНОСТЬ МАКСИМАЛЬНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПОТЕНЦИАЛА СОТРУДНИКА ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ.....22
Какенбекова А.А. 26
СОВРЕМЕННЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ STEM-ОБРАЗОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ 26
Канатбекова Г.А. 30
ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ 30
Карабекова Д.К. 32
АКТИВИЗАЦИЯ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ ФИЗИКИ ЧЕРЕЗ ЦИФРОВЫЕ ПЛАТФОРМЫ И ВИЗУАЛИЗАЦИЮ ЗАДАНИЙ.....32
Каримбаева.А.Б.....34
ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДА ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ МАҢЫЗЫ 34
Карпыкбаев Е.А., Абилда С.Е. 37
МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДАҒЫ ВОЛЕЙБОЛ СПОРТТЫҚ ОЙЫНЫН ҰЙЫМДАСТЫРУДАҒЫ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕР.....37
Касимова С.С., Рысбекова Д.Ж. 40
БИОЛОГИЯ ПӘНІНЕН ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ПӘНДІ ЖӘНЕ ТІЛДІ КІРІКТІРІП ОҚЫТУ 40
Кашкынбаева Н.Ш. 43
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ 43
Кенешова Р.А., Исбекова Б.А. 45
УЧЕНИЧЕСКОЕ ПОРТФОЛИО КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ XXI ВЕКА 45
Кенжегарин Н. Н.....47
САБАҚТА ҰЛТТЫҚ ОЙЫН ҮЛГІЛЕРІН ТАНЫМДЫҚ ЖАҒЫНАН ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ 47
Керейбай А. 49
КӨРКЕМ ЕҢБЕК САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЕБЕРЛІГІН АРТТЫРУ ҮШІН ҚОЛДАНҒАН ӘДІС-ТӘСІЛДЕР.....49
Керейбаева А. А. 52
ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БАҒАЛАУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ МЕН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....52
Кикбава А.Т. 55
АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ – ҰЛТ ҰСТАЗЫ 55

Китанова А.С. **57**
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОБЛЕМНО-ИГРОВЫХ СИТУАЦИЙ В ПОЗНАВАТЕЛЬНОМ РАЗВИТИИ СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ **57**
Клементьева О.С **60**
«ONLINE - СЕРВИСЫ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ УЧЕБНЫХ НАВЫКОВ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО И ТРАДИЦИОННОГО УРОКА» **60**
Клингман И.В. **62**
СЕКРЕТЫ УСПЕШНОГО ОБУЧЕНИЯ **62**
Ковальчук А.В. **65**
СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ, ОСНОВАННЫЕ НА ПРИНЦИПАХ ПРОГРАММЫ «РУХАНИ ЖАНҒЫРУ» **65**
Кожаева А.Н. **68**
«ОҚУ СТРАТЕГИЯЛАРЫ МӘТІНДІ ТҮСІНУ ПРОЦЕСІНЕ ҚАЛАЙ ӘСЕР ЕТЕДІ» ІС - ӘРЕКЕТТЕГІ ЗЕРТТЕУ» **68**
Кожекпаева Н.С. **71**
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИЁМОВ КОММУНИКАТИВНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНОГО ПОДХОДА НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ **71**
Кокенова А. А. **74**
КВЕСТ-ЖОБАСЫ – АҚПАРАТТЫҚ БІЛІКТІЛІКТІ ДАМЫТУ САБАҒЫ **74**
Коккозова НА. **77**
ОҚЫТУДЫҢ БЕЛСЕНДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІНІҢ БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА ТИІМДІЛІГІ. **77**
Конурбаева А.К. **79**
ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ **79**
А.Б.Копабаева **82**
БІЛІМ БЕРУДЕГІ НЕГІЗГІ ТРЕНДТЕР: «БОЛАШАҚТА МЕКТЕПТЕГІ БІЛІМ ҚАНДАЙ БОЛАДЫ: БАСТЫ 5 ТРЕНД» **82**
Коряка Н.В., Медведева Н.В. **85**
СТРАТОВАЯ ТЕХНОЛОГИЯ КАК СРЕДСТВО ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ И ИНДИВИДУАЛИЗАЦИИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ. **85**
Кравцевич С.В. **88**
ЭМОЦИОНАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ–НАВЫК БУДУЩЕГО УСПХА **88**
Куземханова Р.О. **91**
АСТРОНОМИЯ ҒЫЛЫМЫ ТАРИХЫНДАҒЫ АСТРОЛОГИЯНЫҢ ОРНЫ **91**
Кузнецова Е.В., Храмкова Ю.А. **96**
ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ АКЦИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ЛИЧНОСТИ ШКОЛЬНИКА **96**
Кузовкина К.С. **99**
ШКОЛА ПРИЕМНЫХ РОДИТЕЛЕЙ, КАК ИННОВАЦИОННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ, ОРИЕНТИРОВАННАЯ НА РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ ПОТЕНЦИАЛЬНЫХ РОДИТЕЛЕЙ **99**
Кулмакова А.С. **100**
МАТЕМАТИКА САБАҒЫН ҚЫЗЫҚТЫ ӘРІ ТҮСІНІКТІ ӨТКІЗУДЕГІ ҚАЗІРГІ АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ **100**
Кульдебаева Д.Б. **103**
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ STEM-ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ В СРЕДНЕМ ЗВЕНЕ **103**
Кусаинова А.М. **106**
БІЛІМ АЛУШЫЛАРМЕН ИНФОРМАТИКА ПӘНІНДЕ ОРЫНДАЛАТЫН АҚПАРАТТЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРЫ **106**
Р.А. Қадырқұлов, Ә.Д. Рысқұлбекова, Г.К. Нұрмұханбетова, Информатика

. 108
Куштанова Г. Х. 108
ПРОЕКТНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ В ОБНОВЛЕННОЙ ПАРАДИГМЕ ОБРАЗОВАНИЯ 108
Қайратқызы А., Хуанган А. 110
ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ 110
Қанафин Т.С. 114
ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДЫҢ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ 114
Козыбаева Г.Ж. 118
ӘДЕБИЕТТІК ОҚУ ПӘНІНДЕ «ОҚЫРМАН КҮНДЕЛІГІ» АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛАЙ ДАМЫТУҒА БОЛАДЫ?» 118
Кыдырбекова Б.К. 120
МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ЖҰМЫСТЫҢ БЕЛСЕНДІ ФОРМАЛАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ 120
Кыпшакпаева А.О. 123
МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ЗЕРТТЕУ ҚЫЗМЕТІ: АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ ЖӘНЕ КЕДЕРГІЛЕРІ 123
Қазыбек Р. Т. 126
САБАҚТА ОҚЫТУДЫҢ БЕЛСЕНДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІН ҚОЛДАНУ 126
Ибадельдаева Ж. Р., Испулаева А. Б. 128
ОНЛАЙН-ОБУЧЕНИЕ: ТРЕНД СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ. 128
Ибраева К.К., Бакирова Р.А. 132
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ҮЗДІКСІЗДІК: ЗАМАНАУИ МЕКТЕП ПЕН ЗАМАНАУИ МҰҒАЛІМ, ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ 132
Ибышев Р.Н. 136
ВЛИЯНИЕ ЗАНЯТИЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРОЙ НА УРОВЕНЬ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ 136
Иваненко Н.И. 139
СОЗДАНИЕ УСЛОВИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЧТЕНИЕ И ПИСЬМО У УЧАЩИХСЯ 7-Х КЛАССОВ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ. 139
Иванов А.С. 142
РАЗВИТИЕ ВООБРАЖЕНИЯ У ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЯМИ ЗРЕНИЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ 142
Игембаев Р.К. 143
ОҚУШЫЛАРДЫ ТАРИХ САБАҒЫНА ҰЙЫМДАСТЫРУДАҒЫ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ТҮРЛЕРІ 143
Игенова А.Б 145
«ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ЖАС ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ЕСКЕРУ АРҚЫЛЫ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ» 145
Идрисова С.М. 148
БІЛІМ БЕРУДЕГІ XXI ҒАСЫР ДАҒДЫЛАРЫ 148
Икенова И.А. 151
ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ 151
Илюхина Т.М., Копбаева Г.С. 153
ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ БЕЗОПАСНОГО ПОВЕДЕНИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ 153
Ильясов А.Ж., Саршинова Н.Е. 156
ОБ ИННОВАЦИОННЫХ ПОДХОДАХ К СИСТЕМЕ РАБОТЫ С РОДИТЕЛЯМИ 156
Исатаева С.Ж. 158

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ТӘРБИЕЛЕУДЕ ҚОЛДАНЫЛАТЫН ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ.....158
Исина Б.С. 160
САБАҚ ҮРДІСІНДЕ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРЫН ҚОЛДАНУ 160
Искакова Р.М. 162
«БАҚЫЛАУ, ЗЕРТТЕУ, ОЙ ҚОРЫТУ».....162
Искакова А.С.....164
БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ ГЕОГРАФИЯ ПӘНІНЕН ЖҮРГІЗІЛЕТІН ӨЛКЕТАНУ ЖҰМЫСТАРЫНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК МАҢЫЗЫ 164
Ишмагамбетова Р.О. 167
ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ.....167
Лазарева В. В. 169
РАЗВИТИЯ ФИЗИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ ЧЕРЕЗ ПРИМЕНЕНИЯ СКАКАЛКИ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ 169
Лапшакова Е.В.....172
ИСКУССТВО КАК СРЕДСТВО ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ ДШИ.....172
Лебедь Р.Ф.....174
ТЕХНОЛОГИЯ «ПЕРЕВЁРНУТЫЙ КЛАСС» КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ XXI ВЕКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ В УСЛОВИЯХ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ.....174
Лихицкая О.В. 177
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ ГЕЙМИФИКАЦИИ НА УРОКАХ. 177
Любина Е.А., Мацкевич А.А. 180
ИНФОГРАФИКА КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ 21 ВЕКА У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ 180
Маженова С.Т.....184
БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРЫДЫҢ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТА ОТЫРЫП, ТАНЫМДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ.....184
Майдабекова Т.К. 186
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТАНЫМДЫҚ ПРОЦЕСТЕРІН ЗЕРТТЕУ 186
Макашева А.К. 188
ОҚУШЫЛАРДЫҢ БИОЛОГИЯ ПӘНІ БОЙЫНША КРЕАТИВТІЛІГІН ДАМЫТУ 188
Макижанова А.К.....192
ГЕОМЕТРИЯНЫ ОҚЫТУДА ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ.....192
Максименко Н.В. 196
РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ПОСРЕДСТВАМ АНАЛИЗА ИСТОРИЧЕСКИХ ИСТОЧНИКОВ.....196
Малдыбаев Е.А. 199
ЖАСӨСПІРІМ ШАҚ – ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫ КЕЗЕҢІ 199
Мандрик С.В.....202
ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ, ОРИЕНТИРОВАННЫЕ НА РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ И НАВЫКОВ XXI ВЕКА 202
Малтабарова Н. К.....208
САБАҚТЫ ЗЕРТТЕУ-КӘСІБИ ЖАҢАРТУ ЖОЛЫ.....208
Мендалиева А.Д. 211

АБАЙ ҚҰНАНБАЕВ ШЫҒАРМАЛАРЫНЫҢ ЖАСТАРДЫҢ ӨНЕГЕЛІ ТӘРБИЕСІНЕ ӘСЕРІ 212
Минбаева Л.Е. 215
«ОҚУҒА ҚҰШТАР МЕКТЕП» ЖОБАСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ 215
Мисюрина Н.М., Вафина Е.Л. 217
РАЗВИТИЕ СОТРУДНИЧЕСТВА С IT КОМПАНИЯМИ, КАК ОДИН ИЗ МЕТОДОВ СОЗДАНИЯ АКТУАЛЬНОЙ ЦИФРОВОЙ СРЕДЫ ДЛЯ ОБРАЗОВАНИЯ УЧАЩИХСЯ. 218
Михеева Т.В. 219
МНЕМОТЕХНИКА КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ СПОСОБ ЗАПОМИНАНИЯ И ПРИМЕНЕНИЯ ФИЗИЧЕСКИХ ЗАКОНОВ 219
Мосунова И.Э. 221
ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ, ОРИЕНТИРОВАННЫЕ НА РАЗВИТИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ 221
Муканова Г.С. 224
ПРИМЕНЕНИЕ РАЗНОУРОВНЕВЫХ ЗАДАНИЙ НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ 224
Мухамеджанова М.А., Бекбулатова Г.И. 227
ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ КЕЗІНДЕ МАТЕМАТИКА САБАҚТАРЫНДА ГРАФИКАЛЫҚ ПЛАНШЕТТІ ПАЙДАЛАНУ 227
Мұханмедина К.Т. 232
ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ 232
Мыкышева Г.Е., Жанабекова Қ.Ж. 235
БҮГІНГІ БІЛІМ САПАСЫ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ЖОБАЛАР 235
Набатова Д.Б. 238
ТАРИХ САБАҒЫНДА СЫНИ ОЙЛАУ ДАҒДЫСЫН ДАМЫТУ 238
Накипбекова Ж.С. 241
ТАРИХ САБАҒЫНДА ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУ ӘДІСІ 241
Накипбекова Ж. А. 244
ФИЗИКАНЫ ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕГІ ДИДАКТИКАЛЫҚ ПРИНЦИПТЕРДІ ҚАРАСТЫРУ 244
Нәжмәдин М.Е., Болатбекова А.Б. 247
ОҚУШЫЛАР МЕН ОҚЫТУШЫЛАРДЫҢ ЦИФРЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ 247
Семенюк Н.В., Новожилова И.П. 253
«LESSON STUDY, КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ СПОСОБ 253
ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОЛЛЕКТИВА» 253
Нургалиева Н. Ж. 256
ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ПРОБЛЕМАЛАРЫ 256
Нурмаганова Галия Жумагалиевна 258
ЗАМАНАУИ МЕКТЕПТІҢ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ. 258
Нурмуканова Ж. Т., Искакова Г. М. 261
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІ 261
Омарбеков К.М.; Омарбекова Г.Н. 265
ӨЛКЕ ТАРИХЫ. ТАРИХИ, МӘДЕНИ ЖӘНЕ ТАБИҒИ ЕСКЕРТКІШТЕР 265
Омарова С.Ж. 268
КІШІ ЖАСТАҒЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЖАЛПЫ ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚАБІЛЕТТЕРІ МЕН ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ 268
Омарова Н. А. 271

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ: АЛАШ ПАРТИЯСЫ 271
Омарханова А.М., Бокебаева Г. А. 276
МАТЕМАТИКА САБАҚЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР 276
Омирбаева Д.М., Сыздыкова Э.К. 278
ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚҚА ҚҰРМЕТТІ АРТТЫРҒАН ЖОБА 279
Оразбаева Р.Ж. 280
ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДАҒЫ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫ МЕН КРЕАТИВТІ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ 280
Орынбаева Н. Р. 287
ИННОВАЦИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕ РЕФЛЕКСИВТІ ПРАКТИКАНЫ ПАЙДАЛАНУ 287
Оспанов Д.А. 290
ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ АЯСЫНДАҒЫ ЖАҢА ТРЕНДТЕРДІҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ ...290
Оспанов Аргын Кайырбекович 293
МЕКТЕПТЕ ТУРИСТІК ЖҰМЫСТЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ. 293
Оспанова А.С. 296
ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА ТАРИХ САБАҒЫН ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ 296
Оспанова С. Ө. 299
ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ 299
Островская Г.А. 302
ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ В ПЕРИОД ОБУЧЕНИЯ ГРАМОТЕ 302
Панькова Е.О. 304
ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ КАК ОДНОГО ИЗ ОСНОВНЫХ НАВЫКОВ 21 ВЕКА У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ 304
Пашкова И.И. 307
РЕЗУЛЬТАТ ЭКСПЕРИМЕНТА МОНИТОРИНГА ДОСТИЖЕНИЙ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ 308
Полещук С.В. 310
О ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ 310
Полтавец Ж. Г. 312
ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ЧЕРЕЗ ИНТЕГРАЦИЮ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ И МЕДИАОБРАЗОВАНИЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ 312
Попкова Е.Н., ...315
ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ ЧЕРЕЗ КРИТЕРИАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ 315
Прокопив С.В., Потапова Е.Ф. 318
ПРОЕКТ «НАСТАВНИЧЕСТВО»: ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ 318
Рабаева Б.Б. 320
ТАРИХ САБАҚТАРЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ 320
Рахимберлина А. С. 323
ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ АРҚЫЛЫ XXI ҒАСЫР ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ 323
Рахимжанова М.К. 326
ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒА САЙ ӘДІСТЕРІ 326
Рахым У.Д. 328
БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ МЕДИАМӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚАЗІРГІ КЕЗДІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕСІ РЕТІНДЕ 328

«ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЧТЕНИЕ И ПИСЬМО КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ» 330
Рыспамбетова Ж.Б. 333
БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМІ: ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ЖӘНЕ SOFT SKILLS 333
Рысқұл Ә.Қ. 338
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІ.....338
Рязанова В.А. 342
ОБУЧЕНИЕ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ФОРМАТА ОБУЧЕНИЯ.....342
Сабитова А.Б. 345
МАТЕМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ТИІМДІ ТӘСІЛДЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ 345
Сагадатова Т. К. 348
ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ПРОЦЕСТЕ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ МЕН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....348
Садыканова Б.Ж. 351
БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ.....351
Садыкова А.Р. 354
БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ САНДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ЖӘНЕ SOFT SKILLS.....354
Сайфулова М. Ж. 357
ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕМЕЛЕР МЕН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ 357
Сакимова М.О., Зарубаева Л.Е. 359
ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В ЛИТЕРАТУРНОМ ОБРАЗОВАНИИ 359
Саматов Д.С. 362
ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚ БАҒДАРЛАРЫН ДАМЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ РӨЛІ 362
Сапарбаева Б.А. 366
ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫНА СӘЙКЕС ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА КАРТАНЫ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ.....366
Сартаева Ж. А. 368
ИННОВАЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ 368
Саршинова Н.Е., Серікова Д.Н. 370
ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННО- КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ШКОЛЕ 370
Сатыбалдина Г.М. 372
БОЛАШАҚТЫҢ МҰҒАЛІМІ: ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ЖӘНЕ SOFT SKILLS 372
Сатывалдинова Г. А. 375
ОҚУШЫЛАРДЫҢ БАЙЛАНЫСТЫРЫП СӨЙЛЕУ ТІЛІН ДАМЫТУ 375
Сауленбекова Ж.С. 377
БЕЙНЕСАБАҚТАРДЫ ЖАСАУ ҮШІН ҚОЛДАНАТЫН ӘРТҮРЛІ ПРОГРАММАЛАР 377
Сердалинова Г. Х. 380
БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ДАҒДЫСЫН ЖӘНЕ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....380
Сехимбаева Ж.Ж. 382

СОЗДАНИЕ СИТУАЦИИ УСПЕХА НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ПРИ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ИНТЕРАКТИВНЫХ И ДРУГИХ ТВОРЧЕСКИХ 383
УПРАЖНЕНИЙ 383
Слюсаренко Е.П 385
В ЗДОРОВОМ ТЕЛЕ ЗДОРОВЫЙ ДУХ 385
Смагулова Е.С. 387
ХИМИЯ ПӘНІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ 387
Сон Е.Г., Мирзоева Л.В. 390
LESSON STUDY КАК ИНСТРУМЕНТ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ 390
Спатаева Ш. С. 393
ТАРИХ ПӘНІН ТІРЕК – СЫЗБАМЕН ОҚЫТУДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУДАҒЫ ТИІМДІЛІГІ 393
Сандыбаева А.Т. 395
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИЁМОВ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ 395
Сулейменова Г.А. 397
ШАҒЫН ЖИНАҚТАЛҒАН МЕКТЕПТЕРДІ БАСҚАРУДА «ADKAR»- ӨЗГЕРІСТІ БАСҚАРУ МОДЕЛІНІҢ ТИІМДІЛІГІ 397
Сулейменова Ф.А. 401
ДИАЛОГ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛЬДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ ҚҰРАЛЫ 401
Султанова Г.Ж 404
БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ XXI-ҒАСЫР ДАҒДАЛАРЫН ДАМЫТУ 404
Сурауханова С.К 407
БАСТАУЫШ СЫНЫПТА XXI ҒАСЫР ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ 407
Тажикеева М. Н. 410
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕГІ ТИІМДІЛІГІ 410
Талипова Н.А. 412
МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ДАМУЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР 412
Талипова Э.А. 415
БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫН МӘТІН ҚҰРАСТЫРУҒА ДАҒДЫЛАНДЫРУ 415
Тасырбаева Н.М. 418
БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМІ: ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ЖӘНЕ SOFT SKILLS 418
Тобашев И.К. 434
ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК – ТИІМДІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТІҢ ШАРТЫ РЕТІНДЕ 434
Токабаева К.К. 436
Тулеуова Л.Н. 439
ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРІЛУІНЕ ҚАЖЕТТІЛІГІ БАР БАЛАЛАРҒА ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ІСКЕ АСЫРУҒА БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТАРДЫ ДАЯРЛАУ ПРОБЛЕМАСЫ 439
Тулеуова Г.А., Шахметова Б.М. 441
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІН ДАМЫТУДЫҢ НЕГІЗІ 441
Турганбаева Э. С. 446
МАТЕМАТИКА ПӘНІНЕН ОҚУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДАҒЫ ТИІМДЕЛІГІ 446
Тургумбеков А.Б. 449

ГЕОГРАФИЯНЫ ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕ АКТ МҮМКІНДІКТЕРІН ҚОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....450
Туспекова Г.Г. 462
ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛОЖИТЕЛЬНОЙ МОТИВАЦИИ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ 462
Тусупова А.М.....464
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ МҰҒАЛІМНІҢ ҚӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІН ДАМЫТУДЫҢ НЕГІЗІ.....464
Шектибаева Ә.А.....468
ЭФФЕКТИВНОСТЬ НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ ПОСРЕДСТВОМ УРОКОВ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ.....468
Шигабутдинова Л.А., Аншакова А.Н. 470
РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО И КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В РЕЖИМЕ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....470
Шокенова К. 473
БАСТАУЫШ СЫНЫПТА БАЛАЛАРДЫҢ ДАРЫНДЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ.....473
Шубаева Ж. Ж. 476
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ӘДІСТЕРДІ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ ..476
ТУШИНА С.Ю.....478
ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ПРИМЕНЕНИЯ НОВЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДИСЦИПЛИНЕ ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА.....479
Хиба Ә.Ж., Кисикова Б.С. 482
ЛЭПБУК КАК СОВРЕМЕННОЕ СРЕДСТВО ОБУЧЕНИЯ 482

Мукашева Гульсым Габбасовна
заведующая отдела дошкольного и общесреднего образования
учебно-методического центра развития образования
Карагандинской области

ОРГАНИЗАЦИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕТНОСТИ ПЕДАГОГОВ

В условиях происходящих изменений в образование рынок образовательных услуг требует от организаций образования постоянного развития. Одним из главных ресурсов такого развития становится педагог, способный быть субъектом изменений в образовании и работать в условиях перемен.

Радикально меняется статус учителя, его образовательные функции, соответственно меняются требования к его профессиональной компетентности, к уровню его профессионализма.

Понятие «профессиональная компетентность» рассматривается как:
- совокупность знаний и умений;
- объём навыков;
- комбинация комплекса знаний и личностных качеств;
- теоретическая и практическая готовность к труду, способностью к сложным видам действий;
- интеллектуально и личностно обусловленный опыт социально- профессиональной жизнедеятельности;
- совокупность профессиональных знаний и умений, а также способы выполнения профессиональной деятельности;
- многофакторное явление, включающее в себя систему знаний и умений учителя, его ценностные ориентации, интегративные показатели его культуры.

Современным образовательным организациям нужен учитель, способный самостоятельно планировать, организовывать, контролировать педагогически целесообразную систему работы, основанную на научных позициях, осознавать значимость своей профессиональной деятельности в социуме, а не просто выполнять некие рутинные обязанности.

Главной задачей методической деятельности в организациях образования становится создание образовательной среды, где необходимо реализовывать творческий потенциал педагога и педагогического коллектива. В новой образовательной среде на первое место выдвигается инновационная составляющая работы педагога, решение задач творческого характера, креативный подход к своей профессиональной деятельности. А это может быть достигнуто при условии непрерывного образования, развитии профессионального сознания и мотивации педагогической культуры, индивидуализации стиля деятельности педагога.

Для реализации поставленных перед собой цели учителю необходима благоприятная среда, которую может создать методическая работа образовательных учреждений. Методическая работа - это основанная на науке и прогрессивном педагогическом и управленческом опыте целостная система взаимосвязанных мер, нацеленная на обеспечение профессионального роста учителя, развитие его творческого потенциала, и, в конечном итоге, на повышение качества и эффективности учебно-воспитательного процесса, на рост уровня образованности, воспитанности, развитости, социализации и сохранение здоровья учащихся.

Методическая работа повышает уровень педагогического мастерства, как отдельно одного взятого педагога, так и всего педагогического коллектива, оказывает помощь в улучшении организации обучения и воспитания, обобщении и внедрении передового педагогического опыта.

Учебно-методическим центром развития образования Карагандинской области в 2021-2022 году были проведены мероприятия для организации методической работы в регионах с целью повышения профессиональной компетентности педагогов области.

Совместно с Ассоциацией педагогов Карагандинской области «Өркен» с сентября 2020 года был запущен инновационный проект «Бірге оқимыз!». С целью устранения задающих зон, усвоения тем по предметам, повышения уровня профессиональной компетентности и оказания методической поддержки педагогам области в условиях дистанционного обучения были проведены воркшопы в онлайн формате на платформе zoom. Было проведено более 500 воркшопов, где педагоги области делились опытом работы по восполнению пробелов знаний обучающихся, интерактивными формами работы.

С целью развития творческой деятельности молодых педагогических работников, роста профессионального мастерства, знакомство с приоритетами системы образования Карагандинской области проведен форум молодых педагогов «Знания и профессиональные навыки - ключевые ориентиры современной системы образования». В мероприятии приняли участие молодые педагоги дошкольных организаций, общеобразовательных школ, гимназий, лицеев, областных школ-интернатов, центров поддержки семьи, организаций технического и профессионального образования.

В июне прошел Летний лагерь Ассоциации педагогов Карагандинской области «Заманауи білімге бірлескен қадам» для молодых педагогов. Цель летней школы: привлечение внимания к проблемам профессионального становления молодых педагогов, улучшение условий для их профессионального роста, развитие творческого потенциала, повышение профессионального статуса педагогов. В работе Летней школе участвовали молодые педагоги, имеющие педагогический стаж до 5 лет, профессиональные достижения, педагоги дошкольных организаций, методисты, педагоги-психологи, социальные педагоги, вожатые.

Таже проведены форумы по предметам на различные темы: учителей казахского языка и литературы: «Қазақ тілі мен әдебиеті: оқыту мәселелері және жаңа көзқарас», учителей математики «Математическое образование в школе: состояние, проблемы, рекомендации», учителей истории «Мектептегі тарих пәні: тың тұжырымдама, ашық сана, заманауи көзқарас», учителей начальных классов «Начальная школа: основа образования и науки», учителей географии Карагандинской области «Современные взгляды и подходы в географическом образовании», для учителей музыки, художественного труда и «Комплексное развитие детей: раскрытие творческого потенциала». Форум педагогов системы дошкольного воспитания и обучения Карагандинской области «Современное дошкольное воспитание и обучение: тенденции, проблемы, перспективы».

Главная цель проведение форумов - обмен передовым опытом и знаниями в образовании. Были обсуждены вопросы содержания и качества образования, повышения функциональной грамотности учащихся, профессионального роста педагогов.

Проведены научно-практические конференции: областная конференция посвященная 30-летию независимости Республики Казахстан, Дню рождения А. Байтурсынұлы и Дню языков народов Казахстана, Республиканская научно-практическая конференцию посвященная 180-летию Ибрая Алтынсарина, научно-практическая конференция педагогов Карагандинской области «Навыки XXI века»: новые тенденции в образовании».

Цель конференций - обсуждение актуальных проблем внедрения инновационных моделей, программ, технологий и инноваций, эффективных практик, ориентированных на развитие компетенций и навыков XXI века.

Проведены более 10 предметных конкурсов педагогического мастерства, они прошли с целью выявления талантливых, творчески работающих учителей. демонстрирующих оптимальное владение профессиональными компетенциями, их поддержки и поощрения.

Профессиональное развитие педагога проявляется в стремлении совершенствовать профессиональные компетенции, выстраивать процесс педагогического самообразования. Без внедрения инновационных технологий, современных средств обучения, повышения престижа профессии учителя, выявления и распространения передового опыта, повышения профессионализма педагога этого достичь невозможно.

Организация методической работы — это целостная система, которая основана на достижениях передового педагогического опыта и на конкретном анализе участий и проводимых мероприятий организаций образования. А повышение профессиональной квалификации педагогов средствами организации методической работы принципиальным образом увеличивает возможности формирования профессиональной компетентности педагогических работников организаций образования.

Заркеева Д.Н.
№36 ЖББМ, Қарағанды қаласы

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМ БЕЛСЕНДІЛІГІН ДАМЫТУДАҒЫ Қ.БІТІБАЕВА ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Заман талабына сай оқушыларға сапалы, тиянақты білім беру, олардың белсенді де шығармашыл тұлға болып шығуын қадағалау – мұғалімдер алдындағы жауапты жұмыс, үлкен міндет. Бұл міндет әрбір мұғалімге тынымсыз ізденісті, оқытудың жаңа формасы мен әдіс-тәсілдерін тиімді пайдалануды қажет етеді. Бүгінгі таңда елімізде заманауи білім беру мазмұны жаңа бағытқа жаңашылдығымен бет бұрғаны белгілі. Сондықтан, қазіргі даму кезеңінде жаңартылған білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісін барынша технологияландыру мәселесі басты орынға қойылып отыр.

Рухани байлық, ең алдымен, әр халықтың әдет-салты, дүниетанымы, шыққан түп тамырында жататыны белгілі. Сол ұлттық байлықты бүкіл адамзаттың өз ұрпағын тәрбиелеудегі, білім берудегі озық ұстанымдарымен байланыстыра отырып, әр білім алушының таным белсенділігін дамыту, талантын ашу, шығармашылық еңбекпен оқыту – бүгінгі білім берушінің алдында тұрған абыройлы міндет. Технология – оқытудың, білім берудің, жеке тұлғаны жан-жақты дамытудың тиімді, нәтижелі ізденістерін талап етеді. Оқушының білім алу іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу, оған басшылық ету, білімді өз белсенділіктерімен алуларына түрткі жасау – технологияның басты белгілері болып табылады. [1,6-б.]

КСРО мемлекеттік сыйлығының иегері, ҚР-ның еңбек сіңірген мұғалімі, педагогика ғылымдары академиясының академигі Бітібаева Қанипа Омарғалиқызы – ерекше тұлғаларымыздың бірі. Қанипа Бітібаева қазіргі нәтижеге бағытталған білім беру кезеңінде әдебиетті оқытудың теориясы мен әдістемесін, технологиясын ғылыми тұрғыда жазып кеткен ғалым ұстаз. Ол: «Біздің бүгінгі күні алдымызға қоятын негізгі мақсатымыз – тілді қадірлеп, мәдениетті дамыта білетін, біздің жолымызды әрі қарай жалғастырып, жетілдіріп әкететін азаматтар дайындау - басты парызымыз. Ол үшін біз тілімізді - ұлттық қазына, ал әдебиетімізді – өнер деп оқытуымыз қажет», - деген.

Қ.Бітібаеваның қазақ әдебиетін тереңдетіп оқытудың әдістері мен «Жаңа білімді меңгерту технологиясы» барша пән мұғалімдері, әсіресе, қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушылары үшін өте тиімді. Әйгілі жаңашыл ұстаздың әдебиетті тереңдетіп оқыту әдістемесі оқушылардың шығармашылық жұмысына, өзіндік жұмыстарына, көркем шығарманы оқып, әрі оны жан-жақты талдай білуіне, әсіресе, оның эстетикалық мәнін түсінуіне, алған білімін өмірде пайдалана білуіне жол салады. Дарынды ұстаз технологияның «Жаңа тақырып бойынша берілетін алдын ала тапсырмалар жүйесі», «Тапсырмалар негізіндегі сұхбат-әңгіме, пікірлесу», «Мұғалім түсінігі», «Қосымша материалдар, ғылыми еңбектермен жұмыс», «Оқулықпен жұмыс», «Жинақтау,

қорытындылау» алты кезеңі де [4,15-б.] оқушының танымдық іс-әрекетінің шығармашылық ізденісінің жетілуіне, өзіндік сыни пікір айтып, болжам жасай алуына, ғылыми ізденіске жол ашуына мүмкінік берері анық. Бұл технологияны оқушылармен ұйымдастырылған жағдайда өз даму деңгейіне сәйкес ойы шыңдалып, әдеби таласқа түсіп, ауызекі, шешен сөйлеуге, бедерлі, айшықты сөйлеуіне, функционалдық сауаттылығын арттыруға үлкен септігін тигізері хақ. Ұстаздың «Ой тастау, ойланту, ойлау» технологиясы да әдеби айтыс, пікірлесу, диологиялық әңгіме, проблема шешу, іздену сияқты өнімді әдістермен қатар оқушылардың өз бетімен ізденуіне, зерттеу жұмысына негізделеді. Жобалау, модель жасау, оқушыларды өз беттерімен жаңа өнім жасауға бағыттау – ұстаз технологиясының ең негізгі алтын діңгегі.

Технологияның әр кезеңінің қайсысы болмасын оқушының ізденісін, пәнге деген қызығушылығын дамытады. Әр сабақты оқушымен санаса отырып, жүйелі жеткізуде Қ.Бітібаева технологиясының әдіс-тәсілдері қазіргі заманауи ұстаздарға үлкен қолғабыс тигізеді. Жоғарыда аталған бағыттар оқушының өздігінен ізденуіне, бейімделуіне көмектеседі. Әрбір білім алушыны сыни ойлата отырып, әр сабақты түрлендіре өткізсек, алдымыздағы баланың күннен-күнге біле берсем деген құштарлығы байқалады. [3,203б.]

Жеке тұлғаның тұлға болып қалыптасуына, болашақ өмірін дұрыс бағытқа бейімдеп көркеюіне үлес қосу, қаймықпай адал қызмет ету - басты парызым. Әрине, саналы, тәрбиелі, ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген тұлға тәрбиелеу үшін қазіргі ұстаз өз бойынан өткізген күш-жігерімен келген үлкен зиялы тәрбиенің қуатын шаршамай, талмай, ізденімпаздықпен жаңа заманның жаңа жолына бастай білуі керек. Сонда ғана әр тұлғаның көкірегіне ой сала білетін, пайымды идеяға бай тұлға тәрбиелеп шығаратынымыз анық.

Қ.Бітібаева технологиясының тиімділігінің дәлелі ретінде «Ы.Алтынсарин – қазақтың педагог-ағартушысы», С.Торайғыровтың «Қамар сұлу» романы, А.Сейдімбектің «Әйел-ана» әңгімесі бойынша өткізген сабақтарымдағы оқушылардың жұмыстарынан көруге болады. Оқушылар авторлардың өмірі мен шығармашылығы туралы жан-жақты ізденіп, ең негізгі мәселелерді анықтап, дәлелді пікірлер айта білді. Проблемалық сұрақтарды талқылап, өзіндік қорытынды жасады. Іздену тапсырмаларын жүргізу арқылы көркем туындыны өз беттерімен талдай отырып, бағалау пікірлерді нақты мысалдармен дәлелдеуге еңбектенді. Сабақ кезеңдерінде проблемалық жағдай тудыру, ұжымдық оқыту, даралап, саралап оқыту, шағын жоба жасау, оны қорғау, модель құрастыру, топтық, жұптық, дараланған жұмыстар жүргізілді. Осындай сабақ барысында қолданылған Қ. Бітібаева технологиясының әдіс-тәсілдері оқушылардың жан-жақты дамуына, өз бетімен жаңа идеялар ойластыруына, сыни көзқарастарын білдіруге, үздіксіз жұмыс жасауына, шығармашылыққа бейімделуіне, белгілі бір жетістіктерге жетуіне жол ашады.

Рухани байлықтың кемел болғаны бұл әрбір жеке тұлғадан құралған қоғам үшін де, туған еліміз үшін де өте маңызды. Ендеше, еліміздің еңселі, туымыздың тұғырлы болуына, Мәңгілік ел атануымызға себепкер жас ұрпақ қана емес, жас ұрпаққа жол ашушы бүгінгі жаңашыл ұстаздар екені даусыз. Озат ұстаз Қ.Бітібаеваның жаңашыл бағыттағы маңызы зор технологиясы білім алушылардың рухани әлеміне азық сыйлайтын, оқушылардың таным белсенділігін дамытуға, жаңа бір әлемнің жаңалығын ашуына үлес қосатын озық технологиялардың бірі. Олай болса, рухани жаңару арқылы әлем мойындар табысты ұрпақ тәрбиелеп, олардың жарқын болашаққа деген сенім мен үмітін үндестіре отырып, баршамыз бірлік туы астында шынайы да нәтижеге бағытталған білімге бірге жете берейік!

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Бітібаева Қ.О. Әдебиетті тереңдетіп оқыту Алматы: «Мектеп» баспасы ЖАҚ, 2003ж. 4-10 бет
2. Бітібаева Қ.О. Әдебиетті оқыту әдістемесі: Педагогикалық оқу орындарына арналған оқулық Алматы: Рауан, 1997ж. 288б.

3. Бітібаева Қ. Қазақ әдебиетін оқыту әдістемесі. - Алматы, 1999ж. 21-бет
4. Бітібаева Қ. Әдебиет пәнін оқытудың тиімді жолдары (Мұғалімдерге арналған құрал). - Алматы: Рауан, 1990 ж. 14-17 бет.

Затолокина Н.А., Мельникова Е.М.
КГУ «ШИ № 22», г. Караганда

«ЧИТАЮЩАЯ ШКОЛА»

«Интерес к чтению, познанию окружающего мира через книги должен формироваться у детей со школьной скамьи, а библиотека должна быть… проводником в этот увлекательный мир».
К.Ж.Токаев

Значение книги в жизни человека огромно. Невозможно даже представить мир, в котором нет книги. К книге мы привыкаем с самого детства, она показывает нам удивительные тайны жизни и даёт полезные советы. Читая книги, мы узнаем много нового и интересного.

Ещё недавно чтение книг считалось одним из значимых показателей общей культуры человека. В настоящее время одной из самых актуальных проблем в современном мире является утрата интереса к чтению, так как многие дети считают, что и без чтения можно быть образованным. К сожалению, не все дети любят читать. Информацию о внешнем мире они получают из Интернета и телевизора. Времена, когда книга была единственным источником знаний, канули в прошлое.

Президент Казахстана Касым–Жомарт Токаев обратил внимание на то, что в последнее время дети мало читают и вместе с тем теряют источник для духовного развития. Для того, чтобы повысить интерес учащихся к чтению, **наша школа с 2020 года участвует в реализации проекта «Читающая школа».** Данный проект направлен на привитие культуры чтения у детей, развитие читательской грамотности.

В рамках проекта «Читающая школа» в школе был составлен план мероприятий, который направлен на продвижение чтения, формирование читательских интересов и вовлечение в процесс чтения семьи.

С целью изучения отношения к чтению с учащимся школы было проведено анкетирование «Чтение в моей жизни». В опросе приняли участие с 1 по 9 классы. Проанализировав ответы учащихся, можно сделать выводы:

1.Учащиеся начальной школы ставят на первое место книгу.
2.Учащиеся среднего звена, старшеклассники предпочитают в качестве источника информации Интернет.
3.Книга для некоторых современных учащихся перестала быть источником духовного роста. Чтение стало сугубо «деловым», книга стала прежде всего источником информации, которую постепенно заменяет компьютер.

Для повышения читательского уровня, учащиеся школы посещают школьную, городскую библиотеки. В школе проходят «Уроки библиотекаря», где учащиеся знакомятся с новинками библиотечного фонда школы.

екаря»

В нашей школе работает буккроссинговая площадка. Учащиеся, педагоги, родители обмениваются прочитанными книгами, принимают участие в акции «Подари школе книгу!».

Буккроссинговая площадка *Акция «Подари школе книгу!»*

С целью повышения читательской активности школьников, расширения читательского кругозора, в нашей школе ежедневно организуется «Литературная двадцатиминутка», посвященная определенным темам: чтение литературных, научных, познавательных произведений.

«Литературная двадцатиминутка»

«Читаем перед сном!»

Ежедневно перед сном учащимся 1-4 классов воспитатели читают сказки разных народов мира, что позволяет развивать у детей образное мышление, интеллект, формирует грамотную речь.

Особое внимание уделяется семейному чтению. Учащиеся вместе с родителями читают в семейном кругу любимые книги. Совместное чтение сближает членов семьи, объединяет разные поколения.

«Семейное чтение»

В рамках акции «Бір отбасы - бір кітап», девиз которой: «Семью сплотить поможет мудрость книги», старшее поколение знакомит детей с жизнью и творчеством Абая Кунанбаева, и других известных казахских просветителей. Учащиеся и их члены семьи принимали активное участие в конкурсе чтецов из цикла «Времена года», отрывков из «Слов Назидания», в ролевом чтении басен И.А. Крылова в переводе Абая Кунанбаева.

Акция «Бір отбасы - бір кітап»

Конкурс чтецов

Ролевое чтение

В рамках проекта «Читающая школа» проводятся родительские собрания, тренинги, родительские часы на темы: «Родителям о детском чтении», «Чтение – вот лучшее учение», «Роль книги в развитии интеллектуальных и личностных качеств человека», «Как прививать любовь к чтению?», «Книга не пряник, а к себе манит…». Педагоги дают рекомендации по развитию читательского интереса у детей.

Воспитанники школы принимают участие в Неделях читательской грамотности, на которых проходят интересные и увлекательные конкурсы, викторины, игры, диктанты, что позволяет учащимся развивать не только навыки чтения и письма, но и интеллектуальные и творческие способности.

Наши учащиеся участвуют в городских, областных, республиканских литературных конкурсах, где занимают призовые места.

Участие в литературных конкурсах

В целях популяризации проекта «Читающая школа» все достижения, творческие работы, проведенные мероприятия освещаются на школьной инстаграм-странице.

Не читая, человек не развивается, не совершенствует свой интеллект, память, внимание, воображение, не учится думать, анализировать, сопоставлять, делать выводы. Книга дает возможность домыслить, «до фантазировать».

Положительное отношение к книге, к процессу чтения, воспитанное в детстве, станет фундаментом успешного обучения ребенка в школе. И книга станет добрым другом, советчиком и помощником на протяжении всей жизни.

В.А. Сухомлинский писал: «Школа является подлинным очагом культуры лишь тогда, когда в ней царят четыре культа: культура Родины, культура человека, культура книги и культура родного слова».

Литература:

1. Алексеевская А.Т. статья: Формирование читательских интересов младших школьников. - М., 2008. с. 18
2. Зобнина М.А. Как пробудить у младшего школьника интерес к чтению? // Начальная школа. - 2011. - № 8. - С. 35-43.

Кабдуова А. Е.
Қарағанды қаласы, «Әл-Фараби атындағы мектеп - гимназиясы» КММ

БЕЛСЕНДІ ОҚУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ КОММУНИКАТИВТІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Жаһандану заманында ұлттық бәсекеге қабілетті болудың көрсеткіші-білім деңгейімен өлшенеді. XXI ғасыр – білімділер ғасыры, ақпараттар ғасыры, дамудың шапшаң түрі, жаңа технологиялар ғасыры. Сондықтан, әлемдік білімдік кеңістігіне кірігіп, білім беру жүйесін халықаралық биікке көтеру ұстаз қолында. Өйткені, ұстаз елдің ертеңгі тізгінін ұстайтын ұрпақ тәрбиелейді. Болашақтың бүгінгіден де нұрлы болуына апаратын күш білімде ғана. Қазіргі кезеңде егеменді елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне бағыт алуда. Коммуникативтік дағды жеке тұлғаның рухани өсуін қалыптастырады, білім алушыларды түсіне білуіне көмектеседі. Сондықтан мұғалім алдына мақсат қоя білетін, анық та дұрыс сөйлей білетін, өз ойын еркін айта алатын, түсіне білетін, қызығушылықпен тыңдай алатын адамды өмір жолына жетелейді.

Коммуникативті дағдылардың белсенді әдістері – оқу материалын меңгеру үрдісіндегі білім алушылардың танымдық іс-әрекетін арттыруға негіз болатын оқыту тәсілдері. Баланың коммуникативті дағдыларын қалыптастыру үшін бастауыш сыныптардан бастап шығармашылық ойлауға, практикалық әрекеттерге дайын болуға әкелудің жолдарын көрсету керек. Білім алушылардың коммуникативтік дағдыларын дамыту үшін жүргізілетін жұмыс түрлері: сұрақ-жауап, диалог, тыңдалым, айтылым, жазылым.

Бұл жұмыс түрлері коммуникативтік дағдының алғашқы баспалдағы болып есептеледі. Оқыту әдістерін таңдау кезінде төмендегідей критерийлерді басшылыққа алу қажет:

Әдістердің оқыту мақсаты мен міндеттеріне сай келуі;
Әдістердің оқылатын тақырыптың мазмұныны сай келуі;
Әдістердің техникалық жағдайлар мен оқу үшін бөлінген уақытқа сәйкестігі.

Мектептегі барлық негізгі пәндер бойынша шығармашылық тапсырмалар әр сабақта беріліп отыруы керек. «Сауат ашу» пәні арқылы білім алушылар қазақ тілі мен әдеби мұрасын меңгеріп, ана тілі мен туған халқының мәдениетін құрметтеуге, оқу үдерісінде және күнделікті өмірде кездесетін жағдаяттарда тілдік қарым-қатынасқа еркін түсіп, өз ойын, пікірін білдіруге дағдыланады. «Сауат ашу» пәнінің мақсаты – оқу және жазу дағдылары қалыптасқан, алған білімін әр түрлі жағдаяттарға сай қолдана білетін,ойын, пікірін, толық, түсінікті, жүйелі жеткізе алатын, білім алуға ынталы жеке тұлғаның дамуына мүмкіндік жасау. Білім алушының коммуникативтік дағдыларын қалыптастыруда жүйелі жұмыс істеу арқылы нәтижеге жетуге болады. «Сауат ашу» пәнінде білім алушылардың қызыға орындайтын әдістердің бірі «Диалог ертегі» әдісі. Мұғалім не білім алушы ойдан шығарып, кез келген бір әңгіме-ертегіні бастап кетеді. Ал қалған білім алушылар бастаған әңгіме-ертегіні бір-бір сөйлемнен ары қарай жалғастырады.

«Галерея» әдісі білім алушылардың ұжымда бірін-бірі сыйлау арқылы басқалардың ой ұшқырлығын байқауға, өз ойын қосып отыруға мүмкіндік береді. «Қиялымдағы мәтіндер» әдісі әр білім алушыға түрлі суреттері бар төрт текше беріледі. Білім алушылар текшелерді тастау арқылы өздеріне түскен суреттерге байланысты әңгіме құрастыра біледі. Сонымен қатар «Сұрақты ұстап ал», «Он сұрақ», «Болжау», «Шеңбердегі диалог» сияқты тиімді тәсілдерді пайдалану арқылы білім алушының сөздік қорын молайтып, ойланып жауап беруге мүмкіндік береді.

Қазақ тілінде үй тапсырмасын тексеру барысында «Ақиқат, жалған» әдісін қолдануға болады. Топтағы білім алушылардың алдына қызыл және жасыл түсті қиылған қағаздар беріледі. Мысалы, «Дыбыстар екіге бөлінеді, дауысты және дауыссыз; н - дауыссыз үнді дыбыс» - деп белгілі бір тұжырымды айтқан кезде білім алушылар ақиқат болса жасыл түсті қағазды, жалған болса қызыл түсті қағазды көрсетуі керек. Бұл әдіс білім алушыдан шапшаңдықты талап етеді.

«Шығармашылық шеберхана» әдісі білім алушылардың шығармашылық дағдысын дамытуға көмектеседі. Сабақ барысында білім алушылар мәтіннің мазмұнына сәйкес суреттер, иллюстрациялар дайындайды. Сонымен қатар, эссе, өлеңдер, әңгімелер жазады. Білім алушылардың шығармашылық әрекеттері нәтижесінде керемет туындылар пайда болады. Белсенді оқу қызметі оқудың уәжінен, мақсаты мен шартынан және нәтижесінен құрылады. «Инсерт», «Топтық пікірталас», «Блум сұрақтары», «Синквейн», «Рөлдік ойын» т.б белсенді әдістер пәнге деген қызығушылықты оятады.

Білім алушыларға жаңа әдіс-тәсілдерді үздіксіз, тиянақты қолданып отырғанда ғана мынадай нәтижелерге қол жеткізуге болады:

- білім алушылардың пәнге деген қызығушылығы артады;
- білім алушы тілдің әр саласы бойынша қажетті білімді жан-жақты меңгереді;
-ауызша және жазба жұмыстарын сауатты орындап, өз бетімен жұмыс істеуге қалыптасады.

Сабақ үдерісінде білім алушылардың топта, жұпта өзіндік жұмыс істеуі – өз ойларын негіздей отырып, дәлелмен нақтылауға үйретеді. Бүгінгі оқыту жүйесінде әртүрлі жаңа технологияларды пайдалану тәжірибеге еніп, нәтижелер беруде. Білім алушының жеке қасиетін аша отырып, білім алушының танымдық күшін қалыптастыру және білімін кеңейтуге, тереңдетуге мүмкіндік жасайды.

Бастауыш мектепте ілім алушы игеруі тиіс оқырмандық біліктер:

- мазмұнын түсіну, ақпаратты таба білу;
- мәтіннің тақырыбын анықтай білу;
- автордың ойын түсіну, негізгі идеясын анықтау;
- мағыналық бөліктерінің жалғасымдылығын түсіну;
- тілдік құралдарды көру.

Бала тілінің дамуы өзі қарым-қатынас жасайтын ортасының ұйымдастырылуына байланысты баланы ең алдымен сөйлей білуге, қарым-қатынас жасауға жаттықтыру қажет. Оқу үдерісінде білім алушының дұрыс, орынды сөйлеу мәдениетіне әр сабақта тереңірек көңіл аударатын болсақ, алдымызда отырған жасөспірімнің әдемі сөйлеу әдебі артып, пәнге деген қызығушылығы артады. Коммуникативтік дағдыларды басшылыққа алып оқыту функционалды сауаттылықты қалыптастыруға мүмкіндік береді. Сауаттылыққа қатысты дағдылар:

- орфографиялық қатесіз жазу;
- әріптерді дұрыс және қосып жаза білу;
- пунктуацияны дұрыс қолдану;
- грамматиканы дұрыс қолдану;
- сөйлемдерді дұрыс байланыстыра білу.

Бастауыш сынып білім алушыларының коммуникативтік дағдыларын қалыптастыруда сындарлы оқыту тәсілдері білім алушылардың алдыңғы білімдерін ұштастыра отырып, жаңа білім алуы туралы тұжырымдамаға негізделеді. Белсенді оқу -

білім алушыларға эксперимент жасауға, мағына құрып, түсінік қалыптастыруға, жаңа білім мен алдыңғы меңгерілген білімнің арасында байланыс орнатады, қателік жібермеу, барынша терең түсінуге жетелейді.

Білім алушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру:

-оқудың дұрыс жүріп жатқанын білу мақсатында оқуды тексеру және кері байланыс ұсыну;

-оқыту үдерісіне бағыт береді;

-білім алушыларға оқыту үдерісін жақсартуға мүмкіндік береді;

-уәждік және өзіндік бағасын арттырады;

-білім алушыларға барынша тиімді оқу жолдарын түсінуге көмектеседі;

Пәнаралық байланыс. Оқу пәндері арасында байланыс орнату:

-білім беру бағдарламасына тереңдік пен тепе-теңдік береді;

-терең білім алуға мүмкіндік береді;

-түсінік пен дағдылардың дамуына көмектесе алады;

-оқу үдерісінің маңыздылығын барынша арттыруға көмектеседі;

-білім алушыға деген уәжді барынша арттыра алады.

Ғылым мен техниканың жедел дамыған, ақпараттар ағыны күшейген заманда ақыл-ой мүмкіндігін қалыптастырып, адам қабілетін, талантын дамыту біздің алдымыздағы басты міндетіміз.

Қорыта айтқанда, тиімді стратегияларды қолдану арқылы білім алушылардың коммуникативтік дағдыларын қалыптастыра отырып белгілі бір нәтижеге қол жеткізе аламыз. Болашақ ұрпақтың жеке тұлға болып қалыптасуында білім беру жүйесін ізгілендіру, инновациялық үрдісте тиімді қолдану қазіргі заман талабы.

Белсенді әдістерді сабақта тиімді қолдану, білім алушының танымдық белсенділігін арттыруға, өз бетінше білім алуға, шығармашылығын қалыптастыруға ықпал етеді. Білім алушы өз ой-пікірін еркін, ашық айтады, бір-бірін тыңдауға үйренеді, ұжымда ынтымақтастық атмосфера қалыптасады.

Әдебиеттер:

1.«Бастауыш сыныпта оқыту мен тәрбие ісі» 2017 ж. №9..

2. «Білімдегі жаңалықтар» 2017 ж. №3.

Кадысева Е.М., Доронкина Е.В.

Учитель математики, информатики, магистрант университета «Синергия» и Педагог-психолог КГУ «Гимназия № 1» города Темиртау, Карагандинской области,

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ТИПА МОТИВАЦИИ КАК ВОЗМОЖНОСТЬ МАКСИМАЛЬНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПОТЕНЦИАЛА СОТРУДНИКА ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

В современной экономической ситуации одним из главных условий и предпосылкой эффективного функционирования организации становится возможность максимального использования потенциала работника. Сотрудники любой компании являются ее важным ресурсом. Причем эффект от решений руководителей и менеджеров может быть получен тогда, когда они удачно реализованы сотрудниками компании. Поэтому актуальным вопросом в сфере управления персоналом, стоящим перед руководством независимо от специфики и направлений деятельности, размеров организации и стадии ее жизненного цикла, является мотивация персонала. [1]

Трудовая мотивация начинает формироваться задолго до того, как человек приступает к своей трудовой деятельности в организации. Зарождение трудовой

мотивации начинается в процессе социализации человека под воздействием совокупности разнообразных социальных, культурных, политических, семейных и других факторов среды. На формирование мотивации влияют также заложенные природой особенности человека, этнические либо национальные виды труда, образ, уровень и качество жизни семьи и ближайшего социального окружения, возможность и качество общекультурной и профессиональной подготовки к избранному роду деятельности.

Исследование по определению доминирующего типа мотивации персонала было проведено в КГУ «Гимназия №1» ОО города Темиртау УО Карагандинской обл. в июне 2021 г. Этому предшествовало анкетирование педагогов «Удовлетворённость работой гимназии и своим положением в ней». Так, 3% (1 педагог) респондентов указали на низкую степень удовлетворённости. Остальные результаты распределились с разницей в 13% в пользу высокой степени удовлетворённости. Вместе с тем, за последние 2 года наблюдается снижение основных показателей эффективной работы гимназии (количество участников и призовых мест в олимпиадах и интеллектуальных конкурсах разного уровня, количество заявлений от родителей для поступления в 1-й класс). Высокая степень удовлетворенности педагогов и снижение основных показателей их работы послужило поводом для проведения исследования. В качестве инструмента был взят тест В.Герчикова «Типы мотивации».[2] Для удобства педагогов тестовые вопросы были представлены в Google Form https://forms.gle/kEHmvMFDWZRZV83i9 . Ответы были собраны в электронной таблице и обработаны средствами MS Excel с помощью ключа к тесту.

В исследовании приняли участие 52 педагога. Возраст исследуемых 25-60 лет. Респондентов женского пола – 48 (92%). Педстаж исследуемых лиц от 3 лет до «свыше 35 лет». Стаж работы в данной организации варьируется от 1 года до «свыше 20 лет».

Результаты исследования и их анализ

1. У 16 педагогов доминирует тип мотивации «Инструментальный».
2. У 17 педагогов доминирует тип мотивации «Профессиональный».
3. У 2 педагогов примерно в равных долях сочетаются типы «Инструментальный» и «Профессиональный».
4. 1 педагог сочетает примерно в равных долях три типа: «Инструментальный», «Профессиональный», «Патриотический».
5. 1 педагог имеет доминирующий тип «Патриотический».
6. У 1 педагога доминирует тип мотивации «Люмпенизированный».
7. 14 педагогов показали, что в своей профессиональной деятельности не имеют какого-либо доминирующего типа мотивации, поскольку все типы проявляются не выше, чем в 20% ситуаций, что можно расценивать, как «2 случая из 10» и не считать такие результаты доминированием какого-то типа мотивации.

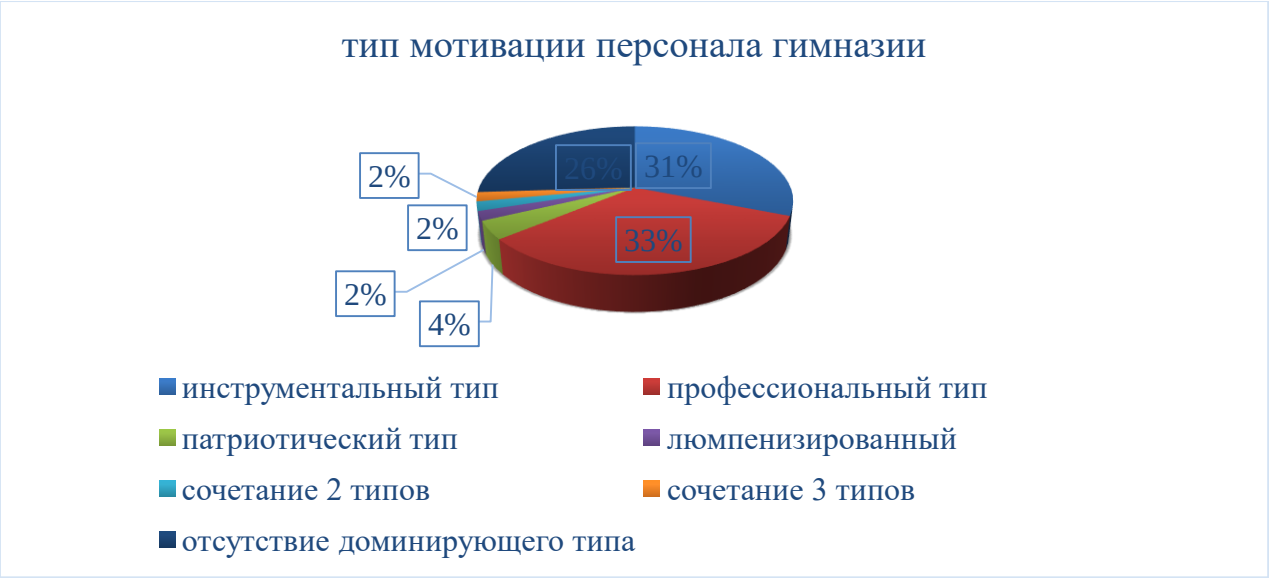

Характеристика педагогов с доминирующим «Инструментальным» типом мотивации.

У 5 педагогов этот тип проявляется в более, чем 50% случаях; эти педагоги сочетают также и другие типы, причём, «Профессиональный» тип у всех 5 педагогов проявляется в случаях от 39% до 50%, а другие типы менее, чем в 20% случаях. Это говорит о том, что у этих педагогов в профессиональной деятельности проявляются чаще всего типы «Инструментальный» и «Профессиональный», первый доминирует над вторым. Остальные типы, в зависимости от ситуации, проявляются значительно реже и не могут расцениваться как определяющие поведение профессионала.

У 6 педагогов «Инструментальный» тип проявляется в случаях от 30% до 50%, при этом доминирует над другими типами; причём, у этих педагогов тип мотивации «Профессиональный» стоит на втором месте, за исключением 1 педагога, у которого на втором месте стоит «Люмпенизированный» тип мотивации. Проявляется «Профессиональный» тип в случаях от 26% до 34%. Остальные типы проявляются реже – от 0% до 21%.

У 5 педагогов «Инструментальный» тип проявляется в случаях от 20% до 30%, является ненамного доминирующим над остальными типами. Сочетаются типы «Профессиональный», который проявляется также от 20% до 30%, у 2 педагогов, при этом остальные проявляются реже. Также сочетаются «Люмпенизированный» тип, который проявляется в 27% случаев у 2 педагогов, остальные проявляются от 0% до 21%. У 1 педагога сочетаются с «Инструментальным» типом «Патриотический», который проявляется в 27% случаев, остальные проявляются реже.

Анализируя вопросы опросника, делаем выводы, что

1. Все педагоги, отнесённые к категории «Преобладает «Инструментальный» тип мотивации» считают, что квалификация педагога должна оплачиваться, эта доплата очень важна, следовательно, стимул для этих педагогов – повышение квалификации, которая, в свою очередь, будет гарантировать денежное вознаграждение.

2. Все педагоги этой категории считают, что важно получать доплаты за вредные или тяжёлые условия труда. Предполагаем, что у педагогов это могут быть повышенная моральная ответственность, повышенные затраты зрения, повышенные эмоциональные нагрузки. Насколько известно, за такие условия труда учитель получает невысокие надбавки. Т.о., в качестве стимула к выполнению профессиональных функций в данном случае можно использовать способы снижения нагрузок через предоставление более комфортных условий, например, предоставление возможности посещать релаксационные сессии, создать в школе комнату, где учитель может отдохнуть, поделиться своими наболевшими вопросами, расслабиться, выпить чаю (кофе).

3. Все педагоги этой категории считают, что достойны социальных выплат и пособий.

4. 88% педагогов этой категории анализируют деятельность своих коллег с точки зрения его квалификации и профессионализма, следовательно, надеются, что и его профессионализм будет оцениваться с этих же позиций. В этом вопросе эти педагоги ведут себя как сотрудники с «Профессиональным» типом мотивации.

5. 69% педагогов этой категории относятся к своему заработку как к эквиваленту вложенных усилий и потраченного времени. Т.о., стимулом для этих педагогов будет дополнительная нагрузка, которая предполагает доплаты, но если эта нагрузка не предполагает надбавок, то она может стать причиной увольнения по собственному желанию. Такой дополнительной нагрузкой может быть заведование кафедрой, общественная работа в профсоюзном комитете и пр. Отмечаем, что 56% педагогов этой категории отметили и тот факт, что заработная плата – это вознаграждение за знания и квалификацию (плюс к тому, что плата за время и усилия). То есть, эти педагоги вполне согласны повышению квалификации, если за этим последуют какие-то материальные блага (повышение зарплаты, предоставление доступа к дополнительной оплачиваемой нагрузке). Например, написание авторской программы позволит учителю претендовать на авторский курс и, следовательно, дополнительный заработок.

6. 69% педагогов этой категории не надеются на выигрыш в лотерею или подобное везение. Из чего делаем вывод, что эти люди надеются на себя, свой труд, свой профессионализм.

7. 75% педагогов этой категории не очень привлекает возможность стать руководителем, либо только при условии существенного повышения заработной платы. Это снова подтверждает тот факт, что такие статусы как заведующий кафедрой (или подобные) не привлекут этих педагогов, поскольку не являются материально вознаграждаемыми. Но, если представится возможность сочетать должность учителя с должностью руководителя (например, замдиректора), при этом должность руководителя будет оплачиваться не ниже, чем учительская, то такой стимул вполне сработает, так как может быть условием продвижения к более оплачиваемой должности в образовании.

8. Примерно половина учителей данной категории готовы брать на себя ответственность за свои результаты работы, другая половина способна проявить инициативу, так как это отражает их стремление реализовать свои знания и опыт, выйти за установленные рамки.

9. 44% педагогов этой категории проявляют «Хозяйский» тип мотивации, признавая важность инвестирования, получая от этого дополнительный доход, вероятно, используя и этот путь получения материальных благ.

10. Более всего мнения педагогов этой категории разошлись в первом, на наш взгляд, самом важном вопросе опросника «Что вы больше всего цените в своей работе?». Здесь педагоги проявили и «Патриотический» тип (67%), считая самым важным чувство полезности и нужности, «Профессиональный» тип (35%), отмечая возможность проявить свои знания и умения; «Инструментальный» тип (35%), указывая на возможность неплохо заработать, «Хозяйский» тип (25%), указывая на возможность самостоятельного принятия решения. Отмечается, что ни один педагог этой категории не указал, что особенно ничего не ценит в своей работе. Это можно расценивать как признание и принятие того, что педагогика и сфера образования требует непрерывного обучения, повышения своего профессионализма.

11. Мнения также разделились и в вопросе способа выполнения своих обязанностей.

Половина учителей отмечает, что предпочли бы не стоять на месте, а осваивать что-то новое (50%), чуть больше трети учителей отмечают, что предпочли бы делать то, что знакомо и привычно (37%), около третьей части педагогов этой категории предпочитают делать то, что точно известно и как это будет вознаграждено (31%), столько же учителей предпочли бы работать при полной собственной ответственности. Т.о., необходим

индивидуальный подход в выборе способов контроля, предоставления возможности обучения и других стимулов.

12. 63% педагогов в случае смены работы выбрали бы ту, за которую больше платят, 25% - наиболее интересную, 25% остались бы преданными своей организации; 19% - предоставляющую большую самостоятельность.

13. 44% педагогов этой категории указали, что готовы согласиться на дополнительные приработки.

14. У 4 педагогов этой категории проявляется «Люмпенизированный» тип мотивации, который выражен в выполнении привычных действий, требований; нежелании брать на себя лишние заботы, даже если они предполагают какие-то преимущества.

Рекомендации:

1. Разработать систему мотивации и донести ее до педагогов.
2. Проявлять разумность при распределении учебной нагрузки.
3. Распределять отгулы не только на период летних каникул, но и на осенние, зимние и весенние каникулы с целью баланса труда и отдыха сотрудников и предупреждения эмоционального выгорания.
4. В качестве материального стимулирования применять оплату курсов повышения квалификации, посещения бассейна, фитнес клуба.
5. Организовать комфортное место отдыха для учителей.
6. Предоставление первоочередности в улучшении условий труда (новейшего оборудования, принтера, мебели и прочее) педагогам, приносящим высокие результаты.

Литература

1. Мотивация, стимулирование и оплата труда : учебник / Е. В. Михалкина, Л. С. Скачкова, Е. П. Костенко и др. ; под общ. ред. Е. В. Михалкиной; Южный федеральный университет. – Ростов-на-Дону: Южный федеральный университет, 2017. – 337 с.
2. http://zdorovie-seti.moy.su/test_trudovaja_motivacija.pdf
3. Алавердов А.Р. Handbook по дисциплине «Организация мотивации персонала, управление вознаграждениями», Москва 2010

Какенбекова А.А.
КГКП «Учебно-методический центр развития Карагандинской области»

СОВРЕМЕННЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ STEM-ОБРАЗОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

В данной статье говорится об общих понятиях технологии STEM, преимуществах, направлениях программы.

Ключевые слова: инновационные технологии, креативность, критическое мышление.

В настоящее время во всем мире во многих технологических изменениях интенсивный поток информации, высокотехнологичные инновации и разработки вносят свой вклад во все сферы нашего общества. В учебных заведениях, школах занятия проводятся с использованием компьютерных технологий, интерактивных досок, мобильных устройств, на уровне понимания учащимися нового материала. Учащиеся работают виртуозно, с интересом, у них повышается уверенность в себе. Актуальной проблемой, стоящей перед современным обществом, является формирование всесторонне развитой, поликультурной, творческой, социально адаптированной личности. Учитель должен быть сам любознательным, чтобы развивать способности учащихся и развивать их творчество. Нужен творческий, новаторский, продвинутый, профессиональный мастер.

Современное общество ставит перед обучением и образованием сложные задачи: обучение должно быть интересным и применяться на практике, а это, конечно, должно приносить хорошие результаты в будущее ребенка. Меняются как запросы общества, так и интересы личности.

В век информационной глобализации, в связи с быстрым развитием технологий, все большую популярность приобретают такие специальности, как: разработка, наука, технология и др. В ближайшее время появятся следующие специальности: молекулярный диетолог, IT генетик, урбанист эколог и т.д. Они будут тесно связаны с естественными науками с высокотехнологичным производством. Востребованы специалисты в области биотехнологии и нанотехнологий. То есть специалисты нового поколения требуют всестороннего обучения и знаний из широкого спектра образовательных областей в области естествознания, инженерии и технологии. [5]

Конструирование, программирование, моделирование, 3D-проектирование в области робототехники привлекают учащихся в обновленной системе образования. Важны не только уровни знания и понимания, но и уровни исследования (анализа) и изобретения(накопления).

STEM (science-Наука, technology - техника, engineering - инженерия, engineering - математика) - это новая технология образования в области науки, техники, техники и математики. Обычно это используется при выборе учебных планов в системе образования и школах, повышении их конкурентоспособности в развитии науки и техники. STEM система обучения вызывает интерес у учащихся, включает равные возможности для доступности и качественного образования. Преимущества STEM-образования:

- умение критически мыслить;
-использование научно-технических знаний в повседневной жизни;
- коммуникативное общение;
- повышение технического интереса;
- повышения доверия граждан к себе;
- обучение по интегрированным «темам", а не по предметам;
- STEM как дополнение к школьной программе;
- креативный и новаторский подход к проектам.[2]

В связи с развитием цифровых технологий в соответствии с течением времени и быстрым развитием цифровизации всех сфер человеческой деятельности STEM является важным и актуальным вопросом в сфере образования, требующим особого внимания на всех уровнях системы образования, образования дошкольного и профессионального уровня. Использование обучения STEM может помочь развить интеллектуальные способности слушателя, сделать различные инновационные открытия или создать собственную концепцию. В методике обучения языку эффективно широкое применение инновационных методов и приемов. Достаточно инновационных технологий, применяемых в учебном процессе. Такие технологии помогают эффективно организовать урок, повышается интерес изучающего язык, результат процесса работы преподавателя.

В национальной системе образования Республики Казахстан всегда приоритетными являются естественные науки (физика, химия, биология) и математическое образование. Актуальность направления STEM для республиканской системы среднего образования подтверждают популярные за рубежом и в Казахстане образовательные программы и мероприятия в РФМШ, ниш, а также во многих других школах с углубленным изучением математики и физики, химии и биологии.

Создание образовательного учреждения необходимых условий для получения учащимися качественного образования в соответствии с обновлением содержания образования обусловлено применением инновационных технологий в образовательных учреждениях страны в соответствии с требованиями времени. Задача каждого учителя-предметника-по-новому выстроить содержание здорового воспитания, сочетая в себе инновационные подходы к современным вызовам, меняющимся с каждым днем. [1]

направление STEM развивает навыки практического применения теоретических знаний, полученных студентом. Программа делится на четыре этапа. Это инженерное дело, ориентирование, робототехника и 3D моделирование. Эти программы являются наиболее актуальными на сегодняшний день пакетами и включают в себя такие языки программирования, как Autodesk Solidworks, Scratch, Java, Python, C++.Наша страна также развивается в том же направлении, что и другие развитые иностранные государства. Имеется опыт международного сотрудничества в сфере STEM-образования. Программы реализуются. Цель-укрепление научно-инновационного потенциала, обмен опытом, подготовка специалистов. Учитель должен не только использовать традиционные приемы во время занятий, но и использовать элементы новых информационных технологий. В соответствии с современными требованиями необходимо сделать урок интересным и разнообразным, повышая интерес учащихся. Тогда повысится возможность качественного образования, мы создадим человека новаторского, имеющего собственное мнение, сознательного, готового к жизни. Сегодня в поисках ответа на этот вопрос можно выделить две основные линии: STEM-развитие грамотности и углубленная подготовка кадров для высокотехнологичных отраслей.

S образование в области BTEM является основой для подготовки специалистов в области высокотехнологичного и высокотехнологичного производства. Поэтому многие страны, такие как Австралия, Китай, Великобритания, Израиль, Корея, Сингапур, США, проводят государственные программы в сфере образования STEM. [4]

Будет внедрен новый междисциплинарный и проектный подход к обучению, который позволит учащимся усилить исследовательский и научно-технологический потенциал, развить навыки инновационного и творческого мышления, решения проблем, коммуникации и групповой работы. В современном обществе недостаточно школьных тем, которые позволяют школьникам шить, клеить, работать с подручным материалом. Всем нам ясно, что современных школьников помимо школьных предметов интересуют робототехника, строительство, Программирование, моделирование, 3D-дизайн и многое другое.

В рамках обновления содержания образования предусматривается изучение новых образовательных дисциплин, таких как раннее образование на естественнонаучных основах и информационно-инновационная грамотность, новые интегрированные образовательные направления «Математика и информатика», «естествознание» и «Технология и искусство», «информационно-коммуникационные технологии», «история природы» и «художественная работа.

Для студентов основных и высших учебных заведений введены выборочные курсы, представляющие собой дисциплины «Графика и проектирование», «Основы предпринимательства и бизнеса» и элективные курсы. Другие организации образования, работающие на основе государственного, частного, партнерского и частного бизнеса, способствуют распространению и развитию STEM-образования в Казахстане.

Для школьников и студентов XXI века помогает развивать необходимую информацию и коммуникативные навыки, способность принимать решения и мнения глобальных наук, коммуникативные и технологические компетенции.

Элементы STEM (например, исследования и проекты) в различных компонентах системы образования должны иметь свои формы и уровень:

- овладение понятиями и процедурами, связанными с научно-исследовательской деятельностью в детском саду и начальной школе, а также сама исследовательская деятельность в малых группах основное внимание уделяется исследовательской работе;

- в средней школе большое внимание уделяется подготовке детей к выполнению практических проектов через реальную и тренировочную проектную деятельность в учебных группах;

- ядро обучения в Высшей школе составляет экспериментальная проектная исследовательская деятельность, предусматривающая включение детей в учебные,

исследовательские или профессиональные проекты, выполняемые под руководством университета или компаний.

Реализация STEM-подхода в рамках системы общего образования включает ряд требований:

- Включение компонента STEM в процесс обучения в школах и вузах. С этой целью в первую очередь проводится реформирование или корректировка образовательных программ начальной и средней школы. Речь идет об усилении таких дисциплин, как математика, физика, биология, программирование и др., а также о развитии (или внедрении) опыта работы учащихся с проектами, создании инженерных и технологических структур, решении задач.

- Подготовка и переподготовка преподавателей, обладающих знаниями и компетенциями для новых образовательных программ. С этой целью во многих странах были приняты национальные программы поддержки учителей. Помимо государства, в подготовку и повышение квалификации педагогических STEM-кадров включены и коммерческие агенты, направленные на повышение профессионализма современных учителей и студентов STEM-специальностей.

- Тесная связь "школа-Университет-город-Индустрия". Школьные проекты учителей и учащихся входят в университетские образовательные и исследовательские программы. Это позволяет постоянно повышать квалификацию педагогов и актуальность научных задач, решаемых в ходе образовательной программы.

Рассматриваются актуальные компоненты в системе знаний STEM:

- эффективная профориентация. Возможность для учащихся познакомиться с современными и перспективными профессиями, профессионалами, попробовать себя и определить;

- внедрение новых направлений. "конструирование"," прототипирование"," моделирование"," умные цифровые лаборатории " и т.д. В рамках дополнительного образования (кружки, факультативы);

- развитие стимулирующих площадок и форматов (хакатоны, олимпиады, конкурсы и т.д.). [3]

Эти запросы ставят перед собой задачу не только улучшить имеющиеся знания, но и найти новые подходы для подготовки людей к решению реальных проблем окружающей среды. Поэтому HR-специалисты обращают внимание на гибридные навыки, когда у человека одинаково хорошо развиты гуманитарные и технические навыки. Среди них 4К в качестве ведущих: коммуникация, коллаборация, креативность и критическое мышление. В случае с акцентом STEM на грамотность, все актуальные задачи-пересмотреть содержание и принципы организации школьного образования, внести в него новую основу. Упор на подготовку высококвалифицированных кадров делается на организацию каналов доступа к необходимым знаниям, устранение барьеров, создание дополнительных условий в научно-технически ориентированном секторе экономики и общую заинтересованность. Для дальнейшей глубокой проработки STEM-образовательных моделей на уровне всей системы важно различать такие подпроцессы, как подготовка, функциональная грамотность, обучение, воспитание и образование малого значения. [2]

В итоге для развития STEM образования важно включить самый широкий круг участников, каждый из которых найдет свое место и свой интерес. Здесь важны усилия не только педагогов и специалистов в области образования, но и представителей высокотехнологичных индустрий, родителей, школьников и студентов, университетов, библиотек, музеев и т.д. Как сказал Майкл Окино, что главное-не помнить, а понимать процесс, явление, очевидно, что современные технологии имеют свое место в каждой отрасли.

Список использованной литературы

1. Методическое руководство по внедрению STEM знаний / - Астана, 2017.325 С.

2. Г. Ахметова, А. Мурзалинова. "STEM-преимущества и перспективы образования" \ \ "Білімді ел-Образованная страна" №41 (102) 7 ноября 2017 г. 52 С.
3. Жумажанова С. развитие STEM-образования в мире и Казахстане. "Білімді ел - Образованная страна" № 20 (57) от 25 октября 2016г.
Стемцентр Великобритании в Йорке-National STEM Center, University of York 2019 г. 52 С.
4. Научно-практическое образование, исследовательское обучение, STEAM-образование: новые виды образовательных ситуаций Москва 2018 258 С.

Канатбекова Г.А.
география пәні мұғалімі «№8 жалпы білім беретін мектебі» КММ Балқаш қаласы

ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Аннотация: Бұл мақалада жалпы география сабағында – функционалды сауаттылықтың маңыздылығы, білім беру процесіндегі алатын орны мен пәнаралық байласы, география сабағында функционалдық сауаттылықты дамыту үшін қолданылатын тапсырмалар мен мысалдар көрсетілген.

Келешек елдің тұтқасын ұстайтын бүгінгі жас ұрпаққа білім мен тәлім-тәрбие беру ұстаз алдындағы ең ауыр міндеттің бірі. Бүгінгі жаңа ғасырдың жаңашыл шәкірттерін тәрбиелеуде, мұғалім үздіксіз ізденіп, кез-келген тосын сұраққа жауап бере алатын, кез-келген ситуациядан шыға алатын, білімдар болу қажет. «Оқыту барысында шәкірттердің танымдық қызығушылығы мен ізденпаздығын арттырудың маңызы зор » деген қағидасын ұлы философы Сократ нақты айтқан болар. Мұғалімнің негізгі мақсаты – сабақ барысында оқушыларға терең де, тиянақты теориялық және тәжірибелік білім беру.

Функционалдық сауаттылық – білім берудің жеке тұлғаны қалыптастырудағы әлеуметтік бағдарлануы. Қазіргі тез өзгермелі әлемде функционалдық сауаттылық – оқушының әлеуметтік мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсенді қатысуына, сондай-ақ өмір бойы білім алуына ықпал ететін базалық фактор. Яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына қарай ілесіп отыруы. Сонымен, функциональдық сауаттылық адамның мамандығына, жасына қарамастан үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Мұндағы басшылыққа алынатын функциональдық сапалар: белсенділік, шығармашылық тұрғыда ойлау, шешім қабылдай алу, өз кәсібін дұрыс таңдай алуға қабілеттілік, т.б. Яғни, жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан
республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан
дамыған азаматын қалыптастыру, оның физикалық құбылмалы әлемде
әлеуметтік бейімделуін қамтамасыз ететін білім алудағы қажеттіліктерін
қанағаттандыру болып табылады. Мектеп оқушыларының функционалды сауаттылығы дегеніміз –оқушылардың пәнді терең түсіну қабілетін дамыту,алған білімін сыныптан тыс жерде, кез-келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету.Яғни,оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдануына үйрету. [1,12-б]. Осы орайда оқу үдерісі кезінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру мәселесі тұр. Халық ағартушысы Ахмет Байтұрсынұлы «Білімдіден не пайда, білгенін жұртқа айтпаса.Үйреткеннен не пайда, қайырымы қайтпаса» дейді. Оқушы оқу үдерісі кезінде алған білімін өмірде пайдалана білсе, өз білгенін әрі қарай дамытып басқа адамды да білім

нәрімен сусындандырса оқушының функционалдық сауаттылығы артып, сабаққа деген қызығушылығы оянады. Ол үшін мұғалім әрбір сабағына үлкен жауапкершілікпен қарап, оқушы құзыреттілігін арттыра білуге тырысуы керек. Осыны есте ұстай отырып, география пәнінің ерекше жоғары мазұнын ашудың терең қыр сырынан тоқталамын. Ең басты мақсат оқытудың жаңа инновациялық әдіс-тәсілдерін қолдана отырып, оқушылардың сөлеу әрекетін дамыту, шығармашыл тұрғыда ойлауға шешім қабылдай алуға жетелеу, терең ойлануға, ақпаратты өздігімен түсініп, оны таразылап, екшеп, оның ішінен керектісін таңдап алуға, ақпаратты жан-жақты талдауға, өздігімен жаңа түсінік пен білім құрастыруға, пікірталастарға қатысып, өз ойы мен пікірін дәлелдеуге, басқа да балама пікірлерді ескеруге,шешім қабылдауға және қиын мәселелерді шешуге,басқалармен тиімді қарым-қатынас құруға оқушының пәнге деген көз қарасын қалыптастыру болып табылады. География пәнінде функционалдық дағдыларды қалыптастыру –графиктер мен диаграммаларын талдау, статистикалық мәліметтер мен жұмыс жасауға арналған тест тапсырмаларды орындау барысында оқушы ойша анализге, синтезге негізделген біршама ой операцияларын жүзеге асыра алады.Оқушылардың географиядан функционалдық дағдыларын қалыптастыруда, яғни бірқатар географиялық ұғымдардың анықтамасын оңай түсіну үшін, өздігінше интерпретация (жұмыс жүргізу және ой қорыту) жасай алу үшін, қажетті сандық мәліметті өздігінше тауып, есте сақтау үшін графиктер мен диаграммалар құру, оларды оқи білу үлкен көмек береді.Графиктер кез –келген құбылыстардың динамикасын ашатын болса,диаграммалар табиғи обьектілердің (табиғат зоналары, материк тер мұхиттардың т.б),өнеркәсіп өндірісіндегі салалардың, өндірілетін өнімнің, халықтың ұлттық немесе жыныстық құрамын, т.б үлес салмағын айқын көрсетеді,яғни салыстыру және оқушылардың қорытынды жасау дағдыларының қалыптасуына ықпал етеді.Өз сабақтарымда функционалдық сауаттылыққа арналған тапсырмаларды жиі қолданамын. Мысалы:

Кестені толтыр:

Зерттеуші	Ашқан жаңалығы
	Ай мен күннің тұтылу себептерін және Жердің шар тәрізді екендігін ғылыми түрде дәлелдеді
	Алғаш рет «география» ұғымын ғылымға енгізді.Ендік пен бойлықты өлшеп , тұңғыш рет географиялық карта жасады
	Алғашқы градустық торы бар картаны жасады
	Тұңғыш рет Жер шарын айналып шығып, жердің шар тәрізді екендігін іс жүзінде дәлелдеді
	1820 жылы 28 қаңтарда Антарктида материгін ашты
	1909 жылы Солтүстік полюске жетті
	1911 жылы Оңтүстік полюске жетті

Африка мемлекеттерін солтүстіктен оңтүстікке қарай орналастырыңыз

А) Оңтүстік Африка Республикасы 1
В) Замбия 2
С) Заир 3
Д) Чад 4
Е) Либерия 5

Сәйкестендіріңіз

Крюгер А) жанартау
Кап В) Көл
Түбек С) тау
Виктория Д) ұлттық парк

Климанджаро Е) Сомали

Географиялық диктант

1.Мұхит суы..... градуста қатады. 2. Мұхит суларының орташа температурасы.....градусты құрайды.3. Мұхиттың тереңдігін өлшейтін құрал..... деп аталады.4. Теңіз суының орташа тұздылығы.....

Баспалдақ (Төменнен жоғары немесе жоғарыдан төмен қарай географиялық обьектілерді орналастыру)

Қазақстанның экономикалық аудандарын жер көлемі бойынша жоғарыдан төмен қарай орналастыр

Батыс Қазақстан,Оңт.Қазақстан, Солт.Қазақстан,

Орталық Қазақстан,Шығыс Қазақстан

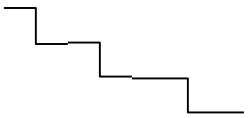

Артық географиялық обьектіні тауып,оған түсінік беріндер

1.Замбези, Сахара, Намиб, Калахари, Ливия шөлдері.

2.Үнді мұхиты, Жерорта теңізі, Атлант мұхиты, Қызыл теңіз, Бенгал шығанағы

3.Айдаһар, Атлас, Ахаггар, Тибести, Анд

4.Көмір,Мыс, Конго,Алтын,Мұнай

Оқылған мәтін бойынша кластер құру: «Атмосфера », «Географиялық қабықтың құрылы мен құрамына», «Табиғи ресурстарға» . Венн диограмасын Климаттық белдеулер және табиғат зоналарының ұқсастықтары мен айырмашылықтарын талдауға қолданамын. Осы тапсырма негізінде оқушылар жаңа сабақ бойынша алған білімдеріне сүйене отырып, бұл ерекшелік климат белдеуге тән екендігін және оның климатының қалыптасу факторларының себебін анықтайды, екінші жағынан әр бір климат белдеулерді, табиғат зоналарды таралу аймағын картаны пайдалана отырып оқушы өз ойын қорытып дұрыстығын салыстырып анықтай алады. Осы жерде оқушылар сабақ үдерісі кезінде алған теориялық білімдерін практикамен ұштастыра білді.

Қорытындылай келе оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған білім мазмұнын меңгерген оқушылардың білімдері мен біліктерін өмірлік жағдаяттарда қолдана білуді, әр түрлі ақпараттық көздерімен жұмыс істей білуді және алынған ақпараттарды сыни тұрғыдан бағалай білуді өзінің болжамдарын ұсыну және зер ттеулер жүргізу, өзінің ойын негіздей білуді, іскерлігі мен дағдыларын адами іс әрекеттердің әр түрлі салаларында, сондай-ақ тұлға аралық қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастарда өмірлік міндеттерді шешу үшін пйдалануды қамтамасыз етеді.

Түйін сөз: Оқушылардың функционалдық дамытуда бүгінгі заман талабы. Осы ретте, география пәнін дұрыс жүргізе білудің маңызы зор.

Ел басымыз Н.Ә. Назарбаевтың: **«Бүгінгі заман білектің есем, білімнің заманы»** дегенін ескерсек, заман талабына сай дайындалған мұғалімнің шеберлігі мен жетістіге сапалы білім мен саналы тәрбие алған шәкірттерінде болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.«Оқытудың интербелсенді әдістері» Асхат Әлімов

2. «География және табиғат» журналы №6 2005ж.

3. «Қазақстан мектебі» журналы №7 2010ж.

4. Ғаламтор мәліметтері

Карабекова Д.К.

КГУ ОСШ № 73, г.Караганда

АКТИВИЗАЦИЯ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ ФИЗИКИ ЧЕРЕЗ ЦИФРОВЫЕ ПЛАТФОРМЫ И ВИЗУАЛИЗАЦИЮ ЗАДАНИЙ

Современный мир претерпевает изменения в научно-технической, политической, социальной и культурной сферах. Развивается информационное общество где в любой сфере деятельности человека применяется информационно-коммуникационные технологии (ИКТ). Первичным мотивом для применения икт на уроке является развитие интереса к предмету физика, в дальнейшем данный инструментарий применяется для активизации познавательной деятельности учащихся, быстрой проверке знаний.

Самостоятельное освоение игровых платформ, умение выполнять простейшие технологические операции создает у многих ситуацию успеха на уроке. На сегодняшний день в бескрайнем море информации глобальной сети сложно найти действительно качественно представленный материал. Поэтому на своих уроках я стараюсь использовать активные методы такие как класстер, фишбоун, ментальные карты, задания на развитие функциональной грамотности через чтение и письмо.

Основным инструментарием для этого выступают такие сайты как Canva, goformative, classtime, coreapp. В данной статье хотелось бы представить, как можно, легко используя просты средства активизировать познавательную деятельность учащихся.

Canva это универсальная платформа для создания презентаций, видео, рабочих листов, мозговых штурмов, самостоятельных заданий, диаграммы, плакаты. Пространства для работы с данным ресурсом ограничены лишь вашей фантазией. Удобным является то, что не имея дизайнерских способностей можно создать привлекательный дизайн. Учащиеся большую часть времени находящиеся в цифровом пространстве избирательны в визуальном представлении информации.

На рис1. представлено задание «дом моей мечты» учащиеся с использованием сайта goformative делают вычисляют задание согласно условию, излученная источником звуковых колебаний энергия, распространяясь в закрытом помещении, частично отражается разнообразными преградами, а частично поглощается ими ту часть энергии, которая по каким-либо причинам не отразилась от препятствий, считают поглощенной. Если бы ты стал строить современный коттедж, какие материалы ты бы использовал, чтобы уменьшить шум от проезжающих автомобилей? и далее вводят ответ на цифровую платформу.

Материал	Коэффициент поглощения звука на данной частоте, Гц					
	125	250	500	1000	2000	4000
Шерсть (640 г на 1 м2)	0,04	0,07	0,18	0,22	0,32	0,35
Войлок толщиной 1 см	0,10	0,20	0,52	0,71	0,66	0,44
Ковер	0,09	0,07	0,20	0,35	0,43	0,44
Штукатурка на деревянной основе	0,02	0,02	0,03	0,04	0,04	0,03

Рис2. «Полёт вороны» уменье находить кратчайший путь в случаях, подобных сейчас рассмотренным, может пригодиться для решения некоторых головоломок. Вот пример одной из таких задач.

На ветке дерева сидит ворон. Внизу на дворе насыпаны зерна. Ворона спускается с ветки, схватывает верно и садится на забор. Спрашивается, где должна она схватить зерно, чтобы путь ее был кратчайший?

Данное задание на развитие чтение и логики учащихся, ученикам предлагается самостоятельно выбрать метод расчета, способ записи.

Рисунок 2. Полёт вороны

Использование интернет плаформ при выполнение самостоятельных задач, позволяет сократить время на работу в классе, заинтересовать учащихся. С использованием таких платформ значительно увеличилось желание учащихся самостоятельно искать информацию, анализировать данные.

В заключении хотелось бы сказать о том, что применение информационных технологий в учебном процессе хотя и трудоёмкий процесс во всех отношениях, но он оправдывает все затраты, делает обучение более интересным, увлекательным и содержательным. Для меня очень важно чтобы на каждом уроке ребёнком проживал радость открытия, чтобы у него формировалась вера в свои силы, поэтому каждый успех ученика необходимо делать достоянием всего класса, инструментарием для этого является возможность вывода работ учащихся на электронную доску в режиме реального времени, в процессе выполнения работ учащимися.

Литература:

1. Абросимова М.А. информационные технологии в государственных и муниципальных учреждениях образования, 2013
2. Мухтаров Б.М., современные информационные технологии, 2018

Каримбаева А. Б.
Сәтбаев қаласы «С.Сейфуллин атындығы гимназия» КММ

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДА ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІҢ МАҢЫЗЫ

География сабағында оқушының іскерлігі мен дағдыларын қалыптастырудың тиімді жолы – географиялық есептер арқылы логикалық ойлау қабілетін дамытып, оқушылардың білім деңгейін арттырып, шығармашылықпен жұмыс істей отырып, заман талабына сай іскер, жан-жақты, терең білімді, интеллектуалдық деңгейі жоғары дамыған шәкірт тәрбиелеу.

«Бұлақ көрсең, көзін аш» деген ұлағатты сөзге сүйене отырып, бар мүмкіндікті пайдаланып, баланың қабілетін, дарынын ашу және әрбір білімалушының өз мүмкіндіктерін, қабілет және икемділігін таныта білуге жағдай жасау- мұғалімнің басты міндеттерінің бірі. Алған теориялық білімін өмірде іске асыра алатын өмірге бейімделген жан-жақты білімді жеке тұлға қалыптасады.

География сабағында білімалушының іскерлігі мен дағдыларын қалыптастырудың тиімді жолы – географиялық есептер арқылы логикалық ойлау қабілетін дамытып, оны өмірде қолдана білу.

Қазіргі таңда білім беру жүйесінің алдында тұрған негізгі міндет - білімді де, білікті жас ұрпақты тәрбиелеу. Ол үшін білімалушылардың алған білімдерін өмірмен байланыстырып, қолдана білуі қажет. Мұғалімнің басты рөлі – тұлғаның жеке дамуына негізделген, жан -жақты зерттелетін, сараланған білім беру үлгісінің басым бағыттарын айқындау. Мұғалім білімалушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оқу мәнмәтінін, тапсырмаларды іріктеп алады немесе құрастырады.[1] Осыған байланысты мұғалім білімалушыны неге, қандай мәселеге жетелеу керектігін біліп, өздігінен қорытынды шығара білуге нұсқаушы, бағыттаушы, бейімдеуші болуы керек. Білімалушының жасырын, тіпті тым тереңде жатқан қабілеттерінің көрінуіне мүмкіндік жасау тек оқыту үрдісі кезінде мұғалімнің басшылығымен жүзеге асады.

Ең алдымен «География» пәнінің мектеп бағдарламасы шеңберінде сұрақтар мен тапсырмалар меңгеріліп, білімалушыны шығармашылық ойлауға жетелеу керек.[2] Білімалушылардың танымдық, шығармашылық белсенділігін, белгілі бір білім

дағдыларын қалыптастыруда, ізденімпаздық пен адамдық қасиеттерді бойына сіңіре отырып, теориялық білімдерін көрсету барысында географиялық есептерді шығару өте маңызды. Географиялық есептер оқушының есте сақтау қабілеті, математикаға жүйріктігі, сплыстыру жасау дағдыларын қалыптастырып, логикалық ойлау қабілетін дамытады. Жаңаша әдістерді сабақтарда үнемі қолданысқа енгізуде теория мен практиканың ұштасуына мән бергенде ғана жұмыстың мазмұндылығы көріне алады. Осы бағыттарда сын тұрғысынан ойлау және деңгейлеп оқыту технологияларының тиімді әдістерін үнемі қолдануды ұстанамын. Сабақта сын тұрғысынан ойлау технологиясын тиімді пайдалануға да болады. Осы технологияның шығармашылық бөлігін басшылыққа ала отырып, ой толғау жасауға болады, сол арқылы, білімалушылардың жаратылыстану пәндеріне бейімділігін арттыруға болады. Күтілетін нәтиже - пәнге деген қызығушылықтарының артуы.

Қазіргі күн талабына байланысты географиялық есептерді тест тапсырмалары түрінде берудің маңызы үлкен. Біріншіден, математика, физика пәндерінен алған білімдеріне сүйене отырып, пәнаралық байланысты дамытуға көмектеседі. Екіншіден, географиялық есептер шығару оқушылардың логикалық ойын, шығармашылық қабілетін дамытады. Үшіншіден, пәнге деген қызығуын арттырып, өзін-өзі тексеруге, білімін жан-жақты толықтыруға көмектеседі География пәнінен сабақ беру барысында географиялық есептерді шығару басқа пәндермен тығыз байланысты. Ал географиялық есептердің оқушының теориялық білімін тереңдетуде маңызы зор. Осы орайда география курсының әр түрлі саласынан есептер құрастырып, білімалушыларды олимпиадаға дайындық кезінде аса көңіл бөлемін. Сыныптар бойынша география сабағында көптеген есептер шығаруға болады. Мысалы:

- азимутты анықтау;
- масштаб пен қашықтықты анықтау;
- биіктікті анықтау;
- географиялық координаталарды анықтау;
- судың тереңдігін анықтау;
- атмосфералық қысымды анықтау;
- ауа температурасын, тәуліктік, айлық, жылдық орташа температураны анықтау;
- салыстырмалы ылғалдылықты анықтау;
- желдің жылдамдығы мен бағытын пайдалана отырып, жел өрнегін салу;
- масштабты пайдана отырып, өзеннің ұзындығын, су жинау алабының ауданын, суайырық сызығының ұзындығын, көлдің ауданын, тереңдігін анықтау;
- халық санын, тығыздығын, жастық, жыныстық, ұлттық құрамын анықтау;
- сағаттық белдеулер картасын пайдалана отырып, белгілі бір жердің уақытын анықтау.

Мысалға бірнеше есеп ұсынамын.

Азимутты анықтауға:

Бейтаныс жерде жолды дәл тауып жүру үшін компасты дұрыс пайдалана білу керек екенін бәріміз білеміз. Көкжиектің негізгі және аралық тұстары бағытты тек тұспалдап қана білдіре алады. Ал, компастың көмегімен жүретін жолды дәлме-дәл анықтауға болады. Ол үшін компаспен азимутты өлшейді.

Азимут дегеніміз – белгілі бір затқа қарай жүргізілген бағыт пен солтүстік бағыттың арасындағы бұрышты айтады. Азимут компастың магнит тілінің солтүстік басынан сағат тілінің айналу бағыты бойынша 0^0-тан 360^0-қа дейін өлшенеді. 0^0 - солтүстік

90^0 - шығыс
180^0 - оңтүстік
270^0 - батыс

№ 1 е с е п. Сызбанұсқаның азимуттарын анықтау керек:

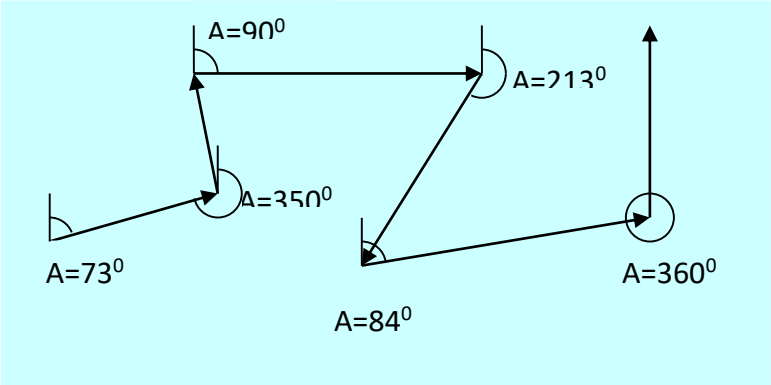

№ 2 е с е п.

Біз мектептен үйге қайту үшін 90^0 азимут боынша 300 м, 150^0 азимут бойынша 170 м, 210^0 азимут бойынша 100 м және 60^0 азимут бойынша 400 м жүріп өтуіміз керек. Үйге қайтар жолды сызба түрінде көрсет. Масштабы: 1см = 100м.

300 : 100 = 3см 170 : 100 = 1,7см

100 : 100 = 1см 400 : 100 = 4см

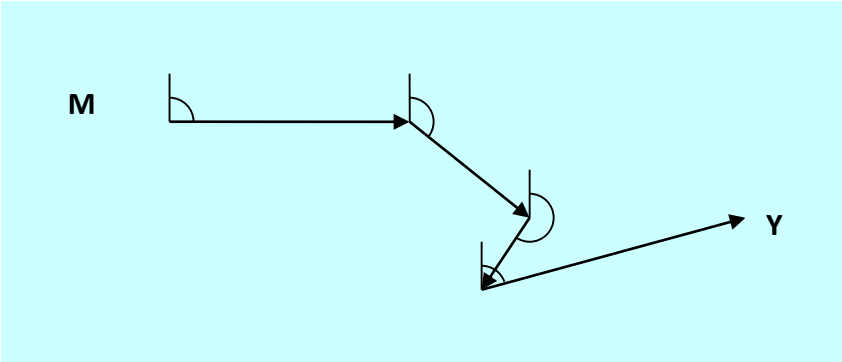

Жер бетінде өлшенген кез-келген қашықтық қағазға әлденеше есе кішірейтілген түрде түсірілетіні бәрімізге белгілі. Ол үшін біз масштабты пайдаланамыз.

Масштаб дегеніміз – жер бетінде өлшенген қашықтықты қағазға түсірген кезде неше есе кішірейтілгендігін көрсететін сандық бөлшек. Масштабтың алымы әрқашанда 1-ге тең, бөлімі кішірейту мөлшеріне сәйкес келеді. Мәселен, 1 : 10 000 десек, бұл жер бетіндегі қашықтық 10 000 есе кішірейтіліп алынды деген сөз.

Сонымен қатар масштабты пайдалана отырып, картадағы кез-келген қалалардың арасындағы жер бетіндегі қашықтықты өлшеуге болады.

№3 е с е п

Масштаб 1 : 200 000, ал картадағы екі қаланың ара қашықтығы 35см. Екі қала арасындағы жер бетіндегі қашықтықты анықтау керек.

Берілгені:	Шешуі:
l = 35 см	L = l * атаулық масштаб
1 : 200 000	1 : 200 000
	1 см = 2 км
Т/к L - ?	L = 35 см * 2 км = 70 км

№ 4 е с е п

Картаны пайдалана отырып, төменде берілген қалалардың арасындағы қашықтықты анықтаңдар:

а) Қарағанды – Астана

б) Қарағанды – Алматы

Берілгені: М 1: 8000000 l_1 = 2,5 см l_2 = 10,2 см	Шешуі: L = l * атаулық масштаб L_1 = 2,5 см * 80 км = 200 км L_2 = 10,2 см * 80 км = 816 км
Т/к L_1 - ? L_1 - ?	

L – жер бетіндегі қашықтық

l – картадағы қашықтық

Қорытынды.

Білімалушылар географиялық есептерді орындау барысында мәліметтің дәлдігін анықтап, жауабын негіздейді. Олар нақты мәліметтерге сүйене отырып, өз білімін дәлелдейді. Білімалушылардың дүниетанымы кеңейеді. Алған білімдерін күнделікті өмірде қолдана алады. Мұндай сабақтар оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамытады, пәнге қызығушылығын арттырады, өмірде кездесетін түрлі қиындықтарды жеңуге тәрбиелейді. Бүгінгі таңда мектептің, мұғалімнің ең басты міндеті- рухани бай, жан- жақты танымдық дамыған шығармашыл тұлға қалыптастыру. Әр баланың танымдылық қабілетін, өзіне деген сенімін ашу, соған жол бастау арқылы география пәнінің теориясын ғана беріп қоймай, шығармашылық ізденімпаз тұлға болуға бағыттау.

Әдебиет:

1. «География» пәні бойынша «Бағалауға арналған тапсырмаларды әзірлеу және сараптау» педагог кадрларының біліктілігін арттыру курсыныңбілім беру бағдарламасы Астана «Назарбаев Зияткерлік мектептері»ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2018ж., 123 б.

2. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9 сыныптарға арналған «География» пәнінен жаңартылған маәмұндаы үлгілік оқу бағдарламасы. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2017 жылғы 25 қазандағы №545 бұйрығы.

Карпыкбаев Е.А., Абилда С.Е.

Қарағанды қаласы, С. Сейфуллин атындағы гимназия КММ, «№101 мектеп –лицей» КММ

МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДАҒЫ ВОЛЕЙБОЛ СПОРТТЫҚ ОЙЫНЫН ҰЙЫМДАСТЫРУДАҒЫ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕР

Қазіргі таңда еліміздегі балалардың дене сымбаты дұрыс қалыптасу үшін спорттық ойындардың орнын айрықша атап өткен жөн. Спорттың денсаулықты жақсартып, адам жасын ұзартумен қатаркөңілін өсіріп, сымбатты, шыдамды да жігерлі боп өзін сергек сезінуіне тигізер септігі мол. Күн сайын бой көтеріп келе жатқан елімізде спорттың дамуына барлық жағдай жасалып жатқаны белгілі. Спортпен дене тәрбиесінің адамның денсаулығын сақтауда, қоғамда салауаатты өмір салтын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Волейбол біздің елімізде ең ауқымды спорт. Мектеп денсаулығын нығайту, қалыптастыру және моторикасын жетілдіру, негізгі физикалық қасиеттері (күші, жылдамдығы, төзімділік, икемділік, ептілік) оқыту: мектептегі дене шынықтыру

бағдарламасының бір бөлігі ретінде волейбол дене білім берудің негізгі проблемаларын шешу құралы болып табылады. Соның ішінде волейбол ойыны балалар үшін тиімді спорттық ойындардың бірі.

Волейбол ойынына тән ерекшелік – оның ұжымдық сипаты, ол жастар үшін тәрбиенің шешуші факторы және біздің қоғам жағдайында бала өмірін ұйымдастырудың негізгі формасы да десе қателеспейміз.Волейбол ойынының қозғалысы адам баласына аса пайдалы табиғи қозғалыс пен дене мүшелерінің қимылынан жүгіру, жүру, секіру, лақтыру т.б. жаттығулардан тұрады. Бұл ойынды он жасар баладан бастап қай жаста болмасын ойнай береді. Сондықтан да, волейбол дене тәрбиесі пәні жаттығуларының бірі ретінде ең тиімді де ағзаға пайдалысы болып табылады. Ойын барысында нақты қозғалыс нәтижесінде ең бастысы адамның кординациясы қалыптасады. Қандай жаттығу болмасын, қозғалыс барысында адамның барлық дене мүшелері белсенді түрде жұмыс жасап, қанайналым жүйесі үздіксіз бойға таралады. Айталық, щабуылдау кезінде допты қарсыласының алаңға дәл түсіру, болмаса допты әріптесіне дәл бере білу, допты қарсыласының алаңына алдап тастау т.б. Демек, волейбол ойыны адамның барлық қабілет-қасиетін қалыптастыратын ойынның бір түрі. 13-14 жастағы балаларды волейболға дайындау үшін, ең алдымен олардың спорттық ойындарға деген көзқарасын дұрыс қалыптастыруды ескеру қажет. Бұл жас аралығындағы балалардың организмінде жетілу процесі жүріп жатады. Дене сымбатының дұрыс қалыптасуында және салауатты өмір салтын сақтануында спорттық ойындардың ішінде волейбол ойынын ерекше атап көрсетсек болады.

Мектептегі мұғалімнің (жаттықтырушының) спорттық ойындарды ұйымдастырудағы жетістігі ойынның жалпы технологиясын меңгеруіне ғана емес, сонымен қатар белгілі бір түрдегі ойындардың ерекшеліктерін тікелей көрсететін көптеген факторларға байланысты.

Денсаулықты нығайту, жан-жақты дене шынықтыру, өмірлік маңызды қозғалыс дағдыларын жетілдіру міндеттерін шешумен қатар, волейболды жақсы оқыту «мектептегі волейбол таланттарын» анықтауға ықпал етеді, сонымен қатар әртүрлі жыныстағы және жастағы адамдарды өмір бойы осы спорт түрімен жүйелі түрде айналысуға жаппай тартудың алғышарттарын жасайды.

Волейбол - бұл спорттық ойын, оның негізгі бөлігі үнемі дамып келе жатқан әр түрлі күрделі ойын жағдайлары жағдайында, ойын жағдайларының алуан түрлілігімен, қозғалыстардың әртүрлі сапалық жақтарын көрсету қажеттілігімен байланысты ситуациялық сәттердің көптеген өзгергіштігімен өтеді. Қазіргі заманғы волейбол жүктемелердің жоғары қарқындылығымен, тұрақтылығымен, зейіннің таралуы мен ауысуымен, ойыншылардың максималды жауап жылдамдығымен, олардың визуалды-моторды үйлестіруімен, бұлшықет-мотор сезімдерінің нәзік сараланауымен, әртүрлі қозғалыстарды қабылдау кеңістігі мен уақытымен байланысты. Ойын барысында ойын әрекеттерін, техникалық тәсілдерді және тактикалық комбинацияларды тиімді орындау волейболшылардың моторикасын дамытудың жоғары деңгейіне негізделген.

Бірнеше рет жасөспірімдермен волейболда спорттық жарыстар мен жаттығулар ұйымдастырып, осы тақырып бойынша өз тәжірибелерімен тиісті қорытындылар жасалды. Жұмыс тәжірибесін талдау негізінде спорттық ойындарды ұйымдастырумен байланысты бірқатар қиындықтарды атап өту керек. Сонымен, жасөспірімдердің волейбол ойынын үйрену кезінде кейбір типтік мәселелер мен оларды қалай жою керектігін қарастырыңыз.

Ойыншыларды командаларға бөлу мәселесі. Бұл фактор жасөспірімдердің команда құрамына мықты ойыншыларды қабылдауға тырысатындығымен байланысты, өйткені егер командада әлсіз ойыншылар болса, жеңіліс ықтималдығы жоғары. Көбінесе мықты ойыншылар алдағы кездесуден бұрын өз командасының құрамы туралы алдын-ала келіскен кезде жағдай туындайды. Осы кезде мұғалімнің рөлі өте маңызды, ол жағдайды әңгіме арқылы түсіндіре отырып, жасөспірімдерге Жеңіс ойынының құндылығы «тең»

ойнаған кезде жоғары болатындығын жеткізуі керек: тең қарсыласты жеңу әлсіздерді жеңуден гөрі көп қанағат әкеледі. Ойын осы жастағы негізгі қажеттіліктердің бірі – өзін-өзі растау қажеттілігін жүзеге асыруға жағдай жасайды. Ойындағы жеңіс өзін-өзі бағалауы төмен балалар үшін өзін-өзі бағалауды дамытуға ықпал етеді. Сондықтан мұндай жасөспірімдерді жеңіске жету ықтималдығы жоғары команда құрамына мақсатты түрде енгізуге болады.

Ойын ережелерін түсіну мәселесі. Жасөспірімдердің волейболды игеруінің сәттілігі олардың ойын ережелерін түсінуіне байланысты. Сондықтан ережелер нақты көрсетілуі, түсіндірілуі және іс жүзінде көрсетілуі керек. Волейбол-бұл күрделі спорттық ойындардың бірі, ол жасөспірімдердің осы спорт түріне деген қызығушылығын жиі төмендетеді. Көбінесе жаттықтырушылар волейбол ережелері мен әдістерін игеруді жеңілдету үшін пионербол арқылы волейбол ойынын игеруді ұсынады. Жарақат мәселесі. Бұл маңызды және маңызды медициналық-педагогикалық проблемалардың бірі. Жарақаттанудың алдын алу үшін сауатты жаттығу қажет. Волейбол ойнаған кезде бүкіл дененің буындары мен бұлшықеттерін мұқиятты түрде арнайы жаттығу ұсынылады.

Мұғалімнің маңызды міндеті - міндетті жаттығуларды орындауға ынталандыру, өйткені жасөспірімдер көбінесе олардың мағынасын түсінбестен, ойынды тезірек бастауға тырысады және жаттығуларды ресми түрде жасайды. Сондықтан жасөспірімдердің қызығушылығын арттыру үшін жаттығудың ойын әдісі қолданылады.

Ойын техникасының мәселесі. Жаңадан келген ойыншылардың тиісті ойын дағдылары мен әдістері жоқ. Сонымен қатар, ойынның сәттілігі көбінесе оған байланысты. Волейболдағы барлық іс-қимылдардың негізі ойын барысында қайталанатын негізгі ақыл-ой және қозғалыс (психомоторлық) дағдыларының белгілі бір саны болып табылады. Сондықтан арнайы жаттығулар арқылы технология элементтерін дәйекті дамыту маңызды. Допты беру және қабылдау техникасын, блок техникасын (допты тор арқылы ұрған кезде қарсыласты блоктау) және шабуылды, сондай-ақ допты қабылдаған кезде беруді дамыту ерекше маңызды.

Ойыншылардың әрекеттерін болжау мәселесі. Ойыншылар қарсыластардың әрекеттерін болжауды үйренуі керек. Шабуылшы ойыншыны қалай дұрыс «жабу» керектігін білу керек (блок қою керек), шабуылдаушыға нақты пас беру, қарсыластарын «алдау» және т.б. Әрине, мұндай дағдылар тәжірибемен қалыптасады. Бірақ мұғалім назар аударып, ойыншыға осы сәттерге түсіндіруі керек. Мұны ойын аяқталғаннан кейін және оны талдағаннан кейін ғана емес, сонымен бірге нақты уақытта (күту уақытында) жасау ұсынылады.

Команданың ойын мәселесі. Команданың сәтті ойыны көбінесе оның құрамына кіретін барлық ойыншылардың өзара түсінушілігіне байланысты. Бұл үшін волейболдың тиісті техникасын меңгеру ғана емес, сонымен қатар командадағы серіктесті сезіну және түсінуді үйрену маңызды. Көбінесе жасөспірімдер өзін-өзі растау қажеттілігін жүзеге асыруға тырысады, жалғыз ойынға ұмтылады және көптеген қарама-қайшы әрекеттерді орындайды. Тіпті техникалық ойыншы үшін мұндай әрекеттер командалық ойынға кедергі келтіреді және оны жеңіліске әкеледі.

Сондықтан мұғалім ұжымдық ойын мәселелеріне және «командалық рухты»қалыптастыруға ерекше назар аударуы керек. Көшбасшылыққа ұмтылған жасөспірімге үйлесімді командалық ойын кезінде оның негізгі қасиеттері одан да көп сұранысқа ие болатындығын және басқа ойыншылар танитынын түсіндіру маңызды. Айта кету керек, спорттық ойындар жасөспірімдерде белгілі бір ұжымдық қасиеттерді дамыту үшін ерекше маңызға ие: ортақ мақсатқа жету үшін топ мүшелерімен өзара әрекеттесу, өз мүдделерін басқа адамдардың және тұтастай алғанда ұжымның мүдделерімен біріктіру мүмкіндігі. Бұл жасөспірімдерді тәрбиелеудегі командалық спорттық ойынның маңызды тұжырымдамаларының бірі. Ойынға психологиялық көзқарас мәселесі (мотивация). Мотивтер күш пен тұрақтылықпен сипатталады-олар мұғалімдер мен спорт психологтарының қамқорлығының тақырыбы, өйткені спортшылардың жетістіктері осы

сипаттамалардың ауырлығына байланысты. Бұл мәселені шешудің мәні ойын барысында команда бір-бірлеп жеңіліске ұшыраған кезде артады. Бұл жағдайда мұғалім (жаттықтырушы) ойын тактикасын және ойыншылардың көңіл-күйінің психологиялық өзгеруін өзгерту үшін уақытты уақытында алуы керек.

Қателіктердің себептерін нақты және дұрыс көрсету және оларды жою үшін түзетулер енгізу қажет. Жасөспірімдермен жұмыс жасауда бұл өте маңызды, өйткені жасөспірімдер ойын барысында шамалы шығындарды да эмоционалды түрде қабылдайды, және бұл эмоционалды реакция көбінесе команданың жеңіске деген көзқарасын тез жоғалтуға әкеледі. Жасөспірімдерге команданы біріктірудің, әлсіз ойыншыларға көмектесудің, мұғалімнің кеңестерін ұстанудың, ойынның соңына дейін «жинақылықтың» маңыздылығын түсіндіру қажет. Мұндай жағдайда күту уақыты ойын кезінде бетбұрыс болады және команданы жеңіске жетелейді.

Төрешілік мәселесі. Егер мұғалім волейболда судья рөлін атқарса, онда олардың адалдық пен әділеттілік принципін сақтаумен қатар, бірқатар тармақтарға назар аудару керек. Қарсыластарға мейірімді және әлсіз ойыншыларға деген сыйластықты көтермелеп көрсеткен жөн. Ойынды аяқтаудың этикалық мәселелері. Жасөспірімдер көбінесе ойын нәтижелеріне қатты әсер етеді, сондықтан мұғалім үшін қарсыласқандарды да, өзіне де құрмет көрсете отырып, оларды лайықты жеңуге және жеңілуге үйрету өте маңызды.

Ойынды талдау, мұғалім мен ойыншылардың сәттілік пен сәтсіздік себептері туралы түсіндіру үлкен рөл атқарады. Тек осылай ғана жасөспірімдер арасындағы ойында этика мәселелерін жоюға болады.

Бұл ойынды он жасар баладан бастап қай жаста болмасын ойнай береді. Сондықтан да, волейбол дене тәрбиесі пәні жаттығуларының бірі ретінде ең тиімді де ағзаға пайдалысы болып табылады. Ойын барысында нақты қозғалыс нәтижесінде ең бастысы адамның кординациясы қалып-тасады. Қандай жаттығу болмасын, қозғалыс барысында адамның барлық дене мүшелері белсенді түрде жұмыс жасап, қанайналым жүйесі үздіксіз бойға таралады. Айталық, щабуылдау кезінде допты қарсыласының алаңға дәл түсіру, болмаса допты әріптесіне дәл бере білу, допты қарсыласының алаңына алдап тастау т.б. Демек, волейбол ойыны адамның барлық қабілет-қасиетін қалып-тастыратын ойынның бір түрі. 13-14 жастағы балаларды волейболға дайындау үшін, ең алдымен олардың спорттық ойындарға деген көзқарасын дұрыс қалыптастыруды ескеру қажет. Бұл жас аралығындағы балалардың организмінде жетілу процесі жүріп жатады. Дене сымбатының дұрыс қалыптасуында және салауатты өмір салтын сақтануында спорттық ойындардың ішінде волейбол ойынын ерекше атап көрсетсек болады.

Әдебиеттер:

1. С.Қасымбекова. Әдістемелік құрал «Волейбол» Алматы «Атамұра» 2016-26б.
2. М.Т. Тұрыскелди «Қимыл- қозғалыс ойындары».2014- 96б.
3. С.Тайжанов, С.Қасымбекова «Дене тәрбиесі» Алматы «Атамұра».

Касимова С.С., Рысбекова Д.Ж.
Бұқаржырау ауданы А.Байтұрсынұлы ат. ЖББМ, Доскей ауылы
Жанаарқа ауданы Ынтымақ ЖББМ, Ынтымақ ауылы

БИОЛОГИЯ ПӘНІНЕН ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ПӘНДІ ЖӘНЕ ТІЛДІ КІРІКТІРІП ОҚЫТУ

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытудағы білім мазмұнының жаңғыруысындарлы оқыту теориясына негізделгендігі. Сындарлы оқытудың мақсаты оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез-келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету. Оқушыға қалай оқу керектігін үйрету, соның нәтижесінде еркін, өзіндік дәлел-уәждерін нанымды жеткізе білетін,

ынталы, сенімді, сыни ойлай алатын, пікір көзқарастары жүйелі дамыған, сандық технологияларда құзырлылық танытатын оқушы қалыптастыру. Оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдануына үйрету.

XXI ғасыр - жаңа технология мен ақпараттандыру ғасыры болғандықтан, қоғамның әрбір мүшесі компьютерлік сауаттылықты меңгеріп қана қоймай, оның білім алудағы, білім берудегі және еңбек үрдісіндегі барлық мүмкіндігін жете меңгеруі қажет. Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ЖББМ-інің және Ынтымақ ЖББМ-інің биология пәні мұғалімдері.

Халқымыздың рухани көсемі Ахмет Байтұрсынов: «Мұғалім әдісті көп білуге тырысу керек. Оларды өзіне сүйеніш, қолғабыс нәрсе есебінде қолдануы керек» - дегендей оқу-тәрбие үрдісінде ұйымдастыруда нәтижелі әдістерді коп пайдаланған дұрыс. Әр күн сабақтарымызды қызғылықты етіп өткізу үшін үнемі ізденістеміз.

Сабақта қандай жаңа интерактивті бағдарламаларды ноутбук, смартфон, гаджеттерге қолдануға болады, оқушылардың білім алуға қызығушылығын қалай арттыруға болады?

Білім саласында тиімді бағдарламалық кешендерді жасауға көмек болатын жаңа технологиялық шешімдерді іздеу мақсатында екі қосымшаларды жүктеп, зерттедік.

- электронды әдіс, оқушының білімін тексеруде, жаңа сөздер мен терминдер үйренуде, ережелерді еске сақтауда аталған әдісті қолдану оқушының есте сақтауын жақсартады. Бұл сайт-электронды білім тексеру жолы. Оқушы бұл жұмысты мұғалімнің қатысуымен немесе өзі жеке үйде де, аудиторияда да орындай алады. Жұмысты орындап болған соң, дұрыс бұрыстығы тексеріліп, ұпай беріледі.

Жұмыстың маңыздылығы:

- өз білімін тексереді;
- уақыт пен жылдамдыққа жұмыс жасайды;
- қызығушылығы артады.

Сайттың функциялары:

- flashcards – карточкалармен түсіндіру;
- learn – классикалық тестке жауап беру.

Сынақтың үш түрі:

- классикалық тест;
- ашық тест;
- дұрыс немесе қате деген жауапты тест.

SCATTER – сәйкестендіру, GRAVITY – жылдамдыққа ойналатын ойыннын, үстінен сұрақтар шығып отырады, соларға тез жауап беру керек.

Сонымен қатар, бұл қосымшалар оқушыларға ағылшын тілін меңгеруге көп ықпалын тигізеді. Осыған орай 8 сыныптарда биология пәнінең элективті курс «Biology terminology» бағдарламасын құрастырып,оқушылармен сыныпта ағылшын тілінде оқыту арқылы биология пәнін тілдік және пәндік құзыреттіліктерінің дамытуға, оқу үрдісін жүзеге асыру үштілде сабақтар өткізілді. Осыған орай Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ЖББМ-де 8 сыныпта

өткізілген сабақ.

Тоpіс: Cell structure and types

Тақырыбы: Жасуша құрылысы мен типтері

Сабақты ұйымдастыру барысында CLIL, АКТ және сын тұрғысынан ойлау элементтерін қолдандым.

1. Cell wall	A. жасуша мембранасы
2. Eukaryotic cell	B. прокариотты жасуша
3. Nucleus	C. жасуша қабықшасы
4. Cell membrane	D. эукариотты жасуша
5. Vacuole	E. вакуоль

Work in pairs (Жұптық жұмыс) Matching of terms

Сабақта СТО, интербелсенді тақтамен жұмыс, видио көрініс, топтық жұмыс, постерды құрай отырып, қорғау жұмыстары, дидактикалық материалдармен жұмыс, топтық жұмыс технологиялары арқылы жүргізілді.

Осы әзірлеме бойынша оқушыларды шығармашылық жоба қорғауға дайындау көзделіп отыр. Дәл осындай сабақтын түрлері Ынтымақ ЖББМ-де де өткізілуде.

«Science and technology» үштілді білім беру апталығы аясында 2021 оқу жылының 13 сәуірінде Ынтымақ ЖББМ-нің 8 сыныбында «Мемлекеттік тілді дамытамыз, орыс тілін-қолдаймыз, ағылшын тілін үйренеміз» атты коммуникациялық сабағы өткізілді.

Мақсаты: коммуникативтілік қасиеттер мен әлеуметтік белсенділікті қалыптастыру.

Ынтымақ жалпы білім беретін мектебінде ағылшын тілінде оқуға арналған биология пәнінін, пәндік терминологияны кезең-кезеңмен оқыту, сыныптан тыс іс-шаралар өткізу және элективті курстардың жекеленген бөлімдерін ағылшын тілінде оқыту арқылы пәнді және тілді кіріктіріп оқыту (CLIL-технологиясы) әдістемесіне сәйкес биология пәнін ағылшын тілінде оқытуды,оқу үрдісін жүзеге асыруды қамтамасыз етеуде.

Өткізілген жұмыстарды халықаралық журналға мақала жіберіп, өз іс-тәжірибелерімізбен бөлістік. XVII Республикалық ашық «Әдістемелік вернисаж» педагогикалық жұмыстар фестивалі «Үздік әзірлеме» байқауының «Оқыту+қызықтыру» номинациясы, «Әдіскер журналы», «Методист әдіскер» интерактивті журнал, «QAZAQ BILIMI» республикалық ғылыми-әдістемелік,педагогикалық журналына ағылшын тілінде мақалалар жарияланды және сонымен қатар мектептің әлеуметтік аккаунттарына биология пәнінен ағылшын тілі терминологиясынан факультатив сабақтары салынып отырады.

Жылдар	Оқушылардың ағылшын тілін меңгеру деңгейі			
	I деңгей	II деңгей	III деңгей	IV деңгей
2018-2019 (17 оқушы)	2 оқушы (11,7%)	5оқушы (29,4%)	3 оқушы (17,6%)	7 оқушы (41,1%)
2019-2020 (14 оқушы)	2оқушы (14,2%)	4 оқушы (28,5%)	4 оқушы (28,5 %)	4 оқушы (28,5%)
2020-2021 (13 оқушы)	2 оқушы (15,3 %)	4 оқушы (30,7 %)	3 оқушы (23 %)	4 оқушы (30,7 %)
2021-2022 (13 оқушы)	3 оқушы (17,5 %)	5 оқушы (39,5 %)	4 оқушы (26 %)	5 оқушы (32,8 %)

2018-2021 оқу жылдары бойынша білім алушылардың тілдік және пәндік құзыреттіліктерінің даму динамикасы

Қорытындылай келе, оқушылар қызыға орындап, топ араларында бәсекелестік туындады. Сабақ соңында әр топ өз жұмыстарын қорғап, жобалық жұмыс болып шықты. Кері байланыста кей оқушылар, көп нәрсе білмейді екенбіз деп, бір-біріне алғыс айтты. Оқушыларыдың сабаққа белсене қатысуы, түрлі ресурстар қолданып, құнды ақпаратқа көз жеткізгендері, біздің сабақтың оқу мақсаттарына жеткеніміз деп ойлаймыз. Қысқа мерзімді жоспарды құрғанда, оқушылардың өзіндік, шығармашылық, сындарлық оқу әрекеттерін қадамдап ойластырдық.

Әдебиет:

1. Әлімов А. Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері. Оқу құралы. – Алматы, 2013.

2. Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру. Жаңа форматтағы мұғалім // Биолог анықтамасы. 2017. №6

3. Кудайбергенева К.С. Мектептегі іс-әрекетті зерттеу. Әдістемелік құрал.

- Алматы, 2013.

4. Үштілділіктің биология пәні үшін маңызы //Биология және салауаттылық негізі. 2021. №2.

Кашкынбаева Н.Ш.
Балқаш қаласы, «С.Сейфуллин атындағы №7 мектеп-гимназиясы» КММ

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ

Танымдық іс-әрекетті белсендіруде сұрақтар үлкен маңызға ие. Сұрақтың танымдық функциясы қарамаыңдау керек-бұл оқытылатын мазмұнмен жұмыс істеудің негізгі тәсілдерінің бірі, ал сұрақтар қоя білуді дамыту-сыни ойлау, сондай-ақ оқу шеберлігі. Зерттеу тақырыбын таңдау алдында біз мынадай сұрақ қойдық: «материалды жақсы меңгеру үшін біздің оқушыларымызға не жетіспейді, оларға не кедергі келтіреді, білім берудегі қандай кедергілер, сыныптағы оқушылардың танымдық белсенділігін қалай арттыруға болады» Сабақтың әр түрлі кезеңдерінде сұрақтар қоюды үйренген балалардың бір бөлігі осал екеніне назар аударды. Кейбіреулер ойлағысы келеді, басқалары тек қарапайым сұрақтар қояды. Бірінші кезекте кейбір оқушылар неге сұрақтарды тұжырымдай алмау себептерін анықтауды шешті. Осы тақырып бойынша теориялық және тәжірибелік материалдарды талдап, келесі қорытындылар жасалды.

Білім алушылар сұрақ қоймайды, олардың қойылымдарын тоқтатады немесе:

1. Интеллектуалдық дамуы бұзылған балалардың жеке басының ерекшеліктері.
2. Репродуктивті деңгейде сабақтардың басым үлесі.
3. Іс-әрекет емес, ақпараттық тәсілдің үстемдігі.
4.Сұрақ қоюға ықпал ететін сабақта жағдай, жүйе және мақсатты жұмыс жоқ, сұрақ қоя білуді қалыптастыратын тәсілдер қолданылмайды.

Әр тармақты талдай отырып, сабақта сұрақтар қою қабілетін қалыптастыратын әдістер мен тәсілдерге жеткілікті көңіл бөлінбейді деген қорытындыға келдік. Сондықтан «оқушыларды сұрақ қоюға қалай үйрету керек? деген мәселе анықталды». Мәселені анықтап, бір сынып негізінде зерттеу жүргізуді шештік. Алға қойылған мақсаттарды бастады. Зерттеу мақсаты: - оқушылардың сұрақ қою іскерлігін қалыптастыруға бағытталған педагогикалық тәсілдерді зерделеу; - оқушылардың ойлау іс-әрекетіне берілген тәсілдердің әсерін талдау белсендіріледі. Сабақты зерттеуді жүзеге асыру үшін 1 деңгейлі сертификатталған мұғалім бастаған педагогтардың шығармашылық тобы ұйымдастырылды. Біз зерттеу стандартты көп кезеңді эксперименттік зерттеу жобасы түрінде ұйымдастырылатынын шештік: жоспарлаймыз-әрекет етеміз – бақылаймыз-талдаймыз. Зерттеу түрі ретінде мұғалім сабағының тәлімгері мен әріптестер тобының сүйемелдеуімен жеке зерттеуі таңдалды. Зерттеу проблемасын ескере отырып, бірінші кезеңде осы мәселе бойынша оқушылардың бастапқы қабілетін анықтау қажет болды.

Өйткені эксперименттік сынып - сынып оқушылары, барлық тәсілдері деректерді жинау жақындайды. Біз сабақта сыныппен бақылау жүргізуді шештік. Сабақ барысында келесі сәттер бақыланып, бекітілді: сабақта белсенді, белсенді емес, сабақтың қандай кезеңдерінде нәтижелі жұмыс істейді, мұғалімнің сұрақтарына жауап бере ме, сұрақ қояды, бұл сұрақтардың қандай түрі, оқушының өтініші бойынша мұғалім сұрағын қайта құруға қабілеті бар ма.

Нәтижесінде байқау екені анықталды сынып жұмысына жалпы қарайтын болсақ, балалар туралы өте жақсы әсер алады: олар белсенді, жұмысқа қабілетті, білімпаз. Бірақ әр балаға жеке көңіл бөле бастағанда, жұмыс істеу керек мәселелерді көресің. Оқушылар 1-2 сұрақ қойып, тоқтады. Әр түрлі белсенділік пен ойлау іс-әрекеті бар үш топ бөлінді. Әр топтан біз бір оқушыдан таңдадық. А оқушысы: сыныптағы ең мықты оқушылардың бірі – білімпаз, басты ойды тез ұстанады, қисынды және өз пікірлеріне жауап береді, көшбасшы болуды, мұғалімнің назарында болуды жақсы көреді және ол болмаса, өзінің наразылығын көрсетеді. Оқушы: жақсы интеллектке ие, мәселенің стандартты емес шешімін ойлап табуы мүмкін, бірақ өзіне сенімді емес, әрқашан ой тұжырымдай алмайды. Оқушы С: оқуға деген уәждемені төмендетіп, ол көп ойнағысы келеді, сабақта шаршайды, өз ойын дұрыс тұжырымдайды. Енді бақылау жүргізілетін оқушылар анықталғанда, сабақты жоспарлау мен өткізуге уақыт келді. 3 «бақылау сабағы» жоспарланды, оған бақылаушы және топтың 3 мүшесі қатысты, онда сұрақтар қою арқылы ойлау қызметін жандандыруға бағытталған тәсілдер мен техникаларды пысықтау жүзеге асырылды.

Бірінші сабақты жоспарлай отырып, оқушылардың ойлау қызметін жандандыру үшін не істеу керек деп ойлады. (жадты тездету және дамыту әдістемесінің авторы) «баланы қалай қалыптастыруға үйрету керек» деген материалдарды қараған кезде Кеңес келді. Бірінші сабақта келесі жаттығулар мен тәсілдер қолданылды: «күрделенген», «Синквейн», «батырдан сұра», «бес бармақ». Бұл тәсілдер оқушылардың сұрақтарға жауап беру, сұрақ қою іскерліктерін пысықтауға бағытталған. Бұл тәсілдерді қолдану оқушылардың жаңа материалды меңгеру процесі қандай деңгейде екенін түсінуге көмектесті. Сабақта не байқалды. Балалардың көп бөлігі тапсырмаларды белсенді орындады. Сабақ соңында рефлексия өткізілді, нәтижесінде барлық тапсырмалар балаларға ұнады. Сабақ барысында А оқушысы белсенді жұмыс істеді. Ең жақсы тапсырмалар берілді, онда сұрақтарға жауап беру керек болды, мұнда ол өзінің эрудициясын көрсетті. Сұрақтардың тұжырымдауына арналған тапсырмаларды орындау кезінде ол тек бір ғана «неге?». В оқушысы мұғалімнің сұрақтарына жауап берді, ол кейде толық жауап беру үшін сөздерді таңдауда қиындықтарға тап болатынын көрсетті. Сұрақ қою кезінде тек «кім?»«, «Не?», «Қайда?». Оқушы С сұрақтарға жауап беруге тілек білдірмеді, ал одан сұрағанда немесе бұрынғы оқушының жауабын қайталады. Педагогтардің шығармашылық тобындағы бірінші сабақты талдай отырып, біз сабақ өткізу барысына кейбір өзгерістер енгізуді шештік, атап айтқанда - балаларға жұптасып жұмыс істеуді ұсындық. Жоғары деңгейдегі және орта деңгейдегі оқушыларды отырғыздық. Біз барлық топтағы және орта қабілеті бар оқушылармен жұмыс істей отырып, олардың мысалын оқи отырып, «күрделі», сұрақтарға құрастыра білу іскерліктерін меңгереді деп болжадық. Екінші сабақта оқушыларға сұрақ-жауап картасы ұсынылды. Оқушылардың назарын сұрақтар құрастыру кезінде карточкада ұсынылған барлық сұрақ сөздерді қолдану қажет екендігіне назарлары аударылды. Сабақта не көрдік. А деңгейіндегі оқушы карточканы басқаның айтуымен пайдаланбай, сұрақтарды өзі құрастырып шешті.Сонымен қатар мәтінді талдағанда жүйелі сұрақтар қоя білді. Оның құрастырған сұрақтары арқылы мәтіннін мазмұны ашылды.

Ал, В деңгейіндегі оқушы сұрақ құрастыру барысында барлық сөздерді қолданбайды бірақ тапсырманы дұрыс орындады. Бұл оқушы өзінің шама-шарқынша нәтижеге қол жеткізді. Ал орташа қабілеті бар баланы С деңгейіндегі оқушы тек қана жұптық жұмысты нәтижелі жасауға көмектесті. Қасындағы оқушымен бірлесе отырып сұрақтар құрастырды. С деңгейіндегі оқушы бақылау жұмысының барлық уақытында жұпта жұмыс істейтін басқа оқушының ақыл-кеңестері жасалғанына қарамастан, бірде-бір дербес сұрақ құрастырмады. Осы сәттерді ескере отырып, үшінші сабақты басқаша өткізуге шешім қабылдадық. Біздің алдымызда әлі де С. оқушыны жұмысқа қалай қосу мәселесі тұрды. Сабақта «сұхбат» ойынын қолданып, оқушыны тілшіге айналдыруға шешім қабылдадық. Біз баланы сынып алдына қойған кезде, қолына микрофон беріп және мәселені ойлауға уақыт бердік. Ол алдымен бір сұрақ қойды, содан кейін мұғалім оны

мақтағаннан кейін, басқа сұрақ қойды. Біз баладан сұрақ құрастыра білу нәтижесін көрдік. Оқушының «мен істей аламын» күйін пайдалана отырып, мен сабақ барысында әр түрлі әдістерді пайдалана отырып сабақтың жақсы өтуіне тырыстым.

Соған байланысты сабақтарым сәтті болды. Бұл біздің жетістігіміз болды аз болсада кішкентай, бірақ маңызды. Осы сабақта ең қызықты сұрақ – жаңа тапсырма ұсынылғанда көрінді. Бұл тапсырма оқушылардың белсенділігін арттырғанын атап өту керек. Барлық сабақтар бойы фото және бейнетүсірілім жүргізілді. Бұл балалардың мінез-құлқында, сөйлеуінде, санасында өзгерістерді бақылау үшін жасалды. Үш жақты зерттеу материалдары жиналды: мұғалімнің бақылауы, әріптестерінің бақылауы, оқушылардың кері байланысы. Жиналған материалды талдап, келесі қорытынды жасай келе арнайы таңдалған әдістер мен жаттығулардың көмегімен оларды дұрыс пайдалану кезінде оқушылардың белсенді сөйлеу және ойлау іс-әрекеттерін арттыруға қол жеткіздік. Сабақты зерттеу кезінде біз өзіміздің педагогикалық іс-әрекетімізді терең талдап көрдік. Оқушылармен болған өзгерістерді бақылау қызықты болды. Олардың әрбір жеке ерекшеліктері бар, біз оқуға ынталандыру үшін табысқа жағдай жасауға тырыстық. Оқушыларды жұмысқа тарту арқылы оқу іс-әрекетін дұрыс ұйымдастыру оқушылардың оқу пәнін жақсы қабылдауға әкеп соқтыратынын түсіндік.

Осы үш сабақ кезеңінде не өзгерді: -оқушылардың ойлау әрекетін белсендендірілді; оқушылар өздері сұрақтар қойған кезде, олардың танымдық қызметі сабақта неғұрлым нәтижелі өтетін болды. Сұрақтар арқылы оқушыларда жеке тұлғаның мотивациялық механизмі қосылды, қызығушылықтар, қажеттіліктер, талпыныстар артты. Осы тәсілдерді жүйелі пайдалану танымдық әмбебап оқу іс-қимылдарын дамытуды қамтамасыз етеді. Материалды терең деңгейде ұғыну және коммуникацияның жалпы біліктерін қалыптастыру. Жаңа материалды өңдеу арнайы таңдалған жаттығулар жүйесі арқылы өтетін кезде, біз оқушыларды белгілі бір біліммен байытамыз, сонымен қатар коммуникацияның жалпы біліктерін қалыптастырамыз. Коммуникацияның жалпы біліктеріне мыналар кіреді: өз бетінше мәтіндерді оқи білу, өз ойларын дәл, жинақы, бұрмалаусыз баяндай білу, түсініктікпен оқи білу және жаза білу, тыңдау және түсініктікпен сөйлей білу, Қажетті сұрақ қоя білу-сабақтарда бастауыш сынып оқушыларының ойлау іс-әрекетін белсендірудің ең тиімді тәсілдері таңдалды.

Біз алға қойған мақсаттарға қол жеткіздік. Бірақ бұл жерде оқушыларды оқыту аяқталмайды. Енді біз сабақ зерттеуінде тәжірибеміз бар және қажет болған жағдайда кез келген сабақта шағын – зерттеулерді өз бетінше жүргізе аламыз Іс-әрекетке зерттеуге дайындық кезінде бір мәселе жеке сипат анықталады. Зерттеуге жоғары деңгейлі мұғалімдер қатысты. Сабақты зерттеуге кіру үдерісі біраз созылды. Сондықтан бір апта бойы деңгейлі көшбасшымен тығыз жұмыс істелді, әрбір зерттеу кезеңі біртіндеп талданды, бұл не үшін қажет. Бірінші сабақ қалағандай емес. Бірақ әр жолы бәрі жақсы болды және біз бірлесіп істеп жатқан нәрселерді түсіну мен түсіну келді.

Әдебиетер:

1. Ахмадуллин Шамиль. Скорочтение для детей.- Москва. Издательство «Билингва».
2. Ақпараттық-әдістемелік журнал №4. «Педагогикалық диалог», 2017.

Кенешова Р.А., Исбекова Б.А.
КГУ «Школа-лицей № 101», г. Караганда

УЧЕНИЧЕСКОЕ ПОРТФОЛИО КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ XXI ВЕКА

Результаты международных сопоставительных исследований свидетельствуют о том, что ученики школ Казахстана отстают по показателю качества образования от своих

сверстников из других стран. В средней и старшей школе формированию навыков высокого порядка, к которым отнесем способность принимать нестандартные решения, брать ответственность на себя, решать возникающие проблемы, планировать, выстраивать коммуникации, мыслить критически по-прежнему уделяется недостаточно внимания, хотя методология обновленного содержания образования требует от учителей не только формирования учебных знаний, но и развития soft skills.

С целью обеспечения учащихся условиями для усвоения и развития умений и навыков высокого порядка с декабря 2021 года в школе-лицее № 101 г. Караганды был запущен проект «Взгляд в будущее», в рамках которого реализуется технология ученического портфолио.

Мы под Портфолио понимаем не только сборник материалов, самостоятельно отобранных учеником для демонстрации своих достижений в различных сферах деятельности в определенный период обучения, но и систему обратной связи во взаимодействии ученика и учителя, ориентированной на более полное понимание учеником целей и задач своей деятельности, на вовлечение его в процессы самоанализа и самооценки и в итоге на улучшение его результатов учебы.

В зависимости от возраста участников проекта различаются назначение, особенности и целевые ориентиры Портфолио:

- в 1-4 классах документ предназначен для сбора информации о продвижении ученика в учебной деятельности, для подготовки его к переходу на вторую ступень обучения. Цель - научить рефлексировать собственный процесс мышления и развития;

- в 5-9 классах – для сбора информации о достижениях ученика в различных сферах деятельности, для повышения его образовательной активности, уровня осознания своих целей и возможностей. Цель – освоить процесс самоанализа, выработки свои собственные подходы к решению проблем и принятию решений

- в 10-11 классах – это инструмент создания учеником индивидуальной образовательной траектории, отражает результаты индивидуальной образовательной активности. Цель - обеспечивать усвоение умений и навыков 21 века.

Положение об Ученическом портфолио было заслушано на педагогическом совете, были определены участники проекта – ученики 3-х и 8-х классов. Классные руководители донесли информацию о проекте до учеников и родителей, заручившись их согласием на эксперимент. Ученики 3-х классов собирают документы в бумажном виде, восьмиклассники – в электронном формате.

Структурно Портфолио состоит из 5 разделов: «Расскажу вам о себе» (жизненное кредо, хобби, семья, друзья, личностные качества, качества, которые нравятся в людях, каким вижу свое будущее), «Мои достижения», «Мои планы», «Анализ выполнения планов», «Расскажи мне обо мне» (отзывы и пожелания классного руководителя, тренеров,
учителей-предметников, руководителей кружков, одноклассников, родителей, родственников и др.). Ученики самостоятельно выбирают дизайн, проявляя креативность, выдумку, творчество.

С помощью технологии ученического портфолио возможно развивать такие навыки 21 века как:

«Личная ответственность»: ученики ставят перед собой цели, постоянно контролируют свой прогресс, мониторят достигнутое и упущенное,

«Брать ответственность и самоотчет»: ученики отчитываются о проделанной работе, о выполненном поручении. Главное условие – не устно, а с доказательной базой, т.е. отчет должен быть составлен письменно;

«Личная продуктивность»: ученики с использованием цифровых технологий графически отображают свою успеваемость и общий рост;

«Навык выстраивания коммуникаций»: ученики предлагают одноклассникам, учителям, родителям оценить свои достижения, написать мнение о себе;

«Креативность»: ученики размещают в Портфолио фото и видеоизображения примеров исполнительской деятельности, продуктов собственного творчества, иллюстрации на заданную тему, продукты собственного творчества, решение изобретательских задач, материалы их самоанализа и рефлексии и т.д.;

«Умение работать в команде»: ученики размещают в Портфолио результаты совместной творческой деятельности, стратегии решения конфликтов, проекты, дневники наблюдений и самоконтроля, эссе, материалы самоанализа и рефлексии и т.д.

С начала 3 четверти начались презентации ученических портфолио. Рассказывая о себе, дети откровенно говорили о своих семьях, хобби, достижениях, собственных чертах характера и недостатках, от которых они хотели бы избавиться. Одноклассники внимательно слушали, одобрительно воспринимали информацию, награждая выступающих аплодисментами.

Ученики с удовольствием говорили о свих достижениях, не забывая назвать тех, благодаря кому они достигли хороших результатов: учителей, тренеров, друзей, родителей. К сожалению, не смогли ученики продемонстрировать важный навык – личная продуктивность, который предполагает использование цифровых технологий, графическое отображение собственного продвижения. Задача учителей математики, информатики – помочь ученикам освоить этот навык.

Педагогов, присутствующих на презентации Портфолио, интересовало, какие цели поставили ученики перед собой в начале проекта и чего они добились. Школьники планировали улучшить свои показатели не только в учебе (например, исправить алгебру с «3» на «4»), но и научиться играть на домбре, выиграть чемпионат школы по шахматам, занять первое место на олимпиаде по истории в 2021-2022 учебном году. Некоторые изменения и улучшения показателей уже наблюдаются: в 8 А классе улучшилось качество знаний по некоторым предметам на 3-5%. Окончательные итоги будут подводиться на итоговых классных часах в мае.

Родители в основном положительно отнеслись к идее школы запустить проект, благодаря которому ученики научатся планировать свою деятельность, анализировать результаты, писать эссе. Восьмиклассники самостоятельно справляются со сбором и анализом информации, ученикам 3 класса, конечно нужна помощь родителей. Хотя классные руководители не требуют обязательного составления Портфолио, в презентации приняли участие даже ученики, обучающиеся дистанционно.

Таким образом, казалось бы совсем не новую идею - ученическое портфолио – можно использовать для решения современных целей, в нашем случае – развития навыков XXI века.

Литература:

1. Результаты Казахстана в международных исследованиях качества образования: исследование причин отставания. https://www.soros.kz/ru/results-of-kazakhstan-in-international-education-quality-assessments-a-study-of-the-underperformance-causes/
2. https://vbudushee.ru/library/chto-takoe-navyki-xxi-veka/
3. https://project.1sep **t.ru/**

Кенжегарин Н. Н.

Балқаш қаласы «Қазақмыс» корпорациясының политехникалық колледжі» ЖМ

САБАҚТА ҰЛТТЫҚ ОЙЫН ҮЛГІЛЕРІН ТАНЫМДЫҚ ЖАҒЫНАН ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Оқу үрдісінде ұлттық ойын элементтерін пайдалану сабақтың тақырыбы мен мазмұнына сай алынса оның танымдық, тәрбиелік маңызы арта түседі. Оқушыларды

әсіресе, «Сиқырлы қоржын», «Көкпар», «Асық» секілді ұлттық ойындарға қатыстыру өте тиімді екеніне көз жеткізу қиын емес. Бұл ойындарды жаңа материалды бекіту немесе қайталау кезінде қолдану керек деген пікір бар. Оқушы ойынның үстінде не соңында өзінің қатысу белсенділігіне қарай түрлі баға алуы мүмкін. Педагог әр баланың еңбегін бағалап, ынталандырып отыруы тиіс. Ойынның тәрбиелік маңызы мынада: ол баланы зеректікке, білгірлікке баулиды. Бабаларымыздың асыл қазыналарына деген көзқарасын құрметтеуге сөз әсемдігін сезінуге үйретеді. Батылдыққа, өжеттікке тәрбиелейді. Ендеше еңбекке баулу сабағын ұлттық ойындар арқылы сабақтастырып түсіндіру пән тақырыптарын тез, жылдам меңгеруге ықпал етеді. Баланың сөздік қорын байыта түседі. Халқымыздың ұлы перзенттерінің бірі, аса көрнекті жазушы М.Әуезов: «Біздің халқымыздың өмір кешкен ұзақ жылдарында өздері қызықтаған алуан өнері бар ғой. Ойын деген менің түсінуім ше көңіл көтеру, жұрттың көзін қуантып, көңілін шаттандыру ғана емес, ойынның өзінше бір ерекше мағыналары болған- деп тегіннен тегін айтпаса керек.

Ойын – кез келген әрекет сияқты бейберекет пайда болмайды – ересектер тарапынан қалыптастырылады. Балалар ойнай алу үшін олардың саналарында эпизодәрекеттердің жиынтығы тұрақталу тиіс. Балалар қандай әрекеттерді орындау керек екенін білулері қажет және меңгерген білімдерін тек осындай лайық сәттерді таңдай біліп, оларды қиялдан құрылған жаңа сәттер ойлап таба білулері тиіс.

Сондықтан мұғалімнің бала ойынын ұйымдастыру технологиясын меңгерту мәселесі айрықша өзекті болып отыр. Осы әдістемелік нұсқауларда сюжетті ойынды ұйымдастырудың жаңа әдісі – модельдеу арқылы ұсынылып отыр.

Мектепте тәрбиелеу-оқыту жұмысында балалардың тілін дамыту, сөздік қорларын дамыту, ауызша сөйлеуге үйрете отырып, үйренген сөздерін өмірде еркін қолдану, әрі оны күнделікті іс-әрекет кезіндегі тілдік қарым-қатынаста қолдана білуге жаттықтыру ісіне ерекше мән берілген. Балаларымен сөздік жұмысын жүргізу ісі – тіл дамытудың негізгі бір міндеттері болып есептелінеді.

Сөздік жұмысын жүргізе отырып, оларды айналасындағы заттармен таныстырып, атын атай білуге, қасиеті мен сапасын, түр-түсі және пішінін ажырата білуге, өмірдегі, қоршаған ортадағы түрлі құбылыстар жайындағы ұғым, түсініктерін дамыта отырып, белсенді түрде тілдік қарым-қатынас жасай білуге үйретеміз. Балалардың сөздік қорын дамытуда ойын, тапсырма, жаттығулардың орны ерекше. Соның ішінде ойын – баланың шын тіршілігі. Ойын арқылы бала айналасындағы нәрседен өзіне қызықтысын таңдап алады. Осы кезде баланың бір ерекше қасиеті сөйлеуден еш жалықпайды. Ойын бала тілінің дамуына ықпалын тигізіп, таным белсенділігінің дамуына жол ашады. Қай бала болмасын ойынмен өседі, өйткені бала табиғатының өзі тек ойынмен байланысты. Ойын үстінде бала еш нәрсеге тәуелсіз. Ол өзін еркін ұстайды. Мен өз тәжиірбемде мыныдый ойын ттүрлерін қолданамын: «Аламан бәйге», «Алтыбақан», «Арқан тарту», «Ақ сүйек», «Теңге алу», «Аударыспақ», «Қыз қуу», «Жамбы ату» т.б. қазақтың ұлттық ойындарына сәйкестендіріп қоюға болады. «Ойын – бұл баланың рухани дүниесіне оны қоршаған ортасы туралы ұғымдардың және түсініктердің жандандыратын ағыны екенін үлкен жарық терезе сияқты», деп В.А. Сухомлинский де жазған болатын.

Біздің алға қойған мақсатымыз халқымызға тән осынау ұлттық ойындарымызды тізіп шығу емес. Керісінше, ата-бабаларымыз бұдан сан ғасыр бұрын ойлап тауып, уақыт өте ұрпағына қалдырған ұлттық ойын түрлерінің маңызы мен мәнін саралап, дәл осы ойындарды жаңа ғасырда жаңаша пайдалануды бұлжымас дәстүрге айналдырсақ деген ойпікірді иісі қазақ басшылардың есіне салсақ деген ниеттен туындап отыр. Этнографғалымдардың зерттеулеріне жүгінсек, қазақтың ұлттық ойындары аңға, малға байланысты, алуан түрлі заттармен ойналатын, зеректікке, ептілік пен икемділікке, батылдыққа баулитын ойындар деп бірнеше түрге бөлінеді. Қайсыбір ғалымдар қазақ халқының ұлттық ойындары түрінің жүзден асып жығылатынын айтады.

Демек, халқымыз ұлттық ойындар арқылы жастарды өмір сүруге дағдыландырып, қиындыққа төзе білуге, қиын сәттен жол таба білуге машықтандыруды басты мақсат еткен. Мысалы, «Аламан бәйге», «Аударыспақ», «Арқан тарту» ойындары адамды төзімділікке үйретуге, ерік-жігерді игере білуге, білек күшін дамытуға бағытталған. Ұлттық ойындардың тағы бір ерекшелігі, әр ойын жас ұрпақты салиқалы да салмақты, шебер әрі епті болуға баулиды. Өйткені әрбір адам өзінен өрбіген ұрпақтың ынжық, бойкүйез болып қалмай, жан-жақты, білікті де күшті болып өсуін өмірдің мәңгі мәні ретінде қабылдаған.

Жалпы, қазақтың ұлттық ойындарының қай-қайсысының да қоғамдық және әлеуметтік мәні зор. Бұған қоса, ұлттық ойындар қазақ халқының о бастан ерекше мәдениетті болғанын айқындайды. Ата-бабаларымыз ұлттық ойындар арқылы ұрпақтың береке-бірлігі мен ынтымағын жарастырып отырған. Шындығына келсек, адамның өмір сүруінде қазақтың ұлттық ойындарының атқаратын маңызы ерекше. Басқаны былай қойғанда, әр ұлттық ойын оған қатысушыны өмір сүруге бейімдеп ғана қоймай, қиындықтан қорықпай, қарсы тұра білуге үйретеді. Мысалы, бір ойын шеберлік пен ептілікке, енді бір ойын талғампаздыққа, ал енді бір ойын қиын-қыстау кезеңде тез шешім қабылдап, оңтайлы жол таба білуге баулиды. Оның үстіне ұлттық ойындардан спорт пен патриоттық тәрбие айқын аңғарылады. Мұның өзі қазақтың ұлттық ойындар арқылы тәрбие берудің таптырмас құралы екендігін дәлелдейді. Өкінішке қарай, қазіргі күні біз маңызы зор ұлттық ойындарымыздың тек бірен-саранын («Аламан бәйге», «Көкпар», «Алтыбақан») ғана игере алдық. Осы тұрғыдан келгенде, қазақтың ұлттық ойындарының ішінде «Тоғызқұмалақ», «Жамбы ату», «Аударыспақ», «Көкпар», «Хан дойбысы» дамып жатқанына сөз жоқ. Ал, дегенмен, оның түрлерін жазу барысында (тыңдалым, айтылым, оқылымдарға) түрлендіре (әр ұстаз өз бетінше шеберлікпен) қысылмай-ақ қосуына болады деп ойлаймын.

Жастардың ұлттық сана-сезімінің дамуында қазақтың ұлттық ойындарының алатын орны айрықша. Тәрбиелік мәні зор ұлттық ойындарымызды бүгінгі ұрпақтың бойына сіңіру – басты міндетіміз. Болашақ ұрпақ үшін білім беру мен тәрбиелеудегі тиімді ізденістер және әр елдің озық тәжірибелерін жүзеге асырып, әлемдік педагогикалық озық үлгілерін жаңашылдықпен дамыту әр ұстаздың міндеті екені сөзсіз.

Әдебиеттер:

1. Құдайбергенова К.С. Инновациялық тәжірибе орталығы-педагогикалық технология көзі. Алматы. 2001 жыл.

Керейбай А.
Теміртау қ. №2 ЖББМ

КӨРКЕМ ЕҢБЕК САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЕБЕРЛІГІН АРТТЫРУ ҮШІН ҚОЛДАНҒАН ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Көркем еңбек сабағы оқушыларды шығармашылыққа баулып, шыдамдылықпен сабырлыққа жетелейді. Көркем еңбек пәні көнеден келе жатқан қазақ халқының ұлттық құндылығын дәріптеп, шебер әжелеріміз бен ісмер аналарымыздің ісін жалғастырып, өмірде әр баланың орнын табуына көмегін тигізеді. Оқушылардың шығармашылық шеберлігін арттыру мақсатына жаңартылған білім мазмұнының тиімді әдіс-тәсілдерін қолдана отырып, кесте тігу, бисермен кестелеу, қоқыс қалдықтарын пайдаға жаратып, тұрмысқа қажетті заттарды дүкеннен сатып алмай-ақ, өз қолдарынан жасап қолдануға үйрету. Мектепте оқушыларға қазақтың ұлттық қолөнерін дәріптеп, заманауи бағытта, рухани жаңғырту арқылы жастарды тәрбиелеу маңызды болмақ.

Халқымыздың қолөнер туындысын тереңнен зерделей отырып үйретіп, қазіргі ғарыштап дамыған технология түрлерін тиімді қолдана білуге дағдыландыру. Қазақ халқының ұлттық қолөнерін дәріптеп, шет мемлекеттерге танытып, ұлттық брендке айналдыру мақсатында жұмыс жасау. Оқушыларға күнделікті тұрмыстық қалдықтарды пайдаға жарата отырып, өзімізге қажетті заттарды жасау, жарамсыз заттардан тұрмысқа қажетті бұйымдар жасату. Кез-келген заттан бұйымдар жасау жолын оқушыларға мұхият түсіндіре отырып, оларды шығармашылыққа жетелеудемін. Жасаған бұйымдарын болашақта пайдаға асырып, мамандық таңдауына мүмкіндік алады. Оқушылар өз қолынан қаншама заттарды жасауға болатынын түсініп, шеберлігі шыңдалып, қызығушылықтары артады.

Кез-келген жарамыз затты кәдеге жаратуға болатынын түсініп, оларды қоқысқа тастамайды. Олардан жаңадан бір бұйым жасап, қоқыс қалдықтарына екінші өмір сыйлайды. «Эко челенж» акциясы бойынша оқушыларды қағаздар мен пластик қалдықтарын, шырынның құтыларын қоқысқа тастамай пайдаға жаратуға болатынын түсіндіріп, табиғат анаға қамқорлық таныту, қаламыздың тазалығына мән беріп, жарамсыз болып қоқыс қалдықтарында үйіліп жатқан заттарды пайдаға жарату маңыздылығын түсінді. Сол сәттен бастап, көркем еңбек пәнінде оқушылар күнделікті тұрмыста тұтынған заттардың қалдығын тастамай мектепке әкеліп, қаншама өздеріне қажетті бұйымдар жасап шығарды.

Қазақ халқының көнеден келе жатқан өнерлерін заманауи бағытта рухани жаңғырта отырып, оқушыларды халқымыздың ұлттық құндылығын сақтауға үйрету. Қазіргі нарыққа сауда саттық саласына, сатылым ретінде шығарып, болашақта кәсіпкер болуға, қазақ халқының төл қолөнерін дамытып, шет мемлекетке танытып, ұлттық бренд жасату мақсатында еліміздің тұтынушыларын қанағаттандыруға, ұлттық бренд ретінде танытуға ат салысу.

Ең алдымен оқушылардың шеберлігін арттыру мақсатында матамен жұмыс жасай отырып, қазақ халқынмыздың ұлттық ою-өрнегін мата бетіне бейнелеп салып, жапсырмалаудан бастап үйреттім. Бірінші матаның түрін, түсін таңдап алу маңызды. Ұлттық ою-өрнекті сызып қиып алу. Оюдың түрлерін таңдап, оны сызып, сызылған оюды мұхият қайшымен қырқып, матаның бетіне жапсырмалау. Бұл матадан ою-өрнекпен әспеттеп жасайтын бұйым көрпеше, қалташа, киіз үйдің макеті, құрақ көрпе, сыйлыққа берілетін кәдесыйлар жасаттық. Жасаған кәдесыйлар мен басқада жасалған бұйымдарды тігу, тігістің түрлерін үйретіп, әсемдеп тігуге, ісмерлікке үйретім. Орта буын оқушыларына матадан қол орамалды кестелеп тігуде тігістің түрлерін, шалыс тігіс, тышқан із, ирек тігіс тағы басқада тігіс түрлерін үйретіп, қол орамалды өз қалауларымен әсемдеп тігуді көрсеткен кезде қыздардың инемен тігілетін тігіс түрлерін тез үйреніп, тіккен қолорамалдарына керемет ұнатқан суреттерін сызып, кестеледі. Кестеленген қол орамалдарын сыйлық ретінде ұсынуды және көрмеге қойып, тігіс түрлерін басқаларға түсіндіре отырып, сатылымға қойды. Бұл кәдесыйлар шетелден келген қонақтарға, туристерге таптырмас сыйлық болып табылады. Кәдесыйларға төрт түлік малдың бейнесін, бәйтерек монументі тағы басқада заттарды жасап, жасаған заттарын көрме ұйымдастыру арқылы сатылымға шығаруға дайындадық.

Оқушылар өз қолынан жасаған заттарын көрме ұйымдастыру арқылы қандай заттан жасағанын таныстырып, оларды қай кезде қолдануға болады, оның қандай пайдасы бар екені жайында таныстырып айтады. Сатып алушылар кездессе сатып, одан түскен ақшаны жинап, мектепте көмекке мұқтаж балаларға беріп, қайырымдылық жасауға үйренді. Сонымен қатар сабақта тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, шығармашылық қабілетін, сыни ойлау шеберлігін қалыптастыру. Матамен жұмыс жасау кезінде бес жолды өлең құрастырып, мата туралы білімдерін толықтырып, шығармашылық қабілеттерін арттырады.

«Синквейн» стратегиясы. Бес жолды өлең құрастыру.

Не? – Мата.

Қандай? – жұмсақ, қалың, түрлі-түсті.
Не істейді? – пішеді, жіппен тігеді.
Мата – сапалы.
Түйін сөз – адам көркі шүберек. Осы «Синквейн» стратегиясы арқылы мата туралы барлық мәліметті біліп қана қоймай, барлық қасиеттерін анықтап түсінеді.
«Сөз жасыру» әдісі. Мақсаты: Ыммен, ишарамен, дене қимылы арқылы суретті бейнелеу.
«Бұрысын тап» әдісі. Оқушылар «кестенің түрлері» тақырыбына байланысты 8 сөйлем жазады. Сөйлемдердің 3 бұрыс, 5 дұрыс (санын әр түрлі алуға болады) етіп береді. Келесі топ мүшелері 8 сөйлемнің ішінде бұрыс жазылған сөйлемдерді табады.
«Дұрысын тап» әдісі. Топтағы оқушылар тақырыпқа байланысты 8 сөйлем жазады. Сөйлемдердің 4 дұрыс, 4 дұрыс емес етіп алады. Келесі топ мүшелері 8 сөйлемнің ішіндегі дұрыс жазылған сөйлемдерді табады.
«3 таяқша» әдісі.
1.СҰРАҚ
2.ЖАУАП
3.ИДЕЯ
Бүгінгі сабақта өткен тақырып бойынша қолдану. Бұл «3 таяқша» әдісін өткен тақырып төңірегінде сұрақ қою, қойған сұрақтарына жауап алу. Жауап ала отырып, өткен тақырып төңірегінде өз идеясын ұсыну көзделеді. Ұсынған идеясын сабақта қолдану, тиімділігін түсіндіреді.

Топтастыру стратегиясы

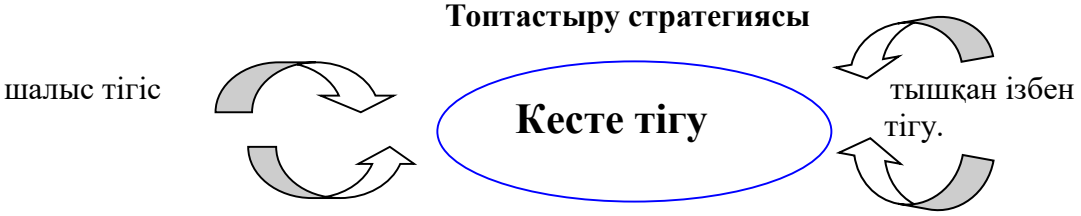

Алыс тігіс, торлап тігу, сабақты тігіс, барқыт кесте, жатық тамбурлы тігіс. Осылай тігіс түрлерін біліп, кестелеуді үйренді. Қол орамалды кестелеп, өз шеберліктерін шыңдай түсті. Тиімді әдіс-тәсілдерді сабақта осылай қолдану арқылы шығармашылық қабілеті артып, шеберлігі шыңдалды.

Қазақ халқымыздың әжелері мен аналары ежелден шебер де, ісмер. Қыз баланы шеберлікке, ісмерлікке үйретіп, іс тігуге, жыртылған киімді тігіп киюге, киетін киімдерін тігіп киіп, отбасылық қаражаттарын да үнемдей білген. Сондықтан оқушыларды үнемділікке үйретіп, ысырапшылыққа бой алдырмауға дағдыландыру. Өз қолынан киім тігіп киюге, матаны үнеммен қолдануға, «Жеті өлшеп, бір рет кес» - деген халық мақалының мағынасын түсіндіре отырып, жұмыс жасауға үйрету. Қазақ халқының әр мақалы баланың тәрбиесіне негізделген. Халықта «Ағаш түзу өсу үшін оған көшет кезінде көмектесуге болады, ал үлкен ағаш болғанда оны түзете алмайсың» деп бекер айтылмаған. Сондықтан баланың бойына жастайынан іс тігу, сызу, тоқу сынды ұлттық қолөнерді үйретіп, шеберлікке баулу, ұлттық құндылықты бала бойына сіңіру.

Қорыта айтқанда, көркем еңбек сабағында жаңартылған білім мазмұнының тиімді әдіс-тәсілдерін сабақта қолдана отырып, оқушыларды шеберлікке баулып, үнемшілдікке, жоқтан бар жасауға үйреттім. Ұлттық құндылықты сақтап, қазақ халқының қолөнерін дәріптеп, ұрпақтан-ұрпаққа жалғастыруды жете ұғынды. Ұлттық болмысымызды, қолөнерімізді сақтап, шебер де, ісмер аналарымыздың ізін жалғастырар ұрпақ қалыптастырудамыз. Қазақ халқының ұлттық қолөнерін дамытып, рухани жаңғырта отырып, жаңаша үлгіде бренд болатын заттар жасап үйренуде. Оқушылардың көркем еңбек пәнінде шығармашылық шеберлігімен қатар қол икемділігінің артатынын түсінді. «Ұлт болам десең бесігіңді түзе» дегендей болашақ қазақ елінің шебер жастарын тәрбиелеу ісін жалғастырып, бар біліміміздi аямай еңбектенудеміз. Қазақ елінің шығармашыл, шебер ұрпағы – ел болашағының кепілі болмақ.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:
1.Ол кім, бұл не? Балалар энциклопедиясы
2.Айгөлек журналы 5 басылым 2015-2016 жыл 8 бет
3.Әбдуәлиева Ш. Халық қолөнері. Алматы 1992ж.
4.Қасиманов С.Қазақ халқының қолөнері. Алматы «Қазақстан» 1995ж.
5.Марғұлан.А.Х. Казахское народное прикладное искусство. Алматы «өнер» 1986ж том1, том2, том3.
6. С.Қабдиева. Ұрпақ тәрбиесіндегі адамгершілік мәселелері. Бастауыш мектеп, №2, 2015. –Б.26-29.
7.Авторы: С.Мирсеитова Оқыту ізденіс ретінде Ізденіс оқыту ретінде оқушылардың сыни тұрғысынан ойлауын дамыту нысандары мен әдістері. Қарағанды 2014 жыл

Керейбаева А. А.
Балқаш қаласы, «С.Сейфуллин атындағы №7 мектеп-гимназиясы» КММ

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БАҒАЛАУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ МЕН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Әлемнің жетекші елдерінің көпшілігі білім беру жүйесін, білім берудің мақсатын, мазмұны мен технологияларын оның нәтижесіне қарап бағалайтын болды. Білім берудің қазіргі негізгі мақсаты білім алып, білік пен дағды, іскерлікке қол жеткізу ғана емес, солардың негізінде дербес, әлеуметтік және кәсіби біліктілікке – ақпаратты өзі іздеп табу, талдау және ұтымды пайдалану, жылдам қарқынмен өзгеріп жатқан бүгінгі дүниеде лайықты өмір сүру және жұмыс істеу болып табылады.

Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру тұлғаның интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және де басқа көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие процесін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Қазіргі педагогика жаңалықтарын пән ерекшелігіне қарай қолдана білу - оқыту мақсатына жетудің бірден - бір жолы. Осы жолда педагогикалық технология оқыту мақсатына жетудің тиімді, нақты жолдарын көрсетеді. Оқытудың жаңа технологиясы іс-әрекеттің жоспарланған нәтижесіне жетудің шартты тәсілі ретінде қарастырылатын жаңа әдістердің жиынтығынан тұрады. Оның дәстүрлі оқыту технологиясынан ерекшелігі мынада:
- білім алушы тұлғаның интеллектуалды дамуы аз уақыт ішінде қабылдау дәрежесінің жоғары мөлшеріне жетуіне бағытталғандығы;
- білім алушы мен мұғалімнің белсенділігінің сәйкес болуы;
- мұғалім мен білім алушының өзара қарым - қатынасында жауапкершіліктің міндеттілігі.

Педагогикалық технологияны — оқыту үрдісін түгелдей қолдану және бағалау, сол сияқты, білімді адамдар мен техника ресурстарын ескеру арқылы білімді игеру, және осы жолда тиімді түріне жету үшін оларды жоспарлаудың жүйелі әдісі ретінде қарастыруға болады.

Жаһандану заманында жас ұрпақтың жаңаша ойлау қабілетін, белсенділігін арттыру, білімге деген құштарлығын ояту, өмірінде оны қолдана білу, отансүйгіштік қасиетін одан әрі дамытуға бағыттау – ұстаздардың басты міндеті.

Жаңартылған білім беру бағдарламасының дәстүрлі бағдарламадан ерекшелігі:
1. Пән мазмұнының спиралді қағидатпен берілуі. Яғни пән мазмұны қарапайымнан күрделенуі;
2. Блум таксономиясы бойынша оқу мақсаттарының иерархиясы;
3. Бір білім беру аясындағы және пәнаралық байланыстарды жүзеге асыру мақсатында «ортақ тақырыптардың» берілуі;

4. Оқу үдерісін ұзақ мерзімді, орта мерзімді және қысқа мерзімді жоспарлар арқылы ұйымдастыру;
5. Оқытудың тәрбиелік әлеуетін арттыру, оқушының адамгершілік-рухани қасиеттерін қалыптастыру;
6. Білім беру деңгейлері аралығында пән бойынша сабақтастықты ескеруге мүмкіндік беретін толық оқу курсы бойынша педагогикалық мақсат қою;
7. Бөлімдердің мазмұны мен ұсынылған тақырыптардың уақыт талабына сәйкес келуі, әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға назар аударылуы;
8. Оқытудағы жүйелі-әрекеттік ұстаным (оқушының білім алу үдерісіне белсенді қатысуы).

Жаңартылған білім беру бағдарламасының негізгі міндеттерінің бірі оқу мақсатына жету үшін критериалды бағалау жүйесін енгізу. Критериалды бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі алдын-ала белгіленген критерийлердің нақты жиынтығының көмегімен өлшенеді. Бұл бағалау түрі оқушылардың үлгерімі сыныптастарының үлгерімімен салыстырмалы түрде бағаланатын нормаға негізделген бағалаудан ерекшелінеді. Оқушылардың пән бойынша үлгерімі екі тәсілмен бағаланады:
1. Қалыртастырушы бағалау.
2. Жиынтық бағалау.

Жиынтық бағалау белгілі бір оқу кезеңінде оқу бағдарламасының мазмұнын меңгеру деңгейін тіркеу, анықтау үшін жүзеге асырылады. Жиынтық бағалау тоқсан барысында, тоқсан соңында, және білім беру деңгейін аяқтағанда жүргізіледі. Жиынтық бағалау бойынша ұпай қойылады. Баға туралы шешімді мұғалім бағалау критерийлеріне сәйкес қолданады. Әр білім алушының жұмысы бойынша дискрипторлар немесе ұпай қою кестелері көмектеседі.

Оқушылардың жетістіктерін критериалды бағалау әдісі көптеген шет елдерде кең таралған, өйткені бұл технология барынша шынайы, нақты және валидті болып табылады. Критерийлер арқылы бағалау оқушыларды оқу тапсырмаларын барынша сапалы орындауға ынталандырады, білімін тереңдетіп, кеңейтеді, осылайша, оқушылардың ойлау қабілетінің деңгейін көтереді және олардың психикалық үдерісіне ықпал етеді. Сонымен қатар оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау оқыту, оқу және бағалаудың өзара тығыз байланысына негізделген және оқу үдерісін ұйымдастыруға бірыңғай көзқарасты қамтамасыз етеді (Бойл және Чарльз, 2010). Бұл бағалаудың барлық элементтерінің арасында теориялық негіздеме және өзара байланыс болуын қажет етеді (оқу мақсаттары, түрлері, құралдары және бағалау нәтижелері), бұл тәсілдің практикалық маңызы мен төмендегідей артықшылықтарын көрсетеді:
-оқушының жеке тұлғасы емес, оның орындаған жұмысы бағаланады;
-оқушының жұмысы оларға алдын ала белгілі бағалау критерийлері бойынша бағаланады;
-баға оқушылардың нені оқығанына қарай қойылады, себебі бағалау критерийлері нақты оқу мақсаттарын сипаттайды;
-баға қоюдың нақты алгоритмі оқушыға белгілі, соған сәйкес оқушы өзінің оқу үлгерімін өзі анықтап, ата-анасына хабарлай алады;
- оқушылардың өзін-өзі бағалауға және оқуға деген ынтасы артады.

Бағалау ағымдағы және қорытынды оқу кезеңдерінде оқушылардың үлгерімі жайлы ақпарат беретін білім беру үдерісінің маңызды бөлігі болып табылады. Бағалау тәсілдері пәннің мазмұны мен критериалды бағалаудың түріне сәйкес өзгешеленуі мүмкін. Қалыптастырушы бағалау оқудың бір бөлігі болып табылады және оқу үдерісінің өн бойында жүргізіледі. Қалыптастырушы бағалау арқылы мұғалім:
- оқушының оқуда қаншалықты «ілгерілегенін» айқындай алады, өзінің оқыту әдіс-тәсілдеріне өзгеріс енгізу қажеттілігін талдайды;
- қандай бағалау тәсілдері оқудың жақсы жүзеге асып жатқанын анықтауға мүмкіндік беретінін шешеді;
- қолданылған бағалау әдістерінің тиімділігін зерттейді және салыстырады;

- оқушылардың оқуы жайында барынша мол ақпарат алады, мысалы, ауызша сауалнамалар, оқушылардың топтық әрекеттері, тапсырманы өз бетінше орындау, тақырыптық зерттеулер, рөлдік ойындар ұйымдастыру және оны қадағалау арқылы.

Мұғалім оқушылар мен ата-аналарға кері байланыс бере отырып, оқушыларға пәнді меңгеру мен түсінуде көмекші болу арқылы олардың оқудағы алға ілгерілеуді қадағалайды, сонымен қатар бағалау критерийлеріне сәйкес объективті көзқарасты ұстана отырып, оқушыларды оқуға ынталандырады.

Оқушыны дамытуда қалыптастырушы бағалаудың мәні зор, сондықтан ол оқу үдерісіне қатысушылардың барлығына түсінікті де анық, оқушыны жетістіктерге ынталандыратын сипатта болуы тиіс. Жиынтық бағалау оқушының жазбаша тапсырманы, емтихан немесе жобаны өз бетінше орындауын бақылау арқылы жүзеге асады. Оқушының кез келген жиынтық немесе қорытынды жұмысы өзге біреулердің қатысуынсыз орындалады және белгіленген оқу мақсаттары мен бағалау критерийлеріне сәйкес бағаланады.

Оқушылардың оқудағы жетістіктерін критериалды бағалау тәсілі оқушылардың жетістіктерін оқытудың белгілі бір кезеңінде меңгеру қажет біліммен салыстыруға мүмкіндік береді, өйткені мұғалім оқушының қандай оқу мақсаттарын меңгергенін, ал қай мақсаттар бойынша жұмысты жетілдіру қажет екендігін бағалауы тиіс. Осы арқылы оқушыны оқытудың дербес бағыт-бағдары немесе оқушылардың оқу жетістіктері бағаланады.

Бағалау үдерісін зерделеу өзектілігінің көптеген себептері бар. Зерттеулер мұғалімдер оқушыларды бағалауда басшылыққа алатын нақты, ғылыми дәлелденген ережелердің жоқтығын көрсетеді. Осылайша оқушыларға баға қоюдың жүйсіздігі байқалады. Бұл оқушыларды қорғансыз жағдайға қойып, оқушының МЕН-тұжырымының төмендеуіне немесе өзіндік бағасын жоғарылатуына жол берді (Ананьев Б.Г., 1980).

Адамның тіршілік әрекеті көптеген факторларға тәуелді: білімділік (қабылдаутын, өңделетін материал көлемі), психологиялық (уәж, оқушылардың жеке тұлғалық ерекшеліктері), педагогикалық (әдіс-тәсілдерді таңдау), эмоциялық (алаңдаушылық деңгейі), адамгершілік (бірмәнді, нақты, анық, қатаң, икемді тәсілдер), т.б. Бағалау үдерісінде барлық факторлар бір-бірімен байланысты болып, бірін-бірі толықтырады.

Білімділік немесе педагогикалық факторларды ғана жеке бағалауға болмайды, себебі басқа факторлар да оқу нәтижелеріне немесе бағалауға әсер ете алады. Баға оқушылардың білім, білік-дағдыларын әртүрлі критерийлер бойынша бағалау нәтижелерінен құралады, мысалы, зерделенетін материалдың көлемі, осы материалды түсіну және қолдану, материалды пәннің талабына сәйкес рәсімдеу, материал бойынша жазу жұмысына берілген уақытты пайдалана білу, т.б.

Бағалау үдерісін ұйымдастыру үш кезеңнен тұрады:

Тапсырма әзірлеу барысы бірнеше кезеңдерден тұрады:

1. Жоспарлау **(**бағалауға арналған тапсырманы әзірлеу мақсаты мен міндеттерін айқындау, қажетті құжаттарды анықтау**)**
2. Құрастыру **(**оқу бағдарламасын, спецификацияны қолдану, бағалау критерийлерін белгілеу, тапсырма құрастыру**)**
3. Сараптама жасау **(**тапсырманың сапасын талдау, материалды қайта қарау, өзгерту енгізу**)**
4. Қолдану (тапсырмана белгіленген уақыт пен жағдайға сәйкес қолдану**)**
5. Талдау **(**нәтижеге шолу жасау, кері байланысты ескеру, өзгерту енгізу**).**

Тоқсандық жиынтық бағалау: спецификация.

-Тоқсанды аяқтау бойынша бағалау рәсімдерінің мазмұны мен құрылымына қойылатын талаптарды анықтайтын құжат.

-Бір параллельдегі барлық сыныптар үшін бірыңғай талаптар белгіленеді.

-Тапсырманың мақсатын, күтілетін нәтижесін, деңгейін, орындау уақытын, құрылымын, сипаттамасын анықтайды.

-Тапсырмалар мен балл қою кестесі үлгілерінен тұрады.

Бөлім бойынша жиынтық бағалауға арналған тапсырма әзірлеу

-оқу бағдарламасынан бөлім /ортақ тақырып бойынша оқу мақсаттарын іріктеу;

-оқу мақсаттарына сәйкес бағалау критерийлерін анықтау, ойлау дағдыларының деңгейлерімен сәйкестендіру;

-ойлау дағдыларының деңгейлеріне сәйкес келетін тексерілетін критерийлердің, оқу мақсаттарының мазмұнын қамтитын тапсырма дайындау;

-әр тапсырмаға дескрипторлар құрастыру;

-білім алушыларға, олардың ата-аналарына жиынтық бағалау нәтижелерін ұсыну үшін бөлім/ортақ тақырыптар бойынша жиынтық бағалауға рубрикалар құрастыру (бағалау критерийлерінің деңгейлерге сәйкестігін сипаттау).

Қорыта айтқанда, жаңартылған білім беру бағдарламасының мәні, оқушының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру. Оқушы өзінің мектеп қабырғасында алған білімін шынайы өмірлік қажеттіліктерге асыра білуі керек. Сол үшін де ұстаздарға үлкен жауапкершілік міндеттелді. Оқушылардың бойына XXI ғасырда өмірдің барлық салаларында табысты болу үшін, қажетті дағдыларды дарыту үшін, мұғалімдер тынымсыз еңбектену керек.

Әдебиеттер:

1. Құдайбергенова К.С. Инновациялық тәжірибе орталығы – педагогикалық технология көзі. Алматы, 2001.

Кикбава А.Т.

Жезқазған қаласы, «N21 ЖББОМ» КММ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ – ҰЛТ ҰСТАЗЫ

XX ғасырдың басында қазақ халқы аса ірі қоғамдық- саяси өзгерістермен қатар, ауқымды рухани жаңғыруларды да бастан өткерді. Ұлттық мәдениет пен әдебиеттің, білім мен ғылымның туын көтерген, халық санасына демократиялық ойлар сіңіріп, алға жетелеуге ұмтылған зиялы топ қалыптасты. Ел зердесіне сәуле түсіріп, санасын оятқан осы топтың рухани көсемі – Ахмет Байтұрсынұлы еді. Ол қазақ әдебиеті теориясының негізін қалап, тіл білімінің атасы атанды. Шоқан, Ыбырай, Абайлардың ағартушы-демократтық бағыттарын жалғастыра білді.

Бұдан бұрын:

Ызыңдап ұшқан мынау біздің маса,

Сап – сары аяқтары ұзын маса.

...Үстінде ұйықтағанның айнала ұшып,

Қаққы жеп қанаттары бұзылғанша,

Ұйқысын аз да болса бөлмес пе екен,

Қоймастан құлағына ызыңдаса? –деп, қалың ұйқыдағы халқын ояту ниетімен маса болып ызыңдап, өлеңмен түртпектеген А. Байтұрсынұлы енді сол кезде шығып тұрған газет-журналдар арқылы оқыту мәселесін көтереді. Ұлы ағартушы өз халқының озық елдермен терезесін тең қылу үшін оқу мәселесін жақсартуға көңіл бөліп, «...әуелі біз елді түзеуді бала оқыту ісін түзеуден бастауымыз керек» деген тұжырымға келеді.

Ахаң оқыту мәселесін жолға қойып, жас өскіннің санасына сәуле құйып осы арқылы халқының сана сезімін сол заманның өркениетіне сай ілгері жылжыту үшін алдымен мәселенің түп төркініне көз жібере білді. «Оқу жұмысының үш жағы үш нәрсеге тіреледі, бірі ақшаға, бірі құралға, бірі мұғалімге.

Осы үш тіреуі бірдей тең болса, оқу қисаңдамай, ауытқымай, түзу жүреді. Ол үшеуі тең болмағандығы оқу жұмысы аумалы жүк сияқты, орнықсыз. Жүгі ауған көштің жүрісі

өнбейді. Орнықты оқу болмай қалт-құлт етіп оқытқан оқу білім үйретіп жарытпайды», - дейді ол «Оқыту жайынан» мақаласында.

А.Байтұрсынұлы Қазақстандағы қоғамдық-әлеуметтік жағдайларға өзіндік үн қосып, ықпалын тигізді. Халық ағарту комиссары болып тұрған кезінде ол мемлекетті басқару жүйесін жергіліктендіру,оның жұмысын жергілікті ұлт өкіметінің ана тіліне аудару, ұлттық мектепті жандандыру, төл оқулықтарды дүниеге келтіру, ұлттық кадр санын көбейту, олардың сапасын арттыру,тіл тазалығын сақтау, қазақ халқының бүкіл дүниежүзілік білімді меңгеруін, денсаулық сақтау, әлеуметтік қамсыздандыру, тегін білім алу құқығын, мектептердің жаңа типін ашу, дамыта оқытуды жүзеге асыру, бүкіл халықтың сауатын ашу, халықтық тәлім-тәрбиені дәріптеу, соның негізінде болашақ жастарға адамгершілік, эстетикалық тәрбие беру мәселелерін шешумен айналысты. Сол кездері қазіргі ұлттық педагогиканың асыл мұрасына айналған көптеген төл оқулықтар дүниеге келді. Атап айтсақ, Жүсіпбек Аймауытовтың «Ана тілін қалай оқыту керек?», Міржақып Дулатовтың «Есеп құралы» I-II бөлім, Ахмет Байтұрсынұлының «Оқу құралы», «Баяншы», бұрынғы кезде басылған қырғыз қиссалары, татар тіліндегі оқулықтар, географиялық карталар, саяси кітапшалар, барлығы 473028 дана Қазан баспасынан жарық көрді.

1914 жылы Ахаң «Бастауыш мектеп» деген арнайы мақала жазды. Бұл- білімнің іргетасы балаға осы бастауыштан қаланатыны, ендеше «бала оқыту ісін түзеуді» осы кезден бастап қолға алуды оның ұстаздық түйсігімен сезініуінен туындаған заңды әрекет еді. Сондықтан да А. Байтұрсынов «Адамға тіл, құлақ, қол қандай керек болса, бастауыш мектепте үйренетін білімдер де сондай керек», дей отырып, қатардағы қазақ азаматын, болашақ қлттық маманды даярлау осы бастауыш мектептен басталатынын, ендеше бұл кезде балаға білімнің барлығы ана тілінде берілуі қажеттігін, өйтпеген жағдайда бала білімді де меңгеріп жарытпай, ана тілін де ұмытып, дүбәрә болып қалатынын өте көрегендікпен ажыратып ашып берді.

А.Байтұрсынұлы елдің санасын көтеруден бұрын сауатын ашу қажет екеніне мұғалім болып жүріп әбден көзін жеткізеді. Қазақ тілінің дыбыс жүйесі мен оны таңбалайтын әріптер туралы пікірін ол 1912 жылы бастап, «Айқап»журналында, 1913 жылы «Қазақ» газетінде білдіреді. Қазақ тілі дыбыстарына қажеті жоқ араб таңбаларын әліпбиден алып тастауды, сөздің жіңішкелігін білдіретін дәйекше деген белгі енгізуді, қазақ тіліндегі төл дыбыстардың әр қайсысына жеке таңба белгілеуді ұсынады. 1912 жылдан бастап ол ұсынған жаңа емле мұсылман медреселері, орыс-қазақ мектептерінде қолданыла бастайды. Сол арқылы Ахмет жаппай сауаттандыру ісіне үлкен үлес қосады.

Байтұрсынұлы әліпбиі қазақ тілінің табиғатына бейімделген араб жазуы негізінде жасалды. Ол Қазақ білімпаздарының тұңғыш съезінде (Орынбор, 1924), құрылтайында (Баку, 1926) араб жазуындағы әліпбидің қажеттілігін, құндылығын жан-жақты тұжырыммен дәлелдеген ғылыми баяндама жасады. Бұл әліпби ұлттық жазудың қалыптасуындағы ірі мәдени жетістік болып табылады. Ол халыққа ғылым-білімнің қажеттілігін түсіндірумен ғана шектелмей, білім беру ісін жолға қоюға күш салды. Орыс, татар мектептерінен оқып шыққан ұлт мамандарының өз тілін қолданудағы кемшіліктерін көріп: «Әр жұрттың түрінде, тұтынған жолында, мінезінде қандай басқалық болса, тілінде де сондай басқалық болады. Біздің жасынан не орысша, не ноғайша оқыған бауырларымыз сөздің жүйесін, қисынын нағыз қазақша келтіріп жаза алмайды не жазса да қиындықпен жазады, себебі, жасынан қазақша жазып дағдыланбағандық» деп жазды. Байтұрсыновтың «Оқу құралы» (1912) – қазақша жазылған тұңғыш әліппелердің бірі. Бұл әліппе оқытудың жаңа әдістері тұрғысынан өңделіп, 1925 жылға дейін бірнеше рет қайта басылды. «Оқу құралы» қазіргі әдістеме тұрғысынан әлі күнге дейін маңызды оқулық ретінде бағаланады. А.Байтұрсынұлы қазақ тілінің тазалығын сақтау үшін қам қылды. Өзі жазған «Өмірбаянында» (1929): «…Орынборға келгеннен кейін, ең алдымен, қазақ тілінің дыбыстық жүйесі мен грамматикалық құрылысын зерттеуге кірістім; одан кейін қазақ әліпбиі мен емлесін ретке салып, жеңілдету жолында жұмыс істедім, үшіншіден, қазақтың

жазба тілін бөтен тілдерден келген қажетсіз сөздерден арылтуға, синтаксистік құрылысын өзге тілдердің жат әсерінен тазартуға әрекеттендім; төртіншіден, қазақ прозасын жасанды кітаби сипаттан арылтып, халықтық сөйлеу тәжірибесіне ыңғайластыру үшін ғылыми терминдерді қалыптастырумен айналыстым» деген. Ақын қазақ мектептерінің мұқтаждығын өтеу мақсатында қазақ тілін пән ретінде үйрететін тұңғыш оқулықтар жазды. Оның үш бөлімнен тұратын «Тіл – құрал» атты оқулығының фонетикаға арналған бөлімі 1915 жылы, морфологияға арналған бөлімі 1914 ж., синтаксис бөлімі 1916 жылдан бастап жарық көрді. «Тіл – құрал» – қазақ тілінің тұңғыш оқулығы. Оқулық қазіргі қазақ тілі оқулықтарының негізі болып қаланды. «Тіл – құрал» қазақ тіл білімінің тарау-тарау салаларының құрылымын жүйелеп, ғылыми негізін салған зерттеу. Оның тілдік ұғымдарға берген анықтамаларының ғылыми тереңдігі, дәлдігі қазіргі ғылым үшін өте маңызды. Ол тұңғыш төл грамматикалық терминдерді қалыптастырды. Мысалы, зат есім, сын есім, етістік, есімдік, одағай, үстеу, бастауыш, баяндауыш, пысықтауыш, шылау, сөз таптары, сөйлем, құрмалас сөйлем, қаратпа сөз, т.б. жүздеген ұлттық терминдерді түзді. Сондай-ақ Байтұрсынұлы практикалық құрал ретінде «Тіл жұмсар», мұғалімдерге арналған «Баяншы» деген әдістемелік кітаптар жазды. Ол – қазақ тілін оқыту әдістемесінің іргетасын қалаған ғалым-ағартушы. Ахмет Байтұрсынұлы оқулығындағы тілдік категорияларды ұғындыру мақсатында енгізген «сынау», «дағдыландыру» деген арнайы бөлімдер қазіргі заманғы әдістеме ғылымы үшін де өз маңызын жойған жоқ.

«3» «Қазақ» газетінің алғашқы шыққан санындағы мақсатнамалық мақаласында Ахмет Байтұрсынұлы былай деп жазыпты: «Атам заманнан белгілі бір территорияны мекен етіп келе жатқан қазақ халқы өзінше бірегей өмір сүріп келеді, ал енді бүгін біз қазақ даласына келімсектердің селше қаптап келіп жатқанын көріп отырмыз. Біздің болашақ тағдырымыз не болмақшы? Мынаны естен шығармауға болмас. Тәуелсіз, дербес өмірге өзінің ана тілінде сөйлейтін және төл әдебиеті бар халық қана таласа алады. Орыс мектебі мен татар медреселерінен білім алған қазіргі қазақ зиялылары қазақ тіліне мұрындарын шүйіре қарай бастады. Бұл міне, жаман нышан», деп қазақ тіліне төнген қауіпті сезген еді. Осы сөздердің дұрыс, бұрыстығын уақыт өзі дәлелдеп берген сияқты.

Ахмет Байтұрсынұлы – қазақ тілі мен әдебиетінде орны бар біртуар ақын, мысалшы, қазақ тілінің реформаторы, демократтық поэзияның негізін қалаушы, аса көрнекті қоғам және мемлекеттік қайраткері. Қлы ақынға арнап Ж. Әбдірашев:

...Бүгінгі бар қазақтың «Тіл құралы»,
Тексіздер тәрк етсе де бұл мұраны.
Түбі бір түркі елінің құранындай,
Ұл туар...Ұлы тумас, сірә мұндай! – деген өлең жолдарын арнады.

Сәкен Сейфуллин кезінде былай деген болатын:»...Ахмет халықтың арын іздеп,өзінің ойға алған ісі үшін бір басын бәйгеге тіккен. Ахмет Байтұрсынұлы ұлтын шын сүйетін шын ұлтшыл».

А.Байтұрсынұлы – ұлт мәдениетінің Хантәңірі. Шың қасына жақындаған сайын биіктей береді. Ендеше, Ахмет Байтұрсынұлы – біз үшін аласармас биік шың.

Әдебиеттер:

1. «Қазақстан мектебі» журналы 3-бет,1992 жыл.
2. С.Қирабаев, Қ. Мырзағалиев «Қазақ әдебиеті» оқулығы, Алматы «Рауан».

Китанова А.С.
методист отдела образования г. Караганды

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОБЛЕМНО-ИГРОВЫХ СИТУАЦИЙ В ПОЗНАВАТЕЛЬНОМ РАЗВИТИИ СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ

В. А. Сухомлинский писал: «Игра - это огромное светлое окно, через которое в духовный мир ребёнка вливается живительный поток представлений, понятий об окружающем мире. Игра - это искра, зажигающая огонёк пытливости и любознательности».

В науке и практике утвердилось положение о том, что игра — эффективное средство обучения, но эффективным это средство становится в том случае, если используется «в нужном месте, в нужное время и в необходимых дозах». При формировании элементарных математических представлений игра выступает, как метод обучения и может быть отнесена к практическим методам

В современном мире компьютерных технологий уже недостаточно просто научить детей считать, составлять задачи, знать и называть геометрические фигуры. Детей нужно научить думать. А как это сделать? Путем решения ситуаций, запускающих процесс «думанья». Наличие знаний само по себе не определяет успешность обучения, гораздо важнее, чтобы ребенок умел самостоятельно их добывать и применять.

Использование проблемного обучения основано на получении дошкольниками новых знаний посредством решения теоретических и практических проблем, задач в создающихся для этого проблемных ситуациях.

Проблемная ситуация может использоваться во всех направлениях развития познавательной образовательной области:
- формирование элементарного математического представления;
- познавательно- исследовательской деятельности;
- ознакомлении с предметным окружением;
- ознакомлении с социальным миром;
- ознакомлении с миром природы.

Анализ состояния обучения дошкольников приводит многих специалистов к выводу о необходимости обучения в играх. Иными словами, речь идет о необходимости развития обучающих функций игры, предполагающей обучение через игру.

Есть определенные требования к проблемным образовательным ситуациям:
- решение проблемной ситуации должно быть максимально направлено на самостоятельность и творческую деятельность воспитанника;
- проблема должна соответствовать той информации, которую познаёт дошкольник, с опорой на уже имеющуюся у него информацию;
- ситуация должна создавать некоторую трудность в её решении и в то же время быть посильной, чтобы способствовать формированию потребности в её решении;
- формулировка проблемной ситуации должна быть максимально понятной.

Полноценное познавательное развитие детей дошкольного возраста может быть организовано в трех основных блоках педагогического процесса:
1) на познавательных занятиях;
2) в совместной познавательной деятельности детей с воспитателем;
3) в самостоятельной деятельности детей.

Проблемно-игровую ситуацию в образовательной деятельности по математике желательно организовывать так, чтобы дети могли свободно общаться, спорить, совместно выполнять задания. Благодаря чему ребенок проявляет активность. Проблемную ситуацию можно создавать абсолютно на всех стадиях образовательного процесса: при знакомстве с новым материалом, при закреплении и контроле изученного материала, в ходе выполнения креативных заданий.

В совместно-познавательной деятельности с воспитателем, проблемная ситуация может использоваться в разработке такого познавательного пособия как Летбук, в подборке необходимого материала с привлечением родителей.

В самостоятельной деятельности, дети могут использовать игры, которые имеют проблемно-развивающую направленность: игры на моделирование в пространстве: «Кубики для всех», «Геометрический конструктор», «Шар». При знакомстве с

геометрическими фигурами, их свойствами, игра в моделирование фигур в пространстве усваивается дошкольниками успешнее и интереснее. А также легко усваивают понятия «вверху», «внизу», «слева», «справа», «между», что развивает пространственное представление и воображение;
- игры на плоскостное моделирование: «Танграм», «Крестики», «Соты», игры из серии «Кубики и цвет» «Сложи узор», «Уникуб»;
- игры на составление плоскостных изображений предметов, животных, птиц, домов, кораблей из специальных наборов геометрических фигур: «Танграм», «Колумбово яйцо»,«Пифагор», «Волшебный круг», «Пентамино»,«Свинкс» и т.д.;
- игры на составление целого из частей: «Чудо-цветик»;
- игры-забавы, перевертыши, лабиринты: «Домино», «Угадай-ка», «Необычные фигуры», «Засели домики», «Где, чей гараж», «Дорожки» и другие.

При знакомстве с объемом и умении его измерения, в совместной деятельности с детьми, решается задача с помощью чего и каким образом познакомить с этим понятием. В разных по объему посудах насыпаны макароны. Нужно определить, в какой посудине макарон больше. Дети предлагают различные варианты, неверные доводы отвергают. Наконец, один из вариантов принимается всеми. Дошкольники измеряют макароны сначала в одной посуде; затем этой же меркой в другой посуде. Сравнивая результаты измерения, определяют, где больше макарон. Делают выводы. Помимо измерения объема, из макарон составляют группы одинаковой формы. Параллельно обсуждаются виды макарон, их польза или вред.

Исходя из практики, использования развивающих игр, наиболее полюбившими являются игры со счетными палочками. Их называют задачами на смекалку геометрического характера, т. к. в ходе решения, как правило, идет преобразование одних фигур в другие, а не только изменение их количества.

Эти игры способствуют развитию у детей: самостоятельности, способности автономно, независимо от взрослых решать доступные задачи, способствуют освоению детьми средств познания: эталонов (цвет, форма), эталонов мер (размер, масса); накоплению логико - математического опыта, овладению способами познания: сравнением, обследованием, уравниванием, счетом.

Использование проблемно-игровых ситуаций, кроме задач познавательно-развивающей направленности, несут важнейшие задачи формирования личностных качеств, которые так необходимы и важны для будущего первоклассника:
- работать коллективно;
- придерживаться определенных правил;
- уметь проигрывать, но стремиться к победе честными способами;
- воспитывает чувство товарищества, сопереживания, сочувствие к проигравшему.

Благодаря проблемно-практическим ситуациям удаётся сконцентрировать внимание и привлечь интерес даже у самых несобранных детей дошкольного возраста. В начале их увлекают только игровые действия, а затем и то, чему учит та или иная игра. Постепенно у детей пробуждается интерес и к самому предмету обучения. Математика - это мощный фактор интеллектуального развития ребенка, формирования его познавательных и творческих способностей. Самое главное - это привить ребенку интерес к познанию. Для этого занятия должны проходить в увлекательной игровой форме.

При наполнении развивающей предметно-пространственной среды необходимо учесть потенциальные возможности образовательного пространства для осуществления деятельности по формированию познавательной самостоятельности старших дошкольников: алгоритм, планы, карты-схемы; лупа, компас; различный строительный материал; измерительные инструменты (линейка, рулетка, веревка); картон, цветная бумага, ватман формата А1, клей, ножницы; емкости разного размера.

В ходе самостоятельной познавательной деятельности детей педагог имеет возможность выбора необходимой ребенку в данный момент времени тактики

педагогической поддержки: содействие, взаимодействие, защита или помощь. Выбор тактики будет зависеть от различных факторов: индивидуально-типологических особенностей ребенка, которому оказывается поддержка, количества детей в группе, специфики организации развивающей предметно-пространственной среды, педагогического мастерства воспитателя и др.

Таким образом, уровень развития познавательной самостоятельности детей старшего дошкольного возраста может быть существенно повышен, если в процессе образовательной деятельности детского сада будет целенаправленно применяться метод решения проблемных ситуаций.

Литература:

1. Ерофеева, Г.Е. Математика глазами детей, родителей и педагогов. Дошкольное воспитание. - 2017. - N 5.
2. Матюшкин, А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. - СПб.: Детство-Пресс, 2010.

Клементьева О.С
КГУ «ОШ№1», г. Балхаш

«ONLINE - СЕРВИСЫ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ УЧЕБНЫХ НАВЫКОВ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО И ТРАДИЦИОННОГО УРОКА»

Школа вошла в информационно - насыщенный мир, в котором можно успешно работать, только освоив новые технологии. Цифровые технологии – это не просто новый инструмент для решения старых задач, а новая среда и новые способы мышления. Одна из ключевых компетенций учителя – это использование современных образовательных платформ.

Несомненно, что и на дистанционном и традиционном уроке мы имеем возможность использовать интерактивные платформы для тестирования школьников, ресурсы для создания интерактивных презентаций или виртуальных досок. Уроки информатики уже сами по себе предполагают работу в цифровой среде, которая не ограничена временным или географическим пространством. В своей деятельности использую онлайн – ресурсы: Wizer.me для создания рабочих листов к уроку, Wordart.com удобен для визуализации ключевых слов учебного материала, запоминания основной терминологии урока, linoit.com – аналогично интерактивной доске Padlet, позволяет создавать стикеры для обсуждения. App.madtest.ru, Learningapps, Wordwall и Quizizz позволяют создавать интерактивные тесты и задания в игровой форме. Ресурсы можно применять на любых этапах, они позволят закрепить учебный материал, отработать пробелы в знаниях, запомнить предметную терминологию и оценить уровень знаний учащихся.

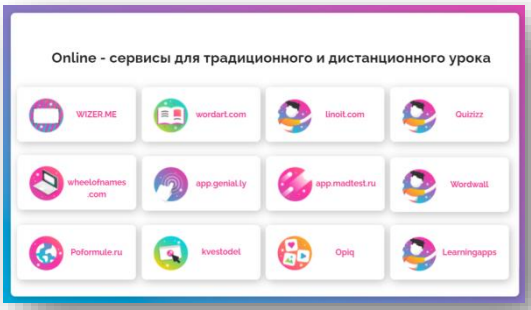

Но, к сожалению, современный школьник, обладающий клиповым мышлением, глубоко уверен, что доступность виртуальной информации может позволить решить любую задачу. Он настолько упрощает глубину усвоения учебного материала, что теряется способность к анализу и выстраиванию длинных логических цепочек,

взаимосвязи. С этой проблемой я столкнулась, ведя уроки для учащихся 5 «Г» класса. Использование различных приемов на уроке не было эффективным по причине того, что пятиклассники не готовятся к урокам информатики, не читают заданный текст, не умеют осмысливать учебный материал. Им неинтересен урок информатики без использования компьютера или мобильного телефона, слово учителя не способствует обсуждению учебных вопросов, не имеют дисциплины ведения рабочих тетрадей и систематической подготовки к урокам.

С учащимися было проведено входное тестирование по определению уровня знаний по итогам 4 класса, вызвавшее недоумение, дети рандомно отвечали на вопросы, даже не вчитываясь в варианты ответов. Мною были предприняты попытки мотивировать учащихся на результат по правилу: 1 урок – 1 сервис, проведено 6 экспериментальных уроков, что должно было способствовать развитию читательской потребности учащихся при подготовке к уроку, осмыслению учебного материала, выделению ключевых аспектов обучения, побуждению ребенка к поиску, к исследованию. Не могу не сказать, что дети были взяты на контроль, с ними проводилась работа во внеучебное время. Отрабатывалось чтение учебного материала, осуществлялся контроль выполнения домашних заданий, поддерживалась непрерывная связь с родителями детей.

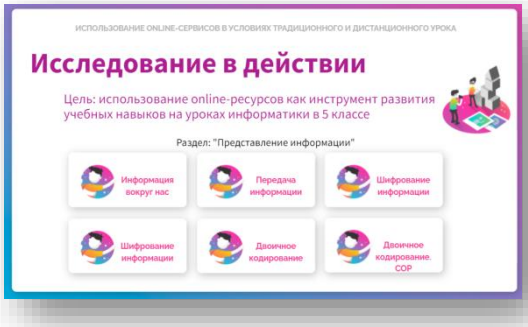

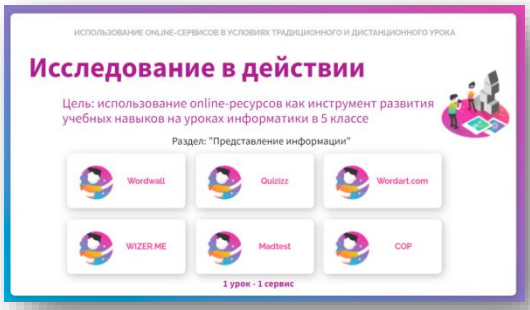

На первом уроке по теме «Информация вокруг нас» использовалась платформа Wordwall в виде интерактивного задания. Из 8 учащихся только 1 ребенок выполнил задание на 7 баллов (оценка 4), 7 учащихся получили «удовлетворительно», что составляет 12,5% качества знаний.

При изучении темы «Передача информации» учащимся предлагалось тестирование на онлайн – ресурсе Quizizz. И вновь результат: только 1 ребенок выполнил тестирование на 8 баллов (на 1 балл от предыдущего урока результат увеличен), остальные учащиеся получили «удовлетворительно», качество знаний не возросло.

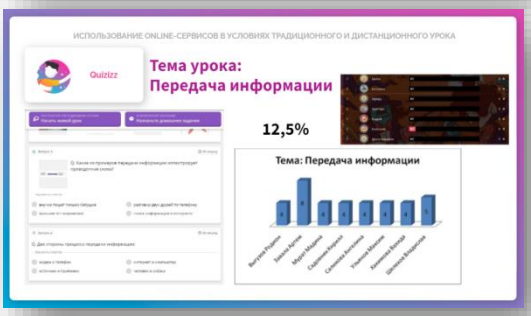

Урок по теме «Шифрование информации» всегда для пятиклассников очень интересен: учащиеся учатся кодировать информацию различными способами. На данном уроке мы

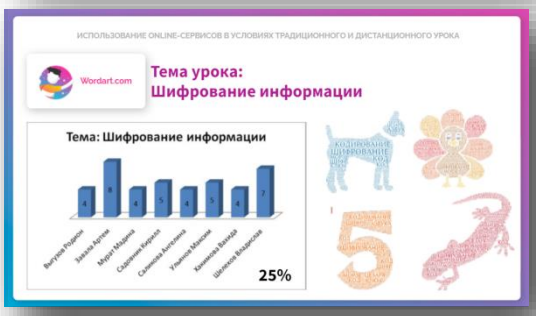

шифровали информацию с помощью ресурса WordArt. Учащимся было необходимо в соответствии с дескрипторами построить фигуру с терминологией урока. По итогам занятия 2 ученика справились с заданием, что составляет 25% качества.

Сервис Wizer.me использовался для создания рабочих листов по теме «Шифрование информации». Итог урока – 3 ученика с хорошим результатом, причем Шелехов Владислав, увлекшийся кодированием, выполнил задание рабочего листа на 10 баллов. Качество знаний составило 37,5%.

При изучении темы «Двоичное кодирование» ученикам было предложено тестирование с использованием сервиса Madtest. 4 мальчика класса справились с заданием, причем Шелехов Владислав стал занимать лидирующие позиции, качество знаний составляет 50%. Порадовало, что мальчишки, увлекшиеся совместной деятельностью, повысили результат урока.

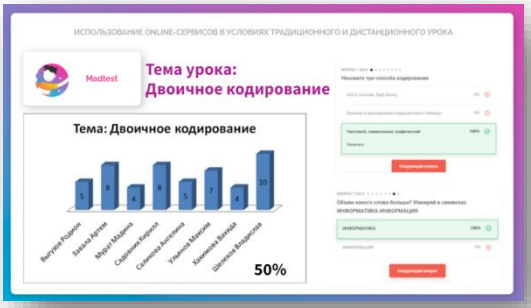

Итогом исследования стало написание суммативной работы, где Шелехов Владислав и Завала Максим справились с заданиями на «отлично», трое учащихся выполнили задания на оценку «4», набрав 6 и 7 баллов соответственно. Качество знаний составляет 63%.

Исследование в действии по циклу уроков продемонстрировало необходимость выборочного дозированного чтения, обсуждения вопросов, обязательное проговаривание основной терминологии урока, использование онлайн – сервисов для повышения мотивации учащихся, контроль выполнения домашних заданий. Результат исследования для меня значителен: из 8 учащихся класса качество знаний повысилось у 5-х учеников, что говорит о достигнутых результатах исследования.

Литература:

1. Элейн Уилсон, «Как проводить исследование», Лондон, 2005
2. Web – источник: http://smk.edu.kz/
3. Web – источник: http://collegy.ucoz.ru/publ/53-1-0-13181

Клингман И.В.
КГУ «Школа-гимназия №10» г. Абай, Карагандинская область.

СЕКРЕТЫ УСПЕШНОГО ОБУЧЕНИЯ

В последнее время родители бьют тревогу по поводу большой загруженности школьников. Последствия напряжённой учёбы для здоровья детей младшего школьного возраста хорошо известны. «Здоровье — утверждал академик И.П. Павлов — это бесценный дар природы, оно дается, увы, не навечно, его надо беречь». Большая учебная нагрузка оказывает не только прямое, но и опосредованное негативное воздействие на здоровье учащихся, создавая серьезные препятствия для реализации их возрастных биологических потребностей в двигательной активности, пребывании на воздухе, сне.

Быстрый темп подачи материала, его количество, обилие домашних заданий нередко создают учащимся психологические трудности. Проблема ухудшения здоровья есть и в нашей школе. С началом учёбы у детей отмечаются различные заболевания, среди которых выделяются: искривление позвоночника, нарушение зрения, простудные заболевания и другие. Все это актуализирует использование таких педагогических технологий и приемов работы, которые снижают негативное воздействие большой образовательной нагрузки на детский организм.

С сентября 2018 года в нашей школе-гимназии № 10 внедряется областной педагогический проект «Зерек». Цель проекта заключается в оптимизации учебной деятельности, сохранения и развития творческого потенциала учащихся начальных классов посредством использования педагогических приемов, направленных на профилактику утомления, школьной дезадаптации, развития и поддержания высокой учебной мотивации.

Соединение двух пространств – урочной и внеурочной деятельности – даёт возможность по-новому посмотреть на содержание и организацию образовательного процесса. Деятельность без мотива или со слабым мотивом либо не осуществляется вообще, либо оказывается крайне неустойчивой. От того, как чувствует себя ученик в определенной среде, зависит объем усилий, которые он прилагает в своей учебе. Поэтому важно, чтобы весь процесс обучения вызывал у ребенка интенсивное и внутреннее побуждение к знаниям, напряженному умственному труду.

Виктор Федорович Шаталов утверждал, что для того, чтобы работа в школе была эффективной, должен сработать «эффект соленого огурца». «Если в банку с солёной водой положить свежие огурцы, то, хочется им или не хочется, они всё равно станут солёными…» [1] То есть при таком подходе обучение любого ученика будет успешным. Как создать такой рассол? Что взять за его основу? Мы взяли механизмы проекта «Зерек». Что входит в его содержание?

1. Принцип нелинейного метапредметного образования. Метапредметность как принцип интеграции содержания образования, как способ формирования теоретического мышления и универсальных способов деятельности обеспечивает формирования целостной картины мира в сознании ребёнка. «Введение метапредметного подхода в образовании - попытка осторожно, постепенно, без всяких резких революционных реформ развернуть образование навстречу новым потребностям и новым вызовам, вызовам уже не XVII, а именно XXI века» [2]

2. В проекте «Зерек» специальный подбор тем, видов и последовательностей упражнений в условиях использования интенсивных технологий обуславливает «зонную» активизацию коры головного мозга с постоянным переходом с одной зоны на другую. В результате повышается порог утомляемости, что оказывает положительное влияние на состояние здоровья учащихся. Детям легко и интересно учиться.

3. Основные формы работы на каждом уроке гуманитарного или математического цикла: знания, заложенные Программой плюс развитие речи и математических навыков, расширение знаний по естествознанию, познанию мира.

4. В каждом уроке обязательно присутствие блоков здоровьесберегающих технологий и опережающего обучения. Большое внимание – посадке детей. Когда учащиеся не пишут, то слушают материал сложив руки за спиной- «поза птиц».

5. Использование двуполушарности восприятия. Этот подход основан на двуполушарном способе мышления, когда на каждом этапе работы активизируются оба полушария головного мозга детей и используются специфические возможности каждого полушария, что способствует активизации мыслительной деятельности. Развитие межполушарного взаимодействия – это основа интеллектуального развития ребенка. [3] На наших уроках используются упражнения кинезиологического характера. Они способствуют синхронизации работы полушарий; развитию мелкой моторики; развитию способностей; развитию памяти, внимания, речи; развитию мышления. Благодаря такому

подходу, обеспечивается эффект «объемного видения» каждой темы, каждого понятия, появляется возможность строить «многомерные» модели действий с логической и образной составляющими.

6. Используются мультимедийные технологии. Доказано, что использование ИКТ в образовании в три раза интенсифицирует учебный процесс, в тоже время в 2–3 раза улучшает качество обучения, благодаря присущим ей качествам интерактивности, гибкости и интеграции различных типов учебной информации. В ходе урока педагог использует три параллельных потоков информации, обращенных соответственно к визуалам, аудиалам и кинестетикам. Подача материала идет через яркие образы, фрагменты мультфильмов, фильмов, музыку, рисунки, которые дети видят на большом экране (изображение транслируется через проекторы). Проведённые изменения дают возможность средствами учебных предметов и организационными приёмами нормализовать работу головного мозга детей, уйти от постоянных перегрузок и истощения нервной системы. Для предупреждения нарушений зрения у детей на уроках используют принцип трех зрительных дистанций: дети пишут в тетрадях, крупно - на индивидуальных ламинированных листах маркером, рассматривают записи и рисунке на экране.

7. В первом и во втором классе приветствуются хоровые ответы.

Они активизируют внимание учащихся, благоприятствуют тому, чтобы дети не стеснялись говорить вслух, лучше запоминали новую информацию. Хоровые ответы принимаются по договорённости, по взмаху руки, чтобы это были не стихийные выкрики. А в последствии, уверенность позволяет детям, когда они обсуждают новый, сложный для них вопрос, свободно высказывать свои суждения, мнения.

8. В ходе урока используются маленькие дозы нового материала, которые не взаимосвязаны между собой, но повторяются из урока в урок для полного запоминания информации и для того, чтобы если кто-то из учащихся отсутствовал на уроке, мог восполнить свои знания.

9. Первооснова образования – это этика, воспитание. Этические беседы, которым есть место на уроках, способствуют приобретению младшими школьниками нравственных знаний, выработке у детей этических представлений и понятий, воспитанию интереса к нравственным проблемам, стремлению к оценочной нравственной деятельности и самооценке. Проводя этическое воспитание, герои мультсериалов и видеофильмов учат детей, как вести себя в самых различных условиях, вырабатывают у учащихся правила хорошего тона, формируют культуру поведения и межличностных отношений.

10. Позитивный эмоциональный настрой обеспечивается исполнением жизнеутверждающих песен в процессе урока. Положительные эмоциональные переживания при звучании приятных мелодий усиливает внимание, активизирует эмоциональную центральную нервную систему и стимулирует интеллектуальную деятельность. При помощи пения можно привести в порядок легкие, улучшить кровообращение и цвет лица, исправить осанку, улучшить дикцию и постановку разговорной речи, даже исправить такой дефект, как заикание. Если с ребёнком постоянно петь, то это будет улучшать его лингвистические навыки.

На своих уроках мы делаем музыкальные физминутки на трёх языках: русском, казахском, английском. А ещё используем большое количество караоке. Сначала мы подбирали песни, в которых слова в тексте были небольшими, чтобы дети не испытывали затруднения при пении. Затем подбирали песни с ускорением. Ребятам очень понравились такие разминки, и они часто просят попеть.

11. Развитие речи происходит на всех уроках. К сожалению, речь сегодняшних учеников далека от совершенства. Дети мало читают, мало общаются. Поэтому развитию правильной литературной речи должны уделять внимание семья, учителя, все взрослые, окружающие ребенка. Главная цель, которую преследуют картинки

из серии «Этот удивительный мир»– стремление к развитию речи и мышления детей. Развивать связную речь детей, активизировать словарь, побуждать детей к составлению рассказа по серии картинок- эта методика применима и в детских садах, и при обучении в рамках школы. На уроках дети так же слушают речь профессиональных актёров, чтобы учиться грамотной и красивой речи.

12. Для коррекции и привития каллиграфических навыков на уроках обучения грамоте, мы используем работу в тетрадях с частой разлиновкой. Учеными Джеймсом К. и Энгельгардтом Л. отмечена взаимосвязь между занятием каллиграфией и развитием разных частей мозга. Занятия каллиграфией способствуют развитию у учащегося мышления, письменной речи, наблюдательности, памяти, внимания, то есть систем временного хранения и обработки информации. Исследуя работу на занятиях учеников второго, четвертого и шестого классов, учёные пришли к выводу, что дети в своих сочинениях используют больше слов, пишут быстрее и выражают лучше свои мысли, если пишут от руки, чем когда печатают на клавиатуре. [4]

Основной путь проекта направлен на формирование знаний, умений и навыков не большим количеством упражнений или заданий, а самостоятельным добыванием новых знаний всем классом. Двигателем процесса познания становится желание узнать новое, неизвестное. Дети уже в самом начале обучения испытывают удовлетворение от направленной умственной деятельности, радость от выполнения сложного задания.

Внедрение инновационного проекта «Зерек» в школьное образование, показывает, что дети с удовольствием идут в школу, что они ждут встречи с новой увлекательной информацией. Но дело не только в желании учиться, хотя и это немаловажный факт, но и в укреплении здоровья учащихся, и обеспечении психологического комфорта участникам образовательного и воспитательного процесса.

Список литературы

1. Шаталов В. Ф. Педагогическая проза. - М., 1980. https://ped-kopilka.ru/blogs/blog80705/aktualnost-metoda-v-f-shatalova-v-sovremenom-obrazovani-dnr.html
2. Позднякова И.П. Развитие метапредметных компетенций у младших школьников посредством интерактивных технологий. Автореферат диссертации. - Челябинск, 2010.
3. Безуглова И.Ю. Двуполушарный подход к обучению детей. [Электронный ресурс] http://nsportal.ru/shkola/korrektsionnaya-pedagogika/library/2014/02/16/dvupolusharnyy-podkhod-k-obucheniyu-detey
4. Джеймс, К. Х., Энгельхардт, Л. (2012). Влияние опыта письма от руки на функциональное развитие мозга у детей. Тенденции. Неврология и образование, 1, (1), стр. 32–42.

Ковальчук А.В.
ОШ № 22 г. Жезказган

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ, ОСНОВАННЫЕ НА ПРИНЦИПАХ ПРОГРАММЫ «РУХАНИ ЖАНҒЫРУ»

Будущее нашего государства в руках подрастающего поколения. И то, на каком уровне сегодня находится образование и воспитание, во многом определяет уровень жизни в будущем. Обучение и воспитание детей в школе обязательно строится на триединстве «ученик-учитель-родитель», и только если будет налажена эта связь, можно говорить об успешности всего образовательного и воспитательного процесса.

«Приоритетным направлением государственной политики в области образования является развитие системы воспитания подрастающего поколения. Одной из важнейших

задач модернизации системы образования является формирование интеллектуальной нации, представители которой обладают не только конкурентноспособными знаниями, креативным мышлением, но и высокими гражданскими и нравственными принципами, чувством патриотизма и социальной ответственности» (Стратегия «Казахстан-2050)

12 апреля 2017 года была опубликована статья Первого Президента РК Н.А.Назарбаева «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания». На основе положений данной статьи была разработана Программа «Рухани жанғыру». Целью которой, является возрождение духовных ценностей, сохранение национальной идентичности, повышение конкурентоспособности Казахстана в мире. Модернизация национального самосознания является необходимостью в 21 веке, так как современный мир очень быстро меняется и гражданам нашего государства просто необходимо шагать в ногу со временем.

Перед современными педагогами ставится задача использовать в своей работе с подрастающим поколением новые информационные и коммуникационные технологии, обучить и воспитать ответственных, патриотичных, целеустремленных, конкурентоспособных граждан. Задача каждого педагога – увидеть в ученике его индивидуальность, найти к нему особый подход, задать ребенку правильное направление, вдохновить его на открытия. Приоритетными направлениями являются компьютерная грамотность, знание иностранных языков, культурная открытость.

Программа Рухани Жангыру состоит из 4 подпрограмм:

1.«Тәрбие және білім» 2. «Атамекен» 3. «Рухани қазына» 4.«Ақпарат толқыны».

Эти 4 подпрограммы реализовываются через 6 спецпроектов:

1.Туган жер 2. Сакральная география 3 Казахстанская культура в современном мире 4.100 новых учебников 5. 100 новых лиц 6. Перевод казахского алфавита на латинскую графику

В соответствии с программой «Рухани жанғыру» воспитательные методы должны быть направлены на развитие и воспитание всесторонне и гармонично развитой личности в духе казахстанского патриотизма. Укрепить у учащихся понимание необходимости гражданской активности и чувства ответственности за судьбу своей родины.

В воспитательном и образовательном процессе немаловажную роль играет и профориентационное направление обучающихся в выборе будущей профессии, создание условий для профессионального самоопределения с учетом требований современного рынка труда.

Помимо того, что ученик приходит в школу за предметными знаниями, иногда сам того не замечая, он всегда вовлечен в воспитательный процесс. Методы воспитания в школе подбираются для каждого ребенка в соответствии с его возрастными и индивидуальными особенностями, и зависят от общественно-воспитательной среды, уровня воспитанности коллектива. Методы воспитания школьников являются педагогическими способами, направленными на формирование и становление личности ребенка, его взглядов, ценностей, убеждений и привычек.

Современные методы воспитания условно можно разделить на 3 основные категории: пассивные, активные и интерактивные.

Пассивные методы, в которых главным организатором является педагог, он распределяет работу, предлагает заранее составленный план, лично контролирует все действия учащихся, единолично распределяет необходимую информацию.

При выборе активных методов педагог остается главным и единственным источником информации и экспертом, но дети уже не являются пассивными слушателями, они могут задавать вопросы, пояснять необходимые положения, предлагать собственные решения.

В интерактивных методах роль учителя резко меняется. Он перестает быть центральной фигурой, он лишь регулирует воспитательный процесс и занимается его общей организацией. Учитель формулирует вопросы или темы для обсуждения в группах,

активно вовлекает всех в процесс обсуждения стимулирует самостоятельную деятельность, помогает эффективно усваивать большой объем информации. Это метод, при котором "все обучают каждого и каждый обучает всех".

Все эти методы воспитания используются на практике педагогами, но интерактивные методы являются наиболее эффективными, так как они способствуют высокой степени мотивации, раскрывают широкие возможности для творчества, самореализации учащихся..2

На примере одного из проведенных в ОШ № 22 г. Жезказган внеклассных мероприятий, можно наглядно рассмотреть, как используются современные методы воспитания, основанные на принципах программы «Рухани жанғыру».

Целью мероприятия было продолжение привития учащимся интереса и уважения к духовно-нравственной культуре своей страны, своего народа; расширение знаний детей об истории и культуре казахского народа через изучение праздников, традиций, обычаев и обрядов, а также изучение программы «Рухани жаңғыру».

Во время мероприятия учащиеся приветствовали друг друга на разных языках мира, вспомнили и назвали традиции и обычаи народов Казахстана, говорили о значимости сохранения традиций, о толерантном отношении разных народов к традициям и обычаям других этносов.

Для активного вовлечения всех в процесс, класс был поделен на группы при помощи пословиц, которые были разрезаны на части и, соединив недостающие части, учащиеся образовали группы. Каждая группа получила задание. Участники первой группы из заготовок смастерили юрту и рассказали историю ее возникновения. Учащиеся из 2 группы показали игру «альчики» и рассказали ее историю. 3 группа инсценировала обычай гостеприимства казахского народа. Учащиеся из 4 группы показали обряд «тусау кесу».

В декабре 2012 года Первый Президент РК Н.А. Назарбаев в Послании «Стратегия «Казахстан-2050» актуализировал тему латинизации казахского алфавита, поручив с 2025 года приступить к его переводу на латинскую графику. Для понимания данного направления учащиеся в образованных группах по предложенному образцу латинской графики переводили пословицы с казахского алфавита на латиницу.

Затем учащиеся подробно изучили текст программы «Рухани жанғыру» и на постерах отобразили свое понимание направлений данной программы и пояснили значимость для будущего нашего государства.

Таким образом, при помощи современных методов все учащиеся приняли активное участие в проведенном мероприятии.

Воспитательная работа не ограничивается мероприятиями с учениками, очень важную роль играет активное участие в этом процессе и родителей. Перед педагогом встает задача заинтересовать родителей, создать комфортные условия, чтобы родители сами желали принимать участие в различных мероприятиях. На родительских собраниях также очень эффективно применять современные интерактивные методы. Так как в первую очередь воспитание, привитие ценностей, духовное развитие детей закладываются в семье, то и работа с семьей должна занимать одно из важных мест в работе педагога. На одном из проведенных родительских собраний была рассмотрена тема: Стиль семейного воспитание и его влияние на развитие личности ребенка. При помощи современных интерактивных методов родители не просто получили информацию, а все без исключения были вовлечены в данную тему. Целью данного собрания было ознакомление родителей со стилями семейного воспитания, выявление положительных и отрицательных сторон существующих стилей воспитания и определение роли и значения похвалы в воспитании ребенка. Перед началом собрания родители ответили на вопросы теста «Стратегия воспитания в семье», по результатам которого были выявлены типы и стили семейного воспитания и были даны пояснения к каждому стилю. Родители были объединены в небольшие группы, в которых совместно

выявляли положительные и отрицательные стороны каждого из стилей. Затем родителям было предложено упражнение «Идеальный родитель»: назвать качества присущие «Идеальному родителю» или те качества, которые хотелось бы видеть в себе и в своем супруге как в родителе.

Родители высказали свое мнение о значимости в воспитательном процессе похвалы для ребенка. Были предложены различные ситуации из жизни и варианты похвалы, обсудили как нужно правильно хвалить детей для эффективного воспитательного воздействия. В завершении собрания родители высказали свое мнение о форме проведенного мероприятия. Было отмечено, что современные интерактивные методы активно вовлекают всех участников в процесс работы, вызывают живой интерес, позволяют проявить творчество. Время пролетает незаметно, мероприятие не вызывает скуки. Родителям приходилось обсуждать, спорить, находить компромиссы, отстаивать свою точку зрения. Таким образом, родители смогли на собственном опыте познать, как изменились подходы к обучению в современном мире.

В рамках реализации направлений программы «Рухани жанғыру» учащиеся ОШ № 22 выезжают на экскурсии по Жезказган- Улытаускому региону, по историческим памятникам, посещают мавзолеи Жошы хана, Алаша хана, святые места Теректы аулие. В течение учебного года проводятся акции «Милосердие, « Забота». Проводятся встречи и праздничные концерты ко дню пожилого человека. Оказывается помощь нуждающимся. Организовываются встречи с ветеранами труда. Проводятся уроки краеведения.

В воспитательной работе школы запланированные темы классных часов и мероприятия должны формировать чувство причастности к истории, жизни и развития государства. Одной из главных тем проводимых мероприятий должна быть тема патриотизма. Не маловажную роль играет и отношение к семье, бережное отношение к природе. Необходимо проводить мероприятия, посвященные истории развития своего края, независимости государства, символике, развитию языков, единству народов Казахстана.

Современная школа, должна стать движущей силой модернизации общественного сознания. И только совместными усилиями можно достичь успеха в образовании и воспитании подрастающего поколения.

Литература:

1. Н.А. Назарбаев. Стратегия «Казахстан-2050 г. Астана 2012 г.
2. «Современные методы воспитательной работы в организациях образования»: методические рекомендация /Под редакцией Маханбетовой А.А., Тайтановой Н.К., Турдахуновой К.К.– Алматы: ФАО «НЦПК «Ӛрлеу» РИПК СО РК, 2019.–48 с. Алматы, 2019

Кожаева А.Н.
«№ 85 жалпы білім беретін мектеп» КММ

«ОҚУ СТРАТЕГИЯЛАРЫ МӘТІНДІ ТҮСІНУ ПРОЦЕСІНЕ ҚАЛАЙ ӘСЕР ЕТЕДІ» ІС - ӘРЕКЕТТЕГІ ЗЕРТТЕУ»

Биология, химия сабақтарында және сабақтан тыс уақытта мағыналы оқуды және мәтінмен жұмыс істеуді үйрену мәселесі шынымен де өзекті және ерекше назар аударуды қажет етеді. Қазіргі мектеп оқушыларын мұқият оқуға, оқылған ақпараттан қажетті ақпаратты алуға, оны қолда бар біліммен байланыстыруға, түсіндіруге және бағалауға үйрету - барлық мектеп пәндерінің маңызды міндеттері болып табылады. *Мағыналы оқудың мақсаты - мәтіннің мазмұнын мүмкіндігінше дәл және толық түсіну, барлық мәліметтерді түсіну және ақпаратты іс жүзінде түсіну.* Бұл мәтінді талдау арқылы

мұқият "оқу" және мағынасына ену. Мағыналы оқу дағдыларын игеру ауызша сөйлеуді дамытуға ықпал етеді, нәтижесінде жазбаша сөйлеу өнімді оқуға ықпал етеді. Біздің мектебімізде 2020 – 2021 оқу жылынан бастап «№ 85 ЖББМ оқушыларына оқу стратегиялары мәтінді түсіну процесіне қалай әсер етеді» зерттеу тақырыбына сәйкес зерттеу жұмыстарын жүргізуде. Өзім осы тақырыппен 2020 – 2021 оқу жылынан бастап жұмыс істеудемін. Алғашқы зерттеуді 5 сынып оқушылармен жаратылыстану пәніне өткіздім. Биылғы оқу жылында 9 сыныптармен жүргіздім.

Зерттеу жұмыстары келесі оқу кезеңдерін қамтиды.

Мектеп тақырыбына сәйкес іс әрекеттегі зерттеуге тоқсан бойынша білім сапасы төмен 9Ә сыныбын таңдадым. Бұл сыныпта II тоқсанда химия және биология пәндерінен тізбектелген алты сабақтан өткіздім.

Зерттеу қадамдары:

1. Кіріс сауалнама алу.
2. Зертеу алдындағы мәтінмен жұмыс «Нанға арналған қамыр»
3. 6 тізбектелген сабақ өткізу.
4. Зертеу соңындағы мәтінмен жұмыс «Нанға арналған қамыр»
5. Шығыс сауалнама алу.

Зерттеуге кіріспес бұрын кіру, ал зерттеу соңында шығыс сауалнамасын алдым. Сонымен қатар оқушылардың оқу сауаттылығын тексеру, бағалау мақсатында зерттеу алдында және соңында да «Нанға арналған қамыр» [1 сурет] атты Piza жинағынан мәтін алдым.

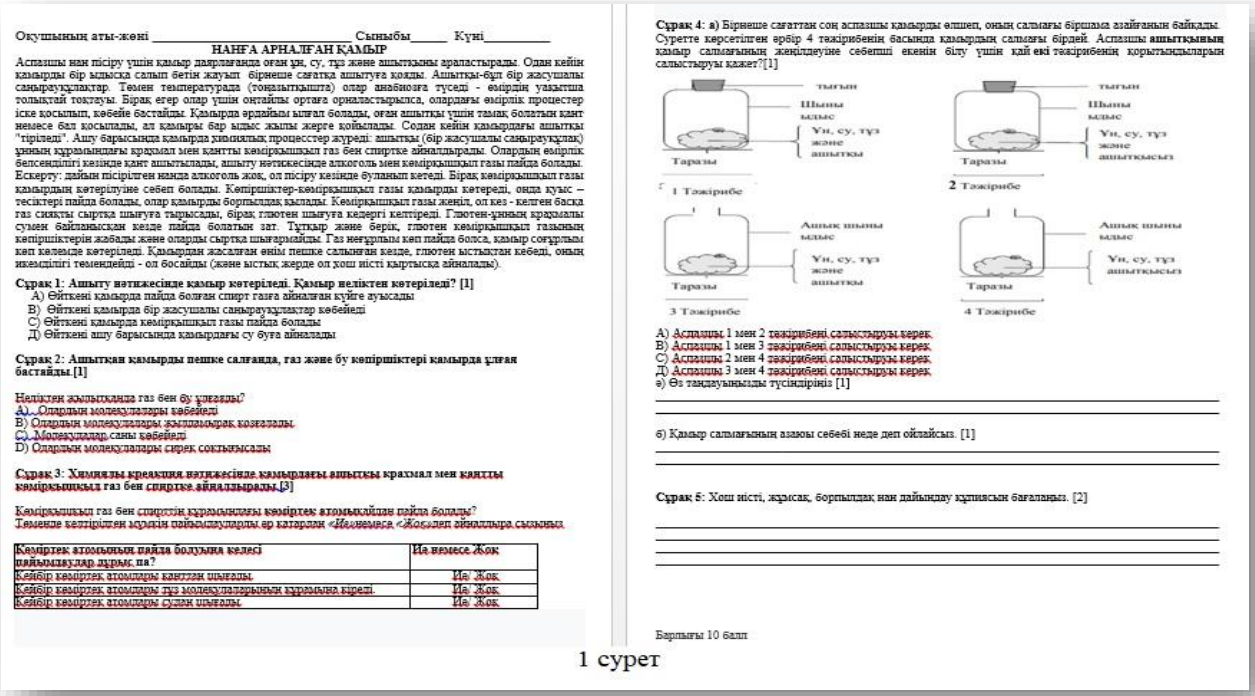

Оқушының аты-жөні _____ Сыныбы_____ Күні_____

НАННҒА АРНАЛҒАН ҚАМЫР

Аспазшы нан пісіру үшін қамыр даярлағанда оған ұн, су, тұз және ашытқыны араластырады. Одан кейін қамырды бір ыдысқа салып бетін жауып бірнеше сағатқа ашытуға қояды. Ашытқы-бұл бір жасушалы саңырауқұлақтар. Төмен температурада (тоңазытқышта) олар анабиозға түседі - өмірдің уақытша толықтай тоқтауы. Бірақ егер олар үшін оңтайлы ортаға орналастырылса, олардағы өмірлік процестер іске қосылып, көбейе бастайды. Қамырда әрдайым ылғал болады, оған ашытқы үшін тамақ болатын қант немесе бал қосылады, ал қамыры бар ыдыс жылы жерге қойылады. Содан кейін қамырдағы ашытқы "тіріледі". Ашу барысында қамырда химиялық процесстер жүреді: ашытқы (бір жасушалы саңырауқұлақ) ұнның құрамындағы ақуыз мен қаттты көміртексіз газ бен спиртке айналдырады. Олардың өмірлік белсенділігі кезінде қант ашытылады, ашыту нәтижесінде алкоголь мен көміртексіз газы пайда болады. Ескерту: дайын пісірілген нанда алкоголь жоқ, ол пісіру кезінде буланып кетеді. Бірақ көміртексіз газы қамырдың көтерілуіне себеп болады. Көпіршіктер-көміртексіз газы қамырды көтереді, онда қуыс – тесіктері пайда болады, олар қамырды борпылдақ қылады. Көміртексіз газы жеңіл, ол кез - келген басқа газ сияқты сыртқа шығуға тырысады, бірақ глютен шығуға кедергі келтіреді. Глютен-ұнның қрақмалы сумен байланысқан кезде пайда болатын зат. Тұтқыр және берік, глютен көміртексіз газының көпіршіктерін жабады және оларды сыртқа шығармайды. Газ неғұрлым көп пайда болса, қамыр соғұрлым көп көлемде көтеріледі. Қамырдан жасалған өнім пешке салынған кезде, глютен ыстықтан кебеді, оның икемділігі төмендейді - ол босайды (және ыстық жерде ол хош иісті қыртысқа айналады).

Сұрақ 1: Ашыту нәтижесінде қамыр көтеріледі. Қамыр неліктен көтеріледі? [1]

А) Өйткені қамырда пайда болған спирт газға айналған күйге ауысады

В) Өйткені қамырда бір жасушалы саңырауқұлақтар көбейеді

С) Өйткені қамырда көміртексіз газы пайда болады

Д) Өйткені ашу барысында қамырдағы су буға айналады

Сұрақ 2: Ашытқан қамырды пешке салғанда, газ және бу көпіршіктері қамырда ұлғая бастайды.[1]

Неліктен жылытқанда газ бен бу ұлғаяды?

А) Олардың молекулалары көбейеді

В) Олардың молекулалары жылдамырақ қозғалады.

С) Молекулалар саны көбейеді

D) Олардың молекулалары сирек соқтығысады

Сұрақ 3: Химиялық реакция нәтижесінде қамырдағы ашытқы крахмал мен қаттты көміртексіз газ бен спиртке айналдырады.[3]

Көміртексіз газ бен спиртің құрамындағы көміртек атомыжайдан пайда болады?

Төменде келтірілген мұрағын пайымдауларды әр қатарды «*Иа*немесе «*Жоқ*»деп айналдыра сызыңыз.

Көміртек атомының пайда болуына келесі пайымдаулар дұрыс па?	Иа немесе Жоқ
Кейбір көміртек атомдары қаттан шығады.	Иа/ Жоқ
Кейбір көміртек атомдары тұз молекулаларының құрамына кіреді.	Иа/ Жоқ
Кейбір көміртек атомдары судан шығады.	Иа/ Жоқ

Сұрақ 4: а) Бірнеше сағаттан соң аспазшы қамырды өлшеп, оның салмағы біршама азайғанын байқады. Суретте көрсетілген әрбір 4 тәжірибенің басында қамырдың салмағы бірдей. Аспазшы **ашытқының** қамыр салмағының жеңілдеуіне себепші екенін білу үшін қай **екі** тәжірибенің қорытындыларын салыстыруы қажет?[1]

А) Аспазшы 1 мен 2 тәжірибені салыстыруы керек.

В) Аспазшы 1 мен 3 тәжірибені салыстыруы керек.

С) Аспазшы 2 мен 4 тәжірибені салыстыруы керек.

Д) Аспазшы 3 мен 4 тәжірибені салыстыруы керек.

ә) Өз таңдауыңды түсіндіріңіз [1]

б) Қамыр салмағының азаюы себебі неде деп ойлайсыз. [1]

Сұрақ 5: Хош иісті, жұмсақ, борпылдақ нан дайындау құпиясын бағалаңыз. [2]

Барлығы 10 балл

1 сурет

Салыстырмалы нәтижесі [2 сурет] диаграмада көрсетілген.

2 сурет

Алғашқы мәтінді алғаннан кейін келесі қадамдарды жоспарлап, оқыту кезеңдерін үшке бөлдім.

I кезең: Мәтінді оқуға дейін стратегиясы (болжау). Бұл жаңа стратегия оқуға деген ынтаны қалыптастыруға бағытталып, жаңа сабақты, жаңа материалды зерттеуді бастамас бұрын қолданылады. Бұл кезеңде «Кілт сөздер» \таза тақта\ және «Миға шабуыл» әдістерді қолдандым.

II кезең: Мәтінді оқу стратегиясы (оқуды түсіндіру). Бұл кезең стратегиясының негізгі қағидасы-іс-әрекетті тоқтату, дауыстап ойлау, сюжетті дамыту барысында әртүрлі және көп бағытты байланыстар мен қатынастар орнату. Мұғалім оқушының оқу процесіне көмектесу, қосымша ақпарат беру және жай ғана білім беру мақсатында араласады. Оқылғанның мағынасына ену үшін оқушы бірқатар сұрақтарға тап болады: Мәтінде мен түсінбейтін сөздер бар ма? Мәтінде осы мәселе бойынша білгендеріме сәйкес келмейтін ақпарат бар ма? Мен не туралы немесе кім туралы оқып жатқанын түсінемін бе? Мәтінді оқыған кезде мағнасын түсіну мақсатында **«Кідіріспен оқу» әдісін** қолдандым. Бұл әдісті ауқымды матінмен жұмыс істеу өте ыңғайлы, себебі мәтінді оқыған кезде түсінгенін тексеруге сұрақтар қойылады, сондай – ақ келесі үзіндінің мазмұнын болжауға да көмектеседі.

III кезең. Мәтіннен кейінгі қызмет стратегиясы. Оқу іс – әрекетінің мәтіннен кейінгі стратегиясы мәтінмен жұмыс істеудің соңғы кезеңі болып табылады, сондықтан мұнда әр түрлі деңгейдегі тапсырмалар қолдану маңызды. Өз сабақтарымда Блум таксаномиясының сұрақтарына негіздеп тапсырманы құрастырдым.

Іс әрекеттегі зерттеуде химия және биология пәндерінен бірдей оқу әдістерін қолдандындым. Нәтижесін 3 суреттен көруге болады.

		зерттеу басындағы мәтінді түсіну деңгейі			зерттеу соңында мәтінді түсіну деңгейі			мәтінді түсінуге арналған оқу стратегиялары	пән б\ша 4 және 5 алған балалар саны		пән бойынша білім сапасы %	
оқушы саны	**пәні**	**жоғары**	**орташа**	**төмен**	**жоғары**	**орташа**	**төмен**	**ұсынылатын**	**I тоқсан**	**II тоқсан**	**I тоқсан**	**II тоқсан**
29	химия	1	23	5	2	27		«Кілт сөздер» \таза тақта\, «Миға шабуыл», «Блум текшесі» , "Кідіріспен оқу", «Тексеру парағы», "Қалып қойған сөздер"	10	15	32	50
29	биология	1	23	5	4	25			10	15	35	52

3 сурет

3 суретте көрсетілгендей іс әрекеттегі зерттеу оқушылардың білім сапасына тікелей әсер еткенін көруге болады.

Іс әрекеттегі зерттеу жұмыстары оқушылардың сауатты және түсініп оқуы кез келген пәнді меңгеруге, оқу нәтижесін арттыратыны сөзсіз. Оқу сауаттылығы оқушылардың білім нәтижелерін жақсартады, тест тапрсырған кезде жоғары нәтижеге жетгізіп, болашақ мамандықты дұрыс таңдауына да әсер ететініне сенімдімін. Бұл жұмыстарды әлі жалғастырамын, барлық жұмыстарымды жинақтап есеп ретінде қалалық және облыстық білім беру ұйымдарына ұсынуды жоспарлап отырмын.

Қолданылған әдебиеттер:

1. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ «Тәжірибедегі рефлексия» Педагогикалық шеберлік орталығы, 2016
2. Бутенко А.В., Ходос Е.А. Критическое мышление: метод, теория, практика. Учеб.-метод. Пособие. М.: Мирос, 2002.
3. Заир-Бек С.И., Муштавинская, И.В. Развитие критического мышления на уроке: пособие для учителя/ С. И. Заир-Бек, И. В. Муштавинская. — М.: Просвещение, 2011.
4. Селевко Г.К. Альтернативные педагогические технологии. М., НИИ школьных технологий. 2005.

Кожекпаева Н.С.

КГУ «Кокпектинская ОШ», Бухаржырауский район, Карагандинская область

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИЁМОВ КОММУНИКАТИВНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНОГО ПОДХОДА НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ

Мы живем в обществе бурно развивающихся технологий. От человека теперь требуется не столько обладание какой бы то ни было специальной информацией, сколько умение ориентироваться в информационных потоках, быть мобильным, осваивать новые технологии, самообучаться, искать и использовать недостающие знания или другие ресурсы.

Читательская грамотность, понимаемая как способность учащихся к осмыслению текстов различного содержания и формата, как способность к использованию прочитанного в различных жизненных ситуациях, в том числе и для достижения своих целей, расширения знаний и возможностей, становится значимым результатом начального образования.

Для формирования познавательного интереса к чтению мы применяем в своей практике методы и приёмы коммуникативно-деятельностного подхода. Коммуникативно-деятельностный подход – это современный подход к обучению. Который означает, что в центре обучения находится обучающийся как субъект учебной деятельности, а сама система обучения предполагает максимальный учёт индивидуально-психологических, возрастных и национальных особенностей личности обучающегося.

Читательская грамотность и умение мыслить критически сегодня анализируется как один из самых значительных параметров готовности к жизни в современном обществе. Что значит мыслить критически для учащихся? Это способность анализировать информацию с позиции логики, умение выносить обоснованные суждения, решения и

применять полученные результаты, как к стандартным, так и нестандартным ситуациям, вопросам и проблемам; способность ставить новые вопросы, вырабатывать разнообразные аргументы, принимать продуманные решения.

Читательский дневник. Лэпбук – книга на коленях. В каждом классе завели Читательские дневники. На уроках литературы наши дети, прочитав произведение анализируют его в читательском дневнике. Прочитав произведение, они запоминают авторов и название произведения, определяют его жанр, основную мысль, выписывают понравившиеся строчки, составляют вопросы высокого и низкого порядка (толстые и тонкие), рисуют рисунок к определенному эпизоду. Детям интересно поделиться своими мнениями друг с другом, составлять и задавать вопросы. В каждом читательском дневнике накопилось много прочитанных произведений. В конце четверти будет проведён конкурс за лучший читательский дневник. Целую неделю ребята участвовали в акции "Книжный мир глазами детей". Каждый ученик принял участие, предоставив один анализ произведения. Учащиеся оценивали друг друга смайликами, тем самым оказывались справедливыми и независимыми экспертами данной акции. Самые лучшие работы были зачитаны на внеклассном мероприятии и поощрены грамотами.

Увлекательным мероприятием было для детей составление буклетов на определённую тематику «Мир литературы нас зовёт»: о животных, о родине, о природе, о дружбе, о сказках. Ученики формировали команды, их объединила определённая тематика, которая предполагала поход в библиотеку и поиск произведений по тематике. Каждый класс выступал со своими буклетами и прочитанными произведениями, рекомендовал книги для прочтения другим детям и отвечал на вопросы по содержанию. Буклет носил информационно – пропагандистский характер.

Учить мыслить критически помогает работа с лэпбуками. Ребятам очень нравится работать в лэпбуках.

Лэпбук (lapbook) – в дословном переводе с английского языка означает «книга на коленях» (lap –колени, book- книга). Еще его называют тематическая папка или книжка-раскладушка. Это самодельная интерактивная папка с кармашками, дверками, окошками, вкладками и подвижными деталями, в которой находится информация в виде рисунков, небольших текстов, диаграмм по какой-то теме. Работая с такой папкой можно закрепить и систематизировать изученный материал, а ее рассматривание позволит быстро освежить в памяти изученные темы.

Лэпбук - это собирательный образ плаката, книги и раздаточного материала, который направлен на развитие у учащегося творческого потенциала, который учит мыслить и действовать креативно в рамках заданной темы, расширяя не только кругозор, но и формирует навыки и умения, необходимые для преодоления трудностей и решения поставленной проблемы.

С детьми мы изготовили разные лэпбуки «Времена года» и «Мой Казахстан», «Мой город», «Моя малая Родина», «Обучающая домбра», «Байтерек», «Школа». На этапе создания лэпбука шло изучение источников информации, осуществился ее отбор и проведение исследований. Данные лэпбуки можно использовать как на уроке, так же и во внеурочной деятельности, организовав работу по группам, парам, индивидуально.

Мыслить критически помогают детям исследования различного вида. Мы решили изучить свою родину через определенные произведения. Изучая историю родного края, учащиеся читали произведения о своей стране, о своём городе, о родном селе. Выполнили анализ произведений в читательском дневнике по тематикам «Мой Казахстан», «Мой город», «Моя малая Родина».

На уроках исследовали произведения на тематику «Мой Казахстан» из школьной программы (исследование проводили по интересному алгоритму), на внеклассных мероприятиях произведения на тематику «Мой город» из других источников, на встречах со старожилами села произведения на тематику «Моя малая родина». Исследование направили на изучение родного края, на развитие читательской грамотности. Накопилось

очень много работ и таким образом была создана библиотека исследователя в виде карусели. Каждый класс копил свои работы в папке. Теперь учащиеся обмениваются работами, учатся у друг друга анализировать произведение, рисовать сюжеты, штудируют языки. Такой активный метод работы, когда дети пропускают через себя материал прививает детям нравственные качества: ответственное отношение к учёбе, аккуратность, гумманость, трудолюбие. Прослеживается интеграция с другими предметами – познание мира, математика, самопознание, русский язык. Это изучение родного края, подсчёты, письмо и каллиграфия. Одновременно с критическим развитием идёт огромная работа по воспитанию духовно-нравственных качеств: любовь к родине, патриотизм, гражданственность, уважение к традициям и обычаям предков.

Лэпбуки с кармашками. Анализ произведений, исследование родного края

Список литературы

1. Орлова Э.А. Рекомендации по повышению уровня читательской компетенции в рамках Национальной программы поддержки и развития чтения. – М.: МЦБС, 2008.
2. Дусавицкий А.К. Урок в начальной школе: Реализация системно-деятельностного подхода к обучению: кн. для учителя / А.К. Дусавицкий [и др.]. – 4-е изд. – М. : Вита-пресс, 2012.

3. Лавлинский С.П. Технология литературного образования: Коммуникативно-деятельностный подход. – М.: Процесс – Традиция, 2003.
4. Матвеева Е.И. Деятельностный подход к обучению в начальной школе : урок литературного чтения (из опыта работы) / Е.И. Матвеева, И.Е. Патрикеева. – 3-е изд. – М. : Вита-пресс, 2012.

Кокенова А. А.
Қарағанды қаласы, «Әл-Фараби атындағы мектеп-гимназиясы» КММ

КВЕСТ-ЖОБАСЫ – АҚПАРАТТЫҚ БІЛІКТІЛІКТІ ДАМЫТУ САБАҒЫ

Жаңа ақпараттық технологияларға негізделген заманауи білім берудің болашағы ақпараттық және телекоммуникациялық оқыту құралдарын қолданатын білім беру қызметінің жаңа, қызықты модельдерінің қалыптасуына байланысты. Қазіргі кезде білім алушылардың көпшілігі заманауи ақпараттық технологияларды еркін қолданады, бұл әрине қажетті ақпаратты іздеу, оны өңдеу және әр түрлі формада беру процесін жеңілдетеді. Сондықтан білім алушылардың оқу, жобалық іс-әрекетінде компьютерді шығармашылық қызметтің құралы ретінде пайдалану өзіндік жұмыстарды орындауға деген ынтаны арттыру, жаңа дағдылар мен білімдерді қалыптастыру, стандартты емес, шығармашылық әлеуетті іске асыру, жеке тұлғаның өзін-өзі бағалауын арттыру сияқты бірқатар мақсаттарға жетуге ықпал етеді.

Цифрлық технологиялардың, әсіресе интернет технологиясының дамуы бүкіл адамзаттың дамуына қуатты серпін береді. Осы фактіні сезіне отырып, әр оқытушы жаңа техникалық жетістіктерді оқу мақсаттарында белсенді қолдануға тырысады. Солардың арасында жоба әдісі кеңінен қолданылуда. Жобаның бірнеше түрі белгілі болып отыр. Негізгілері: ізденушілік, шығармашылық, ақпараттық, түрлі оқиғалы, ойын арқылы практикаға бағытталған және т.б. жобалар. Әсіресе Интернет желісіндегі веб-технология құралдары арқылы ұйымдастырылған веб-квест білім беру жобасын қолдану ерекше назарда. Білім беру веб-квесті квест жобаның бір түрі болып келеді. Білім беру технологиясы ретінде веб-квест оқытудың жаңа тәсіліне негізделеді, оның барысында жаңа жоба жасалады. Бұл тәсілге сәйкес оқытушы білім алушылардың проблемалық бағытталған, зерттеушілік, оқу-танымдық қызметінің кеңесшісі, ұйымдастырушысы және үйлестірушісі болады. Оқытушы білім алушылардың өзіндік ақыл-ой және шығармашылық қызметі үшін жағдай жасайды және олардың бастамасын қолдайды. Өз кезегінде білім алушылар оқу процесі мен нәтижелері үшін жауапкершілікті оқытушымен бөлісе отырып, оқу процесінің тең «қатысушылары» бола алады.

Веб-квест дегеніміз не? Веб-квест – рөлдік ойын элементтері бар проблемалық тапсырма. Осы білім беру ортасындағы жұмыстың мақсаты – Интернетте білім алушылардың сауатты жұмысын ұйымдастыру, білім алушылардың негізгі құзыреттіліктерін қалыптастыру. Квест ағылшын тілінен аударғанда quest «саяхаттау» дегенді білдіреді. Сонымен веб-квесттегі ең бастысы – білім алушылардың квест сұрақтарына жауап іздеу үшін бүкіләлемдік желі арқылы саяхаты. Оқытушы білім алушыларға жауап табуға көмектесу үшін кейбір сілтемелерді ұсынуы керек, бірақ топтар өздерінің ресурстарын пайдалана алады. Өйткені қажетті сайттарды табу өте қиын жұмыс. Сонымен қатар, сілтемелерді көшіріп, сайтқа аннотация берілуі керек.

Веб-квестті қолдану кезінде оқытушы дайындық жұмыстарын жүргізеді, тақырыппен таныстырады, мәселені тұжырымдайды. Тақырыптар оқытылатын пән бойынша жаңа білім алатындай етіп таңдалады. Тақырыптар қызықты және пайдалы болуы керек, сондықтан білім алушы өзіне ұнайтын тақырыпты таңдап, мәселені шешу қажеттілігін түсініп жұмыс істей алады. Квест сабақтар топтық оқытумен қатар, жеке адаммен жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Командадағы рөлдер бөлінеді. Білім

алушыларға олардың атынан тапсырмаларды орындай алатын рөлдердің (2 және одан көп) тізімі ұсынылуы тиіс. Әр рөл үшін жұмыс жоспары мен тапсырманы жасау керек. Білім алушылар таңдалған тақырып бойынша негізгі ұғымдармен, ұқсас жобалардың материалдарымен танысады, өйткені білім алушылар белгілі бір жағдаяттарды басынан кешеді, болып жатқан өзгерістерге тереңінен бойлай алады. Команданың барлық мүшелері бір-біріне көмектесіп, компьютерлік бағдарламалармен жұмыс істеуді үйретуі керек.

Келесі кезеңде тапсырмаларды орындай отырып, білім алушылар жаңа ақпаратты жинақтау, сақтау, зерттеу дағдыларын қалыптастырады. Қойылған сұрақтарға жауап іздеген кезде көптеген ғылыми ақпарат арасында сыни тұрғысынан ойлана білу, салыстыру және талдау, объектілер мен құбылыстарды жіктеу, дерексіз ойлау қабілеті дамиды. Білім алушылар қойылған мәселелерді шешу үшін алынған ақпаратты түрлендіру дағдыларын игереді, өздігінен шешім қабылдау және оларды іске асыру үшін өзіне жауапкершілікті жүктей алады.

Жобалау әдісі – басқа оқыту әдістері сияқты оқытушы (оқыту) мен білім алушының (оқу) бірігіп еңбектенуінің жемісі. Квест-сабақ барысында оқытушыға жүктелетін міндеттер: сабақтың тақырыбы туралы қызықты мәлімет дайындау; қызықты тапсырма әзірлеу; жұмыс жоспарын жасау; мәлімет алуға болатын ақпарат көздерінің тізімін жасау. Ал, білім алушы: рөл таңдайды; іздеу ресурстарының жоспарын жасайды; ақпараттық ресурстарды зерделейді; атқарған жұмысы бойынша есеп дайындайды. Осылайша оқытушының жетекшілігімен жүйелі іс-әрекеттің жинақталған тәжірибесі әркімге әлемдік ақпараттық кеңістікте өзінің әрі қарайғы жеке зерттеу қызметін ұйымдастыруға көмектеседі.

Веб-квесттермен жұмыс нәтижелерін талқылау конференция түрінде өткізілуі мүмкін, сондықтан білім алушылар атқарылған жұмыстың маңыздылығын түсініп, өз еңбектерін көрсетуге мүмкіндік алады. Команда жобаны қорғайтын адамды алға тартады. Мұндай білім алушы бүкіл команда алдындағы жауапкершілікті сезіне отырып, материалды зерттеуге, мәселені түсінуге, жобаны лайықты түрде ұсынуға және сол арқылы өзінің кәсіби құзыреттілігін арттыруға бар күшін салады. Бұл кезеңде орындалған жұмыс үшін жауапкершілік, өзін-өзі сынау, өзара қолдау және аудитория алдында сөйлеу қабілеті сияқты жеке қасиеттер қалыптасады. Жоба бойынша жұмыстың соңында, қорытынды шығарылғаннан кейін, жоғары нәтижелерге моральдық ынталандыруды қолдану маңызды.

Веб-квесттердің екі түрі бар: қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді жоба. Қысқа мерзімді квест-жоба қарапайым білім беру, білімді тереңдету мақсатын көздейді. Әдетте олар 1-3 сабаққа негізделеді. Ұзақ мерзімді квест-жобалар ұғымдарды кеңейтуге және нақтылауға бағытталған. Жұмысты аяқтағаннан кейін білім алушы алған біліміне терең талдау жасай білуі, оларды өзгерте білуі, тақырып бойынша жұмыс істеу үшін тапсырмалар жасай алатындай материалды игеруі керек. Ұзақ мерзімді веб-квест бойынша жұмыс бір аптадан бір айға дейін созылуы мүмкін (ең көбі екі). Интернеттің ақпараттық ресурстарын қолдана отырып және оларды оқу процесіне біріктіре отырып, веб-квест бірқатар практикалық мәселелерді тиімді шешуге көмектеседі, өйткені веб-квест процесінде бірқатар құзыреттер дамиды: кәсіби міндеттерді шешу үшін ақпараттық технологияларды пайдалану; өзін-өзі оқыту және өзін-өзі ұйымдастыру; командада жұмыс істеу; проблемалық жағдайды шешудің бірнеше жолын таба білу. Сонымен қатар, веб-квестпен жұмыс жасай отырып, білім алушылар назар аударудан қанағаттандыруға дейінгі ынталандырудың толық циклынан өтеді, білім алушыға практикалық маңызы бар жобаларды жасай отырып, нақты әлем проблемалары контексінде жаңа тұжырымдамалар мен қатынастарды зерттеуге, талқылауға және саналы түрде құруға мүмкіндік беретін шынайы материалмен танысады. Шынайы оқытудың негізгі сипаттамаларына жатқызуға болады: оқу міндеттерінің өзектілігі, олардың білім алушылардың мүдделеріне сәйкестігі; білім алушылардың зерттеу қыз метіне тарту; пәнаралық сипат; нақты өмірмен тығыз

байланыс; оқу ресурстарының шексіздігі; білім алушылардың қызметін бағалауды оқытушы ғана емес, сонымен қатар сыртқы сарапшылар, сондай-ақ басқа білім алушылар де жүргізеді.

Жоғарыда айтылғандардан көріп отырғанымыздай, Интернет оқытуды шынайы етеді және өмір мен сабақ арасындағы кедергілерді жояды. Желілік ресурстарды қолдана отырып, жобалау жұмыстарын жүргізудің келесі артықшылықтары бар:

- веб-квесттер оқытушыға жобалық жұмысты қалай жүргізу керек екендігі туралы ақпарат берді;
- Интернетте көптеген қызықты әзірлемелер бар. Сіз дайын өнімді таңдаудан бастай аласыз және оны өзгеріссіз қолдана аласыз (немесе оны сәл өзгерте аласыз);
- Интернетте өз веб-квесттерін құрғысы келетін оқытушылар үшін өте пайдалы шаблондар, ұсынылған технологияға сәйкес келетін әр түрлі тапсырмалар, веб-квест құру кезінде пайдалы сайттарды қалай және қайдан табуға болатындығы туралы оқытушыларға арналған әдістемелік кеңестер және сонымен қатар іздеу жүйелерінің тізімі және оларды пайдалану жөніндегі нұсқаулық;
- оқытушы жобаны орындау кезінде білім алушы қолданатын сайттардың тізімін ұсынады.
- нәтижесінде олар тапсырманы орындағаннан гөрі қажетті ақпаратты іздеуге аз уақыт жұмсайды; - білім алушылар өздерінің білім деңгейін көтеру үшін осы технология бойынша жұмыс істеуге ынталы болады.

Алайда, шындықта веб-квестерді қолдануда бірқатар қиындықтар мен мәселелер бар:

- жобаны орындау үшін білім алушылар желіге кіруі керек;
- веб-квест технологиясы компьютерлік сауаттылықтың белгілі бір деңгейін талап етеді;
- баяу Интернет жүктелетін ресурстардың түрін шектей алады (бейне материалдар);
- Интернетте табуға болатын көптеген веб-квесттер шетелде жасалған, сондықтан оларды нақты оқу жағдайларына бейімдеу қажет.

Зерттелетін материалға байланысты веб-квестті орындау нәтижелері ауызша сөйлеу, компьютерлік презентация, эссе, веб-бет және т. б. түрінде ұсынылуы мүмкін. Веб-квест күрделі тапсырма болып табылады, осыған байланысты оның орындалуын бағалау проблемалық тапсырма түріне және нәтижені ұсыну формасына бағытталған бірнеше өлшемдерге негізделуі керек. Бағалауда 4-тен 8-ге дейін критерийлерді пайдалану ұсынылады, олар мыналарды қамтуы мүмкін: зерттеу және шығармашылық жұмыс, дәлелдеу сапасы, жұмыстың өзіндік ерекшелігі, микро-топта жұмыс істеу дағдылары, ауызша сөйлеу, мультимедиялық презентация, жазбаша мәтін және т. б. Бағалау формасын құру үшін: бағалаудың маңызды критерийлерін тұжырымдау; бағалау шкаласын анықтау; бағалау параметрлерінің сипаттамасын дайындау.

Квест-жобаны пайдалануда екі түрлі нәтижеге жетеміз. Біріншісі, көзге көрініп тұрған жасалынған жұмыстың нәтижесі – квест сабағы. Бұл жерде табылған ақпараттың көлемі емес, оның мақсатқа жету барысында қолданылуы ескеріледі. Екіншісі, білім алушыларды «білім алу үшін» ақпараттар әлеміне енгізуден алған педагогикалық эффект.

Әдебиеттер:

1. Андреева М. В. Технологии веб-квест в формировании коммуникативной и социокультурной компетенции. 2004.
2.. Николаева Н. В. Образовательные квест-проекты как метод и средство развития навыков информационной деятельности учащихся. 2002.

Коккозова НА.
Балқаш қаласы Абай атындағы № 2 мектеп – лицейі» КММ, биология пәні мұғалімі

ОҚЫТУДЫҢ БЕЛСЕНДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІНІҢ БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА ТИІМДІЛІГІ.

Білім сапасы мұғалімдер қызметінің сапасына тікелей байланысты. Мұғалім жайлы Ахмет Байтұрсынов былай деген: «Мұғалім қандай болса, мектеп те сондай болмақшы. Яғни, мұғалім білімді болса, ол мектептен балалар көбірек білім алып шықпақшы. Солай болған соң, ең әуелі мектепке керегі білімді, педагогикадан, методикадан хабардар, жақсы оқыта білетін мұғалім».[5] Демек білім сапасын көтерудің негізгі тетігі- ұстаз, сондай-ақ, оның теориялық білімі мен кәсіби шеберлігі, шығармашылық қызметі. Олай болса, әрбір мұғалімнің өзіндік сабақ барысында қолданалатын әдістері болу қажет.

Өткен оқу жылында оқу бағдарламасына STEM элементтерін қолдануды тәжірибеме енгіздім. Мектеп-лицейде «STEM зертханасы» кабинеті жабдықталған, кабинетте оқушылармен қосымша сабақтар жүргізіледі. «Биология сабағындағы STEM элементтері мен виртуалды зертхана» тақырыбындағы 9 сыныпта өткізген қосымша сабақтағы қолданған оқытудың белсенді әдіс-тәсілдерін саралап өтейін..

«Бір қадам кері» әдісі. Әдіс алдыңғы білімге оралу. Яғни үй тапсырмасын тексеру мақсатында кез – келген тапсырма түріне қолдануға өте тиімді әрі қолайлы десе болады. Ал оқушыға берері алған білімдерін еске түсіре отырып жаңа сабаққа деген ұмтылыс жасауға мүмкіндік алады. Сонымен қатар оқушылар The ear and mechanism of hering 3D қосымшасы, дайын модель, Vived Science бағдарламасымен жұмыс жасады. Берер нәтижесі, мысалы құлақ құрылысын өткенде дайын модельді пайдаланғанда оқушы құлақ құрылысын көзімен көріп, қолымен ұстай алады. Ал, 3D қосымшасын пайдаланған кезде, құлақ арқылы еститін дыбыстардың толқындарының қатты және баяу түрлерінің құлаққа қалай әсер ететініне көз жеткізе алады. Vived Science бағдарламасымен жұмыс жасаған кезде құлақтың ішкі құрылысының көзге көріне бермейтін, мысалыға құлақ бұлшық етінің ота жасау кезіндегідей әр бөлігінің орналасқан жерін анық ашып көріп, қайта қалпына жинастыра алады. Әр қолданылған қосымша, дайын модел, Vived Science бағдарламасымен жұмыс жасап салыстыру барысында ең тиімдірек болғаны Vived Science бағдарламасымен жұмыс жасау. Бұл бағдарламада оқушылар компьютермен жұмыс жасау арқылы өздерінің тақырыптарына сай кез – келген құрылымды бөлшектеп әр бөлшегімен жекелей таныса отырып, қайта орынына жинастыра алады. Ол үшін арнайы көзәйнек пен қалам қолданады.

3Д қосымшасы Vived Science бағдарламасы

Оқушыларға биологияның молекулалық биология саласындағы ДНҚ тақырыпшасын таңдап алғызып, жекелей 3Д форматында Vived Science бағдарламасымен жұмыс түрлерін жасап көрсету ұсындым. Және ДНҚ модельін жасау ұсынылды. Қалдық заттарға екінші өмір сыйлай отырып, ДНҚ модельін жасады. Ол үшін диск жинақтайтын тіреуіш, пластмас түтікшелер, шаршы пішінді шырша ойыншықтары, рейка, түрлі түсті гирлянда, тоқ көзіне жалғағыш кілтті пайдаланып жасады.

S Ғылым (жаратылыстану)	T Технология	E Инженерия	M Математика (есептеулер жүргізу)
ДНҚ – ның құрылысын зерттеп танысу	Микропрепаратпен жұмыс жасау 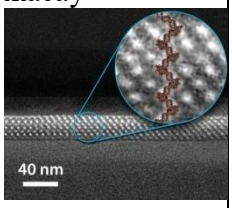 	Қолда бар материалдар мен ДНҚ модельін жасау. 	ДНҚ молекуласындағы азотты негіз типінің біреуінің пайызы (%) белгілі. Қалған барлық негіздердің пайызын есептеуге бола ма? Егер: а) А - 50% ә) Т - 25% б) Ц - 36% в) Г – 12% г) Г – 8%

Демек, бір сабақтың аясында ғылым, технология, инженерия және математика салаларын қарастыруға болады. Осы орайда оқушылар ДНҚ ғылыми негізделген қосымша ақпараттар негізінде зерттейді, микроскоп арқылы дайын микропрепарат арқылы құрылғысымен жұмыс жасайды, олардың модельдерін құрастырады және ДНҚ молекуласындағы азотты негіз типінің пайызына есептеулер жүргізеді, осындай формалармен жұмыс жасау, оқушылардың метапәндік дағдыларының дамуына ықпал етеді. Сабақ барысында оқушылардың қосымша сандық ресурстарымен жұмыс жасау, пайдалана білу дағдаларын дамыту мақсатында Виртуальные лаборатории– Учителю биологии [1] biologys.ru›topics/полезные-ссылки/virtualnye… сілтемелері қолданылды. Бұл сілтеме арқылы генетика бөлімінен есеп шығару жолымен жұмыс түрін ұсынылды. Есеп шығару кезінде оқушымен ұстазға уақыт ұнемдеуге өте тиімді болса, оқушылар өз білімдерін тексеруге мүмкіндік алады.

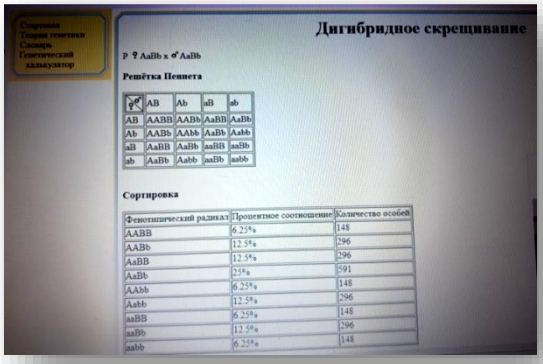

Виртуальды лаборатория кезіндегі есеп шығарудан үлгі.

555 әдісі арқылы қорытынды жасалынды.

Мұнда оқушылар өткен тақырып бойынша түйінді идеяларды жазады. Мұндағы бірінші 5-топ саны, екіншісі 5 - идеялар саны, үшіншісі 5 уақыт. Сондықтан топ санына байланысты 555 деп (т.б.) өзгертуге болады, яғни 5 топ 5минут ішінде 5 тақырыптың түйінін жазу керек. Бұл әдіс арқылы оқушылардың білім, білік, дағдыларын көруге болады уақытқа жұмыс жасап дағдыланады сонымен бірге өз ойларын еркін жеткізе отырып айтылым дағдылары қалыптасады.

Ұстаз білімді және шебер болса кез - келген әдіс тәсіл оқушының білім денгейін дамытуда өте тиімді болады.

Бүгінгі таңда жер жүзінде білім саласындағы мұғалімдер үшін ең маңызды болып отырғаны- «XXI ғасырда нені оқыту керек және XXI ғасырға оқушыларды қалай дайындайды?» деген мәселе. Заманауи тәсілдің ең негізгі ерекшелігі - оқушылардың алған білімдерін жай ғана иеленіп қоймай, оларды орынды жерде қолдана білуіне басты назар аудару болып табылады, ал XXI ғасырда талап етілетін дағдылардың мәні осында. Олай болса жаратылыстану пәндерінде STEM білім беруді қолдану оқушылардың ғылыми-жаратылыстану сауаттылығын дамытуда ерекше орын алады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Виртуальные лаборатории – Учителю биологии
biologys.ru›topics/полезные-ссылки/virtualnye… [1]
2. Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы [2]
3. «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындығы дамудың жаңа мүмкіндіктері» Н. Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, 2018[3]
4. STEM білімді енгізу бойынша әдістемелік ұсынымдар. – Астана:
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2017.[4]
5.Ахмет Байтұрсыновтың мұраларының ғылыми-педагогикалық негіздері.Stud.kz [5]

Конурбаева А.К.
«№19 мектеп-лицейі» КММ, Сәтбаев қаласы

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ

Айнымас ақиқатқа айналған тұғырлы тәуелсіздігімізге 30 жыл толды. Атаулы жыл тарих еншісіне егемен еліміздің тәуелсіздік жолында жүріп өткен даңғыл жолы, табыстары мен жетістіктерін саралап енбек. Бұл орайда мемлекетімізде білім беру жүйесі де барынша қарқынды жанданып, ілгері басқанын атап өтуге болады.

Білім мен ғылым - бәсекеге қабілетті мемлекеттердің даму, өркендеу көрсеткіші. Осы орайда егемен ел атанған сәттен бастап білім, ғылым саласын әлемдік өркениет талаптарына сай қалыптастыру мәселесі бой көтеріп, айрықша даму жолына түсті. Білім беру саласында жүргізілген нәтижелі реформаларға сәйкес, бірқатар игіліктерге қол жеткіздік.

Әлемдік пандемия жағдайында короновирус инфекциясының таралуына шектеу қою мақсатында білім беру жағдайын қашықтықтан ұйымдастыру турасында шешім қабылданғаны баршамызға аян.

Білім беруді цифрландыру жағдайында оқытуды ұйымдастырудың тиімді түрінің бірі қашықтықтан оқытуекенін атап өту орынды болмақ.

Қашықтықтан оқыту – білімнің сапалы және қолжетімді болуына мүмкіндік беретін заманауи технология.

Қашықтықтан білім беру - компьютерлік немесе телекоммуникациялық технологиялардың ішінара немесе толық пайдаланылатын білім беру жүйесі. Бұл жүйеде білім алушы мұғалімнен және білім беру ресурстарынан қашықта болады.

Қашықтықтан оқыту технологиясы – оқыту және әкімшілік ісшаралар әдістерінің жиынтығы, қашықтықтан оқу үдерісін пайдалана отырып, ақпараттық және мультимедиялық технологияларын ұйымдастыру. [1]

Қашықтықтан білім беруде түрлі оқыту платформалары құрылып, онлайн форматты тиімді ұйымдастыруға қадам жасалды. Қашықтықтан оқыту жағдайында білім алушыларға сапалы білім беру мақсатында әрі олармен толыққанды өзара әрекеттесуде оңтайлы платформаны таңдау маңызды болмақ. Платформа оқу материалдарын жүктеп, оны оқушыларға ұсынуда тиімді болуы шарт. Сондай -ақ оқыту платформаларында сынама, онлайн – жаттығулар мен тапсырмаларды қолдануда түрлі сайттардың сілтемелерін таңдау мүмкіндігінің барын да атап өту жөн болмақ. Мұғалім өз тарапынан мәтін, презентациялар мен өзге де жұмыс түрлерін қосымша орналсастыру мүмкіндігіне ие бола алады.

Оқушылармен онлайн форматта сабақ өткізуде Zoom, Skype, Teams сынды вебинар жүйелерін қолдану тиімділігі зор. Қашықтықтан оқытудың бұлнысандары білім алушылармен тікелей байланыс орнатудақолайлылығымен ерекшелене білді. Сонымен қатар сабақты жоспарлауда электронды күнделік жүйесінің мүмкіндігін барынша қолдану қажет. Тапсырмалар мен сілтемелерді Google Диск, Яндекс Диск, Бұлттық сақтау орны, Mail.ru және т. б. орналастырып және олардың сілтемелерін электронды журналға салуға болады.

Қашықтықтан оқыту жағдайында оқушылармен кері байланыс ортану маңызды болмақ. Мұғалім оқушының оқу жоспарының міндеттерін қаншалықты дәрежеде түсінгенін, материалдарға рұқсат алып, берілген тапсырманы жүктей алғандығын бақылауда ұстауы шарт. Қашықтықтан оқыту жағдайында оқушылармен қарым – қатынас орнатуда Skype, «Вконтакте», WhatsApp желілері кеңінен қолданылыс табуда.

Қашықтықтан оқытуда дәстүрлі сабақ формасы өзінің тиімсіздігімен танылды. Онлайн режимде ұйымдастырылған сабақ жоспарларында тапсырмалардың түрлерін жиі алмастыру және көп мөлшерде тәжірибелік жұмыстарды қолдану маңызды. Оқушыларға ірі көлемдегі ақпараттар легін қабылдау және игеру, ұзақ уақыт бойы бір тапсырманы орындау қиындық туғызары белгілі. Бұл жағдайда оқушының зейіні мен қызығушылығы төмендейтіні сөзсіз. Осы орайда қашықтықтан оқыту кезінде уақытты тиімді пайдалану әрі жоспарлау қажеттілігі туындамақ. Мәселен, бейнежазбаны көруге 5-10 минут, тапсырмаларды орындауға 10 минут және жазба жұмыстарына 10 минут уақыт бөлу орынды болмақ. Үй тапсырмаларын тексеруге де жеткілікті уақыт бөлуді естен шығармау абзал.

Оқушыларға қашықтан оқыту кезінде тапсырмаларды өздігінен орындауына уақытты нақты белгілеу қажет.Мұғалім оқушы жұмысын үш сағаттан кешіктірмей бағалауы тиіс. Себебі оқушының ынтасы кеміп әрі қашықтан оқытудың маңыздылығы жойылмақ.

Қашықтықтан білім беру жағдайында көлемді мәтіндермен жұмыс жасауға талпынбаңыз. Көлемді мәтіндер оқушыларды жалықтырып, қызығушылығын бәсеңдетері анық. Мәтінмен жұмыста негізгі ақпараттарға басымдылық берілуі қажет. Мәтінді бірнеше мағыналық бөліктерге бөліп, талдау, қорытындылау жұмыстарын жүргізу оң нәтижесін бермек. Инфографикті мәтіндерді қолдану арқылы схемалар мен әртүрлі визуализация материалды толық түсінуге және оны есте сақтауға мүмкіндік зор болмақ. [2]

Оқытудың бұл форматы ата аналар үшін де тың жаңалық әрі зор жауапкершілік болды. Осы тұста WhatsApp, электронды журналды пайдалана отырып, ата-аналарға ортақ чат

ашу қолайлы әрі қажеттілік болмақ. Бұл байланыс желілерінде оқытудың ұйымдастырылуы, үй тапсырмасын орындауда қажетті материалдарды іздеу, сұрыптау, балаларының оқу нәтижелерін көру және бақылау турасында кеңестер беру ұтымды болмақ. Сабақ жоспарының негізінде мұғалімоқушыларға өздігінен орындау үшін оқулықтан тапсырмалармен қатар BilimLand, Kyndelik.Kz, Darin online сынды интернет-платформаларда орналастырылған сабақтарды, қолжетімді сандық білім беру ресурстарын ұсына алады.

Қашықтықтықтан оқыту жағдайында кейс және желілік технологияларының тиімділігін атап өту орынды болмақ. Кейс технологиясы - қағаз, электронды және өзге де тасымалдағыштарда оқу-әдістемелік материалдар жиынтығына (кейстерге) және оларды өз бетінше зерделеу үшін білім алушыларға жеткізуге негізделген технология. Сандық білім ресурсы - материалдарды мультимедиалық түсіндіретін, интерактивті тапсырмалары және тесттері бар білім беру объектілерінің кешені.[1]

Желілік технология - білім алушы, мұғалімдер, әкімшілік арасындағы интерактивті өзара әсері мен оның оқу-әдістемелік құралдармен жабдықталуын қамтамасыз етуде телекоммуникациялық желіні қолдануға негізделген. Оқытудың желілік технологиясына интернет желісін, электрондық поштаны, телекоммуникациялық құрылғыларды пайдалану, сондай ақ мультимедиа игіліктерімен жабдықталған интернетке қосылу мүмкіндігі бар желілік компьютерлік сынып болып табылады.

Қашықтықтан оқыту жағдайында кері байланысты мұғалімнің қалауы бойынша kundelik.kz, bilimal.kz, mektep.edu.kz сынды байланыстың қолжетімді түрлері негізінде жүзеге асыра алады. Рефлексия сабақтың кез келген кезеңінде жүргізілуі мүмкін. Рефлексиянытаңдауда сабақтың мақсатын, оқу материалының мазмұны мен қиындықтарын, оқыту әдістері мен тәсілдерін, оқушылардың жас және психологиялық ерекшеліктерін ескеру қажет.

Қашықтықтан оқыту жүйесінің артықшылығы: оқушыныңкез-келген уақытта, кез келген жерде өз қалауы бойынша білім алу, бірнеше мәрте бейне жазбалар мен сабақтарды көру мүмкіндігі, сондай - ақмұғалімдермен байланысты on-line және off-line түрінде жүзеге асыруда қарастырылған. Электрондық пошта арқылы қарым-қатынасқа түсу кейде жеке немесе сырттай кездесуден гөрі тиімді және жылдамырақ болмақ.

Қашықтықтан оқыту жүйесінің кемшіліктері: жаңа форматқа көшудегі қиындықтар, коммуникативтік дағдының төмендеуі, практикалық білімнің жеткіліксіздігі, шалғай өңірлердің қашықтығы, компьютерлік және түрлі техникалық құралдардың тапшылығы және интернет желілерінің толықтай тартылмауы болып отыр.

Сандық жүйе игіліктерін кеңінен қолдану арқылы білім саласын дамыту кезек күттірмес мәселе болып отыр.Қашықтықтан оқыту еліміздің өзге де дамыған елдермен теңесуіне мүмкіндік береді. Елімізде қашықтан оқыту жүйесін құруды және оны аймақтарда кеңейту қажеттігі басым. Бұл біліктілігі жоғары, интеллектуалдық дәрежесі биік, халықаралық деңгейдегі бәсекеге төзімді қоғам құруға зор септігін тигізеріне сенімдімін.

Әдебиеттер тізімі:

1. https://edu.mcfr.kz/rubric/426-synyp-jetekshsn-anytamalyy
2. *Білім беру ұйымдарына электрондық оқыту жүйесін енгізу жағдайында педагогтардың біліктілігін арттыруды ұйымдастыру әдістемесі / Ахметова Г.К., Караев Ж.А., Мухамбетжанова С.Т. // Алматы:АҚ «ҰБАО «Өрлеу», 2013.*

А.Б.Копабаева
математика пәнінің мұғалімі, Әлімхан Ермеков атындағы мектеп-лицейі, Қарағанды қаласы.

БІЛІМ БЕРУДЕГІ НЕГІЗГІ ТРЕНДТЕР: «БОЛАШАҚТА МЕКТЕПТЕГІ БІЛІМ ҚАНДАЙ БОЛАДЫ: БАСТЫ 5 ТРЕНД»

Қазіргі кезде елімізде білім жүйесі әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алып келуде. Еліміздің болашағы оқушыларымыздың қандай білім негіздері мен дағдыларын меңгергеніне байланысты болады. Бұл оқыту үдерісіне жаңа бағытпен қарым - қатынас ендіруді міндеттейді. Міне сондықтан білім саласында жүрген қызметкерлердің алдына қойылып отырған басты мақсат – оқытудың әдіс-тәсілдерін жетілдіріп отыру, ұлттық білім моделін жасау. Бұл мақсат Қазақстанның бүгінгі талабына сай, елімізді көркейтіп, дамытатын ұрпақ тәрбиелеп шығаратын қажеттіліктен шығады. Бірақ біз қазіргі жастар, жас буындар заман талабына аяқ басуға қадам жасасақ та, алдыңғы буын, ересектер осы арманшыл жастарымыздың ойын, іс-әрекетін түсіне алмай, кейде қарама-қарсы қайшылықтар туындап жатады. Осыған байланысты келесі Гордон Драйден мен Джанет Вос 2003 жылғы "Білім төңкерісі" журналына жазған мақаласын мысал ретінде жазуға болады: "Әлем тез өзгеріп отырады, ал білім беру жүйесі өткен дәуірге әлі де қызмет ету тұзағынан шыға алмай, жігерсіз және инертті түрде жұмыс жасауды жалғастырып келеді" - деген сөздері де осыны растағандай. Осы мәселенің шешімі ретінде биыл білім берудегі қандай тенденциялар күшейе түсті және келесі жылы танымал болады? - деген сұрақтарға жауап ретінде мен «Болашақта мектептегі білім қандай болады: басты 5 тренд» тақырыбын ашып, өз ойымды жазғым келеді.

Жаһандану, жаңа технологиялардың дамуы, диджиталға жаппай көшу, COVID-19 пандемиясы — осының барлығы болашақ қоғамының ғана емес, 21 ғасырдағы білім беру жүйесінің даму үрдістерін айқындайды. Міне 2022 жыл да басталды, демек, болашақта білім беру саласында қандай білім беру трендтері басым болатыны, өз мектептебімде неге назар аудару керек және алдағы айлар мен жылдарда не күту керектігі туралы әңгімелесетін кез келді.

Қазіргі білім беру үрдістері оқушыларды осы процеске қызықтырудың жаңа жолдары мен тәсілдерін іздеуде. Егер бұрын жаңа технологияларды пайдалану жеткілікті болса, қазір олар таң қалдырмайды. Сондықтан көптеген идеялар ойлап табылып, қолдануға беріліп келді. Осыған байланысты «тренд» - деген сөз нені білдіреді? Қалай түсінуге болады? - сияқты сұрақтарға жауап алу үшін, қарапайым баршамызға белгілі сөзбен алмастырсақ болады - «Мода». «Киім», «Жиһаз», Музыканың өз модасы болса, сол сияқты білім жүйесінде де өзіне тән модасы, яғни трендтері болуы қажет. Сонымен білім берудегі негізгі трендтеріне не жатады? Түрлерін қалай ажыратамыз? Қалай қолданамыз? деген сұрақтарға жауап берейік.

Тренд №1. Адаптивті оқыту

Адаптивті оқыту - тыңдаушының жүйемен белсенді өзара әрекеттесетін оқыту технологиясы. Бұл технология "интерактивті оқыту құрылғылары" ретінде ұсынылған және оларды оқушылардың қажеттіліктеріне бейімдеу мақсатында жаңа технологияларды қолданатын оқыту моделі. Бұл әдістің міндеті-қарапайым тыңдаушылардан оқушыларды оқыту процесінің белсенді және ынтымақтастыққа дайын қатысушыларына айналдыратын оңтайландырылған оқыту моделін құру. Жүйе тарапынан әрекеттер алдын-ала белгіленген ережелер немесе алгоритмдерге сәйкес автоматты түрде жүзеге асырылады.

Мысалы, тыңдаушы тест тапсырады. Тыңдаушы сұрақтарға дұрыс жауап берген-бермегеніне байланысты, жүйе келесі сұрақтың қиындық деңгейін өзгертеді. Айталық, тыңдаушы бұл сұраққа дұрыс емес жауап берді. Осыдан келесі сұрақтың күрделілік

деңгейі төмендейді. Сіз қиындық деңгейін ғана емес, сонымен қатар материалдарды зерттеу траекториясын да бейімдей аласыз. Алдыңғы материалды игеру деңгейі мен жылдамдығына, таңдалған жауап нұсқаларына және /немесе қызығушылық танытатын тақырыптарды таңдауға негізделген, сол материалды және мазмұнды меңгерудің әртүрлі тәсілдері ұсынылуы мүмкін. Кейбір жүйелер мен курстардың /оқулықтардың авторлары одан әрі жетілдірілген жүйе жасап, өздігінен білім алушылардың алгоритмдерін құрады, олар тыңдаушылар туралы барлық мәліметтерді жинақтайды және тыңдаушыны әрі қарай алға жылжыту үшін не ұсына алатындығын өздері анықтайды.

Сонымен, адаптивті тест әрбір тапсырманың күрделілік параметрлері мен дифференциалданушы қасиеттері алдын ала анықталған автоматтандырылған тестілеу жүйесі түрінде болады. Бұл жүйе тапсырманың керекті сипаттамаларымен сәйкес келулері бойынша реттелген тапсырмалардың компьютерлік банкі түрінде құрылған. Адаптивті тест тапсырмаларының негізгі сипаттамасы – бұл тәжірибе негізінде алынған тапсырмалардың күрделілік деңгейі. Бұл банкке кірмей тұрып, қажетінше үлкен көлемінде керекті контингент білімгерлерінің әрбір тапсырмасы эмпирикалық апробациядан өтуін білдіреді. «Керекті контингент» сөзі ғылымда аса қатаң «негізгі жиынтық» ұғымының мәнін беріп тұр [4].

Тренд №2. Білім беруді цифрландыру

Қазіргі заманғы білім берудің бізбен ұзақ уақыт сақталатын тағы бір маңызды тренді — цифрландыру. Бұл құбылысқа қашықтықтан оқытуға көшу ғана емес, сонымен қатар мобильді технологиялардың рөлін арттыру және оқушылар үшін сандық орта құру жатады. Цифрлық әлемге білім алудың негізгі себебі - жаһандану және оқушылардің білім алуға деген түсінігінің өсуі. Цифрлық технологияларға кең мағынада электронды құрылғылар, жүйелер мен мәліметтерді өңдейтін бағдарламалар жатады. Мұндай жағдайда компьютер мен смартфондар, әлеуметтік желілер, жасанды интеллект, түрлі бағдарламалар осы түсініктің ішіне енеді. Цифрлық сауаттылық дегеніміз осы технологияларды меңгеру және қолдана білу. Цифрлық технологиялардың аз мерзім ішінде өмірімізді трансформациялап, күнделікті тіршілігіміздің бір бөлігіне айналғаны жасырын емес. Олар еңбек нарығын да өзгертіп, бірқатар мамандықтарды жойып, орнына жаңа қызмет түрлерінің пайда болуына әкелді. Сол себепті жаңа шарттарға бейімді болу мен оған қажетті дағдыларды білу ең керекті қасиеттердің қатарында қарастырылады[5].

Тренд №3. STEM білім беру жүйесінде

STEM-нің білім беру бағдарламаларына ерекше назар аудару пәнаралық қатынастарға беріледі. Бұл мұғалімге бағдарламаның дамуына креативті көзқарас танытуға, жоспарлауға және нақты педагогикалық шындыққа үйлестіруді жүзеге асыруға мүмкіндік береді;

STEM-мультидисциплинарлы тәсіл робототехника арқылы біз математиканы, физиканы, химияны, жобалық қызметті, командалық жұмысты және тіпті тарих пен биологияны үйретеміз. Білім беру саласындағы көпсалалы көзқарасты дамытудың алдын-ала шарты, көп қабатты ғылыми зерттеулер деңгейі басқаларға қарағанда әлдеқайда жоғары болатын STEM пайда болуы болды. Қазіргі уақытта жаратылыстану математика пәндерінің пәндері бойынша, әсіресе, көп салалы және мультисипсциплинарлық талап ететін қызмет салалары үшін көп салалы зерттеулердің өсуін болжауға болады. 7-14 жас аралығындағы оқушыларға арналған STEM бағдарламалары сонымен қатар олардың тұрақты сабақтарына қызығушылықтарын арттырады. Бала жаратылыстану ғылымдары, технологиялар, математика, сөйлеуді дамыту сияқты тақырыптарда өз қызығушылығы өрісін кеңейтіп, мұндай пәндік салаларда жаңа дағдыларды игеруге мүмкіндік алады. Осылайша, біздің еліміз дамыған елдермен бірдей бағытта ілгерілеп келеді. STEM-білім беру оқуды және мансапты қосатын көпір болып табылады. Оның тұжырымдамасы балаларды технологиялық тұрғыдан дамыған әлемге дайындайды. Келешектің мамандарына жан-жақты дайындық пен жаратылыстану ғылымдары, инженерия, технологиялар мен математиканың әр түрлі білім беру салаларынан алынған білім керек.

Тренд №4. Геймификация Геймификация - білім беруде ойын техникасын қолдану. Ойындарды көңілді ететін қағидаларды оқуға беруге болады деген идеяға негізделген. Оқытудың ойластырылған процесі кішігірім, түсінікті мақсаттарға жету (ұпай жинау, «achievement - жетістіктерге жету» ағылшын тілінен) және осы үшін (деңгейлер, төсбелгілер) марапат алу. Жедел кері байланыс қағидасы жұмыс істейді: оқушы өзінің үлгерімін сезінеді, бұл оны ынталандырады. Оқу үдерісіне ойын элементтерін енгізудің кең таралған әдістерінің бірі - PBL (ұпайлар, белгілер және лидер тақталары) жүйесін пайдалану: ұпайлар, белгілер және лидер тақталары. Геймификацияны жақтаушылар ойын оқыту әдісінің артықшылықтарын айтады: Оқушыны «Ішкі» ынталандырудың психологиялық әдісі қарапайым және тиімді: оқушы ойынды ұнатады, өзін жеңімпаз сияқты сезінеді. Бұл материалды оқуда жағымды тірек рөлін атқарады. Жақсы ойластырылған марапаттау жүйесі, жеке жетістікке ұмтылу және бәсекелестік элементі оқушының қызығушылығын тудырады, оны оқу процесіне қатыстырады, ынтасын арттырады. Қателіктен қорқуды азайтады. Бақылау тестінен өтпеу өте қорқынышты, ойында дұрыс емес қадам жасау мүмкін емес. Ойынның мазмұны жаңа тәжірибе алуға қорықпауға үйретеді. Геймификация объектісінің қарсыластары: Оқытудың өзінде ойын элементтері бар - жақсы мұғалім оқушымен бірге ойнайды, қызығушылықты оятып, оларды өз бетінше тақырыпты ашуға итермелейді.

Тренд №5. Аралас оқыту (Blended learning) немесе гибридті оқыту - онлайн форматындағы білім мен дағдыларды беруді ұштастыруды қамтитын оқыту. Егер бір бағдарламаға негізделген оқыту, бірақ ол әртүрлі форматта оқытылатын (яғни тыңдаушыға жеткізілетін) болса, оқыту аралас деп саналады. Егер пәнді оқу бетпе-бет форматта жүргізілсе, ал онлайн-бөлім қосымша білім көзі болып табылса, мұндай оқыту форматын аралас деп санаған дұрыс емес. Бетпе-бет және онлайн бөлігінің үлесі ешқандай жолмен реттелмейді және ол бағдарламаны құру кезінде анықталады. Сонымен қатар, бетпе-бет және онлайн пропорциясын таңдаған кезде ескерілуі керек екі параметрді бөлуге болады: уақыт пен қызмет түрі. Бірінші тәсіл уақыт бойынша - бетпе-бет өткізілетін сабақтар/сессиялар саны қандай-да бір нәрсемен шектелген кезде қолданылады. Мысалы, бұл мұғалімнің/ спикердің жүктемесіне байланысты немесе шығындарды оңтайландыру ниетімен байланысты, өйткені ғимаратты жалдау көбінесе үлкен шығындарға әкеледі. Екінші тәсіл оқу курсының немесе бағдарламасының мақсаттарына негізделген. Мысалы, егер курстың мақсаты жазу дағдыларын үйрету болса, онда бағдарламадағы сағаттың максималды саны бетпе-бет оқуға бөлінетін етіп құруға болады: тәжірибе, эссе және басқа да жазбаша жұмыстардың түрлері. Ал теориялық материал мақалалар түрінде, алдын-ала жазылған бейне дәрістер түрінде, яғни онлайн режимінде жеткізілді. Бұл форматты «төңкерілген сынып» деп те атайды. Әрекет түрі бойынша ұйымдастырылған бағдарламаның тағы бір мысалы - жеке кеңестерді онлайн форматына аудару. Бұл режимде барлық топтық іс-шаралар сыныпта өтеді, ал бір-біріне қосымша байланыс қашықтан жүзеге асырылады. Нені білу керек Аралас оқыту - бұл: Күндізгі және қашықтықтан оқыту. Бір бағдарлама аясында әртүрлі форматта оқыту. Уақыт ресурстарына немесе курс / бағдарлама мазмұнына негізделген кез-келген пропорция.

Оқыту үдерісін жаңаша ұйымдастыру оқытушының өзін-өзі дамытуына қолайлы жағдай жасай отырып, оның шығармашылық қабілетінің артуына септігін тигізеді. Сондықтан, ғылыми-техникалық прогрестен қаламай, жаңа педагогикалық инновацияларды дер кезінде қабылдап, өңдеп, нәтижелі пайдалана білу – әрбір ұстаздың негізге міндеті.

Әдебиет:

1. Ногайбаева Г. Развитие STEMобразования в мире и Казахстане.
2. "Білімді ел - Образованная страна" №20 (57) от 25 октября 2016г
3. https://edu-bko.gov.kz/docs/metod/stem.pdf

4. Аванесов В.С. «Математические модели педагогического измерения». М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2008.
5. Білім беру саласын цифрландырудың маңызы - 10.10.2021 | Strategy2050.kz - обзорно-аналитический портал Казахстана.
6. Глоссарий а адаптивті оқыту (melimde.com)

Коряка Н.В., Медведева Н.В.
КГУ «Школа - лицей №1 г. Сарани»

СТРАТОВАЯ ТЕХНОЛОГИЯ КАК СРЕДСТВО ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ И ИНДИВИДУАЛИЗАЦИИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.

В настоящее время главной идеей образования является осуществление индивидуального и дифференцированного подхода к учащимся в педагогическом процессе, так как он предполагает раннее выявление склонностей и способностей детей, создание условий для развития личности. Одной из форм дифференциации по интересам учеников являются классы гибкого (переменного) состава, названные исследователями стратами. Термин “страта” был введен русским социологом и философом Питиримом Сорокиным и обозначает группу людей, объединенных по способу усвоения и переработки информации [1].

Более 14 лет назад, опираясь на опыт работы школ г.Москвы, г.Бийска и др., мы решили в нашей школе реализовать именно такую идею системы дифференцированного обучения, которая позволила бы оптимально решать задачи вариативности и индивидуализации обучения в соответствии с индивидуально-психологическими особенностями учащихся. Эта технология называется стратовой технологией дифференциации. Как выясняется в процессе ее реализации, она способствует успешной подготовке учащихся к дальнейшему профильному или углубленному обучению, а также повышению эффективности работы отдельных учителей и учебного заведения в целом. В качестве предмета для реализации стратовой технологии обучения нами были выбрана математика в 5-х классах, предмет, для которого существенны прежде всего конкретные умения и навыки, приобретённые учеником на этом этапе обучения.

Суть данной технологии в следующем: при сохранении основных структурных единиц (классов) происходит распределение учащихся в рамках одной параллели на несколько (в зависимости от количества классов в параллели) страт по каждому из выбранных для такой формы обучения предметов. Обучение организуется таким образом, что большинство предметов ученики изучают в составе обычного класса, а некоторые предметы изучают в составе гомогенных (однородных) групп – страт. При этом каждый предмет стратификации преподается во всех стратах по единой программе, но с различной глубиной и скоростью усвоения материала [2].

В страты учащиеся группируются по способу усвоения и переработки информации, а также на основании личных свойств, способностей, уровня подготовки по математике и мотивации учебно-познавательной деятельности. Опишем выделенные нами в параллели 5-х классов четыре страты (из трёх классов) для организации дифференцированного обучения математике.

Первая страта (высокий уровень) комплектуется прежде всего из учащихся с высоким уровнем учебных возможностей и высокими показателями учебной успешности по математике, однако сюда мы включали и школьников со средними учебными возможностями, но достаточно сильной мотивацией учения и высоким уровнем развития познавательного интереса к предмету.

Во вторую страту (уровень выше среднего) и **третью страту** (средний уровень) входят учащиеся со средними показателями обучаемости, интеллектуальной

работоспособности, учебной мотивации, интереса, средними и выше среднего показателями успешности по предмету стратификации.

Четвёртую страту (низкий уровень) составляют учащиеся с низкими познавательными способностями, низким уровнем сформированности познавательного интереса к математике и низким уровнем мотивации учения, низкими показателями успешности по предмету стратификации.

Перемещение учащихся из страты в страту производится педконсилиумом в конце каждой учебной четверти на основе показателей интеллектуально-личностного роста школьников. Особенности УВП в условиях стратового обучения состоят в ориентации педагогической стратегии на личностные особенности школьников.

Для 1-й страты главным является организация обучения в соответствующем темпе, не тормозящая естественный ускоренный процесс развертывания психических функций. Существенным моментом для учителя является ориентация на самостоятельность учащихся, разработка индивидуальной стратегии обучения и развития для одарённых детей. Во 2-й и 3-й стратах наиболее важной является деятельность учителя по формированию произвольной внутренней мотивации учащихся, стабилизации школьных интересов и личностной направленности на интеллектуальный труд. Наибольших усилий требует работа со школьниками 4-й страты. Неоднородность индивидуальных особенностей учащихся этой группы предполагает осуществление дифференциации и индивидуального подхода к обучению внутри самой страты, а потому желательно, чтобы количество учащихся в ней не превышало 15 человек.

Проиллюстрировать суть работы страт можно при помощи следующего примера. Пусть параллель пятых классов, разбитая на четыре страты по математике, изучает тему “Умножение и деление десятичных дробей” в течение 17 уроков. В этом случае учащиеся 4-й страты, где учатся дети, имеющие проблемы в обучении, основное время уделяют непосредственному выучиванию основных правил и их применению в простейших ситуациях. Учащиеся 2-й и 3-й страт тратят на выучивание этих правил меньше времени, а оставшееся время уделяют решению более сложных примеров на их применение, решают задания повышенной сложности. Учащиеся 1-й страты, кроме того, уделяют время применению всех правил действий над десятичными дробями в незнакомых ситуациях, а также решают нестандартные, олимпиадные, логические задачи.

Исходя из опыта, оптимальное соотношение учащихся различных страт следующее (для четырех страт): по 30% учащихся - в 1-й и во 2-й страте, 25% - в 3-й; 15% - в 4-й. Такое соотношение подчиняется следующему принципу: чем меньше проблем у детей в обучении и чем выше их учебная мотивация, тем более эффективны фронтальные методы преподавания и тем больше может быть количество учеников страты без ущерба для усвоения ими материала.

Осуществляя стратовую дифференциацию обучения, учитель руководствуется такими требованиями: создает атмосферу, благоприятную для учащихся; активно общается с ними, ибо для того, чтобы ученик был полностью мотивирован и учился по своим индивидуальным возможностям и особенностям, он должен четко представлять себе и понимать, что от него ждут [3].

Отдельной серьезной задачей является вопрос распределения нагрузки между учителями, работающими по данной технологии обучения, с учетом их определенных профессиональных качеств. Так, работа в стратах низшего уровня требует высокого методического мастерства, умения работать с учащимися, имеющими трудности в обучении. Работа в высшей страте требует от учителя способности придумывать творческие задания, стимулировать познавательную самостоятельность учащихся, использовать нетрадиционные формы урока.

Можно выделить наиболее удачные (учитывая тип и этапы урока), формы, методы и приёмы организации учебно-познавательной деятельности учащихся.

Этап урока	Форма орг-ции УПП	Методы обучения	Приёмы
Этап проверки домашнего задания	Фронтальная	-Частично-поисковый - эвристический - сравнительный	• «Найди ошибку в решениях» • Отгадай «Кросснамбер» • Математический диктант • Решение занимательных, логических задач, математические эстафеты • «Придумай и реши свои задания» • Развивающие задания «с пропусками»
	Индивидуальная	-эвристичес-кий - репродуктивный	• Решение тестовых заданий (в том числе, экспресс-тесты) • Релейная проверочная работа (по упражнениям из домашних заданий за несколько уроков)
Этап актуализации субъектного опыта учащихся	Фронтальная		• Объяснение учащимся целей учебного занятия одновременно с сообщением темы • Сообщение цели в виде проблемного задания - «Удивляй!» • В начале урока предлагается загадка, ответ на которую будет дан при работе над новым материалом
Этап изучения нового материала	Фронтальная	- Объяснительно-иллю-стративный (лекция, объяснение) -проблемное изложение - исследовательские	• Представление изучаемого материала в сравнительных или классификационных таблицах • Подача материала логически завершёнными в смысловом отношении частями-блоками • «Удиви!» • Самостоятельное изучение отдельных тем учебной программы (выполнение проектов).
Этап закрепления новых знаний и способов деят-сти	Фронтальная Индивидуальная	- Аналитичес-кий	• Использование вопросов, требующих интеллектуальной активности учащихся, диалогических методов закрепления знаний и умений учащихся • «Придумай и реши свои задания»
Этап применения знаний и способов деят-сти	Парная Групповая	- Эвристические	• «Найди себе пару» • Урок-путешествие по индивидуальным маршрутным листам • «Математическая мозаика» (для проверки усвоения правил, формул, решения заданий) • Математическое лото • Решение тестовых заданий (на определение истинности или ложности утверждений, с выбором ответа, открытые) • Проектное обучение • Интеллектуальный марафон
Этап обобщения и систематизации знаний и способов деят-сти	Индивидуальная		

Этап контроля и самоконтроля	Индивидуальная	- Репродуктивные - эвристические	• Тестовые задания • Разноуровневые проверочные работы • «Придумай и реши свои задания» • Задания с избыточными данными, с противоречивыми данными
Этап коррекции	Индивидуальная		• Задания «с пропусками» • Структурно-логические схемы «с пропусками»
Этап информации о домашнем задании	Индивидуальная	- Репродуктивные - эвристические	• Уровневое домашнее задание • Задание массивом • Мини-проекты по отдельным темам • Составление ребусов, кросснамберов, развивающих заданий

Контроль за результатами внедрения стратовой дифференциации обучения в школе происходит с помощью педагогического мониторинга.

Опираясь на полученные положительные результаты, можно сделать вывод, что эта технология обеспечивает: развитие у школьников мотивации к обучению, познавательной и творческой активности; возможность учителю работать с группами учащихся близкого уровня подготовки и мотивации к обучению.

Учитывая накопленный опыт работы и имеющиеся достижения учеников, можем отметить, что стратовая технология эффективна тем, что сохраняются классы как ученические коллективы; у каждого ученика существует возможность самореализации на различных уровнях обучения, это способствует ощущению психологического комфорта и сглаживает негативные проявления конкуренции. Благодаря гибкости стратовой технологии ученик находится в группе по своим достижениям, следовательно, его самооценка строится на основании реального осознания своих успехов и возможностей. Формирование адекватной самооценки очень важно тем, что позволяет впоследствии практически безболезненно перейти к профильному обучению в старшем звене школы.

Литература:

1. Блинков А.Д., Лови О.В. Стратовая дифференциация обучения//Завуч.-1998-№ 4
2. Яковлева Е.В. Система стратовой дифференциации обучения и воспитания младших школьников на основе личностно-ориентированного подхода. Монография. – Череповец: ЧГУ, 2004. - 296 с.
3. Индивидуализация и дифференциация обучения. Инге Унт. Москва: Педагогика, 1990.

Кравцевич С.В.
КГУ «Опорная школа (ресурсный центр) на базе гимназии №9», Осакаровкий район

ЭМОЦИОНАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ–НАВЫК БУДУЩЕГО УСПХА

Развитие эмоционального интеллекта в XXI веке является не прихотью, а необходимостью для достижения успешного самоутверждения и самореализации себя в обществе. Для каждого человека на любом этапе его существования необходимо, чтобы кто-то мог ему объяснить ту или иную проблему, ситуацию или просто событие, т.е. необходимо присутствие того, кто может чему-то научить, рассказать, помочь. Эту функцию выполняют родители на начальном этапе жизни ребенка. А потом в жизни малыша появляются первые воспитатели и учителя, которые собственно и выполняют

роль наставника, тьютора, ментора и уже они сопровождают ребенка по траектории образования [1].

Понятие «эмоциональный интеллект» появилось не так давно, и, если сравнивать с понятием «IQ», которое перешагнуло 100-летний юбилей, можно сказать, что EQ – юный собрат своего родственника. Каково же значение эмоционального интеллекта, относящегося к softskills - «мягким навыкам»? Это сумма навыков и способностей человека распознавать эмоции, понимать намерения, мотивацию и желания других людей и свои собственные, а также способность управлять своими эмоциями и эмоциями других людей в целях решения практических задач.

По определению С. Дж. Стейна и Говарда Бука, эмоциональный интеллект, в отличие от привычного всем понятия интеллекта, «является способностью правильно истолковывать обстановку и оказывать на нее влияние, интуитивно улавливать то, чего хотят и в чем нуждаются люди, знать их сильные и слабые стороны, не поддаваться стрессу и быть обаятельным».

По мнению П. Сэловея и его соавтора Джона Мейера, эмоциональный интеллект есть «способность воспринимать и понимать проявления личности, выражаемые в эмоциях, управлять эмоциями на основе интеллектуальных процессов». Другими словами, эмоциональный интеллект, по их мнению, включает в себя 4 части:

1) Способность воспринимать или чувствовать эмоции (как свои собственные, так и другого человека);
2) Способность направлять свои эмоции в помощь разуму;
3) Способность понимать, что выражает та или иная эмоция;
4) Способность управлять эмоциями (Питер Сэловей и Джон Мейер) [1].

С 2021-2022 учебного года в школах ведется курс глобальных компетенций - «Эмоциональный интеллект и критическое мышление». На уроках учащиеся седьмых классов познакомились с понятием «эмоциональный интеллект», с видами структур EQ, авторами которых являются П. Сэловей и Дж. Мейер, Д. Гоулман. Учащиеся прошли тест Р. Дафта «Самооценка эмоционального интеллекта». Получены следующие результаты:

Таким образом, 24% учащихся имеют высокий уровень развития эмоционального интеллекта. 44% - средний уровень, учащиеся имеют прочный фундамент для развития эмоционального интеллекта и задатков лидера. 32% учащихся имеют низкий уровень развития EQ. Исходя из полученных результатов, 76% учащихся нуждаются в дополнительном развитии эмоционального интеллекта.

Занятия курса «Эмоциональный интеллект и критическое мышление» у учащихся гимназии №9 п. Осакаровка включают в себя следующие компоненты:

- Мотивационный момент: обсуждение настроения (фиксация своих основных эмоций, понимание своих эмоций и причин их возникновения);

- Основная часть занятий заключается в разборе тем, входящих в разделы курса: «Природа эмоционального интеллекта», «Эмоциональное и критическое мышление: как

найти баланс», «Эмоциональные и рациональные потребности обучающихся», «Эмоции и здоровье человека», «Эмпатия и вдохновение».

Основные задачи курса направлены на развитие навыков позитивного восприятия окружающего мира, самоуправления, привитие этических норм общения и межличностных отношений в обществе; формирование навыков стрессоустойчивости, недопущения конфликтных ситуаций и депрессивных состояний.

Ежедневно наши учащиеся заполняют «Дневник эмоций». Данный вид работы позволяет разобраться в своих эмоциях, осознать причины их возникновения и проследить, как меняются эмоции на протяжении длительного времени.

Дата	Время (каждые два часа фиксировать эмоции)	Эмоция из списка (интерес, страх, злость, радость, удивление, отвращение, печаль, доверие)	Интенсивность (шкала от 1 до 10)	Комментарий (причина, ситуация, где в теле)
	10.00 ч			
	12.00 ч			
	14.00 ч			
Преобладающая эмоция дня				

Учащиеся фиксируют преобладающие эмоции за неделю, месяц, полугодие [2].

На занятиях мы обучаем подростков методам саморегуляции, способам снятия психического напряжения, способностям к пониманию эмоций и управлению ими, развитию эмпатии и толерантности, этическим нормам через практические упражнения, например:

1. Цель: развитие осознания и выражения собственных чувств. Вспомните неприятную для вас ситуацию и свои чувства в ней. Спросите себя, почему возникли именно эти чувства. Что послужило их возникновению. Решите, каким приемлемым для вас способом вы могли бы показать это состояние или чувство. Способы демонстрации могут быть самыми различными: песня, крик, танец, движение, рисунок и т.д.

2. Цель: развитие умения анализировать и выражать чувства словами. Чувства могут вызывать ассоциации. Чувства передают кратко и наглядно, что у нас на душе. Выполните следующее задание: попытайтесь почувствовать, что вы ощущаете, начиная фразой: «Я чувствую себя…»

- Как выжатый лимон
- Как отжатая тряпка
- Как пятое колесо в телеге
- Как в сказке
- Как заказанная и не взятая вещь
- Как на седьмом небе
- Как всемогущий…

Не приходят ли вам на ум еще и другие примеры? Приведите свои.

3. Цель: развитие умения ассоциировать свое эмоциональное состояние с цветом. Участники группы сидят по кругу.

Инструкция: «Каждый из вас, подумав некоторое время, скажет, какого он (или она) сейчас цвета. При этом речь идет не о цвете вашей одежды, а об отражении в цвете вашего состояния». Дается некоторое время на обдумывание задания, после чего каждый из участников говорит всем, какого он сейчас цвета. Теперь расскажите о том, как изменялось ваше состояние, настроение в течение утренних часов с момента, как вы проснулись, и до того, как вы пришли сюда, и с чем были связаны эти изменения. В

заключение своего рассказа охарактеризуйте то состояние, в котором бы находились сейчас и поясните, почему вы выбрали для его обозначения именно тот цвет, который вы назвали [2].

Исходя их моих наблюдений, данный курс способствует развитию эмоционального интеллекта, углублению знаний о себе, о своем внутреннем состоянии, эмоциях и чувствах, учит навыкам саморегуляции, снятию психического напряжения. Насколько эффективна работа по развитию EQ покажет контрольное тестирование учащихся и, конечно, практика.

Литература:

1. Сурначёва О.Г., Маторина Е.А. Инструменты развития эмоционального интеллекта. / О.Г. Сурначёва, Е.А. Маторина. – Астана: АОО «НИШ» Центр педагогического мастерства, 2017.
2. Ван Дейк, Шери. Ключ к себе. Берем эмоции под контроль / Шери Ван Дейк; пер. с англ. В. Горохова; [науч. Ред. А. Пингачева]. – Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2021.

Куземханова Р.О.
Физика және математика пәнінің мұғалімі,
«Балдәурен» Республикалық оқу-сауықтыру орталығы,
Қарағанды облысы, Балқаш қаласы.

АСТРОНОМИЯ ҒЫЛЫМЫ ТАРИХЫНДАҒЫ АСТРОЛОГИЯНЫҢ ОРНЫ

Астрология – аспан әлеміндегі шырақтар мен жердегі адамзат баласын байланыстырушы ежелден келе жатқан ілім. Бұл ұғым грек тілінен аударғанда жұлдыз туралы ғылым деген мағынаны білдіреді. Астрология негізінен б.з.д. V ғасырда Месопатамия қаласында пайда болған екен. Табиғаттың беймәлім әрі тылсым құбылыстары ертедегі адамдарға түсініксіз болғандықтан, ертедегі адамдар аспан шырақтарын ерекше қастерлейтін болған. Тіпті, оған құдай ретінде де табынған. Осындай себептерге байланысты абыздар планеталарды өздері табынып, сиынатын құдайларының атымен Юпитер, Марс, Венера және тағы сол сияқты атаулармен атаған. Жалпы, жұлдызды зерттеушілер ретінде астрологтар планеталар атауының шығу тарихын осындай себептерге байланыстырады. Сонымен қатар бұл әрекеттердің барлығы да аспан әлемінде болып жатқан оқиғалардың адамның жеке өмірі мен болашағының қалыптасуына әсер етеді деген түсініктің қалыптасуын себеп бола бастады, Міне, қазіргі уақытқа дейін ғылым саласынан өзінің нақты орнын таппай жүрген астрология саласының тарихы осы кезеңдерден бастау алады.

Жұлдыздардың аспандағы орналасу реттілігі мен қозғалысына қарап, адамдардың, жер бетіндегі оқиғалардың байланысын алдын ала гипотеза жасаушы ғылым ретінде астрология орта ғасырларда Еуропа елдерінде үлкен өркендеу кезеңін бастан кешірді. Сол кездегі ел билеуші патшалар, корольдер мен князьдар және тағы басқалары Күн мен Айдың, ғаламшарлардың орнына қарап, алдағы уақытта не болатынын айтып отыратын арнаулы адамдарды өздеріне кеңесші еткен, жорықтар мен іссапарларды сол арнаулы болжаушыларымен ақылдасып барып қана жүзеге астыратын болған. Мысалы, Екатерина Медичи барлық кезде өзінің астрологі Нострадамуспен ақылдасып жұмыс жасаған, ал XVI Людовиктің де өзінің жеке жұлдыз санаушысы болған екен. Людовиктің жұлдыз жорамалшысы оған қаңтар айының жиырма бірінші жұлдызында қауіп-қатер болу мүмкіндігін және сақтану қажет екен ескертеді. Алайда бұл кеңеске король салмақты түрде көңіл бөлмейді. Ал шын мәнінде бізге жеткен деректерге сүйенетін болсақ, король Людовик дәл осы күні, яғни 21 қаңтарда жазаланғандығы мәлім болды. Тарихта мұндай мысалдардың көптігі сонша, тізбектеп шығу мүмкін емес. Әйткенмен де, астрологияда

келешекті болжау барысында шындыққа жанаспайтын тәсілдерге сүйеніп жасалған әр түрлі гипотезаларды әбден кездестіруге болады.

Тарихта ең ежелгі гороскоп ретінде дриуидтердің жұлдыз жорамалдарын атауға болады. Бұдан басқа зороастриялық, қытай және жапон жорамалдары да бар. Жапон жорамалдарының бір ерекшелігі – 12 жылдық емес, 13 жылдық циклге ие. Ежелгі қыштан жасалған кесенелерде жазылған Вавилон жұлдыз жорамалдарының да 2,5 мың жылдық тарихы бар. Ал грек жұлдызнамалары б.з.д. 62 жылы жазылған. Осы аталғандардың ішінде ең кең тараған әрі танымалы – таңбалардан тұратын зодиактық гороскоп. «Зодиак» сөзі латын тілінен аударғанда жануарлар шеңбері емес, өмір шеңбері деген мағынаға ие.

Галилео Галилей астроном болғанға дейін жұлдыздарды бақылап, астрологиялық болжамдар жасаумен айналысқан. Демек XVI ғасырға дейін астрономия мен астрология салалары тығыз қарым-қатынаста болды деп нақты айта кетуге болады.

Астрономия – табиғат туралы көне ғылымдардың бірі. Бұл ғылым саласының ежелгі адамдардың тұрмыс-тіршілігіне, қажеттілігіне байланысты.

Астрономия – табиғат туралы көне ғылымдардың бірі. Оның дамуына ертедегі адамдардың тұрмыс тіршілігіне байланысты қажеттілік себеп болды. Ол кезде уақытты, бағыт-бағдарды дәл көрсететін құралдар мен жабдықтар болмаған. Сондықтан да адамдар Күн мен Айға, аспандағы жұлдыздарға қарап жыл мерзімі мен уақытты айыратын болған. Ал мұндай жұмыс аспан денелерінің қозғалысын үнемі бақылап отыруды талап етті. Сөйтіп практикалық қажеттілік астрономия ғылымының тууына түрткі болды.

Шығыс халықтарында б.з.б. VI ғасырдың өзінде-ақ алғашқы астрономиялық түсініктер пайда болған. Осы кездерде Ежелгі Қытай мен Вавилонда негізгі уақыт бірлігінен басқа экватордың эклиптикаға көлбеулігі, Күн мен Ай тұтылуының қайталану кезеңдері белгілі болған болса, ал Грекияда Жердің шар тәрізді екендігі жайлы пікірлер дүниеге келе бастады.

Біздің заманымызға дейінгі IV ғасырда Қытайдың түңғыш каталогы жасалған екен. Сол ғасырда әлемнің ұстазы Аристотель дүние құрылысының жалпы жүйесін жасап шыққан және оның орталығын Жер деп есептеген екен. Б.з.б. III ғасырда Александрия ғалымы Эратосфен Жердің мөлшерін анықтаған. Б.з.б. II ғасырда Гиппарх Жер дүниенің ортасында қозғалмай тұрады деп есептеп, планеталардың қозғалу теориясын жасаған. Ол 1022 жұлдыздың каталогын ұсынды. Ал астрономия ғылымының кейінгі даму сатысы келесі кезеңдер бойынша қарқын алды:

- IX ғасырда Халиф Мамунның нұсқауы бойынша Бағдат маңындағы Жер меридианы доғасының ұзындығы өлшенген.
- XI ғасырда Бируни Жердің қозғалуы мүмкін деген идея айтқан.
- XIII ғасырда ат-Туси Оңтүстік Әзербайжанда обсерватория салдырып, планеталар қозғалысының жаңа кестесін жасады. Осы ғасырда Пекинде де обсерватория салынды.
- 1428-1429 жылы Ұлықбек Самарқанда салдырған обсерваториясын үлкен мәрмәр секстантпен жабдықтатып, 1019 жұлдыздың каталогын және планеталар қозғалысының кестесін түзді.
- 1543 жылы поляк ғалымы Николай Коперник «Аспан сфераларының айналысы туралы» атты еңбегінде Жер қозғалмайды және бүкіл Ғаламның ортасында тұрады деген ілімді жоққа шығарып, Күн жүйесінің құрылысын – дүниенің гелиоцентрлік жүйесін түсіндіріп берген. Осы еңбектің негізінді италия ғалымы Джордано Бруно Ғаламның шексіздігі, ал оны мекендеуші дүниелердің сансыз көптігі туралы тұжырымдама жасады.
- Галилео Галилей өзі құрастырған телескоптың көмегімен 1609 – 1610 жылы алғаш рет астрономиялық бақылаулар жүргізді.
- XVII ғасырдың басында Иоганн Кеплер планеталар қозғалысындағы үш заңдылықты, ал сол ғасырдың аяғында Исаак Ньютон бүкіләлемдік тартылыс заңын ашқан.

- XVII ғасырдың соңы мен XVIII ғасырдың басында Франция, Англия, т.б. елдерде обсерваториялар салына бастады.
- 1718 жылы ағылшын астрономы Эдмунд Галлей жұлдыздың меншікті қозғалысын тапқан.
- 1761 жылы орыс ғалымы Михаил Ломоносов Шолпан планетасының атмосферасын ашты.
- 1755 жылы Иммануил Кант және 1776 жылы Пьер Лаплас Күн жүйесінің пайда болуы туралы алғашқы гипотезаны ұсынды.
- XIX ғасырдың ортасынан аспан денелерінің физикалық табиғаты жүйелі түрде зерттеле бастады.

Астрология мен астрономияның бір-бірінен айырмашылығы – астрономияның жеке ғылым ретінде мойындалуы, ал астрологияны негізінен ғалымдар жалған ғылым деп санайды.

Астрология ұғымына тағы дааныұтама беріп өтсек, астрология дегеніміз – күн, ай, ғаламшарлар мен жұлдыздардың қозғалысы адамның жеке басына, тағдырына әсер етеді деген сенім мен түсініктердің, ойлардың жиынтығы.

Астрономия мен астрология ғылымының бір ортақ тұсы – бұл екі сала да аспанды зерттейді. Тек астрология алдағы болатын оқиғаларға өзінше түсініктеме немесе болжам жасауға бағытталғандығымен ажыратылып тұрады. Жұлдыздарды бұл қырынан бақылайтын астрологияны ғалымдар жоққа шығарғанымен, бұл ғылым осы уақытқа дейін өзінің жұмысын тоқтатқан емес. Оған себеп, әлемнің түкпір-түспірінде бір ғалымдар астрологияны бос ілім ретінде дәлелдеуге тырысса, ал өзін астролог деп санайтын аспанды зерттеуші мамандар жұлдыздардың ықпалымен өзгеріске ұшыраған адам тағдырын түрліше тәжірибелері арқылы мойындатуды мақсат етеді. Осы арадағы қайшылықтың өзі астрология ғылымының ұзық өмір сүруіне ықпал етуі әбден мүмкін.

Астрологияны зерттеушілер бұл ілімнің қалыптасқанына з мың жылдан астам уақыт болған деп шамалайды. Бұл кездерде астрология жалпы мемлекеттердің тағдырына, келешегіне болжам жасайтын болған. Б.з.д. VI мыңжылдықтан бастап қана бұл жалпы болжаммен айналысып жүрген ілім жалқыға ауысып, жеке адамдардың алдағы өмірі туралы сыр шертуді бастаған. Бүгінгі таңдағы зодиактарда кездесетін 12 белгінің атауы да осы кезеңде қалыптасыпты.

КСРО-да билік жүргізген Сталин де өзіне жасалған астрологиялық болжамдар көңілінен шықпағандықтан, туған күнін өзгерткен. Оның құжаттарында туылған күні 1879 жылдың 21 желтоқсаны деп көрсетілсе, ал шын мәнінде дүниеге келген күні 1978 жылдың 18 желтоқсаны болып есептеледі. Туған күнін ауыстыру арқылы басқа жұлдызды белгіні таңдау оның өміріне сәттілік алып келген деген деректер бар. Себебі, кішкентай күнінен аурушаң әрі әлсіз болған Сталин жаңа жұлдыз белгісінде биік белестерді бағындырған екен.

Философия ғылымы сияқты астрологияның да ғылым ретінде бірнеше түрі қалыптасқан: Солардың ішіндегі ең ауқымдылары: Батыс астрологиясы, Ведалық немесе үнді астрологиясы (Джьотиш), Шығыс (қытай) астрологиясы. Бұл бағыттардың әрқайсысы өзі қалыптасып, таралған аймақ тұрғындарының тағдырына ықпалды. Батыс елдерінде әркім өз жұлдызын жақсы біледі және соған сай мінез сипаттамаларын білуге ұмтылады. Әсіресе, үнді халықтары астрология ғылымына ерекше сеніммен қарайды. Олар өміріндегі ерекше күндерінде астрологтардың кеңестеріне көбірек сүйенеді.

Әлемдегі астрологиялық жұлдыздар белгісі әр түрлі. Сонымен қатар таңбалары мен орналасу реттілігі де түрліше сипатта болады. Мәселен, друидтер жұлдызнамасында 13 белгі болса, славяндық өсімдіктер жұлдызнамасында 27 белгі бар екен. Тағы бір қызықты ақпарат – Үндістанда ведалық астрология ғылым саласы дәрежесінде мойындалған. Онымен қоймай, 2000 жылдан бастап 35 жоғарғы оқу орнында негізгі пәндер қатарына енгізілген екен.

Әлемнің екінші ұстазы, ұлы ғұлама ғалым Әл-Фараби аспан әлемін зерттеп, өзінің еңбектері арқылы ғылымға нақтылық енгізе білген. Ол ай асты әлемін көп қырынан қарастыра отырып, халықтардың алуан түрлілігінің, яғни табиғи халықтардың мінез-құлқы мен тілдерінің айырмашылығының себебін дәл осы аспандық себептерінің әсерінен, аспан денелерінің орналасуындағы айырмашылықтан іздейді.

«Астрологиялық трактат» – Әбу Насыр Әл-Фарабидің астрологияға арналған белгілі шығармасы. Толық атауы – «Астрологиялық болжамдарда не дұрыс, не теріс». Орысша аудармасы 1975 жылы Алматыда «Ғылым» баспасынан жарық көрген ұлы ғұламаның «Математикалық трактаттарына» енген. Әл-Фараби бұл трактатында философия, логика, жаратылыстану ғылымдарының сол кездегі жетістіктеріне сүйене отырып, аспан туралы ғылым қағидалары мен ережелерінің дұрыс-бұрыс екенін ажыратып берген. «Жұлдыздар бойынша болашақты болжауға болады» деп санайтын астрологияның жалған ғылым екенін дәлелдейді. Беймәлім, кездейсоқ құбылыстарды тәжірибе немесе алдын ала жүргізілген есептеулер арқылы болжап-білуге болмайтындығы жайлы қағидасы ықтималдықтар теориясының философия бастамасы болып табылады. «Астрологиялық трактатта» адамзат білімінің кемелсіздігі, шарттылығы туралы пайымдаулар айтылады.

«Астрологиялық трактатта» айтылған ол пікірлер мен идеялар Әбу Насыр Әл-Фарабидің ізбасарлары Әбу Райхан Әл-Бируни, Әбу Әли ибн Сина, сондай-ақ Леонардо да Винчи еңбектерінде қолдау тауып дамытылған.

Жалпы алғанда, Әл-Фараби астрономия ғылымы жөнінде былай тұжырым жасайды: «Астрономия деген бір атпен екі ғылымды түсінеміз. Олардың біреуі – жұлдызнама. Бұл ғылым жұлдыздарға қарап болашақта не болатынын, кейде қазіргі кезде болып жатқан және өткенде болған оқиғаларды болжауға арналған. Екіншісі – математикалық астрономия. Астрономияның осы бөлігі ғана математикалық ғылымдардың қатарына жатады, ал қабілет – өнердің бір түрі; ол арқылы не болатынын адам болжамдай алады; мәселен, түс жору, құстың ұшуы бойынша жорамалдау, бал ашу, т.б. қабілеттер».

Қазақ халқы ежелден-ақ күн, ай, жұлдыздар бойынша ауа райыны тәуелсіз астрономиялық негізі бар күнтізбе жасаған. Табиғат құбылысының тосын жағдайларынан халқымыздың өмір сүру тәсіліне, мал бағу кәсібі мен диханшылық өміріне байланыстыра отырып жинақталған білім жүйесінің негізінде күнтізбе жасап, оны ежелден пайдаланып келеген. Аспан құбылыстарының қайталану заңдылықтарын бақылау нәтижесінде уақытты есептеудің әр түрлі жүйесін игерген. Халықтың аспан әлемі туралы танымында көкте 12 ай, оның қарсысында 12 жұлдыз орналасып, «Айдың Үркер ұлы, Шолпан қызы, Тауыс болмай қатпайды жердің мұзы» саналған. Жұлдыз ай – ай санаудың бұл жүйесі Күннің бір жылдық көрінерлік жолдың бойына орналасқан 12 зодиак (шоқжұлдыз) көмегіне сүйенген. Қазақтар әр адамның жұлдызы бар болатынына және адамның өмірінің ұзақтығы сол жұлдызының аспанда тұруымен өлшенетініне сенген. Сондықтан жұлдыздың ағуын адамның өліміне әкелетін себепке теңестіріп, аққан жұлдызды көзі шалса, «жұлдызым жоғары» деп тәңірден өмір тілеген. Бақытты адамдарға «жұлдызы жанған», «жұлдызы жарық» адам деп сипаттаған, кей уақыттарда суға кетіп, өлу қаупіндегі жатқан адамды кешке дейін, яғни жұлдызын көргенге дейін ұстаған. Мұндай халде жатқан адамның жұлдызын көрген сәтте тіріліп кететініне сенгендіктен осындай рәсім жасаған болатын, яғни қазақтар жұлдыздарға табынып, қасиетті санаған.

Әр жұлдызға қатысты тарихы, аңызы халық арасында айтылатын болған. Ел аузынан аңыз боп жеткен Жетіқарақшы шоқжұлдызы, Кіші қарақшы, Қамбар жұлдызы, Арқар жұлдыз, Сүмбіле, Есек қырған, Шолпан сынды жұлдыздар жайлы әңгімелер де тарихы бір төбе. Олардың өзі ғасырдан-ғасырға түрлі нұсқалармен жеткен.

Ежелгі халықтардың қайсысы болса да астрономиялық білімдерін Күннен бастаған. «Қазақта жолаушы елсіз далада қонуға мәжбүр болғанда, міндетті түрде түнеуге қоршалған орынды таңдайды, егер жақын жерде мұндай орын жоқ болса, онда ұйықтар алдында ол өзінің айналасын дөңгелетіп шеңбер сызып тастайды», - деп жазады Ә.Т. Төлеубаев. Мұндағы күн формасындағы шеңберге жын мен шайтаннан, торуылдаған пері

мен жайсыз күштерден қорғайтын магиялық қызмет артылатын болған. Қорыта келгенде, қазақтың этнографиялық мәдениетінің ең бір тылсымды, құпиясы көп саласының бірі – күнтізбесі аталған аспан денелері мәселесі. Қазақ халқы күн мен айдың қозғалысын, көптеген жұлдыздарың туатын және бататын кездерін жақсы білген. Соның негізінде байтақ далада жол тауып, жыл мезгілдерін айырып, мал алу мерзімдерін біліп, уақытты есептеп отырған.

Ғылымда астрономия саласының зерттелуіне жол ашқан сала астрология деп есептейтіндер бар. Бұл пікірмен келісуге толық негіз бар. Себебі, адамзат баласы табиғатқа табыну, тылсым күштерге деген қызығушылықтар нәтижесінде аспан әлемінің зерттелуіне жол ашылуына толық негіз болды. Ежелгі аңыздарды былай қоя тұрып-ақ өзіміздің қазақы наным-сенімдердің өзі де астрологияны аспан денесін тылсым тұстарын меңгеруге итермелеген күш ретінде қарастыруға болады. Аспандағы жұлдыздардың орналасуын ауа райын болжауда қолданса, ай мен күннің қозғалысы арқылы мезгіл уақытын анықтайтын болған. Яғни, астрология ғылымын бұл жерде келешекті болжаушы емес, жұлдыздарды зерттеуде алғаш талпыныс жасауға итермелеуші халықтық ілім деп қарастырған дұрыс.

Астрономия саласы ғылым ретінде нақты дәлелденгені белгілі. Ал астрология болса осы уақытқа дейін дәлелденбей келеді. Бірақ оны қанша жерден жоққа шығарғанымен, бұл сала сұранысқа сай өзінің өміршеңдігін жоғалтқан емес.

Соңғы жылдары жұлдыздар мен аспан денелерінің Жерге және адам өміріне тікелей әсер етуі туралы жиі айтылып жүр. Бұл жайында фильмдер түсіріліп, жазылып та жүр. «Планеталар шеруі» немесе «метеориттік соқтығысу» сияқты ақпараттармен қоғамда қорқыныш тудырып та жүргендер бар. Бүгінде адам санасын қорқынышпен ұстағысы келетіндердің қатары көбеюде. Бұл тақырыпта зерттеу жұмыстарымен айналысып жүрген ғалымдарымыздың еңбектері де жетерлік. Алайда, өздерінің ғылыми жұмыстарына қоғамды баса назар аударту мақсатында еңбегінің маңыздылығына тым әсер беруі жиі кездесетін құбылысқа айналғаны әлдеқашан. Нәтижесінде адамзатқа төніп келе жатқан астероид, озондық тесіктерден өткен күн сәулесі, геомагнитті борандар, күн сәулесінің белсенділігі сияқты ғаламдық ауытқулар жер тұрғындарын қорқыныштың уысында ұстауы ғажап емес. Әрине, жер өзімен-өзі ғаламнан бөлек өмір сүріп жатпағаны мәлім. Жұлдыздар, ғаламшарлар, күн, басқа да аспан денелерінің жерге әсеріне ғалымдар зерттеу жүргізуде.

Аспан денелерінің адамға әсерін нақты фактілермен қарастырып көрейік. Жерге Айдан біршама алыс тұрған Күннің әсері Айдан қарағанда екі есе аз көрінеді. Ай туылғанда Жер, Ай, Күн бірқатарға тізбектеліп түседі. Айдың алғашқы және соңғы ширегінде бұлар бір-бірінен әлсірей бастайды. Ай мен Күннің толқындары – жер үшін маңызды құбылыстардың бірі. Мәселен, олардың әсері Жердің айналуын бірте-бірте баяулатады, тәулікті ұзарады.

Феликс Величко деген ғалымның пайымынша, Айдан ықпал ететін толқындар Жердегі барлық су атаулысына, яғни, мұхиттан бастап, ағзаның әрбір жасушасына, жасуша аралық сұйықтықтардың барлығына әсер ететін көрінеді. Халық арасында айтылып жүрген «лунатик» дерті де осы толқындардың ықпалынан туындайды екен.

Қазіргі уақытта астрологияға сену-сенбеу туралы көптеген ойлар бар. Тіпті, астрологияға тәжірибе жасап, адамның стандартты абсолютті шындығына сай құрылған психологиялық әсер ету құралы ғана деп қарастыратындар да жетерлік.

Қорыта айтсақ, Әл-Фарабидің астрологияны болашақты болжаушы ғылым ретінде теріске шығарғанымен келісуге болады. Расында да беймәлім, кездейсоқ құбылыстарды, адам тағдырындағы өзгерістерді белгілі бір заңдылықтармен жүретін аспан әлемі арқылы есептеу ақылға қонымсыз жағдай. Бірақ Әл-Фараби астрологияны болашақты болжаушы ғылым ретінде ғана жоққа шығарды. Жұлдыздардың ескі оқулықтардағы қасиеттеріне, сипатына қарап, адамға, оның алдағы өміріне гипотеза жасау дұрыс емес. Бұл тақырып әлі

де терең зерттеу жұмыстарын жүргізуді, ғылыми дәлелдеуді қажет етеді. Өйткені, дәйексіз болжамнан ғылым жасау мүмкін емес.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Жилински К. История астрологии. – М.: Издательский Дом «Профит Стайл», 2007. – ISBN 5-98857-074-7
2. Балалар энциклопедиясы, 2-том.
3. Интернет: https://kk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%8F
4. Қазақ энциклопедиясы.
5. Әбішев Х., Аспан сыры, А., 1966.
6. Исқақов М.Ө., Халық календары, А., 1980.

Кузнецова Е.В., Храмкова Ю.А.

КГУ «Гимназия им. К. Сатпаева», г. Караганда

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ АКЦИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ЛИЧНОСТИ ШКОЛЬНИКА

Еще В.А. Сухомлинский говорил: «…Удивительно и непонятно, школьник изучает и узнает многое о звездах…, но ничего не узнает о том, что происходит у него в голове…, знает о быте древних спартанцев, но не знает как вести себя в общественных местах, как соотносить свои поступки, желания в интересах других людей».

Актуальность данной тематики заключается в том, что в современном цифровом обществе возникает необходимость в развитой способности идентифицировать, использовать, понимать эмоции и управлять ими; способность, которая позволяет нам снизить стресс, научиться эффективному общению, преодолению препятствий и разрешению конфликтов.

В этой статье мы предлагаем ознакомиться с таким методом психопрофилактики, как психологическая акция, которая способствует сохранению психического здоровья участников образовательного процесса.

Что мы подразумеваем под понятием «психическое здоровье»? Психическое здоровье – это состояние душевного благополучия, характеризующееся отсутствием болезненных психических проявлений и обеспечивающее адекватную условиям действительности регуляцию поведения и деятельности [1]. Содержание понятия не исчерпывается медицинскими критериями, в нем всегда отражены общественные и групповые нормы и ценности, регламентирующие духовную жизнь человека.

Для того чтобы поддерживать психическое здоровье на должном уровне необходимо обладать психологической культурой. Основу психологической культуры личности составляют: самопознание и самооценка; стремление к познанию других людей; умение управлять своим поведением, эмоциями в процессе общения.

Все три компонента присутствуют в структуре психически здоровой личности, т.е. личности, обладающей психическим здоровьем, а так же, что немаловажно, здесь присутствуют и некоторые признаки эмоционального интеллекта. Человек с высоким уровнем эмоционального интеллекта в состоянии определить эмоциональное состояние и свое собственное, и окружающих, он умеет выстраивать отношения с людьми без манипуляций и обманов.

Именно в учебно-воспитательных ситуациях особенно часто возникает необходимость внешней регуляции поведения и оценок, способных вызвать у

воспитанников состояния эмоционального перенапряжения; в дальнейшем их «следы» приобретают устойчивость и проявляются в том или ином стиле. В данном случае психологическая акция является и некоторым алгоритмом самокоррекции и психопрофилактики, что значительно расширит возможности эмоционального реагирования человека.

О последствиях воспитания и обучения, игнорирующих взволнованность и эмоции, писал Л.С. Выготский: «Все мы потеряли вследствие такого воспитания непосредственное чувство жизни, и, между прочим, мертвый, бездушный способ обучения предметам сыграл немалую роль в этом обездушении мира и умерщвлении чувства… преподавание… должно выйти за пределы сухих логических схем и стать предметом и работой не только мысли, но и чувства» [2, с. 141].

Основным способом поддержания психического здоровья в массах является психопрофилактика [3]. Психопрофилактика – это область психологии, основная задача которой заключается в предоставлении специализированной помощи практически здоровым людям для предотвращения нервно-психических и психосоматических заболеваний, а так же для облегчения острых психотравматических реакций. Выделяют 3 уровня психопрофилактики.

Таблица 1 - Уровни психопрофилактики

Уровни психопро-филактики	Цели психопро-филактики	Методы психопрофилактики
Первичный	Предупрежде-ние	Включает мероприятия, препятствующие возникновению социально-психологических проблем, своевременное предупреждение причин их возникновения задолго до того, как они могут появиться. Поддержание и развитие условий, способствующих сохранению физического личностного и социального здоровья, и предупреждения неблагоприятного воздействия на него факторов социальной и природной среды.
Вторичный	Профилактика неблагоп. динамики имеющ. расстройств	Направлена на, так называемую, «группу риска». Она объединяет любые мероприятия, направленные на предупреждение неблагоприятной динамики уже возникших проблем.
Третичный	Предупреждение рецидивов	Телефоны доверия, консультативные центры

Таким образом, мы предлагаем говорить о психологической акции в образовательном процессе как о методе первичной психопрофилактики, способствующем поддержанию психического здоровья личности на социальном, психическом и духовном уровнях, а также способствующем повышению психологической культуры школьников и развитию их эмоционального интеллекта.

Представленный ниже проект акции был разработан в КГУ «Гимназия имени К. Сатпаева» г. Караганды психологами Храмковой Ю.А. и Кузнецовой Е.В.

Акция может проводиться со всеми участниками образовательного процесса, создавая коллаборативную среду и способствуя возможности живой коммуникации и повышению мотивации к учебной деятельности. Целью акции является активизация позитивного потенциала, улучшение макроклимата гимназии. Подготовка к акции включает в себя печать шаблонов кораблей, подготовку плакатов, формирование банка позитивных пожеланий предсказаний. Шаблоны кораблей, одинаковые по форме и размеру, но разные по цветовой гамме. Каждый участник акции интуитивно выбирал цвет

корабля из шести предложенных: желтого, синего, оранжевого, красного, зеленого и коричневого цветов. Индивидуальный смысл цвета для конкретного человека выражается в «функции» цвета, то есть в характере отношения человека к цвету. Метафорически можно сказать, что «функция» – «точка соприкосновения» человека и цвета. Она определяется, главным образом, состояниями и свойствами самого человека и поэтому «функция» способна их отражать. Зная «функцию» цвета для человека, можно узнать и нечто о самом человеке. Эти цвета являются не случайными и в характеристиках цвета по Максу Люшеру означают следующее:

- синий – символизирует спокойствие, удовлетворенность;
- зеленый – чувство уверенности, настойчивость, иногда упрямство;
- красный – выражение жизненной силы, наступательные тенденции, возбуждение;
- оранжевый – символизирует силу волевого усилия;
- желтый – активность, стремление к общению, экспансивность, веселость;
- коричневый – символизирует чувственную основу ощущений, его выбор может свидетельствовать о неудовлетворенном чувстве физиологического комфорта.

Цвет, как энергия, необходим для поддержания тонуса центральной нервной системы. У детей, длительное время проживающих в условиях «цветового голодания», отмечаются даже задержки интеллектуального развития.

К палубе каждого корабля были прикреплены пожелания-предсказания, что очень подогревало интерес участников. Пожелания были маленькие по форме, выполненные в виде короткой ленты с предсказаниями, свернутыми в трубочку, так что участники акции не могли заранее их посмотреть.

Педагоги и учащиеся выбирали для себя самый приятный цвет и могли выбрать любое предсказание, прикрепленное к борту корабля. Участникам было не только интересно получить предсказание, но и написать пожелание родителям, учителям, педагогам. Отметим, что наиболее популярный цвет корабля был желтый, оранжевый, зеленый, красный. Пожелания в виде белых облаков крепились на плакате вокруг кораблей.

Таблица 2 - Процентное соотношение предпочитаемых цветов выбора

Название цвета	Процент выбора
Синий	12%
Зеленый	19%
Красный	21%
Оранжевый	18%
Желтый	22%
Коричневый	8%

Как видно из таблицы 2, наиболее выбираемый цвет – желтый – потребность в перспективе, надеждах на лучшее, мечтах, красный – потребность активно действовать и добиваться успеха, зеленый – потребность в самоутверждении, оранжевый – жизненная энергия, цвет позитивности, творчества. Важно так же, что коричневый цвет представлен наименьшим процентом выборов, что свидетельствует о низком числе случаев неудовлетворенном чувстве физиологического комфорта.

Практическая значимость этой статьи заключается в возможности внедрения подобного опыта проведения психологической акции в организациях образования. Школа – то место, где учащиеся проводят большую часть дня, где они учатся умению справляться с кризисными ситуациями и состояниями. Заботливое отношение помогает ему понять динамику разных эмоций, чтобы справляться с ними социально приемлемыми способами и радоваться дружбе и новым делам, предполагающим позитивный настрой и коммуникацию.

Литература:

1. Бурлачук Л.Ф., Коржова Е.Ю. Психология жизненных ситуаций: Учебное пособие. – М.: Российское педагогическое агентство, 1998.
2. Выготский Л.С. Воспитание эмоционального поведения//Педагогическая психология. М.: Педагогика, 1996. С. 128–144.
3. Колесникова Г.И. Психопрофилактика. Психокоррекция. Учебное пособие. – М.: Директ – Медиа, 2014.

Кузовкина К.С.

КГУ «Детский дом «Асем» Карагандинской области

ШКОЛА ПРИЕМНЫХ РОДИТЕЛЕЙ, КАК ИННОВАЦИОННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ, ОРИЕНТИРОВАННАЯ НА РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ ПОТЕНЦИАЛЬНЫХ РОДИТЕЛЕЙ

Взять ребенка из детского дома решается не каждый, так как это серьезный шаг и огромная ответственность перед ребенком, судьба которого часто бывает трудной и горестной. Не каждый человек, мечтающий о ребенке идет на этот шаг. Но такие люди есть. У нас в стране тысячи детей оставшихся без родителей, и тысячи семей, у которых нет детей. И те и другие мечтают найти друг друга. Но если дети могут лишь мечтать об этом, то потенциальным родителям необходимо набраться мужества и сделать шаг навстречу приемному ребенку. И наша задача помочь им в этом, пройдя психологическую подготовку в Школе приемных родителей.

Курсы психологической подготовки граждан Школы приемных родителей при КГУ «Детский дом «Асем» начали свою работу в 2020 году. На протяжении двух лет Школу приемных родителей прошли 108 кандидатов, которые за это время взяли к себе в семьи 25 детей. Вторичных возвратов детей в детские дома, среди слушателей курса нет.

Основная цель подготовки приемных родителей - предоставление необходимой информации о психологических особенностях детей, оставшихся без попечения родителей, обучение навыкам взаимодействия с ребенком, помочь найти ответы на важные вопросы, которые волнуют приемных родителей, дать понять потенциальным родителям собственные возможности и ограничения, осознать готовность стать приемными родителями. Осознанность – является ключевым понятием на всех этапах подготовки. Именно при осознанной роли приемного родителя не будет наблюдаться такого феномена как повторное сиротство.

В детском доме «Асем» курсы проходят в онлайн формате в малых группах по 10-15 человек. Онлайн формат удобен тем, что кандидаты в приемные родители разных регионов могут пройти обучение не выходя из дома, а небольшая наполняемость групп, позволяет провести занятия в теплой и дружеской атмосфере. Так же в групповой форме проведения занятий кандидаты эффективно учатся друг у друга, за счет опыта других расширяют свое видение тех или иных проблем. Групповая работа дает широкие возможности для ролевых игр, дискуссий, работы с чувствами. Кроме того, группа подготовки в дальнейшем становится группой поддержки, кандидаты часто обращаются к друг другу за помощью или советом.

Прежде чем начать занятия психологом проводится предварительная беседа с кандидатами, в ходе которой выясняются мотивы и цели приемного родительства. Так же психолог предлагает кандидатам пройти интервью и заполнить анкету. Далее кандидат пишет заявление и зачисляется в группу на прохождение психологической подготовки.

Сама подготовка проходит в режиме диалога тренера и слушателей, обсуждается тема, решаются проблемные задачи, разбираются ситуации с помощью кейс-метода, просматриваются видео материалы и многое другое. На протяжении всего курса, который

длится три месяца, тренер Школы приемных родителей находится на постоянной связи с кандидатами, по мере необходимости консультируя и поддерживая их. Даже после завершения курса, кандидаты прошедшие обучение у нас имеют возможность в любой момент получить необходимую помощь и консультацию специалистов Школы приемных родителей таких как: психолог, социальный педагог, юрист. После прохождения курса каждый кандидат получает именной сертификат.

Опыт работы Школы по обучению кандидатов в приемные родители показывает, что подготовка и дальнейшее сопровождение приемных семей способствуют уменьшению числа отказов от приемного ребенка, возникает меньше проблем и осложнений в процессе вхождения ребенка в новую семью и его дальнейшего воспитания. Только вместе, общими усилиями тренеров Школы приемных родителей и кандидатов, можно помочь, как можно большему количеству детей иметь то, что им действительно нахватает в жизни – родительского попечения, внимания, заботы и любви мамы и папы.

Литература:

1. Абросолова Л.М. Методические материалы по подготовке приемных родителей. – СПб., 2006.
2. Базарова Г.Т. и др. Подготовка ребенка к устройству в принимающую семью: Методическое пособие. М.: Изд-во «Проспект». 2009.
3. Ткаченко Н.М., Жургенов Е.А. Школа приемных родителей: Учебное пособие. - Алматы, 2016.

Кулмакова А.С.
«Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ЖББМ» КММ, Бұқар-Жырау ауданы

МАТЕМАТИКА САБАҒЫН ҚЫЗЫҚТЫ ӘРІ ТҮСІНІКТІ ӨТКІЗУДЕГІ ҚАЗІРГІ АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ

Мұғалімдерде ұрпақтар сабақтастығы қалай ауысып, қазіргі оқушылар осыдан он - он бес жыл бұрынғыдан қандай айырмашылықтары мен ерекшеліктері барын бақылау мүмкіндігі бар. Қазіргі заман оқушылары сұрақты белсенді түрде қояды. Оқушылар «Бұл бізге не үшін керек», «Өмірде бізге қандай пайдасы болады» деген сияқты сұрақтары біздерді, ұстаздар қауымын састырып қалатыны шын. Бірақ мамандар мұнда оқушылардың саналылығының жоғарылауын көрсетеді дейді. Оларға бұл тапсырманы орындағаннан қандай пайда, болашақтағы қандай пайдасы болады, не үшін оны жасаулары керек екендерін түсініп сұрақтарына жауап алулары керек. Жауап алмаған жағдайда бұл тапсырманы істеуге құлшыныстары жоғалып, тіпті пәнге деген қызығушылықтары төмендеуі мүмкін.

Педагогиканың ғылыми негіздерін салушы К. Д. Ушинский мұғалімнің міндеті балаларға дайын білім беру емес, олардың ақыл-ой қызметін бағыттау болып табылады деп санаған. Білім алушылардың белсенділігі мен дербестігі – оның дидактикалық жүйесінің негізгі принциптерінің бірі. Білім алушылар «мүмкіндігінше өз бетінше еңбек ету керек те, мұғалім – өз бетінше еңбек етуге басшылық ету және оған материал беру» керек. Қазіргі мектепте К. Д. Ушинскийдің бұл идеясы ерекше өзекті болып табылады. Бүгінгі білім беру үдерісі баланы өз бетінше ойлауға, оның сыни ойлауын дамытуға, үнемі өзін-өзі жетілдіру дағдысын қалыптастыруға бағытталған [1].

Қазіргі мұғалімнің міндеті – өз білім алушыларына білім беру ғана емес, сонымен қатар оларды өз бетімен білім алуға үйрету, олардың шығармашылық мүмкіндіктерін ашу. Осы орайда, баланың тұлға ретінде қалыптасуына, өмірдегі жағдайларды логикалық тұрғыдан байланыстыра біліп, жалпы мәселелерді шешуге бейімделуі математика

сабағында өзіндік жұмыстарды орындай алу мүмкіндігіне тікелей байланысты деп ойлаймын.

Осыған байланысты қазіргі заман талабы немесе мүмкіндігі деп айтуға болатын, ақпараттық технологиялардың орнын айрықша атап өтуге болады. Жалпы ақпараттық технологиялар біздің өмірімізде ерекше орын алып, онсыз ешқандай саланың жұмысын елестете алмайтын деңгейге жеттік. Сондықтан да, оқушылардың математика сабағында өзіндік жұмыстарды орындауда, осы инновациялық технологиялардың орны мен ерекшеліктерін көрсеткім келеді.

Жалпы математика пәні көп оқушыға оңайға соқпайтын, айрықша зейінмен оқуды талап ететін сабақтардың бірі болып табылатыны ешкімге жаңалық емес. Тіпті кейбір оқушылар мен ата-аналар осы пәнді мектеп бағдарламасына басты пәндердің бірі ретінде еңгізілгенін құптамайтыны да рас. Сол себепті де математиканың адамзаттың өміріндегі маңыздылығын түсіндіре біліп, бұл пәнге деген оқушылардың қызығушылығын арттыру мұғалімнің мақсаты болып табылады. Математика сабағындағы ақыл-ой жүктемесінің артуы оқушылардың аталған пәнге деген қызығушылығын қалай сақтап қалуға болады деген ойға әкеледі. Математика пәніне деген оқушылардың қызығушылығын арттыру әрі сабақты сапалы жоғары деңгейде өткізу үшін ақпараттық технологиялар таптырмас құрал болып табылады [2].

Оқыту құралдары, оқушылар мен мұғалімнің байланыс, қашықтықтан оқыту бағдарламалары, оқушының өздігінен оқуға арналған веб-сайттар толып жетерлік. Солардың ішінде қазіргі таңда кеңінен қолданылатын келесілерді атап өтуге болады:

Nearpod, Kahoot, Buncee , Matific, Book Creator, Explain Everything , Quizizz , EducationCity, Canva және т.б.

Әлемдегі пандемиялық жағдайға байланысты дүние жүзі жапай қашықтықтан оқуға көшкен болатын. Біздің елімізде мектептер онлайн оқу түріне көше отырып, келесі платформаларды қолданып жатыр: «Kundelik.kz», «Bilimland.kz» және «Daryn.online». Ал бейне сабақтар, бейнеконференциялар, онлайн кездесулер үшін отандық мұғалімдер Zoom бейне қызметін таңдады. Zoom-ның негізгі артықшылықтары: конференцияның әр қатысушысымен бейне және аудио байланыс; платформаға интерактивті тақта орнатылған (сіз бейнеконференцияны таратудан тақтаға оңай және жылдам ауысып, слайдтар көрсете аласыз); сөйлесу бар (хабарламалар мен файлдарды бөлісу ыңғайлы); сабақтарды компьютер жадында да, «бұлтта» да жазуға болады. Неғұрлым озық оқытушылар Microsoft компаниясының өнімі Teams ұжымдық платформасын пайдаланады. Оған чат, онлайн кездесулер, түрлі қосымшалар кіреді. Сондай-ақ, өнім файлдармен алмасу және олармен жұмыс істеу мүмкіндігін ұсынады. Teams платформасы әзірлеушілердің ойлауынша Zoom, Google Docs, Trello және басқа да осыған ұқсас құралдарды алмастыра алады. Microsoft Teams бағдарламасының негізгі нұсқасын толықтай ақысыз пайдалануға болады [3].

Бұл бағдарламаның келесідей басты артықшылықтарын атап өтуге болады:

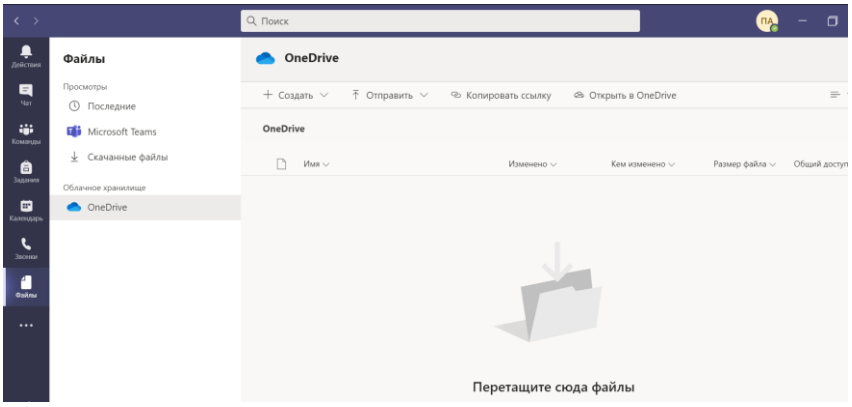

Файлдарды бұлтта сақтау немесе жүктеп алу мүмкіндігі

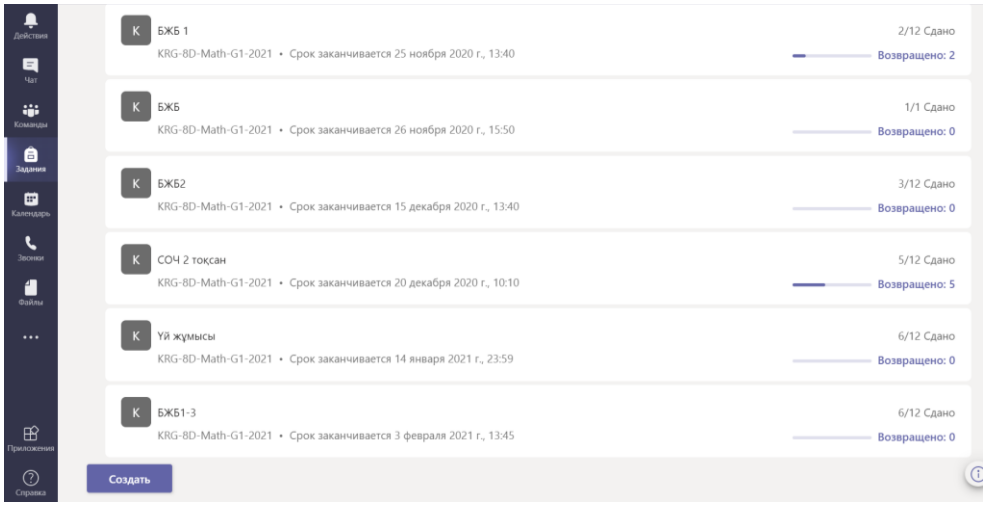

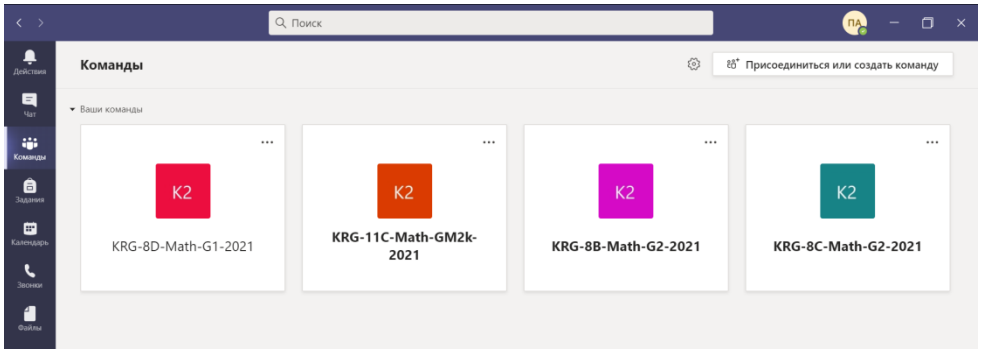

Жұмыстарды және тапсырмаларды топтарға бөлу.

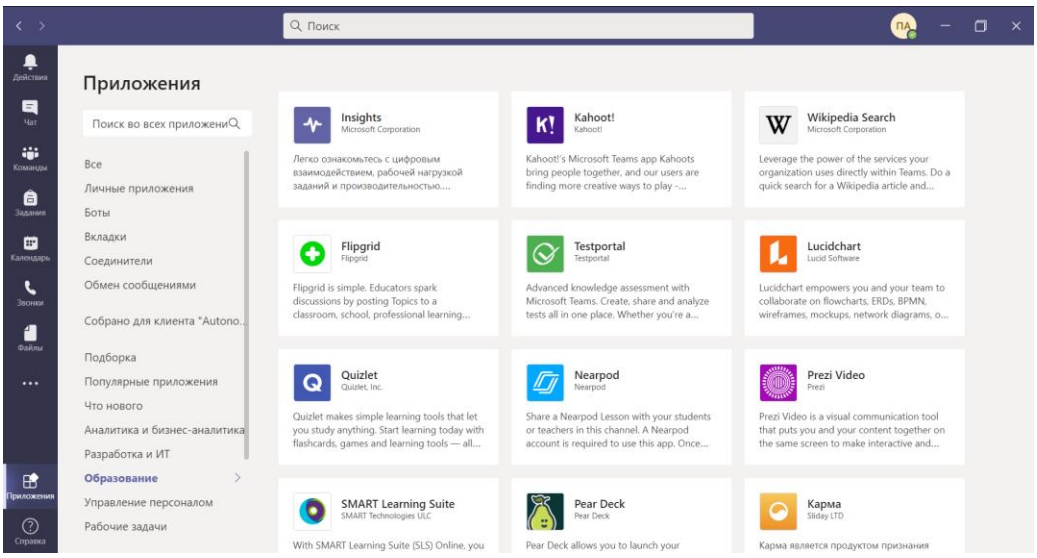

Кез-келген оқу тапсырмаларын орындауға болатын 250-ден астам біріктірілген қосымшалар

Жоғарыда атап өтілген ерекшеліктерімен қатар шексіз қолданушылар санын қосу мүмкіндігі сияқты т.б. көптеген артықшылықтары мен мүмкіндіктерін айтуға болады. Сонымен қатар бұл жүйенің оқушыларға да қолдану оңай әрі тиімді екеніне көз жеткіздім. Өткен сабақтардың видеосы сол топта сақталып тұрады, оны өзіңе жүктеп алуға немесе қайталап көруге болатын керемет мүмкіндігі бар. Мұғаліммен де кез-келген уақытта чат арқылы кері байланысқа шығуға болады. Бөлім бойынша бақылау жұмысы болсын, үй

жұмысы болсын тапсырмаларды мұғалім осы платформада тексеріп, бірден оқушыға кері байланысын жібере алады, яғни қойған бағасымен қатар түсіндірмелер де жазып жібере алады. Осы сияқты басқа да ақпараттық технологиялардың қазіргі уақытта сабақ өткізудегі көптеген мүмкіндіктерін әлі де зерттеп, пайдалана білу қажет.

Бүгінгі таңда республиканың әрбір оқу орны педагогтар мен оқушылардың сұраныстарына жауап беретін кез келген оқу платформасын өз бетінше таңдауға құқылы екені атап өтілген болатын. Бұл дегеніміз оқушыларға да оқытушыларға да ыңғайлы, білім беру сапасын көтеруге болатын платформаны таңдау мүмкіндігі. Түрлі бағдарламалардың көмегімен оқушылардың математикаға деген ынта-жігерін арттырып, сабақты қызықты әрі түсінікті түрде өткізуімізге жол ашады. Сондықтан да, дәл қазір, жоғарыда атап өткендей платформалар мен бағдарламаларды кеңінен зерттеп, өзімізге тиімдісін практикада көбірек қолдануымыз керек.

Әдебиет:

1. ШЖМ-да білім алушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар: Әдістемелік ұсынымдар - Нұр-сұлтан: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2019. – 160 б.
2. В.В. Матук Информационно-коммуникационные технологии в процессе обучения математике как средство повышения эффективности образовательного процесса // Мастерство online [Электронный ресурс].–2018.–3(16).
3. https://bluescreen.kz/articles/derzhi-distanciju-onlajn-obrazovanie-v-kazahstane/

Кульдебаева Д.Б.
ОШ №27, г.Темиртау

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ STEM-ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ В СРЕДНЕМ ЗВЕНЕ

Все люди талантливы от природы, всем нравится интересно и активно жить, все хотят быть успешными и значимыми для других. Сегодняшний ученик, для того чтобы быть успешным завтра должен уметь применять полученные знания в школе в повседневной жизни, на практике, то есть на мой взгляд заинтересованность в учебе сегодняшнего школьника – это осознанное понимание применения полученных школьных знаний, приобретение умений и навыков.[3]

Требования, предъявляемые к современному человеку, имеют необходимое качество - высокий уровень практических умений. Развитый интеллект, умение грамотно работать с любой информацией и применять ее в повседневной жизни - это одни из основных характеристик человека, подготовленного к жизни в современном обществе. И школа, конечно же, не может остаться в стороне.[1]

Для того, чтобы соответствовать и идти в ногу со временем, готовить будущих высококвалифицированных специалистов, учитель географии, как личность стремящаяся дать ребятам знания в своей области, должен, на мой взгляд, осваивать и применять современные, трендовые технологии в своей работе.[4,5]

Как же научить применять полученные знания на уроках географии в повседневной жизни сегодняшнего ученика? Предлагаю вам познакомиться с актуальной, современной STEM-технологией и как я вижу ее применение на своих уроках.[2]

STEM - это новое направление, в системе образования основанное на интеграции нескольких предметов. Ориентируется оно на межпредметный и прикладной подход, где обязательна проектная деятельность. Поэтому для использования данной технологии мною взята параллель 7-8 классов, так как ребята могут применить в работе свои знания по географии, физике и другим естественным наукам в комплексе.

Изучив данную технологию, передо мной встал вопрос, как же применить основы или элементы данной технологии на уроках географии с ребятами 7-8 классов в стандартной общеобразовательной школе? Ответ на этот вопрос пришел ко мне, при подготовке к исследовательским урокам, по внедрению на разных этапах урока элементов «STEM-лаборатории». Например, при изучении темы: Неблагоприятные атмосферные явления, в 7 классе, учащимся после изучения основных определений и процессов природы, предлагается задание из «STEM-лаборатории» подготовить мини-проект на тему: «Как сделать обувь не скользкой», раздаются STEM-box с материалом для работы над проектом: резина, ножницы, канцелярские кнопки, клей, войлок, наждачная бумага. Опытным путем, применяя знания о явлении гололеда и законов физики, ребята решают задачу, как сделать подошву обуви не скользкой.

Фрагмент урока с применением STEM-лаборатории на уроке географии:

Раздел: 7.3 Тема урока:	Физическая география Неблагоприятные атмосферные явления.	
Класс: 7	Присутствовали:	Отсутствовали:
Цель обучения:	7.3.2.7 На основе анализа неблагоприятных атмосферных явлений предлагает пути защиты (с дополнительным охватом местного компонента)	
Цели урока:	✓ Определяют и классифицируют неблагоприятные погодные явления ✓ Объясняют вред, причиняемый природе неблагоприятными погодными явлениями ✓ Вырабатывают навыки применения географических знаний на практике, в повседневной жизни и обосновывают пути защиты от неблагоприятных атмосферных явлений	
Цель исследования:	✓ Как элементы STEM-лаборатории способствуют развитию практических умений и навыков, творческих и межпредметных связей у учащихся 7 класса на уроках географии	
Межпредметная связь	Физика	
Используемые ресурсы	учебник 7 класса (изд. 2017г), фото и видеоматериалы, предметы быта, относящиеся к теме, интернет ресурсы, таблица, жетоны 3 цветов, STEM- боксы (резина, клей, сукно, наждачная бумага, ножницы, канцелярские кнопки и т.п.)	

План

Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Середина урока STEM-лаборатория: 5-7 мин	Дает задание: Используя предметы на столе подготовить мини-проект на тему: «Как сделать обувь не скользкой» (П) Метод «Снежный ком»	Работают над проектом в группах, представляют полученный результат (продукт групповой работы)	… баллов	STEM-box: Резина, ножницы, канцелярские кнопки, клей, войлок, наждачная бумага.

А так же смотреть Приложение 1(Рисунок 1).

Используя элементы методики STEM *-технологии, а именно внедрении «*STEM *- лаборатории», в своей работе, достигла следующих результатов:*

- возросла активность, интерес к предмету учащихся на уроках географии в среднем звене;

- учащиеся стали креативно, творчески решать поставленные перед ними проблемы;

- самостоятельно исследовать, предлагать, находить пути решения предложенных ситуаций;

- у учащихся появилось стремление аргументировать свои решения;

- развивается умение детей работать с разными источниками информации, интегрировать материал разных предметов;

- самое главное – это видеть связь учебного материала с жизнью;

Обобщая, хотелось бы еще раз подтвердить, что STEM-технологии означают создание такой среды обучения, которая позволяет школьникам быть более активными. Они вовлечены, как в теоретическое, так и в практическое обучение. И внедрение данной технологии возможно и на уроках географии и при интеграции географии с другими науками, в зависимости от изучаемой темы. Итогом является то, что школьникам лучше запомнить то, чему они научились, когда они вовлечены в процесс, а, не будучи пассивными наблюдателями.

Таким образом, очевидно, что развитие познавательных способностей, творческой активности и проектной деятельности учащихся на уроках географии сегодня находятся в прямой зависимости от использования инновационных, трендовых технологий в преподавании предмета. Будущее за технологиями, а будущее технологий - за учителями-практиками, которые изучают, исследуют, внедряют, применяют технологии обучения нового формата, не приемлют формального подхода и могут своими знаниями заинтересовать учеников и расширить их кругозор до бесконечности. Будущее зависит от Учителей STEM!

Приложение 1.

Рисунок 1. Фотоколлаж с урока на тему: «Неблагоприятные атмосферные явления»

Список использованной литературы:
1. Азизов Р. Образование нового поколения: 10 преимуществ STEM образования Электронный ресурс: URL: https://ru.linkedin.com/pulse/ -stem-rufat-azizov
2. Г.Ахметова, А.Мурзалинова. «Преимущества и перспективы STEM-образования» \\ «Білімді ел – Образованная страна» №41 (102) 7 ноября 2017 г
3. Жумажанова С. Развитие STEM-образования в мире и Казахстане. "Білімді ел - Образованная страна" №20 (57) от 25 октября 2016 г.
4. Интернет ресурс: https://kk.wikipedia.org
5. Г.Ногайбаева, С.Жумажанова. «Развитие STEM-образования в мире и Казахстане» \\ «Білімді ел – Образованная страна» №20 (57), 25.10.2016ж.
6. Тен А. С. Новые тренды в современном образовании. Электронный ресурс: URL: http://zkoipk.kz/ru/2016smart3/2541-conf.html
7. Что такое STEAM-образование // [электронный ресурс] / Режим доступа: http://www.unikaz.asia

Кусаинова А.М.
№19 ЖББ тірек мектебі (РО) КММ, Талды ауылы, Қарқаралы ауданы

БІЛІМ АЛУШЫЛАРМЕН ИНФОРМАТИКА ПӘНІНДЕ ОРЫНДАЛАТЫН АҚПАРАТТЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРЫ

Бүгінгі күні әлемдік ақпараттық білім кеңістігінің деңгейіне республика мектептерін көтерудің тиімді жолы - білім беру саласын толықтай ақпараттандыру.

Ақпараттық қоғамның негізгі талабы – білім алушыларға ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық ойлау қабілеттерін дамыту, ақпараттық технологияны пайдалану дағдыларын қалыптастыру және білім алушылардың ақпараттық сауатты болып өсуі мен ғасыр ағымына бейімделе білуге тәрбиелеу, ақпараттық қоғамға бейімдеу.

Білім алушылар барлық пәндерді оқу кезінде АКТ қолдану дағдыларын дамытады. Ақпаратты іздеу және өңдеу барысында ұжымда ой, пікірлерімен алмасады, өз жұмыстарын бағалайды және жетілдіреді, түрлі жабдықтар пен қосымшалардың кең ауқымын пайдаланады. АКТ білім алушы білімінің, оларды тиімді қолдану бойынша дағдыларының дамуына жәрдемдеседі.

Ақпараттық сауаттылық Александрия декларациясында сипатталған. Ол «даму, өркендеу және бостандық жолын жарықтандыратын шамшырақ» ретінде сипатталады.

Ақпараттық сауаттылық — бұл адам қабілеті, түсіну қажеттілігі ақпаратты білу, оны тиімді іздеу, талдау және пайдалануы. Ақпараттық сауаттылықты анықтау тек компьютерлерді түсінудің жеткіліксіздігін білдіреді. Ақпаратты іздеу, бөліп алу, жүйелеу, талдау, бағалау және оны шешім қабылдауға пайдалану үшін әртүрлі алуан түрлі және қуатты технологияларды тиімді қолдануды үйрену керек. Ақпараттық сауаттылық ұғымы адамның өмір бойы білім алуға деген құштарлығының негізінде жатыр.

Аппараттық сауаттылық компьютеріңізді, ноутбугыңызды немесе смартфоныңызды тиімді пайдалану үшін білуіңіз керек әрекеттер жиынтығын қамтиды. Компьютердің

тышқанын, пернетақтаны қолдана білу, принтер мен сканердің функцияларын және басқа периферияялық құрылғыларды ажырата білу.

Компьютерді пайдаланудың кері аспектілері туралы айтқанда білім алушыларды электромагнитті сәулелердің адам ағзасына кері ісері жайлы айтып өту керек. Электромагнитті толқындардың кез келген үйде тұрғын үйде, мектепте, қоғамдық орындарда, жалпы адам жүретін барлық орындарда болады. Электромагнитті толқындар ұялы телефонда, компьютерде, қысқатолқынды пештерде, тоңазытқышта, мұздатқышта, үтікте, шаңсорғыштарда да кездеседі. Ал оның кері әсерлері адамның жалпы физиологиялық дамуына, ішкі мүшелеріне, жүйке жүйесіне кері әсерінің бар екендіге көз жеткізу тапсырмаларын орындату.

Мысалы: Компьютер экранының электромагниттік сәулелерінің кері әсері болатын жолдарды белгіле:

1. Ұйықтап жатқанда ұялы телефоныңды өзіңнен алыс жерге қою;
2. Жұмыс жасағанда ноутбукты тізеге қойып жұмыс жасауға болады;*
3. Компьютер мен ноутбукпен жұмыс жасағанда жылы ауа бөлінеді, оның салдарынан адам ағзасындағы кальций мөлшері азаяды;
4. Компьютер немесе ноутбук сатып алғанда оларда «S» белгісінің бар екендігіне көз жеткізу керек;
5. Суға түсіп келгеннен кейін компьютер алдында отырып жұмыс жасаған дұрыс (себебі радияцияны қабылдау мөлшері азаяды) т.б.

Информатика пәнінде жоғары сынып білім алушыларымен жұмыс жасағанда бүгінгі күннің талабына сай ақпараттық сауаттылық тапсырмаларын орындатуға болады. Мысалы:

1. Нақты әлемге қандай да бір ... қосу арқылы толықтырулар енгізілген:
   а) бейнелерді;
   ә) жиһаздарды;
   б) дыбыстарды;
   в) заттарды;
   г) проекцияны;
   д) модельдерді;

2. Фотогалерея – өңдеудің негізгі мүмкіндіктері және тегтерді қосудың пайдалы функцияларын қамтын, фотосуреттерді ұйымдастыру программасы?

   а) Image Composite Editor;
   ә) Photo Gallery;
   б) Autostitch;
   в) Hugin;
   г) Google Photos;
   д) Dermandar;

Талаптарды сақтай отырып ашық түрдегі тапсырмаларды беруге болады. Ашық түрдегі тапсырмаларды орындауға қойылатын талаптар:

- әр тапсырма орны сызықшамен немесе нүктелермен белгіленетін мүмкіндігінше бір ғана сөзбен толықтыруды қажет ететін болуы (____, немесе …);
- сызықтың негізгі элемент орнына қойылуы;
- бір тесттегі барлық сызықтар бірыңғай ұзындықта болуы;
- толықтырылатын сөздің мүмкіндігінше тапсырманың соңына қойылуы;
- тапсырма мәтінінің құрылымы қарапайым және артық ақпараттарсыз болуы;
- тапсырма шартында қайталаулар мен екіорай теріс ойлар болмауы керек.

Мысалы: Функцияларды тиісті орындарына орналастыр: _____ функциясына панорама жасайтын алдын ала таңдалған сүреттерді жүктейміз. _____ терезесінде импортталған суреттердің проекция түрлерімен танысып, бір түрін таңдаймыз. Кесу терезесінде жасалған фотопанорамалардың шекарасын Автоматты түрде кесу немесе

кесуді қажет етпейді батырмасын таңдауға болады. _____ терезесінде фотопанорамаларды экспорттауға болады.

Тірек сөздер: EXPORT, New Panorama from images, STITCH, CROP және т.б.

Ал жабық түрдегі тапсырмаларға:

1. Желілік этикеттің ережелерін неше санатқа бөлуге болады? *үш санатқа*
2. Әңгімеге қатысушылардың пікірін ескермей, жиі айтылған эмоцияналдық ескерту қалай аталады? *Флейм*
3. Желіде қарым-қатынастың жағымсыз салдарынан аулақ болу үшін не істеу керек? *Интернетте этикет ережелерін сақтау керек*

Сонымен қатар білім алушылардың қызығушылығын арттыру мақсатында әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды әзірлеп пайдалануға болады. Мысалы:

1-мысал: берілген мәтінді сызба бойынша оқыңыз.

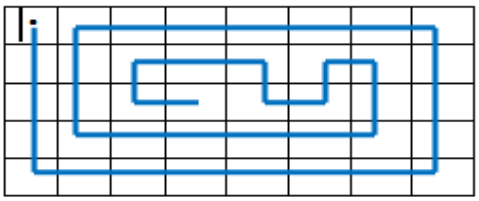

S	Л	А	М	Ы	Н	А	Т
Т	К	Н	З	И	А	Ж	Е
А	Е	Е	С	Б	С	Н	Т
R	З	К	Е	Л	Г	Е	Ө
Т	А	Р	Ұ	Ғ	Ы	М	Ы

Сандық дәуірде ақпараттық сауаттылықты анықтау тек компьютерлерді түсінудің жеткіліксіздігін білдіреді. Ақпаратты іздеу, бөліп алу, жүйелеу, талдау, бағалау және оны шешім қабылдауға пайдалану үшін әртүрлі алуан түрлі технологияларды тиімді қолдануды үйрену керек.

Қорыта келгенде ақпараттандыру жағдайында білім алушылар меңгеруге тиісті білім, білік, дағдының көлемі күннен-күнге артып, мазмұны өзгеріп отыр. Сондықтан білім алушылардың ақпараттық сауаттылығын қалыптастыруда сабақта, сабақтан тыс уақытта ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы түрлі деңгейдегі тапсырмаларды құрастырып беру арқылы білімнің сапасын арттыру қажет.

Әдебиет:

1. Ақпараттық сауаттылық және ақпараттық мәдениет, www.infourok.kz, 2021ж.
2. *К. А. Байдалиев. «Ақпараттық сауаттылық» ұғымының базалық түсініктері,* www.zkoipk.kz *2015ж.*
3. Г.И. Салғараев, К.А. Калымова, Ж.А. Орынтаева. Информатика, оқулық 2019ж.
4. Р.А. Қадырқұлов, Ә.Д. Рысқұлбекова, Г.К. Нұрмұханбетова, Информатика, «Алматыкітап», 2021ж.

Куштанова Г. Х.

Школа-гимназия имени аль-Фараби, г. Караганда

ПРОЕКТНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ В ОБНОВЛЕННОЙ ПАРАДИГМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

На современном этапе развития проектные технологии доказали свою эффективность во всех сферах жизнедеятельности человека и получили признание как универсальный способ постановки и решения проблем. Основоположником метода проектов, как известно, является Дж. Дьюи, который считал, что важно только то, что имеет практический результат, поэтому необходимо развивать критическое и абстрактное мышление, умение работать с информацией [1]. Проектные технологии обучения в последнее время широко используются в педагогической практике и позволяют направить

деятельность учащихся на решение конкретной учебной или воспитательной проблемы. При этом результатом деятельности всегда является продукт, который разработали участники проекта для ее разрешения. Проект – это интегративное дидактическое средство развития, обучения и воспитания, которое позволяет вырабатывать и развивать специфические умения и навыки проектирования: проблематизация, целеполагание, планирования, рефлексии и самоанализа, презентация и самопрезентация. Главная педагогическая цель любого проекта — формирование различных компетенций, связанных с опытом их применения в практической деятельности.

Следует отметить, что международные и отечественные специалисты неоднократно указывали на слабость нашего фундаментального образования, в центре которого, в большей степени, лежит способность к запоминанию, нежели способность к мышлению. Этот недостаток фундаментальной подготовки не давал технологической отдачи, не формировал компетенции. В образовательных же системах передовых мировых держав, стран Организации экономического сотрудничества и развития в основе лежит компетентностная философия, при которой акцент делается, прежде всего, на технологический подход, формирование компетенций. Поэтому страны ОЭСР (Сингапур, Южная Корея, Япония, Финляндия) добились больших экономических успехов за счет компетенций, технологий в образовании, что привело к высокой конкурентоспособности человеческих ресурсов [2].

С целью преодоления данной проблемы в обновленной учебной программе сформулированы ожидаемые результаты, представленные в виде системы целей обучения, которые являются основой для определения содержания учебного предмета. Кроме того, отличительной особенностью модернизированных учебных программ является их направленность на формирование не только предметных знаний и умений, а также навыков широкого спектра: функциональное и творческое применение знаний, критическое мышление, проведение исследовательских работ, использование ИКТ, применение различных способов коммуникации, умение работать в группе и индивидуально, решение проблем, и принятие решений. Очевидно, что организация процесса обучения на основе проектных технологий на уроках истории должна способствовать успешной реализации целей и подходов обновленного образования.

Проектные технологии звучат в унисон с реформами, направленными на модернизацию образования и нацеливают на то, чтобы собрать самые лучшие практики, навыки, компетенции и использовать их в современное время. Большое внимание в обновленной системе образования уделяется формированию навыков критического мышления, навыков самостоятельного поиска информации, формированию IT-знаний. Однако, существующая в школах практика неадекватна той задаче, на решение которой ориентирован метод проектов, — развитию критического мышления учащихся. Фактически в школьной практике проектирование зачастую сводится к реферированию информации из интернета. Другая проблема - крайне невысокая степень самостоятельности учащихся при подготовке проектов. Причины этого лежат в том, что большинство учителей до сих пор с недоверием относятся не только к проектному методу, но и обновленному содержанию образования в целом. Хотя содержательным отличием обновленных образовательных программ по историческим дисциплинам является принцип спиральности в планировании содержания предмета, с повторным рассмотрением знаний и понятий по мере перехода учащихся из класса в класс, а также наличие «сквозных тем» в одной образовательной области и в межпредметных связях [3]. Такая «спираль» позволяет добиваться хорошего усвоения знаний и развития навыков.

История всегда считалась самой воспитательной и ценностно-ориентированной дисциплиной в системе школьного образования. В тоже время, содержание исторических предметов в общей и основной средней школе является одним из самых информационно насыщенных и сложных для понимания и усвоения учебного материала. Проектный формат образования может существенно раздвинуть границы сознания как учащихся,

так и учителей истории, расширить горизонты научного поиска. Важную роль в реформировании школы принадлежит педагогам, которые готовы инкорпорировать проектные технологии в обновленные образовательные программы. Но использование проектных технологий в рамках существующей классно-урочной системы связано с трудностями организационного характера и временными ограничениями. Зачастую проектная деятельность реализуется во внеурочное время, следовательно, индивидуальная работа учителя с одаренными учащимися во внеурочное время не оплачивается. Проведение исследования и работа над проектом требует больших затрат времени и интеллектуальных усилий педагогов, но не гарантирует успеха.

В образовательных стандартах нет конкретного определения и критериев проектной деятельности. Существующие республиканские конкурсы проектно-исследовательских работ, к сожалению, в своей деятельности не соответствуют требованиям открытости и вызывают много нареканий в свой адрес. Инновационная методика проектов требует самого пристального внимания со стороны административно-управленческих структур, особенно на местном уровне. Именно школьная администрация задает критерии оценивания и реализации проектного метода, организует образовательную среду — инфраструктуру, дидактическую поддержку, организует тренинги для педагогов, задает культурные ориентиры [4]. В связи с чем, возможно, следует проводить тренинги по проектной деятельности не только для учителей, но и для администрации школьных учебных заведений.

Результатом успешной реализации проектной технологии на уроках истории должно стать воспитание нового поколения, которое бережно сохраняет и ценит опыт предыдущих поколений, может построить успешное будущее и занять достойное место в мировом пространстве. Проектное обучение позволяет развивать у учащихся компетенции, необходимые в современную эпоху, прежде всего, умение адаптироваться к стремительно изменяющимся условиям жизни. Передовые страны Европа и США уже приступили к созданию новых измерителей в оценивании образовательных результатов. В частности, по решению секретариата ОЭСР, новым направлением в международном исследовании PISA в 2021—2024 гг. станет оценка креативного мышления школьников.

Литература:

1. Дьюи Д. Демократия и образование. М.: Педагогика, 2000. 384 с.
2. Бектурганова Р. За и против обновленного содержания образования // https://uchitelskaya.kz/mneniya/za-i-protiv-obnovlyonnogo-soderzhaniya-obrazovaniya.(Дата обращения: 25.01.2022).
3. Типовая учебная программа по учебному предмету «История Казахстана» для 5-9 классов уровня основного среднего образования по обновленному содержанию //https://nao.kz/loader/fromorg/2/25. (Дата обращения: 30.01.2022).
4. Асадова Н.З. Метод проектов: проблемы и барьеры //https://edpolicy.ru/problemsbarriers_projectmethod. (Дата обращения: 12.02.2022).

Қайратқызы А., Хуанган А.
Қарағанды облысы, «Озат» ақпараттық технологиялар» мамандандырылған мектеп-интернаты» КММ, Теміртау қ-сы

ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ

Қазіргі білім беру жағдайында айтарлықтай өзгерістер орын алуда. Содан бері бүкіл әлемде жоғары ғылыми және технологиялық әзірлемелер орын алды. Сонымен қатар, қазіргі жас ұрпаққа қойылатын талаптар артып келеді. Осыған байланысты білім беру жүйесіне әртүрлі өзгерістер енгізіліп, оқытудың әртүрлі әдістері мен формалары

пайда болады. Олардың бірі – «сын тұрғысынан ойлау». Ұлттық білім беру жүйесі үшін сыни ойлауды қалыптастыру-шұғыл қажеттілік. Білім беру қызметі, сайып келгенде, идеалды қоғам құруға бағытталған және бұл тұрғыда сыни ойлау негізінде қалыптасқан мектеп сыныбы да үлкен мақсаттарға жетуге қадам болып табылады. Сондықтан білім беру процесінің ұйымдастырушылық нысандарын үнемі жетілдіріп отыру, білім беру процесінің тиімділігін арттыру мақсатында тұлғаның дамуы мен өзін-өзі жүзеге асыруы үшін жағдай жасау қажет. Ол үшін оқушылардың белсенділігі мен сыни ойлау қабілетін қалыптастыруға көмектесетін жұмыс әдістерін, формалары мен әдістерін таңдау керек, осылайша оқушылар ақпаратты мұқият қабылдап, оны сыни тұрғыдан талдай алады, ұсынылған ақпараттағы қателіктер мен логикалық бұзушылықтарды көре алады, сонымен қатар оны салыстыра және жақсарта алады [1].

Сыни тұрғыдан ойлау дегеніміз – оқушылардың қызығушылығын арттыра отырып, өз ойларын еркін және білім беру арқылы білдіру қабілеті. Сыни тұрғыдан ойлау дегеніміз-ойлауды тастап, оқушы басқалардың ойларына сыни көзқараспен қарауға, талдауға, салыстыруға, ретке келтіруге, жүйелеуге, зерделеуге, көрсетуге және ол білмеген нәрсені шығаруға бағытталған тәуелсіз және бірлескен шығармашылық жұмыс. Сыни тұрғыдан ойлау – бұл оқу мен жазуды дамыту бағдарламасы. Оқушыны мұғаліммен, сыныптастарымен еркін сөйлесуге, ұрысуға, бір-бірінің ойларын тыңдауға, құрметтеуге, қиындықтарды жеңуге, өзекті мәселені шешудің жолдарын іздеуге шақыратын бағдарлама. Сыни тұрғыдан ойлау негізінен талқылау, жазбаша жұмыс және мәтіндермен белсенді жұмыс арқылы қалыптасады. Оқу және жазу – бұл ақпаратты алатын және беретін негізгі процестер, сондықтан оқушыларды тиімді оқып, жазуға үйрету керек [2].

Жалпы, сын тұрғыдан ойлау, адамның зияткерлік іс-әрекетінің бір түрі, ол қабылдаудың, түсінудің жоғары деңгейімен, айналасындағы ақпараттық өріске көзқарастың объективтілігімен сипатталады. Осылайша, сыни тұрғыдан ойлау қабілеті адамға кейінірек өкінуге болатын әрекеттердің санын азайтуға көмектеседі, яғни бұл біздің табысқа жету мүмкіндігін арттырады. Сыни тұрғыдан ойлау-бұл жауап беру керек сұрақтарды тұжырымдаудан басталатын тәуелсіз ойлау. Сыни тұрғыдан ойлау-бұл адамның ойлауының негізі, бұл идеялар мен ақпаратпен өзара әрекеттесудің табиғи тәсілі. Сыни тұрғыдан ойлау бағалау мен рефлексивті ойлауды білдіреді. Бұл жеке өмірлік тәжірибеге жаңа ақпаратты енгізу арқылы дамып келе жатқан догмаларды қабылдамайтын ашық ой. Бұл сыни ойлау мен шығармашылық ойлаудың айырмашылығы, ол бағалауды көздемейді, бірақ көбінесе өмірлік тәжірибеден, нормалар мен сыртқы ережелерден тыс жаңа идеяларды дамытуды қамтиды. Алайда сыни және шығармашылық ойлаудың арасында нақты сызық салу қиын. Сыни тұрғыдан ойлау шығармашылық ойлауды дамытудың бастапқы нүктесі деп айтуға болады, сонымен қатар сыни және шығармашылық ойлау синтезде өзара тәуелді түрде дамиды. Осы ретте, сын тұрғысынан ойлауды дамытудың бір тәсілі ретінде оқу мен жазуды айтуға болады [3].

Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы 20 ғасырдың соңында АҚШ-та жасалды (К.Темпл, Д. Стил, К. Мередит). Ол отандық технологиялардың идеялары мен әдістерін, оқытудың ұжымдық және топтық әдістерін, сондай-ақ оқытуды дамытатын ынтымақтастықты синтездейді; жалпы педагогикалық, пәннен тыс жүргізіледі. Технологияны жасаушылар еркін білім беру идеяларын (А. Ковальчуков) және тұлғаның шығармашылық өзін-өзі дамыту идеяларын өзгертті (Ж.Ж. Руссо, Л. Н. Толстой, Дж. Дьюи, Дж. Пиаже, М. Монтессори), оқытуға белсенді көзқарас (А. Н. Леонтьев , С. Л. Рубинштейн), тұлғаға бағытталған оқыту принциптері (Э. Фромм, К. Роджерс, Е. Н. Гусинский, В. В. Сериков, Е. В. Бондаревская), сондай-ақ эвристикалық оқыту идеялары (А.В. Хуторская) және технология деңгейіне жеткізілді.

Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту – басқа педагогикалық тәсілдер мен технологиялармен диалогқа ашық, әмбебап, «пәннен тыс» технология. Бұл, ең алдымен, сабақты безендіру, ойын техникасы, топтық жұмыс формалары, іс-әрекеттің жиі өзгеруі арқылы балаларға ләззат беру тәсілі емес. Бұл даму мен білім беру

мақсаттарына негізделген өте айқын құрылым. Оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту технологиясын белсенді жасаушылардың, атап айтқанда Кертис Мередит, Чарльз Темпл және Джинни Стилдің сөзсіз еңбегі-олар осы теориялардың ережелерін практика тіліне «аудара» алды және өз жұмыстарын педагогикалық деңгейге жеткізді.технология, кезеңдерді, әдістерді және нәтижелерді бағалау критерийлерін бөліп көрсету. Сондықтан олардың дамуын көптеген мұғалімдер қолдана алады, олардың жұмысында тиімді нәтижелерге қол жеткізе алады [4].

Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту білім беру нәтижелеріне қол жеткізуге бағытталған: білімнің әртүрлі салаларында өсіп келе жатқан және үнемі жаңартылып отыратын ақпарат ағынымен жұмыс істей білу; ақпаратты біріктірудің әртүрлі формаларын қолдану; сұрақтар қою және гипотезалар тұжырымдау. Мәселелерді жоюдан басқа; әр түрлі тәжірибелерді, түсініктер мен түсініктерді т

үсіну негізінде өз пікіріңізді дамыту; өз ойларыңызды (ауызша және жазбаша) басқаларға қатысты анық, сенімді және дұрыс білдіру; өз көзқарасыңызды дәлелдеу және басқалардың көзқарастарын ескеру; өзін-өзі оқыту қабілеті (академиялық ұтқырлық); жауапкершілік; бірлескен шешім қабылдау процесіне қатысу; басқа адамдармен сындарлы қарым-қатынас құру; топтарда жұмыс істеу және жұмыс істеу мүмкіндігі және т. б. Оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту технологияларына тән белгілер: пәннен тыс сипат; өндірістік мүмкіндіктер; ақпаратты игеру және рефлексивті және коммуникативтік дағдыларды дамыту; мәтіндік және мәтіндік коммуникативтік дағдыларды ұштастыру; өзін-өзі тәрбиелеу құралы ретінде мәтінмен жұмыс істеу тәсілдерін пайдалану [5].

Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту, оқу және жазу процесінде ақпаратпен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыратын тұтас жүйе болып табылады. Осы технология бойынша өткізілетін сабақтар технологиялық тізбек бойынша құрылады: шақыру – түсіну – Рефлексия. Әр сабақта сіз оқу, жазу және барлық жастағы оқушылармен жұмыс жасау арқылы сыни ойлауды дамытуға жүгіне аламыз.

Бірінші кезең-шақыру. Бұл кезең: оқушының белгілі бір тақырып немесе проблема бойынша білімін жаңартуға және қорытындылауға; оқу пәніне үнемі қызығушылық тудыруға, оқушыны оқу іс-әрекетіне ынталандыруға; жауап алғыңыз келетін сұрақтар қоюға; оқушыларды сыныпта және үйде белсенді болуға ынталандыруға мүмкіндік береді. Шақыру кезеңінде мәлімделген тақырып бойынша білім жаңартылады, яғни мәтінмен танысқанға дейін оқушы нақты материал туралы ойлана бастайды. Бірінші кезеңде мотивациялық механизмдер қосылады, мақсат анықталады.

Екінші кезең-түсіну. Мұнда басқа міндеттер бар. Бұл кезең білім алушыға: жаңа ақпарат алуға, оны түсінуге; бар білімге сілтеме жасауға; бірінші бөлімде қойылған сұрақтарға жауап іздеуге мүмкіндік береді. Түсіну кезеңінде мәтінмен тікелей жұмыс жасалады-оқу, ол оқушының іс-әрекетімен, кесте құрумен, сабақтың бірінші бөлігінде қойылған сұрақтарға жауап іздеумен және т.б. жүреді, нәтижесінде оқушылар жаңа ақпарат алады, жаңа және қол жетімді білімді байланыстырады, алынған мәліметтерді жүйелейді. Осылайша, оқушының өзі өзінің түсінігін ұстанады.

Үшінші қадам – рефлексия. Мұнда олардың негізгілері: - алынған ақпаратты тұтас ұғыну, қорыту; - оқушының жаңа білімді, жаңа ақпаратты игеруі; - әрбір оқушының оқылатын пәнге өз көзқарасын қалыптастыру. Рефлексия кезеңінде ақпарат жалпыланады, жазудың рөлі артады. Жазу материалды түсінуге және оқығанды түсінуге ғана емес, сонымен қатар жаңа гипотезаларды білдіруге де көмектеседі. Оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту технологиясында белгілі бір кезеңде де, бүкіл сабақ үшін оқу стратегиясы ретінде де қолданылатын әртүрлі әдістер мен әдістер қолданылады. Сонымен, бұл педагогикалық технологияның ерекшелігі – оқушының оқу процесінде бұл процесті нақты және нақты мақсаттарға сүйене отырып дербес құруы, оның даму бағытын ұстануы және түпкілікті нәтиже туралы шешім қабылдауы. Екінші жағынан, бұл стратегияны қолдану ақпаратпен қасақана жұмыс жасау дағдыларын дамытуға бағытталған [6].

Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту – оқу және жазу процесінде ақпаратпен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыратын тұтас жүйе. Сыни тұрғыдан ойлау – адамның зияткерлік іс-әрекетінің бір түрі, ол айналасындағы ақпараттық өріске жақындауда қабылдаудың, түсінудің және объективтіліктің жоғары деңгейімен сипатталады. Сыни ойлауды дамытудың білім беру технологиясы келесідей. Біріншіден, білім беру процесі адамның ақпаратпен өзара әрекеттесуінің ғылыми негізделген заңдылықтарына негізделген. Екіншіден, бұл технологияның кезеңдері (шақыру, түсіну, ойлау) мұғалім кез-келген уақытта кез-келген оқу жағдайында мүмкіндігінше икемді және шынайы бола алатындай етіп жасалған: біз мәтінмен жұмыс істеудің, пікірталастарды ұйымдастырудың және жобаны жүзеге асыру процесінің әртүрлі визуалды формалары мен стратегиялары туралы айтамыз. Үшіншіден, технологиялық стратегиялар барлық оқытуды ынтымақтастық, ынтымақтастық және маңыздылық негізінде жүргізуге мүмкіндік береді [7].

Сыни тұрғыдан ойлау, ең алдымен, талқылау, жазбаша жұмыс және мәтіндермен белсенді жұмыс арқылы қалыптасады. Оқушылардың жұмыстың осы түрлерімен таныс, оларды аздап өзгерту керек. Ойлау дағдыларын дамыту мен демократиялық азаматтық сананы қалыптастыру арасында ажырамас байланыс бар. Бұл ережелер сыни ойлауды дамытудың құралдары мен әдістерін анықтайды. Шынында да, кез - келген пән бойынша мәтіндермен (білім беру, көркемдік, ғылыми, деректі және т.б.) жұмыс істеу – оқушыларға арналған сабақ кез-келген жазбаша жұмыс сияқты таныс. Алайда, олар аз дәрежеде пікірталастар мен пікірталастармен таныс [8].

Демек, сыни тұрғыдан ойлау – бұл өздігінен шеберлік емес, керісінше баланың дамуы мен білім алуына қарай біртіндеп дамып келе жатқан көптеген дағдылар мен қабілеттердің жиынтығы. Бұл балалар сыныптағы пассивті тыңдаушылар болмаған кезде тезірек пайда болады, бірақ олар білгендерін өздерінің практикалық тәжірибелерімен байланыстыра отырып, алған білімдерін ана тіліндегі осы және басқа білім салаларындағы басқа жұмыстармен (ауызекі сөйлеу) салыстыра отырып, үнемі белсенді түрде ақпарат іздейді.пәндер мен пәндер арасында байланыс орнатады). Сонымен қатар, оқушылар ақпараттың сенімділігі мен беделіне күмән келтіруді, дәлелдердің логикасын тексеруді, қорытынды жасауды, теориялық білімді қолданудың жаңа мысалдарын құруды, шешім қабылдауды, әртүрлі құбылыстардың себептері мен салдарын зерттеуді үйренуі керек (және мұғалімдер оларға көмектесуі керек). Сыни ойлауды білім беру процесіне жүйелі түрде қосу ойлау мен танымдық іс-әрекеттің ерекше тәсілін жасауы керек [9].

Қорытындылай келе, оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту әдістерін қолдана отырып, мұғалім оқушының жеке басын, ең алдымен шет тілін тікелей оқытуда дамытады, нәтижесінде танымдық белсенділік пен өзін-өзі жетілдіруге қолайлы жағдай жасайтын коммуникативті құзыреттілік дамиды. Сыни тұрғыдан ойлау арқылы күнделікті оқу процесі мақсатты әрекетке айналады, өйткені деректерді жинау және талдау, балама көзқарастарды салыстыру және ми шабуылының мүмкіндіктерін пайдалану арқылы оқушылар нақты өмірлік мәселелерді шешуге келеді. Сыни ойлаудың маңызды факторы-сіздің көзқарасыңызды сенімді және нақты тұжырымдау және сенімді дәлелдер келтіру мүмкіндігі. Мұғалімнің міндеті - оқушылардың бойында төзімділік пен басқаларды тыңдай білу сияқты қасиеттерді дамыту. Осы мақсаттарға жету үшін сыныпта барлық жұптық және топтық жұмыстарды, соның ішінде пікірталастар мен пікірталастарды өткізу маңызды [10].

Әдебиет:

1. Кузнецова Е. г.оқу және жазу арқылы сыни (шығармашылық) ойлауды дамыту технологиясы // Педагогика мәселелері журналы, 2015.
2. Заир-Бек С. И. сабақта сыни ойлауды дамыту: жалпы білім беру мекемелерінің мұғалімдеріне арналған құрал/ С.и. Заир-Бек, И. В. Муштавинская.-2 бас., дораб.-М.: Білім, 2011.-223с.

3. Бахарева С. оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту. Оқу-әдістемелік құрал. - Новосибирск, 2011.
4. Тұңғатова, Ғ. Қазақ тілі сабағында сыни ойлауды дамыту / Ғ. Тұңғатова //Қазақ тілі: ғедістеме. – 2010. - № 9-10. – Б.15-19
5. Абильдина, А.А. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы-оқушылардың ақпараттық құзыреттілігін дамыту құралы / А.А. Абильдина // Білім кілті.- 2013.- №3.
6. Қабдығалиева, Б.Т. Сыни тұрғысынан ойлау қабілетін қалыптастыруға бағытталған әдіс-тәсілдер / Б.Т. Қабдығалиева // Білім көкжиегі.- 2014.- №9 (51).- Б.15-16.
7. Алибаева, С.А. Внедрение технологии развития критического мышления в преподавании предметов общественных дисциплин / С.А. Алибаева // Казахский язык и страноведение.-2014.- №3(27).- Б.22-29.
8. Прокина, Л. П. Технология развития критического мышления через чтение и письмо (РКМЧП) при обучении студентов русскому языку с методикой преподавания // Молодой ученый. — 2016. — № 15 (119). — С. 500-506.
9. Омарова, Г.И. Стратегии критического мышления через чтение и письмо: / Г.И. Омарова // Социальный педагог и самопознание.- 2014.- №5-6.- С. 30-31.
10. Аяганова, Ш.К. Использование технологии критического мышления в учебном процессе / Ш.К. Аяганова // Администратор в Казахстанской школе.- 2011.- №1.- С.30-33.

Қанафин Т.С.
№3 ЖББМ, Теміртау қ.

ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДЫҢ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Еліміздің білім беру саласына енгізіліп отырған жаңа реформа білімнің берілу сауаттылығы ғана емес, мемлекетіміздің әлемдік деңгейде бәсекелестікте алатын орнына да қатысты. Бүгінгі білім саласындағы негізгі мақсат әлемдік озық үлгідегі білім беретін елдермен іс- тәжірибе алмаса отырып білім беру. Функционалды сауаттлықты қалыптастыру бүгінгі заман ағымына орай өскелең ұрпақтың өмірге бейімділігі, халықаралық стандарт деңгейінде сапалы білім мен тәрбие алуының негізгі құралы. Ең бастысы оқушыларды мектепті аяқтаға соң мектептен кейінгі өмірге бейім етіп, алған білімдерін қмірде кез-келген жағдайда, қажетті жерде оңтайлы қолдана алаты тұлға ретінде оқыту болып отыр.

Менің тарих пәні мұғалімі ретінде алға қойған мақсатым оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыру тетіктерін зерделеу арқылы оқытудың жаңа технологияларын тиімді пайдалана отырып, білім сапасын арттыру, оқушыларды өмірге икемді, бейім тұлға қалыптастыру. Тарих пәнін оқытуда сын тұрғысыан ойлауды дамыту, терең қолдану және ол арқылы оқушылардың білімін тереңдетіп, шығармашылық ізденіспен, зерттеу жасауға септігін тигізетінін дәлелдеу.

Ғалымдардың айтуы бойынша, сауатсыздық дерті адамға кішкентай кезінен бастап жұғады екен. Әсіресе бүлдіршінді жазу мен оқуға баули бастаған 1-ден 3-сыныпқа дейінгі аралықта пайда болады. Яғни, үшінші сынып оқушысы ешқашан кітапханаға бармаса, оқулықтан басқа ешқандай кітап оқымаса тағы бір ертеңгі сауатсыздың дүниеге келгені. Ғалымдардың айтуынша, 8-сыныптан бастап оқушылардың 60 пайызының өз бетімен жазып-оқуға деген ынтасы жоғалады екен. Тіпті түлектердің үштен бірінің оқуға мүлдем құлқы болмайтын көрінеді.

Сондықтан да аталмыш тапсырманы орындау үшін Білім және ғылым министрі Б.Жұмағұловтың басшылығымен оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға бағытталған 2012-2016 жылдарға арналған Ұлттық әрекет жоспары құрылды.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығын әрдайым жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Яғни, оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдануына үйрету.

Пәндік білімдеріне, ептіліктеріне және дағдыларына сүйене отырып, оқу пәндері арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту үдерісі ойлау дағдыларын қалыптастыру негізінде жүзеге асады. Ойлау дағдыларын қалыптастыру және дамыту құралдарына тапсырма түрінде берілген пәндік БЕД жатады, ал ұйымдастыру формасына – проблемалық жағдайлар жатады. Осыған байланысты, ойлау дағдыларының өзі БЕД-тердің құзыреттілікке көшуінің құралы ретінде қызмет атқарады, яғни функционалдық сауаттылығы.

Функционалдық сауаттылық мазмұны

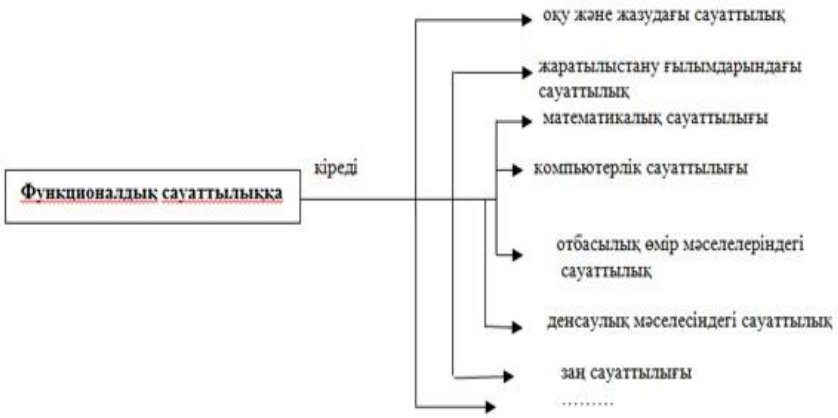

БЕД-тер құзыреттілік негізі ретінде

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі Ұлттық жоспардың қабылдануы – оқыту әдіснамасы мен мазмұнын түбегейлі жаңарту болып табылады.

Қазір еліміздің түкпір-түкпірінде оқыту мен оқудағы жаңа әдіс-тәсілдермен қаруланған біршама ұстаздар қауымы өз мамандығына деген сүйіспеншілігі арта түсіп, жаңа нәтижелерге жетуде, шәкірттерінің жаңа белестерді меңгеруіне жол ашуда.

Соның бірі функционалдық сауаттылықты дамытудағы білім мазмұнының жаңғыруы – сындарлы оқыту теориясына негізделгендігі. Сындарлы оқытудың мақсаты – оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету.

Сондай-ақ оқушының жеке тұлға және әлеуметтік нысан ретіндегі келешегі басты назарға алынады. Оқушы мен мұғалім арасындағы қарым-қатынас түбегейлі өзгерісті керек етеді. Яғни дәстүрлі оқулардағы оқытушы мен шәкірт арасындағы көп жағдайлар оқушы көңілін қанаттандыра бермейтін қалыптасқан заңдылықтар ұстаз бен шәкірт арасындағы серіктестік қарым-қатынасқа ауысады.

Сонымен қатар оқушыға қалай оқу керектігін үйрету, соның нәтижесінде еркін, өзіндік дәлел-уәждерін нанымды жеткізе білетін, ынталы, сенімді, сыни ойлай алатын, пікір-көзқарастары жүйелі дамыған, сандық технологияларда құзырлылық танытатын оқушы қалыптастыру.

Сонымен мектеп тәжірибесінде табысты қолдануға ықпал ететін әдістемелік сипаттағы бірқатар жалпы ұсыныстардан тұратын сындарлы оқытудың (бағдарламаның) жеті модулі:

- оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдер;
- сыни тұрғыдан ойлауға үйрету;
- оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау;
- оқытуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану;
- оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес оқыту және оқу;
- оқытудағы басқару және көшбасшылық болып келеді.

Тарих – мектептегі оқу пәні ретінде жалпы негізгі білім беретін барлық гуманитарлық және қоғамтанушылық курстардың негізін құрайды. Тарих ұлттық өзіндік сана-сезімді және адамгершілік-этикалық нормаларды қалыптастыра отырып, оқытудың дүниетанымдық негізін қалыптастырады. Тарихтың басқа пәндермен өзара байланысы талдау, жинақтау сияқты ортақ логикалық таным әдістерін қолдануға мүмкіндік береді. Мысалы, гуманитарлық циклдағы пәндермен байланысы картамен, мәтінмен жұмыс істеу, оқиғалар мен құбылыстардың ерекшеліктерін айқындау сияқты ортақ әдіс-тәсілдері негізінде іске асады. Тарихи білім берудің басты мақсаты мен міндеттері мынадай:

- оқушылардың адамзат қоғамының ежелгі заманынан бүгінгі күнге дейінгі даму тарихынан жүйелі білім негіздерін қалыптастыру;
- бүкіл адамзат жасаған құндылықтарды, мәдени тарихи тәжірибенің негізін оқытып, меңгерту;
- оқушылардың дүниеге ғылыми көзқарасын қалыптастыру, оларға адамзат жинаған әлеуметтік рухани, адамгершілік тәжірибесін меңгерту;
- оқушыларды өз халқы мен басқа халықтардың мәдениеті мен тарихын, бүкіл адамзаттың мәдени мұрасын сақтауға тәрбиелеу;
- оқушылардың бойында Қазақстандық патриотизм мен азаматтық сезімді қалыптастыру;
- эстетикалық, экономикалық тәрбие беру, діннің тарихтағы қызметін дұрыс түсіне білуге тәрбиелеу.

Осы міндеттер мен мақсаттарды орындау үшін қазіргі педагогиканың жаңалықтарын, оқу әдістемелік тәсілдің тиімді жолдарын таңдау, үздіксіз ізденіс пен білім сапасын жақсарту қажет. Тарихқа деген қызығушылығын арттыру үшін сапалы білім берудің тиімді жолдарын таңдау, тарихи және мәдени мұралармен таныстыру, қосымша элементтерді пайдалану мен тарихи деректерді оқып үйренуге дағдыландыру, баяндама, рефераттар, хабарлама жасату, өз бетінше оқып білім алып шығармашылықпен айналысуына жағдай жасау сияқты жаңа педагогикалық технологиялар мен инновациялық бағыттарды, әдістер мен тәсілдерді енгізу және т.б.

Бүгінгі таңда сабақ өткізудің түрлері көбеюде. Оқушыларымның пән бойынша функционалдық сауаттылықтарын ашу сабақта тиімді болатын әртүрлі жаңа әдіс тәсілдерді қолданамын. Түрлі әдіс-тәсілдерді пайдалана отырып, сапалы білім, саналы тәрбие беруде сабақтың тиімді түрлерін қолданып келемін. Сабақтарымды блум таксономиясы негізінде құра отырып, жеті модульдің ықпалдасуына, оқушылар арасында тиісті психологиялық ахуалдың болуына, оқушылардың негізгі құзыреттіліктерінің қалыптасуы мен дамуына ерекше назар аударамын. Өзім бұл тұста өзімді бағыттаушы көшбасшы ретінде сезінемін.

- Оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерін және ізденушілік қабілеттерін дамыту мақсатында сабақ барысында СТОү және ОмОЖТ модульдерін сабақтың А,В,С кезеңдерінде қолдандым. Мысалы, сабақтың А кезеңінде үй жұмысын тексерген кезде «Ыстық орындық», «Серпілген сауал», «Сұрақты ұстап ал» стратегияларын қолдандым. Бұл стратегияларды қолданған кезде маған сынып ішінде зерттеушілік әңгімені жүргізу мүмкіндігі туындады. Өзім де оқушыларым да, жоғары және төмен деңгейдегі сұрақтарды орынды қолдануға үйрендік. Сабақта тілдік қарым-

қатынас жұптық, топтық, ұжымдық жолмен жүзеге асырылды. Себебі бұл сабақ тақырыбының мәнін оқушылар диалог жүргізу негізінде меңгеріп, олардың тақырыпты түсінулеріне өз септігін тигізеді.

Функционалдық сауаттылықтың тағы бір тетігі ретінде қосымша білім мен мектептен тыс сабақтармен қамтуды жатқызуға болады. Басты назар ғылыми-зерттеу жобаларына, шығармашылық жұмыстарға, дебат сайыстарына аударылады. Мектепте дебат клубын құрып, оның мүшелері мен президентін, жылдық жұмыс жоспарын бекітіп, жүйелі жұмыстың арқасында шығармашылық табыстарға жетуге болады. Оқушылар 6-10 сыныптар аралығында дебат сайыстарына қызығушылықпен қатысады. Дебат клубы өз жұмысын аудандық сайыстарда көрсетіп келеді. Дебат сайыстарына қатысу арқылы оқушылар бір-бірімен қарым-қатынас мүмкіндігіне ие болады, яғни ой, сөз, іс бостандығына жол беріледі. Өзіндік пікір қалыптасады, шығармашылық жұмыстармен айналысады, тарихи білімге синтез жасай алады, сөйлеу мәдениеті артады, өз бетінше ізденеді, зерттеу жұмысын жүргізеді. Оқушының шығармашылық белсенділігі артады. Дебат сайыстарына қатысуға оқу үлгерімі төмен оқушылар да ниет білдіреді. Олардың тіл байлығы жетіліп, тарих пәніне деген қызығушылығы артқанын байқадым.

Қорытындылай келе, тарих сабағында өзім қолданып жүрген оқыту технологиялары келесідей күтілетін нәтиже береді:

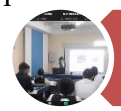
Оқушыларға еркін ойлауға мүмкіндік береді;

Сабақтың мәнін нақты ашуға көмектеседі;

Оқушылардың барлығын қатысуға мүмкіндік туғызады;

Жеке тұлғалық сипатын дамытуға, шығармашылығын шыңдауға, өзіне деген кәсіби сеніммін қалыптастыруға көмектеседі;

ауызекі сөйлеу, тіл байлығын дамытады;

шығармашылықтары шыңдалып, топта жұмыс жасауға үйренеді;

өзін-өзді реттей алатын, өз бетімен білім ала алатын тұлға қалыптасады;

«Біздің міндетіміз-бәсекелестікке лайық ұрпақ тәрбиелеу» -деген ойын басшылыққа ала отырып жаңа заман форматындағы құзіретті тұлғаны тәрбиелеу ұстаз міндеті деп есептеймін.

Тұлғаның бейімділігін, қажеттілігін қанағаттандыруды, қызығушылығын, қабілетінің дамуын ескере отырып, функционалдық сауаттылығына қол жеткізуді қамтамасыз етіп, жан-жақты дамыған, мектепте алған білімін өмір бойы пайдалана алатын тұлға өсіру-білім беру мамандарына жүктелген үлкен міндет деп түсінгеніміз жөн.

Қолданылған әдебиеттер тізімі
1. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары.
2. ҚР Білім беру жүйесін 2015 жылға дейін дамыту тұжырымдамасы
3. Селевко Г.К Современные образовательные технологии: Учеб.М:. 1997
4. С. Қожагелдиева, Н. Нұртазаева.Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқытудың тиімділігі. Бастауыш мектеп, 2009ж №4
5. Әбдіғұлова Б.К. Қазақстан тарихын оқытуда оқушылардың өзіндік жұмыстарын ұйымдастыру жолдары. Алматы, 2000.
6. Бұзаубаева К.Ж. Жаңа педагогикалық технология. Алматы, 2004.
7. Интернет жүйесі.

Козыбаева Г.Ж.
«Қарағанды облысы, Жезқазған қаласы, Қаныш Сәтбаев атындағы №7 мектеп-лицейі» Жезқазған қаласы

ӘДЕБИЕТТІК ОҚУ ПӘНІНДЕ «ОҚЫРМАН КҮНДЕЛІГІ» АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛАЙ ДАМЫТУҒА БОЛАДЫ?»

Бұл тақырыптың өзектілігіжаңартылған білім беру бағдарламасының мәні, оқушының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру. Оқушы өзінің мектеп қабырғасында алған білімін шынайы өмірлік қажеттіліктерге асыра білуі керек. Сол үшін де бұл бағдарламаның негізі «Өмірмен байланыс» ұғымына құрылған. Оқушылардың бойына XXI ғасырда өмірдің барлық салаларында табысты болу үшін, қажетті дағдыларды дарыту үшін, мұғалімдер тынымсыз еңбектену керек. Ол үшін біздің негізгі мақсатымыз – біріге отырып зерттеу жұмыстарын жүргізе келе пән арқылы оқушыны дамыту. Бүгінгі күні әдебиеттік оқу пәніне тоқталмақпын.***Әдебиеттік оқу пәнінде «Оқырман күнделігі» арқылы оқушылардың оқу дағдысын қалай дамытуға болады? - деген сұрақпен*** іс –әрекетті зерттеу тақырыбы бойынша ұйымдастырылған жұмыспен ой бөлісіп, осы тақырып бойынша қашықтықтан оқыту барысында да жүргізілген тиімді тәсілдерді ұсынбақпын.**Мақсатым:** Әдебиеттік оқу пәнінде «Оқырман күнделігі» арқылы оқушылардың оқу дағдысын дамыту.**Күтілетін нәтиже:** Оқу дағдысы қалыптасқан оқушы.

Сынып жетекші ретінде тәжірибеге өзгеріс енгізу 3Ә сыныбында іс-әрекеттегі зерттеу жүргізуден басталды. Іс-әрекеттегі зерттеу- тәжірибені жетілдіру, терең түсіну мақсатында немесе қабылданған шешім туралы хабарлау үшін сыныптағы жұмысты, тәжірибені жүйелі зерттеу. [3, 46-б]. Іс-әрекеттегі зерттеу жүргізуге бағытталған бес қадамды негізге ала отырып, іс –әрекеттегі зерттеу жүргізу үшін негізгі бағыттар мен басымдылықтар анықталып, осы сыныптағы білім сапасын арттыру мақсатында төмендегідей жоспар құрылды.

1. Іс-әрекеттегі зерттеуге арналған тақырыпты таңдауды негіздеу.
2. Іс-тәжірибеге енгізілген өзгерістер және пайдаланылған дерек жинау әдістері.
3. Тәжірибеге өзгерістерді енгізу.
4. Іс-әрекеттегі зерттеу жүргізу үдерісіндегі шектеулер және бұдан кейінгі іс-тәжірибеге жасайтын ықпалы.
5. Деректерді талдау, қорытындылау және оқытудағы келешек өзгерістерді жоспарлау.

Іс-әрекеттегі зерттеу жұмысын бастау - сабақ басында әр оқушының оқу машығы тексерілді, Онлайн форматта кіру сауалнамасы алында мониторинг жасалды. Нәтижесі

көңіл қуантарлықтай межеде болмағандықтан, оқу дағдысын дамытуға боларлық іс-әрекеттерді саралай бастадым.

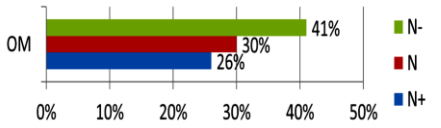

Ана тілдің қадірін түсіну туған тілінде жазылған кітап оқудан басталады. Өйткені оқу-ойлау мен ақыл ой дамуының, қайнар көзі.Сол себепті де бастауыш сыныптан-ақ негізі қалануы тиіс маңызды міндеттің бірі-оқушылардың оқу дағдысын дұрыс қалыптастыру. Оқу дағдысын дұрыс қалыптастыру мынадай талаптардан туындайды:

1. Оқу техникасы (дұрыс, тез қабылдау және сөздерді дыбыстау).
2. Мәтін мазмұнын түсіну (негізгі ойды, мазмұнын ажырату).

Бұл екеуі бір-бірімен тығыз байланысты. Өйткені оқу техникасы жетілдірмей – түсіну, дұрыс оқу жүзеге аспайды.

Іштей оқу мен дауыстап оқуға қойылатын талаптарды жүйелей келіп, әдіскер ғалым С.Рахметова оны 4-ке бөледі:[1]

Дұрыс оқу, шапшаң оқу, түсініп оқу, мәнерлеп оқу. Осы талаптардың сынып оқушыларында деңгейге сай келмеуін анықтау үшін сауалнама жүргіздім.Ол арқылы оқушылардың оқу машығының нормадан төмен болуының себептері анықталды:

- ✓ Смартфондар мен гаджеттердіқолдану
- ✓ Көркем әдебиетке қызығушылықтарының төмендігі
- ✓ Шағын мәтіндегі негізгі ойды таба алмауы.

Оқырман күнделігі әзірленді

Оқушының қызығушылығын арттыра отырып қашықтықтан қалай өздігінен оқу машығын, оқу дағдысын деңгейлеріне сай жетілдіру керек? Осыдан оқырман күнделігін құрастыруды жөн көрдім. Оқырман күнделігі бастауыш сыныпта қандай болу керек деген сұрақ туындады? Әрине ол бастауыш сынып болғандықтан көрнекілікке толы, ашық түстермен және оқушыға түсінікті болу керек деп 5 беттен тұратын күнделікті құрастырдым. Оның алғашқы мұқабасында сынып көрсетілді, атауы жазылды. Екінші бетте оқушы суреті, аты-жөні, оқушы арманы (өз ойын алға қойған мақсатын түйіндей үшін). Үшінші бетте «***Неліктен оқырман күнделігін жүргізу керек?»***сұраққа жауап жазылды.Төртінші бетте***«Кітапты қалай оқуға болады?» кеңестер жазылды.***Бесінші беттеШығарманың(мәтіннің)аты, шығарманың(мәтіннің) авторы, оқылған шығарманың беті (неше беттен тұрады), шығарманың жанры(әңгіме, өлең, ертегі т.б.), шығармадағы басты кейіпкерлер, шығармадан түйген негізгі ойың (өз пікірің), шығарма желісі бойынша сурет салып көр, шығарманы оқыған 1 минутта оқыған сөз саны, оқыған күн,ай,жыл, қолың.

Іс-әрекет зерттеу жұмысын жүргізу барысында мені таңқалдырғаны:

- ✓ Оқушылардың «Оқырман күнделігі» жүргізуіне деген қызығушылығы.
- ✓ «Оқырман күнделігін» талдаудағы оң нәтижелер.«Оқырман күнделігі» оң әсерін тигізіп, оқушылар:Өз ойын-пікірін жеткізе білуге; ізденгіштікке ұмтылуға; құбылыстарды шынайы бағалай білуге; толық фантазиялық еркіндікке бой алып; орфографиялық сауаттылықты нығайтуда жақсы нәтиже беріп келеді.

Әлемдік қауымдастық қатарында өзіне лайық орнын белгілеген біздің мемлекетіміз үшін қазіргі заман талаптарына байланысты өзіндік көзқарасы, саяси түсінігі бар, білімді әрі жоғары білікті жас ұрпақ тәрбиелеу қажеттігі туындап отырғаны сөзсіз. Қазіргі заман

балалардың функционалды сауатты болуын талап етсе, соның бірі -оқу сауаттылығы. Менің тәжірибемдегі «Оқырман күнделігі» оқушының оқу сауаттылығын арттыратыны сөзсіз. «Оқырман күнделігі» мазмұны мен оқушы жұмысынан байқағандарыңыздай, олар Қажетті ақпаратты табуды үйренді; Сурет салып, түсінгенін бейнелеу, үзінділерін рөл бойынша сомдау арқылы мәтінді интерпретациялау жұмысын жасай алады; Сондай-ақ өздері рефлексия жасап және бағалай алады, кейіпкерлерге пікір білдіру арқылы сын тұрғысынан ойлауы дамуда.

Зерттеу барысында анықталған кедергілермен жүйелі түрде сұхбат, қадағалау, талдау жұмыстарын жасаудамын.

Зерттеудің екінші сатысын құруды жоспарлаудамын ол үшін «Оқырман күнделігінің» электронды толтыру жолдарын құрмақпын. Алғашқы қадамы үшін «Padlet»[5] тақтасында жұмыс жасалды. Алғашқы 2 тоқсан бойы, қолмен толтырып жұмыс жасаса, 3 тоқсанда ұсынылған әдеби кітаптарды оқып, тікелей менің тақтамда жұмыс нәтижелерін ұсына алады. Сондай-ақ, құрылымында сұрақтар мен тапсырмалар түрленуде. Бұл оқушылардың қызығушылығын одан әрі арттыра алады деген сенімдемін.**https://padlet.com/zhantm/bx6dx5ofwc5q0yu7** Мұнда, оқушыларға сілтеме жіберіліп, сол **«Padlet» тақтасында** кері байланыс беру, бір-бірлерінің жұмыстарына пікір білдіру мүмкіндігі бар. Сонымен қатар қосымша видео, тест тапсырмаларын ұсына аламын. Тіпті жазылған жұмыстарын, сақтап, әлеуметтік желіде жариялап, бірден баспаға шығара аламыз.Іс-әрекет зерттеу жұмысын жүргізу нәтижесінде сынып оқушыларының оқу машығы жетіліп келеді.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Аймауытов Ж. Шығармалары. – Алматы: “Жазушы”,
2. Қазақ тілін оқыту методикасы [Мәтін] / Рахметова, С., 2-ші бас. - Алматы : Ана тілі, 1991.
3. Қазақстан Республикасы жалпы білім беретін мектептері педагогтерінің біліктілігін арттыру курстарының бағдарламасы. Назарбаев Зияткерлік мектебі, Кембридж университеті.
4. Қазақстан І
арттыру курс
университеті.

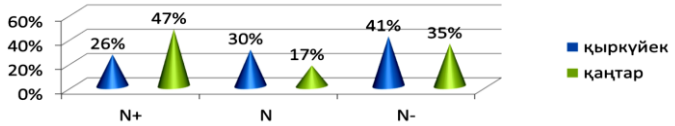

гтерінің біліктілігін
і, Кембридж
5. **https://padlet.com/zhantm/bx6dx5ofwc5q0yu7**

Кыдырбекова Б.К.

Ұлытау ауданы, «Жезді мектеп-интернаты» КММ

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ЖҰМЫСТЫҢ БЕЛСЕНДІ ФОРМАЛАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ

Әр ұстаз еңбек жолында-математиканы оқып-игерудегі сапа неге жоғары емес деген сұраққа жауап іздеген болар. Себебі, қазіргі заманда ата-ана, қоғам, әкімшіліктің талабы мен сұранысы өте жоғары. Осындай сұранысқа жауап беру үшін әр ұстаз өз дәрежесінде шығар жолды іздейді. Мен де еңбек жолымда көп әдіс, технологияларды оқып-қолданысқа жараттым. Соның ішіндегі соңғы кездегі жаңартылған білім мазмұны аясында да дәстүрлі оқыту жүйесінде де оқушының ортаға, сыныпқа, пәнге, мұғалімдерге бейімделуінің алатын орны ерекше. Оқытудың бейімделу жүйесінің берері мол. Себебі, бұл жүйе арқылы оқушының игеру деңгейін жоғарылатуға болады, сыныптастырмен сабақтастықта жұмыс жасау түрлерін ұйымдастыру арқылы қазіргі заман сұранысы сыни ойлауға негізделген құрылымды да ескеруге жағдай бар, 7-модульдің әр қайсысын кіріктіруге де мүмкіндік зор. Менің ең –жоғарғы деңгейге шығару жолындағы таңдауым-

көбіне жұптық жұмыстарды кеңінен қолдану болып табылады. Оқушыларға бір-біріне деген сенімдерін арттыруға да мүмкіндік береді. Оларды шығармашылықпен, ізденіспен айналысуларына да жұптасып жету оңай. Соның бір-дәлелі-мен оқушылардың ғылыми оқуларға да дайындықтарын жұптасып ұйымдастырамын. Бейімделу жүйесі-көп жағдайда өзіндік жұмыстарды орындау арқылы жүзеге асырылады. Білім мазмұны аясында бейімді оқыту жүйесінде білім алушыларға түйінді құзыреттіліктерді дарыту, белсенді оқыту әдіс-тәсілдері арқылы жұптық жұмыстарды жандандыру.

Бейімді оқыту жүйесін жүзеге асырушы А.С. Границкая- Морис Торез атындағы шеттілдер институтының профессоры. Николай Петрович Капустин-Москва педагогикалық университетінің доценті бейімді оқыту жүйесін әр оқушының танымдық дамуының тиімді әдістерін, өзінің қабілеттері мен жеке тұлғалық қасиеттерінің арқасында математикалық білімді кеңінен игеруге болатынын негіздеген. Оқушының тез бейімделуі арқасында оның басқа да қырларын ашуға болатынын атап көрсеткен. Ашықтық, басқамен ой бөлісе алу, бір-біріне сенім арту арқасында жұптық жұмыстарды жандандыруға болады.

Бейімді оқыту жүйесінде педагогикалық технологиялардың әртүрлілігі жүзеге асырылады. Мария Монтессорида өз «Балалар үйінде» қолданған. Бұл балаларды тек тұлға ретінде дамуына ғана емес, олардың әлеуметтік-социумда да өз орындарын табуға көмектеседі.

Соның ішінде ескеретін жағдай:

-кейбіреулері жұмысқа мүлде кіріспейді;

-кері байланыстың аздығы;

-оқушыға бейімделуге мүлде уақыт бөлінбейді;

Білім беру аясында- мұғалім тек бағыт беруші ғана, оқушы білімді алушы, ізденуші. Демек, осы кезде олардың өз бетімен жұмыс жасай алуы, бір-біріне көмек бере алуы маңызды. Өздік жұмыстарды жұптастырып ұйымдастыру тиімді.

1. Негізгі және қосымша әдебиеттерді қолдану, өздігінен жаңа тақырыпты ресурс көздері арқылы оқу.
2. Кітапханалық қормен жұмыс
3. Глоссариймен жұмыс
4. Сөздікпен жұмыс (үштілділік)
5. Ғаламтордан ақпарат іздеу
6. Кестелер құру және толтыру
7. Күнделік жүргізу
8. Бейнематериалды қарап, қажетті материалды игеру
9. Әртүрлі аралық бақылауларға дайындық
10. Сыныптан тыс өздік жұмыстары
11. Репродуктивті түрдегі өздік жұмыстар(сұрақтарға жауап, жаттықтырғыштар, зерттеулер)
12. Шығармашылық тапсырмалар
13. Сабаққа хабарлама әзірлеу
14. Ғылыми оқуларға дайындық
15. Есептің моделін құру.

Орта білім беру мазмұнын жаңарту аясында елімізде білім беру үдерісіне елеулі өзгерістер енгізу тек білім мазмұны мен оның құрылымына ғана жаңашылдық әкеліп қоймайды, елеулі өгерістер мұғалімнің өзінің тәжірибесіне деген жаңашылдықты, жаңаша көзқарастар мен тың әдістері енгізуне әкеп соғады. Ұлттық идеясының құндылықтарын дарыту арқылы білім берудің ұлттық моделінің қалыптасуымен қатар еліміздің білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңестігіне кіріктірумен сипатталады. Қазіргі уақытта математика- жаратылыстану пәндерінің ішіндегі ең өзектісі ғана емес, олармен сабақтастырыла оқытылатын пәндердің бірі. Себебі, жаңартылған білім беру мазмұнында пәнаралық байланысқа баса көңіл бөлініп отыр. Математика сабағын ұлттық идеясының

құндылықтарын жүзеге асыра отырып оқытумен қоса, білім алушының қажеттілігі мен сұранысын алға шығару арқылы оқытудың жаңа идеяларын, белсенді әдіс-тәсілдерді жүйелі және тиімді етіп ұйымдастырып қана қоймай, ол әдістердің оқушының өздігінен білім алуға, ізденуге, алған білімін келесі сабақта ғана қолданып қоймай, ол білімнің оқушының өмірлік қажеттілігін қанағаттандыратындай етіп үйлестіру -заман талабы болып отыр. Оқытудың парадигмасы өзгерді. Білім берудің мазмұны ғана жаңарып қойған жоқ, мұғалім мен білім алушының арасындағы қарым-қатынасқа деген жаңаша көзқарас туындады. Демек, әр ұстаздың алдында оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдерін күнделікті жаңартып отыру, жаңа тәсілдер мен технологияларды игеру, осы әдістердің білім алушылардың ойлау дағдыларын арттыруға жұмыс жасайтындай етіп ойластыру міндеті тұр. Қазақстан Республикасының білім беру мазмұнындағы жаңашылдық- заман талабы ғана емес, сол жаңарған заманда өмір сүретін болашақ жастардың сұранысы мен қажеттілігінен туындаған үдеріс.

Әр елдің, ұлттың болашақта өсіп-дамуы, өркендеуі- сол елді құрайтын адами капиталына байланысты. Ал біздің адами капиталымыз- келешектің еншісі, еліміздің иесі-дарынды да талантты жастарымыздың қолында. Ұрпағым білімді болсын деген кез-келген қоғам ғана емес, сол білімнің дәнін себуші-ұстаздар болғандықтан, бізге ұстаздарға қазіргі білім алушыларымызға сапалы білім мен еліміздің ертеңіне қажетті мән-мағыналы, өткенді ескеріп, болашақты болжай алу ғана емес, жастарға өнегелі тәрбие мен білім беру парызы тұр.

Әрбір оқушыны оқытып тәрбиелелеп қана қоймай, ол білім алушының келешекте мәселелерді өздігінен шеше алатындай тұлға болып қалыптасуына әсерін тигізетіндей өзгеше ойлай алатын жаңашыл мұғалім қажет. Өзгермелі қоғамда- өзі ғана өзгеріп қоймай, айналасын да өзгеріске ұшырата алатын ұстаздар үшін жаңаша біліктілік пен идея қажет. Осындай біліктілік пен идеяны- жаңартылған білім мазмұнына байланысты өзара озық тәжірибе тарату бере алады. Әр оқушының қажеттілігін, олардың жаңа білімді қабылдай алу іскерлігін ескере отырып әр-түрлі ресурстарды қолдану қажеттігіне көзімізді тағы да жеткіздік, себебі, біреуі естіп, біреуі көріп, ал кей біреуі өз қолымен жасап қабылдай алады. Әр қайсысының деңгейі әр қилы. Осы кезде бізге саралауды дұрыс ұйымдастырып, оқушыларға дер кезінде қолдау көрсете білу өте маңызды. Саралау-ол білім алушыға әр түрлі деңгейдегі тапсырмаларды орындату деп біржақты ғана ойлап қоймау маңызды. Мұғалімнің күнделікті сабақты жоспарлауындағы әр кезеңде саралауды ескеруі шарт. Білім алушылардың өмірде табысты болуы- оның өзіне ғана байланысты емес, ол мұғалімнің қабілеті мен құзіреттілігінде екенін жақсы түсіндік.

Оқушының күнделікті әр сабақтағы қадамын бағдарлап отыру үшін-критериалды бағалауды тиімді әрі жүйелі қолданып отыру маңызды. Оқушылардың оқудағы еңбегін қызықты, тиімді ұйымдастыра алуға қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмаларды құрастыру, әр тапсырма сабақ мақсатына сай бағалау крийтериіне жұмыс жасауы қажет. Математикадан құрастырылған тапсырмаларды белсенді әдістер арқылы орындау- білім алушылардың ойлау деңгейін жүзеге асырып қана қоймай, сол деңгейлерді дамытуға мүмкіндік береді. Қазіргі уақытта ұстаздан әр күндегі сабақ барысында қарым-қатынасты ғана емес, кез келген мәселе барысында немесе мәселелік жағдайларға байланысты қажетті және ерекше білім мен ойлау деңгейін, шығармашыл көзқарасты қажет етіп отыр. Осыларды жүзеге асыру үшін-мұғалім жан-жақты ізденіп, өз пәнінің ғылымилығын ғана жетік біліп қоймай, оны жеткізудің тың жолдарын іздеуді талап етеді. Білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты-білім мазмұнының жаңаруымен қатар, критериалды бағалау жүйесін енгізу және оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді.

Кейінгі кезедерде әлемдік білім аясында көптеген жаңашылдықтар болып жатыр. Соның бірінен де кем қалмау үшін, мұғалім өзін ғана емес, өз оқушыларын да жаңалыққа жетелей білуі шарт. Бұрынғыдай бір пән мұғалімі –бір әлем емес, мектептегі бар мұғалім бір мақсат, бір міндетпен әр пән мұғалімі басқа пән мұғалімдерімен тығыз байланысты

болып, білім алушының жан-жақты дамуын бірлесіп жүзеге асыратын алып күш иелері. Осының дәлелі ретінде осы соңғы жылдарының ішінде оқушылардың ғылыми зерттеу жұмыстарына тақырыптың өзектілігін математиканың басқа салалармен байланысын анықтап, биология, география, психологиялармен біріктіріп жақсы нәтижелерге жеттік. Осының барлығы оқушылардың бойында жұптасып, бейімделіп, сыни ойлау қабілеттерінің артуының нәтижесінде жеттік. Ынтымақтасқан ортада, бір-біріне қолдау, сыйластық қабілеттері арқылы олардың математика сабақтарында жұптық, топтық жұмыстарды табысты жасау нәтижесі арқылы келеді.

Ғылым мен техниканың күнделікті өзгерісіне байланысты педагогика ғылымының теориясы ғана емес, практикасы да толықтай өзгеруде. Өзара озық тәжірибені тарату, бөлісу- мұғалімдердің тәжірибесіне өзгеріс туғызып қана қоймай, біздің белсенділіктерімізді арттырады. Біздің, яғни мұғалімдердің, шеберлегіміз артқан сайын, білім алушыларымыздың да тұлға ретінде белсенділіктері арта түседі, берген білім де нәтижесіне жетеді.

Қазіргі қоғамның зиялы болашағына білім беру- жаңаша ойлау ғана емес, сын тұрғысынан ойлай білу, сана әлеуетін жоғары деңгейде дамыту, дені мен тәні сау, рухы мықты, болашақта өз білімін Қазақстан Тәуелсіз еліміздің дамуы мен қарқындауына жұмсайтын- зиялы ұрпақ тәрбиелеу деп ойлаймын. Демек, бағдарлама- ұстаздарға зор міндет пен ұрпақ алдындағы жауапкершілікті жүктейді. Тәжірибемізді күнделікті өмірде шыңдай түсіп, оқушылардың бойына өмірлік қажетті дағдыларды дарытуға жұмсауымыз үшін, бізге әлі де тынымсыз ізденіс пен еңбек қажет. «Мұғалім көп әдісті білуге тырысуы керек. Оны өзіне сүйеніш, қолғабыс нәрсе есебінде қолдануы керек»,-деп жерлесіміз Ахмет Байтұрсынов айтқандай, білім беру мәселесі жаңа қоғам мүддесіне сай болуы керек. Өз пәнін терең біліп қана қоймай, әр оқушының қажеттілігі мен қабілетіне сай түрлендіріп жеткізе білу хас шеберлікті талап етеді. Демек, жаңа бағдарлама- білім алушының функционалдық сауаттылығына негізделген.

Әдебиеттер:

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық Бірінші (ілгері) деңгей. 2015.
3. « Тәжірибедегі рефлексия» жалпы білім беретін мектептердегі педагогика кадрларының кәсіби даму бағдарламасы Тренерге арналған нұсқаулық. 2016.

Кыпшакпаева А.О.
Ұлытау ауданы, «№5НОМ» КММ

МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ЗЕРТТЕУ ҚЫЗМЕТІ: АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ ЖӘНЕ КЕДЕРГІЛЕРІ

Көшбасшылық және шағын жинақты мектепті басқару» педагог қызметкерлер мен шағын жинақты мектеп басшыларының біліктілігін арттыру курсының екі бетпе-бет кезеңінде білім алдым. Бағдарламаның мақсаты: шағын жинақты мектеп басшыларының педагогикалық және басқару шеберлігін жетілдіру, білім беру салалары мен деңгейлері бойынша жаңартылған оқу бағдарламалары мен критериалды бағалау жүйесін енгізу мәнмәтінінде оларға әдістемелік қолдау көрсету болып табылады. Мен осы курсты оқи отырып, тренерімнен ұстаздарға өзгермелі қоғамда өмір сүруге бейім, жаһандық көзқарасы, XXI ғасырда талап етілетін дағдылары қалыптасқан тұлға ретінде оқыту мен тәрбиелеу міндеті қойылып отырғаны туралы ұғындым. Сондықтан да, осыған сай мектепті түбегейлі өзгеріске ұшырату біздің қолымызда екенін түсіндім.

Сабақты зерттеу (Lesson study) тәсілі - мұғалімнің кәсіби білімін үздіксіз жетілдірудің тиімді әдістерінің бірі. Lesson study Жапонияда 19-ғасырда жаңа жалпы білім беретін жүйе орнатқан уақытта мектеп базасында, сонымен қатар өңірлік және ұлттық

деңгейде пайда болды. Тәсілдің негізі Батыста қолданылатын «Іс-әрекеттегі зерттеу» тәсілдемесінен 140 жыл бұрын XIX ғасырдың 70 - Жапонияда құрылған. Lesson Study аясында өзінің қорытындыларын құжаттап, оқытумен оқуды жоспарлауды, оқытуды, талдауды бірлесіп жүзеге асыратын мұғалімдер тобы қатысады (Дадли, 2011).

Зерттеу сабағы шынайы сыныптағы сабақ; қатысушы мұғалімдер оқушылардың ойлау, оқу әрекеттерін, мінез-құлқын зерделейді. Сонымен қатар, мұғалімдердің үздіксіз білім алып, үздіксіз өз тәжірибелерін жетілдірудің бірден-бір жолы. Сабақты зерттеу үдерісі үш кезеңнен: жоспарлау кезеңі, зерттеу сабағы, сабақтан кейінгі шаралардан тұрады. Бірінші кезеңнің мұғалім үшін тиімділігі: топ құру арқылы ынтымақтастықта жұмыс жасай білу, бірлесе жоспарлай алу, мінсіз сабақ жоспарын құруды үйренеді. Осы кезеңде пән бойынша ұзақ мерзімді оқу мақсаттарын, оқушылардың академиялық, әлеуметтік дамуын талқылау арқылы пәндік білімдерін дамытады. Екінші кезеңде мұғалімдердің оқушыларды бақылау дағдылары артады. Үшінші кезең сабақты талдау мен білімді жинақтаудан тұрады. Сондықтан, сабақты зерттеу мұғалімнің үздіксіз кәсіби дамуының қуатты құралы.

Бірінші бетпе-беттен мектеп тәжірибесінен өтуге келген кезден бастап, мектеп басшысының қолдауымен сабақты зерттеу үдерісін бастап кеттім. Ол үшін ең алдымен мектеп мұғалімдерін жинап «Lesson study» тәсілінің ұғымы, өткізу кезеңдері туралы тізбектелген коучингтер өткізіп алдым.

Топты қалыптастыру. Ол үшін мектептегі деңгейлік курс бітірген сертификатталған мұғалімдерді «қозғаушы күш» ретінде алға тарттық. Ол мұғалімдер бірден келісе кетті. Біздің мектеп мұғалімдері өзінің сабағын зерттеумен бірінші рет айналысып жатқандықтан, зерттеу бойынша көптеген сұрақтар туындап жатты. Әр кезде оқыту әдістерінің дұрыс таңдалып жатқанына күмән туғыза бастады, сондықтан «сыншы дос» ретінде өзімнің тренеріммен әрқашан байланыста болып отырдым.

Зерттеудің ортақ тақырыбын анықтау. Мектеп оқушыларынан, ата-аналарынан және мектеп қызметкерлерінен жинақталған деректерге негізделген триангуляция нәтижелерін талдау, өңдеу арқылы мектептің дамыту мақсатын белгілеу үшін мектебімнің бастапқы жағдайын зерттедік. Мысалы айтатын болсақ, мектептегі оқушы мен ата-ананың пікірі назарға алына бермеуі, көшбасшылықтың болмауы мектептің дамуына кедергі келтіретіні сөзсіз. Сонымен қатар, оқушылардың кері байланыс беруінің әлсіздігі, топтық жұмыстардың ережеге сай жүргізіле бермеуі, тиімді кері байланыс дағыдалырының қалыптаспауын көрсетеді. Осыған сай «Lesson Study» тәсілін оқу мен оқытуға енгізе отырып, 5-8 сыныптардағы оқу мен оқытудағы кедергілерді қалай жоюға болады?» деген зерттеу сұрағын таңдап алдық. Сабақты бақылау кезінде мұғалімдер жақсы әдіс-тәсілдермен бөлісіп, өздерінің оқыту мен бақылау дағдыларын дамыта алады. Оқушылардың қажеттіліктерін анықтай алады. Осылайша, топ өзінің алдына зерттеу мақсаттарын қойды.

- Сабақтың әр кезеңінде оқушылар үшін жетістіктер критерийлерін құруды үйренеді;
-оқыту үдерісіндегі кері байланыстың рөлін анықтайды;
-оқытудағы ілгерілеуді қадағалау үшін қалыптастырушы бағалаудың тиімді түрлерін таңдайды;
-топта ұйымдаса жұмыс істей отырып, әр оқушыны оқу үшін бағалауға, тиімді кері байланыс бере білуге тартады.

Оқушылар жетістік критерийлеріне сүйене отырып, өзінің сабақтағы жұмысына келтірілген кедергілерді анықтай алады, түзету жұмыстарын белгілей алады. Осылайша, біз сабақты зерттеу сұрағын, мақсатын анықтағаннан кейін, зерттеу мәселесі бойынша нәтижелерге қол жеткізу үшін бір айдың ішінде бір циклін өткізуді жөн көре отырып, ақылдастық.

1. Сабақты бірлесіп жоспарлау.
2. Бақыланатын оқушыларға назар аудара отырып, бір сабақты өткізу бақылау.
3. Сабақ туралы пікірін білу үшін оқушыдан сұхбат алу.

4.Бірлескен талқылаудан кейін жасалған қорытындыларды ескере отырып, сабақты қайтадан жоспарлау.

Сабақты зерттеу үдерісінің басты кезеңі сабақты жоспарлау және өткізу болып табылады. Зерттеу сұрағы басы назарда ұсталынады. Сонымен, бірінші сабақ барысында бақылаушы мұғалімдердің әрқайсысы өздеріне бекітілген оқушыларды нақты бақылады. Бірақ біздің тәжірибемізде бақыланып отырған оқушы сабақ үстінде өзін өте ыңғайсыз сезініп отырғанын бақыладық. Сабақтың алғашқы минуттарында сабақ беріп отырған мұғалімнің өзі де қысылып, біраз алаңдады. Біраз қалыптасқаннан кейін оқушы да мұғалім де оқыту үдерісіне белсене қатыса бастады. Оқушының әрбір қимылы, сөйлеген сөзіне дейін деректер болып жинала береді. Жиналған деректерді, фотоларды талқылап, интерпретациялағаннан кейін, дәлелдемелерге айналады. Сол дәлелдемелер арқылы жүргізілген сабақтың тиімді, тиімсіз жерлерін көруге болады.

Сабақтан кейінгі талқылау жүргізілген тотық жұмыс өз нәтижесін берді, өйткені топтар пәнге деген қабілеттері және оқушының психологиялық үйлесімділігі ескеріле отырып құрылған болатын. Екі топтың әрқайсысында бақыланатын оқушылар болды. Мұғалім сабақ басталғасын оқушыларға жетістік критерийлерін жеткізді. Оқушылар сабаққа белсене қатысты. Тапсырманы орындау барысында мақсатын түсіне білді, нені оқытатынын білді, тапсырманы орындағаннан кейін ұсынылған критерийлер бойынша бағаланып отырылды.

Сабақты зерттеу барысында артықшылықтары, кемшіліктері бар екеніне көзіміз жетті. «Lesson Study» тәсілі сабақтардың сапасына оң әсерін тигізетінін байқадық. Бірлескен оқу ортасында мұғалімдер мен оқушылардың тұрақты қолдауы мен іс-әрекеттері арқылы, оқушылар белсенді сыни тұрғыдан ойлауға тартылады. Жұптық, топтық, командалық жұмыс барысында орнайтын ынтымақтастық арқылы мұғалім мәдениетін көтеруге ықпал етті. Оқушының білім алуға деген көзқарасы өзгерді. Мұғалімдердің өз сыныптарында оқыту мен оқу тәжірибесіндегі өзгерістер туралы дәлелдері; Сыныптағы сабақ берген мұғалімдердің жаңа технологияларды меңгере отырып, сабақтың әдіс-тәсілдерін өзгертті. Өзгеру барысында оқушы мен мұғалім арасындағы көзқарас өзгерді. Сабақты жоспарлау барысында мұғалімдер ынтымақтаса, бірлесе отырып жұмыс жасауға қалыптасты. Сабақты талдау, жоспарлау, рефлексия жасай білу, кері байланыс беру дағдылары арта бастады. «Сабақты зерттеу» тәсілі оқу үрдісінде оқушылардың қызығушылығын оятуға, белсенділігін арттыруға, оқушыларды терең зерттеуге, мінсіз оқушы тәрбиелеуге, мұғалімнің шеберлігін арттыруға, бір –бірімен іс-тәжірибе алмасуға өте тиімді әдіс екендігіне көз жеткіздік. Бұрынғы тәжірибемізде сабақ жоспарларын бірігіп шешу деген бұрын болмаған еді. Болсада бір жақты... Ал қазір жағымды ынтымақтастықта бірлесе, оқыту мен оқу үдерісінде туындаған кемшіліктерді бірге жоюға, зерттеуге ат салысудамыз. Ең бастысы бір-бірімізге деген сенімділігіміз арта түсті. «Сабақты зерттеу» тәсілі арқылы мектепшілік қоғамдастықтың жүйесі жүйелі түрде жұмысын бастап кетті.

Үдеріс барысында сәтсіз жақтары да болмай қалған жоқ, болды. Оған дәлел мұғалімнің сабақты жетік түрде талдай алмауы, керекті деректерді тиімді жинай алмауы. Оқушылардың жоғары ойлау дағдысының төмендігі, сұрақ қою дағдысының жетіспеушілігі, ойын еркін жеткізіп, ойын жүйелі айтудан қиналуы сәтсіз жақтары деп есептейміз. Сабақты зерттеу барысында мұғалімдер өздерінің әрекеттерін талдаған кезде дағдының жетіспеушілігінен сабаққа рефлексия жасауы өз деңгейінде болмай жатты. Енді алдыңғы уақытта сабаққа қатысу барысында мұғалімнің рефлексия жасау дағдысын дамыту керек деген ойдамын. «Сабақты зерттеу» тәсілі-мұғалімнің жеке тұлға ретінде оқу-танымдық қызметінде өзін-өзі реттеу; өзін-өзі оқыту, өзін-өзі дамыту және өзін-өзі жетілдіру дағдыларын қалыптастырудағы, яғни мұғалімнің кәсіби дамуына әкелетін жолдарының бірі екенін анықтай алдық.

Әдебиет:

1. А.А. Ошақбаева. Сабақты зерттеуді қалай сапалы жүргізуге болады: Әдістемелік ұсыным- Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2016.
2.Информациялық-методикалық журнал «Педагогикалық диалог» 2019.

Қазыбек Р. Т.
Қарағанды қаласы, «Әл-Фараби атындағы мектеп - гимназиясы» КММ

САБАҚТА ОҚЫТУДЫҢ БЕЛСЕНДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІН ҚОЛДАНУ

Бүгінгі таңда республикамыздың білім беру жүйесі түбегейлі қайта құрылып, оқытудың белсенді әдістері енгізілуде. Сондықтан баланың білім алуға деген құштарлығын ояту үшін қазіргі заманда мұғалім көп ізденіп, сабақтың тиімді өтуіне жұмыс жасауы қажет. Білім сапасы оқушының білімге деген құштарлығымен, қызығушылығына тікелей байланысты екендігі бәрімізге де мәлім.

Оқытудың белсенді әдістері-оқу материалын игеру үдерісінде оқушыларды белсенді ойлау және практикалық әрекетке итермелейтін әдістер. Белсенді оқыту мұғалімнің дайын білімдерді баяндауына, оларды есте сақтауы мен қайта жаңғыртуына емес, оқушылардың белсенді ойлау және практикалық әрекет үдерісінде өз бетінше білімдер мен біліктерді меңгеруіне бағытталған әдістер жүйесін пайдалануды білдіреді. Оқытудың белсенді әдістері-оқу материалын игеру үдерісінде оқушыларды белсенді ойлау және практикалық әрекетке итермелейтін әдістер. Сабақ барысында оқудың белсенді әрекет әдістерін қолданудың нәтижелілігін көруге болады. Сондықтан өз тәжірибеме оқыту мен оқудың жаңа тәсілдерін қолдана отырып, диалогтық оқытудың әдіс-тәсілдерін сабақта тиімді қолдана отырып оң нәтиже беретіндігін түсіндім.

Педагогикалық тәжірибе өзектілігі оқыту немесе оқу диалогы өзіндік ерекшелігі бар қатынас құралы. Бұл балалардың өзара қатынасы, мұғалім мен балалардың, балалар мен оқытушы арасындағы қатынас. Оқу үрдісі тілдесу арқылы жүзеге асады. Дәстүрлі оқытуда көбінесе мұғалімдер оқу диалогы орнына оқу монологын пайдаланды. Бұл кезеңде оқушылардың еркін пікірін тыңдау сирек кездесетін. Оқытудағы тәсілдер мен әдістер түбегейлі өзгеруде.

Қазіргі заман оқушысы оқу бағдарламасының білім, білік дағдыларын меңгеру ғана емес, білімді өз бетімен іздеп, оқып үйренуі керек. Ол өзінің оқу қызметін ұйымдастыра отырып, оқу оқуға дайындығын және оқуға икемділігін жоспарлауы тиіс. Сондықтан оқушы мен оқытушының бірлескен оқыту әдісі монологтан диалогқа қарай ауысуы қажет деп есептеймін.Тәжірибенің жетекші педагогикалық идеясы-сыныптағы оқушылардың бірлескен сұхбаты үлкен пайда келтіретіндігіне дәлелдер бар. Олар:
-оқушы тұлғасының танымдық қабілеттерін дамытуға;
-оқуға жағымды қызығушылық қалыптастыруға;
-белсенді сөздік қорын, ауызша және жазбаша тілін ұстартуға;
-тұлғаның қиындықтарға даяр болу және оны білу, қарым-қатынас, ойын, танымдық, өзін-өзі бекіту қажеттіліктерін қанағаттандыруға ықпал етеді. Әр сабаққа дайындық– мұғалімнің ізденісінің нәтижесі. Сабақты ыңғайына қарай түрлендіре түссе, әр сабақта жаңа әдіс-тәсілдерді қолданса, сабақтың мазмұны ашылады.

Қазіргі таңда оқушылырдың ауызекі сөйлеу дағдыларын дамыту бүгінгі күннің басты талабы болып табылады. Тіл дамыту тіл үйретудегі қарым-қатынас құралын іске асыру оқушылардың тілін дамыту лексикалық және грамматикалық тұлғаларды меңгерту, оларды сөйлемде қолдану дағдыларын қалыптастыру. Сөз, сөз тіркесі, сөйлем арқылы тілдік әрекетке жетелеу болып табылады. Сөйлеу үшін жеткілікті, белсенді қоры болуы керек.Себебі сөздік қоры мол адам өз ойын екінші адамға жеткізуге қиындық тудырмайды. Мен бастауыш сынып ұстазы болғандықтан оқушылардың сөйлеу

дағдыларын қалыптастыру мен дамытудағы бірден бір себепкерімін деп ойлаймын.Себебі ол ұстаздың
мақсаты-оқушылырға сөйлеу мәдениетін меңгерту, ойлау қабілеті мен сауаттылығын арттыру.

Мұғалім оқу үрдісінде белсенді оқу стратегияларын тиімді қолдану оқушының кез келген материалды жақсы меңгеруіне ықпал етеді. Сондықтан белсенді оқыту стратегияларын іс-тәжірибемде көптеп қолданамын. Қай сыныпта болмасын білімді меңгеру оқушының оқу мақсатын түсінуіне байланысты. Білім беру жүйесінде күнделікті сабақ барысында оқу мақсатын түсінген оқушы тақырыпқа байланысты тапсырманы орындай алады. Бұл үшін жаңа тақырыппен жұмыста ең алдымен оқушыларға дұрыс нұсқау беру. Оқушылардың ерекше назар аударатын мәселелерді назардан тыс қалдырмауына жағдай жасау. Белсенді оқу құрылымы оқудың уәжінен, мақсаты мен шартынан және нәтижесінен құрылады. Белсенді оқыту мен оқу үрдісінің қажеттілігінен және оқушының білімге қызығуынан туындайды. Ал белсенді оқуға ұмтылу үшін ықылас, уәж қажет. Уәж белсенді оқу үрдісін дұрыс меңгеруге бағыттайтын күш. Оқушы мақсаты – алда орындалатын іс-қимыл әрекеттің нақты көрінісін көрген соң нәтижеге жету. Менің мақсатым–тақырып бойынша сұрақтар бере отырып оларды қызықтыратын ақпарат алуға жетелеу арқылы нәтижеге жетуге ықпал жасап отырамын.

Оқытудың осындай жаңа педагогикалық технологияларын сабаққа ендіру бүгінгі таңда әрбір ұстаздың басты мақсаты болуы керек. Себебі, елімізге заман талабына сай қалыптан тыс ойлай алатын, шұғыл шешімдер қабылдай білетін, белсенді, шығармашыл азаматтар қажет. Сабақта тек білімділік мақсаттарды шешіп қоймай, балалардың жекелік қасиеттерін, қабілеттерін дамытудың жолдарын қарастыруда қажет деп есептеймін. Мұғалім бұл жүйемен жұмыс жасағанда, үнемі оқушы санасында болып жатқан өзгерістерді бақылап, оның дамуын жан-жақты зерттей отырып, өз сабақтарын соған сай өзгертіп отыруы тиіс. Сонда ғана жаңа жүйенің құны болады деп есептеймін.

Оқытудың белсенді әдістерін қолдану арқылы оқушыларды ынталандыру. Оқытудың белсенді әдістері деген не? Оның тиімділігі қандай?

Ең бірінші оқытудың белсенді әдістерін пайдалану арқылы оқушының Райан мен Деки (2009 ж) анықтаған «ішкі уәж» (мотивация) деп аталатын қасиетін оятуға мүмкіндік аламыз. Осы арқылы оқушылар өзін-өзі ынталандыра алады және қызығушылық пайда болады. Ішкі уәж оқушының жаман баға алып қалмау, жазалауға ұшырамау үшін түрткі болып табылатын сыртқы ынтадан айырмашылығы осы. Ғалымдардың зерттеулері нәтижелі оқу үшін оқушының бойындағы ішкі уәж мәні оқушының интеллект мәнінен жоғары болғанын көрсеткен екен. Орта деңгейлі қабілеті бар оқушыда жоғары деңгейде ішкі уәж болғанда ол жоғары көрсеткіштерге қол жеткізе алады. Егер жағдай керісінше болса, оқушының ішкі уәжінсіз оның туа біткен жоғары қабілеті ешбір жақсы нәтиже бермейді.

Біз балаға қалай оқу керектігін үйретеміз. Қоғамда болып жатқан күрделі өзгерістер қазіргі мектеп алдына жаңа мақсаттар қояды. Оқытушылар баланың бойында кез келген жағдайға тез бейімделе алу, күрделі сұрақтарға икемділік пен шығармашылық таныту арқылы шешім таба алу, әр түрлі адамдармен тіл табыса алу сияқты дағдыларды дамытуы қажет. Біз үлкендердің өзіне ұзақ уақыт, бір қалыпты ырғақпен оқылатын дәріс қалай қабылданатынын есімізге түсірейікші. Оқушыларымыз осындай сезімнен арылу үшін сабағымызды басынан бастап оқушыны белсендіруден бастаған жөн.

Сонымен оқытудың белсенді әдістері деген не?

Оқытудың белсенді әдістері–бұл әдіс оқушының танымдық, практикалық іс-әрекет белсенділігін арттыратын, негізінен оқушы мен оқытушының арасындағы белгілі бір мәселені шешуге бағытталған диалог болып табылады. Бұл әдісті қолдану оқытушыдан оқушының жас ерекшелігін, әр оқушының топта жұмыс жасай алу ерекшелігін білу сияқты психологиялық және методологиялық білімнің болуын талап етеді.

Бастауышта өткізілетін барлық пәндерді үйретуде біз оқушыларға жаңа білімді өз белсенділіктерімен алу іс-әрекеттерін ұйымдастыруға ерекше көңіл бөлеміз.«Қар кесегі»,«Шеринг»,«Әдебиет лотосы», «Бүгін,кеше,ертең», «Неге? Неге?Неге?», «Коллаж әңгіме» «Жанды әңгіме, «Кинокадр», «Бэкроним», «Константинополь», «Құрастырайық», «Диалог әдісі» «Теннис»,«Ысқыру диктанты», «Өзіңді тап.Өзін тап» «Хан жарлығы»,«Гүл жинау»«Рөлдік ойындар»,«Серпілген сауал», «511», «Әдеби шеңбер» т.б.әдістер сабақтарда үнемі қолданылып келеді.Әр сабақтарда қолданылатын әдістердің бірі: «Миға шабуыл» әдісі-қойылған проблеманы оқушылардың шығармашылық белсенділігіне сүйене отырып шешуге бағытталған, оқушыларға проблеманы шешуде жауап нұсқасын таңдауға еркіндік беріліп, оны шешудің неғұрлым көп жолдарын көрсетуге негізделген. Кейін ең жақсы идеялар, шешімдер таңдалынып алынады. Оқушылардың шығармашылығын дамыту осы кездерде нақты жүзеге асады.Өйткені мұғалім осы әдісті пайдаланып оқушыны жан-жақты ойлануға жетелей алады.

«Кинокадр» әдісі. Мақсаты: оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту. Сөздік қорларын көбейту. Барысы: тақырып мазмұнын ашатындай мультфильм не киноны дыбыссыз көрсетіп, дыбыстау.

«Алты неліктен» әдісі арқылы оқушылар мәтінді талқылайды. Оқушылар мәтін мазмұнына сай жұп болып, бір-біріне сұрақтар қояды.

«5-5-1» әдісі бойынша сабақ кезінде меңгергендері жайлы 5 сөйлем жазады. 5 сөйлемді 5 сөзге қысқартады. Соңында олар 1 сөзге қысқартады. Оқушылар өздерінің түйінді сөзін бүкіл сыныппен бөліседі. Соңғы құнды ойды айту арқылы бағаланады.

«Ысқыру диктанты» әдісі. Мақсаты: сөздік қорын молайту. Мұғалім жасырылған сөздері бар сөйлемдерді оқиды.Оқушы толықтырып, дәптерге жазады. Осы сияқты белсенді оқытудың көптеген әдістері бар, менің ұсынпотырғаным бірнеше түрі ғана.

Осы әдістерді кез келген пәнде қолдануға болады.Қандай әдісті қолдансақ та оқушы тақырыпты өзі меңгеретіндей жағдай жасау, баланың өз-өзіне сенімділік ұялату мүмкін болатын орта қалыптастыру екенін ұмытпағанымыз жөн.

Қорыта айтқанда, оқытудың белсенді әдістері-оқушының іс-әрекеті өнімді, шығармашылық, ізденіске ұмтылатын таситын окыту әдістері, оқушының танымдық іс-әрекетін ынталандырушы және қандай да болсын мәселенің шешу жолдары жөнінде еркін пікір алмасуды көздейтін диалогқа құрылған әдістер.

Әдебиеттер:

1.С.К. Исламгулова. Білім берудегі технологиялар. Алматы 2017 ж.
2. С. Ахметов. Бастауыш сыныпта білім берудің тиімділігін арттырудың жолдары. Алматы.

Ибадельдаева Ж. Р., Испулаева А. Б.
КГУ «Специализированная школа-интернат «Мурагер», Карагандинской области

ОНЛАЙН-ОБУЧЕНИЕ: ТРЕНД СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ.

Современное образование в течение последних двух лет претерпело значительные изменения в области подхода к обучению. Реалии жизни подтолкнули к тому, что владение цифровыми компетенциями для учителя современности стало одним из основных навыков и определили обучение в режиме онлайн как основной тренд.

Интерес ученика к обучению, его мотивацию может повысить педагог, уверенно пользующийся учебной техникой, обучающими платформами.

Применение инновационных технологий – это целенаправленное преобразование содержания обучения, которое направлено на повышение качества образования,

конкурентоспособности не только организации образовании, но и их выпускников, призванное обеспечить всестороннее развитие их личностных и профессиональных качеств.

Инновации в системе казахстанского образования невозможны без модернизации и информатизации школ. Несомненно, что большую роль в удовлетворении образовательных потребностей учащихся играет материально-техническая оснащенность школы. Последние полтора года являются тому подтверждением.

Цифровое обучение стало спасителем в сложный период, поскольку объединило учащихся и педагогов, позволило обучаться непрерывно.

Если в классическом понимании учитель играл роль руководителя и находился в центре, управлял процессами, то в современных трендах он лишь помогает, корректирует процесс и выступает скорее помощником и советчиком, а не руководителем.

Педагог сейчас занимается немного другими задачами:

- старается вовлечь каждого ученика в образовательный процесс;
- поддерживает мотивацию;
- создает и направляет проекты;
- развивает мышление, а не учит;

Педагог и ученик являют работают в сотрудничестве, т.к. образовательная среда предполагает сотрудничество, критическое мышление и работу в команде. Этому способствуют:

- Проектное обучение (PBL — Project Based Learning);
- Геймификация;
- МООС или массовый открытый онлайн курс (Massive Open Online Course)
- Образовательные платформы и т.д.

Проектное обучение (PBL - Project Based Learning) даёт возможность учащимся ознакомиться с новой информацией и развить навыки сотрудничества, работы в команде, лидерские качества, ответственность, необходимые в XXI веке. А педагогу отводится роль наблюдателя, координатора.

При проектном обучении учащийся самостоятельно изучает тему, находит практическое применение своих знаний и вовлекается в процесс на протяжении всего времени.

В нашей школе широко используется данный процесс на протяжении нескольких лет.

PBL - Project Based Learning

При геймификации обучения нами используется игровой подход в действии, различные онлайн игровые платформы, такие как Kahoot, Guizlet, Guizziz и т.д.

Kahoot - игровая платформа для проведения викторин и тестов в игровой форме. Учителя могут создавать собственные викторины либо использовать готовые тесты. Это один из самых быстрорастущих обучающих брендов в мире.

Quizlet — это бесплатный сервис, который позволяет легко запоминать любую информацию, которую можно представить в виде учебных карточек.

Сервис Quizizz ориентирован на педагогов, здесь удобно создавать учебные викторины, тесты и опросы. При помощи этого инструмента можно проводить игры, тесты, опросы и викторины, организовывать соревнования, отслеживать результаты каждого учащегося, устраивать соревнования между учениками.

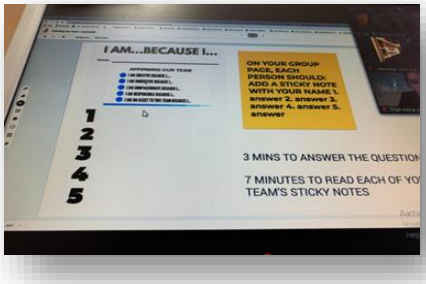

Игровая платформа Kahoot

Даже вернувшись за парты, можно продолжать использовать образовательные платформы: для обучающихся на дому, для тех, кто на карантине, для занятий с заболевшими детьми. Кроме того, педагоги школы продолжают использовать платформы для самостоятельной работы, для подготовки к олимпиадам и т.д.

Отличным решением проблем при переходе на онлайн-обучение служат электронные курсы. МООС или массовый открытый онлайн курс (Massive Open Online Course) также используется нами при работе с детьми.

Школой с начала 2020-2021 учебного года был создан домен @schoolmurager.kz в Google, где были зарегистрированы и созданы аккаунты для всех педагогов и учащихся. Помимо занятий, которые проводились в онлайн режиме в Google Meet строго по расписанию, также в этой системе были созданы курсы для самостоятельной работы, для подготовки к олимпиадам, для дифференцированной работы с отстающими и т.д.

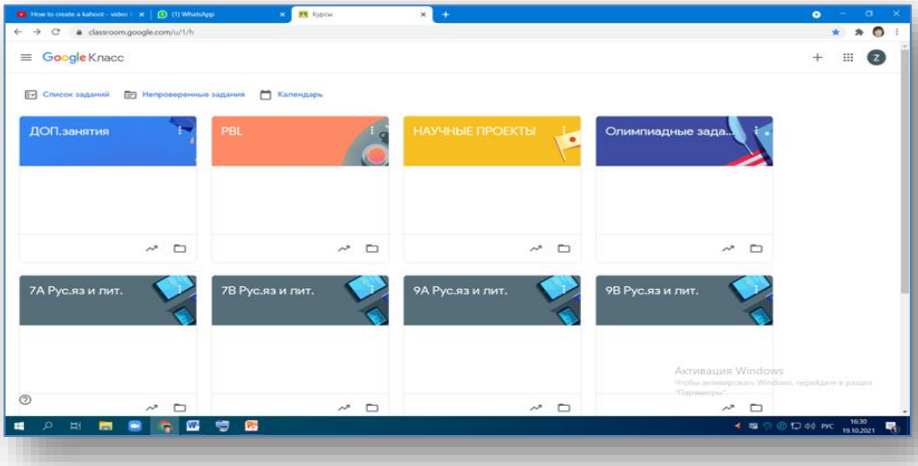

Аккаунт @schoolmurager.kz

Еще одним положительным качеством технологии дистанционного образования, а именно использования образовательной платформы, явилась возможность предоставление доступа к индивидуальному контенту. К примеру, в Google Класс есть возможность отправления индивидуальных дифференцированных заданий. В Google формах

автоматизированная возможность проверки тестов, выявления проблемных зон у каждого ученика и класса в целом.

При онлайн-обучении также возможна интерактивность обучения. Педагогу предоставляется огромный выбор различных платформ.

ZipGrade – приложение, которое позволит проверять тесты за одну секунду. Для этого учителю нужно распечатать бланки ответов, дать заполнить ученикам и просканировать их листы ответов со своего смартфона. Результаты автоматически пересчитываются в проценты и сохраняются в памяти приложения, можно проводить последующий анализ.

Online – доска, Whiteboard. Это интерактивная электронная доска, доступная всем участникам онлайн урока. Это рабочее пространство, на котором можно рисовать схемы, писать текст, делать пометки - все это для того, чтобы учитель и обучающиеся лучше понимали друг друга и не тратили ресурсы своего мозга на представление того, о чем говорится и на запоминание того, о чем было сказано. Именно они спасали учителей языковых дисциплин, математики, физики, ведь презентация не всегда может передать то, что необходимо показывать и объяснять, ведя запись на доске.

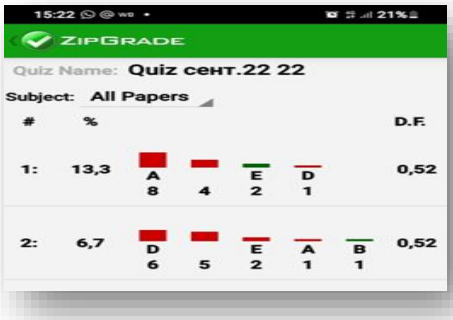

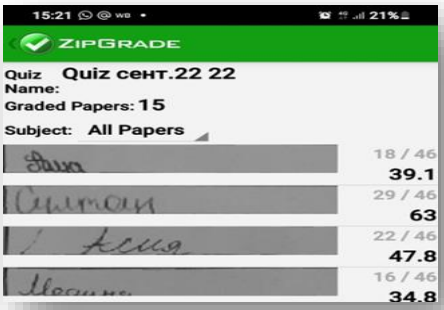

Приложение *ZipGrade*

Международный форум Мексика

Опыт, полученный за время дистанционного онлайн-обучения, показал необходимость того, что педагогам необходимо постоянно совершенствовать свои навыки и цифровую компетентность.

В мире, полном цифровых возможностей, мало уметь пользоваться технологиями, важно при этом оставаться педагогом, который обучается в течение всей жизни и постоянно повышает свою квалификацию. Учителем, готовым делиться знаниями и являющимся ориентиром для ребенка с развитием ценности казахстанского общества.

Литература:

1. Кулемина, Е.Н. Дистанционное обучение и его социальные аспекты / Учебник для вузов // Е.Н. Кулемина. - М.: Фонд Новое тысячелетие. - 2007.
2. Тихонов, А.Н. Технологии дистанционного обучения в России / А.Н. Тихонов, А.Д. Иванников // Высшее образование в России. - 2010. - №3 - С.

3. Осин А.В. Мультимедиа в образовании: контекст информатизации. – М.: Агентство «Идеальный сервис», 2004 – 320 с. 2. Мартынов Д.В., Смольникова И.А. Многоцелевое использование электронных презентаций и требования к ним. / 15-я Международная конференция-выставка «Применение новых педагогических технологий» - М.: Троицк, 2004.
4. http://uu.vlsu.ru/files/Innovachionnie_MO
5. https://www.tyuiu.ru/wp-content/uploads/2015/10/Sborn-TSDO-2016.pdf
6. https://www.eduneo.ru/osnovnye-trendy-v-obrazovanii-po-itogam-konferencij/
7. https://kapital.kz/gosudarstvo/93762/pyat-trendov-global-nogo-obrazovaniya.html

Ибраева К.К., Бакирова Р.А.
Қарағанды қаласы, «Әл-Фараби атындағы мектеп-гимназиясы» КММ

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ҮЗДІКСІЗДІК: ЗАМАНАУИ МЕКТЕП ПЕН ЗАМАНАУИ МҰҒАЛІМ, ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ

«Білімді әрі саналы ұрпақ тәрбиелеу – бұл аса маңызды мемлекеттік міндет. Еліміздің болашағы дарынды, отаншыл жастардың қолында болуы керек», - дейді президентіміз Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев.

Иә, рухани тәуелсіздік пен елдік идеяға қызмет ету мектепте, кәсіптік білім беру және жоғары оқу орындарында үздіксіз іске асып жатады. Өйткені еліміз тәуелсіздік алғаннан бері қоғамымызда бірталай өзгерістер болып жатыр. Бұл өзгерістерді тек оңтайлы жағынан ғана көруге болады. Соның ішінде білім мен ғылым саласында да жаңа талаптар пайда болды. Үздіксіз білім беру жүйесін жандандыру мен білім сапасын жақсарту мәселесі қолға алынды. Жалпы білім беретін және кәсіптік мектеп, орта, жоғары оқу орындарында жас ұрпаққа ғылым саласына терең білім берумен қатар жан-жақты жетілген, еңбекке икемді, барлық игі іс - әрекетте белсенділік көрсете алатын жеке тұлғаны тәрбиелеу басты назарда тұр. Сондықтан да бүгінгі заманда оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру – педагогикалық білім берудің үздіксіздігін жетілдіру басты мәселе.

Яғни, заманауи мектепте XXI ғасыр дағдыларын қалыптастыру саласында педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттырудың өзекті мәселелері алғашқы орында тұр. Ол үшін алға қойылатын басты мақсаттарға назар аударған жөн:

- біріншіден, педагог қызметкерлердің қазіргі заманғы оқушыларды оқытуға дайындығын қамту;
- екіншіден, XXI ғасырдың құзыреттерін қалыптастыру бойынша бейресми білім беру мүмкіндіктерін дамыту;
- үшіншіден, бүгінгі заманғы оқушыларға қажет XXI ғасыр дағдыларын тиімді қалыптастырудың негіздерін, құралдары мен тәсілдерін іздеу, нәтижелі тәжірибелік мысалдарын келтіру;
- төртіншіден, XXI ғасыр дағдыларын қалыптастыру практикасын ұйымдастыру үшін білім беруді цифрлық трансформациялау және цифрлық білім беру ортасын дамыту;
- бесіншіден, XXI ғасырдың дағдылары мен құзыреттерін қалыптастырудың тиімді педагогикалық практикасын жүзеге асыру. Міне, осы мақсаттарға жетудің жолы - функционалдық сауаттылыққакеліп тіреледі. Осыларды жүзеге асырған жағдайда ғана бүгінгі заман талабына сай бәсекеге қабілетті педагог әдістемесіндегі білім мазмұны мен тәрбие үрдісінің ықпалдасуын сабақта және сабақтан тыс уақытта қолдану арқылы функционалдық сауаттылықты арттыра аламыз.

Ал, функционалдық сауаттылық дегеніміз – бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына сай адамдардың экономикалық және саяси, әлеуметтік, мәдени, қызметтерге белсене араласуы, жасына қарамай заманауи талапқа ілесіп отыруы, адамның

мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Негізгі мақсаты жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған адамзатты қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Мұғалім балаға білім бере отырып, оның өздігін, еркіндігін, белсенділігін, шығармашылық тұрғыда ойлауын қалыптастырып және баланың өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландырады. Сондай-ақ, мұғалім оқушылардың мектепте алған білімдерін, іскерлік дағдыларын, адами іс әрекеттерін әр түрлі салаларда және тұлға аралық қарым-қатынастарды өмірлік міндеттерін шешу үшін пайдалануға баулиды. Осының бәрін іске асыру үшін заманауи мектепте заманауи мұғалім болу керек.

Заманауи мектепте заманауи мұғалімнің функционалдық сауаттылыққа жетелейтін бірден бір тәсіл – құзіреттілік әдісі. Құзыреттілік әдіс-тәсілдер арқылы білім беру мақсаты білім алуға үйрену, яғни таным қызметінің мақсаттарын белгілеп, мақсатқа жету үшін тиімді жолдарды табу және өз қызметін ұйымдастыра алу болып табылады. Сонымен қатар, тиімді ғылыми ақпаратты қолдану арқылы ақиқат құбылыстарды, олардың мәні мен себептерін түсіндіре алу, негізгі мәселелері (экономика, саясат және т.б.) бойынша өз көзқарасы болуы мен пікірін білдіре алу іскерліктерін дамытуға септігін тигізеді. Құзыреттілікті әдіс-тәсілдерді қолдану рухани құндылықтар әлемінде бағытталушылық, түрлі әлеуметтік көздерді жүзеге асырумен байланысты, түрлі кәсіби қызмет түріне қатысты мәселелерді шешуге үйретуде үлкен маңызға ие.

Сондай-ақ, бұл әдіс-тәсіл оқытудың шығармашылық сипатын да негізге алады, білім алушылардың өнімді ізденуі бірінші орынға қойылады. Осыған байланысты оқу үдерісі де өзгереді, шағын топтағы оқушылардың жобалау әрекеті, жеке оқу траекториясын жасақтауы, пәнаралық байланысты қолдануы, зерттеу тақырыбын жасақтауда білім алушылардың өз бетінше білім алуы оқытудың тиімді формалары болып табылады.

Атап айтар болсақ, құзіреттілік әдіс-тәсілді қолдану функционалдық сауаттылықты арттырудың қайнар көзі. Функционалдық сауаттылық - білім беру жүйесіндегі күнделікті дағдыдан үйлесімді, күрделі сабақтастықтарды қамтуға ұмтылатын көп деңгейлі оқу жүйесін орнықтыру, жаңа ақпараттық, компьютерлік жабдықтармен жұмыс істей білуге бағыттайды. Бұл да қазіргі заман талаптарына сай педагогикалық білім берудің үздіксіз даму үдерістерінентуындап отыр. Әрине, бұл біздер үшін қуанарлық жайт. Осылайша заман талабына сай, мазмұнды, сапалы білім беру арқылы мұғалім зияткерлік деңгейі жоғары, әлеуметтік сауатты, өзіндік ой тұжырымы мен көзқарасы, дүниетанымы бар жеке тұлғаны қалыптастырады. Осыған орай білім беру жүйесіне енгізіліп отырған өзгерістерге сай оқу процесінде тәрбие тәсілдерін ұлттық психологияға биімдеу, кәсіби бағдар беру оқушының қабілетін, талап-талғамын ескере отырып, барлық пәндерді теориялық, әрі тәжірибелік жағынан терендетіп оқыту да, функционалдық сауаттылықты арттырады. Сондықтан да, заманауи мектеп жасайтын заманауи мұғалім педагогикалық білім беру саласында үздіксіз шыңдалып отыруы қажет.

Сондай-ақ, оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруда ақпараттық-коммуникативтік технологияның алатын орны ерекше. Ақпараттық-коммуникативті ккұралдары оқушылар үшін жаңа ақпарат көздеріне жол ашады, жеке жұмыс пен білім алудың нәтижелілігін, тиімділігін көтереді, кәсіби дағдыларды қабылдау және бекіту үшін, қашықтықтан оқытудың жаңа түрлері мен әдістерін жүзеге асыруға мүмкіндіктер ұсынады. Ол үшін ақпараттық-коммуникативтік технологияны тиімді пайдаланған жөн. Осының ішінде қолданысқа енген тиімді технологияның бір түрі – интербелсенді оқыту технологиясы. Бұл ұжымдық, өзін-өзі толықтыратын, барлық қатысушылардың өзара әрекетіне негізделген, оқу процесіне оқушының қатыспай қалуы мүмкін болмайтын оқыту үрдісін ұйымдастыру болып табылады.

Интербелсенді оқыту - бұл, ең алдымен білім алушымен оқытушының қарым-қатынасы тікелей жүзеге асатын сұхбаттасып оқыту болып табылады. Сабақтағы интербелсенділік әрекет өзара түсіністікке, өзара әрекетке, қатысушының әр қайсысына

қажет есепті бірлесіп шешуге алып келетін-ұйымдастыру және сұхбаттасып қарым-қатынас жасауды дамытуды ұсынады. Интербелсенді тек бір ғана көзқарастың немесе бір ғана сөйлеушінің басым болуы жағдайын болдырмайды.Сұхбаттасып оқыту барысында оқушылар сыни ойлауды, тиісті ақпаратпен белгілі жағдайды талдау негізінде күрделі мәселелерді шешуді, балама көзқарастарды салыстыруды, ақылды шешімдер қабылдауды, дискуссияға қатысуды, басқа адамдармен тиімді қарым-қатынас жасауды үйренеді. Ол үшін сабақта жекелей, жұптық және топтық жұмыс ұйымдастырылады, зерттеу жұмыстары, рөлді ойындар қолданылады, құжаттармен және түрлі ақпарат көздерімен жұмыс жасайды. Әр мұғалім сабақ өткізгенкезде оқушыларға сапалы білім беру үшін жаңа технологияларды пайдалана отырып, сонымен қатар компьютерді, интерактивті тақтаны қолдану арқылы білім берсе, оқушылардың қызығушылығы арта түсері анық.

Интербелсенді тақта – сынытағы оқушылардың барлығын оқыту үшінқ ұнды құрал. Бұл мұғалім жаңа материалды өте қызықты және қарқынды етіп түсіндіруге көмектесетін көзге көрінетін құнды құрал. Оның ақпаратты түрлі мультимедиялық ресурстар көмегі арқылы танысуға мүмкіндігі зор. Ол күрделі тақырыптарды сызба түрінде түсіндіруді жеңілдетіп, күрделі мәселелерді шешуге көмектесе алады. Білім бағыттаушы өздерінің жаңа ойларын, идеяларын әсерлі, тартымды етіп көрсету үшін осы тақтаны қолданса оқу мақсаттарына толық жетеді. Бұл тақтада мұғалім мен оқушылардың жаңа материалдарды бірігіп талдауға мүмкіндігі зор. Зерттеулер көрсеткендей, түрлі ресурстарды, қызықтыруларды ұлғайта отырып қолданса, мұғалімдер үшін де, оқушылар үшін де интербелсенді тақта сабақты қызықты ететіні анықталды. Интербелсенді тақтамен дұрыс жұмыс жасаса, оқушылардың білімдерін тексереде алады. Интербелсенді тақта сыныптағы барлық оқушылардың басты назарына алынады. Ал егер декеректі материалдардың барлығы алдын ала дайындалып, түсінуге оңай болса, сабақтың жақсы қарқынды өтуін қамтамасыз етеді. Интербелсенді оқыту моделін пайдалану – өмірлік жағдаяттарды модельдеуді, рөлді ойындарды қолдануды, мәселені бірлесіп шешуді қарастырады.

Сонымен қатар, педагогикалық білім беруді үздіксіз дамытуда орын алатын- «Сын тұрғысынан ойлау» стратегиясы. Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз – ой қозғай отырып, оқушының өз ойымен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген, білгенін талдап, салыстырып, жүйелеп, білмегенін өзі зерттеп, дәлелдеп, тұжырым жасауға бағыттау, өз бетімен және бірлесіп шығармашылық жұмыс жасау. Өйткені функционалдық сауаттылық адамның мамандығына, жасына қарамастан үнемі білімін жетілдіріп отыруға жетелейді.

Сабақ беру барысында мынадай әдіс тәсілдерді қолдану арқылы оқушылардың сабаққа ынтасын арттыра отырып, білім сапасын жетілдіріп, сауатты болуға дағдыландырады. «БББ» кестесінің алғашқы екі кестесін, яғни «не білемін», «не білгім келетіні» оқушылар жаңа тақырып басталмас бұрын толтырады. Жаңа білімнің маған берер пайдасы қандай болмақ деген сұрақтарға жауап беруге ұмтылады. «Ойлан, жұптас, бөліс» – оқушыларға қандай да болмасын сұрақ, тапсырма берілгеннен кейін оларды тыңғылықты орындауға бағытталған тәсіл. Тақтада сұрақ, тапсырма жазылғаннан кейін әрбір оқушы жекеше өз ойлары мен пікірін берілген уақыт ішінде (2-3 минут) қағазға түсіреді. Содан кейін оқушы жұбымен жазғанын 3 – 4 минут талқылайды, пікірлеседі. Мұғалім 2-3 жұпқа өз пікірлерін бүкіл сыныпқа жариялауын сұрануына болады. «Фрейер моделі» әдісін тілдік пәндерді оқытқанда қолданған өте тиімді. Бұл жерде мәтіннің ішіндегі түйінді сөздерді алып, түйінді сөздерге анықтама беріледі.

«Оңай және қиын сұрақтар кестесі» - бұл кестені оқушылар қандай да болмасын мәселе бойынша өз пікірін келтіру үшін немесе жаңа ақпаратпен танысқанда толтыра алады. Кестенің сол жағына олар түсініктері бойынша оңай, ал оң жағына қиын сұрақтарды келтіреді. Мысалы, оңай сұрақтар дегеніміз мәтінде жауабы бар сауалдар, ал қиын сұрақтардың жауабы мәтінде жоқ, оларға тек өзіндік тұрғыдан ғана жауап беруге болады.

Бұл стратегияларды ұйымдастырғанда оқушылар бір-біріне көмектесетіндей, бір-бірімен бірігетіндей жағдай жасау керек. Сонда сабақ тек білім беру қызметін ғана емес, тәрбиелеу қызметінде атқарады. Мұндай сабақтардың өтілуі нәтижесінде оқушыларда бір-бірімен сөйлесе білу мәдениеті, тәртіптілік, топқа және бір-біріне жауапкершілік сезімнің болуы, менмендік және жалқаулықтан безу қасиеттері қалыптасады.Білім мазмұны мен тәрбие үрдісін ықпалдастыра отырып сабақ жүргізу нәтижесінде оқушының білім сапасының молая түсуіне, тәрбиелік санасының толыса түсуіне, олардың пәнге қызығушылығының деңгейі артуына тынымсыз еңбек етіп, жан-жақты ізденген заманауи мұғалім заманауи мектеп қалыптастыра алады.

Сонымен функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады, сондықтан теория мен тәжірибені байланыста болуын қамтамасыз ету үшін әрбір пән бойынша берілетін білімнің мазмұны мен көлемін анықтағанда теориялық қағидалардың, заңдылықтар мен ережелердің, яғни ұғымдық-ақпараттық материалдардың бала өмірінде кездесетін түрлі проблемалық мәселелерді шешуге көмегі тиетіндей, бала оны қолдана алатындай тәжірибелік маңызы ескерілуі тиіс.

Себебі қоғам алдында тұрған ең жауапты міндет – тәуелсіз мемлекетіміздің әлемдік бәсекеге қабілетті озық елдер қатарына қосылуына, болашақта барыс еліне айналуына бел буып, үлес қосып, ел ертеңін айқындайтын өскелең жас ұрпақты адамгершілік қасиетке азаматтық тұрғыда тәрбиелеп, білім беру болып табылады. Иә, білім мазмұны бала бойында дұрыс қалыптасуы үшін ең бірінші адамға тәрбие берілу керек. «Тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы»,- деп Әл Фараби бабамыз өте дұрыс айтып кеткен. Әр сабақ және сабақтан тыс уақыттағы іс шарада білім мазмұнының тәрбие үрдісімен ықпалдасуы қамтамасыз ету педагог әдістемесіндегі басты шеберліктердің бірі. Ендеше, әр тақырыпта білім мазмұнының тәрбие үрдісімен ықпалдасуының қолайлылығы педагог үшін де, оқушы үшінде жетістік. Осыдан келіп оқушының функционалдық сауаттылығы артады. Заманауи мектепте заманауи мұғалім жұмыс жасайды.

Қазіргі таңда жалпы қоғамдағы өзгерістер мен жаңалықтар, білім беру жүйесіндегі реформалар педагог қызметкерлердің ғылыми негізде ойлануына, жаңа идеялармен, жаңа жүйелермен жұмыс жасауына негіз болары анық. Олай болса, кез-келген мемлекетте сапалы да саналы түрдеүздіксіз білімнің берілуі білім беру жүйесіндегі жаңашыл педагогтер мен зиялы қауымның ғылыми-ізденушілік деңгейіне байланысты. Заманауи мектепте – заманауи мұғалім ғана жұмыс жасау керек. Сондықтанда Дәстүрлі білім беру жүйесінде кәсіби білім беретін оқу орындарының басты мақсаты – мамандықты игерту болса, ал бүгінгі таңда білім беру жүйесіндегі өзекті мәселелердің бірі – әлемдік білім кеңістігіне ене отырып, бәсекеге қабілетті тұлға дайындауда жеке тұлғаның құзырлылық қабілеті негізінде нәтижеге бағдарланған білім беру жүйесін ұсыну.

Түйіндей келсек, заманауи мектепте заманауи мұғалім заманауи технологияны пайдалана отырып білім берген жөн. Мәселен, мұғалім «Модульді оқыту технологиясын», «Дамыта оқыту технологиясын», «Деңгейлеп оқыту» технологиясын», «Дидактикалық бірліктерді шоғырландыру технологиясын», «Блум таксономиясын», «Ойын технологияларын қолдану арқылы» оқушыны сабаққа қызықтыра алуы керек. «Қара жәшік», «Топтастыру», «Бес жолды өлең» т.б. әдістер сабақтың мазмұнды да, қызықты өтуіне өте пайдалы. Өйткені бұл әдіс-тәсілдердің бәрі оқушыны білім беріп қана қоймай өмірге тәрбиелейді.

Қай пәнді алсақ та, білім мазмұнын берілетін тақырыпқа сай ашып, шығармашылық, зерттеу жұмыстарын жүргізіп, танымдық табиғатын саралай түсіп, тәрбие үрдісімен ықпалдастыру заманауи мектептегі заманауи мұғалімнің жеңісі.

Білім мазмұны мен тәрбие үрдісін ықпалдастыра отырып сабақ жүргізу нәтижесінде оқушының білім сапасының молая түсуіне, тәрбиелік санасының толыса түсуіне, олардың пәнге қызығушылығының деңгейі артуына тынымсыз еңбек етіп, жана-жақты ізденген заманауи мұғалім заманауи мектеп қалыптастыра алады. Педагогикалық білім берудегі үздіксіздік: заманауи мектеп пен заманауи мұғалім, функционалдық сауаттылық екенін естен шығармаған жөн. Жаңа білім беру аясындағы әдіс-тәсілдеріміз педагогикалық шеберлігімізді шыңдап, мұғалім мен оқушы болып қана емес, мұғалім мен ұжым, мұғалім мен ата-ана болып баланы өмірге тәрбиелейік. Білім шыңы-жаңашылдық пен заманауилылықтан қалыс қалмайық, әріптестер. Ендеше, оқушыларға берген біліміміздің мазмұны тәрбие үрдісімен ықпалдаса отырып шәкіртімізге ой саласын! Функционалдық сауаттылығымыз арта түссін! Тек қана заманауи мектепте заманауи мұғалім, заманауи мұғалім заманауи мектепте жұмыс жасасын! Педагогилық білім беру үздіксіздігі заман талабына сай алға жылжи берсін!

Әдебиеттер:

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық «Бастауыш сыныпта қолданылатын педагогикалық тәсілдер» 2018 ж.
2. Бастауыш сынып мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау бойынша нұсқаулық «Критериалды бағалау жүйесі» 2020 ж.

Ибышев Р.Н.
КГУ школа интернат №24. города Балхаш, Карагандинской области

ВЛИЯНИЕ ЗАНЯТИЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРОЙ НА УРОВЕНЬ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Физические упражнения могут заменить
множество лекарств, но ни одно
лекарство в мире не может
заменить физические упражнения.
Анджело Моссо

Спорт без фанатизма — это хороший спорт. Это здоровый образ жизни, именно он дает необходимую пользу человеку. Занимаясь спортом, при соблюдении определенных правил можно заметно улучшить самочувствие. Правила эти довольно просты и известны. Они, в частности, включают в себя соблюдение режима, правильное и сбалансированное питание, наличие постоянной физической активности, крепкий сон и прогулки на свежем воздухе.

В данной статье рассмотрены вопросы влияния физической культуры и спорта на уровень физической подготовленности школьников.

Цель работы: изучить влияние занятий физической культурой и спортом на уровень физической подготовленности школьников.

Задачи:

1. изучить методическую литературу по выбранной теме;
2. изучить проблему влияния физической нагрузки на уровень физической подготовленности школьников;
3. провести и проанализировать анкетирование среди школьников.

4. провести тестирование уровня физической подготовленности (методика проведения тестирования) и проанализировать.

Изучение уровня физической подготовленности школьников - задача, которая часто ставиться в практике физкультурно-спортивных исследований.

Помните, как еще сами, будучи школьниками, вы ленились идти на урок физкультуры? Не хотелось тащить с собой на уроки дополнительную сумку с формой, отвлекаться от более важных уроков – английского языка, физики, истории – на какие-то пробежки, прыжки через козла, эстафеты и выпады. Да и вообще школа казалось местом, где чем-то новым и полезным наполняются именно мозги. Причем тут отжимания и наклоны?

Многие и сегодня не осознают, насколько важны для здоровья маленьких детей, подростков и юношей обоих полов такие передышки. Даже называть их передышками было бы не совсем верно. Дело в том, что уроки физкультуры настолько важны для школьника, что переоценить их значение практически невозможно. Посмотрите вокруг себя – как помолодел диабет. Как часто у ваших коллег младше 30 лет болит голова или ломит спину от сидячей работы. Как много людей самого разного возраста с ярко выраженным лишним весом, одышкой, врожденными заболеваниями. А ведь многих таких проблем можно было бы избежать, введи эти люди в свою жизнь буквально минуты физкультуры с самого детства.

Именно поэтому физкультура в школе – один из самых важных предметов. Ведь ребенок должен развиваться гармонично. Главное в современной системе образования – не только умственное становление, но и развитие силовых, волевых качеств, а что помогает в этом лучше спорта? Те 1-2 урока физической культуры – подчеркну, культуры – в неделю, которые получают наши дети, помогает им стать более здоровыми, учиться лучше, дышать глубже, думать результативнее.

Мои наблюдения за годы работы учителем физической культуры говорят, что сегодня дети совсем не склонны к спорту. И прежде чем научить их физической культуре, привить ее, моя задача - заинтересовать школьников. Честно говоря, это любимая часть моей работы. Мне нравится их заинтересовывать, я получаю удовольствие, когда вижу результат своего труда – когда дети начинают тянуться к спорту.

Резюмируя – почему необходимо заниматься физкультурой?! Во-первых, на уроках ребенок морально устает, и физкультура необходима ему просто для встряски. Во-вторых, если смотреть с научной точки зрения, то регулярные физические упражнения важны для предотвращения потери мышечной массы и поддержания силы мышц в борьбе с возрастными изменениями. Физические упражнения способствуют формированию более плотных и крепких костей у людей молодого возраста – что позволяет им сохранить хорошую форму и во взрослой жизни. А все мы понимаем, как сильно эта форма им нужна при современных физических, умственных и психологических нагрузках на работе и в семье.

В.К. Бальсевич считает, что основой содержания занятий физической культурой со школьниками должна стать такая система, которая оказывает видимый тренирующий эффект и направлена на повышение функциональных возможностей организма.

Таким образом, наличие широкого спектра мнений ученых и специалистов о путях дальнейшего развития школьной физической культуры, свидетельствует об имеющихся невостребованных резервах использования ее урочной формы.

На мой взгляд, настал период, когда необходимо проведение уроков определенной направленности с использованием средств одного-двух видов спорта, наиболее популярных в школе.

Необходимо рассмотреть вопрос о физической подготовленности школьников. С этой целью было проведено анкетирование по теме: «Физкультура и спорт в моей жизни». Анкетирование имело анонимный характер.

Получены следующие результаты анкетирования:

1. Выполняете ли Вы утреннюю гимнастику?
Да — 5 человек, нет — 2 человека, редко — 13 человек.
2. Выполняете ли Вы дома физические упражнения?
Да — 5 человек, нет — 7 человек, редко — 8 человек.
3. Посещаете ли Вы спортивные секции?
Да — 7 человек, нет — 10 человек, редко — 3 человека.
4. Регулярно ли Вы посещаете занятия физкультуры?
Да — 19 человек, нет — 0 человек, редко — 1 человек.
5. Часто ли Вы пропускаете занятия физкультуры?
Да — 1 человек, нет — 14 человек, редко — 5 человек.
6. Если пропускаете, то по какой причине?
Респонденты отвечали по причине болезни или
«забыл форму».
7. Нравятся ли Вам занятия физкультуры?
Да —20 человек.
8. Сколько времени в неделю занимаетесь в спортивной секции?
До 1 часа — 16 человек, от 1 до 3 часов — 0 человек, от 3 и более часов — 4 человека.
9. Нравится ли Вам на занятиях физкультуры играть в спортивные игры?
Да — 20 человек.
10. Продолжительность занятий спортом (спортивные секции)?
1 год — 12 человек, 2 года — 4 человека, 3 и более лет — 4 человека.
11. Занимаются ли в Вашей семье спортом?
Да — 15 человек, нет — 5 человек.

Анализируя, проведенное анкетирование спортивные секции регулярно посещают 7 человек и 3человека редко. Посещают спортивные секции более 3 лет — 4 человека, 2 года — 4 человека, 1 год — 12 человек. Из 20 школьников, только у четырех школьников недельная физическая нагрузка составляет более 15 часов, не считая прогулок на свежем воздухе, утренней гимнастики, а у остальных — 3 часа физической активности на занятиях физической культуры, не считая прогулок на свежем воздухе и утренней гимнастики.

Многие респонденты ведут активный образ жизни: выполняют утреннюю гимнастику, много времени проводят на свежем воздухе и интересуют их больше дворовые игры, нежели компьютерные. 100 % школьников посещают занятия физической культуры и всем она нравится. Все школьники любят на занятиях заниматься спортивными играми. Многие школьники отмечают, что в их семье занимаются спортом братья и сёстры или родители. На вопрос: «Почему ты занимаешься в спортивных секциях?», — респонденты отвечали, что физические нагрузки повышают настроение и что они любят принимать участие в соревнованиях.

Оценить общую физическую подготовленность школьников можно с помощью самых разнообразных тестов. Однако, в связи с тем, что полученные результаты тестирования оцениваются лишь путем сравнения, лучше будет выбирать тесты, которые представлены в теории и практике физического воспитания школьников.

В исследовании приняли участие школьники 7 классов.

В учебной программе предусмотрена сдача контрольных нормативов, с помощью которых можно определить уровень физической подготовленности. Были выбраны тесты для проверки скоростно-силовых качеств, гибкости, выносливости, быстроты: челночный бег 4 х 10 м, прыжок в длину с места, наклон вперед из положения стоя на гимнастической скамье, бег 30 м.

Результаты исследования подтвердили, что школьники, которые занимаются дополнительно физическими упражнениями, имеют более высокий уровень физической

подготовленности по всем показателям физических качеств. Развитие физических качеств зависит от продолжительности занятий физической культурой и спортом. На низком и ниже среднего уровнях — контрольный норматив «Прыжок в длину с места» — у восьми школьников. Наиболее высокие результаты были показаны в беге на 30 м. На низком и ниже среднего уровнях — показатели норматива «Наклон вперед из положения стоя на гимнастической скамье» — у пяти человек.

Для повышения уровня физической подготовленности необходимо:

— выполнение утренней гимнастики;

— ответственное отношение к занятиям физической культуры;

— выполнение домашнего задания, направленного на развитие физических качеств;

— дополнительно заниматься физическими упражнениями во внеурочное время.

Выводы.

Мне удалось достичь поставленной цели и проследить важность значения для школьников занятий спортом. По результатам исследования отчетливо прослеживается, что дополнительные самостоятельные занятия физической культурой и спортом также способствуют формированию важных качеств личности: настойчивости в достижении цели, упорству, самосовершенствованию.

Таким образом, основным показателем эффективности физической подготовленности у школьников являются высокие результаты, достигнутые в процессе дополнительных самостоятельных занятий.

Занимайтесь спортом и будьте здоровы!

Список используемой литературы:

1. Власенко П. С., Байковский Ю. В. К вопросу об определении понятий «Спорт» и «Физическая культура» // Олимпийский спорт и спорт для всех: материалы XX Международного конгресса: в 2 ч. СПб.: Изд-во Политехнического ун-та, 2016. Ч. 1. С. 49-51.

2. Ю.Г. Коджаспиров, Секреты успехов физкультуры, издательство «Спорт», 2018г.

3. А.Ю. Патрикеев, Поурочные разработки по физической культуре, 7 класс. Универсальное издание, ФГОС, 2016г.

4. Бальсевич В. К. Здоровьеформирующая функция образования в Российской Федерации (материалы к разработке национального проекта оздоровления подрастающего поколения России в период 2006-2026 гг.) // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. 2006. № 5. С. 2-6.

5. Харламов И. Ф. Педагогика. М.: Гардарики, 1999. 520 с.

6. Лях В. И., Зданевич А. А. Комплексная программа физического воспитания учащихся. 1-11 классы. М.: Просвещение, 2010. 128 с. ISBN 978-5-09-024337-7.

Иваненко Н.И.

учитель биологии КГУ «ОШ им А. Байтурсынулы»

СОЗДАНИЕ УСЛОВИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЧТЕНИЕ И ПИСЬМО У УЧАЩИХСЯ 7-Х КЛАССОВ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ.

XXI век был назван веком образования. При этом система образования определена как стратегически важная сфера человеческой жизни. На современном этапе развития нам необходимо нацелить свою деятельность не на механическую передачу готовых знаний, а на формирование у ребенка навыков критического мышления. Не секрет, что в настоящее время у ребят снижается познавательный интерес ко многим предметам, а вследствие этого слабо развиваются и основные компетенции. Выпускники школ не могут рационально формулировать свои аргументы, разглядеть, когда их вводят в заблуждение,

критически оценить предлагаемые им доказательство, а вследствие этого и не могут принять правильное, взвешенное решение. Поэтому перед современным педагогом сейчас стоит задача: сформировать определенные навыки, необходимые для критически мыслящего ребенка. Я, как учитель биологии решила провести исследование, подобрав приемы и методы для развития у детей способностей рассматривать тему с разных сторон, самостоятельно находить пути решения, обнаруживать связи между предметами, выстраивать логические цепочки. Очень эффективными оказались приемы, связанные с чтением и письмом. Хотелось бы поделиться некоторыми инструментами, которые я использую на уроке для развития критического мышления.

В начале урока на стадии «вызова», где ученик активно участвует в определении того, что он знает по новой теме (свои первичные знания), на которые накладываются уже новые знания, я применяю такие методы как:

«Ключевые слова» - после объявления темы, раздаю детям ключевые слова и предлагаю из них составить рассказ по новой теме, используя имеющиеся у ученика знания. Например, при изучении темы 7 класса «Органы движения беспозвоночных и позвоночных животных» даю ученикам такие слова как: змея, лошадь, лягушка, рыба, передвижение, ноги, плавники, ползанье, прыжки, бег. При этом ученики, используя свои знания, делают прогнозы и определяют цель дальнейшей работы.

«Перепутанные логические цепочки» - перед изучением новой темы, я предлагаю детям текст с ошибками в содержании. Дети должны найти ошибки и исправить их. Например, 7 класс тема: «Сравнение выделительной системы беспозвоночных и позвоночных животных» перепутанные логические цепочки: Выделение у простейших обеспечивают сократительные вакуоли. У насекомых выделительная система представлена почками, а у человека мальпигиевыми сосудами. Дети, где верно – ставят +, а где, по их мнению, не верно знак -. Данный прием помогает учащимся интегрировать свои идеи с идеями, представленными в тексте, чтобы перейти к новому пониманию.

«Метод конструирования понятий» - учащимся даю известный им, применяемый в обычной жизни термин и прошу дать определение этому термину. Когда ребенок зачитывает то, что у него получилось, помогаю ему достроить это понятие до культурных форм. Например, 7 класс тема: «Рефлекторная дуга». Предлагаю учащимся дать определение термину «рефлекс». Ученики зачитывают свои версии. В конечном итоге все вместе и на доске записываем общее, сконструированное определение. «Ответная реакция организма на внешние воздействия». Результатом такой работы является коллективный творческий труд.

Вышеприведенные приемы, а так же «Метод сравнения», «Мозговой штурм», «Маркировочная таблица» и многие другие приемы на стадии «вызова» дают ученику активно принять участие в процессе обучения, актуализировать свои знания, поставить цель обучения. А учителю помогают данные знания взять за основу для наложения новых знаний.

На следующей стадии - смысловой, я стараюсь вовлекать ученика в активную работу с новым материалом, чтение текста с применением различных приемов, направленных на развитие критического мышления.

«Метод образного видения» - ребенок читает текст и по прочитанному тексту рисует объект, так как его понял по тексту. Например, 7 класс тема: «Функции нервной системы и ее компонентов» даю текст с описанием нервной клетки - нейрона и прошу учеников нарисовать клетку так, как они ее представили для себя по тексту. Благодаря данному приему ученик производит эмоционально – образное исследование объекта изучения.

«Лист решения проблем» - Например, 7 класс тема: «Роль генов в определении признаков». Рассказываю детям историю: «Я шла по улице и услышала спор двух детей: один ребенок говорил, что у мамы-собаки может родиться ребенок-котенок, а другой ребенок утверждал, что это не возможно». Ставлю перед ребятами проблемный вопрос: кто из двух детей прав, при этом ответ надо обосновать. Ребенку для ответа на этот вопрос

надо прочитать текст учебника и критически осмыслить то, что услышали от меня. При этом идет поэтапная проработка материала, запись предполагаемого ответа индивидуально, работа в группах, для выбора более правильного ответа, коммуникация, диалог, написание общего для группы «Листа решения проблемы»

«Метод придумывания» - Например, 7 класс тема: «Строение органов дыхания у беспозвоночных и позвоночных животных» После ознакомления с текстом новой темы предлагаю придумать: как выглядел бы человек и его органы дыхания, если бы он жил в водной среде. Ребята с удовольствием выполняют данную работу, используя новый материал и включая фантазию.

Данные приемы, а так же «Метод взаимообучения», «Двухчастный дневник», «Таблица аргументов» и другие методы на стадии «осмысления» помогают учащимся, встречаясь с новой информацией, активно учиться, отслеживать свои мысли и критически обрабатывать полученную информацию.

Стадию рефлексии при проведении уроков биологии в 7 классах я считаю не менее важной, чем вышеназванные. Потому, что именно здесь ученики закрепляют свои знания, перестраивают представления, включая туда новые понятия. Именно на этом этапе я ставлю во главу угла умение представлять полученную информацию своими словами, так как это носит долгосрочный характер. На данной стадии я часто применяю такие приемы как:

- «Синквэйн» - Например, при изучении темы 7 класса «Природные пищевые цепи» даю задание составить синквейн со словом «пищевая цепь». Данный прием является мощным инструментом для синтеза и обобщения понятий и информации.

Метод «Письмо по кругу» - ученикам предлагают листы с вопросами: Что нового узнали? Что было главным? Что было непонятным? И каждый ученик записывает свои ответы на этом листе. Этот прием помогает учителю определить дальнейшее направление в изучении материала.

«Задания со сменой установки» - Например, 7 класс тема: «Способы вегетативного размножения растений» на интерактивной доске показываю картинки растений со способами их размножения. Прошу учеников запомнить название растений и их способы вегетативного размножения в течении 3-х минут. За тем переключаю другой слайд и прошу детей ответить на вопросы. Сколько растений было изображено? Какие растения были представлены? Какими способами каждое из представленных растений размножается?

Проводя исследование по развитию критического мышления у учащихся 7 класса на уроках биологии, я заметила, что мои учащиеся перестали воспринимать информацию на веру, а старались самостоятельно или с моей помощью добраться до сути интересующей проблемы. Объясняли себе и окружающим: почему происходит так, а не иначе. Уроки стали более диалогичными. Ребята научились анализировать информацию, определять проблему, принимать решения. Я думаю, что с помощью чтения и письма можно научить детей критически мыслить.

Список литературы

1. Агапов И. Г. Учимся продуктивно мыслить: Из опыта работы директора школы.–Прил. к ж-лу «Вестник образования»–М. : Про-Прес, 2001.–48 с.
2. Богомолова А. А. Организация проектной исследовательской деятельности учащихся./ А. А. Богомолова // Биология в школе. – 2006. - № 5. – с. 35 – 38
3. Гуленков С. И. Биология. Многообразие живых организмов. 7 класс: тестовые задания / С. И. Гуленков, Н. И. Сонин. – М.: Дрофа, 2007. – 198 с.
4. Сонин Н. И. Биология. 7 класс: дидактические карточки – задания к учебнику В. Б. Захарова, Н. И Сонина «Биология. Многообразие живых организмов»/ Н. И. Сонин, В. Н. Семенцова, В. Н. Мишакова. – 2-е изд., стереотип. – М.: Дрофа, 2005. – 80 с.

Иванов А.С.
КГУ «Специальная школа-интернат №1», Карагандинской области

РАЗВИТИЕ ВООБРАЖЕНИЯ У ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЯМИ ЗРЕНИЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ

Казахстан находиться на этапе модернизации системы образования, где всем участникам образовательного процесса, предоставляется получение качественного школьного образования, возможность развить необходимые для жизни навыки и компетенции, способность к самообразованию

Воображение, является одним из важных процессов познания, это способность сознания создавать образы, представления, идеи и манипулировать ими; играет наиболее главную роль в таких психических процессах, как моделирование, планирование, творчество, игра, память [3].

Интенсивная цифровизация во всех областях деятельности, постоянное увеличение объема информации, распространение компьютерных технологий – это объективные решения современного общества, способствующие его поступательному развитию. Но вместе с тем они имеют и негативные последствия – увеличение контингента детей с теми или иными нарушениями физического развития, и зачастую это именно нарушения зрения.

К сожалению, реальная ситуация сложившаяся в настоящее время в системе воспитания и обучения детей школьного возраста, показывает, что количество детей, имеющих нарушения зрения, неуклонно растет. Среди них значительную часть составляют слабовидящие учащиеся, у данной группы детей наблюдаются проблемы в обучении, в общении по сравнению с нормально видящими детьми.

В КГУ «Специальной школе-интернат №1» для детей с нарушением зрения, подавляющее большинство учащихся с нарушениями зрения относится к категории слабовидящих.

Для эффективного познания истории, усвоения и запоминания ключевых событий и явлений, воображение играет одну из главных ролей. На фоне всеобщего доступа к готовой информации, возрастают риски снижения творческой фантазии, креативности. Поэтому возникла необходимость проанализировать, изучить и выработать те или иные тифлопедагогические подходы, способствующие развитию воображения учащихся 5 класса в возрасте 11-12 лет.

Наличие учебников, наглядных пособий, дидактического материала по истории Казахстана, всемирной истории для слабовидящих относится к 90-м годам прошлого столетия, это связано как с высокой себестоимостью так и отсутствием единого учебника по истории. В связи с этим педагоги самостоятельно разрабатывают учебные задания, опираясь на тифлопедагогические требования, а именно: размеры шрифта (от 18 к до 20 к), укрупнение иллюстраций, цветовая гамма (красного, желтого, оранжевого), акцент на существенных деталях отсутствие мелких или второстепенных без наложения их друг на друга, усиление контура объектов, материал, используемый в качестве раздаточного, должен быть оптимальных размеров 10*10, 20*30.

Учителем истории совместно с психолого-педагогической службой школы в сентябре 2021 года было проведено исследование «Оценка уровня развития воображения

обучающихся 5 класса». Исследование проводилось по методикам: «Закончи рисунок» Е. Торренса», «Придумай рассказ» Р.С. Немова, «Три слова» Л.Ю.Субботиной.

Основные критерии исследования: воссоздающее воображение и творческое воображение, по следующим измеряемым параметрам:

- низкий уровень – умение представлять;
- средний уровень – умение фантазировать;
- высокий уровень – креативность.

В исследовании приняли участие 17 детей. Результаты показали, что большинство учащихся 60% обладают средним и низким уровнем воображения. Что явилось основанием актуализации работы по развитию воображения на уроках истории.

По итогам исследования разработаны дидактические задания в соответствии с тифлопедагогическими требованиями для активизации произвольного воображения, основные его элементы, воссоздающее и творческое воображение были взяты в качестве критериев. На основании критериев при разработке заданий были использованы такие методы и приёмы как: ролевое погружение, рассказ по картинкам, изобразительное творчество, продуктивное творчество, предположение, ассоциации, одушевлённые предметы, предложение из слов, незаконченное предложение. Данные методы и приёмы рассчитаны на активизацию и развитие воссоздающего и творческого воображения у слабовидящих детей. Все задания начинались со слов: представь, придумай, вообрази, продолжи, закончи, выбери, сравни, и т.д.

Использование на уроках истории доступных для слабовидящих детей заданий, в соответствии с тифлопедагогическими требованиями, способствовало повышению активности учащихся, развитию познавательного интереса, самовыражению, раскрытию творческого потенциала.

При всей важности развития процесса воображения у детей с нарушениями зрения, надо сказать, что проведено не слишком большое количество исследований, касающихся раскрытия всех особенностей развития и становления воображения слабовидящих. Поэтому важно, чтобы исследования в этом направлении не прекращались. Чтобы, в свою очередь, педагоги на их основе могли разрабатывать качественные приемы и методы обучения, преодолевая трудности развития воображения слабовидящих. Тем самым способствуя их успешной интеграции в общество и повышая качество жизненных показателей данной группы детей.

Литература:

1. Григорьева Л.П. Сташевский С.В. Основные методы развития зрительного восприятия у детей с нарушением зрения. - М.,1990.
2. Ермаков В.П. Графические средства наглядности для слабовидящих.- М.,1988.
3. Коршунова Л.С. Воображение и его роль в познании. – М., 2013.
4. Тупоногов Б.К. Тифлопедагогические требования к современному уроку.
- Калуга, 1999.

Игембаев Р.К.
Қарағанды облысы, «Ю.А. Гагарин атындағы мектеп-лицейі» КММ

ОҚУШЫЛАРДЫ ТАРИХ САБАҒЫНА ҰЙЫМДАСТЫРУДАҒЫ ТИІМДІ ӘДІС- ТӘСІЛДЕРДІҢ ТҮРЛЕРІ

Бүгінгі ұстаз, оқушыны функционалды сауаттылыққа бейімдеп, бағдарлайды. Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман

ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығын әрдайым жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Яғни, оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдануына үйрету. Функционалдық сауаттылықты дамытудағы білім мазмұнының жаңғыруы – сындарлы оқыту теориясына негізделгендігі. Сындарлы оқытудың мақсаты – оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз етеді.

Осы оқу барысында біз, оқытып жатқан оқушыларды өзіндік ойлауға, өзіндік шешім қабылдауға, ойын батыл түрде жеткізуге ұйымдастырамыз.

Қазіргі уақытта білім беру жүйесінде ақпараттық мүмкіндік зор. Жаңа заман мектептерінде білім жүйесінің жаңару кезеңінде ақпараттық-коммуникативтік технологиялар әдіс-тәсілдері арқылы: оқудың жаңа тиімді әдіс-тәсілдері, оқу үрдісіндегі жаңаша әдісі мен зерттеу жобалары мен арақашықтықтан оқыту кең қолданып келеді.

Сонымен қатар мұғалімнің, негізгі проблемаларының бірі сабақ жоспарынның құрлымын дұрыс құрастыру. Қысқа және орта мерзімді оқу жоспары қарастырылған. Сабақтың жоспарын ұйымдастыру барысын мұғалімнің жүктемесі мен шеберлігіне таңдап алған әдіс – тәсіл түріне байланысты. Қысқа мерзімді жоспар тақырыпты меңгеру барысында, оқушылардың алатын білім ақпараты терең, көлемді, жан жақты болмақ.

Былтырғы оқу жылында, 10 «Г» сыныпта оқушылардың сабақ ұйымдастыру барысында, оқушылармен бірігіп жетістіктерге жете отырып, сәтті сабақтар ұйымдастырдық.

Әр сыныпқа кірген кезде сабақ жоспарын сыныптың деңгегейіне қарай бейімдедім. 10 – сыныптар арасында, сабақты ұйымдастырғанда, әр сынып әр түрлі қабылдады. Себебі:

- Оқушылардың қабілет қасиеттерін анықтау.
- Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес оқыту және оқу.
- Біліктілік дағдыларын қалыптастыру.

Осы мақсаттарға жету үшін, оқушыларға өлшем құралдарын енгізуге қажеттілік туындады. Олар:

- Ынтымақтастық ортаны ұйымдастыру.
- Сабақ ұйымдастыруда, оқушының тапсырманы деңгейлеп орындауындағы белсенділігі (түсінуі, қабылдауы, қолдануы).
- Оқушының зияткерлігі (ұғымталдығы, сөз қоры, ораторлық қабілеті, дара көзқарасы, талғамы, ой өрісі).
- Жұп арасында пікірлесіп ой бөлісуі (көшбасшылыққа бейімделуі).
- Бағалауы (сын тұрғысынан ойлауы, мәдениеттілігі, өзін өзі реттеуі).

10 «Г» сыныбында «Дүние тарихы»пәнінде, сабақ ұйымдастырған да, өзін өзі реттеу барысында оқушылар өздігінен сегіз жұпқа бөлдім. Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес білім беру және жеті модульна бейімдедім. Тақырып бойынша төрт кезеңнен тұрады. Сабақты ұйымдастыру кезеңі, оқушыларды сегіз жұпқа бөліп, тұсаукесер түрін таңдалды. Жаңа сабақ тақырыбы: «Екінші дүние жүзілік соғыс және оның тарихи салдары». Жаңа тақырып тапсырмаларын сын тұрғысынан ойлауға арналған сұрақ тапсырмалары берілді. «Соғысқа адамзат неге құмар?», «Адамзаттың барлық ашқан жаңалығы неге зиян адамзат үшін?», «Әлемдік экономикалық дағдарыстың байланысы, неде?», «Саясатта, жаңа ағымдардың туындауына түрткі болған факторлар?».

Көрнекілік ретінде «ХХ ғасырдың әлем картасы», проектор.

Оқушылар өздерінің дайындаған ақпараттарын проектормен тұсаукесер түрінде таныстырды. Әр жұп әр мемлекеттің өкілі ретінде сол кезеңнің қоғам қайраткерлері ретінде мемлекеттің мүддесін қорғаушы, өздігінен жоба жасап,

сұрақтарға жауап беріп қорғады.

Нәтижесінде, ақпарат өзара алмасып, өзара талдады. Жас ерекшелігін ескере отырып, оқушылардың қосымша ақпаратпен жұмыс істеуге қабілеттері мол. Оқушылар қосымша әдебиеттермен жабдықталған. А. Суворов «День «М», «Ледокол» А. Бек «Волоколомская щоссе».

Бағалау барысында формативті түрінде сын тұрғысынан, оқушының жеке басының мәдениеттілігі-3-2-1 ұпай, зияткерлігі ұғымталдығы-3-2-1 ұпай, сөз қоры, ораторлық қабілеті-3-2-1 ұпай, дара көзқарасы-3-2-1 ұпай, талғамы, ой өрісі-3-2-1 ұпай. Сабақ барысында көшбасшылығына да бағаланды. Мұнда әр жұпты бағалағанда жоғарыдағы өлшемдермен бағаланды.

Сабақ соңында, әр жұп өзін өзі реттеу барысында білімін реттеді. Қосымша ақпараттармен толықтырады. «білемін - білдім – білгім келеді» стратегияларын қолданды. Әр жұп өзара пікірлесіп өздерін өзара тақтаға постер арқылы топтарын мемлекет ретінде көрсетіп, жапсырмалы түсті қағаздармен бағалады. Жапсырмалы түсті қағаздар қай жұпта басым. Сол жұп білімдерін жоғары көрсете білді.

10 «Г» сынып оқушылары үшін жаңалық болды, сабақ түрі зияткерлік және ізденіс. Рефлексия кезеңде, келесі сабақ түрі ізденіс, талдау түрінде болса деп сұрады. Бақылағаным, сабақта үлгерімі орташа және озат оқушылардың белісенділігі бір деңгейде қатысты. Бұл әдіс өзіме де, ұнады. Қосымша әдебиеттермен жұмыс жүргізілген. Себебі, оқушылардың қызығушылығы басым. Алдын ала дайындалған. Барлығы пәнге ынталы. Сыныпта бірне бірі түсінушілікпен қарау, ынтымақтастық болды.

Әр уақытта білімді алға қоюшы ұстаз үлкен көрсеткішке қол жеткізу жолында талмай талаптанып, шаршамай еңбектенеді.

Өмірдің жалғастырушысы –ертеңгі болашағымыз, ел мен жердің иесі, болашақ мамандарды лайықты тәрбиелеп, сапалы білім беру әр мұғалімнің міндеті екендігін естен шығармау қажет.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. МАН I деңгей. 2014 жыл.
2. МАН III деңгей. 2012 жыл.
3. «Тәжірибедегі рефлексия» МАН. 2016 жыл.

Игенова А.Б

«Қаныш Сәтбаев атындағы №7 мектеп-лицейі» КММ, Жезқазған қ.

«ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ЖАС ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ЕСКЕРУ АРҚЫЛЫ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ»

Ғасырлар тоғысында тәуелсіздікке қол жеткізген жас мемлекетіміз Қазақстан Республикасы бүгінде өзінің саяси-әлеуметтік және индустриалды –экономикалық жүйелерін дамыту бойынша, әлемдегі алпауыт мемлекеттермен иық тіресе, өркениетті жаһандану әлеміне кірігуде. Мемлекет дамуының көп салаларының бірі - білім саласына да бүгінде аса назар аударылуда. Ертеңгі күннің бүгінгіден нұрлы болуы үшін еліміздің

ертеңгі болашағы бүгінгі жас ұрпақтың заманға лайықты білім мен тәрбие алуы - өзекті мәселелердің бірі ретінде қарастырылуда. Сондықтан, бүгінгі таңда мемлекет тарапынан білім берудің мазмұнын жаңғыртуы, педагог мәртебесіне көңіл бөлінуі, білім саласын үлкен көлемде қаржыландыруы, қордаланған мәселелердің біртіндеп шешілуінеалғышарт жасап отыр.

Осыған дейін балаға білім беруді бірінші кезекке қойып, тәрбиенің біртіндеп кенжелеп қалғаны рас. Соның салдарынан, білімалушы жас ұрпақтың бойында рухани-адамгершілік жағынан дамуында көптеген мәселелер туындады. Күн сайын әлеуметтік желілер мен басқа да ақпарат көздерінен жасөспірімдердің арасындағы қатыгездік, зұлымдық, зорлық- зомбылық, бұзақылық, бейәдеп қылықтар, суицидтік әрекеттер туралы естіп, жағамызды ұстаймыз. Мынандай бейбіт, мамыражай заманда жас буын қайда кетіп барады?! 2019 жылы статистика бойынша, мектеп жасындағы балалар арасында құқықбұзушылықтың 3156-ы тіркелсе, соның 9,1% ауыр және аса ауыр деп танылған. 13-15 жас арасындағы жеткіншектерден күнделікті шылым шегушілер саны-14,8%, алкоголь тұтынушылар-18,1% құраса, 15-17 жас арасындағыларда бұл көрсеткіштер 37 -% құраған екен [3].

Бүгінгі заманда неге жас бүлдіршіндердің әдемі бақытты балалық шақтары осындай келеңсіз сұмдық жағдайлармен байланысуда? Оның кінәсін ата- аналар, мұғалімдер, мүдделі органдар бір- бірінен іздеуде. Бірақ, әйтседе оған нақты жауап жоқ болып отыр. Дегенмен, бала тәрбиесіне қатысты тұлғалар бірлесе отырып, жүйелі әрекет жасауы керек екені анық. Баланың осындай жағдайға баруына көп жағдайлар әсер ететіні белгілі, олар: қоршаған ортасы, достары, ақпарат құралдары, технологияның қарқынды дамуынан өзіне дұрыс пайдалы кері байланыс ала алмауы.

Ұлт ұстазы Ұлы Абайдың 19-шы қара сөзінде «Адам ата - анадан туғанда есті болмайды: естіп, көріп, ұстап,татып ескерсе, дүниедегі жақсы, жаманды таниды дағы сондайдан білгені, көргені көп болған адам білімді болады» [1] деген сөзі еске түседі, яғни, баланың жаман жолға түсіп, адасуына біздер, үлкендер кінәліміз.

Сонымен, XXI ғасырдың жас буынын қалай тәрбиелеу керек? Көптеген ғалымдар бала тәрбиесіне кешенді тұрғыда келу керек екенін алға тартады. Бір ғана отбасының немесе мектептің ғана мәселесі болмауы тиіс. Бұл мемлекеттік деңгейдегі ұзақ мерзімді шешімі табылуы тиіс өзекті проблема. Егер біз әр баланың жүрегіне жететін жол таппасақ, ата-аналарға тиімді әдістемелерді үйрете алмасақ, қоғам болып оған бей-жай қарасақ, Қазақстанның болашағы бұлдыр болатыны ақиқат. Барлық мәселе адамдардардың рухани -адамгершілік тұрғысынан жұтаңдауы, өркениеттің кері әсерінен қоғамның бұзылуы болып отыр. Сол олқылықтың орнын толтыру мақсатында 5«ғ» сынып оқушыларының жас ерекшеліктерін, қабілеттерін мектеп-психологтарының көмегімен зерттей отырып, олардың сұраныс қажеттілігіне сәйкес, бірқатар диагностикалық зерделемелер мен кешенді тәрбие іс -шараларын қолға алдық.Ол өз кезегінде зерттеу жұмысыма айналды.

Балалардың арасындағы қарым-қатынас деңгейі мен әлеуметтік топтардың болуын қадағалау үшін социометриялық әдіспен сауалнамалар алынып, балалардың ішінде оқшау қалған 2 оқушыны анықтадық. Оларды сыныпта ортаға тарту мақсатында, Мөлдір деген оқушыны тазалық секторы етіп, ал Азаматты еңбек секторы етіп сайладық. Сол арқылы оқушылардың белсенділігін оятып, әлеуметтенуіне жағдай жасалды.

Биылғы 2021-2022 оқу жылында балалардың бойында рухани- адамгершілік тәрбиені қалыптастыру әдісі ретінде мынандай шараларды жүйелі түрде іске асыра бастадық. Әр айды бір тақырыпқа арнап, іс-әрекет пен барлық шараны сол құндылыққа бағыттадық. Атап айтқанда:

Бірінші ай - «Әдептілік – әдемілік» айлығы; балаларға әдептіліктің ережелерін насихаттау;

Екінші ай - «Жақсылықпен жарысайық!» айлығы; қайырымдылық жасау мәдениетін, мейірімділік, бауырмалдылықты насихаттау;

Үшінші ай - «Мен зияткер ұрпақпын» айлығы; оқушыларды кітап оқуға баулу, білімге деген құштарлығын ояту;

Төртінші ай - «Мен елімді сүйемін» айлығы; балалардың бойында ұлтжандылық, азаматтық белсенді позицияны тәрбиелей отырып, туған тілге деген құрмет сезімін насихаттау;

Бесінші ай - «Мен заңға бағынамын» айлығы; оқушылардың бойында құқықтық сауаттылық мәдениетін, тәртіп пен заңға бағыну керектігін ұғындыру, көшедегі қауіпсіздік ережелерін насихаттау;

Алтыншы ай - «Дені саудың-жаны сау!»; балаларға салауатты өмір салтын насихаттап, дұрыс тамақтану гигиенасы жайлы насихаттау;

Жетінші ай - «Ұлттық дәстүр- тәрбие тірегі» айлығы; оқушыларға ұлттық құндылық пен қазақ халқының мәдениеті жайлы, салт-дәстүр мен әдет- ғұрыптың, Наурыз мейрамының философиясын меңгерту;

Сегізінші ай - «Қоршаған орта - менің үйім» айлығы; балаларға экологиялық мәдениетті қалыптастыра отырып, табиғат, жан- жануарларға деген сүйіспеншілік сезімдерін ояту, үнемділікке, мейірімділікке, тазалыққа тәбиелеу;

Тоғызыншы ай - «Отбасындағы бақытты балалық шақ» айлығы; балаларға ата-ананы құрметтеу, бауырмалдылық пен туысқандық сезімдерін жетілдіру арқылы отбасы құндылығын дәріптеу.

Әр өткен айлықтың қорытындысы шығарылып, әр бала сол айдағы жасаған іс-әрекеттеріне рефлексия жасап, эссе, презентация, мини жобалар ұсынады. Ұжымда әр баланың жеткен жетістіктерін талдап, қажет болса түзету жұмыстарын жасап, балаларға қолдау жасаймын. Сонымен қатар, балаларға көркем мінезді қалыптастырудың қадамдары жазылған қызықты жадынамалар тарату - баланың өз мінезін реттеп, қалыптастыруға ықпал ететіні сөзсіз.

Әдептілікке арналған айда оқушылар қоршаған айналасындағы барлық адамдармен сәлемдесіп, ізеттілік көрсетіп, сыйластық танытуға машықтанды. Осы тақырыпқа арнап бейнероликтер көріп, өздерінің жақсы әдетін қалыптастыруға қадам жасады.

Күнделікті сабақ үстінде және сабақтан тыс уақытта балалар мынандай қағидаларды ұстанып, сол бойынша өз бойларында мінін түзеп, көркем мінезді қалыптастыруға қадамдар жасады:

- Сыныпта бір - бірімен сыпайы және ізетті қарым- қатынас жасау;

- Күнделік бастап, аптасына бір рет рефлексиялық жазбалар қалдыру; Ол жерде өзінің әрекетіне талдау жасап, болашақтағы түзету жұмыстарын көрстуі керек;

-Үлкен үзіліс кезінде буккроссинг бұрышында немесе мектеп кітапханасында кітап оқуды әдетке айналдыру;

- Оқыған кітаптары бойынша оқырман күнделігін толтыру;

- Аптасына бір рет, шамасы келсе күнде бір жақсылықтан жасап отыру; (ата-анасына, бауырларына қолғабыс жасау, үйсіз жүрген жан-жануарларға тамақ беру, құстарды тамақтандыру, т.б.).

Осындай шаралар балалардың бойында жауапкершілік, қайырымдылық пен әдептілік мінездерін қалыптастырады, бірден тәрбиелі әдепті оқушыға айналмаса да, «жақсы әдетті » қалыптастыруға жағдай жасайды деп сенеміз.

Атақты Шәкәрім Құдайбердиевтің: «Сөзіңді түзе - әдетіңе айналады, Әдетің - мінезіңе айналады. Мінезің - сенің тағдырың» деген нақыл сөзі балалардың күнделікті ұстанатын ұстанымына айналды. Сонымен қатар, біздің сынып мектеп-лицейдің «Жеткіншек» жас полицияның көмекшілер тобы болып табылады. Осыған орай мектептегі 5-6 сыныптар арасындағы тәртіпті қадағалап, олардың арасында «Буллинг, қалай қорғанамын?», «Қауіпсіздік ережелері» т.б. тақырыптарда бірнеше үгіт-насихат жұмыстарын жүргізді.

Абай атамыз өзінің 37-қара сөзінде, «адамның мінезін өзгертуге болмайды деп айтқан кісінің тілін кесіп алар едім» деген екен [1]. Олай болса, біздің алдымызда

талшыбықтай иілген, тап -таза жас бүлдіршіндер отыр емес пе? Оларды ата-ана, мектеп, қоғам болып тәлім тәрбие берсек тиісті жемісін береді деп ойлаймын. Зерттеу жұмысыма арқау болған рухани-адамгершілік тәрбие көпқырлы, қажырлы еңбекті талап ететін үлкен педагогикалық іс-әрекет. Сол жолда аянбай ізденуге, балаға үлгі тұтар, өзім де көркем мінезді тұлға болуға барымды саламын.

Осы орайда, атақты педагог Ыбырай Алтынсариннің «Халық үшін қызмет ететін білімді адамдардың қатарын көбейту арқылы халық қоғамының мешеулігін жоюға болады, сондықтан жастарды оқытып тәрбиелеу ісінен артық ешнарсе жоқ» деген сөзімен аяқтағым келіп отыр.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Абайдың қара сөздері . «Атамұра» баспасы, 2016.
2. Абай Құнанбайұлы Өлең-сөздің патшасы: шығармаларының бір томдық жинағы / ред. К. Серікбаева. - Алматы: Дәуір, 2006.
3. Білім алушылардың коммуникативтік дағдыларын қалыптастыру үшін оқытудың тиімді әдістерін қолдану бойынша әдістемелік ұсынымдар – Нұр-Сұлтан: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2020.

Идрисова С.М.
«Жезқазған қаласының білім бөлімі» ММ

БІЛІМ БЕРУДЕГІ XXI ҒАСЫР ДАҒДЫЛАРЫ

«Баланың ынтасын арттыру үшін
оқылатын нәрседе бір жаңалық болу керек»
Жүсіпбек Аймауытов

Қазіргі білім беру мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас пайда болып, оқытудың жаңа технологиясы өмірге келді. Өсіп келе жатқан жас ұрпақты ойлы, іскер, өзіне-өзі сенімді және зияткерлік деңгейі жоғары етіп тәрбиелеуде мектептің алатын орны ерекше.

Бүгінгі таңда ғылыми-техникалық үрдістің қарқыны білім беру жүйесінің алдына нақты мақсаттар мен жаңа міндеттер қойып отыр. Жас ұрпақты жан-жақты дамыған, ақылы жетік, ойы жүйрік, бәсекеге қабілетті тұлға етіп тәрбиелеу - қоғамымыздың ең өзекті мәселесі. Бұл мектептегі әр мұғалімнің күнделікті шығармашылық ізденіспен жаңаша жұмыс жасауын қажет етеді. Сонымен, мұғалімдердің алдына қойылып отырған басты міндеттерінің бірі- оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және жаңа инновациялық технологияларды меңгеру. Мұғалім мен оқушының тең дәрежеде белсенділік пен қабілеттілігін танытатын сабақтарда оқу материалы толық игеріледі.

Мұғалімнің шығармашылық ізденісінің ең бастысы - оқушының ойлау қабілетін дамыту және оқуға деген ынтасын қалыптастыру.

Балаға бастауыш сыныптардан бастап сыни ойлауға, қалыптан тыс шешімдер қабылдауға және практикалық әрекеттерге дайын болуға әкелудің жолдарын көрсету керек.

Оқу материалын терең меңгеруге тек оқушылармен жүргізілетін жаттығу жұмыстарының нәтижесінде ғана қол жеткізуге болады. Сондықтан мұғалімдер оқушылардың танымдық қабілеттерін дамытуда төмендегі қағидаларға сүйенгені жөн.

1. Жаттығу жұмысы әр пәннің мәніне, өтілген тақырыпқа логикалық байланыста болуы тиіс.
2. Қойылатын сұрақтар жүйесі оқушылардың ойлау қабілеттерін дамытарлықтай болуы керек.

3. Жаттығу жұмысы сабақтың барлық кезеңінде болуы қажет. Жаңа білімді меңгертуде, бекітуде, білімді тексеру кезінде, сондай-ақ қайталауда да қолданылады.

Қазіргі таңда білім саласының алдында дайын білімді, дағдыларды меңгеретін, айтқаныңды қайталайтын ғана емес, шығармашылықпен жұмыс жасайтын, тың жаңалықтар аша алатын, ойлау қабілетімен ерекшеленетін жеке тұлғаны қалыптастыру міндеті тұрғаны бәрімізге белгілі. Осыдан, оқушылардың шығармашылық мүмкіндіктерін дамытудың маңызды мәселе екені туындайды.

Сабақты түрлендіріп өткізу, сапалы білім беру үшін инновациялық әдіс- тәсілдерді тәжірибеге енгізуге тырысамыз. Әрбір технология өзіндік жаңа әдіс-тәсілдермен ерекшеленеді. Әдіс-тәсілдерді мұғалім ізденіс арқылы оқушы қабілетіне, қабылдау деңгейіне қарап іріктеп қолданады. Сол арқылы оқушыны сыни ойлауға, қалыптан тыс шешімдер қабылдай алуға, алған білімін өмірде қолдана білуге үйретеміз.

Сабақта «сыни тұрғыдан ойлауды дамытудың» түрлі әдіс тәсілдерін пайдаланылады. Бұл технологияның тиімділігі- жеке, жұптық, топтық жұмыстар арқылы өз ойларын ашық айтады, пікір алмасып, оны талдай алады, бірін-бірі бағалайды. Бұл оқушылардың білім деңгейлерінің жоғары болуына көп әсерін тигізеді.

Топтық жұмысты ұйымдастыра отырып, оқушылардың қызығушылығын, белсенділігін арттыру арқылы, әлеуметтік ортаға бейімделеді. Себебі топпен жұмыс жасау барысында, оқушылар сыныптастары, құрдастары арқылы жаңа білімді толық игерумен қатар, «оқудың ынтымақтастық ортасында оқушылар әлеуметтік және эмоционалдық тұрғыдан да дами түседі, өйткені олар түрлі көзқарастарды тыңдап, өз идеяларын айтуға және қорғауға мәжбүр болады. Мұндайда оқушылар сарапшылардың немесе мәтін аясында шектеліп қалмай, өздерінің ерекше тұжырымдамалық түсініктерін құруды бастайды. Осылайша бірлескен оқу жағдайында оқушылар құрбы-құрдастарымен қарым-қатынас жасауға, идеяларды ұсынуға және қорғауға, әртүрлі ұстанымдармен алмасуға, басқа тұжырымдамаларға күмәнмен қарауға және жұмысқа белсенді қатысуға мүмкіндік алады (Smith and MacGregor, 1992).» (МАН, 78 бет)

Сабақты жоспарлағанда оқушының өз бетінше білім алуына жетелеу керек екені қарастырылады. Оқушылардың сыни көзқарастарын дамыту мақсатында білім берудің жеті модулін ықпалдастырып, сабақтарда белсенді оқыту және оқу стратегиялары («INSERT», «Фишбоун», «Семантикалық карта», «ББҮ кестесі», «Блум таксономиясы», «Болжау кестесі», «Кубизм») пайдаланылады. Оқушылар мектеп аясында және мектептен тыс уақытта нені оқитынын, қандай мақсатпен оқитынын кең ауқымда қамтуды қарастыратындықтан, осы мәселелерді зерттеп, оны қолданыстағы оқу бағдарламаларымен байланыстырып, салыстыру жасау маңызды болмақ.

Заман ағымына қарай күнделікті сабаққа бейне, аудио қондырғылар мен теледидарды, компьютерді қолдану айтарлықтай нәтижелер беруде. Кез келген сабақта интерактивті тақтаны пайдалану оқушылардың белсенділігін арттырып қана қоймай, логикалық ойлау жүйесін қалыптастыруға, шығармашылықпен еңбек етуіне жағдай жасайды.

Интерактивті тақтаны дидактикалық мақсатта пайдалану барысында, бұл құралдың оқушылардың, ойлау және ойын қысқа және түсінікті түрде жеткізе білу қабілетін арттырып, өз ойларын жаңа технология құралдары көмегімен жүзеге асыруын қалыптастыруды қамтамасыз ете алатыны белгілі болды. Интерактивті тақтаны қызықты және мультимедиялық құралдар көмегімен оқушылардың қызығушылықтарын тудыратындай оқуға мүмкіндік беретін визуалды қор деп те атауға болады [1].

Сабақты түсіндіру барысында мұғалім тақтаның алдында тұрып жасырулы ақпаратты және объектілерді көрсете алады және өзгертеді. Тапсырманы орындау бойынша ауызша түсіндіру жүргізіледі, интерактивті тақтаны пайдалану арқылы теориялық материал қайталанады. Қажетті жағдайда, мұғалім тақта арқылы есеп шығаруды, құрал саймандарды қолдануды көрсетіп, түсіндіреді. Сабақтың соңында қолданылған материалды есте сақтап, қажет жағдайда қайталап қолдана алады. Сонымен,

интерактивті тақта оқушылардың ойын бір ортаға жинақтап, қажет ақпаратты өңдеу арқылы жалпыланған ақпараттық біліктілікті қалыптастыратын тиімді құрал болып табылады.

Мектептердің білім деңгейін көтеру және онда интерактивті ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы оқу – тәрбие үрдісін тиісті деңгейге көтеру, мектеп ұстаздарының, педагогикалық ұжымның жүйелі басшылыққа алған бағыты деп есептеймін.

Жоғарыда айтылған ой-пікірлерді тұжырымдай келе, компьютерді қолдану негізінде оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, білім беруді ақпараттандыру жүйелі түрде іске асады деуге болады [2].

Оқушыларға терең білім беру үшін жаңа технологияларды қолдана отырып төмендегідей қағидаларды есте сақтаған жөн:

1. мұғалім пәнді өзі жетік терең біліп, оны балаларға жай, қарапайым тілмен, өмірмен байланыстыра отырып беруі қажет.
2. мұғалім оқушылардың жеке басының психологиясын (жан дүниесін) жете біліп, әр оқушының жүрегіне жол таба білуі қажет.
3. мұғалім әр оқушыға, бүкіл сыныпқа талап қоя білуі керек.
4. мұғалім әр сабақта ғылым мен техника жаңалықтарын дұрыс қолдана білуі.
5. мүмкіндігінше, кейбір үлкен тақырыптарды топтап, жеке блоктар түрінде топтай білуі.
6. балалардың есте сақтау қабілеттерін арттыру үшін жаңа сабақты тірек конспектілері мен жеке тірек белгілері бойынша беру.
7. сабақта балалардың пәнге деген қызығушылығын арттыру үшін әртүрлі қызықты элементтерді пайдалану.
8. әрбір сабақ өз дәрежесінде өтуі қажет [5].

Әр мұғалім өзінің тәжірибесінде жаңа ақпараттық технологияны пайдалану арқылы білім сапасын арттыруға ерекше көңіл бөле отырып, мынадай мақсаттар қоюына болады:

- жаңа ақпараттық технология арқылы білім сапасын арттыру;
- қоғам қажеттілігін қанағаттандыру үшін, ақпараттық қоғамда тәрбиелеу технологияның өзектілігі қоғамның ақпараттандыру жылдамдығының артуымен сипатталады. Әр түрлі пән сабақтарында жаңа ақпараттық технологияны пайдалану білім мазмұнын жаңартумен, ақпараттық ортаны қалыптастыруымен, сондай-ақ сапалы білім беру мүмкіндігінің жоғары болуымен ерекшеленеді.

Соңғы кезеңде қазіргі заманғы педагогикалық ғылым мен практика түбегейлі өзгерістерге ұшырауда. Соның ішінде оқыту үрдісі ақпараттық – коммуникациялық жағдайларда жаңа көрініс алу жолында басқаша жаңаланған жолмен XXI ғасыр талаптарына сай білгір, уақытты үнемдей алатын тұлғаны қалыптастыруға бағытталады.

Қазіргі уақытта ақпараттық технологияларға және қашықтан оқытуға бағытталған тәсілмен білім алуды дамыту қажеттігі туып отыр.

Қашықтан оқыту тәсілі мына төмендегідей міндеттерді жүктейді:

- оқушының компьютерлік сауаттылығы жоғары болуын қамтамасыз етуі;
- алдағы тұрған мақсаттар мен міндеттер, оның алдағы уақытта ақпараттық технология мен коммуникация құралдарының негізінде дамуы туралы түсіндіру;
- қашықтан оқу технологиясымен жете танысу;
- оқушының ақпараттық құралдармен жұмыс істеуге іс жүзінде дағдылануы, ақыл-кеңес беруде, сұхбат өткізуге;
- оқытудың телекоммуникациялық құралдарын қолдану ісіне дағдылануын қалыптастыру, атап айтқанда, тұтынушылар арасында ақпараттар алмастыруы және ақпараттық жүйедегі ресурстарды пайдалану дағдыларын қалыптастыру;
- жинақталған түрде оқу бағдарламасын құрайтын белгілі бір тәртіптегі модульдік курстардың әдістемелерін баяндауы;

- мұғалім қашықтан оқыту жүйесі бойынша сабақ өткізу үрдісіндегі үйлестіруші деп қабылдау [6].

Қорыта айтқанда, еліміздің жарқын болашағы, мектеп қабырғасындағы бүгінгі жас ұрпақтың терең білім, үлгілі тәрбие алуына байланысты. Заман талабына сай педагогика теориясы мен оқу-тәрбие үрдісіндегі елеулі өзгерістерді қабылдай отырып, өз пәндерімізге тиімді қазіргі заман педагогикалық технологияларын пайдалануымыз керек.

Әдебиеттер:

1. «Болашақ мамандарды даярлау» Ұлт тағылымы -№4. 2005, 32б.
2. М. Ғалымжанова. «Ақпараттық технологияларды сабақта қолдану» Информатика негіздері. №3, 2006 ж.
3. Қ. Шәдиев. «Компьютерді қолданудың педагогикалық мәселелері» Қазақстан мектебі, №5, 2006-7 б.
4. «Математика және физика» журналы. №4, 2006 ж.
5. О.Тілеукенов. «Ұлт мектептерінің білім сапасын арттырудағы проблемаларды шешу жолдары» Мектеп директоры, №1, 2003.
6. Р.Жашиев. «Қазақ мектебі XXI ғасырға өз бет-бейнесімен кіруі тиіс» Ұлт тағлымы, №4-5, 2001.

Икенова И.А.
«№132 тірек мектебі ресурстық орталық» КММ, Жаңаарқа ауданы

ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ

Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз-сабақта оқушылардың қызығушылығын арттыра отырып, өз ойыңды еркін және зерттей талпындырып, тұжырым жасау. Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз — ой қозғай отырып, оқушының өз ойымен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген, білгенін талдап, салыстырып, реттеп, сұрыптап, жүйелеп, білмегенін өзі зерттеп, дәлелдеп, тұжырым жасауға бағыттау өз бетімен және бірлесіп шығармашылық жұмыс жасау. Сын тұрғысынан ойлау – оқу мен жазуды дамыту бағдарламасы. Оқушы — ізденуші, ойланушы, өз ойын дәлелдеуші. Мұғалім — әрекетке бағыттаушы, ұйымдастырушы. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту бағдарламасы – әлемнің түкпір-түкпірінен жиылған білім берушілердің бірлескен еңбегі.

Технологияның басты мақсаты – дамыта оқыту негізінде “Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқу мен жазуды дамыту” бағдарламасын іске асыру, балаларға терең білім беру. Бұл бағдарлама «Қазақстан қоры» жанынан 1998 ж. қазан айынан бастап жүргізіліп келеді. Жаңа технология ретінде ең озық әдістерді дер кезінде игеру, іздену арқылы бала бойына дарыту, одан өнімді нәтиже шығара білу – әрбір ұстаздың басты міндеті. «Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» бағдарламасы бойынша ол:
-шыңдалған ойлау, кез келген даму деңгейіне байланысты мәселелерге сыни көзбен қарау;
-күрделі мәселелерді шешуге, аса маңызды, жауапты шешімдер қабылдауға құштарлық;
-үйрету мен үйрену бірлігінен, үйренудің қызығушылығынан тұратын, үйренушінің сеніміне негізделген құрылым;
Сын тұрғысынан ойлауды үйрету үшін мына төменгі шаралар орындалуы шарт:
1) сын тұрғысынан ойлауды тудыру үшін уақыт керек;
2) оқушыларға ойланып-толғануға, ойын ашық айтуға рұқсат беру;
3) әртүрлі идеялар мен пікірлерді қабылдау;
4) үйрену барысындағы оқу-шылардың белсенді іс-әрекетін қолдау;

Мұғалімнің міндеті – баланың өзіне деген шығармашылық қабілетін дамыту, өзін тұлға ретінде сезінетіндей мүмкіндік ашу. Өзін тұлға ретінде сезінген бала әрқашан өмірде өз жолын таба алады. Білім берудің сапасын жақсарту мақсатында «Сын

тұрғысынан ойлау» технологиясын өз сабақтарымда қолданып жүрмін. Сын тұрғысынан ойлау технологиясының мені қызықтырғаны баланың өзі ізденіп дәлелдеуі.

Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз-сабақта оқушылардың қызығушылығын арттыра отырып, өз ойын еркін және зерттей талпындырып, тұжырым жасау.

«Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» технологиясымен жұмыс жасау кезінде бұл сабақтар баланың танымдық белсенділігін арттыруға, өз бетінше білім алуға, шығармашылығын қалыптастыруға ықпал ететіндігін атап өтсем, оқушылыр-оқудың қызықты, ұжымды бірлесіп жұмыс жасауға үйрететіндігін, білімнің тереңдігі әрі тиянақтылығы артатындығын баяндайды.

Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту барысында келесі міндеттерді анықтадым.

1.Оқушылар бір-бірімен пікірлесе отырып, ортақ қорытынды шығарады.
2.Тақырыптық түсініксіз жерлерін айқындайды.
3.Топтастарының сұрақтарына жауап береді.
4.Қорытынды шығарады, өз пікірін дәлелдейді.

Сын тұрғысынан ойлау – жеке тұлғаға әсер етеді:
1)танымдық процестеріне
2)еріктік процестеріне
3)сезімдеріне, эмоцияларына.

Екінші кезеңге өтсек, оларды талдап, маңыздылығы бойынша топтастыруға болады:
1.Әдістердің түрлілігі.
2.Белсенді практикалық іс - әрекетте болу.
3.Басқалармен қарым-қатынас жасай білу, басқаларды тыңдай білу.
4.Қажет болса өз көзқарасын өзгерту.
5.Топтық тұжырымға келе білу.
6.Топ алдына шығып, өз ойын айта білу, қорғай білу

Осының бәрі де:
-өздігінен білім ала білуін
-сын тұрғысынан ойлау іскерлігін,
-кейбір әдістемелік тәсілдерді дағдыға айналдыруын қалыптастырады.

Технология бойынша әр сабақ үш кезеңнен тұрады:
- қызығушылықты ояту;
- мағынаны ашу;
- ой толғаныс.

Сын тұрғысынан ойлау бағдарламасы қызығушылықты ояту, мағынаны тану,ой толғаныс кезеңдерінен тұрады. Осы кезеңдердің мақсат мен міндеттері:

1.Қызығушылығын ояту-үйрену процесі –бұрынғы білетін және жаңа білімді ұштастырудан тұрады. Оқушыларға жаңа ұғымдарды,түсініктерді, өзінің бұрынғы білімін жаңа ақпаратпен толықтырып, кеңейте түседі. Сондықтан да, сабақ қарастырылғалы тұрған мәселе жайлы оқушы не біледі, не айта алатындығын анықтаудан басталады. Осы арқылы ойды қозғау,ояту, ми қыртысына әсер ету жүзеге асады. Осы кезеңге қызмет ететін «Топтау», «Ойлау», «Жұпта талқылау» және т.б. әдістер жинақталған. Сонымен қатар үйренушінің белсенділігін арттыру. Өйткені,үйрену-енжарлықтан гөрі белсенділікті талап ететін іс—әрекет. Оқушы өз білетінін еске түсіреді, қағазға жазады, қасындағы оқушымен бөліседі, тобында талқылайды. Яғни, айту, бөлісу, ортаға салу арқылы оның ойы ашылады. Осылайша шыңдалған ойлауға бірте-бірте бағытталады. Оқушы бұл кезеңде жаңа білім жайлы ақпарат жинап,оны байырғы біліммен ұштастырады.

2.Мағынаны тану (түсіне білу)-ойлау мен үйренуге бағытталған кезеңі. Бұл кезеңде оқушы жаңа ақпаратпен танысады,тақырып бойынша жұмыс істейді,тапсырмалар орындайды. Оның өзен жұмыс жасап,белсенділік көрсетуіне жағдай жасалады. Оқушылардың тақырып бойынша жұмыс жасауына көмектесетін оқыту әдістері бар. Оқушы оқу, тақырыппен танысу барысында – «білемін», «мен үшін түсініксіз», «мен үшін

жаңа ақпарат», «мені таң қалдырады»белгілері арқылы оқу тапсырылады. Оқығанын түсінуге, өз ойын басшылық етуге, ойын білдіруге үйрететін ұтымды құрал. Бір әңгіменің соңына тез жету, оқығанды есте сақтау,мазмұнын жете түсіну-күрделі жұмыс. Сондықтан да, оқушылар арасында оқуға жеңіл қарау салдарынан түсіне алмау, өмірмен ұштастыра алмау жиі кездеседі.

3.Ой-толғаныс-тақырып туралы кезеңі. Күнделікті сабақ барысында оқушының толғанысын ұйымдастыру, өзіне, басқаға сын көзбен қарап,баға беруге үйретеді. Оқушылар өз ойларын өздері байқаған ақпараттарды өз сөздерімен айтып берулері тиіс. Бұл кезеңде оқушылар бір-бірлерімен ой алмастырады, ой түйістіреді,өз кестелерін жасап,басқалардың да кестелерін үйреніп алуға тырысады. Нәтижесінде бұл,үйрену сатысы – ойды қайта түй-іп,жаңа өзгерістер жасайтын кезең болып саналады.Әр түрлі шығармашылықпен ой түйістіру болашақта қолданылатын мақсатты құрылымға жетелейді. Осы кезеңде тиімді етуге лайықталған «Бес жолды өлең», «Венн диаграммасы», «Еркін жазу» және т.б. әдістер әр сабақтың ерекшелігін,ауырдан жеңілділігіне қарай қолданылады.

Сонымен қатар бұл әдіс мазмұнды жоғарғы табыспен меңгерту,оқығанды есте сақтау үшін тиімді оқушының оқуға деген қызығушылығын арттырады, сонымен қатар мұғалімді түсінудұрыс көзқарас береді. Мұғалім сабақта оқушының білімді игеруге қызығушылығын ояту қажет. Сол сұрақ әр түрлі әдіс-тәсілдер арқылы баланыңалдына мақсат қойып,іске асыруына жол көрсетеді. Бұл жобаның басты мақсаты – дамыта оқыту негізінде «Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқу мен жазуды дамыту»бағдарламасын іске асыру, балаларға терең білім беру. Жаңа технология ретінде ең озық әдістерді игеру,іздену арқылы бала бойына дарыту, одан өнімді нәтиже шығара білу – әрбір ұстаздың басты міндеті.

Әдебиет:

1. Қазақстан мектебі журналы № 2-3, 2014 ж
2. «Әдіскер мұғалім» журналы, № 1, 2014 ж
3 «Білімді жаңалықтар» журналы, № 2 2014 ж
4. К.Мередит, Д. Ситл, Ч. Темпл, С.Уолтер «Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» әдістемелік құрал
5. «Ұстаз» журналы № 3, 2012 ж
6. Б.Тұрғанбаев «Шығармашылық қабілеттерді дамыту», А, 2009 ж
7. Е.Акитбаев «Жеке тұлғаның шығармашылық дарындылығын дамыту жолдары», 2006 ж

Илюхина Т.М., Копбаева Г.С.

КГКП «Учебно-методический центр развития, Карагандинской области»

ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ БЕЗОПАСНОГО ПОВЕДЕНИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ

В настоящее время проблема безопасности является одной из самых приоритетных. Безопасность жизни и жизнедеятельности - насущная потребность человека. По данным статистики дети являются самыми незащищенными, наиболее часто оказываются в экстремальных и опасных ситуациях.

Основам безопасной жизнедеятельности необходимо учить. Эти знания нужны и учащимся начальной школы, и старшеклассникам. Чем раньше начать работу по просвещению учащихся о существующих в жизни опасностях и подготовке к действиям в них, тем раньше они приобретут опыт безопасного поведения.

Обучать детей, как вести себя в разных обстоятельствах, создающих угрозу для их нормального существования, труда и отдыха, необходимо систематически и планомерно,

а не эпизодически, от случая к случаю. Лишь так можно развить умения и навыки, направленные на сохранение жизни и укрепление здоровья.

Выбор темы обусловлен необходимостью повышения уровня позитивного отношения к жизни и здоровью учащихся.

Главной целью школы на сегодняшний день является создание системы работы по формированию у учащихся навыков безопасного поведения. В связи с этим были определены следующие задачи:

1. Провести анализ психолого-педагогической литературы по проблеме формирования у обучающихся навыков безопасного поведения.

2. Выявить организационные формы и методы формирования навыков безопасного поведения у учащихся в процессе учебно-воспитательной работы.

3. Создать систему работы по формированию у несовершеннолетних навыков безопасного поведения.

4. Установить эффективность предложенной системы работы по формированию у детей школьного возраста навыков безопасного поведения.

Формирование навыков безопасного поведения школьников будет эффективным, если в процессе организации учебно-воспитательной работы придерживаться предложенных организационных форм и методов подготовки школьников в области безопасности жизнедеятельности.

Формирование безопасного поведения включает в себя следующие аспекты: общую теоретическую подготовку к безопасной жизнедеятельности (осмысление общих проблем риска, безопасности, опасности), формирование предметных умений и навыков (видов деятельности, которые осуществляются не только в безопасных условиях, но и в условиях риска), психологическую подготовку к безопасной жизнедеятельности (формирование смелости, решительности, готовности к разумному риску), развитие качеств личности, необходимых для безопасной жизнедеятельности (проницательности, дальновидности, оптимистичности).

В рамках реализации Дорожной карты по усилению защиты прав ребенка, противодействию бытовому насилию и решению вопросов суицидальности среди подростков на 2020 – 2023 годы управлением образования Карагандинской области, учебно-методическим центром совместно с Центром детской безопасности «Ангел» с марта по май 2021 года проведено обучение 70 педагогов по Программе подготовки тренеров по детской безопасности.

С 1 сентября 2021-2022 учебного года сертифицированные тренеры по детской безопасности проводят занятия в школах по курсу «Личная безопасность», основным содержанием которого является культура безопасности, подготовка обучающихся к преодолению опасных факторов жизнедеятельности. Дети получают информацию, которая становится знанием через ее присвоение. Безопасное поведение обеспечивают только привычки, а их нельзя сформировать лишь словами. Они вырабатываются путем многократного повторения действий, имитирующих поведение на улице, во дворе, дома, в школе. Всему этому школьники обучаются на тренинговых занятиях, главной задачей которых является развитие у учащихся самостоятельности и ответственности, умения наблюдать, предвидеть опасность, преодолевать волнение, спешку, переключать внимание, контролировать свои действия.

Школьные тренеры по детской безопасности проводят беседы, индивидуальные консультации с родителями и педагогами по принципам взаимодействия с детьми и формирования навыков защиты от опасных людей.

Согласно данным аналитико-статистического отчета о проведении занятий с учащимися по курсу «Личная безопасность» на I полугодие 2021-2022 учебного года проводится обучение в 114 школах, что составляет 23% от общего количества организаций среднего образования Карагандинской области. Занятиями охвачены 13582

ученика 3-8-х классов. Всего по параллелям участие в обучении навыкам правильного поведения в опасных ситуациях приняли 1100 классов.

Тренерами по детской безопасности проведены мастер-классы с педагогами на темы «Личная безопасность», «Стереотип преступника», «Буллинг», «Кибербуллинг», «Безопасность при чрезвычайных ситуациях». Всего в 120 мастер-классах приняли участие 1562 педагога.

Для родителей организовано 80 родительских собраний и проведено 116 индивидуальных консультаций: «Безопасность и дети», «Что могут сделать родители для безопасности своего ребенка», «Личные границы ребенка», всего приняли участие 6740 родителей учащихся. По их мнению, данный курс очень полезный, так как в современном мире детей необходимо обучать способам защиты от опасностей на улице и дома. Также родители считают, что в семьях не уделяется достаточно внимания этому вопросу. Введение курса в школе позволит профессионально обучить детей правилам безопасного поведения.

Курс «Личная безопасность» находится в стадии становления. Накопление практического опыта его преподавания только начинается. Но уже сейчас можно сказать, что курс обладает огромным потенциалом в деле формирования у школьников заботливого отношения к своему физическому, психическому и нравственному состоянию, приобретению жизненного опыта.

Сегодня слабая подготовка школьников в вопросах безопасного поведения в различных опасных и чрезвычайных ситуациях, несоблюдение ими правил дорожного движения и пожарной безопасности, пренебрежение правилами личной гигиены и нормами здорового образа жизни в большинстве случаев являются причиной несчастных случаев и гибели детей.

В результате анализа источников литературы сделан вывод о том, что среда школы, которая основана на принципах сохранения и развития здоровья обучающихся, является необходимой составляющей успешного развития и самореализации личности школьников в условиях нынешней реальности.

Следовательно, уровень становления навыков безопасного поведения тесно связан с интеллектуальным, исследовательским и трудовым развитием детей. Успешная учебная деятельность и уровень знаний о безопасном поведении детей не могут сегодня рассматриваться изолированно друг от друга. Они взаимосвязаны и требуют к себе пристального внимания. Чем выше уровень знаний о безопасном поведении школьников, тем меньше риск ухудшения здоровья, соответственно больше возможностей показать высокие результаты обучения. Поэтому главная задача школы – заложить основы, которые способствовали бы расширению у учащихся уровня знаний о безопасном поведении.

Таким образом, анализ дает основание считать, что формирование навыков безопасного поведения обучающихся будет эффективным, если придерживаться выбранных организационных форм и методов подготовки в области безопасного поведения в процессе организации учебно-воспитательной работы.

Литература:

1. Выготский Л.С. Психология / Л. С. Выготский. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2016.
2. Егорова Э.Я. Педагогические условия формирования у школьников позитивного отношения к здоровью и безопасному поведению: Дис. на соискание уч. степени к.п.н. / Э. Я. Егорова. – Йошкар-Ола, 2014.
3. Козловская И.А. Организация занятий по обучению школьников безопасному поведению на улице / И. А. Козловская // Справочник старшего воспитателя школьного учреждения. – 2019. – №6. – С.29-34.

4. Купецкова В.Ф. Формирование навыков безопасного поведения младших школьников в процессе внеурочной работы в общеобразовательном учреждении: дис. канд. пед. наук / В. Ф. Купецкова. – Пенза, 2018.
5. Науменко Ю.Л. Пути и механизмы эффективного формирования навыков безопасного поведения школьников / Ю. Л. Науменко // Актуальные проблемы профессионального образования в современных условиях. – М.: Академия педагогических и социальных наук, 2016.

Ильясов А.Ж., Саршинова Н.Е.
КГУ «Общеобразовательная школа №82» г. Караганда

ОБ ИННОВАЦИОННЫХ ПОДХОДАХ К СИСТЕМЕ РАБОТЫ С РОДИТЕЛЯМИ

Проблема многих современных семей – отстранённость от педагогического процесса образовательной организации. Причины этой отстранённости прежде всего, в недостаточности возрастных, индивидуальных и элементарных психолого-педагогических знаний и нежелании родителей разобраться в сложном мире ребёнка. Значимость использования разнообразных форм работы с родителями трудно переоценить.

В нашей школе работа с родителями реализуется через разнообразные формы: традиционные и нетрадиционные, цель которых – обогатить родителей педагогическими знаниями.

Традиционные формы:
- коллективные (собрания, конференции, «Круглые столы» и др.;
- индивидуальные (беседы с родителями, тематические консультации);
- наглядно-информационные (видеофрагменты организации различных видов деятельности, режимных моментов, папки-передвижки, фотографии, выставки детских работ и др.)

Нетрадиционные формы:
- информационно-аналитические (проведение социальных срезов, опросов, «Почтовый ящик»);
- досуговые (совместные досуги, праздники, участие родителей и детей в выставках);
- познавательные (семинары-практикумы, педагогическая гостиная, форумы, проведение собраний, консультаций в нетрадиционной форме, устные педагогические журналы и др.)

Новые современные возможности помогают в работе не только с детьми, но и с их родителями. Ведь одним из важнейших социальных институтов воспитания является семья. Работа с родителями направлена на сотрудничество с семьей в интересах ребёнка, формирование общих подходов к воспитанию, совместное изучение личности ребенка, его психофизиологических особенностей, выработку близких по сути требований, организацию помощи в обучении, физическом и духовном развитии воспитанника.

Привлечение родителей к участию в воспитательно-образовательном процессе в школах способствует созданию благоприятного климата в семье, психологического и эмоционального комфорта ребенка в образовательном учреждении и за его пределами. Мы считаем, чтобы помочь ребенку надо его понять, а что бы понять надо попробовать самому-родителю пропустить через себя все эмоции все переживания все чувства. В связи с этим в нашей практике зарекомендовали с положительной стороны и показывающие положительную динамику такие формы работы как родительские ринги и родительские тренинги.

Это активные формы работы с теми родителями, которые осознают проблемные ситуации в семье, их значимость, хотят изменить свое взаимодействие с собственным ребенком, сделать его более открытым и доверительным, понимают необходимость приобретения новых знаний и умений в воспитании своего ребенка.

На сегодняшний день повышается количество социально незащищенных детей и родителей, прослеживается социально-психологическая тревожность семьи, ухудшается физическое и психическое здоровье детей. В связи с этим следует оказывать качественную педагогическую помощь семье на всех этапах ее развития. В настоящее время современному поколению родителей требуется более глубокая психолого - педагогическая компетентность в вопросах воспитания, так как современная жизнь сопровождается множеством неблагоприятных факторов экономического, социального, экологического и иного характера, и справиться с вызовами времени в контексте семейного воспитания не просто. В связи с этим возникает противоречие между необходимостью осуществлять педагогического взаимодействия с семьей воспитанников и недостаточной дифференциацией его содержания и форм организации по отношению семье.

Современная семья значительно отличается от семьи, в которой воспитывались мы сами: другой уклад, материальная обеспеченность, общая культура и образование. Как показывают исследования, реалии развили такой феномен как аномию, то есть такое психическое состояние индивида и всего общества, когда старые идеологические основы, нормативы и ценностные ориентации и социально-психологические ориентиры поведения оказываются разрушенными, а новые формируются хаотично и бессистемно. Внутрисемейная атмосфера становится неблагоприятной для ребенка, для формирования его положительных личностных качеств. Снижается действенность воспитательной функции семьи, поскольку родители практически не могут должным образом влиять на детей, а иногда просто не знают, как влиять.

Важной задачей педагога является помощь родителям в выполнении ими функции воспитателей. Под этими функциями понимается не только создание гармоничных взаимоотношений между родителями и детьми, но и их предпосылок: определенного образа жизни и доброжелательных отношений всех членов семьи.

Современная семья развивается в условиях качественно новой противоречивой общественной ситуации. С одной стороны, растет внимание общества к проблемам семьи, разрабатываются и реализуются комплексные целевые программы по укреплению и повышению ее значимости в воспитании детей. С другой стороны, наблюдаются процессы, которые приводят к обострению семейных проблем. Это, прежде всего, снижение социального уровня большинства семей, проблемы экономического, а порой и физического выживания, что усилило самоустранение многих родителей от решения вопросов воспитания и личностного развития ребенка.

В сложных современных условиях семье требуется систематическая и квалифицированная помощь со стороны школы. Процесс взаимодействия семьи и школы направлен на активное включение родителей в образовательный процесс, сотрудничество с детьми и педагогами. Именно об этом идет речь в ключевых документах современного образования.

В настоящее время для признания приоритета семейного воспитания призваны новые отношения между семьей и образовательной организацией, которые определяются понятиями взаимодействия и сотрудничества.

В процессе взаимодействия педагогов и родителей можно решить любую проблему развития личности. Взаимосвязь классного руководителя с семьями учащихся должна осуществляться через изучение семьи, ее воспитательных возможностей, атмосферы семейного воспитания. Исходя из единых взаимных нравственных позиций, вырабатываются единые педагогические требования к учащимся, которые реализуются в разнообразных формах совместной деятельности. Показателем успешности в этом случае будет являться умение классного руководителя сделать родителей своими союзниками в педагогическом процессе.

Использование в воспитательной практике учителей как традиционных, так и инновационных форм работы с родителями позволяет сделать следующие выводы:

необходимо комбинировать старые традиционные формы и новые приёмы, применять более современные технологии в работе с родителями, без которых уже не может существовать современная школа.

И традиционные, и нетрадиционные методы, формы взаимодействия педагога с родителями учеников ставят одну общую цель – сделать счастливой подрастающую личность, входящую в современную культурную жизнь.

Таким образом, можно сделать вывод о своевременности внедрения нововведений в сотрудничество с родителями. Необходима разработка и включение инновационных форм работы для активного вовлечения родителей в жизнь школы. Все это позволяет рассматривать работу с родителями как важное условие успешной педагогической деятельности школы на современном этапе модернизации системы образования.

Литература:

1. Кочетова А. От ребенка – к семье и к совместному сотрудничеству. Новые аспекты взаимодействия семьи и школы / А. Кочетова // Народное образование. – 2015. – № 8. – С. 196–202.
2. Суворова Н. Интерактивное обучение: новые подходы / Н. Суворова // Учитель. – 2017. – № 1. – С. 25–26.

Исатаева С.Ж.
Бұқар жырау ауданы, Ботақара кенті «Балдәурен» б/б КМҚК

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ТӘРБИЕЛЕУДЕ ҚОЛДАНЫЛАТЫН ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Бүгінгі күні мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеуде маңызды міндетіміздің бірі олардың денсаулығын сақтау және нығайту. Осы орайда денсаулық сақтау технологиялары балабақшадағы педагогикалық үдеріс субъектілерінің, яғни балалардың, педагогтардың және ата-аналардың денсаулығын сақтау және нығайту міндетін шешуге бағытталған. Ал біздің алдында тұрған басты міндеттердің бірі – салауатты жас ұрпақ тәрбиелеу. [1]

«Балабақшадағы денсаулық сақтау технологиялары» тақырыбындағы өзін-өзі жетілдіру жұмыстарын жүргізу барысында: денсаулық сақтау технологияларының жаңа түрлерін қолдану, пайдалану арқылы балалардың денсаулығын шыныктыру және нығайту мақсаты қойылды. Осы мақсатқа жету үшін жаңа технологияларды тек сабақта ғана емес, сонымен қатар күн тәртібі бойынша да қолданылды. Мысалы, «Степ-аэробика» – аэробиканың бір түрі. Оның басты айырмашылығы - барлық жаттығулар (би, ырғақ) арнайы платформаларда түрлі қадамдар жасау арқылы музыкамен орындалады. «Степ – аэробика» музыка үшін орындалатын қозғалыстар жиынтығы болып келеді.

«Степ – аэробика» ерекше, өйткені ол дененің барлық функциялары мен жүйелерін дамытып, нығайтады. Мектеп жасына дейінгі балалар үшін сауықтыру аэробикасы қолданылады. Оның мақсаттары: денені жалпы сауықтыру, бұзылулардың алдын алу және түзету, дене жүйелерін нығайту, физикалық қасиеттерді дамыту. Аэробиканың бұл түрі балаларды тәрбиелеуде сауықтыру функцияларын тиімді орындай отырып, экспрессивті қимылдарды дәл жасауға үйретеді. [4] Біздің балабақшада бұл технология түрін көбіне таңғы жаттығу барысында қолданады.

Сонымен қатар, технологияның бір түрі «Стопотерапия», бұл денсаулықты сақтау мен нығайтудың, шынығудың, жалпақтабандылықты алдын алу мен түзетудің дәстүрлі емес әдістерінің бірі. «Стопотерапия» денсаулық сақтаудың мынадай түрлерін қамтиды: табандарды уқалау және өзін-өзі уқалау; табандарға арналған ойындар, жаттығулар және гимнастика; вибрациялық массаж; суда орындалатын жаттығулар; жалаң аяқ жүру.

«Стопотерапияны» біз көбіне түскі ұйқыдан кейін қолданамыз. Күнделікті күн тәртібіне сәйкес сабақ барысында көзге арналған гимнастиканы әрдайым қолданамыз. Себебі ол шиеленісті жеңілдету, шаршаудың алдын алу, көз бұлшықеттерін жаттықтыру және көз аппаратын нығайту үшін қажет.

Көзге арналған гимнастика көру қабілетінің бұзылуын түзетуге және алдын алуға бағытталған жаттығулар жүйесін жүргізуді қамтиды. [4] Технологиялардың тағы бір түрі, ол «Ертегі терапиясы» -бұл ертегі желісі арқылы тәрбиелеу. Терапияның бұл түрін күн тәртібінің қай кезіңінде болсын қолдануға өте ыңғайлы әрі тиімді. Себебі, ертегі балаларды алаңдауға, қуануға, жанашырлыққа үйретіп қана қоймай, ертегі арқылы балалардың тілін дамытуға, байланыстырып сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға, өмірлік оң көзқарастарын қалыптастыруға әсер етеді. Ертегі арқылы балалардың көңіл күйі көтеріліп, денсаулығының шынығуына әсер етеді. Қазігі кезде балаларға ең қызықты әрі пайдалы технологияның түрі «Су-Джок терапиясы». Бұл танымал инновациялық денсаулық сақтау технологиясы болып келеді.

«Су-Джок» терапиясының ерекшелігі, әртүрлі іс-шараларда арнайы массаж шарлары мен сақиналары арқылы бала денсаулығын нығайту болып табылады. Бұл терапияны әртүрлі ашық сабақтарға ғана емес, сонымен қатар түстен кейінгі ойын барысында да қолдануға болады. Балалардың ақыл-ойның дұрыс қалыптасуы да денінің саулығына байланысты, сондықтан біз әр сабақта дидиатикалық ойндар немесе түрлі тапсылмалар беру арқылы «Кинезиологиялық жаттығулар» жасаймыз. Кинезиологиялық жаттығулар ("ми гимнастикасы") назар мен есте сақтауды жақсартады, кеңістіктік көріністерді қалыптастырады. Кинезиологиялық жаттығулар ақыл-ой қабілеттерін дамытуға ғана емес, сонымен бірге баланың жасырын қабілеттерін анықтауға және оның миының мүмкіндіктерін кеңейтуге мүмкіндік береді. [3]

Мектепке дейінгі тәрбиешілерге арналған денсаулық сақтау және денсаулықты байыту технологиялары – балабақша тәрбиешілерінің денсаулық мәдениетін, оның ішінде кәсіби денсаулық мәдениетін дамытуға, салауатты өмір салтын ұстану қажеттілігін дамытуға бағытталған технологиялар. Балабақшамыздағы денсаулықты сақтайтын педагогикалық процесс – бұл мектеп жасына дейінгі балаларды денсаулықты сақтау және денсаулықты байыту режимінде оқыту және тәрбиелеу процесі; балалардың физикалық, психикалық және әлеуметтік салауаттылығын қамтамасыз етуге бағытталған процесс. Денсаулықты сақтау және денсаулықты байыту педагогикалық процесті ұйымдастырудың ең маңызды шарттары болып табылады. Осылайша, мектепке дейінгі білім берудің мемлекеттік стандартына сәйкес заманауи білім беру бағдарламаларын дұрыс таңдау, денсаулықты үнемдейтін білім беру әдістері мен технологияларын таңдаудың басымдығы және барлық балабақша педагогтары мен мамандарының қызметін үйлестіру біз үшін өзекті болып табылады. [2]

Денсаулық жеке тұлғаның кез келген әрі қарай дамуының негізгі элементі және кілті болып табылады. Сондықтан тұлғаның интеллектуалдық және шығармашылық фундаментінің негізі ретінде қызмет ететін физикалық, психикалық және әлеуметтік денсаулыққа назар аудару басты міндет болып табылады.

Әдебиеттер:

1. «Дене шынықтыру». Оқыту әдістемесі. Алматы: Атамұра, 2000 ж.
2. Коростелев И.Б. «Воспитание здорового дошкольника», 1986 ж.
3. Ковалько В.И. «Денсаулық сақтау технологиялары» 2007 ж.
4. Сивцова А.М. «Балабақшадағы педагогикалық жаңа технологияларды пайдалану» Әдіскер. 2007 ж.

Исина Б.С.
«А.Байтұрсынұлы атындағы ЖББМ» КММ, Доскей ауылы, Бұқар жырау ауданы

САБАҚ ҮРДІСІНДЕ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРЫН ҚОЛДАНУ

XXI ғасыр – білім мен мәдениеттің, техника мен өнердің «бәсекеге» түскен кезеңі. Қазіргі кезде адамдар бұрынғы жаугершілік замандағыдай білектің күшімен емес, ақылдың, білімнің күшімен өзін көрсете білуге міндетті. "Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек!» деп елбасымыз Н. Назарбаев өзінің Қазақстан халқына жасаған жолдауында қазіргі әлемде жай ғана жаппай сауаттылық жеткіліксіз екенін айқындаған. Сондықтан балаларымыздың, жалпы бүкіл өскелең ұрпақтың функционалдық сауаттылығына да үлкен көңіл бөлу қажет. Бұл біздің балаларымыздың қазіргі өмірге бейімделуі үшін өте маңызды.

Математикалық сауаттылық – адамның өзі өмір сүретін әлемдегі математиканың рөлін анықтау және түсіну, әртүрлі формада берілген сандық ақпараттарды оқу, талдау, түсіндіріп беру, есептерді шығарудың тиімді тәсілдерін табу, өмірмен байланыстыру, математикалық білімді өмірлік жағдаяттарда кездесетін әртүрлі мәселелерді шешуде еркін қолдану.

Математикасыз өмірді елестету мүмкін емес. Математиканы кез келген ғылым саласына енгізсеңіз, оған жан бітіп, бойына қан жүгіреді. Ол бізді қоршаған ортаны танып – білуге, заңдылықтарын анықтауға мүмкіндік береді. Сол себепті сабақ үстінде есеп шығару барысында есептерді өмірмен байланыстырып бергеніміз жөн. Математикалық сауаттылықты 5-сыныптан бастап біртіндеп дамыту керек. 5-6 сыныпта өмірмен байланысты есептер жиі кездеседі. Мысалы, пайызға берілген, жылдамдықты есептеуге арналған, мода, медиана, арифметикалық ортаны есептеуде, диаграмма арқылы берілген мәселе есептерде күнделікті өмірден алынған жағдаяттар болады. 7-9 сыныптарда квадраттық теңдеу құру арқылы шығарылатын, арифметикалық және геометриялық прогрессияларды есептеуде өмірмен байланысты есептер жиі кездеседі. 10-11 сыныптарда көрсеткіштік функцияны табуды, логарифмнің қасиеттерін қолдануда, кеңістіктегі фигуралардың аудандары мен көлемдерін табуда кездеседі.

Алайда, математикалық сауаттылықтың дамуына кедергі келтіретін проблемалар да бар. Олар:

- Есептеу дағдыларының төмен деңгейі;
- Математикада практикалық бағыттың аз болуы;
- Оқытудағы репродуктивті әдіс (ұқсастығы бойынша шешуге үйрету);
- Кеңістіктік ойлауды қалыптастыратын геометрия пәнін формальды түрде оқу;
- Оқушылардың теориялық тұжырымдамаларды (формулалар, ережелер, теоремалар және т.б.) жаттаудың қажеттілігін қабылдамауы.

Бүгін мұғалім оқушы үшін "ақпараттың жалғыз көзі" емес. Әр оқушыны оқу процесіне тарту, оны тыңдай білу, оны көмекші ету, баланың өзін мазалаған проблемасына қарау – қазіргі мұғалім үшін міндет. Математикадан функционалдық сауаттылықты дамыту үшін жақсы материал практикалық мазмұны бар есептер болып табылады, олар дайын деректерсіз, яғни математикалық тұрғыдан анық тұжырымдалмаған есептер болып табылады.

Іс жүзінде туындайтын кез-келген мәселе мазмұны бойынша математикалық болмауы мүмкін, бірақ оны шешу үшін алдымен оның математикалық моделін құру керек, бұл өз кезегінде оқушылар үшін жұмыстың ең құнды бөлігі болып табылады. Математика сабақтарында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытатын қолданбалы мазмұндағы есептерді жүйелі қолдану арқылы оқушылар келесі мәселелерді түсінеді:

- математикалық әдістердің әмбебаптылығын және олардың қоршаған әлемді зерттеудегі рөлін;
- әр түрлі контекстегі процестерді сипаттау үшін математикалық модельдерді құру әдістерін;
- алған білім мен дағдылардың оларды баламалы жағдайларда қолдану үшін пайдалылығын;
- қарым-қатынас дағдыларының кең спектрін меңгерудің маңыздылығын;
- ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолданудың пайдалылығын.

Оқушылар математика сабақтарында «Формулалар мен теоремалар өмірде керек бола ма? Болашақта пайдасы бар ма? Тригонометрияның (логарифмнің немесе кез келген тақырыптың) бізге қажеті қанша?» деген сұрақтарды жиі қояды. Осы сұрақтарға жауап беру, сондай-ақ оқушыларға математиканың болашақ мамандығымен байланысын көрсету, пәнге деген қатынасын өзгертуге қолданбалы сипаттағы есептер мүмкіндік береді.

Мысалы:

Есеп. Салымшы жылдық өсімі 9% болатын депозитке 15000 теңге салды. Неше жылдан кейін оның ақшасы екі еселенеді?

Шешуі:

Күрделі пайыздар формуласын қолданып шығарамыз: $S = A(1 + \frac{p}{100})^n$. Мұндағы A – бастапқы салынған сома, p – жылдық өсімі, S – жиналған сома, n – салымның сақталу уақыты (жылмен). Біздің жағдайда бұл формула $S = 15000(1 + \frac{9}{100})^n$. Бізге n – ді анықтау керек. Екі еселенген сома 30000 болғандықтан мына теңдеуді аламыз: $30000 = 15000(1 + \frac{9}{100})^n$, қысқартудан соң $2 = 1{,}09^n$ теңдеуін шешу керек. Бұнда логарифмнің қасиеттерін қолдану арқылы шығарамыз:

$$n = log_{1.09}2 = \frac{lg2}{\lg(1.09)} \approx \frac{0.3010\ldots}{0.0374\ldots} = 8.14$$

Жауабы: 8 жылдан сәл астам уақытта немесе 97,7 айдан соң салым сомасы екі еселенеді.

Есеп: Нан өнімдерін сатумен айналысатын дүкендер желісі күніне 2000 тұтынушыға қызмет көрсетеді. Олардың әрқайсысы 90 теңгеден күн сайын бір нан алады. Нанның 1 теңгеге қымбаттауы дүкеннің 20 тұтынушысынан айрылуына әкеліп соғады. Есептің шарты бойынша математикалық моделін құрыңыз. Математикалық моделіне сүйене отырып, келесі сұрақтарға жауап беріңіз:

1) Бағаны неше рет қымбаттату дүкен иесіне максималды табыс әкеледі?
2) Бағаның осылайша қымбаттауынан қанша теңге максималды табыс көреді?

Күнделікті өмірмен байланысты бұл есепті шығаруда оқушылар 8-сыныпта алгебра курсында алған білімдерін пайдаланып шығара алады. Сондай ақ, геометрия курсында алған білімдерін қолдана отырып, төбесі пирамида тәрізді тұрғын үйдің шатырының, бөлмелерінің аудандарын, әр бөлмеге қанша бояу (немесе түсқағаз) кететінін есептей алады.

Математикалық сауаттылықты меңгерген оқушылар:

- қоршаған ортада пайда болатын және математиканың көмегімен шешілуі мүмкін мәселелерді анықтай алады;
- бұл мәселелерді математика тілінде тұжырымдайды;
- математикалық фактілер мен әдістерді қолдана отырып мәселелерді шешеді;
- шешуге қолданылған әдістерін талдайды;
- қойылған проблеманы ескере отырып, алынған нәтижелерді түсіндіреді;
- шешім нәтижелерін тұжырымдайды және жазады.

Қазіргі уақытта мұғалімнен заманауи белсенді технологияларды игеруді және оларды сабақтарда белсенді қолдануды талап етеді. Қазіргі оқушылар ақпараттық

технологияларды жақсы біледі, технологияны оңай түсінеді. Сондықтан бәрімізге оқушылардың практикалық дағдыларын қалыптастыру үшін ойлау, түсіну, талдау, яғни оқыту және дамыту үшін жаңа құралдар мен тәсілдер қажет. Біздің міндет – олардың білімдері мен біліктерін дұрыс бағытта бағыттау. Сондықтан математика сабағында оқушылар қолданбалы сипаттағы есептерді күнделікті шығару керек. Ол оқушыларға өз білімдерін кез-келген жағдайда қолдана білуге және болашақта кез-келген қиын мәселелерді шеше алуына мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

1. Журнал «Математика Қазақстан мектебінде» №6, 2013 ж.
2. Журнал «Творческая педагогика» №3, 2010 ж.
3. Педагогика журналы №2-2009ж.

Искакова Р.М.

Ахмет Байтұрсынұлы атындағы мектеп-гимназиясы, Қарағанды қаласы

«БАҚЫЛАУ, ЗЕРТТЕУ, ОЙ ҚОРЫТУ»

Заманауи білім беру ерекшелігі оқушылардың алған білімдерін жай ғана иеленіп қоймай, оларды орынды жерінде қолдана білу басты назар аудару болып табылады, ал XXI ғасырда талап етілетін дағдылардың мәні осында.

5 сынып оқушылары жаратылыстану пәнінде алған білімін практикада қолдана алатындай, оқушының пәнге деген қызығушылығын арттыру мақсатында сабақ барысында түрлі әдіс – тәсілдерді қолданамын.

Жаңа форматтағы оқудан кейін менің сабақ беру стилім көптеген өзгерістерге толы десем қателеспес едім. Бұған дәлел сабақтардан кейінгі оқушылардың рефлексиялары «Бүгін жаратылыстану сабағы ұнады», «Маған ұнағаны түрлі құбылыстарды мақал-мәтелде қолданғанымыз» т.б. Сабақ жоспарымның әр бөлімінде оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын анықтап отырамын.

«Жаратылыстану» пәнінің оқу бағдарламасы зерттеу, ойлау, коммуникативтік дағдылар мен біліктіліктер негіздерінің қалыптасуына бағытталған:

– гипотеза құру және оларды тексерудің жолдарын ұсыну, эксперимент арқылы алынған нәтижелер негізінде қорытынды жасау;

– мәселені анықтау, сұрақтарды дұрыс құру, зерттеу жұмысының жоспарын құру, бақылау, эксперимент жүргізу, зерттеу жұмысының нәтижесін бағалау және сипаттау, пайымдау, қорытынды шығару;

Жаратылыстану сабағында «Зерттеуге уақытша микропрепараттарды қалай дайындау керек?»

Сарамандық жұмыс

Сабақ мақсаттары: Уақытша микропрепарат дайындап, микроскоппен жұмыс жасайды. Жасуша бөліктерін ажырата алады.

Осы сарамандық жұмыста

5- сынып оқушыларынан зерттеушілік- танымдық қызығушылықтары жоғары деңгейде екендігін көруге болады, сабақ барысында оқушылар қауіпсіздік ережелерін қайталап еске түсіріп, микроскоп бөлімдерінің құрылысын бірден есте сақтап, берілген дайын микропрепаратпен танысып, үйден әкелген алма, қызанақ, сәбізден микропрепарат дайындап микроскоппен

жасушаның құрылысымен танысты. Осы сарамандық жұмыс нәтижесінде оқушылар сабақ басында қойылған мақсатқа қол жеткізді.

Сарамандық жұмыста қолданылған әдіс -тәсілдер оқушылар бірден микроскоп құрылысын құрылғымен көзбен көріп, қолмен ұстап есте сақтап алды.

Оқушылар дайын микропрепаратты қарап, қолдарындағы заттардан микропрепарат дайындап, оның жасалу жолын кезең бойынша дайындалу реттілігін түсініп өздері қызығушылықпен жасайды. Осы кезде баланың бойынан өзіне деген сенімділікті, білімге деген құштарлықты байқауға болады. Модельдеу әдісі арқылы микроскоптан көрген обьектінің дәл өзі болмаса да өсімдік және жануар жасушасының
құрылыс ерекшеліктерін білді.Өсімдік және жануар жасушаларындағы ерекшеліктерін бірден айыра білді, оқушылар өз қолдарымен жасап,көздерімен көріп, нәтижесін шығара алады.

Зерттеу үшін, зерттеу кезінде алған ақпараттары түпнұсқаға көшіруге мүмкіндік береді, ал көшіру үшін ұқсастықтың,айырмашылықтарында талдау мен синтездің әр түрлі формалары қолданылады.

Сарамандық жұмысты өздері орындап,жұмыс нәтижесін көрсете білді.
Оқыту процесі шығармашылықпен ұйымдастырылса,онда оқушылардың білім дәрежесі оқытушы айтқан сөздерден емес оқушының ізденуі заманауи технологияларды сауатты пайдалануға;
– өзіндік қарапайым зерттеулерден қорытындыларын жасауға үйренеді.

Қазіргі жаратылыстануда қолданылатын зерттеудің негізгі принциптері мен әдістерін меңгеру жас ұрпақтың дүниетанымын, ойлаудың ғылыми тәсілін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Оқушылар тақырыптарды зерттеу үшін ресурстарды пайдаланып, өз қорытындыларын жасайды. Бұл анағұрлым терең білім алып, пәнді түсіну үшін қажетті айтарлықтай жоғары деңгейлі дағдыларды қалыптастырып дамытуға көмектеседі. Әдетте зерттеуге негізделген оқу бастауыш сыныптарда оқытылатын «жаратылыстану» пәнімен байланыстырылғанымен, ол кез-келген пән үшін негіз бола алады.

Практикалық әдістер – оқулықпен немесе зерттелетін нысанмен жұмыс. Олар сабақта зертханалық жұмыс жасағанда, практикалық жұмыс немесе далаға шығу, саяхат жасау кезінде қолданылады. Мысалы оқушылар табиғат аясында өтетін сабақты жоғары деңгейде меңгереді, әсіресе топсеруен, саяхатқа шығу, табиғат аясындағы зерттеу сабақтарын асыға күтеді.

Осындай сабақтар оқушылардың танымдық қызметінің белсенділігін арттырады, өмірмен байланыстыру қабілеттерін дамытады, байқағыштыққа тәрбиелейді, оқуға деген қызығушылығын арттырады және білім санада ұзақ сақталып, игеріледі.
Әдістердің алуан түрлілігі, көпнұсқалылығы, өзара ұштасып жатуын тәсілдер қамтамасыз етеді. Кез-келген әдіс тәсілдердің көмегімен жүзеге
асырылады. Оларды кейбір әдіскерлер

«Жас натуралистер станциясына топсеруен»

мұғалім мен оқушының бөлек іс- әрекеттері ретінде қарастырады.

Сыныпта оқушылардың сабаққа деген құштарлығын байқадық,үй жұмысын да қызығушылықпен орындайды. Заманауи сабақ – оқушылардың қызығушылығын арттырудың жоғарғы шегіне жету мақсатында әр түрлі жаңашыл, инновациялық технологияны қолдану болып табылады. **«Эдмодо», «Баамбузле»** форматында сабақтар өтеді.

Мектеп өмірімен оқушылар тығыз байланыста кез – келген іс- шараларға қатысып білім бәйгелерінде жүлделі орындарды иеленіп жүр.

Білім көзіне қарай әдістердің жіктелуі кеңінен таралғанына қарамастан, дидактика мен әдістемеде тұлғаны, оның шығармашылық қабілеттерін дамытуға көзқарастарын күшейтуге, оқушылардың танымдық іс-әрекетіне бағытталған.

Зерттеуді тұжырымдай келгенде, келесі ой қалыптасады:

Оқушының алдына мақсат қойып, оны ***5-сынып оқушыларының апталықта*** оқушы орындай алатындығына мұғалім ***тәжірибе жұмыстарын көрсетулері*** сенімін білдіру тиіс. Оқушылардың жасаған жұмыстарына жеке және топтық талдау жасау керек.

Мұғалімнің оқу мақсатын жақсы меңгерілуі мақсатында оқушы уақытты өз бетінше пайдалану. Оқушылардың өзін-өзі шығармашылыққа басқару.

Екіншісі, шығармашылық қабілетін арттыра отырып, өз бетінше жұмыс жасауға жағдай жасау. Ол үшін оқушыларды түрлі шығармашылық жиындарға, іс-шараларға, кездесулерге қатыстыру қажет. Сол арқылы танымдық көз қарасын өзгертеді. Жұмыс жасаған кезде терең ойланады, ізденеді және өзіне қойған жауапкершілікті мойына ала біледі. Тағы бір айта кететін жайт, оқушы тек ізденіс кезінде ғана дамымайды, сонымен бірге тәжірибие кезінде де дамиды. Қорытындылай келе, еліміздің жарқын болашағы тек білімді азаматтарымыз бен азаматшаларымыздың қолында. Осындай білімді ұрпақтар тәрбиелеу арқылы, жолымыздағы барлық қиын өткелдерге қарсы төтеп бере аламыз. Ол үшін оқушының бойында үнемі білімге деген, алға деген ұмтылыс өшпеуі тиіс. Ол ұмтылыс тоқтап қалмай ары қарай ізденіс пен дамудың үстінде болуы қажет.

Әдебиеттер:

1. Мырзабаев А.Б., Биологияны оқыту әдістемесі: Оқу құралы. Қарағанды, ЖШС «Санат - Полиграфия » баспасы, 2006 – 344 бет.
2. Әлібаева Э. Т. «Биологияны оқыту әдістемесі» Шымкент, 2006
3. Жаратылыстану оқу бағдарламасы 2017 жыл
4. Жаратылыстану оқулығы 2017 жыл
5. Мұғалімге арналған нұсқаулық 2017 жыл

Искакова А.С.
Қарағанды қаласы, «№34 жалпы білім беретін мектеп» КММ

БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ ГЕОГРАФИЯ ПӘНІНЕН ЖҮРГІЗІЛЕТІН ӨЛКЕТАНУ ЖҰМЫСТАРЫНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК МАҢЫЗЫ

Қазақстан Республикасының дамыған бәсекеге қабілетті отыз ел қатарына ену туралы алдына мақсат қойған тарихи кезеңде Елбасымыз «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламалық мақаласын жариялағаны белгілі. Бұл маңызды мақаланың «Туған жер» бөлімін іске асыру мақсатында ұлтжанды ел азаматтарын тәрбиелеуде

өлкетану ұстанымы – жергілікті жерді оқыту өмірмен жақын-дастыруға қолдау көрсететін маңызды ұстанымдардың бірі екендігіне басты назар аударды. Қазіргі уақытта өзгеріп жатқан туған өлкенің тарихи, географиялық ерекшеліктері мен әлеуметтік-экономикалық мәселелері бойынша оқу мәліметтері толықтырылып, әлемдік білім қорына туған өлке шежіресінен, тарихынан, географиясынан не қосылды, қандай жаңа технологиялық жаңалық ашылды, ғалымдарымыздың мақтаныш тұтатын еңбектері қайсы, міне, осы мәселелер төңірегінде әдістемелік ізденістер жасалып, нәтижесі оқу үрдісінде көрініс табуы осындай игі бастаманың баспалдағы іспеттес.

Осыған орай мектепте география пәнін оқытуда өлкетану мәліметтерін қолданудың маңызы ерекше болып отыр. Географиялық өлкетану туған өлкенің табиғатын, халқын, шаруашылығын, тарихы мен мәдениетін зерттейді. Кешендік өлкетану осылардың бәрін бір-бірімен байланыста қарастыратын болса, салалық өлкетану, географиялық өлкетану, тарихи өлкетану, этнографиялық өлкетану, топонимикалық өлкетану сияқты жеке салаларын зерттейді. География пәнін оқытуда өлкетану мәліметтерін қолданудың басты мақсаты: туған өлкенің табиғат жағдайлары мен әлеуметтік ерекшеліктерін жан-жақты оқыту; оқу және тәрбие жұмыстарын жетілдіру мақсатында меңгерген өлкетанушылық білімдерін жетілдіре отырып, практикалық дағдылар мен жеке қабілеттерін дамыту болып табылады.

Өлкенің тарихын білу-өзінің отбасының, әулетінің, туып өскен өлкесінің тарихын білуден басталады. Өзінің тегін оның тарихын білмеген адам өз халқының тарихын білуге ұмтылмайды, оған қызықпайды. Ал мұндай адам басқа халықтарды, оның тарихын, тілін, әдет-ғұрпын құрметтей де сыйлай да алмайды. Осы жағдайлардың бәрі туған өлкенің тарихын зерттеудің, оған оқушыларды белсене қатыстырудың қажеттілігін дәлелдейді. Сонымен қатар мектеп географиясында өлкетану деректерін қолдануда мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуға, олардың танымдық қызығушылығын арттыруға, отансүйгіштікке тәрбиелеуге ықпал етеді. Географиялық білімнің маңызды көзі және өлкетануды оқытуда негізгі құрал географиялық картаны оқып, үйрену, географиялық сипаттағы мағлұматтарды ала білу дағдыларын дамыту, қалыптастыру болып табылады. Ал, география сабақтарын картасыз елестету мүмкін емес. Картасыз өткен сабақта тек теориялық білім ғана алады, практикалық тұрғыда ол оның ешбірін жүзеге асыра алмайды. «Көзбен көріп, қолмен ұста» дегендей, әр сабақта картамен жұмыс оқушының карта бетіндегі географиялық нысандардың есте сақталуына ықпал етеді. Мүмкіндігіне қарай оқулықтармен қоса, атластар мен жұмыс дәптерлері бірге берілсе, оқушының картамен, кескін картамен жұмыс жасауына үлкен жағдай туғызар еді. Оқушылардың таным әрекеттері сипатына қарай ажыртылатын географияны оқыту әдістері: түсіндірмелі көрнекілік, репродуктивті, проблемалық баяндау, ішінара іздену және зерттеу. Әрбір әдістің міндеті оқытушы мен оқушылардың іс әрекеттері, географияны оқыту процесінде қолдану мүмкіндігі.

Оқытудың түсіндірмелі көрнекілік әдісі–оқушылардың білім алуын ұйымдастыру.Әдістің басты бағыты оқушының ақпаратты оқу құралдарын хабарлау арқылы игеруін ұйымдастыру мен жақсы қабылдауын қамтамасыз ету. Мұндағы оқушының іс әрекеті берілген ақпаратты қабылдауға, оймен және есте сақтауға негізделген. Репродуктивті әдістің басты бағыты – алған білімді қолдану мен пайдалануды білу және дағдыны қалыптастыру. Оқушының әрекеті әртүрлі тапсырмаларды шешуде олардың белгілі бір жаттығуларды орындау амалдарына ие болуға, практикалық іс әрекетке алгоритмге сүйенуіне тура келеді. Проблемалық әдістің мақсаты – меңгеретін оқу материалдарына әр түрлі мәселелер мен әдістер және олардың шешімдерін ашып көрсету. Оқушының әрекеті дайын ғылыми нәтижені ойлау мен еске сақтаумен, қабылдаумен қатар шектелмейді,сондай дәлелдеудің логикасын бақылау, оқушының ойлау әрекетіндегі қозғалысты бақылауға да бағытталады.

Ішінара іздену әдісінің негізгі бағыты – оқушының үнемі дайындық үстіндегі мәселені өзіндік қою және мәселені шешуі. Оқушының әрекеті проблеманы қою және

шешу жолын табуды меңгеру барысында оқушы белсенді қатысады. Зерттеушілік әдіс – ғылыми таным әдістерімен қамтамасыз ету, оқушылардың шығармашылық әрекетін дамыту және шығармашылық әрекетті ойдағыдай қамтамасыз ету, епті пайдалынатын білімнің тұрақталуын үйрету. Оқушының әрекеті олардың өз бетімен мәселе қойып, оны шешу тәсілін табумен аяқталады. Өлкенің табиғат жағдайлары (жер бедері, пайдалы қазбалары, климаты, өзендері, көлдері, батпақтары, топырақ және өсімдік жамылғысы, жануарлар дүниесі)-зерттеудің маңызды бөлігі. Бұл зерттеу жұмыстары бақылау жүргізетін арнайы стансаларда немесе жергілікті жердің метеорологиялық стансасында, мектептің географиялық алаңында, арнайы экскурсия, саяхаттарда жүргізілуі тиіс. Бақылау жүргізілетін стансалар табиғатты бақылауға және сабақтар өткізуге қолайлы сәйкес құралдар-жабдықтармен жабдықталуы, сонымен қатар сынып оқушылары толық сиятын алаң, қауіпсіздік ережелері қарастырылуы тиіс. Жер бедерін оқу барысында алдымен Отанымыздың, содан кейін оқылатын өлкенің аумағын қамтитын жекелеген аймақтардың физикалық, геологиялық карталарының мәліметтері алынады. Даладағы зерттеу жұмыстары кезінде (неғұрлым жан-жақты) жер бедерінің әр түрлі формаларының (кеуіп қалған жерлер, төбелер, тау тізбектері, шұңқырлар, жылғалар, жыралар, көшкіндер, сайлар) шығу тегі түсіндіріледі, өлшеу жұмыстары жүргізіледі, олардың сыртқы бейнесі, пішіні суреттеледі және қағаз бетіне бейнеленеді. Жер бедерімен танысу барысында қандай пайдалы қазбалар бар және олардың кен орындары туралы мағлұматтар анықталады. Өлке аумағындағы пайдалы қазбалар не себепті пайда болғанын түсіндіру қажет, сонымен қатар олардың пайда болуының, геологиялық құрылыммен және жер бедерімен байланысы бар немесе жоқ болуы түсіндіріледі. Кен орындарын картада шартты белгілермен белгілеу қажет. Пайдалы қазбалардың үлгілері мектептің өлкетану мұражайына қою үшін немесе сабақтарда пайдалану үшін жиналады және олардың қай жерден алынғаны туралы мағлұмат толық жазылады. Ауа райын зерттеу адамның күнделікті тұрмысы мен шаруашылық әрекеті үшін қажет. Ауа райының жайкүйі тек қана бір белгісіне, мысалы, температураға немесе жауын-шашынға ғана емес, барлық элементтерінің жиынтығына қарап анықталады. Мысалы, ауа райына тек «салқын» не «жылы» деп баға беру жеткіліксіз. Салқын не жылы ауа райы желді, жаңбырлы,бұлыңғыр және тағы басқаша болуы мүмкін. Ауа райы жиі өзгеріп тұрады. Оның бір элементінің өзгерісі басқасының да өзгерісін тудырады. Оның толық сипаттамасын беру үшін ауа райын құрайтын элементтерді түгелдей бақылау қажет. Туған өлкенің климатын зерттеп-білу барысында ауа райын бақылау әдісін қолданған дұрыс. Жергілікті жердің сулары (өзендер, көлдер, бұлақтар, батпақтар, жер асты суы, құдықтар) да адам өмірінде үлкен рөл атқарады. Туған өлкені оқу барысында жергілікті жердің суларына қажетті деңгейде көңіл аудару керек, өйткені олар өлкенің табиғат жағдайларының ерекшеліктерін және адамның шаруашылық ісәрекетін сипаттайды. Оқушылар мысалы, өзен ағысының жер бедеріне және өзен аңғарын құрайтын тау жыныстарына тәуелділігіне көз жеткізеді.

Қорыта келсек, қазіргі кезде географиялық білім берудің өлкетанушылық мазмұны, туған өлкедегі алуан түрлі үдерістер мен құбылыстарға біртұтас кешенді-жүйелі көзқарасты қалыптастыруы басты мәселе екені анық. Мұндай көзқарас оқылатын аймақтың жағдайын қалыптастырушы және өзгертуші факторларды, олардың өзара тең байланысында табиғи, экономикалық, әлеуметтік және мәдени факторлар тұрғысынан қарастыруға мүмкіндік береді. Бұл оқушыларда ғылыми дүниетанымдық көзқарасты, өмір сүру ортасының біртұтас бейнесін, ғылыми негізделген экологиялық және әлеуметтік-мәдени көзқарас жүйесін, оқушылардың туған өлкеге тек қана эмоциялық тұрғыдан емес, тиімді пайдалану тұрғысынанда қарау сияқты құндылықтарды қалыптастырудың неғұрлым тиімді жолы болып табылады. Яғни, мектептегі географиялық өлкетану, жалпы өлкетанудың бір бағыты болғандықтан, оқушының адамгершілік, шығармашылық, интеллектуалдық, эстетикалық, еңбексүйгіштік, тұлғалық дамуының маңызды факторы екені бәрімізге белгілі.

Өлкетану материалдары арқылы отансүйгіштікке тәрбиелеу педагогикалық үдерістің: түсінік қалыптастыру – білім беру – біліктілік – практикалық ісәрекетке баулу атты тізбегін құрастыруды көздейді. Мұғалім алдымен оқушылардың бойында Отан адамның дүниеге келген жері ретінде, туған жердің табиғаты, ана тілі, салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар, тарих, туған өлке тұрғындарының өміріндегі ұлттық ерекшеліктер, отансүйгіштік сезім туған өлкеге деген көзқарас түсініктерін қалыптастырады. Оқушы саралау, түсініп оқу, ерінбей тірнектеп материал жинау, мұрағатта жұмыс істеу, экскурсияны жүргізуші дағдыларын үйрену арқылы біліктілігін арттырады. Өлкетану жұмысының түрлері саяхат, экскурсия, бақылау жүргізу, кеппешөп жинау, тәжірибелер жасау, мамандық иелерімен кездесулер тағы басқа практикалық іс-әрекеттерді оқушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, құндылық көзқарастарын қалыптастыруға, білуге деген қызығушылықтарын арттыруға бағытталады.

Әдебиеттер:

1. Орманова М.А. Педагогикалық өлкетанудың маңызы. М.А.Орманова.«Молодой ученый».- 2014.- №1.2. -С.69 -71.

Ишмагамбетова Р.О.

Қарағанды облысы, Шет ауданы, Ақадыр кенті «Ю.А.Гагарин атындағы мектеп-лицейі» КММ

ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ

XXI ғасыр – білім мен ғылымның ғасыры. Жаңартылған білім берудің негізгі мақсатына қатысты қазіргі қоғамда мұғалімгеартылар жүктің салмағы ауыр. Мұғалім ең алдымен оқушыда өзін-өзі дамыту қабілетін қалыптастыруғаатсалысу керек. Өйткені, бұл тұлғаны ұлттық және әлемдік мәдениетке үйлесугеапаратын сара жол. Бүкіл дүние жүзіндегі болып жатқан осындай құндылықтардың өзгеруі жаңа ғасырға жас ұрпақты дайындау міндетімен байланысты. Біздің қоғамға жаңа мағлұматтарды қабылдап қана қоймай, оны ойлана отырып, сыни талқылап, ой елегінен өткізе білетін оқушылар керек. Яғни, жас буын мағлұматтар мен идеяларды өз беттерімен, тәуелсіз меңгеріп, осы алған мәліметтері пайдалы болатындай ойланулары керек. Олар жаңа идеяларды әр түрлі көзқараспен зерттеп, шынайылығы мен пайдасын талқылап, идеяның жалпы құндылығын анықтай алулары қажет.Осы орайдасын тұрғысынан ойлау технологиясының маңызы зор.

Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту – педагогикалық технология. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту бағдарламасы – әлемнің түкпір-түкпірінен жиылған білім берушілердің бірлескен еңбегі. Тәжірибені жүйеге келтірген Джинни Л.Стил, КуртисС.Мередит, Чарльз Тэмпл. Жобаның негізі Ж.Пиаже, Л.С.Выготский теорияларын басшылыққаалады [2]. «Сын тұрғысынан ойлау» ұғымы белгілі бір идеяларды қабылдай отырып, оның неге қатысты екенін зерттеу, оларды жеңіл септикалық ойларға қарсы қоя білу, салыстыраалу, сол идеяларға қарсы көзқарастармен тепе-теңдікте ұстап зерттеу, оларға сеніммен қарау деп түсіндіреді авторлар.

Сын тұрғысынан ойлау – сынау емес, шыңдалған ойлау. Бұл деңгейдегі ойлау тек ересек адамдарға, жоғарғы сынып оқушыларына ғана тән деп ойлау аса дұрыс емес.Сын тұрғысынан ойлау бағдарламасы қызығушылықты ояту, мағынаны тану, ой-толғаныс кезеңдерінен түзіледі.Сөзіме тұздық ретінде, жеке-жеке тоқталып өтейін:

Үйрену процесі бұрынғы білетін және жаңа білімді ұштастырудан тұрады. Үйренуші жаңа ұғымдарды, түсініктерді, өзінің бұрынғы білімін жаңаақпаратпен толықтырады, кеңейте түседі. Сондықтан да, сабақ қарастырылғалы тұрған мәселе жайлы оқушы не біледі, неайтаалатындығын анықтаудан басталады. Осы арқылы ойды қозғату, ояту, ми қыртысына тітіркенгіш арқылы әсерету жүзегеасады. Осы кезеңге қызмет ететін «Топтау», «Түртіп алу», «Ойлану», «Жұпта талқылау», «Болжау», «Әлемді

шарлау»секілді әдістер (стратегиялар) жинақталған. Қызығушылықты ояту кезеңінің екінші мақсаты – үйренушінің белсенділігін арттыру. Өйткені, үйрену енжарлықтан гөрі белсенділікті талап ететін іс-әрекет екені даусыз. Оқушы өз білетінін еске түсіреді, қағазға жазады, көршісімен бөліседі, тобында талқылайды. Демекайту, бөлісу, ортағасалу арқылы оның ойы ашылады, тазарады. Осылайша шыңдалған ойлауға бірте-бірте қадам жасала бастайды. Оқушы бұл кезеңде жаңа білім жайлы ақпарат жинап, оны байырғы біліммен ұштастырады.

Ойлау мен үйренуге бағытталған бұл бағдарламаның екінші кезеңі мағынаны тану (түсіне білу). Бұл кезеңде үйренуші жаңаақпаратпен танысады, тақырып бойынша жұмыс істейді, тапсырмаларорындайды. Оның өз бетімен жұмыс жасап, белсенділік көрсетуіне жағдай жасалады. Оқушылардың тақырып бойынша жұмыс жасауына көмектесетін оқыту стратегиялары бар. Соның бірі INSERT. Ол бойыншаоқушығаоқу, тақырыппен танысу барысында V – «білемін», — - «мен үшін түсініксіз», + - «мен үшін жаңаақпарат», ? – «мені таң қалдырады» белгілерін қойып отырып оқу тапсырылады. INSERT – оқығанын түсінуге, өз ойына басшылық етуге, ойын білдіруге үйрететін ұтымды құрал. Бір әңгіменің соңына тез жету, оқығанды естесақтау, мәнін жете түсіну – күрделі жұмыс. Сондықтан да, оқушыларарасындаоқуға жеңіл-желпі қарау салдарынан түсінеалмау, өмірмен ұштастыраалмау жиі кездеседі. Мағынаны түсінуді жоғарыдағыдай ұйымдастыру – аталған кемшіліктерді болдырмаудың бірден-бір кепілі.

Үйретушілер білетіндерін анықтап, білмейтіндерін белгілеп сұрауға әзірленеді. Бұл әрекет арқылы жаңаны түсіну үшін бұрынғы білім арасында көпірлер құрастыруға, яғни байланыстар құруға дағдыландырады.

Тақырып туралы ой-толғаныс – бағдарламаның үшінші кезеңі. Күнделікті оқыту процесіндеоқушының толғанысын ұйымдастыру, өзіне, басқағасын көзбен қарап, баға беруге үйретеді. Оқушылар өз ойларын, өздері байқаған ақпараттарды өз сөздерімен айтаалады. Бұл сатыдаоқушылар бір-бірімен әсерлі түрдеой алмастыру, ой түйістіру, өз үйрену жолын, кестесін жасау мақсатында басқалардың әр түрлі кестесін біліп үйренеді. Бұл үйрену сатысы – ойды қайта түйіп, жаңа өзгерістер жасайтын кезең болып табылады. Әр түрлі шығармашылықпен ой түйістіру болашақта қолданылатын мақсатты құрылымға жетелейді. Осы кезеңді тиімді етуге лайықталған «Бес жолды өлең», «Венн диаграммасы», «Еркін жазу», «Семантикалық карта», «Т кестесі»сияқты стратегиялар әрсабақтың ерекшелігіне, ауыр-жеңілдігіне қарай лайықтала қолданылады.

Қазақ әдебиеті сабағында түрлі шығармаларды оқыту барысында «Екі түрлі түсініктеме күнделігін» қолданған тиімді. Оқушылардан дәптердің бетін немесе үлестірмелі парақтың ортасынан вертикаль сызықпен бөлу сұралады. Шығарманы оқу барысында олар:

Мәтінде әсереткен үзінді	**Үзінді жайлы пікір**

Кестенің оң жағына мәтіндегі қатты әсереткен тұстарды, үзінділерді жазып, сол бөлігінеәсереткен үзінділер жайлы пікір жазады, қызығу себептерін талдайды, т.б.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында әроқушы мәтінмен танысып, күнделікті толтырып біткен соң жұпта, топта талқылау ұйымдастырады. Жұмысаяқталған кезде мұғалім қорытуғаарналған әзірлеп келген сұрақтарын қойып, жауаптаралады. Ол сұрақтароқығанға баға беру, пікірін, көзқарасын білдіруге лайықталынып қойылғаны дұрыс. Мысалы:

— Сіздің ойыңызда не сақталып қалды?

— Автор оқырманды қалай қызықтырады?

— Кейіпкерлердің іс-әрекетін сіз қалай бағалайсыз?

Бұл әдіс теалдыңғы сияқты оқушыларды ұжым болып, жұмыс жасауға үйретеді. Ақпаратты өз бетінше меңгеруге жағдай жасайды. Сөз астарын, құдіретін түсінуге бағыттайды. Сондай-ақ, әдістің тиімділігі – сабақтан тысқары қалатын оқушы болмайды,

оқыған мәтінді түсіну, оны түсінікті етіп айтып беру, оған қатысты ойын, пікірін білдіру арқылы оқушының тілі дамиды. Осылайша ұйымдастырылған оқу сабақтары арқылы сауатты оқырман қалыптастыру мүмкіндігі туады.

Осылайшасыни ойлауды дамытуда қолданылатын стратегияларо́кушыларға мынандай мүмкіндіктер береді:

- айқын мақсат қоя білу;
- белсенді қатысуды қолдау;
- жақсы дискуссияның болуынасебеп тудыру;
- өзінің жекесұрақтарын құрастыру мен қоюға деген ынталарын жандандыру;
- өзінің жеке пікірі мен ойын білдіруге көмектесу;
- басқалардың пікірлерін десыйлау керек деген атмосфера құру;
- кейіпкерлерге деген сезімдері мен елестету қабілеттерін дамыту;
- сыни ойлауды дамытуды жоғары деңгейде қамтамасыз етеді.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарындасын тұрғысынан ойлау технологиясын қолданудың маңыздылығы қандай? Әр түрлі жастағы оқушыларға кез келген мәселені сыни тұрғыдан қарап, ақпараттарды талдап, салыстырулар жүргізе, дәлелдер береотырып, өз бетінше білім игеруіне маңызды. Сын тұрғысынан ойлау технологиясы оқушылардың, мұғалімдердің ойлануына әеретеді. Бұл әдістерді қолданғандаоқушылараса жоғары белсенділік танытып, қызығушылықпен жұмыс істейді. Сын тұрғысынан ойлау технологиясы қабілеті төмен оқушылармен жұмыс кезіндеоларды жаңа қырларын білуге көмектеседі.

Қорыта айтқанда, ойлаумен ұштастыра білім алуды бағыттайтын оқыту технологиясы – оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту. Өйткені, белгілі тақырыптағы ойды сын тұрғысынан қарай отырып, ой-толғау, суреттей алу, еске түсіру, болжау оқушыны да жаңа бір әлемнің жаңалығын ашқандай қалыпқа жеткізеді. Әрі қарай ойын айтуға ынталандырады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Әбілқасымова А.Е., Омарова Р.С. Мұғалімдердің танымдық іздемпаздығын қалыптастыру. Алматы: Ғылым, 2003 ж
2.Қазақстан Республикасының жоғары педагогикалық білім беру тұжырымдамасы. Астана, 2005ж
3. Мирсеитова С., «Оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын дамыту нысандары мен әдістері 2011 ж
4.Қошқарбаев Н., «Қазіргі кездегі оқытудың педагогикалық технологиялары», 2010 ж

Лазарева В. В.
КГУ «Гимназия имени Шакарима», г. Караганда

РАЗВИТИЯ ФИЗИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ ЧЕРЕЗ ПРИМЕНЕНИЯ СКАКАЛКИ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

В наши непростые дни в условиях пандемии проблема здоровья становиться еще более актуальней. Каждый здравомыслящий человек делает сам себе выбор какой образ жизни ему вести, двигаться или сидеть у гаджетов. Как говорится в пословице: «Наше здоровье в наших руках» есть выбор мы можем либо потерять его, либо остаться физически крепкими людьми.

Проблема укрепления здоровья детей занимает особое место. Воспитания уважительного и бережного отношения к здоровью необходимо начинать с раннего детства. В первую очередь это должно идти из семьи, но и конечно же школа куда ребенок

приходит учиться. В нынешних условиях это сложно, когда мы учимся то онлайн, то офлайн, но в любой ситуации есть выход. В нашей гимназии есть два зала, отличная материальная база благодаря чему мы можем провести урок плодотворно и интересно. С девочками старшего звена на уроках применяю различные виды фитнеса: пилатес, элементы йоги, степ- аэробику, гимнастику с мячом фитбол, тренировка табата и многое другое. Особое внимание обращаю на упражнения для укрепления мышц спины, что является немаловажным для красивой осанки и упражнения для стопы, которые укрепляют мышцы ног. Отличным спортивным предметом является скакалка. Знаете ли вы, что 15–20 минут прыжков на скакалке заменяют 1 час бега. Скакалка – это простой и доступный тренажер его может позволить любой ученик, даже возможно скакалку изготовить своими руками. Что же творит скакалка с нашим организмом? Прыжки со скакалкой развивают мышцы ног, делают их стройными и красивыми, служат профилактикой плоскостопия, способствуют формированию правильной осанки, развивают сердечно сосудистую и дыхательную систему, чувство ритма и координацию движений.

Итак, скакалка развивает все физические качества. Я применяю скакалку на уроках с 1 класса и провела небольшое исследования как влияет скакалка на развития физических качеств учащихся. Не все ребята придя в школу в 1 класс могут прыгать на скакалке, поэтому сначала рассказываю, как подобрать правильно скакалку для своего роста далее учимся ее вращать, раскачивать, делаем круги в боковой плоскости. Затем соединяем движения вращения скакалки и перешагивания через нее, постепенно добавлю к вращению прыжок. В течение четверти если уделять время на каждом уроке ребята практически все начинают прыгать. Скакалка удобна в применении, когда мы находимся на онлайн обучении. Каждый ребенок может иметь ее дома, прыгать во дворе, в парке и даже на переменах. И когда у ребят, а особенно в начальной школе начинает получаться их уже не остановить. Они скакалку носят с собой в школу и с огромным удовольствием прыгают на переменах. Со скакалкой провожу комплексы ОРУ направленны на формирования правильной осанки. В начальной школе это упражнения игрового и сюжетного характера например: комплекс упражнений «Солнышко», «Веревочка», «Лучики», «Лошадка», «Качели» и т. д. Сделана подборка игр со скакалкой «Повторяй за мной», «Рыбаки и рыбки», «Школа», «Десяточка». Когда ребята научились прыгать легко и ритмично задания можно усложнять прыгаем в парах, тройках, даю комбинацию из 8–12 разных прыжков. Например, прыжки на двух ногах, маятник, лыжник, пятка-носок, боксер, крест-накрест. Обучения с длинной скакалкой начинаем с упражнения прибегания по прямой, наискось, с различным положением рук, с ведением мяча, через несколько скакалок. В дальнейшем учим в бегание и прыжок для этого сначала надо учить ребенка слушать сигнал и вести счет.

В моем эксперименте принимали участия 3 «Б» и 3 «В» класс, была поставлена задача до конца учебного года обучить всех учащихся простым прыжкам на двух ногах (солдатик), прыжки на левой или на правой ноге и выяснить как влияет скакалка на развития физических качеств учеников. Учащиеся, которые владели скакалкой хорошо, задача была сложнее: простые прыжки + прыжок скорость, открытый крест, и участие в соревнованиях по прыжкам на скакалке.

Как добивались результатов: в 3 «Б» классе скакалку применяли на каждом уроке, давала домашние задания на дом, различные упражнения для развития прыгучести без скакалки: подскоки с ноги на ногу; прыжок в шаге, прыжки через координационную лестницу, прыжки преодолевая высоту, запрыгивая на возвышенность, спрыгивания со скамейки. В 3 «В» классе проводились обычные уроки без дополнительного применения скакалки. Физическая подготовка учащихся определяется путем проведения тестов и контрольных упражнений. Для определения ловкости и быстроты реакции ребята сдали челночный бег, определения скоростно-силовых качеств прыжок в длину с места, прыжки на скакалке за 1 минуту (солдатик). Как любая двигательная активность, скакалка

оздоравливает нашу сердечно сосудистую систему. Во время выполнения прыжков не нужно уходить в анаэробный порог, а это значит не допускать чтобы пульс превышал отметку выше 150 ударов в минуту, а если достиг, то не находится в нем длительное время. Поэтому мы следим за частотой сердечных сокращений, считаем пульс до выполнения прыжков и после, наблюдаем за личными ощущениями и самочувствием учащихся.

Результаты исследования даны в диаграмме цифра — это средний результат класса.

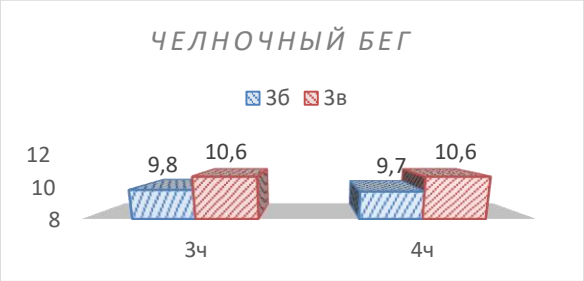

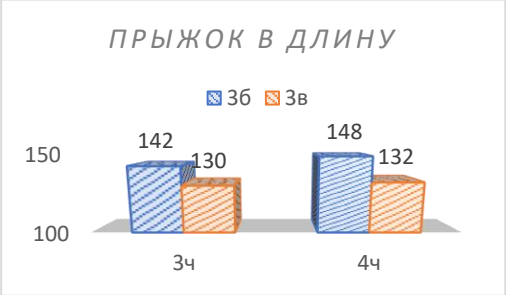

Тест на координацию челночный бег, если смотреть по диаграмме, то мы видим, что 3 «Б» справляется с бегом намного лучше, чем 3 «В» класс. К концу 4 четверти результат улучшился на 1 секунду, а в 3 «В» результат бега был хуже изначально и результат остался на месте.

На следующей диаграмме мы видим, что прыжок в длину изначально выше в 3 «Б» классе средний результат класса142 см к концу 4 четверти ребята достигли средний результата 148 см. 3 «В» класс свой результат улучшился (130–132) + 2 см

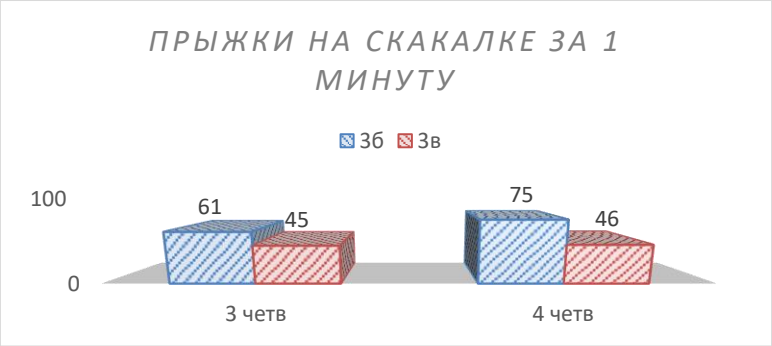

Прыжки на скакалке за 1 минуту (солдатик). По диаграмме мы видим, что 3 «Б» справляется с заданием намного лучше (61–75) + 14 прыжков, 3 «В» класс улучшили результат на 1 прыжок.

В результате проведенной работы хочется сделать вывод, что при ежедневных выполнениях упражнений, направленных на развития того или иного качества результаты тестирования у учащихся, которые применяли скакалку, ежедневно увеличиваются. У детей повышается мотивация к занятиям, они достигают определенного результата и получают от этого положительные эмоции, им хочется сделать еще лучше.

Литература:

1. В. А. Лепешкин «Скакалка всегда в моде», журнал «Физкультура в школе» № 3, 2003 г.;
2. Вавилова Е. Н. Учите бегать, прыгать, лазать, метать. Пособие для учителей начальных классов. - М.: Просвещение, 1983. - 144 с.

3. Теория и методика физической культуры школьников: Учебное пособие для студентов факультетов физической культуры/ Под ред. СО. Филипповой, Г. Н. Пономарева. - СПб.: ВВМ, 2004.- 514 с.
4. Свои наблюдения и разработки

Лапшакова Е.В.
КГКП «Детская школа искусств п.Топар»

ИСКУССТВО КАК СРЕДСТВО ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ ДШИ

В настоящее время большое внимание уделяется вопросу о духовном и патриотическом воспитании детей и молодежи, но в условиях небольшого поселка формирование гражданской ответственной личности становится более сложным, встают новые и новые проблемы, решить которые далеко не просто. С одной стороны, поселок - это не богатый социокультурный центр, у нас нет ни музея, ни театра, ни кино. Соответственно, у жителей нет реальной возможности регулярно посещать данные культурные заведения. Между тем ребенок в школьном возрасте должен обрести систему ценностных ориентиров, которые в дальнейшей жизни обеспечат ему чувство защищенности, духовной силы, нравственное здоровье. Большое значение в решении этой задачи отводится учреждениям дополнительного образования детей. Поэтому работа организаций дополнительного образования должна быть направлена на решение ключевых задач социализации и саморазвития подрастающих поколений, определенных в Программе «Рухани жаңғыру».

«Детская школа искусств п.Топар» как воспитательное учреждение имеет свои особенности. Это вторая школа, в которой обучается ребенок. Педагоги школы совершенно справедливо считают: воспитание - это дело не только семьи и общеобразовательной школы, но и ДШИ. Задача школы искусств не только в том, чтобы привить ребёнку любовь к искусству, научить его рисовать или играть на каком-либо инструменте, а так же привить любовь к Родине, к родному краю. Именно Детская школа искусств обладает огромным, возможно, более действенным воспитательным потенциалом. Мир искусства становится для ребенка привычным пространством и развивающей средой, где через постижение основ народного творчества, музыки, живописи, хореографии дети приобретают умение видеть мир во всем его многообразии, приобщаясь к национальным и общечеловеческим ценностям.

С целью разностороннего творческого развития, сохранения народной культуры, приобщения детей к фольклору, формирования интереса и уважения к своим национальным истокам в школе действуют отделения домбры, народного пения и қыл қобыза. Открыты классы народного пения и домбры в поселке Курма, открыт класс домбры и ИЗО в поселке Южный, и открыт класс ИЗО в селе Коксун. Созданы творческие коллективы, состоящих из обучающихся школы: домбровые ансамбли «Нұрғиса», «Балдәурен», «Жас Талап», инструментальные ансамбли «Волшебная флейта», «Звонкие струнки», «Гармония», хореографические ансамбли «Арманай», «Жұлдыз».

В рамках реализации программы «Рухани жаңғыру» в школе организована работа проектов «Жана жұлдыздар», «Малая картинная галерея». Проекта «Жана жұлдыздар» реализуется на музыкальном отделении.

На занятиях музыкальной литературы, учащиеся изучают произведения казахстанских композиторов. Большая работа проводится по приобщению детей к обычаям и традициям родного края, к красоте народного песенного искусства и воспитания любви к народной песне. Ежегодно педагогом теоретических дисциплин проводятся лекции-концерты «Традиции великой степи», «Жүрегім өз-өзінен ән салады»-

«Сердце поет само по себе», посвященный Шамши Калдаякову и др. В этом учебном году проведен видео классный час «Легенда о Коркыте».

В проекте «Жана жұлдыздар» особое место занимает конкурсная деятельность учащихся. Ежегодно школа организует районные конкурсы: юных пианистов «Будущее Казахстана», юных флейтистов «Волшебная флейта», юных вокалистов «Алтын Даусы». В этом году на конкурсе юных пианистов «Будущее Казахстана», посвященного 30-летию Независимости РК, приняли участие ученики ДШИ п.Топар, ДШИ г.Абая, ДШИ клуб ЮНЕСКО с.Дубовка, на конкурсе учащиеся исполняли произведения композиторов Казахстана.

Важной частью системы по патриотическому воспитанию детей являются традиционные мероприятия: проведения концерта для детей с ОВР посвященного Дню Первого Президента РК. Традиционным стало проведение академических концертов «Кең байтақ елім - Қазақстан» отделений домбры и народного пения, посвященных Дню Независимости РК, праздники «Бауырсақ-шоу», «Проводы Масленицы», концерт «Хоровод дружбы» учащихся отделений вокала и хореографии, посвященный Дню Единства народов Казахстана и другие.

Педагоги школы продолжают проводить интересную работу в данном направлении и в сложное время пандемии, был проведен конкурс рефератов «Мой любимый композитор Казахстана», организована встреча с композитором Завгородним В.Е., проведен урок к 30-летию Независимости РК «Тәуелсіз Қазақстанның Музыкасы» - «Музыка Независимого Казахстана». В классе вокала проведен видео-классный час «Караганда- тебя воспеть хочу», посвященный Дню Независимости РК. В своем мероприятии учащиеся совершили путешествие по городу, исполнили песни о Караганде и поздравили всех жителей с праздником Днем Независимости РК, так же проведена лекция-концерт «Культурное наследие Независимого Казахстана».

Реализация проекта «Малая картинная галерея» ведется на отделении ИЗО. Формирование патриотических качеств учащихся идёт через знакомство с историей Казахстана, на занятиях учащиеся знакомятся с древними национальными художественными традициями, а также с творчеством народных художников Казахстана. Учащиеся отделения ИЗО и класса фортепиано работали над совместным проектом «Роль этноса в музыкальном, изобразительном искусстве». Работа над проектом проходила на интегрированных творческих занятиях с учащимися старшего звена фортепианного отделения (слушание музыки, литература). Учащиеся знакомились с композиторами и художниками, изготавливали папки – передвижки с портретами композиторов «Могучей кучки» и художников-передвижников. Разучивали музыкальные номера для исполнения в лектории. Кульминацией проекта стал лекция-концерт данного проекта и выставка работ учащихся отделения ИЗО.

Постоянно действуют выставки учащихся отделения ИЗО «Казахстан глазами детей», «Мен! Менің үйім! Менің Қазақстаным!», «Бізде жалғыз мейрм бар, ол Наурыз!», «Я много слышал о войне».

В этом учебном году в рамках проекта был организован районный конкурс юных художников «Туған өлкеге саяхат», посвященный 30-летию Независимости РК, в конкурсе приняли участие учащиеся художественных отделений ДШИ Абайского района.

Трудно не согласиться с тем, что национальная, образовательная, культурная политика государства должна быть направлена на то, чтобы наши дети были именно нашими детьми, чтобы они говорили на нашем языке, чтобы они ценили то, что придавало смысл жизни нашим предкам и нам. Чтобы то лучшее, что создано нашей культурой в прошлом, жило и в будущем. И большая роль в реализации этих задач принадлежит организациям дополнительного образования детей.

Лебедь Р.Ф.
ОШ №21 г.Темиртау

ТЕХНОЛОГИЯ «ПЕРЕВЁРНУТЫЙ КЛАСС» КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ XXI ВЕКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ В УСЛОВИЯХ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ

Современные ученики – это дети сетевого века. Переломным моментом в технологиях стало появление личных мобильных образовательных устройств ученика – смартфонов, айпадов, планшетов. Поэтому стало сложно в этих условиях учить детей так же как и раньше. Тенденции развития образования в Казахстане и мире – это изменение целенаправленности обучения; адаптивное обучение; индивидуализация обучения; онлайн-обучение и смешанное обучение; увеличение числа мест, где можно учиться; перевёрнутый класс.

Долгое время работая в школе, имея большой опыт, тем не менее постоянно задаюсь вопросом, как учить детей в условиях обновлённого содержания образования плюс ещё и при дистанционном обучении? Как максимально использовать технические средства, как заинтересовать учащихся, разговаривая с ними на одном языке, на «языке гаджетов»?

Отвечая для себя на этот вопрос, решила попробовать применить на практике метод «перевёрнутый класс» или «перевёрнутый урок». «Перевёрнутый класс» – метод, при котором учащиеся с новым материалом знакомятся самостоятельно дома в режиме онлайн, а на уроке отрабатывают полученные знания. Типичная подача уроков и организация домашних заданий представлены наоборот. Ученики смотрят дома короткие видео-уроки, в то время как в классе отводится время на выполнение тренировочных заданий.

Уже более десяти лет во всем мире, а с прошедшего учебного года и в нашей стране, используется технология смешанного обучения. Это смешение традиционной классно-урочной системы и современного цифрового образования. Основная идея смешанного обучения не в том, что часть учёбы происходит онлайн, а в том, что у учащегося появляется возможность *самому* контролировать свои темп, время и место обучения. Суть в том, что у ребенка появляется возможность *самому* решать, *как, когда, где* и *с какой скоростью* учиться. Мобильное обучение с использованием ИКТ-технологий тоже является частью модели.

К примеру, сегодня бывший аналитик хедж-фонда (Хедж-фонд (от англ. hedge — преграда, защита, страховка, гарантия) - Салман Хан является, пожалуй, самым известным учителем в мире. Между тем, мало кто представляет себе, как он выглядит, и практически никто из большого количества его учащихся не встречал Хана в реальной жизни.

Хан родился и вырос в США. Однажды он вызвался помочь своей племяннице с математикой. Правда, возникла сложность: Хан в тот момент находился в Бостоне, а его племянница жила в Новом Орлеане. Чтобы объяснить девочке математику, Хан сперва использовал специальный сервис, где рисовал для нее с помощью графического планшета решения задач, а позднее стал использовать YouTube, размещая на сервисе микролекции и сопровождая их закадровым комментарием. Результат поразил Хана. Вскоре он стал получать множество писем от родителей школьников. Авторы посланий благодарили его за внятное объяснение элементарной математики, которую они благополучно забыли со школьных времен и были не в состоянии объяснить своим детям.

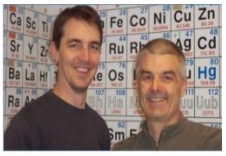

Рисунок 1. Салман Хан *Рисунок 2. Аарон Самс и Джонатан Бергман*

Идею этой модели обучения подхватили учителя химии Аарон Самс и Джонатан Бергманн. Они записывали и выкладывали в сеть лекции и обучающее видео для учащихся старших классов в одной из школ в штате Колорадо, США. Эти материалы были чрезвычайно популярны среди учеников и стали примером для учителей во всем мире. Самс и Бергманн выпустили книгу под названием «Перевернуть занятие, или как достучаться до каждого ученика на уроке», которая на сегодняшний день стала основным руководством для учителей, отважившихся на такой эксперимент.

По мнению учителей, переворачивающих уроки, такой подход является намного эффективней традиционного. Находясь дома, ученик слушает, как учитель объясняет новый материал. Например, включает видео на планшете на YouTube, которое учитель записал для своих учеников. Все материалы к уроку помещаются в компактное видео на несколько минут. Почему так коротко, в отличие от объяснения в классе? Потому что не тратится время на наведение дисциплины и организационные вопросы. Не нужно ничего долго писать на доске (если что-то нужно показать детям в написанном виде - пишется/ печатается заранее). Это может быть не только видеозапись объяснения учителя. Отрывки из видео-уроков или телепередач, слайд-шоу, интерактивный материал - выбор для работы учителя разнообразен.

Основные вопросы, которые могут возникнуть у учителя для построения работы в данном направлении:

1.Что это такое?

2. Зачем это нужно?

3. Как это работает?

4. Как и что делать?

5. Как провести урок?

6. Подходит ли эта модель вам?

Для этого нужно понимать, в чём преимущества смешанного обучения:

- каждый ученик осваивает (двигается) в своём темпе. Модель позволяет просматривать один и тот же материал столько раз, сколько необходимо ученику.
- повышается уровень самостоятельности учеников
- на уроке будет возможность для разбора всех сложных вопросов
- учитель может организовать учебную деятельность так, чтобы найти задание для всех учеников класса.

Рисунок 3. В чём состоит переворот?

Из своего личного опыта использования метода «перевёрнутый класс»:

- работа с классом в период карантина
- работа с обучающимися во время болезни
- работа с учащимися, находящимися на домашнем обучении
- работа с учениками, находящимися на спортивных сборах или соревнованиях (наша школа – школа для одарённых в спорте детей)
- работа с учащимися с высокой или, наоборот, низкой мотивацией к обучению.

Как я использую технологию «перевёрнутый класс» на своих уроках? В календарно – тематическом планировании смотрю тему нового урока. Затем записываю видеообъяснение или использую интернет – ресурсы, где беру готовые видеоролики. Внимательно просматриваю видео-урок, продумываю вопросы, которые помогут в проверке того, насколько внимательно дети смотрели видео, уловили суть просмотренного. В закладку «Материалы к уроку» в билимале загружаю готовый видеоролик или ссылку из YouTube. Каждый учебный ролик обязательно сопровождается заданием:

- ответить на вопросы;
- составить памятку;
- нарисовать рисунок;
- сделать коллаж;
- создать книжку – малышку;
- выполнить кластер и т.д.
- подготовить рассказ о том, чего нет в учебнике.

На уроке идет проверка и отработка учебного материала через организацию индивидуальной, парной, групповой форм работы. В основном, метод «перевёрнутый класс» я использую на таких предметах как «Русский язык», «Математика», «Литературное чтение», «Естествознание», «Познание мира».

Возможные риски при использовании данного метода и пути решения.

Возможные риски	Пути решения
1) не каждый ученик выполняет домашнее задание.	поощрение активной работы учеников, мотивация
2) проблемы с передачей учебного контента	сделать выбор в пользу одной из систем управления учебным процессом

3) отсутствие Интернета	использовать USB-накопители
4) родителям и детям непонятно, что делать, как работать с новым элементом курса или ресурсом	быть на связи, давать четкие инструкции, завести общую электронную почту
5) страх учителя перед новой технологией	дать попробовать, и все получится
6) трудности при создании контента	подключить учеников

Стоит ли этим заниматься? Подходит ли эта модель для вас, решать только вам. Но можно с уверенностью сказать: попробовать «перевернуть» занятие стоит каждому.

Литература:

1. Луцевич Л.В. Смешанное обучение - тренд дидактической парадигмы SMART-образования/Л.В. Луцевич // Народная асвета.- 2015.- № ;.- с. 33-39
2. Топ-10 правил при переводе класса на новую методику - перевёрнутое обучение [Электронный ресурс]
3. Абрамова Я.К. Смешанное обучение как инновационная образовательная технология. // Перспективы развития информационных технологий. 2014. №17. С. 115-119.
4. Богоряд Н.В., Лысунец Т.Б. Изменение роли преподавателя в концепции смешанного обучения // В мире научных открытий. 2014. №3(51). С. 76-81.
5. 7 вещей, которые необходимо знать о «перевёрнутом обучении» http://www.ed-today.ru/poleznye-stati/37-7-veshchej-kotorye-neobkhodimo-znat-o-perevjornutom-obuchenii

Лихицкая О.В.

КГУ «Жартасская ОШ», Абайский район, с. Жартас

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ ГЕЙМИФИКАЦИИ НА УРОКАХ.

Игра-это искра, зажигающая огонек
пытливости и любознательности.
В.А. Сухомлинский

Главная задача школы - не только знакомство ученика с основами наук, но и воспитание гражданина, который владел бы ключевыми компетенциями, необходимыми в XXI веке. Какие качества, какие способности необходимы человеку современности и ближайшего будущего. Одна из таких компетенций- использование информационно-коммуникативных технологий для обучения

В настоящее время, когда информатизация проникла во все сферы жизни человека, проблема активизировать учебно-воспитательный процесс, становится наиболее актуальной. Требуются иные подходы, новые методы. Уже можно уверенно сказать, что в настоящее время решением многих педагогических проблем является использование информационных, цифровых образовательных технологий в учебно-познавательном процессе. Примером одной из таких технологий является геймификация.

Игра служит одним из важнейших средств физического, умственного и нравственного воспитания детей. Особое значение приобретают игры для профессиональной и учебной деятельности. Дети успешно обучаются в игровой деятельности , непроизвольно запоминая информацию, поскольку в игровых формах присутствует главный фактор обучения – активность учащихся, а также сопутствующий – общение.

Что же послужило для внедрения данной технологии в мою практику:

- повышение заинтересованности учащихся к предмету
- привлечение внимания к изучаемому материалу
- применение полученных знаний на практике
- умение дойти до поставленной цели, получение результата.

Данная технология помогла организовать обучение в игровой форме, доступной для учащихся, изменила негативное отношение к процессу обучения, а внесение элементов соревновательности повысило стремление добиваться больших достижений.

Почему нужно использовать компьютерные игры:

- игра делает обучение увлекательным и приятным;
- ученик лучше запоминает то, что вызывает эмоции;
- в играх дети раскрываются с неожиданной стороны.

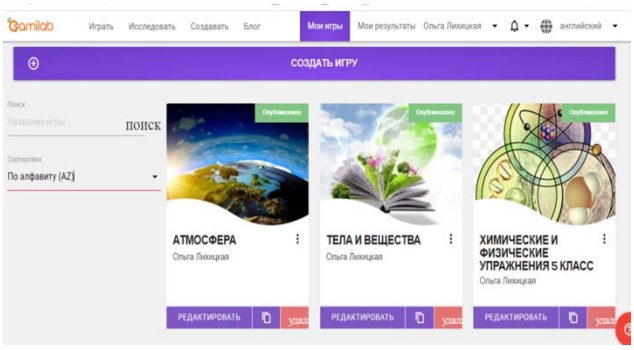

Так, например, у ученика с заниженной самооценкой появляется возможность показать себя, тем самым укрепить веру в себя.

В настоящее время существует большое множество образовательных платформ, которые можно использовать на уроках. На них можно легко найти готовые или создать самому увлекательные дидактические и развивающие игры. Фактически любой учитель-предметник может использовать их. Очень важно, чтобы учитель имел под рукой большой арсенал инструментов, шаблонов, конструкторов для создания авторских учебных модулей. И, главное, чтобы при этом не нужно было слишком уж углубляться в тонкости используемой информационной технологии. Я бы хотела познакомить с некоторыми платформами, которые, надеюсь, помогут в работе.

Gamilab- это онлайн-платформа, где вы можете легко найти готовые или создать, увлекательные дидактические и развивающие игры.
Данная платформа использует имеющиеся аналоги настольных и аркадных игр, создавая различные игровые ситуации

https://www.gamelab.com

Царь горы.

Это наиболее простой прототип игры, где ученики отвечают на вопросы, где фиксируется не только правильность ответов, но и скорость выполнения заданий и достижения вершины. Это идеальный вариант для быстрого создания игры, где вы можете добавить вопросы из имеющегося банка вопросов или создать свои собственные задания. В игре есть определённое размещение и количество узлов. Всё, что вам нужно сделать, это добавить свои вопросы. После этого вы можете легко поделиться игрой со своими учениками и наблюдать,

Исследователь.

Данный прототип идеально подходит для создания обучающих игр с тяжёлым контентом. Начните с пустой игровой доски, где вы можете добавить узлы, которые соединены учебными путями с пользовательскими требованиями для открытия новых уровней.

Каждый узел может содержать различные интерактивные элементы, такие как основной текст, видео, викторины, флип-карты и многое другое. Вы можете выбрать один из более чем 40 различных типов контента для создания своей игры. Кроме того, встроенный банк вопросов содержит более 30 000 вопросов и упражнений, которые вы можете использовать.

Велогонка

Режим велосипедной гонки требует от игрока не только управлять велосипедистом и ориентироваться на местности, но и правильно отвечать на вопросы, чтобы получить дополнительные очки и показать лучший результат. Когда перед вами покажется куб с вопросом, обязательно коснитесь велосипедистом вопроса. Тогда вы сможете отвечать. Иначе вы просто промчитесь мимо, а в результате не наберёте много очков.

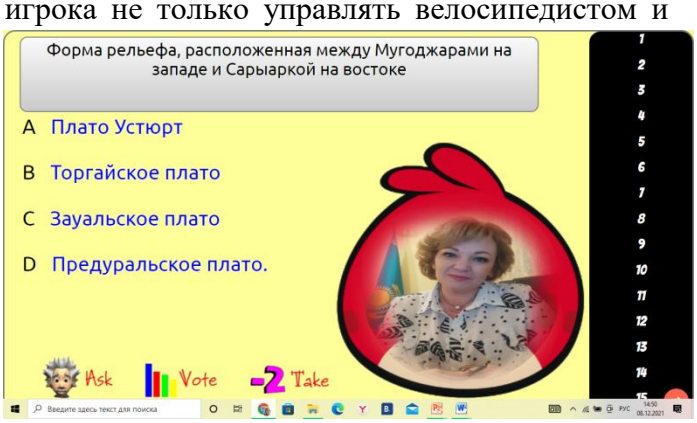

ClassTools.NET

Сервис шаблонов для визуализации учебной информации (временные шкалы, схемы, диаграммы и др.) и создания интерактивных flash-игр для уроков.
https://www.classtools.net/flingtheteacher/

Итак, геймификация в образовании-это новый подход к повышению эффективности обучения, познавательной активности и мотивации учащихся с помощью дизайна видеоигр и игровых элементов.

Используйте игры тогда, когда хочется разбавить серьезность урока. Тогда в ваш класс ученики будут приходить с большим желанием и огоньками любопытства в глазах.

В качестве заключения хочется процитировать исполнительного директора по академическим инновациям Университета Пенсильвании Барбару Куршан. В своей колонке для Forbes Барбара пишет, что "ключ к геймификации образования – не в том, чтобы поставить одно над другим, а в том, чтобы найти то “сладкое место” между педагогикой и вовлечением, где учебный процесс пересекается с развлечениями".

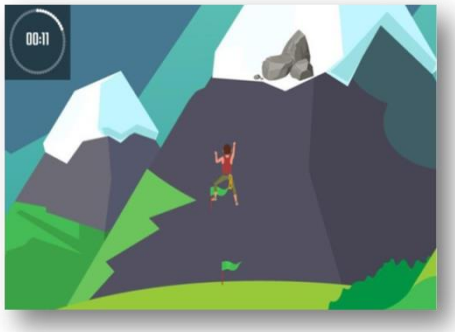

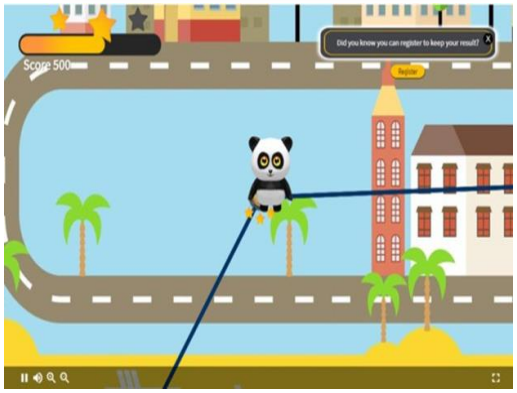

Литература:

1. Н.Н. Зинченко, Л.А. Звонцова/География. 6-10 классы. Активные формы обучения: нескучные уроки, интернет-викторины.- Волгоград: Учитель, 2011г.

2. А.А. Гин. Приемы педагогической техники: Свобода выбора. Открытость. Деятельность. Обратная связь. Идеальность. Пособие для учителя/ ВИТА-ПРЕСС.-2013г.
3. Н.Л. Караваев. Совершенствование методологии геймификации учебного процесса в цифовой образовательной среде.- Киров. Вятский государственный университет.- 2019 г.
4. А.Л. Мазелис. Геймификация в электронном обучении. [Электронный ресурс] Теория новых возможностей.- 2013 URL: https:// ciberleninka.ru
5. Я.Ю. Павлов, С.А. Кочина. Новые вызовы для педагогики и качества образования: Массовые открытые онлайн курсы, облачные сервисы, мобильные технологии. Москва. 2014

Любина Е.А., Мацкевич А.А.
КГУ «Гимназия №26», г. Жезказган

ИНФОГРАФИКА КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ 21 ВЕКА У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В современном мире быстроразвивающихся технологий меняется человек, а значит и задачи образования. Современный ученик должен обладать навыками 21 века. Это навыки, которые помогают ему организовать собственную жизнь, сделать ее комфортной, интересной и эффективной. Изменения в мире происходят стремительно. И для того, чтобы стать успешным, надо уметь в этом мире адаптироваться и меняться. Так как современные технологии меняются быстро, то и школа должна готовить человека, который станет успешным и счастливым в этом меняющемся мире. В эру высоких технологий знания и навыки достаточно быстро устаревают, поэтому наиболее перспективным является обучение на основе компетенций или навыков «системы 4К»:

- креативность
- коммуникация
- критическое мышление
- координация

В основу данных компетенций ложатся такие способности и умения учащихся, как воображение, поиск, интерпретация, анализ и обобщение информации, генерирование идей, инициатива, творчество, построение аргументации, формулирование собственных идей. В 21 веке необходимо привить младшему школьнику желание самостоятельно анализировать, обрабатывать и использовать необходимую информацию, адаптировать полученные им навыки, применять их и использовать в различных жизненных ситуациях.

В современных условиях получение знаний учащимися связано с потреблением большого количества информации. Наиболее продуктивной и привлекательной в эпоху современных технологий является форма представления информации в виде текста и визуализации. Учителю начальной школы особенно нужна такая информация, которая легко передается, логически связана с последующими и предыдущими знаниями и является интересной для зрительного восприятия учащимися. Один из таких современных инструментов визуальной коммуникации — инфографика, которая эффективно влияет на повышения качества обучения в начальной школе. Доказано, что младшие школьники воспринимают окружающий мир глазами на 90%, а вот все остальные органы чувств играют только вспомогательную роль.

Итак, что представляет собой инфографика в начальной школе. Это иллюстрированная информация, представленная одновременно в виде небольших текстовых блоков, пиктограмм, схем, графиков, диаграмм, блок – схем и различных рисунков. Используя все эти инструменты визуализации, инфографика формирует способность младших школьников обобщать факты, задействует их образное и ассоциативное мышление, развивает познавательный интерес и умения интерпретировать изученную информацию в разнообразных формах.

Любой учебный материал, представленный в виде инфографики, ученик начальной школы усваивает быстрее, ведь визуальная информация, воспринимается и запоминается легче, чем текстовая. Ученику не дается готовый текст, а только графическая и текстовая информация, с помощью которой он строит своё высказывание и развивает навыки говорения. Учебный материал в инфографике изучают и на основе собственных выводов создают текст.

Для того, чтобы создать разные виды инфографики, используют разные средства визуализации:

- график;
- пиктограмму;
- изображения или рисунки;
- плакаты;
- диаграммы;
- таблицы;
- карты;
- блок – схемы;
- памятки;
- инструкции.

Для создания собственной инфографики рекомендую использовать такие сервисы:

- Piktochart.com
- Canva.com
- Infogram.com

В учебниках начальной школы представлены различные виды инфографики. Рассмотрим некоторые из них.

Инфографика – «список», упрощает восприятие правил и перечней.

С помощью этого вида инфографики на ***рисунке 1*** большой объем учебной информации на тему «Экологические проблемы» представлен в виде схемы. Рассмотрев предложенные изображения и прочитав предложения, ученик начальной школы составляет собственный текст по данной теме.

рис.1

Рис.2

На ***рисунке 2*** инфографика – список представлена в виде памятки «Как надо вести себя при пожаре». Например, по теме «Правила поведения дома» учитель может предложить ученикам выполнить данный вид инфографики. В процессе своей работы они раскрывают тему.

Инфографика – «простая визуализация», изображение текста в виде истории в картинках.

Рис.3

Простая визуализация на ***рисунке 3*** дает возможность ученикам проследить, как надо правильно покинуть жилище при угрозе природных катаклизмов. Затем по алгоритму действий составить собственный рассказ по данной теме.

Инфографика – «сравнение показателей» позволяет одновременно увидеть все сходства и различия.

Рис.4

На ***рисунке 4*** данный вид предлагается составить в виде схемы ученикам после прохождения темы «Отрасли сельского хозяйства» для обобщения материала. По ней можно описать все отрасли сельского хозяйства и занятия их работников.

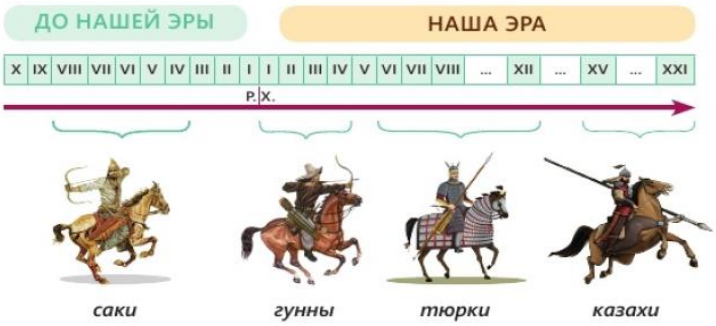

Рис.5

Следующий вид инфографики – «временная шкала» показан на ***рисунке 5*** и повествует историю во времени.

Рассмотрим еще один вид инфографики – «блок – схема», которая используется для изображения различных вариантов развития событий.

Ученик должен «пропустить» каждую из геометрических фигур через данную блок – схему на ***рисунке 6***, используя их свойства и определить в отведенную чашу.

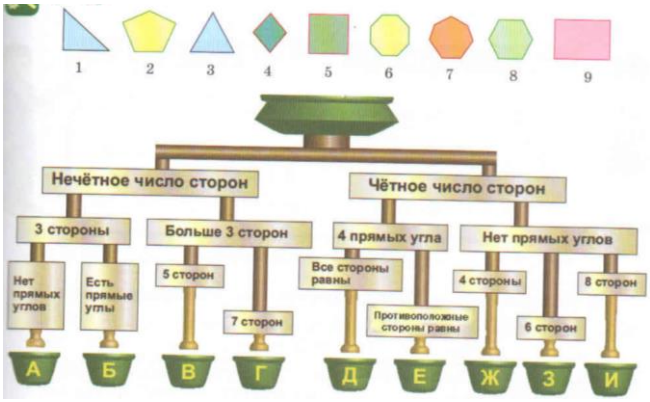

Рис.6

Информационная инфографика или «визуализация статьи», когда объемный и длинный текст заменяется изображениями или картинками детей.

Рис.7

Всю информацию по теме «Солнце – это наша звезда» ученик представляет в виде информации и рисунков. Этот вид инфографики, показанный на ***рисунке 7***, делает объемный текст наглядным и доступным для быстрого понимания и усвоения материала.

Инфографика – простой и понятный инструмент, который позволяет учителю доступно преподносить своим ученикам сложную информацию, при этом развивая у них навыки 21 века.

Литература:

1. Азимов, Э.Г. Словарь методических терминов. «ГРАМОТА. РУ», 2012.
2. Педагогическая практика: Справочник: учебно-методическое пособие / М.Е.Сысоева. – М.: Народное образование, 2016.
3. Бадарча, Д. Информационные и коммуникационные технологии в образовании – М., 2013.
4. Брыксина О.Ф., Галанжина Е.С., Смирнова М.А. Информационно-коммуникационные технологии в начальной школе. – Академия, 2015.
5. Левитес, Д.Г. Практика обучения: современные образовательные технологи. – Воронеж, 2016.
6. Гавриленко Т. Обучение через желание. – Учитель, 2005.
7. Учебники для общеобразовательной школы. – Алматыкітап баспасы, 2017.

Маженова С.Т.
Қарағанды қаласы, «Әл-Фараби атындағы мектеп - гимназиясы» КММ

БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРЫДЫҢ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТА ОТЫРЫП, ТАНЫМДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ

Егеменді еліміздің өсіп келе жатқан ұрпағын ойлы да іскер, өзіне – өзі сенімді, интеллектуалдық деңгейі биік азамат етіп тәрбиелеуде мектептің алатын орны ерекше. Бастауыш сынып оқушыларының танымдық қызығушылығын дамытудың негізгі факторы олардың білімі мен дағдыларының дәрежесі ғана емес, сонымен бірге, баланың маңызды психикалық қызметтерін, ақыл- ой жұмысының тәсілдерін қалыптастыруға мүмкіндік беретін оқу процесін жолға қою керектігі саналады. Оқушының шығармашылық қабілеті де оның ойлау мен практикалық әрекеттері арқылы ғана дамиды.

Бастауыш саты– білім, дағды, іскерліктің қалыптасуының бастамасы болып табылады. Біздің міндетіміз – жеке тұлғаны дамытып, білімге деген сенімін нығайту, оқуға қызығушылығын оятып, ынтасын арттыру. Білім негізі бастауыштан басталатыны белгілі. Бастауыш сынып оқушысы не нәрсені болса да білуге құмар, қолымен ұстап, көзбен көргенді ұнатады. Зейіндері тұрақсыз болғандықтан бір сарынды оқудан тез жалығады. Сондықтан оқу мазмұны мен тәрбие әдістерін жаңарту бағытында оқушыларға сапалы білім мен саналы тәрбие беру үшін жан - жақты іздене отырып, өз алдыма мынандай мақсат қойдым: «Оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын, ынтасын оятып, танымдық белсенділіктерін арттыра отырып, шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасау».

Танымдық белсенділік дегеніміз–оқушының оқуға, білімге деген ынтаықыласының, құштарлығының ерекше көрінісі. Мысалы: мұғалімнің баяндап тұрған материалын түсіну үшін, оқушының оны зейін қойып тыңдауы, алған білімін кеңейтіп толықтыру үшін, өздігінен кітап оқуы, бақылау, тәжірибе жасау, жазу, сызу сияқты жұмыстар істеуі керек. Өйткені өтілген материалды саналы қайталауда, жаңадан білім алуда, оның жолдары мен дағдыларына үйренуде белсенділіксіз мүмкін емес. Яғни оқушылардың белсенділігі ауызша, жазбаша жұмыстарда, бақылау эксперименттер жүргізу жұмыстарында, бір сөзбен айтқанда, оқу үрдісінің барлық кезеңінде қажет.

Ал, «таным–ойдың білмеуден білуге қарай дәл емес, білуден неғұрлым толық дәл білуге қарай ұмтылатын ой - өрісінің күрделі үрдісі». Танымдық белсенділік көп түрлі тұлғалық қатынастардың қалыптасуымен тығыз байланысты. Танымдық әрекеттің белгілі бір ғылым саласымен таңдаулы қатынасы, танымдық әрекеті, оларға қатысу және қатысушылармен танымдық қарым - қатынасы маңызды келеді. Сонымен бірге, адамның барлық жоғарғы таным процестерінің өзінің даму деңгейінен белсендіруде танымдылық белсенділік тұлғаның шындықты қайта құру әрекеті нәтижесінде ұдайы ізденіске жетелейді.

Оқушының танымдық іс-әрекет құрылымы: танымдық қызығушылықтан, танымдық белсенділік, танымдық ізденімпаздық және шығармашылық іс- әрекеттен тұрады. Оқушылардың танымдық іс-әрекеті–жеке тұлғаның танымдық қызығушылығы мен қажетсінуін, белсенділігі мен ізденімпаздығын қамтитын танымдылық, еріктік, сезімталдық үдерістер мен мотивтер бірлігі нәтижесінде оқушылардың интеллектуалдық жеке қасиеттерін және біліктерін дамытатын оқу материалының мазмұны мен қажетті көлемін игеруді көздейтін жан-жақты оқу жұмысы. олардың осы пәннен алған білімін тереңдетудің маңызы зор.

Танымдық іс-әрекетті ұйымдастыру және оны жетілдіру жолдары:
- балаға жеке өздігінен ізденуге мүмкіндік беру;
- балаларға топтасып оқып-үйренуге жағдай жасау;

- оқушыларды өздерін-өздеріне немесе өзара бағалату;
- іс-әрекет барысында білім игеруге жол ашу.

Оқушыларды шығармашылық жұмысқа баулып, олардың белсенділіктерін, қызығушылығын арттыра түсу үшін, шығармашылық қабілеттерін сабаққа және сабақтан тыс уақытта дамытуда әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады.Олар мынадай:

1.Тақырыпты мазмұнына қарай жинақтау.
2. Арнаулы бір тақырыпта пікірталас тудыру.
3. Логикалық ойлауын дамытатын ойындармен берілген тапсырмаларды шешу /ребус, сөз жұмбақ, құрастырмалы ойындар т.б./
4. Берілген тапсырманы түрлендіру бағытындағы жұмыс /кері есеп құрастыру, мәтін мазмұнын өңдеу, шығарма, шағын әңгіме, мәтін құру, т.б./
5.Әңгіменің ұқсастығын салыстыру, бөліктерге бөлу, ат қойғызу.
6.Ұнатқан кейіпкеріне мінездеме беру.
7.Ой шапшаңдығын, сөз байлығын дамытуда өлең шумақтарын құрастыру.
8.Мәтін, ертегі, әңгімені өз бетінше аяқтау.

Баланың жеке тұлғасында танымдық белсенділігінің дамуы бес – алты жас аралығында қарқынды келеді.Бұл әсіресе баланы логикалық тапсырмаларды белсенді орындауы,жауап кілтін табуға ширақ келуі, білуге деген ұмтылысы танымдық ойындар арқылы оқу әрекетінің міндеттерін шешуде айқын көрінеді.

Оқу материалын терең меңгеруге тек оқушылармен жүргізетін жаттығу жұмыстарының нәтижесінде қол жеткізуге болады. Сондықтан мұғалім оқушылардың танымдық қабілетін дамытуда мына қағидаларға сүйенеді:

1.Жаттығу жұмысы пәннің мәніне, тақырыпқа логикалық байланыста болуы керек.
2.Жаттығуларға сұрақтар жүйесі оқушылардың ойлау қабілетін дамытарлықтай болуы тиіс.
3. Жаттығу жұмысы сабақтың барлық кезінде болуы керек. Жаңа сабақты түсіндіруде, бекіту кезінде, білімді тексеруде, сондай - ақ қайталауда да қолданылады.

Қоғамдағы өзгерістерге сәйкес оқушыларға бүгінгі таңда тиянақты білім беріп, танымдық қабілетін дамыту, танымдық белсенділігін арттыру үшін олардың әр пәнге қызығушылығын, өздігінен даму дағдыларын қалыптастыру, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеу – мектептің басты міндеті. Бастауыш сынып оқушыларын жан- жақты дамытып, қоғам құрылысына белсене қатысуға әзірлеу мектепте оқыту және тәрбиелеу арқылы жүзеге асады.

Оқушылардың оқу-танымдық іс-әрекеті белсенділігін қалыптастыруда олардың қабілеттерін дамытуға, танымдық жан қуаттарының оянуына ықпал етіп, ізденіс, талабын ұштауға білім деңгейін жетілдірудің маңызы ерекше. Оқушылардың оқу - танымдық іс - әрекеті – күрделі процесс. Ол іс-әрекет мақсатын, мазмұны мен қорытындысын, түрлері мен әдістерін, мотивтерін, деңгейлерін қамтиды. Оқушылардың танымдық қызығушылықтарын арттырып, шығармашылыққа дамытады.

Оқу үрдісіндегі «есеп» оқушылардың танымдық белсенділігін арттыратын маңызды айғақтардың бірі екенін және есепті шешу үшін ондағы берілген шарттары мен талаптарды ескеру тиістілігіне баса назар аудару қажет.

Оқушының математика сабағында шығармашылық қабілетін дамыту. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту мақсатында математика сабағын түрлендірудің маңызы зор. Таңертең тұрғанда күн дене жаттығуынан басталатынын сияқты сабақты «ой жаттығуларынан» бастауды әдетке айналдырдым:

- Бүгін қандай күн?
- Бүгін аптаның қай күні?

1 айда неше күн бар?

- Көз адамға не үшін керек?
- 100 санында неше нөл?

Мұндай сұрақтар балалардың назарын бірден сабаққа аударып, белсенділіктерін арттырады, зейінділігін қалыптастырады. Сонымен қатар математика сабағында:
-балаларға ойдан математикалық ертегі құрастыруға тапсырмалар беру;
-қиялдау арқылы сурет салғызу.

Кез келген оқушы оқу әрекетінде күнделікті жинақтаған білімін меңгеріп, сонымен қатар шығармашылық іс – әрекеттерді орындау арқылы өзінің ішкі мүмкіндіктерін дамытады. Қабілеті жоғары оқушыларға тапсырмалар күрделеніп беріледі. Сабақта қызықты жаттығулар, логикалық есептер мен тапсырмаларды тиімді пайдаланудың пайдасы зор.

Логикалық жаттығуларды орындау баланың ақыл-ойын, қиялын, ой ұшқырлығын дамытады. Бұл оқушылардың түрлі мазмұнды есептерді шығаруда, есептің шартын құра білуге қалыптастырады. Бір есептің бірнеше шешімдерін табуға жетелейді. Әрбір сабақ қызықты есептермен аяқталып, логикалық есептер оқушылардың жас ерекшелігіне қарай күрделене түсуі қажет.

Логикалық есептер және оларды тез есептеудің жолдары. Арнайы формуланы қолдануға келмейтін әрқайсысына өзінше талдау жасауды қажет ететін есептерді логикалық есептер деп атаймыз:
- логикалық есептерді таблициалық тәсілмен шешу;
-ребус түрінде шешу;
-сіріңке шырпысын қолданып шешу;
- әр түрлі есептер

Оқушылардың есептері мынандай түрде болды:
1. Қосарланып жегілген үш ат бір сағатта 12 км жол жүрді. Бір ат неше км жол жүрді? (12 км).
2. Аулада қойлар мен тауықтар жүр. Олардың 5 басы, 14 аяғы бар. Тауық пен қой нешеу? (2 қой, 3 тауық).
3. Бір топ үйрек ұшып барады. Олар 5 - еу, біреуі жерге қонса нешеуі қалады? (біреуі қалады, қалғаны ұшып кетеді).

Оқушылардың оқу - танымдық іс - әрекеті белсенділігін қалыптастыруда олардың қабілеттерін дамытуға, танымдық жан қуаттарының оянуына ықпал етіп, ізденіс, талабын ұштауға білім деңгейін жетілдірудің маңызы ерекше.Оқушылардың қабілеттерін дамыту жолдарында әр баланың мақсаты – өзінің білім деңгейін көтеру, сабаққа деген қызығушылығын арттыру, іздену деген қорытындыға келемін.

Оқушылардың оқу - танымдық іс - әрекеті – күрделі процесс. Ол іс-әрекет мақсатын,мазмұны мен қорытындысын, түрлері мен әдістерін, мотивтерін, деңгейлерін қамтиды. Баланың ойлау қабілетін дамыту, сабаққа деген ынтасын қызығушылығын арттыру, ол мұғалімнің басты міндеті және жұмысы.

Әдебиеттер:
1. Логикалық ойлау қабілетін дамыту. Қазақстан мектебі. Республикалық ғылыми педагогикалық журнал. – Алматы, 2018.
2. «Бастауыш мектеп» журналы 2010.

Майдабекова Т.К.
№4 ЖББМ, Теміртау қ.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТАНЫМДЫҚ ПРОЦЕСТЕРІН ЗЕРТТЕУ

Бастауыш сынып оқушыларының өзіндік танымдық қабілеттерін ескере отырып таңдау жасау қажет. Өз тәжірибемде оқушының танымдылығын зерттеу барысындағы ерекшеліктерге негізделіп жұмыстар жүргіземін.

Бүгінгі заман талабына сай сапалы білім болу үшін әр білім алушының танымдық процестері жақсы даму керек. Бастауыш сынып білім алушыларының танымдық әрекеттері бірдей емес. Осы ерекшеліктерді ескере отырып, оқу процесін құру мұғалімнің шеберлігіне байланысты. Ол үшін мұғалім жас ерекшеліктеріне қарай әдіс-тәсілдерді қолданып, таным процестерін зерттеу керек. Өз бетінше ойлайтын, дамыған жеке тұлғаны қалыптастыру үшін бастауыш сынып жасында танымдық процестерді дамыту өте маңызды.Сондықтан да сабақ барысында қолданылған әдіс-тәсілдер білім алушының танымдық қабілетін зерттеуге тиімді болып саналады. Мысалы: «Бестік» диктанты- шағын шығармашылық диктанттардың бірі. Диктант әдебиеттен оқып жатқан тақырыппен байланыстырылады. «Бестік» диктантының мәтінін мұғалім емес, білім алушылардың өзі құрастырады; дәстүрлі диктанттарда бүкіл сынып бір мәтінді жазса, мұнда әр оқушы өзіне берілген шығармашылық еркіндікті пайдалана отырып, өз мәтінін жазады; оқушылардың еске сақтау қабілеттері жетіледі; қазақ тілі мен әдебиетінен алған білімдерін жаңа мақсатқа тиімді пайдалануға талпынады. Сонымен тіл дамытуға арналған шығармашылық бағыттағы диктанттың бұл түрлері оқушылар танымын белсенді етуде, қызығушылығын арттыруда, әсіресе, әдеби тілін дамытуда, сауаттылыққа баулуда өте тиімді әдіс болып табылады.

«Бестік диктант» әдісін қолдану арқылы өтілген мәтін бойынша білім алушылардың есте сақтау қабілетін арттыра отырып, өмірде оны қолдана білуін қалыптастыру.

Бестік диктант моделі: Сөз – сөйлем — сұрақ – жауап — түйін.

Оның моделі әр оқушыға таратылады, модельден ауытқуға болмайды, оның қатары қатаң сақталады.

«Бестік диктанттың» өзіндік ерекшелігі сол — мәтін әдебиеттен оқып жатқан көркем туындыдан алынады, екіншіден, ол қазақ тіліндегі тақырыппен байланыстырылады, үшіншіден, оқушы әдеттегі диктанттардағы өнімсіз іс-әрекеттен, яғни көшіруші, қайталаушы емес, оның мәтінін өздері құраушы дәрежесінде болады.

Бастауыш сынып оқушылары не нәрсені болса да білуге құмар, қолымен ұстап, көзбен көргенді ұнатады. Зейіндері тұрақсыз болғандықтан, бір сарынды оқудан тез жалығады. Қазіргі бастауыш мектептердегі деңгейлеп-саралап оқыту әрбір оқушының жұмыс қарқынын, қабылдау, есте сақтау, ойлау қабілеттерінің ерекшеліктерін ескеруге мүмкіндік береді. Кез-келген деңгейлеп-саралап оқытудың басты мақсаты – оқудың сапасын арттыру. Бірсыдырғы оқу түрлері білім алушының оқуға деген қызығушылығының жоғалуына әкеліп соқтырады, сондықтан дауыстап оқу мен іштей оқу, бәсең дауыспен немесе дауыстап оқу, қарқынын жылдамдатып немесе баяулатып оқыту т.б. жұмыс түрлерін алмастырып отыру қажет. Сыныптан-сыныпқа көшкен сайын өзіндік оқудың көлемін ұлғайтып отыру керек, мұнсыз баланың толыққанды дамуы туралы сөз болуы да мүмкін емес. Сондықтан алға қойған мақсатым-білім алушыға білім жүйесін терең әрі тиянақты беру, білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін жан-жақты дамыту. Яғни, бұл-бүгінгі күннің басты талабы болып отыр.

Білім алушыны мәнерлі жазуға баулуда оқытудың бастауыш буынының алатын орны ерекше. Бастауыш сыныптарда сауаттылықтың алғы шарттары жазу ережелерінің дағдысы қалыптасады.Әдемі жазу-сауаттылықтың белгісі әрі өнер. Таза, анық, әдемі жазуды оқуда жеңіл, ойын түсіну де оңай. Мектепке алғаш келгеннен оқушының жазуына көңіл бөлмеу көп жағдайда оның өз іс-әрекетіне салдыр-салақ қарауына, жауапкершілікті сезінбеуіне әкеліп соғады. Ал, таза әдемі жазуды талап ету оқушының әсемдік сезімін оятып, мінез-құлқын тәрбиелеп, ұқыптылыққа баулиды. Білім алушыларды көркем, әдемі жазуға үйретуде үш нәрсені басты талап ету керек:

1. Әріптерді мәнерлі жазуға және жеке әріптерді өзара құрастыра білу.

2. Әріп элементін дұрыс жазуға дағдыландыру.

3. Жазу жұмысына өте ұқыпты, мұқият болуды қалыптастыру.
Баланың қарапайым математикалық білімін тексеру. Әдістемені сандар ойыны ретінде ұйымдастыруға болады. Мысалы:

- Келесі сандар қалай аталады: бірнеше бірлік сандар айтылады (2, 7, 6)
- 5, 7 сандарына көрші сандарды ата. Олар неге көрші сандар деп аталады?
- 9-дан бір санға кішіні ата, енді бір санға үлкенін ата.
- 3 пен 5 сандарының арасында қандай сан тұрады?
- Бірден онға дейін санап берші.
- Оннан бірге дейін қалай саналады?
- Қатар орналасқан үш санды ата.
- 7 санынан кейін орналасқан санды ата.
- Аталған саннан үлкен немесе кіші санды қалай шығаруға болады?
- Санамақ қандай саннан басталады?

Бұл әдіс арқылы оқушылардың математикалық сауаттылығын, танымдық қабілетін анықтаймын.

Қорытынды

Алынып отырған жобаның тақырыбы, «таным» білім беру аймағын іске асыруда негіз бола алады. Балалардың танымдық процестерін зерттей отырып, баланы дамыту шараларын мақсатты түрде жүзеге асыру арқылы сыныпта оқу – тәрбие үрдісін жүйелі түрде ұйымдастыруға, жоғарыда аталған мақсатқа қол жеткізуге болады. Егер балада құбылыстардың байланыстары мен қатыныстарын жалпыланған түрде анықтай алатын ойлау іс-әрекеті қалыптасса, осылардың бәрі қамтамасыз етіледі. Олай болса, күнделікті ізденісіміз, жаңа технологияларды оқып- үйреніп өз тәжірибемізде шеберлікпен қолдануымыз – алдымыздағы шәкірттерге терең де тиянақты білім берудегі қажеттілігіміз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. А. Аманжолова, Р.Ш. Абитаева Мектепалды және бастауыш сынып оқушыларының психологиялық және педагогикалық диагностикасы. Жезқазған, 2004 ж.
2. Справочник писхолога ДОУ. Москва 2007г.
3. Баланы мектепке даярлаймыз.
4. Ата -аналарға арналған сөздік.
5. Жас ерекшелік психологиясы. Қарағанды, 2005ж.
6. Мектептегі психология. № 4, 2007ж
7. Жас ерекшелік психологиясы. Қарағанды 2005ж.

Макашева А.К.

Жезқазған қаласы, «№21 жалпы білім беретін мектебі» КММ

ОҚУШЫЛАРДЫҢ БИОЛОГИЯ ПӘНІ БОЙЫНША КРЕАТИВТІЛІГІН ДАМЫТУ

2022 жылғы PISA зерттеуінің жаңа цикліне 88 ел қатысады. 2022 жылғы PISA зерттеуі әртүрлі елдердің өз білім беру бағдарламаларына информатиканы қалай енгізгенін жан-жақты қарастыратын алғашқы зерттеу болмақ. 2015 жылдан бастап PISA зерттеуі аясында тестілеудің компьютерлік форматта жүзеге асырылу. Бірқатар елдер бойынша зерттеу нәтижелерінің төмендеуіне алып келген, себебі бұл оқушыларың АКТ дағдыларының жоғары болуын талап етеді. 2018 жылы зерттеуге қатысқан қазақстандық оқушылардың оқу нәтижелерінің төмен болуы себептерінің бірі ретінде Қазақстан

Республикасының Білім және ғылым министрлігі тестілеудің компьютерлік форматта болуын атаған болатын. Бірқатар оқушыларға тапсырмаларды орындаудың қиынға соғуының себебі барлық оқушылардың алгоритмдер табиғатын түсіне бермеуіне байланысты болуы мүмкін. Мұндай оқушылар тек білу және түсіну деңгейін бағалайтын ең қарапайым, стандартты тапсырмаларды ғана орындай алуы мүмкін. Сонымен қатар бұған дейінгі тестілеу нәтижелері оқушылардың ең қарапайым мәтіндерді талдау дағдыларының нашар екендігін көрсетті. Оқушылар көбіне сандық технология-ларды пайдалану арқылы шолып оқуға дағдылануы салдарынан сөздер тізбегін оқи отырып, мәтіннің мазмұндық байланысын байқай алмайды. Бір жағынан, ақпараттың көбірек көлемі қамтылады, ал екінші жағынан, оқушы мәтіннің мазмұнына тереңдей алмай, ақпаратты үстірт қабылдайды.

Бұл мәселелерді шешу үшін Сізге пәндік құзыреттілікті – қоршаған ортада туындайтын проблемаларды пәндік білімнің көмегімен шешуге қабілеттілікті тағы бір рет талдау және оқылатын материалдың мазмұнын қайта қарастыру ұсынылады:

- қоршаған ортада туындайтын және пәннің көмегімен шешуге болатын проблемаларды анықтау;
- бұл проблемаларды пәнмен байланыстыра отырып тұжырымдау;
- пәндік білім мен әдістерді қолдана отырып проблемаларды шешу;
- қолданылған шешу әдістерін талдау;
- анықталған проблеманы ескере отырып, қол жеткен нәтижелерге түсінік беру;
- белгіленген проблеманы шешудің қорытынды нәтижелерін тұжырымдау және жазу.

PISA – 2022 зерттеуінде қолданылатын тәсілдемелерге сәйкес «Креативті ойлау» бағытын ен-гізу оқыту тәжірибесіне және білім беру саясатына оң өзгерістер енгізуге мүмкіндік береді, бұл келешекте елдің әлеуметтік-экономикалық дамуының стратегиялық міндеттерін шешуде оң ықпалын тигізеді.

Креативті ойлау нені білдіреді? PISA-2022 зерттеуінде [Framework, 2018] ұсынылған тұжырымдамалық шеңберден кейін креативті ойлау инновациялық (жаңа, жаңашыл, басқаларғаұқсамайтын ерекше, әдеттен тыс, үйреншікті емес және т.б.) және тиімді (пәрменді, нәтижелі, үнемді, оңтайлы және т.б.) шешімдерге қол жеткізуге және/немесе жаңа білімді немесе тиімді (әсерлі, шабыттандыратын, ерекше, таңқаларлық және т.б.) қиялды сипаттауға бағытталған идеяларды әзірлеу, бағалау және жетілдіру процесіне нәтижелі қатысу қабілеті ретінде қарастырылады. Креативті ойлау қабілетіне пәнді білу, білімге құмарлық, өз күшіне сенімділік, мақсатқа, нәтижеге жетуді көздеу, мақсатқа жетуге ынталандыратын күш сияқты ішкі факторлар

Креативтілік қалай көрініс табады? Бағалау тұрғысынан және ең алдымен оның негізділігі тұрғысынан оқушылардың қойылған сұрақтарға берген әртүрлі жауаптарына дұрыс түсінік беру маңызды. Креативтіліктің бар немесе жоқ екендігін қандай көрсеткіштер арқылы айта аламыз деген сұрақ түбегейлі мәселе болып табылады. Креативтілік басқаларға ұқсамайтын айрықша шығармашылық серпіліс, ұлы жаңалық немесе шедевр ретінде көрініс табады деген көзқарас кеңінен таралған, бұл пәнді терең білумен, іске асыру шебер-лігімен де, сондай-ақ дарындылықпен, ерекше қабілеттермен немесе талантпен де тығыз байланысты болады [Чиксентмихайи М., 2017]. Бұл құбылыс «ауқымды креативтілік» (Big-C creativity) деп аталады.

PISA зерттеулерінің ерекшелігін – әлемнің әртүрлі елдеріндегі 15 жастағы оқушылардың қам-тылатынын ескеретін болсақ, креативтіліктің осы түріне, яғни «шағын креативтілікке» басымдық бері-леді. Бұл креативтілікті бағалауға арналған тапсырмаларды таңдауда белгілі бір шектеулер қояды – оларды шешудің табыстылығы қандай да бір пән бойынша терең біліммен емес, ойлау процестерін дастыруға байланысты болуы тиіс.

Бағалаудың бұл бағыты дарынды және талантты балаларды анықтауға емес, оқушылардың креативті ойлау қабілетінің шегін анықтауға, сондай-ақ бұл қабілеттің білім беру процесінің ерекшеліктерімен – оқу тәжірибесімен, оқудағы және оқудан тыс

қызметпен, қазіргі заманғы білім беру жүйесінің басқа да сипаттамаларымен байланысын анықтауға бағытталған.

PISA зерттеуінде қолданылатын креативті ойлау моделі креативті ойлау қабілетіне әсер ететін сыртқы және ішкі факторларды, сонымен қатар оқу процесінде креативті ойлаудың көрініс табу тәсілдерін қамтиды (1-сурет):

1- сурет. *Оқу процесінде креативті ойлауды ынталандыру және көрсету әдістері*

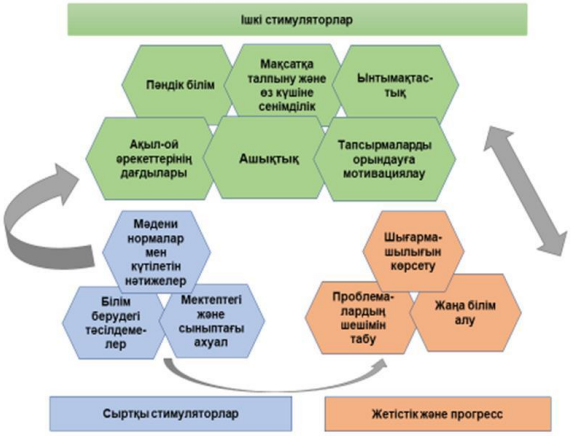

Креативті ойлауды бағалау моделі екі негізгі компоненттен тұрады:

1) өлшеу материалдарын құрастыру барысында қолданылатын мазмұндық салаларды айқын-дайтын тақырыптық компонент;

2) тапсырмаларды әзірлеу барысында қолданылатын ойлау процестерін айқындайтын құзыреттілік компоненті.

Креативті ойлауды анықтау. Креативті ойлау кездейсоқ идеяларды ойлап табу ғана емес, анағұрлым ауқымды түсінік болып табылады. Бұл – білім мен тәжірибеге негізделген, адамдардың көбіне күрделі және мүмкіндік-тер шектеулі жағдайларда ең жоғары нәтижелерге қол жеткізуіне көмектесетін нақты құзыреттілік. Бүкіл әлемде әртүрлі ұйымдар мен қоғамдастықтардың туындаған проблемаларды шешу үшін инновацияларға және білімге тәуелділігі арта түсуде, ұжымдық іс-әрекеттерде инновациялар мен шығармашылық ойлау шұғыл қажеттілік сипатқа ие болуда.

Біздің биология пәнінде, өз сабағымызда қолданған PISA тапсырмалары: 7-сынып. 1-бөлім. Экожүйелер.

Топырақ

Топырақ дегеніміз – ерекше табиғи дене. 2-суретте бейнеленгендей топырақ түрлі организм-дердің, жылудың және атмосфералық жауын-шашынның әсерінен пайда болған. Сұрақ: Топырақтың пайда болуына қандай факторлар әсер етеді?

2- сурет – *Топырақтың пайда болуы*

1 -кесте – *Топырақ түзуші факторлар*

	Ия	Жоқ
Адамның іс-әрекеті		
Климат және ішкі сулар		
Өсімдіктер		
Жануарлар дүниесі		
Бунақ денелілер		
Микробтар		
Саңырауқұлақтар		

Жануарлар

Жануарлардың көпшілігі аяқтары болғандықтан еркін қозғала алады. Қозғалып жүретін мүше-лері жоқ жәндіктер де, жануарлар да бар. Мысалы, жыландар, құрттар. Теңіз түбін мекен ететін маржан бекінген орнынан қозғалып жүрмей-ақ өмір сүре алады. Медузалар мен теңіз құрты реактивті қозғалыс жасап, аяқсыз-ақ шапшаң жүзе алады.

Сұрақ: Жануарлардың қозғалысын күнделікті өмірде кездесетін қандай көліктердің қозғалысы-мен салыстыруға болады? Мысалдар келтіріңіздер.

Оқушылардың жауабы: балықтар-кеме, жауын құрты-пойыз, медуза – әуе шарлары және көп-теген теңеулер берді.

6-бөлім. Тыныс алу. Өсімдіктердегі тыныс алу.

1-тапсырма. Биология сабағында мұғалім: адам орманға барғанда тынысы кеңіп, жеңіл дема-латынын айтты. Оның себебі өсімдіктер адамның тыныс алуына қажетті оттегін бөледі. Өсімдіктердің оттегін бөлетінін дәлелдеу мақсатында келесі тәжірибені ұсынды. Ауа кіргізбейтін қақпағы бар биік, мөлдір шыны ыдыстың ішіне арнайы ыдыста өсіп тұрған өсімдікті (немесе өсімдіктің бір бұтағын) салып қойды (суреттегідей). Оны жылы, жарық жерге қойды (егер өсімдік оттегін шығаратын болса, шыны ыдыстың ішінде ол көп болуы тиіс) (3-сурет).

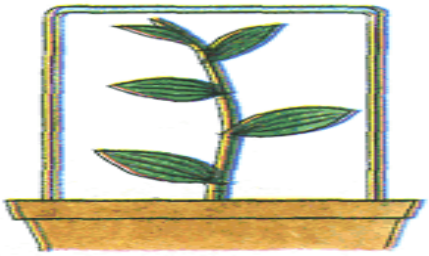

3- сурет – *Шыны ыдыспен жабылған* өсімдік

1-2 тәулік өткеннен кейін мұғалім оқушыларға «шыны ыдыстың ішінде оттегі жиналды ма?» деген сұрақ қойды.

Сұрақ: оттегінің бар екенін дәлелдеңіздер.

2-тапсырма.

Батпақты жерлерде өсімдіктердің дамуы үшін су жеткілікті, алайда өсімдіктердің өсуі мен дамуы нашар және баяу. Неліктен?

Жоғарыдағыдай баланың логикасы мен креативтілігін дамытатын сұрақтар мен тапсырмалар орындату арқылы біз оқушылардың биология сабағына деген қызығушылығы мен шығармашылық қабілеттерінің даытуға болатынына көзімізді жеткіздік.

Әдебиеттер:

1. Авдеенко Н.А., Денищева Л.О., Краснянская К.А., Михайлова А.М., Пинская М.А. Барлығына арналған креативтілік. 2018.
2. Чиксентмихайи. М. Креативтілік. Жаңалықтар мен өнер табыстардың ағыны мен психологиясы. 2018.

Макижанова А.К.
Қарағанды қаласы, « №34 ЖББМ» КММ

ГЕОМЕТРИЯНЫ ОҚЫТУДА ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ

Геометрия әрқашан математиканың оқыту әдістемесінің проблемалық «нүктелерінің» бірі болды және солай қала береді. Әр түрлі уақыттарда геометрияның мектеп білімі жүйесіндегі орны туралы әр түрлі пайымдаулар айтылды. Біз геометрияны оқу барысында бақыланатын логиканың дамуы мен түйсіннің дамуы осы пәнді бірегей әрі оқуға қажетті етеді. Геометрияны оқудың басты мақсаты білім болып табылады. Бірақ осы мақсаттың геометрияға қарағанда екінші орында екенін мойындау керек, себебі, мектептегі геометриялық білімдердің көпшілігі адамның практикалық өмірінде де, ғылыми қызметінде де сұранысқа ие емес. Геометрияның жалпы адами мәдениет феномені болып табылатындығы өте маңызды. Геометрияның кейбір теоремалары әлемдік мәдениеттің ең көне ескерткіштерінің бірі болып табылады. Адам мектепте геометрияны оқымаған болса, ол кәдімгідей мәдени және рухани дами алмайды. Геометрия – математикалық циклді пәндердің ғана емес, жалпы барлық мектеп пәндерінің арасындағы ең маңызды пәндердің бірі болып табылады. Геометрия қандай болуы тиіс? Белгілі геометр И.Ф.Шарыгин: «Геометрия геометриялық (аналитикалық немесе алгебралық емес) болуы тиіс» деп қалжындаған екен. Бұл геометрияның ең негізгі әрекет етуші тұлғасы фигура (жазықтықта үшбұрыш және шеңбер), ал негізгі оқу құралы сурет болады деген сөз. Отандық мектепте геометрияның оқытудың бірегей тәжірибесі бар.

Геометрияның мектептік курсын жаңарту міндеті, отандық мектептік геометриялық білімдегі жеткен деңгейіне сүйене отырып, оны әрбір оқушының қабілеті мен дағдысын ескеретіндей заманауи әрі қызықты ету болып табылады. Және осы арада геометрияның қандай оқулықпен берілетіндігіне көп зат байланысты. Геометрия оқулығы геометриялық теорияны ғана тұрғызуға алып келмеуі керек. Барлық мектеп оқулықтарының авторлары материалдың мазмұнын максималды дәлелді етуге тырысады. Бұл әрине, дұрыс. Алайда, теорияның әсемділігі мен көркемділігін тек кейбір адамдар ғана бағалауға қабілетті. Оқушылардың көпшілігінде осы жалпы дәлелдігі кем дегенде оқуға деген қызығушылығын басады, ал ең әлсіздері біртіндеп пәнді қабылдауын қояды. Геометрияны оқыту үдерісіне әр алуан қызмет түрлері кіреді. Және бірінші кезекте - бұл есептердің шешілуі. Есептерді шешуде белгілі бір азарт болады. Тек осы үдеріс арқылы сабақ жүргізуші мұғалім әр түрлі деңгейлі оқушылардан тұратын сыныпта пәнге деген қызығушылықты сақтай алады. Әсіресе, бұл әр түрлі оқушылар категориясына қиындығы жағынан әр түрлі есептерді ұсынған жағдайда болады. Планиметрия әсемдігімен «тұтқындалғандар» саны шынымен артады – бұл өзіммен тексерілген. Оқушы жеткілікті күрделі геометриялық есептердің белгілі жиынтығымен танысып, кейбір геометриялық әдістерді меңгеріп, белгілі үлгілерге қарай отырып, есептерді шешуді үйренуі қажет. Алгебрадағы оқыту үдерісі дәл осыған негізделген. Біз оқушыларға әдістерді, амалдарды көрсетіп, өз бетімен табу қиын болатын алгоритмдерді хабарлаймыз. Геометрияда алгебрамен салыстырғанда мұндай алгоритмдер өте аз, мүлде жоқ десе де болады. Геометрияның әрбір дерлік есебі стандартты емес болып табылады. Сондықтан оқыту кезінде пайдалы деректі хабарлайтын немесе әдісті немесе амалды суреттейтін тірек есептердің маңызы артады. Шынымен, егер геометрияның қарапайым есептерін сөзбен

түсіндіріп, кейбір жерде қарапайым тақтада суреттеуге болса, стереометрия бөлімінен алынған тапсырмалар өте қиынға соғатын болады. Миллиондаған түлектер математикадан емтихан тапсыру кезінде жиі кеңістік туралы тақырыптармен байланысты есептерді өткізіп жібереді, және сол үшін тиісті нәтижелерге жете алмайды. Алайда, бұл мәселе өте оңай шешіледі.

Кеңістіктік фигураларды тұрғызу және олармен айла-шарғы жасау оқушылардың барлығының қолынан келмейді. Көмекке заманауи ақпараттық технологиялар келеді. Адам қызметінің барлық салаларын ақпараттандыру қоғамның даму векторын анықтаушы ең негізгі факторлардың бірі болып табылады. Біз қызметтің ең негізгі өнімі ақпарат болып табылатын ақпараттық қоғамға қарай жылжып барамыз. Цифрлық технологияларды білімге енгізу қоғамды ақпараттандырудың ең негізгі бағыттарының бірі болып табылады. Геометрия сабақтары олардың қасиеттерін әрдайым көрнекі етіп көрсете бермейтін, кеңістіктік геометриялық фигуралардың графикалық суреттерімен жасалатын жұмыстармен байланысты. Бұл жерде оқыту үдерісіндегі цифрлық технологиялардың қолданылуын айтуға болады. Геометрия үшін бұл пайдалану электронды дисктер мен дисплейлердегі құрылымдарды визуализациялаудың кең мүмкіндіктерін ескере отырып, ерекше өзекті болып табылады. Дәл осы кеңістіктік фигураларды, сонымен қатар, күрделі абстрактілі объектілерді тұрғызу және осы объектілермен айла-шарғы жасауды барлығы біле бермейді. Сондықтан, геометриялық объектілердің компьютерлік модельдерін жасап, өзгертуге мүмкіндік беретін графикалық редакторлар мен модельдеуші бағдарламалық құралдар аса үлкен қызығушылық туғызады.

Сонымен қатар, компьютерлік модельді зерттеу негізінде геометриялық объектте жаңа білімді өз бетімен алу мақсатымен компьютерлік тәжірибені өткізуге қажетті ақпараттық технологиялардың мүмкіндіктері осы технологияларды жақсы танымдық аспап етеді. Геометрияны оқытудағы цифрлық технологиялардың рөлін талдау үш аспектіні топтауға мүмкіндік береді. Бірінші аспекті қазіргі компьютерлік аппараттық және бағдарламалық қамтамасыздандыруды оқыту үдерісіне енгізумен байланысты. Екінш аспекті жаңа цифрлық технологиялардың қолданылуымен геометрияны оқыту әдістемесін жасаумен байланысты. Және, үшінші аспекті жаңа цифрлық технологиялардың және тиісті оқыту әдістемесінің тиімділігін тәжірибелік тексерумен байланысты болды. Оқыту үдерісінде цифрлық технологияларды пайдалану кез-келген пән саласы үшін өзекті мәселе болып табылады. Геометрия үшін бұл мәселе геометрияны оқыту үдерісінде жүзеге асырылатын цифрлық технологиялардың үлкен мүмкіндіктеріне орай ерекше өзекті болып табылады. Алайда, бұл мүмкіндіктер әлі жеткілікті жақсы зерттелмеген. Геометрияны оқытуға арналған цифрлық технологияларды пайдаланудың айрықша мүмкіндіктері де толық шамада ашылмаған. Бір жағынан бұл ескі, қағаздық технологияларды пайдалануды жақтаушылардың геометрияны оқу кезінде цифрлық технологияларды енгізуге әрдайым дайын болмауымен байланысты. Мұндай көзқарас кеңістіктік ойлау мен елестетудің оқушы дәстүрлі қағаз бен қарындашты пайдаланған жағдайында аса тиімді болатындығымен дәлелденеді. Басқа да даулы сәттері кездеседі, сондықтан геометрияны оқыту үдерісінде цифрлық технологияларды оқыту проблемасы бар және оған белгілі бағдарламалық қамтамасыздандырудың нақты бір мүмкіндіктерімен байланысты аспектілер, сонымен қатар, технологиялардың әлеуметтік салаға әсерінің әлеуметтік-мәдени сұрақтары кіреді. Геометрияны оқыту саласындағы проблемалар кеңістіктік ойлаудың үш өлшемді графикасының көмегімен дамуындағы цифрлық технологиялардың рөліне және қазіргі технологияларды пайдалана отырып, шешуге арналған жаңа типті геометрия бойынша мәселелерді жасауға дейінгі елестетудің көмегімен түрленеді. Оқытуда, атап айтқанда, геометрия сабақтарында цифрлық технологияларды пайдалану шешімі бір жақты көрінбейтін аса маңызды мәселе болып табылады. Цифрлық технологиялар қарқынды және үзіліссіз дамуда және оқыту әдістемесі осы өзгерістерге бейімделуге үлгере алар емес. Аппараттық және бағдарламалық қамтамасыздандыру даму қарқыны соншалық, тіпті, түбегейлі және

консервативтік көзқарастары бар бірде-бір академиялық ғылым осы қарқынмен үлгере алмауда. Бүгінгі күні интернетке жалғанған 20 миллиардтан астам құрылғылар тіркелген, бұл ғаламшар халқынан шамамен үш есе артық. Келешектің болжамы ретінде қарастырылып келген заттар интернетінің өзі бүгінгі күннің шындығына айналды. Оқу мекемелерінің АКТ инфрақұрылымы жақсаруда. Дегенмен, бұл барлық білім деңгейлеріне қатысты. Білім ұйымының ақпараттық-білім ортасы құрылуда, және осылайша құрылуы сәннің құрметі емес және тіпті жаңа технологияларды қуу емес, тек заңнаманың талабы болуында. Осылайша, цифрлық технологияларды енгізу қажеттілігі туралы мәселе енді күн тәртібінде тұрған жоқ. Ол мәселеге тек академиялық және ғылыми деңгейде ғана емес, сонымен қатар, мемлекеттік саясат деңгейінде сенімді оң баға берілген.

Білім үдерісінде цифрлық технологияларды пайдаланудың тиімді механизмдерін құру мәселесі одан сайын өзекті бола түседі. Цифрлық технологияларды пайдалана отырып оқыту әдістемелерінің теориялық және практикалық аспектілері қазіргі педагогикалық ғылым мен практиканың ең маңызды бөлімдерінің бірі болуда. Оған қоса, бұл аспектілер ғылымның басқа да көптеген сұрақтарымен салыстырғанда мамандардың кіші шеңберімен талқыланатын зат болып табылмайды. Олар бүкіл қоғамды толғандырады. Цифрлық технологияларды пайдалануға қатысты кез-келген ережелер мен қорытындылар қоғамда кеңінен талқылануда. Оған мұғалімдер мен оқушылар, ата-аналар мен қоғамдық ұйымдар, саясаткерлер мен сарапшылар қызығушылық танытуда. Және де, қоғам назарындағы кез-келген сұрақ ретінде жақтаушылары мен даттаушылары да бар. Жақтаушылардың пікірінше, цифрлық технологиялардың оқытуда, атап айтқанда, геометрияда әдістемелік дәлелді қолданылуы оқытушыны күнделікті жұмысының кей бөлігінен босатуына көмегін тигізеді, ал оқушыларға білім бағдарламасын өте жақсы меңгеру үшін қосымша мүмкіндіктер ұсынылады. Даттаушылар болса, фигуралардың қолмен сызылуы кеңістіктік ойлауды қалыптастыру және дамытудың аса тиімді механизмі болып табылады деп пайымдайды. Оған қоса, олардың ойынша, цифрлық технологияларды пайдалану оқушылардың назарын оқыту мазмұнынан алаңдатып отырады ал ол уақыт шамасында оқытушы мен оқушылар арасында белсенді өзара қарым-қатынас болады. Цифрлық технологияларды жаппай енгізуді даттаушылардың тағы бір дәлелі осы технологияларды пайдалану жағдайындағы геометрияның мазмұнын меңгеру табыстылығының осы технологияларды меңгеру дәрежесіне тікелей байланысты болуы, бұл оқушыларды ол бастан бірдей емес жағдайларға қояды. Алайда, үлкен мөлшердегі тәжірибелік жұмыс нәтижелері олардың әдістемелік дәлелді болуы шартымен геометрияны оқыту үдерісінде цифрлық технологияларды пайдалану тиімділігін растайды. Бұл геометриялық объектілерді визуализациялау мүмкіндіктерімен ғана емес, белсенді оқыту сипатымен, сонымен қатар, ақпараттық-оқыту ортасы жағдайларындағы оқыту мазмұнын саралау және жекешелеу мүмкіндігімен байланысты. Оның көмегімен, әрбір оқушының жеке білім беру траекториясын құру және тиісті оқыту жүйелерінің көмегімен оның жетістіктерін жеке бақылауды ұйымдастыру мүмкіндігі бар. Алайда, бұл оқушының барлық мүмкін деген есептіктерімен және бақылау жұмыстарымен даму динамикасындағы жетістіктерін бақылау болады. Оған қоса, цифрлық технологиялар оқушылардың өздік жұмысының көлемін арттыруға мүмкіндік береді, бұл сөзсіз оқыту тиімділігінде байқалатын болады.

Қолданылатын компьютерлік бағдарламалардың әр алуан болуы математика мұғалімдеріне тек қана көрнекі қағидаларды ғана емес, жазықтықта және кеңістікте геометриялық модельдерді визуализациялай отырып, модельдеуді де іске қосып, ерекше формадағы тривиалды сабақтар өткізуге көмегін тигізеді. Олар жаңа геометриялық деректерді тәжірибелік түрде анықтауға мүмкіндік беретін геометриялық зерттеулердегі пайдалы механизм болып табылады. Компьютерлік тәжірибе нәтижелері оқулықтағы логикалық дәлелдерге қарағанда, оқушыларды білімнің шынайылығына көбірек сендіреді. Айтарлықтай белгілері мен байланыстары балалардың өздері модельдеуге қатыса отырып, оларды айрықшалағанда ғана көрнекі болатыны айқын.

Біз үшін үйреншікті компьютерлер дұрыс таңдалған бағдарлама көмегімен қандай да болмасын зерттеу гипотезаларын растай отырып, белгіленген шарттарға сай объектілердің қасиеттері мен сипаттамаларын анықтауға мүмкіндік береді. Математикалық бағдарламалар көзге алғаш көргендегі күрделі формулаларды, теоремаларды және ғылым заңдарын есте сақтау және түсіну мүмкіндіктерін арттырып қана қоймай, сабақтардағы қызығушылық деңгейін де арттырады. Мұндай интерактивті геометриялық орта пайдаланушы енгізетін ағымдағы деректерге арналған сызбаларды тұрғызуға, жалпы шешім алгоритмін өзгертпей, объектілердің параметрлерін өзгертуге, жеке өзі көз жеткізіп, бейнеленген фигуралардың қасиеттері туралы мәліметтер алуға мүмкіндік береді.

Мұндай бағдарламалардың бірі GeoGebra (ГеоГебра) болып табылады. Бұл геометриядан, алгебрадан, графалардан және басқа да бөлімдерден тұратын математикалық білім беру бағдарламасы болып табылады. Осы бағдарлама арқасында оқушылардың геометриялық фигуралардың қасиеттерін тәжірибелік түрде анықтап, көптеген есептердің шешімдерін көрнекі көріп түсіну мүмкіндігі бар. Осы бағдарламаның пайдасын халықаралық конференцияларда өздерінің ғылыми журналдардағы зерттеу нәтижелерін баса отырып, әр түрлі елдерден шыққан оқытушылар зерттеуде. Оның негізгі артықшылықтары:

- орыс тілінің болуы;
- оның бағасы;
- Android-тан Windows-қа дейінгі әр түрлі платформаларда жұмыс істеуі;
- геометриялық фигуралармен ғана емес, сонымен қатар, графиктермен де жұмыс істеу мүмкіндігі.

Алайда, басқа да бағдарламалар секілді, ГеоГебраның өзіне тиісті кемшіліктері бар. Негізгі жағымсыз қасиеті жұмыс істеу қабілеті болып табылады. Ақпараттық ортаның мерзімді жаңартылып отыруына байланысты, оның ішінде бағдарламаның дұрыс емес жұмыс істеуіне алып келетін, соңына дейін тесттелмеген қызметтерінің болуы болып табылады. Осылайша, инновациялық технологиялардың қолданылуы оқытудағы дәстүрлі көзқарастарға өзгеріс енгізе отырып, жаңа дидактикалық мүмкіндіктерді ұсына отырып, геометрия сабақтарын жүргізуде жаңа мүмкіндіктерге жол ашады.

Оқытудағы ең маңыздысы оқушылардың математикалық және логикалық ойлауын қалыптастыру болып табылады, оған АКТ (ақпараттық-компьютерлік технологиялар) өз септігін тигізеді. Сонымен қоса, компьютерлік технологиялар:

- сабақтағы белсенділіктің артуы;
- елестету мен кеңістікті көру қабілетін дамыта отырып, көрнекілік әдісінің көмегімен математиканың дәстүрлі сабақтарын түрлендіреді;
- тақырыпты оқығаннан кейін бірден оқушылардың білімін тексеруге мүмкіндік береді, бұл бастапқы сатыдағы бос аралықтарды анықтау есебінен, сонымен қатар, сыни ойлауды дамыта отырып, оқыту тиімділігін арттырады;
- материалдың өте жақсы меңгерілуіне және бекітілуіне септігін тигізе отырып, шешілген есептер санын арттырады.

Нәтижесінде, инновациялық компьютерлік технологияларды пайдалана отырып, сабақ жүргізу кезінде дидактиканың негізгі қағидасы – көрнекілік сақталады, бұл оқушылардың материалды оңтайлы меңгеруіне жәрдемдесіп, көңіл-күймен қабылдауды арттырып, барлық ойлау түрлерін дамытады.

Оқыту үдерісінде цифрлық технологияларды пайдалану кез-келген пән саласы үшін өзекті мәселе болып табылады. Геометрия үшін бұл мәселе геометрияны оқыту үдерісінде іске асырылатын цифрлық технологиялардың үлкен мүмкіндіктерінің болуына байланысты аса өзекті болып табылады. Алайда, бұл мүмкіндіктер әлі жақсы зерттелмеген. Дәл осы геометрияны оқытуға арналған цифрлық технологияларды қолданудың арнайы мүмкіндіктері толық шамада ашылмаған. Бір жағынан, бұл ескі, қағазды технологияларды пайдалануды қолдаушылардың геометрияны оқыту кезінде

цифрлық технологияларды енгізуге әрқашан дайын болмауымен байланысты. Мұндай позиция кеңістіктік ойлау мен елестетудің, егер оқушы дәстүрлі қағаз бен қарындашты қолданса аса тиімті дамитындығымен дәлелденеді. Басқа да даулы сәттер кездеседі, бірақ, геометрияны оқыту үдерісінде цифрлық технологияларды пайдалану мәселесі болады және белгілі бағдарламалық қамтамасыздандырумен байланысты қырларын және технологиялардың әлеуметтік салаға әсерінің саяси-мәдени сұрақтарын да қамтиды. Геометрияны оқыту аясындағы проблемалар кеңістіктік ойлау мен елестетудің үш өлшемді графикасынан заманауи технологияларды пайдалану шешуге арналған жаңа типті геометрия есептерін жасауға дейін әр алуан болады. Оқытуда, атап айтқанда, геометрия сабақтарында цифрлық технологияларды пайдалану шешімі біржақты болып көрінбейтін аса маңызды мәселе болып табылады.

Әдебиеттер:

1. Маринова В. Формирование практических умений при обучении геометрии в средней школе, 2012.
2. Майер В.Р. Методическая система геометрической подготовки учителя математики на основе новых информационных технологий, 2013.

Максименко Н.В.
КГУ «Школа- гимназия № 17», г. Сарань

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ПОСРЕДСТВАМ АНАЛИЗА ИСТОРИЧЕСКИХ ИСТОЧНИКОВ

Успешность образовательной системы зависит от способности к динамичным изменениям, нацеленным на удовлетворение вызовов современности. В условиях развития информационного общества во главу угла ставится не сумма знаний, а владение компетенциями. Под компетенцией в педагогике понимается интегрированный результат овладения содержанием образования. Он выражается в готовности обучающегося применить усвоенные знания, умения, навыки и способы деятельности в определённых жизненных ситуациях с целью решения теоретических и практических задач. В рамках современных педагогических исследований сформировалась концепция навыков XXI века, центральным положением которой выступает «4К»: критическое мышление, креативность, коммуникация, кооперация. В рамках «4К» развиваются языковая, числовая, естественнонаучная, информационно-коммуникационная, финансовая, гражданская и культурная виды базовой грамотности. Параллельно с грамотностью формируются такие черты характера, как любопытство, инициативность, настойчивость и лидерство.

На уроках истории особое внимание уделяется развитию критического мышления. В его основе лежит анализ и синтез информации, а также вынесение оценочного суждения по широкому спектру вопросов. Наиболее эффективным методом развития критического мышления на уроках истории, по нашему мнению, является работа с письменными и изобразительными историческими источниками (классификация Сигурда Оттовича Шмидта). Помимо предоставления обучающимся собственно исторического источника, педагог, на основании целей обучения в рамках обновлённого содержания образования, разрабатывает компетентностно-ориентированные задания с возможностью использования индивидуальных траекторий. На уроках могут использоваться исторические источники 2-х типов: первичные (не обработанные современниками - летописи, нормативно-правовые документы, картины художников соответствующей

эпохи и т.д.) и вторичные (обработанные современниками - научные публикации, инфографики, статистические материалы и т.д.).

Работа с историческими источниками требует применения активных методов обучения на всех стадиях урока. В рамках технологии развития критического мышления урок состоит из 3-х стадий: вызов, осмысление и рефлексия. На стадии вызова мы рекомендуем проводить проверку домашнего задания через разноуровневые тестовые задания и осуществлять целепологание посредствам ассоциативных стратегий. Данные формы работы позволяют подготовить обучающихся к реализации навыков высокого порядка в работе с историческими источниками. На стадии осмысления, рамках кумулятивной беседы, педагогом осуществляется презентация новой темы. После приведённых выше видов деятельности обучающийся готов к индивидуальной, парной или групповой работе с историческими источниками. Для 5-6 классов мы рекомендуем отдавать предпочтение групповой работе, для 8-9 классов парной, а для 9-11 классов индивидуальной. В целом, формы работы зависят от особенностей класса и от уровня готовности отдельных обучающихся. На стадии рефлексии обучающиеся, под руководством педагога, должны провести анализ деятельности с выявлением успехов и проблем, а также определить пути их решения.

Составление компетентностно-ориентированного задания, направленного на развитие критического мышления, начинается с определения темы урока, цели обучения (согласно типовой учебной программы) и критериев оценивания учебных достижений. При необходимости формулируется исследовательский вопрос, ответ на который обучающееся должны сформулировать в конце урока (таблица 1).

Таблица 1

Тема:	Что представляла собой феодальная экономика?
Цель обучения:	6.4.2.1 – характеризовать особенности феодального типа хозяйства, объясняя формы экономических отношений.
Критерий оценивания:	- проанализирует особенности натурального хозяйства, труда средневековых крестьян посредствам анализа исторических источников.
Исследовательский вопрос по теме урока: Что представляла собой феодальная экономика?	

На основании темы урока, цели обучения, критериев оценивания и исследовательского вопроса определяются виды исторических источников. Как отмечалось выше, мы отдаем предпочтение письменным и изобразительным источникам. При этом наиболее оптимальным вариантом является первоначально давать задания связанные с письменным источником и лишь затем с изобразительным, т.к. анализ последнего требует большей информированности по изучаемой тематике.

При работе с письменными источниками мы, как правило, используем летописи и нормативно-правовые документы изучаемого периода, т.к. они являются первоисточниками которые наиболее полно передают содержание эпохи (таблица 2).

Таблица 2

Задание: на основание изучения определений и анализа документа «Капитулярий о поместьях» заполните схему.

«Капитулярий о поместьях»
(Каролингская эпоха)

…Сколько поместий имеет управляющий в своем ведений, столько пусть приставит людей ходить за пчелами для наших потребностей. Чтобы при мельницах наших имели кур и гусей, смотря по тому, какая мельница; и чем больше, тем лучше. При житницах наших в главных поместьях содержать не менее 100 кур и не менее 30 гусей. А при

хуторах кур содержать не менее 50, гусей же не менее 12… Каждый управляющий пусть держит при господских дворах наших рыбные садки, где они ранее были; и если может их умножить, пусть умножает... Тем, кто имеет виноградники, держать в запасе не менее трех или четырех связок сушеного винограда. В каждом поместье нашем управляющие пусть содержат как можно больше хлевов для коров, свиней, овец, коз и козлов, и никак без этого нельзя обходиться… Каждый управляющий, когда ему надо поставлять что-либо к нашему столу, должен быть ответственным за то, чтобы все поставляемое было в хорошем и отличном состоянии, а также самым добросовестным образом и чисто приготовлено… Следует со всяким тщанием наблюдать, чтобы все изготовляемое или совершаемое руками, а именно, сало, вяленое мясо, окорока, свежепросольное мясо, вино виноградное, уксус, вино ягодное, вино вареное, рыбные консервы, горчица, сыр, масло, солод, пиво, медовый напиток, мед натуральный, воск и мука — все делалось и изготовлялось с величайшей опрятностью… Чтобы каждый управляющий имел в своем ведении добрых мастеров, а именно, кузнецов, серебряных и золотых дел мастеров, сапожников, токарей, плотников, оружейников, рыболовов, птицеловов, мыловаров, пивоваров…

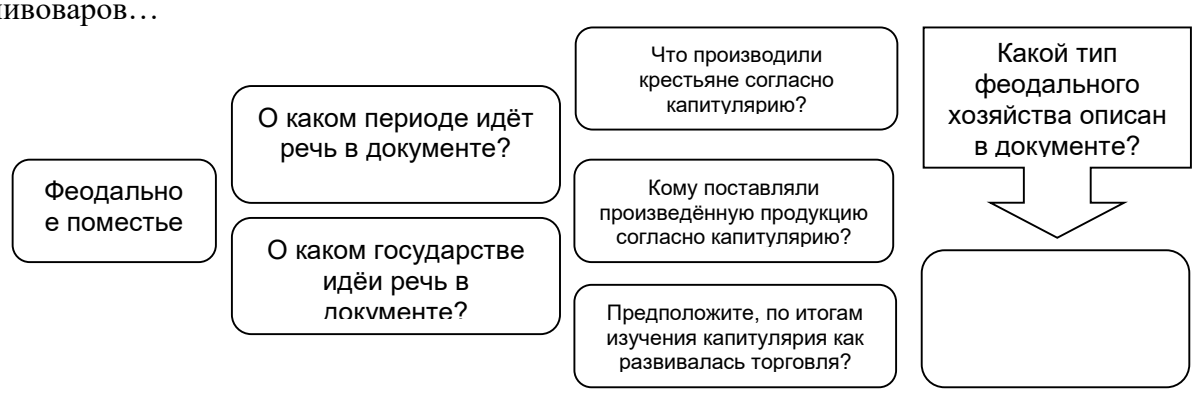

Изучив «Капитулярий о поместьях» (таблица 2) обучающиеся анализируют полученную информацию и проводят синтез с уже имеющимися знаниями. Затем они высказывают суждения по определённым вопросам, представленным в схеме. Тем самым осуществляются логические операции в рамках навыков высокого порядка и структурируются новые знания.

При работе с изобразительными источниками мы отдаём предпочтение картинам художников соответствующей эпохи, т.к. помимо изучения сюжета картин, обучающиеся могут сделать выводы об уровне развития изобразительного искусства (таблица 3).

Задание: рассмотрите изображения из «Великолепного часослова герцога Беррийского» и напишите рассказ.

Рассказ:

Напишите рассказ о труде средневековых крестьян в разные времена года (до 100 слов).
План:
- краткая характеристика источника (период и авторы);
- характеристика видов сельскохозяйственных работ;
- перечисление выращиваемых растений и разводимых животных;
- характеристика инструментов крестьян.

Рассмотрев изображения из «Великолепного часослова герцога Беррийского» (таблица 3) обучающиеся анализируют полученную информацию и, опираясь на когнитивный опыт, составляют рассказ, выходя на уровень творчества. Это, в свою очередь, является высшей ступенью развития критического мышления в частности и мыслительных навыков в общем.

Таким образом, анализ исторических источников позволяет обучающимся формировать навыки высокого порядка и развивать компетентность критического мышления. В результате использования компетентностно-ориентированных заданий происходит переориентация истории из дисциплины, основанной на запоминании значительного количества информационного материала в дисциплину, нацеленную на формирование навыков «4К».

Литература:

1. Пинская М.А. Навыки XXI века. Москва. 2020.
2. Типовая учебная программа по учебному предмету «Всемирная история» для 5-9 классов уровня основного среднего образования по обновленному содержанию. Нур-Султан. 2019.

Малдыбаев Е.А.
Ұлытау ауданының білім бөлімінің әдіскері

ЖАСӨСПІРІМ ШАҚ – ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫ КЕЗЕҢІ

Әр адамның құндылықтары – бұл бүкіл әлем: күрделі, динамикалық, қайшылықты. Құндылық-бұл адам үшін белгілі бір маңызы бар, жеке немесе әлеуметтік мағынасы бар барлық нәрсе. Құндылықтар-бұл адам мен қоғам ұмтылатын идеялар, идеалдар, мақсаттар. Құндылықтар жасына және өмір жағдайларына байланысты өзгеретін жүйеге біріктіріледі. Құндылықтардың функциялары әртүрлі. Олар: адам өміріндегі Нұсқаулық; әлеуметтік тәртіпті қолдау үшін қажет және әлеуметтік бақылау тетігі ретінде әрекет етеді.

Жасөспірімдердің пікірінше, құндылықтар адам үшін маңызды, ол өмір бойы ұмтылатын нәрсе. Жеке тұлғаның жеке құндылық құрылымын қалыптастыру әлеуметтену процесінің маңызды факторы болып табылады, ол арқылы адам әлеуметтік

қатынастардың барлық толықтығы бойынша Қоғамның толық мүшесі болады. Құндылық бағдары дегеніміз не? «Құндылық бағдарлары-адамның өмірлік тәжірибесімен, оның тәжірибесінің бүкіл жиынтығымен бекітілген және белгілі бір адам үшін маңызды, маңызды емес болмыстан ажырататын жеке тұлғаның ішкі құрылымының маңызды элементтері.

Құндылық бағдарлары ұғымы соғыстан кейінгі әлеуметтік психологияда құндылықтардың философиялық тұжырымдамасының аналогы ретінде енгізілді, бірақ бұл ұғымдар арасында нақты айырмашылық жоқ.

Әр адамның өзіндік құндылықтар жүйесі болуы мүмкін және осы құндылықтар жүйесінде құндылықтар белгілі бір иерархиялық қарым-қатынаста құрылады. Жеке тұлғаның құндылық бағдарларының құрылымына қандай нақты құндылықтар кіретініне, осы құндылықтардың үйлесімі қандай және басқаларға қарағанда үлкен немесе аз артықшылық дәрежесіне және т.б. байланысты адам қызметінің өмірдің қандай мақсаттарына бағытталғанын анықтауға болады. Құндылық бағдарларының иерархиялық құрылымының мазмұндық жағын талдау сонымен қатар оқушылардың анықталған құндылық бағдарлары әлеуметтік стандартқа қаншалықты сәйкес келетінін, білім беру мақсаттарының қаншалықты сәйкес келетінін көрсете алады.

Құндылық бағдарлары Орталық жеке ісіктердің бірі бола отырып, адамның әлеуметтік шындыққа саналы көзқарасын білдіреді және осы сапада оның мінезқұлқының кең мотивациясын анықтайды және оның шындықтың барлық аспектілеріне айтарлықтай әсер етеді. Құндылық бағдарларының жеке тұлғаның бағдарымен байланысы ерекше маңызды. Құндылық бағдарларының жүйесі адамның бағдарлануының мазмұндық жағын анықтайды және оның әлемге, басқа адамдарға, өзіне деген көзқарастарының негізін, дүниетанымның негізін, мотивацияның негізін және «өмір философиясын» құрайды. Құндылық бағдарлары-шындық объектілерін олардың маңыздылығы бойынша (оң немесе теріс) саралау әдісі.

Құндылықтар жоғары құндылықтар – құндылықтар-мақсаттар және екінші құндылықтар – құралдар бар көп деңгейлі жүйе ретінде өмір сүреді. Жеке құндылықтар оның құндылық бағдарларының жүйесін, яғни адамның маңызды қасиеттерінің жүйесін құрайды. Бұл құндылық бағдарлары адамның санасы мен мінез-құлқының белгілі бір негізін анықтайды, оның дамуы мен қалыптасуын анықтайды. Тәрбие идеалы ретінде моральдық құндылық бағдарларының жүйесі-бұл адамның адамгершілік идеясына бағытталуымен, абырой, жауапкершілік, мейірімділік, құрмет, жанашырлық, ықпал категориялары арқылы ашылатын және эмоционалды-позитивті бағалаудан бағалау пікіріне көшумен сипатталатын, адамның іс-әрекетін ынталандыратын интегративті жеке білім беру.оны тағайындау.

Осылайша, құндылық бағдарлары-бұл жеке тұлғаның қарым-қатынас жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылатын, адамның әлемге, өзіне деген жалпы көзқарасын анықтайтын, жеке ұстанымдарға, мінез-құлыққа, іс-әрекеттерге мән мен бағыт беретін күрделі әлеуметтік-психологиялық құбылыс. Құндылық бағдарларының жүйесі жеке тұлғаның шындықпен қарым-қатынасының ішкі негізін білдіреді. Жеке тұлғаның құндылық бағдарларының жүйесін қалыптастыру тұрғысынан ең қызықтысы – жасөспірім кезең. Жасөспірім кезеңінің шекаралары орта мектептің V-VIII сыныптарындағы балалардың оқуымен шамамен сәйкес келеді және 10-14 жас аралығында болады, бірақ жасөспірімдердің нақты кіруі V сыныпқа ауысумен сәйкес келмеуі мүмкін және бір жыл бұрын немесе одан да кеш болуы мүмкін. Баланың дамуындағы жасөспірім кезеңінің ерекше жағдайы оның атауларында көрсетілген: «өтпелі», «бұрылыс», «қиын», «сыни».

Олар өмірдің бір дәуірінен екіншісіне ауысумен байланысты осы жаста болатын даму процестерінің күрделілігі мен маңыздылығын тіркеді. Балалық шақтан ересек жасқа көшу – бұл кезеңдегі дамудың барлық аспектілерінің негізгі мазмұны және нақты айырмашылығы-физикалық, ақылой, адамгершілік, әлеуметтік. Барлық бағытта сапалы жаңа формациялардың қалыптасуы жүреді, ересектер элементтері организмнің қайта

құрылуы, өзін-өзі тану, ересектермен және жолдастарымен қарым-қатынас, олармен әлеуметтік өзара әрекеттесу жолдары, қызығушылықтар, танымдық және тәрбиелік іс-шаралар, мінез-құлыққа, іс-әрекетке және қарым-қатынасқа делдал болатын моральдық-этикалық нормалардың мазмұны нәтижесінде пайда болады. Осы жас кезеңінде құндылық бағдарларын қалыптастыру механизмін түсіну үшін жасөспірімнің кейбір негізгі сипаттамаларын толығырақ қарастырайық. Жасөспірім кезіндегі алғашқы жалпы үлгі және өткір мәселе, жоғарыда атап өткеніміздей, ата – аналармен қарым-қатынасты қайта құру, балалардың тәуелділігінен өзара құрмет пен теңдікке негізделген қатынастарға көшу. Жасөспірім өтпелі деп аталады. Жасөспірімнің психологиялық жағдайы осы жастағы екі «бетбұрыс» сәтімен байланысты: психофизиологиялық – жыныстық жетілу және онымен байланысты барлық нәрсе – балалық шақтың соңы, ересектер әлеміне ену.

Осы сәттердің біріншісі ішкі гормоналды және физиологиялық өзгерістермен байланысты, бұл дененің өзгеруіне, бейсаналық жыныстық қатынасқа, сондай-ақ эмоционалды-сезімтал өзгерістерге әкеледі. Екінші мәселе-балалық шақтың аяқталуы және ересектер әлеміне көшу жасөспірімнің санасында рационалды түрде сыни рефлексиялық ойлаудың дамуымен байланысты. Бұл жасөспірімнің психикадағы шешуші жағдайы. Бұл жасөспірімнің өміріндегі негізгі, жетекші қайшылықты тудырады.

Ақылға қонымды, яғни формальды қатаң логика жасөспірімнің ақыл-ойына ие. Дәл осылай: ол бұл логикаға ие емес, бірақ ол өзінің санасында белгілі бір күш ретінде пайда болады. Ол кез-келген сұраққа нақты жауап пен бағалауды талап етеді: шын немесе жалған, иә немесе жоқ. Бұл жасөспірімнің санасында максимализмге белгілі бір тенденцияны тудырады, оны достықты құрбан етуге мәжбүр етеді, жақын адамдармен антагонистік қарым – қатынасқа айналады, өйткені шындық пен адами қатынастардың әртүрлілігі мен сәйкессіздігі ұтымды логика шеңберіне сәйкес келмейді және ол осы логикаға сәйкес келмейтін барлық нәрсені жоққа шығаруға дайын, өйткені ол оның санасында үстемдік ететін күш, оның пайымдаулары мен бағалауларының өлшемі. Бірақ ойлау логикасының түрі ересек адамға тең, өмірлік тәжірибесі мен сананың мазмұны бойынша жасөспірім әлі де бала болып қала береді.

Билікті қабылдамай, жасөспірім билікке мұқтаж-ол толықтай сене алатын ересек адам. Балалық шақ әлемінен де, ересектер әлемінен де бір-біріне ұқсас құрдастарының өз әлемін құруға бөліну үрдісі бар. Жасөспірімнің негізгі қарама-қайшылығын жасөспірімнің санасында рефлексияның пайда болуының ақылға қонымды формасы, ол үшін әлемге саналы көзқарастың жетекші нысаны және парасаттылық шеңберіне сәйкес келмейтін ересектердің жеке емес әлемі арасындағы қайшылық деп санауға болады, сонымен бірге оның болмысының ұтымдылығын (сана-сезімін) жариялайды. Бұл сұрақтың маңыздылығы мынада, кез-келген жасөспірім өтпелі кезеңде ерекше қиындықтарға тап болады, өзін табуға тырысады. Өтпелі жас-өмірдің ең қысқа кезеңі, бірақ өте маңызды. Маңызды ерекше жарақат бастан кешкен соң. Жасөспірімнің ең құнды психологиялық сатып алуының ерекшелігі-оның ішкі әлемінің ашылуы, осы кезеңде өзін-өзі тану және өзін-өзі анықтау проблемалары туындайды. Өмірдің мағынасын іздестірумен тығыз байланысты және өзіңді, қабілеттеріңді, қабілеттеріңді, басқалармен қарым-қатынаста өзіңді табуға ұмтылу.

Бала үшін жалғыз саналы шындық-бұл сыртқы әлем, онда ол өзінің қиялын жобалайды. Жасөспірім үшін сыртқы, физикалық әлем-бұл субъективті тәжірибенің мүмкіндіктерінің бірі, оның шоғырлануы өзі. Өзіне ену және өз тәжірибесінен ләззат алу қабілетіне ие бола отырып, жасөспірім жаңа сезімдердің бүкіл әлемін ашады, ол өзінің эмоцияларын енді сыртқы оқиғалардың туындысы ретінде емес, өзінің «Мен» күйі ретінде қабылдай бастайды. Сіздің ішкі әлеміңіздің ашылуы өте маңызды, қуанышты және қызықты оқиға, бірақ ол сонымен қатар көптеген алаңдатарлық және драмалық тәжірибелерді тудырады. Өзінің бірегейлігін, бірегейлігін, басқаларға ұқсамауын сезінумен бірге жалғыздық сезімі пайда болады. Жасөспірімдік «мен» әлі белгісіз, ол көбінесе бұлыңғыр алаңдаушылық немесе бір нәрсені толтыру қажет ішкі бос сезім

ретінде сезіледі. Демек, қарым қатынасқа деген қажеттілік артып, сонымен бірге қарым-қатынастың селективтілігі, жалғыздыққа деген қажеттілік артады. Өзінің ерекшелігінің санасы, басқалардан айырмашылығы, ерте жастық шаққа тән жалғыздық сезімін немесе жалғыздықтан қорқуды тудырады. Осылайша, жеке тұлғаның құндылық бағдарларының жүйесін қалыптастыру әртүрлі зерттеушілер үшін мұқият назар аудару және әр түрлі зерттеу тақырыбы болып табылады. Мұндай мәселелерді зерттеу жасөспірім кезеңінде ерекше мәнге ие болады, өйткені онтогенездің осы кезеңімен құндылық бағдарларының даму деңгейі байланысты, бұл олардың жеке тұлғаның бағытына, оның белсенді әлеуметтік жағдайына шешуші әсер ететін арнайы жүйе ретінде жұмыс істеуін қамтамасыз етеді.

Әдебиеттер:

1. Исламова З.Б. «Жасөспірімдерді тәрбиелеу және оқыту процесінде Өзін-өзі растау».
2. Лежнина Ю.П. «Құндылық бағдарларындағы отбасы», «Социс» журналы №12, 2009 ж.

Мандрик С.В.
КГУ «Общеобразовательная школа №9», г.Сатпаев

ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ, ОРИЕНТИРОВАННЫЕ НА РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ И НАВЫКОВ XXI ВЕКА

Одной из главных задач системы казахстанского обновленного образования является обучение учащихся самостоятельно извлекать и анализировать, упорядочивать и результативно использовать информацию для максимальной самореализации и полезного участия в жизни общества. Нашему обществу необходим человек функционально грамотный во всех направлениях, умеющий работать на достижение целей, способный к определенным, социально значимым результатам.

Зачем нужна функциональная грамотность? Может показаться, что эта компетенция появилась в образовательной программе вслед за мировым мониторингом PISA. На самом деле, процессы более глобальны и связаны с изменениями, происходящими в мире. Для того чтобы выжить в этой непростой и быстро меняющейся реальности, учащимся будут нужны новые навыки, знания и умения.

Мы не можем с точностью предположить, какие профессии будут востребованы в будущем, какие профессиональные и практические навыки потребуются нынешнему поколению школьников для построения траектории благополучного развития. Но для укрепления их положения в быстроменяющемся мире мы определенно можем и должны обучить их функциональной грамотности.

Одним из видов функциональной грамотности, которую будут оценивать в РК в является естественнонаучная грамотность. Она включает предметы: физику, химию, биологию, географию.

Естественнонаучная грамотность – это способность использовать естественнонаучные знания, умение определять проблемы и умение делать аргументированные выводы, нужные для понимания окружающего мира и изменений, которые вносит в этот мир человеческая деятельность, умение принимать значимые решения.

Естественнонаучно грамотный человек обладает следующими компетенциями:

– научно объяснять явления,
– давать оценку и уметь планировать научные исследования,
– научно комментировать данные и доказательства.

Для того чтобы успешно сформировать естественнонаучную грамотность у учащихся, нужно планировать урок так, чтобы учащиеся понимали его ход и активно принимали в нем участие.

К сожалению, не всякая деятельность на уроке вызывает интерес у школьников: увлекают ребят поиск, исследования. Как же достигнуть этих показателей?

Важную роль в повышении качества обучения играют активные стратегии обучения, которые побуждают обучающихся к активной умственной и практической деятельности в процессе изучения учебного материала: проблемное обучение, разыгрывание ситуаций и сцен, учебная дискуссия, коллективная интеллектуальная деятельность, мозговой штурм, применение разных приемов во время урока.

Я остановлюсь на некоторых из них, которые активно использую.

Это проблемное обучение - форма, в которой процесс познания учащихся приближается к поисковой, исследовательской деятельности. Анализ конкретных ситуаций — один из наиболее эффективных и распространенных методов организации активной познавательной деятельности обучающихся.

Пример из моей практики: при изучении раздела «Атмосфера» в 7 классе я предложила учащимся информацию в форме сказки: « Жил был старый тролль, и всегда ему было холодно на земле. И однажды тролль решил забраться на гору и погреться. Ползет тролль по горе – холодно ему, но ничего, думает он, вот поднимусь повыше и там согреюсь. Потому что, чем ближе к Солнцу, тем теплее. Так он думал, полз, пока не замерз». У детей появляется мысль - противоречие: как же так, если чем ближе к солнцу, то должно быть теплее? Почему тролль замерз? В результате диалога в форме дискуссии, дети самостоятельно формулируют проблему в форме проблемного вопроса: «Верно ли утверждение - чем ближе к солнцу, тем теплее?».

Следующее, что я использую на уроках, это кластер. Кластеры могут стать приемом на стадии вызова, рефлексии, стратегией урока в целом. Делая какие- то записи, зарисовки для памяти, мы часто интуитивно распределяем их особым образом, компонуем по категориям. Задачей создания кластера является систематизация материала и установление между «гроздьями» причинно - следственных связей.

Выяснить все, что уже знают ученики по обсуждаемой теме урока, помогает прием “Корзина идей”. На доске можно нарисовать значок корзины, в которой условно будет собрано все то, что все ученики вместе знают по изучаемой теме. Например, на уроке изучения «Свойства вод Мирового океана» можно предложить учащимся высказать, как они думают, какими свойствами обладает вода в океане, привести примеры.

На стадии вызова можно применить и географический диктант.

Приём “Да-нетка” служит для формирования следующих учебных действий: умение систематизировать уже имеющуюся информацию; умение связывать разрозненные факты в единую картину; умение слушать и слышать друг друга.

Например, на уроке географии «Виды внутренних вод в Казахстане» в 9 классе учащимся предлагается следующее задание в конце урока

-Согласны ли вы со следующими утверждениями.

Учащимся даются утверждения, касающиеся особенностей речной системы Казахстана. Они, используя физическую карту, подтверждают либо опровергают данные утверждения, четко аргументируя свой выбор.

Также в начале урока иногда использую прием «Ассоциация».

Для закрепления знаний – прием верно - неверно, истина - ложь.

Задания «на дополнение информации»:

заполнение пропусков в тексте несколькими словами / одним словом;
дополнение (завершение) предложений.

Прием «Назовите одним словом»:

- Мезозой, протерозой, кайнозой –
- Плоскогорья, впадины, горные хребты…
- Куршим, Каракоба, Буктырма, - ...
- Маркаколь, Жайсан, Язовое, Алаколь-…
- Свинцовые, цинковые, вольфрамовые-
- Листвяга, Холзун , Катунь –

Задания на соотнесение:

Установите соответствие между географическим объектом и климатическим поясом, в котором он расположен (работа по атласу, с.8-9):

ГЕОГРАФИЧЕСКИЙ ОБЪЕКТ	КЛИМАТИЧЕСКИЙ ПОЯС
1) о. Исландия	а) экваториальный
2) п-ов Камчатка	б) субэкваториальный
3) о. Гренландия	в) тропический
4) о. Калимантан	г) субтропический
5) о. Куба	д) умеренный
6) п-ов Индостан	е) субарктический
7) Пиренейский п-ов	ж) арктический

Критическое мышление – это способность анализировать информацию с позиции логики, вырабатывать разнообразные аргументы, принимать независимые продуманные решения.

Технология применяется на разных стадиях урока:

Стадия вызова	Стадия осмысления	Стадия рефлексии
Краткое обобщение имеющихся знаний	Вдумчивая работа с новыми понятиями	Интеграция новых и имеющихся знаний

Применяю прием «Синквейн». Пятистрочная стихотворная форма.

Географию, невозможно представить без географической карты. Каждый образованный человек должен уметь пользоваться картой так же, как он умеет читать. Успешность в использовании карт напрямую зависит от уровня профессионализма самого учителя, от его способности формировать у учащихся желание обращаться к карте. Задача учителя - научить учащихся владеть географической картой и активно ее использовать, т.е формировать картографические умения. Школьники на уроках географии должны освоить три основные задачи: понимать карту, читать карту и знать карту.

Понимать карту

- это знать, что такое карта, как изображаются объекты (условные знаки, легенда), как происходит уменьшение при изображении объектов на карте, что такое градусная сетка; масштаб. Научить ученика понимать карту - значит дать ему слаженную систему картографических знаний для сознательного использования карт.

Знать карту - это знать расположение объектов на карте и быстро их находить, правильно показывать, уметь описывать взаиморасположение объектов на карте по памяти.

Принцип, положенный в основу изучения картографической номенклатуры – заинтересованность учащихся. Если учащимся, интересно, то они сознательно прилагают свои усилия для выполнения постановленной цели.

Занимательные вопросы и задания, всевозможные викторины, развивающие и познавательные игры, и множество других средств помогают формировать знания географической карты и дают хорошие результаты.

Именно это позволяет сделать процесс обучения интересным и увлекательным для школьников, они с удовольствием включаются в поисковую и исследовательскую деятельность.

В ходе практических наблюдений на уроках я убедилась, что самостоятельная поисковая деятельность учащихся на основе чтения и анализа, различных карт под грамотным руководством педагога дает гораздо лучший результат по сравнению с традиционным объяснением темы учителем.

Умение правильно определять расстояния и направления, географические координаты по карте, описывать объекты, явления, страны на основе карты – это умение читать карту. Знание карты должно контролироваться на каждом уроке, только тогда ученики усвоят карту.

Формируя у школьников умения работать с картой и по карте, я выстраиваю работу от простого к сложному : описание географического объекта - объяснение происходящих процессов - географический прогноз - моделирование.

Для более полного усвоения учебного материала, мной используются разные виды работ с картами:

1. Работа с географической номенклатурой.
2. Работа с контурными картами.
3. Составление по картам географической характеристики по плану (например: характеристика гор, реки, озера, страны, государства)
4. На основе сопоставления физической и экономической карт - составление таблиц.
5. Творческие задания: рисунки, изготовление макетов, графических моделей, эссе-путешествие.
6. Выполнение практических работ с использованием карт атласа.

Задания, которые я применяю, развивают естественнонаучную функциональную грамотность учащихся, помогают им осознать те действия, с помощью которых они находят решение.

Это лишь некоторые примеры обучения, направленные на обучение учащихся самостоятельно извлекать, анализировать, упорядочивать и результативно использовать информацию для максимальной самореализации и полезного участия в жизни общества.

Список используемой литературы

1. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 - 2025 годы
2. Особенности формирования функциональной грамотности учащихся основной школы по предметам естественнонаучного цикла, Астана, 2013г
3. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения, Москва, педагогика,1977г
4. Повышение познавательной активности на уроках географии. Интернет – ресурс http://www.poznanie21.ru
5. Заир-Бек С.И. Развитие критического мышления на уроке. – М. Просвещение, 2004.

Мартюничев В.В.

КГУ «Гимназия имени К.Сатпаева», г.Караганда

РАЗВИТИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ НА УРОКАХ ФИЗКУЛЬТУРЫ

Современное общество и тенденции его развития диктуют нам требования к личности человека и учащихся в том числе. Современный человек – это всесторонне развитая личность: как психически, так и физически. Поэтому основной целью уроков физической культуры является формирование основ физической культуры, направленных на здоровое физическое развитие, приобретение спортивно-специфических двигательных навыков и физических способностей [3].

Кроме этого стоит отметить, что задача системы образования всегда состояла в формировании у подрастающего поколения тех знаний, поведенческих моделей,

ценностей, которые позволят ему быть успешным вне стен школы. В современной экономике конкурентоспособность человека на рынке труда во многом зависит от его способности овладевать новыми технологиями, адаптироваться к изменяющимся условиям труда, ориентироваться в гигантских информационных потоках. Таким образом, идея компетентностно-ориентированного образования стала ответом системы образования на новые запросы мира труда. [1].

Любому человеку необходимо быть эффективным, конкурентоспособным работником, быть творческим, самостоятельным, ответственным, коммуникабельным человеком, способным решать проблемы личные и коллектива. Ему должна быть присуща потребность к познанию нового, умение находить и отбирать нужную информацию.

Одной из важнейших задач образования является сохранение здоровья школьников. Поэтому наша задача наравне с решением педагогических задач должна сопоставлять учебную нагрузку с индивидуальными особенностями учащихся для сохранения их здоровья.

Компетенции - это знания, умения, опыт в области физической культуры. Поэтому мы и должны все это передать своему ученику. Это относится не только к его физическим способностям, но и умения вести здоровый образ жизни, организовывать свой досуг и т.д. [1].

Так каким же образом формируются те самые компетенции на уроках физической культуры.

На уроках физической культуры формируем следующие компетенции: развитие и формирование воли к победе – как пример ключевой компетенции; участие школьников в организованной учителем командной игре – пример развития социальной и коммуникативной компетенций (погружая обучающихся в командную игру – волейбол, баскетбол, футбол, развиваются навыки общения детей, умение выразить свою точку при прогнозировании тактик ведения игры). Кроме этого в рамках уроков формируются и развиваются такие компетенции, как познавательная, личностная, информационная, самообразовательная, компетентное отношение к собственному здоровью; предметные: оздоровительно-адаптивная, организационная (режим дня), двигательно-кондиционная, двигательно-прикладная, спортивно-рекреативная. [1]

В рамках формирования и развития познавательной компетенции можно выделить следующее: учебные достижения, интеллектуальные задания и умение оперировать своими знаниями.

Тогда перед учителем встаёт вопрос: как оценить то, чем «владеет» ученик?

Урок физической культуры является спорным по вопросу оценивания. Как оценить достижения учащихся по данному предмету, ведь все дети разные, а значит и имеет место быть разный уровень физической подготовки каждого обучающегося, а также разный уровень сформированнности тех или иных компетенций. В условиях же обновлённого содержания образования оценивание на уроках физкультуры осуществляется каждую четверть путём выставления «зачёт» или «незачёт». Это итоговое оценивание. Как же быть в течение всех уроков? Как заинтересовать подростков предметом? Ни для кого не секрет, что ученики средней школы «переживают» переходный период своего становления как личности. Чаще всего трудности подросткового возраста связывают с половым созреванием как причиной различных психофизиологических и психических отклонений. В связи с этими изменениями у подростков может возникнуть эмоциональная неустойчивость, повышенная возбудимость, конфликтность, чувство тревоги, резкая смена настроений, депрессивные моменты. Следствием таких переживаний является снижение самооценки [4]. Работая в классах средней школы, каждый учитель должен знать о данных особенностях и строить свою работу соответственно.

Итак, какое же место имеет формативное оценивание на уроках физкультуры? Необходимо ли? Если да, то, как осуществляется. Перед учителем встаёт вопрос: как

правильно оценить учащегося, чтобы ему было понятно, за что дана оценка, и при этом не пропало желание заниматься физической культурой?

Для этого необходимо рассмотреть основные принципы формативного оценивания. Оно, прежде всего, сконцентрировано на ученике (в центре формативного оценивания-ученик),направляется учителем, разносторонне, результативно , формирует учебный процесс, осуществляется с учетом как нужд учителя, учеников, так и характеристик изучаемых дисциплин, происходит непрерывно, основано на качественном преподавании. Формативное оценивание-это обратная связь для учащихся, позволяющая
оценить степень достижения цели, и какие необходимы учащимся действия, чтобы улучшить результат. Это оценивание используется для того, чтобы выяснить, достигнуты ли поставленные учебные цели. Данный вид оценивания позволяет согласовать результаты оценивания с поставленными целями.[5]

В своей работе использую следующие приёмы и формы формативного оценивания. Прежде всего, любой урок начинается с постановки целей перед классом. Каждый ученик должен знать, чего он должен достичь к концу урока. На протяжении всего урока учащимся даётся как устная (например, «Молодец! Отличный бросок!», «Действенная тактика, но будет ещё лучше, если…»), так и практическая обратная связь. Данный момент очень важен для обучающихся. Ведь, зная цель, они анализируют, что у них получилось отлично, чтобы её достичь, а над чем стоит ещё потрудиться.

Немаловажным является и факт постановки вопросов. В данном случае задаётся учащимся вопросы высокого порядка: какими упражнениями мы можем развить качества (например, бег на длинные дистанции)? Почему получилось/ не получилось достичь желаемого результата? В ходе анализа работы учащегося на уроке, учитель сравнивает его достижения с прошлым уроком, прошлым месяцем или даже четвертью и указывает на то, что нужно ещё «подтянуть». Порой достаточно одного взгляда (что тоже является формативным оцениванием) со стороны педагога, чтобы ученик понял, по какой траектории он движется на уроке: верно или же что-то выполняет не так.

Большое количество детей в классах порой не позволяет проверить «всех и сразу». Тогда в своей работе использую тестовые задания, которые направлены на то, чтобы обучающий проанализировал свои знания по данному вопросу и дал определённый ответ. А учитель смог для каждого учащегося определить «путь» формирования и развития тех или иных навыков. Например,

Тест № 1 по правилам игры в баскетбол

Ответьте, пожалуйста, на следующие вопросы:

1. Какова продолжительность баскетбольного матча?
2. Сколько очков начисляется за результативный штрафной бросок?
3.Какую геометрическую фигуру представляет собой «трехсекундная зона?
4. После какого персонального замечания игрок покидает площадку?
5. Объясните правило трех секунд.
6. Что означает поднятая вверх согнутая в кулак рука арбитра?
7. Сколько времени дается команде для завершения атаки?
8. Сколько очков получит команда за попадание в кольцо соперника со своей половины площадки [2]

За каждый правильный ответ обучающийся получает один балл, которые затем суммируются и выставляются в сводную ведомость, которая находится у каждого учителя. Такая ведомость даёт «полную картину» об успеваемости каждого ребёнка. Учитель может видеть как динамику развития обучающегося, так и западающие моменты. Зная об этом, педагог строит план развития школьника, определяет для себя и ученика, на что стоит обратить внимание на уроках физической культуры. Проведя анализ выполненной работы обучающимися, на основании всех выполненных заданий формативного оценивания, учитель выставляет итоговую оценку за четверть. Ведение данной ведомости является очень важным моментов в работе учителя. В случае

возникновения спорных вопросов в системе «учитель – ученик» или «учитель - родитель» их можно урегулировать, опираясь на результаты работы ребёнка, занесённые в личный журнал (ведомость) учителя.

Очень важным моментов является самооценивание и взаимооценивание. При выполнении какого – либо упражнения или техники, от учащихся прошу проанализировать свою работу (например, скорость ведения мяча, расчёт расстояния от игрока до сетки, правильное положение корпуса тела, руг и ног и другое) и привело ли это к достижению поставленной цели. Порой учащиеся в силу своих физических особенностей не могут достичь поставленной цели к концу урока. Здесь требуется дополнительная тренировка и отработка тех или иных приёмов на последующих уроках. Для того, чтобы не задеть достоинство учащихся, их самооценку, отлично срабатывает письменная обратная связь (комментарий) через электронный дневник. Как уже упоминалось выше, дети очень восприимчивы и к похвале, и к порицанию. Здесь срабатывает «золотое правило»: хвали при всех, ругай наедине. Вот тут-то и приходит на помощь электронный дневник. То, чего не следует говорить вслух, прочитается в дневнике.

Результатом своей работы считаю не только развитие у учащихся физических качеств, но и понимание ими своей значимости для педагога, своей «нужности».

Таким образом, выпускник школы должен владеть набором самых различных компетенций, начиная с базовых (ключевых), которые закладываются учителями, в том числе и физической культуры. И если у школьника они сформированы, это значит, что он имеет огромный бонус в любой профессиональной сфере жизни.

Литература:

1. Арещенко С.А. Формирование ключевых компетенций на уроках физкультуры. Интернет-источник: https://nsportal.ru/shkola/fizkultura-i-sport/library/2017/04/06/formirovanie-klyuchevyh-kompetentsiy-obuchayushchihsya
2. Машковцев А. Критериальное оценивание на уроках физической культуры. Интернет-источник: https://infourok.ru/kriterialnoe-ocenivanie-na-urokah-fizicheskoy-kulturi-1115582.html
3. Типовая учебная программа по предмету "Физическая культура".
4. Тукубаева И.А. Психологические особенности подросткового возраста. Интернет-источник: https://pedsovet.su/publ/28-1-0-3399
5. Царёв В.А. Формирующее оценивание на уроке физкультуры. Интернет-источник: https://multiurok.ru/files/formiruiushchee-otsenivanie-na-uroke-fizkultury.html

Малтабарова Н. К.
Балқаш қаласы, «С.Сейфуллин атындағы №7 мектеп- гимназиясы» КММ

САБАҚТЫ ЗЕРТТЕУ-КӘСІБИ ЖАҢАРТУ ЖОЛЫ

Бұл мектеп өміріне еніп отырған жаңа технологиялардың ерекшелігі - өсіп келе жатқан тұлғаны жан-жақты дамыту. Ендеше, инновациялық білімді дамыту, өзгеріс енгізу, жаңа идеялар мен жаңалықтарды өмірге әкелу болып саналады. Қазіргі оқытуда бұрынғы оқушы тек қана тыңдаушы, орындаушы болып келсе, ал бүгін өздігінен білім іздейтін жеке тұлға екендігіне ерекше мән береміз. Бастауыш сатыда оқушылардың оқу жетістіктерінің өлшеуіштер тәсілдері ретінде деңгейлік тапсырмалар жүйесін дайындауға болады.

Оқушының дайындық деңгейін саралау оқушының жеке танымдық мүмкіндігін ескерудің басты тәсілі ретінде қарастырылуы тиіс. Тапсырмаларды білімді қабылдауға бағдарланған іс әрекеттік модель ретінде қарастыруға болады. Оқытудан күтілетін нәтижелер тізбесін негізге ала отырып, әртүрлі деңгейдегі тапсырма түрлерін ауызша

тексеру, жазбаша тексеру, тапсырма беру, жауапты талдау тапсырмалары, бір ғана дұрыс жауабы бар тапсырмалар, ашық және еркін жауабы бар тапсырмалар, түрлі практикалық сипаттағы тапсырмалар түрінде қарастыруға болады. Тапсырмалардың мұндай түрлері оқушының іс-әрекеттік - компетенттік тәсілге (өз бетінше іздену, өз бетінше білім алу, өзін-өзі білім алуға тәрбиелеу, дамыту) бейімделуіне мүмкіндік береді. әртүрлі әдістерді қолдану және оқушылар бірін-бірі тексеру арқылы есептің дұрыстығына көз жеткізулеріне болады, дамыта оқыту технологиясы (Л.С.Выготский, Л.В.Зинков, Д.Б.Эльконин, В.В.Давыдов) дамыта оқыту жүйесі жеке тұлғаны жеделдете қарқынды, барлық сапалармен сәйкестікте жан-жақты дамытуға бағытталған, оқытудың модульдік технологиясы (В.М. Монахов) оқу үрдісін мақсатты жобалап, құруға болады. Ал орта буынға келсек, бұл кезеңде оқу жетістіктерінің өлшеуіштер тәсілдері ретінде деңгейлік тапсырмалар жүйесін жас ерекшеліктеріне қарай күрделендіре түсеміз.

Рефлексия сабақты зерттеудің -дің құрамдас бөлшектерінің бірі болып табылады деп айтуға болады. Соған қарамастан, Lesson Study тәсілін енгізу жөніндегі қызметті кәсіби деп атау үшін белгілі қағидаттар мен тәжірибелік амал-шаралар сақталуы керек. Нақты айтқанда, Lesson Study мұғалімдерді оқыту және олардың тәжірибесін дамытудағы ынтымақтастық тәсілі болып табылады және де іс-әрекеттегі зерттеу сияқты бірқатар циклдерді қамтиды. Lesson Study-де ең бастысы «сабақты зерттеу» немесе «сабақты зерделеу» үдерісі болып табылады. Бұл үдеріс барысында оқу сапасын арттыру үшін белгілі бір тәсілді қалай дамытуға болатындығын анықтау мақсатында бір топ мұғалім бірлесіп оқушылардың оқу үдерісін зерделейді. Lesson Study-дің түйінді сипаты креативтілік және ғылыми дәлдік болып табылады. Креативтілікті оқытудың жаңа тәсілдерін әзірлеу мақсатында бірлесе жұмыс істейтін мұғалімдердің істерінен көруге болады, ал ғылыми дәлдік жаңа тәсілдің тиімділігін көрсететін оқушының оқуы туралы деректер жинауды көздейді. Зерттеу жүргізетін топ әдетте кемінде үш мұғалімнен тұрады, бұл тәжірибесі мен білімдері бір-біріне жайлы әсер ететін фактор болып есептеледі. Топ мұғалімдері көп жағдайда бір мектепте жұмыс істейді, бірақ тәжірибені жақсарту мақсатында бірлесе жұмыс істеу үшін басқа мектептердің мұғалімдері де тартылуы мүмкін. Кейде топты кәсіби ұйымдастыру үшін белгілі бір тәсілдерді немесе оқу бағдарламаларының аспектілерін пайдалану саласында мол жұмыс тәжірибесі бар, тиісті дайындықтан өткен мұғалімдер арнайы шақырылуы мүмкін. Зерттеу барысында барлық топ мүшелері толық көлемде және бірдей дәрежеде үдеріске тартылады. Тек бір мұғалім ғана сабақ беретіндігіне қарамастан, зерттеу үшін бүкіл топ өзіне жауапкершілік алады және оқыту мен сабаққа берілген кез келген баға жеке мұғалімге емес, тұтастай барлық топтың жұмысына қатысты беріледі.

Lesson Study тәсілінің тағы бір демократиялық ерекшелігі – мұғалім зерттеу барысында жинақтаған білімімен педагог қауыммен кеңінен бөлісетіндігінде. Lesson Study тәсілін іске асыру барысы Lesson Study тәсілі бастапқы кезеңде оны бірлесіп егжей-тегжейлі жоспарлауды көздейді. Содан соң топтың бір мүшесі зерттеу сабағын өткізеді, ал қалған мүшелері - қадағалайды. Зерттеу сабағы аяқталғаннан кейін бүкіл топ мүшелері бірден оқушылардың оқу үдерісіне қатысты барлық нәтижелерін жүйелейді және талдайды, содан кейін Lesson Study-дің анағұрлым тиімді болуын қамтамасыз ету үшін оқу үдерісінде алынған нәтижелерді есепке ала отырып, жұмысты бірлесе қайта жоспарлайды. Lesson Study үдерісінде бірталай уақыт бойы қалыптасқан және орныққан мынадай бірқатар қадамдар бар:

-Lesson Study тобы өзара келісе отырып, оның жұмысының нәтижелілігін қамтамасыз ететін ережелер жүйесін жасайды, үдеріс барысында барлық мүшелер бір-бірімен сыйластық қарымқатынаста болу керек.

-Топ зерттеудің түйінді идеяларын келісіп алады, ол әдетте сұрақ түрінде келіп, нені, кімді оқытуды анықтайды, мәселен, «Өздерінің оқуын жақсарту үшін X-ті Y-тің мүмкіндіктерін тиімді пайдалануға қалай үйрете аламыз?» деген сияқты.

-Топ мүшелері түйінді идеяларды зерттеуге қатысты жауап іздеу үшін әдебиеттерді зерделеп, жоспарлау кезінде оларды қолдану үшін нәтижелерін қорытады.
- Топ қандай сынып және қандай үш «бақылаудағы оқушы» назарға алынатынын, сондай-ақ қандай сыныптар оқу үлгерімі жоғары, орта және төмен сыныптар болып саналатынын шешеді.
-Топ зерттеу сабағын жоспарлайды, жоспарда «бақылаудағы оқушылардың» сабақта өтілетін материалды игеруіне ерекше мән беріледі.
-Бір мұғалім зерттеу сабағын жүргізеді, осы уақытта басқалары – «бақылаудағы үш оқушыны» басты назарға алып, сабақты қадағалайды және қажет деген жерлерін белгілеп, түртіп алып отырады.
-Мұғалімдер осы зерттеу сабағы туралы олардың пікірін түсіну үшін бірнеше оқушымен сұхбат жүргізеді.
-Топ зерттеу сабағы аяқталысымен бірден талқылау жүргізеді.

Талқылау белгіленген құрылым бойынша жүреді: жоспарлау үдерісінде жасалған алдын ала болжамдарды салыстыра отырып, «бақылаудағы оқушылардың» оқуын қадағалау және болған айырмашылықтардың себебін белгілеу;
сыныптың тұтастай оқытылуы; зерттеу сабағының барысы және оқыту үдерісі;
белгіленген және зерделенген негізге сәйкес келесі зерттеу сабағының мақсатын белгілеу;
топпен бірлесіп келесі Lesson Study-ді жоспарлау.

Lesson Study топтамасынан кейін (ереже бойынша үш немесе одан көп сабақ) топ оқыту тәсілі мен оқу бағдарламаларына енгізілетін және көпшілікке таратылатын өзгерістерді келіседі.
1. Lesson study – дің басты мақсаты оқушыларға білім алуға көмектесу, топ мүшелерінің кәсіби дамуына ықпал ету.
2. Lesson study – дің ерекшеліктері. Жеке оқушылардың қажеттіліктеріне қарап оқыту. Мұғалімдермен біріге отырып жұмыс істеу.
3. Мұғалімдердің зерттеуі. Оқытудағы жаңашылдықты бағалау. Іс –әректтегі зерттеу кәсіби жұмыстың кейбір аспектілерін жақсартады. Кейс –стади- сыныптағы оқыту мен оқуды зерттеуді қарастырады.
4. LS қағидаттары Бірлескен жоспар. LS Өткізу/қадағалау, талдау.
5. Нәтижеде Lesson Study тәжірибелік білімді әріптестерімен бөліседі, әріптестер бір – біріне көмектеседі, оқушылардың маңызды білім алуына жағдай жасау.

Қазіргі кезеңде білім берудің сапасын жақсарту, әдістемелік негізін өзгерту заман талабына сәйкес туындап отырған қажеттілік. Өйткені, мектептің әр күні көптеген ғылыми жаңалықтарға, терең әлеуметтік өзгерістерге толы. Бұрын оқу үрдісінде мұғалім басты роль атқарған болса, қазір оқушының белсенділік көрсететін кезі туды. Сабақ мұғалімнің емес, оқушының іс-әрекетімен бағаланады. Қазіргі заманда нені оқыту емес, қалай оқыту маңыздырақ болып отыр. Сабақ барысында оқушының ізденуі мен зерттеу дағдыларын қалыптастыра отырып, пәнге деген қызығушылықтарын арттыру мақсатында қолданылатын технологиялар баршылық. «Зерттеу сабағы қарапайым идея болып табылады.

Сабақты зерттеу әдісі – ондағы басты мақсат әріптестермен бірігіп, Сабақ жоспарын құру. Зерттеу сабағын талқылау. Сабақтың жоспарын талқылау. Зерттеу сабақтарын өткізу болып табылады.

Сабақты зерттеу – сыныпты зерттеу нысаны немесе түйінді сипаты: креативтілік пен ғылыми дәлдік. Оқыту үдерісіндегі тәжірибені жақсартуды және жетілдіруді зерттеу мақсатында біздің мектебінде зерттеуші құрамына шығармашылық топтан құрылған топ бірігіп, сабақты зерттеуді ұйымдастыру үшін әдебиеттік оқу, математика пәнін таңдап алынды. Бұл топ аталған сыныппен екінші жыл жұмыс жасап келеді. Зерттеуші топ жиналып, аталған сыныбында A,B,C деңгейіндегі оқушылар тобына жататын оқушының сабақ барысында іс –әрекетін зерттеу үшін, оның қажеттілігін және қандай қолдау керектігін анықтауға болатын тиімді әдіс -тәсілдерді сабақтың жоспарын құруда талқылап

шықты. Оқушының қажеттілігін қанағаттандыру үшін Блум таксономиясы бойынша талдау сұрақтарын сабақ барысында қолданып, оқушының сыни тұрғыдан ойлау қабілетін жетілдіре түсу жұмыстарын қолға алып, оны сабақ сайын күрделендіре түсу жоспарланды.

Жоспар бойынша сыныпқа математика пәнінен зерттеу сабақтары жүргізілді. Шығармашылық топ болып, оның ішінде үш А, В, С деңгейіндегі оқушыларды таңдап алдық. С деңгейіндегі оқушы «Үлгерімі жақсы» оқушы, В деңгейінде «Үлгерімі орташа» оқушы, А деңгейінде «Үлгерімі төмен» оқушыны таңдап алып, талдау жұмыстарын жүргіздік. Бірінші, екінші сабақтарда оқушылар ашыла алмады, өз ойларын еркін жеткізе алмады, себебі, бұл үрдіске дағдыланбағандықтан деп ойладық. Бұл бірінші сабақта топпен жұмыс жасау тиімділігі, диалогтік оқыту әдісінің тиімділігі анықталып, келесі сабақ жоспарланып іске асты. Әр сабақта 3 баланы үнемі бақылауда ұстап, сабақтан соң талқылау болып отырды. Бізге топпен оқыту әдісінің тиімді екені белгілі болып, келесі сабақты оқушылардың қызығушылығын арттыру мақсатында ойын түрінде өткізуді жоспарладық.

Одан кейінгі сабақтарда зерттеу сабағы әдебиеттік оқу пәнінен өткізілді. Осы сабақ барысында анықталып алынған А,В,С деңгейіндегі оқушылардың сабақ барысындағы іс-әрекеттерін шығармашылық топ зерттеп шықты. Блум токсономиясына байланыстырып құрылған сабақ жоспары мен сыни тұрғыда ойлау қабілетін дамыту үшін берілген сұрақтар жауаптарымен сәйкес келе ме, жоқ па сабақ барысында анықталды. Сабақ сәтті өтті. А деңгейдегі оқушы өз білімін дәлелдей алатынын көрсетті. Жетелеу сұрақтары арқылы, жеке жұмыстар мен тапсырмалар беру арқылы сабаққа деген қызғушылығы мен топ арасында көшбасшылық қабілетін көрсете білді . Ал С деңгейдегі оқушының ынтасын ашатын түрткі сұрақтарды қоя отырып, алға қарай ілгерілеуге жетеледі. В деңгейіндегі оқушы бастапқыда сұрақтарға онша араласпады, кейіннен оның белсенділік қабілеті арта түсіп, топпен тапсырма берілгенде топ басшының берген тапсырмасын өз деңгейінде орындап шығып, өзін көрсете білді. Оқушы үнін тыңдаған кезде А деңгейдегі оқушы тұжырым жасаған кезде, тақырыптағы кейіпкерлердің мінез-құлқын өзгертіп, сәл де болса мәтіннің мазмұнын жаңалап өз ойынша аяқтағысы келетінін айтты . Мәтіндегі кейіпкерлерді ақылды, мейірімді қылып көрсетер едім деп тұжырымдады. Яғни, сыни тұрғыда ойлау қабілетінің жоғары екендігін аңғарта түсті. В деңгейдегі оқушы - «Сабақ ұнады, бірақ мен бұл сабақта өзімді көрсете алмадым.»- деген тұжырым жасады. Келесі сабақта белсендірек болатынын айтып өтті. С деңгейдегі оқушы – «Маған өте қызықты болды. Алдағы уақытта да осындай сабақ болса, мен белсене қатысамын »- деп жауап берді .

Қорыта келгенде, бұл тәсілдің нәтижесінде біз оқушылардың білімдерін жаңа тәсілдер арқылы кеңейте алдық. Сабақ соңында өз мақсаттарымызға жеттік, қалыс қалған оқушылар болған жоқ. Бағдарламаның жеті модулін ықпалдастыра отырып, оқушылардың сұрақтарға толық жауап беруіне, ойларын ашық айтуына дағдыланды. Топтық жұмыс арқылы ойларын ортаға салып талқылау, талдау, өз пікірін ашық айтуға дағдылана отырып, оқуға деген қызығушылығы артты.

Әдебиеттер:

1. Абдраманова Ж.Б., Биярова С.Б., Зейнолдина Г.Т. Lesson Study: өз сабағын зерттегісі келетіндер үшін: әдістемелік ұсыным. – Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2015.
2. Әлімов А. Интербелсенді әдістемені мектепте қолдану. Алматы, 2015.

Мендалиева А.Д.
Теміртау қаласы, «№1 ЖББМ» КММ

АБАЙ ҚҰНАНБАЕВ ШЫҒАРМАЛАРЫНЫҢ ЖАСТАРДЫҢ ӨНЕГЕЛІ ТӘРБИЕСІНЕ ӘСЕРІ

Бүгінгі білім бәсекесінің шынар биіктен көрінген шағында, мәңгілік елдің мәртебелі ұрпағын тәрбиелеу ұстаздар үшін маңызды да жауапкершілікті еселей түсетіні айғақ. Қай заманда, қай қоғамда болмасын адамзат баласы жас ұрпақтың тәрбиесіне зор мән берген. Қазіргі қарыштап дамыған елде, ең алдымен, ұрпақ тәрбиесіне аса мән беріліп отырғаны белгілі. Себебі ұлттың бүгіні де, болашағы да өскелең ұрпаққа байланысты.

Бұл ретте Абай тағылымы бүгінгі таңда өміршең екендігін көреміз. Қазақ халқының тәуел-сіздікке қолы жеткен заманда бүгінгі буын Абайдың шығармаларын мұқият оқып, «тереңіне бет» қойса – Абай таңғажайып тұлға екеніне көзі жетер еді.

Ұлы Абай жас ұрпақтың білім алып, ғылымды игеруіне айрықша мән бергендігі оның өлеңдері мен қара сөздерінде мейлінше байқалады. Өйткені, білім мен ғылым өркениетке бастар алғышарт екендігін ұлы ойшыл жете түсінген, жан-тәнімен терең ұғынған. Білім алу бүгінде әрбір адам баласы үшін міндетті түрде алдынан ашылатын есік болса, оның мектеп атты қасиетті табалдырығын аттау барша жас өскіндер мен өрендердің басынан өтетін жағдай. Білімге деген көңіл бөлу қазірде тәуелсіз елімізде мемлекеттік деңгейге көтерілген басты әрі негізгі мәселе екендігінде ешкімнің күмәні жоқ. Қазірде елімізде интеллектуальдық дүмпу қажет екендігін өмірдің өзі алға тартып отыр.Ал, ендеше, ұлы Абайды толғандырған білім мен ғылым мәселесінен біздер бүгінде нені ұғамыз? «Жасымда ғылым бар деп ескермедім» атты өлеңінде ақын ғылымды жас кезден бастап үйрену, білудің қажеттігіне ерекше назар аударады. Ер жеткен соң бәрі кеш екендігін ұқтырады. Бұл дұрыс та. Жас шыбық секілді иілгіш, бейімделгіш шақта, ғылым да бойға тез даритындығына сендіреді. Қазірде білім берудің сандық және сапалы деңгейі мен түрлері саналуан болған шақта, білімнің қадір-қасиеті мен құдіретін жоғалтып алмауды ұмытпаған жөн. Білім, шын мәнінде, ұлы күш екендігін әрбір жас ерекше сезінгені абзал. Абай заманында да медреседе тек қана діни білімді беріп қоймай, жаратылыстану пәндерін де өте бастаған кез еді.Әр ата-ана секілді ұлы ақын да баланы оқытуды жөн санады. Баланы оқытудағы мақсат – ақын тұжырымы бойынша қызмет қылу, шен алу емес. Медресеге біл деп беру – бала танымының кеңеюі, дүниені, ортаны танып, түсінуі деп түйсінеміз.

Білім сөзі ақын қолданысында тек пәнді игеру мағынада ғана емес, әр білім саласының дара ұғымына, өлшеміне ие болып та келеді. Мәселен, ұлы Абай қасиетті сөз киесін құрметтемеуді білімсіз бейшараға балайды.

Бөтен сөзбен былғанса сөз арасы,

Ол – ақынның білімсіз бейшарасы.

Абайша айтқанда білімді болу – сөздің сарасын сезе білу. Сөзді былғау, ардақ тұтпау орынсыз көсілу – бейшаралық, ақынға тән емес қылық.

Кісімсінген, жеп кетер білімсіз көп,

Жіберсем, өкпелеме көп жамандап,-дейді. «Өлең – сөздің патшасы, сөз сарасы» атты өлеңінде. Яғни, адамға жат кісімсіну, ақыл сөзге ынта танытпау, бос мақалдау, тілді мал үшін безеу, сол үшін жанды жалдау, біреуді алдап, біреуді арбау, мақтау өлең айтып, сөз қадірін кетіру, көр-жерді өлең ету, әншейін күн өткізбек ниеттегі әңгімелерді құлай тыңдау, мақтан қуу, мал құмарлық, қусың десе қуану, ынсап-ұят, ар-намыс, сабыр, талапты ешкімнің де керек етпеуі, терең ой, терең ғылымды іздемеу, өтірік пен өсекті жүндей сабалау секілді қылықтар күні кешегі заманға орай айтылса да, дәл бүгінгінің тірі, жанды сөзі секілді өз оқырманын толғандырады. Бұл өлең тек қазақ өлеңіне қойылар негізгі талап қана емес, ұлттың назар аударарлық мәселелерінің тұтас бір қыры. Абайша айтқанда, білім тек дүниеуи пәндерді игеру ғана емес, адами қасиеттерге иелік жасай білушілік те.

Нарық заманының қиын-қыстау кезеңінде, ең алдымен, экономикалық, жалпы алғанда, қоңыр тіршіліктің қоңды болуын ғана ойлаған заманда білім алу, оны игеру,

ортақ игілікке жарату, тәуелсіздік мүдделеріне қызмет етуде ұлы Абайдың білім жайлы жан-жақты ойларын өз туындылары арқылы ұғына отырып, жүзеге асыру да аса маңызды әрі мәнді тірлік деп білеміз.

«Біреуден-біреу артылса» өлеңінде Абай былай дейді:

Біреуден-біреу артылса,
Өнер өлшеніп тартылса...
Оқыған білер әр сөзді,
Надандай болмас ақ көзді.
Надан жөндіге жөн келмей,
Білер қайдағы шәргезді.

Абай ұғымында оқыған, білген адам сөз ұғатын, көкірегінде сәулесі жанған жан. Шыны да сол. Алайда, Абай заманы мен қазіргі заманды салыстыратын болсақ, әрине, арасы жер мен көктей. Әйтсе де, ұлы ақынның оқыған, білген адамы нағыз зиялы, білімдарлығы мен адами қасеттері елдік, бірлік қасиеттерге толы. Рас, қазіргі XXI ғасырда оқымаған, мектеп көрмеген, сауатын ашпаған, білімсіз адам мүлде жоқ. Бәрі оқыған. Мектеп көрген. Сауатты. Білімді. Бірақ адам баласы арасында осы өлеңде айтылғандай өнер іздену, яғни, біздіңше, әртүрлі кәсіптің өзі бүгінде шынайы өнерге айналғандығы әмбеге аян. Мінеки, осынау нағыз өнерді ізденетін, игеретін кез енді келді. Қай өнер болмасын, нақтырақ айтқанда, әрбір кәсіп түрін дара өнер деңгейіне көтере алуымыз қажет. Абай осыған меңзейді. Талап болса, білуге, оқуға деген ынта оянса, өзі сүйген өнерін қалап алатындығына ұлы ақын бек сенеді. Данышпан Абай өз шығармаларында «Ісім өнсін десең, ретін тап»,– деп кәсіпкерлік туралы да айтқан. Кәсіпкерлікке еңбекті насихаттау мақсатында көңіл бөлген. Абайдың арманы – қазақ халқын бай елдердің қатарында көріп, малды адал жолмен тауып баю, басқа біреуге тәуелсіз болу. Бүгінгі кезде, егер еліміз бәсекеге қабілетті елу елдің қатарынан орын алса, Абайдың арманы орындалғаны.

Абай: «Адамды нағыз адам қылатыны – сезім, ой, рух, білім, өнер, адамгершілік, сана, әрекет, – дейді. Осылардың бәрі болса, адам өз-өзімен табыстырады, өзін өзгемен жарастырады, қала берсе, халық игілігіне сай келтіреді. Данышпан Абай біліммен қатар ғылымның пайдасын ерте сезінген. Өзі сүйген еліне оны емірене жеткізген де.

Бір ғылымнан басқаның,
Кеселі көп асқанға, – деп, «Мәз болады болысың» атты мақтанға салыну, босқа желігіп шабу, шенді шекпен жапқанға мәз болу секілді шынайы ғылымға жат мінездерін атап көрсетіп, болыстыққа таласу психологиясының терең әрі қитұрқы иірімдерін жасырмай, талдап көрсетеді. Шенеуніктік ішкі құпиялар әлеміне енгізеді.

Білімдіден шыққан сөз,
Талаптыға болсын кез.
Нұрын, сырын көруге,
Көкірегенде болсын көз.

Абай осылай дейді. Білімдінің талаптыға кез болуы шарт. Абайша ой толғағанда, білімдінің міндетті түрде нұры, сыры болады. Нұры жарық шашады. Сыры тереңге бойлатады. Оны тек көкірегінде көзі бар, санасы сәулелі жан ғана аңғарады, түсінеді, түйсінеді, пайымдайды, байқайды. Білімді адам Абай айтпақшы, «надандай болмас ақ көзді».

Білімдінің көзі көкірегіне орнығады. Маңдайдағы көз – алдамшы, сиқырлы әрі бет перде. Көкіректегі көз – шынайы, нұрлы әрі сәулелі, мөлдір әрі тұнық. Оның не нәрсе болса да, анық та ашық көретіндігіне сенуге әбден болады. Көкірек көзі – ішкі түйсіктің бірі. Ал ішкі түйсік көп жағдайда алдамайды. Дұрыс бағдар сілтейді.

Жалпы алғанда, білім сөзінің білу деген сөзден бастау аларын ескергендіктен, білім сөзі Абай туындыларында жаппай білім алушылықты, сауаттылықты емес, зиялылықты, адами парасат пен пайымдылықты аңғартады. Ақын туындыларындағы білім сөзі сандық

көрсеткіш қана емес, сапалы ұғым, адамгершілік категориясымен қабысатын түсінік, тұжырым.

Білгенге маржан,
Білмеске арзан,

Надандар бахра ала алмас, – дейді «Сегіз аяқ» шығармасындағы өлең жолдары. Білген жан қашанда өз пайдасын, өз үлесін айыра алады. Нарықтық бәсекеде, мемлекеттік мүдде астасқан тұста мәселенің байыбына жете үңілу, мемлекеттік пайданы дөп сезіну – аса қажетті қасиет. Мінеки, Абай өлеңдері мен өзге де шығармалары мемлекеттік идеологиямыздың ұстыны бола алатындығының тағы да бір сыры осында. Ұлттық, мемлекеттік менталитет, ұлттық, мемлекеттік білім мен ғылымның негіздерін Абай туындыларынан еселеп табуға болатындығы да сондықтан.

Дәл осы бір өлеңінің келесі жолдарына тоқталайық:

Білгенге жол бос,
Болсайшы қол бос,
Талаптың дәмін татуға.
Білмеген соқыр,
Қайғысыз отыр,
Тамағы тойса жатуға…
Ғылымды іздеп,
Дүниені көздеп,
Екі жаққа үңілдім

Абай білген мен білмегенді қатар қойып, біріншісінің талапқа, ізденіске серік болатынын, екіншісінің көзі ашық болса да, көңілінің соқыр екендігін, рухани азықтан көрі оны қарын мәселесі көбірек толғандыратынын жұмбақ түрінде емес, сыр сипатында терең әрі тиянақты суреттейді.

Мысалы, «Сәулең болса кеудеңде» өлеңінде ақын былайша толғанады:

Сәулең болса кеудеңде,
Мына сөзге көңіл бөл.
Егер сәулең болмаса,
Мейлің тіріл, мейлің өл.

«Білгенге – дүние кең, білмегенге дүние тар» демекші, сәулелі дүниеге ие болған жанның сарайы да әсем әрі ғажайып. Білімнің өзі Абайдың ұғымында көңіл көзі ашық, талапты, ынталы, жігерлі, жүрегі жылы, көкірегі ояу жанға ғана қонақтайды. Абайдың ұғымында білімді адам толық адам секілді жан-жақты, яғни қазақи ұғымдағы сегіз қырлы, бір сырлы адаммен сәйкес келеді. Ғылымның өзі де, ақыл, қайрат, жүректің ұштаған бірлігі қамтамасыз етілгенде ғана өз деңгейіне жететінін санаға сіңіреді.

Ақыл, қайрат, жүректі бірдей ұста,
Сонда толық боласың, елден бөлек.
Жеке-жеке біреуі жарытпайды,
Жол жоқ жарыместі «жақсы» демек.
Ақылда ашу да жоқ, күлкі де жоқ,
Тулап қайнап бір жүрек қылады әлек.
Біреуінің күні жоқ біреуінсіз.

Ғылым сол үшеуінің жөнін білмек, – дейді ұлы ақын «Әуелде бір суық мұз – ақыл зерек» атты өлеңінде. Білім іздеу, білмекке құмарлық Абай өлеңдерінде жиі кездеседі. Абай айтқандай, ғылымды толық игерсе, өз тілін құрметтесе,ұлтымызға тек игілік әкелері сөзсіз. Абайдың кейбір қарекеттерге көңілі толмай, «Терең ой, терең ғылым іздемейді, Өтірік пен өсекті жүндей сабап» деп үнемі сыни көзбен қарауының себебі осында.

Әлеуметтік жауапкершілік қайткенде орнына келеді? Әрине, бұл – оңай шаруа емес. Осы күрделі мәселенің шешімін Абайдың «Толық адам» формуласынан іздеген жөн. Қазір тарап жатқан осы ұғымды Абай сонау XIX ғасырдың өзінде-ақ түсіндіріп айтты. Адам өмірі тұтасымен түрлі қарым-қатынастардан құралады. Онсыз адам қоғамнан

бөлініп қалмақ. Ал қарым-қатынас міндетті түрде өзара жауапкершілікті туғызады. Бұл жауапкершілік қара басының қамын биік қоятын өзімшілдік араласқан кезде бұзылады.

Сондықтан Абай: «Ақыл, қайрат, жүректі бірдей ұста, Сонда толық боласың елден бөлек», – деп адамға нұрлы ақыл мен ыстық қайраттан бөлек жылы жүрек керек екенін айтады. Осы үш ұғымды ол үнемі бірлікте қарастырады, бірақ алдыңғы екеуі жүрекке бағынуы керек деп есептейді. Бұл – қазақ халқының өмірлік философиясы. Осындай таным-түсінікпен өмір сүрген халқымыз өзі қиын жағдайда отырып, өзге ұлттарды бауырына басқан. Өзі асқа жарымай қиналса да, бір тілім нанын бөлісіп жеуді парыз санаған. Үнемі үлкенге құрмет, кішіге ізет көрсетіп, сүрінгенге сүйеу, жығылғанға демеу бола білген. Осы құндылықтарды дәріптеп, бүгінге жеткізу арқылы халқымыз өзінің ұлт ретінде сақталуы үшін барын салған.

Абай шығармашылығына зер салғанда біздер бүгінгі уақыт тұрғысынан бағамдап, баға берсек, оның білім мен ғылым жайлы ой-пікірлері, көркемдік сөз әлемі әлі де маңызы мен мәнін жоғалтпағанына көзіміз жете түседі. Білім мен ғылымды ұлы Абай бекерге сөз етпегеніне терең түйсінеміз. Келешектің сөзін ту еткен қасиетіне бас иеміз. Қасиеті мен киесі мол ұлағатты сөздерін бойтұмардай сақтап жүруіміздің сыры да осында.

Қай заманда болмасын адамзат алдында тұратын ұлы мұрат-міндеттерінің ең бастысы – өзінің ісін, өмірін жалғастыратын салауатты, саналы ұрпақ тәрбиелеу. Ұрпақ тәрбиесі – келешек қоғам тәрбиесі. Сол келешек қоғам иелерін жан-жақты жетілген, ақыл-парасаты мол, мәдени – ғылыми өрісі озық етіп тәрбиелеу – біздің де қоғам алдындағы борышымыз.

Әдебиеттер:

1. Абай. «Қалың елім,қазағым». Алматы. - 2002 - 25 б.
2. Абай. Қарасөз. Поэмалар. Алматы - 1993 - 26 б.
3. Қасым-Жомарт Тоқаев «Абай және XXI ғасырдағы Қазақстан». Астана. Егемен Қазақстан. - 2020 - 1-3 б.

Минбаева Л.Е.
Әлихан Бөкейхан атындағы гимназия, Теміртау қ.

«ОҚУҒА ҚҰШТАР МЕКТЕП» ЖОБАСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ

Қазақстанның және қазақ балаларының ой-санасын оңды жолмен жетілдіру мақсатында, еліміздің президенті Қасымжомарт Кемелұлы Тоқаевтың берген тапсырмасын орындау көзделген. Жүйелі БҒМ "Оқуға құштар мектеп " жобасын жандандыру саясаты қызу қолға алыну керек және көзделген мақсатты жүзеге асыру міндет.Нәтижесінде, қазақ тілінің шұрайлы қасиетін шыңдай отырып, бала санасына ұлттың тамаша қасиетін сіңдіре алатын біліммен сусындату арқылы, XXI - ғасырдың жеткіншектерін еліне-жеріне деген сүйіспеншілігі жоғары азамат етіп қалыптасуына фундамент құю.

Ұлт ұлағатын қалай жоғары деңгейден көрсетуге болады? Осы тұрғыда Сұлтанмахмұт Торайғыровтың бала кезіндегі бойынан лықсып шыққан төл туындысын алайық."Шығай менен Шағала, қойың кетті бағана. Тепең-тепең етесің, қойыңа қашан жетесің?"Кішкентай бала Махмұт байдың қос ұлының жауапсыздыққа жол бергеніне қынжылады. Алдына салып айдаған түлікті бағудың орнына, ойынға кіріскен екі ұлдың айдаған малының қадіріне жетпегенін түртіп көрсетеді. Қамсыз, тамағы тоқ Шығай мен Шағаланың алаңғасарлықпен жасаған қимылын да дөп айтып, түліктің (қойлары) соңынан қуып жететініне күмәнмен қарайды.Бір шумақ өлеңнің ішінде қаншалықты ұлағат барын бағамдау қиын емес.Ұстаз бағдарламаға енген тақырыпты да, енбеген тақырыпты да шәкіртке тура жеткізуге күш салса, ұлағатты біліммен сусындата алғаны. Бір ғана

шумақтың ішіне сыйған салалы ойды сіңдіре отырып, түлік, іс, қимыл, әдет, жауапкершілік деген ұғымға бірден жауап беріп, шәкірттерді ыждағаттылық пен ұқыптылыққа баулу жолында қателеспейді.Көркем шығармамен таныстыру барысында бай мен кедей, жүйрік пен майтабан, жақсы мен жаман, артық пен кем секілді тақырыптарда кездесуі әбден мүмкін.

XXI ғасыр, технологияның желден де жүйрік болып қарыштауына байланысты, балалардың арасында санасу мен салыстырулар орын алады. Міндетті түрде әдебиеттегі әр түрлі кейіпкерлерді бір-бірінен іздейді. Балалардың екі жақты көзқараста болмауына, кеміту, менсінбеу секілді әдеттерден аулақ етіп тәрбиелеу үшін, дәріс барысында оқушыларды тең дәрежеде ұстау көзделуі керек.Ол үшін ұсынылатын алғашқы талап: мектеп формасы. Бала мектепке келгенде, мектептің бекітілген арнайы формалы киімімен бірдей болып отыруы шарт. Себебі, материалдық жағдайы жоғары отбасы мен көпбалалы отбасының киімдерінде айырмашылық болса, баланың психологиясы мен ұстанымы өзгеріп, сабақтың басты мақсаты сырттап қалуы әбден мүмкін.Сабақ сапасын жақсарту, кейде баланың сыртқы келбеті жағына мән беру ұстаз бен шәкіртке тиімді.Сапалы болу үшін, нарық заманының өзгерістерін оңтайландырудың төте жолы, мектеп оқушысының білім алу жолын еш кедергісіз алға сүйрелейтін бір әдіс, балалардың бір сыныпта бірдей формада отыруы үлкен рөл ойнайды. Мысалы, бағдарламаға енген тақырыптың арасы мен енбеген тақырыптардың арасын жалғайтын мысалдарды пайдаланамыз.

Айдың беті аппақ,
Аяның беті сатпақ.
-Неге олай?
-Ол былай:
Ай, шомылады көлге,
Аунамайды жерге.

Кішкентай ғана тақпақты сабақ арасында сергіту үшін немесе тазалықтың пайдалы тұсын дәріптеуде қолдана қалсақ, балалар міндетті түрде айтылған шумақтың кейіпкерлерін бір-бірінен іздеуі, салыстырмалы түрде кейіпкерге телуі мүмкін. Және ол балаға тән қасиет десек те болады. Осындай сәттерде, бірдей форманы сақтап отырған сыныптың ішінде материалдық құндылықтың бай, кедей деген түсінігі, кемсітуі бала санасында орын алмайды. Сабақ кезінде дәрісті оқушыға өткізе алу үшін және нәтижелі кері байланыс орнатуда қиыншылық тудыратын ұсақ проблемалар шешілсе, оң нәтижелерге қол жетеді.Тепе-теңдік орныққан мектептің оқушысының да ынтасы мен жауапкершілігі артады.

Ұстаздың сенімді кескіні қалай қалыптасады?Әр ата-ананың үйіндегі машықтанған әдеті, әрқайсысы үшін өз баласы ең көркем бала.Дәріс бере тұрып, оқушының көркем бала екеніне сенімін бекітуге күш салу ең нәтижелі кері байланысқа қол жеткізетін әдіс.Мектептегі әртүрлі жастағы оқушыардың бағдарламасына сай жасалатын кішкентай ғана сергіту, бағалау, мақтау түрлерін неғұрлым көп қолданғанда, баланың өзіне, ұстазына деген шынайы құрметі мен білімге ұмтылу құштарлығы артуы сөзсіз. Мысалы, сабақ барысында сергектікті шақыру үшін, дене қимылы, сөз ырғағын пайдаланып жаттығу жасағанда мимиканы қосыңыз.

Аташымның батасы.
Бойыма күшіме,
Ойыма, ісіме.
Сеніп тұр аташым,
Беріп тұр батасын!
Шырағым, зейінді,
Бол, кішіпейілді.
Оқуда, еңбекте,
Үлгі бол, сен, көпке.

Тақпақты оқып тұрып қолмен, қабақпен, жұмсақ еркелеткен дауыс ырғағымен және сенім бере отырып сергітуге болады.
Ары қарай оқушылармен кері байланыс жүргізсе болады.
-Кімнің атасы бар?
-Ата үйде қандай мақтаулар айтады?
-Атасына кім көмектеседі?
-Аталарың сендерге қалай бата береді?
Бес-алты баладан күніне бес минуттан сұраққа жауап алып үйретсеңіз, баланың кез-келген тақырыпта еркін көсілуіне сүбелі үлес қосылады. Әр жауап берген баланың және оларды тыңдап отырған оқушылардың, Аталарға құрметі артады. Жалпы үлкен кісілердің қадіріне жетуге бойын үйретіп шығасыз.Қандай да білімді бойына сіңірмесін, мақтау естіген, үлкенді мақтан тұтқан баланың зейіні ашылады. Ізденісі тереңдейді. Талпыныс жоғарылайды.
Ұлттың үлкенді сыйлау арқылы өсіп-өнетінін түсіндіре аламыз. Калоритін толық сіңдіре аламыз.
Шәкірттердің ішінде кейде ұяң мінезді, көп сөйлемейтін балалар кездеседі. Сұрақ-жауап кезеңінде осындай характерлі оқушылармен, мақал-мәтел пайдаланып "тілдесу"-ге болады.
Нақыл сөздерді авторымен қоса арнайы дидактикалық сұрақтар жазылған тапсырманы жиі орындату арқылы, баланы көбірек сөйлеуге бейімдеу қажет. Ұстаз-баламен жасалған диалогта туындайтын сұрақтың жауабына дәйекпен, мақалмен мақтаумен жауап беруге дайын тұру абзалырақ.

Баланың қайнарын аша алу міндетін мүлтіксіз орындаған ұстаздың шәкірті оқ бойы озық болады. Әр дұрыс жауабын жылы сөзбен марапаттап, қатесін жеңіл жолмен түзеп жіберсе, бала не үшін партада отырғанын ұғынады.Өтіп жатқан тақырыпты реалистік көзқараста, айналадағы жағымды қасиеттермен байланыстыра алады.Белгілі журналист Бейсен Құранбектің "Айтуға оңай" бағдарламасында, балалар әдебиетінің жадау тұстарын тілге тиек еткен сындарлы санында, "құста неге құлақ жоқ"-деген сауал қойылды.Сауалды қатысып отырған эксперттердің бірінің баласы өзінен сұраған екен.

Көрдіңіздер ме, ұшқыр бала қиялының, үлкендердің ойына келмеген сұраққа жауап іздегенінің өзі, балалардың біз ойлағаннан анағұлым жоғары деңгейде дамитынын байқауға болады.Егер осы тақілеттес сұрақ сабақ үстінде туындаса, жауабын балалармен бірге іздеу керек.Күтпеген жерден шәкірт жауабынан жаңа туындының авторлары пайда болары сөзсіз.

Сондықтан ұстаз бала алдында тұрған ұлы тұлғаның қадірімен шынайы өмір сүруді дағдыға айналдырса, әр шәкірті философ секілді ойлай алатынын дәлелдейді.Нәтижесінде, оқушылар кез-келген жанрды қызығып оқуға қауқарлы келеді.

Әдебиет:

1.С.Торайғыров өлеңдері. Білім ал.kz порталы.
2. Хрестоматия. "Қарлығаш" оқу-әдістемелік кешені. Астана. Арман-пв баспасы. 2007ж.
3."Айтуға оңай" бағдарламасынан үзінді. Бағдарлама 2017ж.

Мисюрина Н.М., Вафина Е.Л.
КГУ «Гимназия имени Каныша Сатпаева», г.Караганда

РАЗВИТИЕ СОТРУДНИЧЕСТВА С IT КОМПАНИЯМИ, КАК ОДИН ИЗ МЕТОДОВ СОЗДАНИЯ АКТУАЛЬНОЙ ЦИФРОВОЙ СРЕДЫ ДЛЯ ОБРАЗОВАНИЯ УЧАЩИХСЯ.

Формирование компетенций 21 века становится одной из ключевых задач организаций образования. Что сегодня вкладывается в это понятие, и какова роль современных технологий при их формировании?

Много лет концепция образования, относившаяся к индустриальной эпохе сводилась с формированию знаний и умений, грамотности чтения, письма и арифметике. Сегодня акценты смещаются и этого недостаточно для современного общества, на первый план выходит коммуникация, умение критически мыслить, исследовательский подход, поисковая деятельность, самообразование. Роль современного учителя перестает быть транслирующей, она преобразуется в сопровождающую и поддерживающую.

Период пандемии стал гиганским скачком в области формирования цифровых компетенций в организациях образования. Многие учителя из слабовладеющих компьютерной грамотностью перешли в разряд продвинутых пользователей интернет ресурсов, ускоренными темпами педагогической общественности пришлось осваивать, в большинстве случаев самостоятельно, новые ресурсы для дистанционного обучения. Программа информатизации, в ходе которой педагоги обучались облачным технологиям, методике преподавания с помощью ресурсов ИТ технологий, требовала трансформации и актуализации с учетом сложившейся ситуации.

Гимназия имени Каныша Сатпаева уже много лет является партером в сфере профориентационной работы, сотрудничая как с высшими учебными заведениями, так и с различными компаниями. Несколько лет назад была начата работа в области информатизации. При поддержке комании XNET, для педагогов гимназии были проведены курсы по созданию облачного пространства инструментами Microsoft. Для всех школьников были заведены аккаунты и предоставлено облачное пространство, которое просуществовало почти 3 года. В период пандемии в гимназии все педагоги гимназии овладели инструментами Google сервисов, школьники получили постоянный доступ к образовательным ресурсам через Google Drive, а в текущий момент и в среде school.bilimal.kz. В гимназии достаточный парк компьютерной техники, имеется мобильный класс, выполнен охват всех кабинетов локальной сетью и беспроводным подключением, выходом в Интернет.

Продолжая партнерство с частными ИТ компаниями, гимназия переходит на новый уровень сотрудничества. В рамках партнерства с компаниями ИТ профиля, для учащихся проводятся беседы со специалистами разных направлений, осуществляется профилизация общественно-гуманитарного и естественно –математического профиля в гимназии через призму видения развития нашего общества в сторону технологизации и робототизации промышленности, на курсах гимназического компонента и факультативах делается акцент на формирование новых компетенций, в том числе и цифровых.

Так, уже в этом году были организованы онлайн встречи учащихся с представителями крупных республиканских компаний Wooppay, Kolesa Group по вопросам необходимых навыков для сотрудника ИТ компании. Целью мероприятий было познакомить учеников с новыми востребованными профессиями, роли технологий в гуманитарном и естествено-техническом направлении, значении цифровой грамотности в направлениях, не связанных напрямую с деятельностью программистов и разработчиков.

Еще одно из направлений использования цифровых навыков учащихся и педагогов - это создание виртуальных туров, и, связанная с этим направлением, музейная педагогика. В прошлом году учащиеся гимназии представили на областном конкурсе «Мой край» музей гимназии, в этом году отправились в Краеведческий музей города. Таким образом. исследовательская работа в разнообразных проектах также тесно соприкасается с использованием технологических решений.

Для поднятия цифрового уровня, обмена педагогическим опытом среди педагогов гимназии на регулярной основе проводятся мероприятия формата Workshop. Формат дистанционного, смешанного и оффлайн обучения позволяет каждому из сотрудников выйти на новый профессиональный уровень.

Сегодня уже очевидно, что формирование цифровой компетенции из года в год будет только расти. Невозможно представить какое-либо направление жизни без устойчивого понимания действия технологий, перспектив их развития. То, на что требовалось годы, сейчас в силу технологического веяния меняется от 3 до 6 месяцев. В таких условиях необходим переход к новым целям в информатизации образования.

Современная система информатизации школы может и должна предложить место, где в онлайн или в офлайн формате встречается ученик, педагог и реальность, в которую шагнет будущий выпускник, владея всеми необходимыми инструментами для этого.

Михеева Т.В.
КГУ «Школа-лицей №14» г.Абай

МНЕМОТЕХНИКА КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ СПОСОБ ЗАПОМИНАНИЯ И ПРИМЕНЕНИЯ ФИЗИЧЕСКИХ ЗАКОНОВ

В школьном курсе физики более ста формул, связывающих физические величины. Учащиеся затрудняются в запоминании физических величин и формул, поэтому интерес к предмету может пропадать. Существует отличная системы запоминания физических величин и формул - мнемоника.

Мнемотехника (или мнемоника) - это совокупность приемов и способов, облегчающих запоминание и увеличивающих объем памяти путем образования искусственных ассоциаций [1, с.12]. Использование мнемотехники при изучении физических величин помогает отстающим учащимся быстрее запомнить величины, успевающим систематизировать и закрепить усвоенное.

На сегодняшний день существует копилка эффективных мнемонических приемов. Это ощутимо помогает учителю повысить качество знаний по своему предмету, сделать учение более интересным. Различные виды мнемонической техники запоминания постоянно совершенствуются на основе новых представлений о механизмах памяти человека. Сейчас феноменальная память из разряда чудес переходит в разряд обыкновенных, доступных каждому навыков запоминания, которые можно сформировать, как и любые другие навыки.

Для поддержания интереса к изучению предмета, развитию мотивации, повышения качества знаний использую на уроках ряд мнемонических правил для запоминания понятий, законов и формул физики.

Для запоминания цветов видимого спектра используем фразы: «Каждый Охотник Желает Знать, Где Сидит Фазан», «Как однажды Жак-звонарь городской сломал фонарь».

При изучении астрономии для запоминания порядка планет в Солнечной системе можно использовать следующее четверостишье:

Медвежонок Ветчину
Закусил Малиной.
Юркий Суслик Утащил
Ножик перочинный.

В приведённом стихотворении первая буква каждого слова является первой буквой названия планеты Солнечной системы: Меркурий, Венера, Земля, Марс, Юпитер, Сатурн, Уран, Нептун. Все слова написаны с большой буквы, кроме последнего (т.к. с 2006 года Плутон утратил статус планеты).

Или другая мнемоническая фраза: «Морской Волк Замучил Молодого Юнгу, Совершенно Утомив Несчастного».

Эффективным приемом запоминания является рифмизация. Обучающиеся пользуются как известными рифмованными запоминалками, так и сочиненными самостоятельно в ходе изучения материала. Например, закон Ома для участка цепи: «Кто закон не знает Ома? С ним, конечно, все знакомы. Быстро с нами повтори: «U равняется RI».

При изучении темы «Звук. Звуковые волны» помогает такое стихотворение:

Звук это волна,
Причём продольная она,
А бежит она везде
В твёрдой, жидкой, газовой среде.

Определение в теме «Простые механизмы. Рычаг» легко запомнить, используя такую рифмовку:

Если любое твёрдое тело
вокруг неподвижной опоры вращается,
То знай, что оно рычагом называется.

Процесс цепной ядерной реакции красочно описывает следующее стихотворение:

Попав в ядро плутония, случайно,
Нейтрон его, как каплю разрубает.
Ядра осколок, каждый, моментально
Большую очень скорость набирает.
Осколки положительные оба,
Поэтому стремятся разлететься.
Энергией своей они немного
Реактору помогут разогреться.
Но кроме двух осколков энергичных,
Ещё два - три нейтрона вылетает.
Попав в уран на скоростях приличных,
Нейтрон его в плутоний превращает.
Другой нейтрон,опять попав в плутоний,
Как будто круг реакций замыкает.
Такой процесс учитель - физик строгий
Цепной реакциею называет.

Чтение формулы по буквам, расположенным в определенном порядке (прием созвучных фраз), облегчает запоминание некоторых формул.

Например, для запоминания формулы силы Ампера: $Fa=BIL \sin \alpha$, используем фразу «Ампер с силой бил синус альфа». А закон электролиза позволит запомнить фраза: «Масса КИТа»: $m=kIt$.

Формулу потенциальной энергии заряженного тела в однородном электростатическом поле $Wp= qEd$ поможет запомнить слово «кед».

Зависимость давления газа от концентрации молекул и температуры $p=nkT$ помогают запомнить согласные в словах «Никита» или «нокаут».

Такая работа позволяет использовать уже известные фразы, или придумать их вместе с учениками.

Эффективными при изучении физики являются графические приемы запоминания.

Вместе с учениками обращаем внимание, как написаны слова «напряжение» и 2сопротивление»:

- соп**R**отивление (электрическое сопротивление обозначается R),
- напряжен**U**е (электрическое напряжение обозначается U).

Запомнить, что электрон имеет отрицательный заряд, можно с помощью буквы Э (электрон), чёрточка в центре этой буквы –знак «минус».

Анализируя опыт использования приемов мнемотехники на уроках физики, отмечаем, что данный подход дает возможность интесифицировать учебную деятельность, поскольку мнемотехника позволяет:

- быстро освоить несколько новых формул;
- накапливать в памяти большое количество точной информации;
- экономить время при запоминании;
- тренировать внимание и мышление;
- продуктивно применять ассоциации, игры воображения и фантазии.

Стоит отметить, что мнемоприёмы позволяют экономить время на уроках повторения и систематизации пройденного, особую пользу они приносят при подготовке к экзаменам и зачетам.

При разработке уроков, предполагающих применение мнемоприемов, следует обратить внимание на следующие особенности и закономерности.

1. Рифмование определений и законов, использование других мнемонических приёмов на уроках физики облегчают запоминание учебного материала, повышают работоспособность школьников
2. Мнемоприемы и методы запоминания не являются основной частью урока, а выступают вспомогательным средством активизации деятельности обучающихся.
3. При обучении мнемоническим методам важно опираться на личный опыт обучающихся, их чувства и эмоции, так как, согласно законам психологии, личностно окрашенный материал запоминается прочнее и хранится в памяти дольше.

Опыт использования мнемотехники на уроках физики в школе-лицее № 14 показывает эффективность запоминания физических величин и формул.

Литература:

1. Игитханян, Л. Э. Пути и способы эффективного запоминания физических величин и формул / Л. Э. Игитханян, Т. Н. Сазонова. //Юный ученый. — 2018. — № 4 (18). — С. 82-84. — URL: https://moluch.ru/young/archive/18/1260/
2. Васильев Ю.В., Васильева Е.Е., Суперпамять, или как запомнить, чтобы вспомнить?-М.: Просвещение, 2014 г.
3. Гарет Мур. Тренажер памяти. Как развить память за 40 дней. –Ростов: Читай быстро

Мосунова И.Э.
КГУ «ОШ № 14» г. Сатпаев

ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ, ОРИЕНТИРОВАННЫЕ НА РАЗВИТИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Инновационные процессы, идущие в системе педагогического образования, поднимают важный вопрос о подготовке интеллектуально-развитой, высокообразованной, думающей личности. Становлением такого человека занимается современная школа, где выстроена развивающая образовательная среда и используются наиболее эффективные способы деятельности для обучения и развития каждого ребёнка.

В настоящее время происходит замена потребности общества в образовании: от «человека только знающего» – к «человеку, не только знающему, но и способному творчески мыслить, действовать, саморазвиваться». Меняется и парадигма образования от концепции «образование на всю жизнь» к концепции «обучение в течение всей жизни», от послушания к инициативности, от умений и навыков к компетенциям.

Задача каждой организации образования - создание образовательной среды, благоприятной для гармоничного становления и развития личности обучающегося, сочетающего в себе национальные и общечеловеческие ценности, умеющего проявлять функциональную грамотность и конкурентоспособность в любой жизненной ситуации.

Одна из важнейших задач начального образования - это создание комфортной образовательной среды для того, чтобы каждый ученик мог полностью реализовать себя, желал и умел учиться. Что же надо сделать, чтобы за 45 минут дать качественные знания учащимся? Как рационально использовать время, как развивать у детей устойчивый интерес к знаниям, как сделать учение радостным?

Ещё совсем недавно мы редко слышали такое понятие, как «гиперактивный ребёнок», и такие дети были исключением. Сейчас в школу приходят совсем другие ученики, что это массово талантливые дети. Теперь в классе почти все супер-активные. В классе на интересных уроках такие дети все супер-активны, каждому из них хочется ответить, каждому хочется, чтобы спросили именно его. Для того, чтобы учиться всем было интересно, необходимо, чтобы каждый ученик в течение всего урока работал в полную силу, чувствовал уверенность в себе, ощущал радость учебного труда, сознательно и прочно усваивал программный материал, продвигался в развитии. Из пассивного слушателя ученик должен превратить превратиться в самостоятельную, критически мыслящую личность.

Наиболее значимым условием эффективности обучения является включение обучающихся в собственную деятельность и активное участие каждого ученика на протяжении всего урока. Интерактивное обучение позволяет решать одновременно несколько задач, главной из которых является развитие коммуникативных умений и навыков. Данное обучение помогает установлению эмоциональных контактов между учащимися, обеспечивает высокую мотивацию, прочность знаний, творчество и фантазию, коммуникабельность и активную жизненную позицию. Комфортная для учащихся среда, в которой есть возможность для каждого найти свое место, проявить инициативу и самостоятельность, свободно реализовать свои способности и образовательные потребности, является оптимальной для достижения этих целей. Для создания такой среды на уроках я использую активные методы обучения. Это такие методы обучения, которые обеспечивают активность и разнообразие мыслительной и практической деятельности учащихся на протяжении всего урока.

За годы своей работы я познакомилась с разнообразными методиками преподавания, принимала участие в реализации различных образовательных проектов, узнала много интересного, и теперь стараюсь применять интересные и эффективные методы и приёмы в своей повседневной работе.

Хочу привести примеры использования активных методов на уроках.

Самый простой и эффективный приём во время проведения устного счёта на уроках математики – это работа с карточками. Данный приём я применяю, начиная с первого класса. Перед уроком дети раскладывают карточки с числами от 1 до 10 на парте. На уроке я даю детям разные задания: на знание состава чисел, на сложение и вычитание чисел в пределах десяти и с переходом через десяток и т.д. Дети находят нужную карточку и показывают ответ. Эта форма устного счета позволяет активизировать мыслительную деятельность учащихся, развиваются память, внимание, способность воспринимать сказанное на слух, развивает быстроту реакции. На уроках обучения грамоте, а дальше и на уроках русского языка провожу работу с применением сигнальных карточках (с гласными буквами) при изучении орфограмм и во время словарной работы. Применение сигнальных карточек с цифрами и буквами даёт возможность учащимся принимать решение самостоятельно, а не повторять ответ за другими ребятами. Очень важно, что данный приём позволяет учителю увидеть знания учащихся сразу у всего класса.

Уже много лет мы знакомы с такими приёмами работы Шалвы Амонашвили, как «Математика в темноте» и «Шепни на ушко». Данные приёмы дают возможность каждому ученику ответить лично. Мне очень нравится приём «Математика в темноте», который я часто применяю во время устного счёта. Дети закрывают глаза, опускают головы на парту, слушают задачку или пример и пальчиками показывают ответ. Обязательно подхожу к каждому, чтобы пожать вытянутые пальчики тем, кто правильно ответил, приободрить тех, кто должен ещё подумать. А еще это своеобразная физминутка, смена позы. На разных этапах урока применяю на уроках прием «Шепни на ушко», когда задается вопрос или задачка, дети шепчут варианты решений на ухо. Такой вид работы детям очень нравится, они не боятся, что класс их услышит, если ответ будет ошибочным и, не слыша чужих ответов, дети вынуждены думать сами. Данные приёмы позволяют ответить каждому ученику, не услышав ответ других детей. Чтобы ученики были готовы к творческому поиску, надо помочь им обрести уверенности в себе, в своих силах и способностях. Эти приёмы помогают учащимся научиться не бояться делать ошибку. А ещё так думать и работать намного интереснее.

С 2010 по 2013 годы наша школа принимала участие в работе по внедрению БиС-технологии в учебный и воспитательный процесс. Мы научились использовать очень продуктивные способы деятельности, которые позволяют развивать мышление, память учащихся, скорость чтения, письма, счёта. Данная технология очень эффективна на всех уроках. Продолжаю ежедневно применять на уроках математики проверку скорости, т.е. проверку знания таблицы умножения. Эта работа проводится коллективно, дети хором называют ответы примеров из таблицы умножения. Дети должны называть ответ громко и одновременно, поэтому сразу слышно, кто затрудняется и плохо знает таблицу умножения. Я заметила, что в последнее время в школу приходит много учеников, у которых очень плохая память. И если какие-то правила или таблицу умножения не повторять систематически, учащиеся их быстро забывают. Поэтому, проводя проверку скорости, сразу вижу знания всех учащихся класса. На этапах проверки домашнего задания и закрепления темы часто применяю очень эффективный приём БиС-технологии ТЗС (тематический словарный запас), во время которого учащиеся записывают в течении 5 минут фразы или предложения по заданной теме. Применение этого приёма помогает развивать скорость письма, активизирует мышление, учит детей правильно излагать свои мысли и помогает учителю проверить знания учащихся всего класса одновременно.

На уроках литературного чтения, познания мира и естествознания при работе с текстом применяю стратегии технологии «Развитие критического мышления через чтение и письмо». Именно эта технология учит вдумчивому чтению, как никакая другая. Основой этой технологии является коммуникативно - деятельностный принцип обучения, предусматривающий интерактивный режим чтения. Стратегий критического мышления большое количество, но мне хочется остановиться на некоторых из них, которые я применяю при работе с текстом для развития читательской грамотномти. Очень эффективен при знакомстве с новой темой приём «Инсерт». В дословном переводе «инсерт» с английского означает: интерактивная система записи для эффективного чтения и размышления. Предлагается система маркировки текста, для того, чтобы распределить прочитанную информацию в табличке, разделяя текст на то, что уже известно учащимся; то, что противоречит их представлению; то, что является для них интересным и неожиданным и то, что неясно и возникает желание узнать больше. Читая текст, учащиеся помечают соответствующим значком на полях отдельные абзацы и предложения, а затем располагают отмеченную в тексте информацию в соответствии со своими пометками таблицу. Во время знакомства с новым литературным произведением очень часто применяю стратегию «Чтение остановками». Это интересный вид работы с использованием приёма прогнозирования. Сначала по заглавию рассказа предполагаем, о чём будет это произведение. Затем читаем до определённой остановки, прекращая чтение, предполагаем, что будет дальше, затем читаем следующий отрывок, проверяя свои

предположения. Специально не дочитываем произведение до конца, останавливаемся на самом интересном месте, предполагаем, чем оно закончится, и дети дочитывают произведение дома с огромным интересом.

Практика показала, что применение активных методов и форм работы на уроке приводит к тому, что учащиеся на уроках точнее рассуждают, легче делают выводы, успешнее и быстрее справляются с задачами по разным учебным предметам, что помогает в учёбе и в жизни.

1.Инструктивно - методическое письмо «Об особенностях учебно -воспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан в 2021-2022 учебном году». – Нур-Султан: НАО имени И. Алтынсарина, 2021. – 320 с.
2.Велиев С. Г., Гусейнов Р. Б. «Взгляд на активное и интерактивное обучение в эффективной организации урока» метод. пособие, 2004.
3.Кларин *М.В*. Педагогическая технология *в* учебном процессе. *М*., 1989
4.Зарукина Е.В., Н.А.Логинова, М.М.Новик Активные методы обучения: рекомендации по разработке и применению. - Санкт-Петербург, 2010.

Муканова Г.С.
КГУ «ОШ имени Ю.А. Гагарина»,
Бухар Жырауский район

ПРИМЕНЕНИЕ РАЗНОУРОВНЕВЫХ ЗАДАНИЙ НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ

Сегодня от молодого человека, вступающего во взрослую жизнь, требуются не только знания, но и обладание определенными качествами, умениями и навыками. Я думаю, что это должны быть коммуникабельность, толерантность, умение быть мобильным и быстро реагировать на изменения в экономической ситуации в стране и мире. Предмет биология имеет прекрасные перспективы развития функциональной грамотности и представляет огромное поле деятельности: расчеты по формулам в генетике популяций, вывод формулы разнообразия белков и т.д., а также помогает учащимся быть адаптированными и самостоятельными гражданами в современном мире - владеть навыками здорвьесбережения и экологической грамотности. В своей методической системе обучения и развития у учащихся функциональной грамотности я ориентируюсь на таксономию целей обучения Б. Блума. Эта система привлекательна тем, что цели формулируются через результаты обучения, выраженные в действиях учащихся, которые можно точно измерить и опознать [1, с.15]. Все задания разделяются мною на 3 уровня:

I уровень – репродуктивный уровень обучаемости (по таксономии это ступени знания, понимания, применения) – позволяет ученику понимать и запоминать новую информацию, применять ее по алгоритму.

II уровень – высокий, прикладной уровень (по таксономии - анализ и синтез) – позволяет активно использовать приобретенные знания в знакомой ситуации.

III уровень – наиболее высокий, творческий уровень (по таксономии – оценка) – позволяет самостоятельно интегрировать новые знания в систему собственных знаний, умение давать оценку явлениям и событиям, проектировать новые способы решений. [1, с. 9] Как правило, в срез по определённой теме я включаю пять заданий. Если учащийся справляется с выполнением всех заданий, то можно говорить о его творческом уровне обучаемости и сформированности функциональной грамотности. Если ученик выполнил четыре задания – прикладной уровень обучаемости, если выполняются только первые три задания – ученик демонстрирует репродуктивный уровень обучаемости.

Из практики применения системы обучения Б.Блума, наиболее результативными являются некоторые примеры заданий разных уровней определения обучаемости учащихся и сформированности функциональной грамотности.

Задания первого репродуктивного уровня

1. Составьте слово из букв описанных ниже терминов:

1) Первая буква полисахарида, являющегося основным запасным веществом растениях.

2) Первая буква предшественницы микроскопа.

3) Гласная буква в названии белка-катализатора.

4) Первая буква названия РНК, переносящей аминокислоты.

5) Буква, занимающая в алфавите такое же место, какое в списке аминокислот занимает глицин. (ответ КЛЕТКА).

2. Запишите данные выражения в виде арифметических примеров, решите их: 1) К числу нуклеотидов, кодирующих одну аминокислоту, прибавьте количество функций ДНК 2) Количество разных аминокислот разделите на число разных нуклеотидов 3) Запишите полученные результаты в строчку друг за другом и объясните биологический смысл получившегося числа. (64 – количество возможных триплетов ДНК) [2, с.29].

3. Выпишите насекомых с неполным превращением из приведенного списка: стрекоза, тутовый шелкопряд, клоп постельный, комар обыкновенный, овод бычий, таракан рыжий, богомол, муха цеце, божья коровка, многоцветница, медведка, акарида двухцветная, блохи, постельный клоп.

4. Сопоставьте отряд насекомых с перечисленными ниже признаками:

<u>Отряды:</u> А) Стрекозы Б) Перепончатокрылые.

<u>Признаки:</u> 1) Развитие без полного превращения; 2) Развитие с полным превращением; 3) Откладывают яйца в воду, где выводятся и обитают личинки; 4) Ротовой аппарат грызущего типа; 5) Для захвата добычи у личинок имеется особый орган – маска; 6) Имеют 2 пары прозрачных крыльев, густо пронизанных жилками; 7) Дневные хищные насекомые; 8) Строят шестигранные соты; 9) Имеют жало; 10) Передние и задние крылья в полёте зацепляются и работают как одно целое; 11) Общественные насекомые.

5. Найдите смысловую ошибку в тематическом тексте (среди четырех характеристик каждого фактора одна неверна, укажите ошибку):

1) Содержание микробов и клещей в воздухе – абиогенный, атмосферный, непериодический, эволюционный. 2) Морские приливы – абиогенный, гидросферный, непериодический, эволюционный. 3) Содержание солей тяжелых металлов в почве- антропогенный, литосферный, непериодический, эволюционный.

Задания второго прикладного уровня:

1. Расставьте в правильном порядке события: изменение в последовательности нуклеотидов ДНК, деление мутантной клетки, радиоактивное воздействие на организм, образование клона мутантной клетки, заболевание организма.

2.Классифицируйте по уровням организации живой материи следующие живые системы: 1) стадо северных оленей 2) львиный прайд 3) яблоня 4) возбудитель гриппа 5) подосиновик 6) медуза 7) все обитатели острова в Тихом океане 8) все щуки озера Тихое 9) все живые организмы озера Балхаш 10) возбудитель герпеса 11) огород 12) аквариум 13) все живое на космической станции 14) возбудитель чумы 15) дрожжи.

3. Решите задачу на основе изученных алгоритмов: 1) Считая, что средняя относительная молекулярная масса аминокислоты около 110, а нуклеотида около 300, определите, что тяжелее: белок или его ген? 2) Одна выкуренная сигарета сокращает жизнь на 15 минут. Один человек курил с 15 лет, по 10 сигарет в день. Он умер в 55 лет. Сколько бы он прожил еще лет, если бы не курил.

4. Изобразите на листе бумаги в рисунке или схеме свойства, качества и условия процесса биосинтеза белка.

5. Составьте меню праздничного стола из продуктов, растительное сырье для которых имеет Абиссинский центр происхождения и оба Американских. Для каждого блюда укажите растение-сырье и центр его происхождения.

Задания третьего творческого уровня:

1. Ответьте на вопрос и докажите свою точку зрения: Какой метод поможет фармацевтическим заводам спрогнозировать план выпуска инсулина на годы вперед?
2. Выдвиньте гипотезу и докажите ее: Если поменять две из четырех клеток эмбриона лягушки местами, то эмбрион разовьется в нормальную особь. Если проделать это, когда в эмбрионе уже 64 клетки, то в организме взрослой лягушки будут уродства. О чем говорит этот факт? [2, с.32].
3. Лечебное действие антибиотиков основано на подавлении синтеза белка у бактерий – возбудителей болезни. Предположите место блокирования биосинтеза белка бактерий и докажите свою точку зрения.
4. Функции какой системы человека могут быть нарушены при бесконтрольном применении антибиотиков? Почему?
5. Какая взаимосвязь существует между словами любовь, гнев, радость, болезнь, весна, мозг? Свяжите эти слова между собой, но объединив их через главное слово «мозг».
6. Вопрос-противоречие: При ударах ломаются кости рук и ног, так как они внутри полые. Но именно эти кости могут выдерживать значительный груз и не ломаться. Почему?

Использование приемов формирования функциональной грамотности повышает мотивацию учения и качество знаний учащихся по предмету, формирует у них ориентацию на успех, о чем свидетельствует позитивная динамика учебных достижений моих учеников:

1. Высокие результаты итоговой аттестации и ЕНТ по предмету.
2. Рост усвоения общебиологических понятий учащимися согласно мониторинговым исследованиям.
3. Результативность участия учащихся в предметных олимпиадах различного уровня.
4. Увеличение учащихся с третьим, наиболее высоким, творческим уровнем обучаемости на **12 %.**

Таблица 1.

Мониторинговые исследования уровня обучаемости и сформированности функциональной грамотности обучающихся 10 классов за два учебных года.

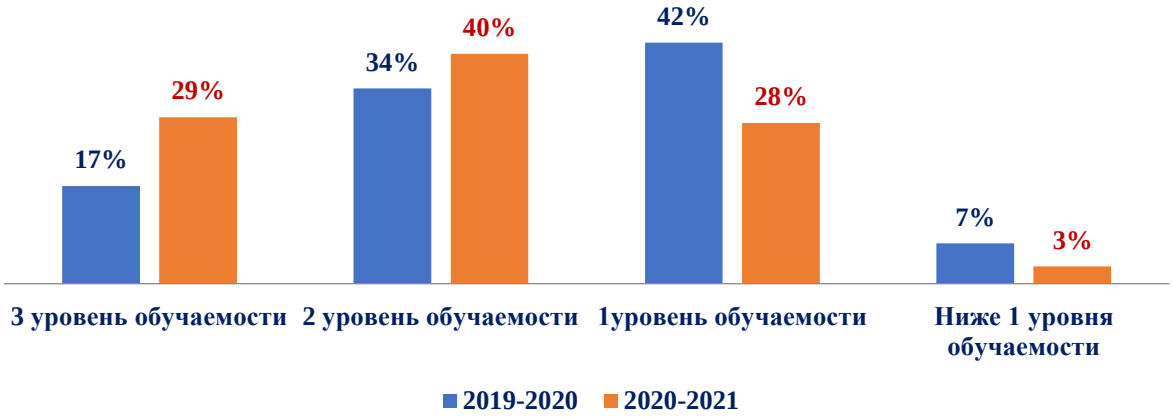

Таким образом, работа по формированию функциональной грамотности оказывает позитивное влияние на усвоение учащимися всех четырех компонентов содержания биологического образования: знаний, умений и навыков (способов деятельности), опыта творческой деятельности и опыта эмоционально-ценностного отношения к миру, природе и изучению биологии.

Литература:

1. Караев Ж.А. АО НЦПК «Орлеу». Трехмерная методическая система обучения – основа формирования функциональной грамотности учащихся. Международный журнал экспериментального образования.

2. Мирзоев С.С. Оригинальные способы активизации знаний учащихся на уроках биологии. Методическое пособие для учителя. – М.: «5 за знания», 2009.

Мухамеджанова М.А., Бекбулатова Г.И.
Жамбыл атындандағы мамандандырылған мектеп-интернаты, Қарағанды қ.

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ КЕЗІНДЕ МАТЕМАТИКА САБАҚТАРЫНДА ГРАФИКАЛЫҚ ПЛАНШЕТТІ ПАЙДАЛАНУ

Қазіргі білім беру кеңістігінде ақпараттық технологияларды сабақта қолдану – берілетін білім көлемін едәуір арттыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, "мұғалім – дербес компьютер – оқушы" педагогикалық парадигмасы оқушылардың қашықтықтан білім алуында үлкен сұранысқа ие.

Қашықтықтан білім беру көптеген мұғалімдер үшін үлкен сынақ болды. «Балаларды тақтасыз және борсыз қалай оқытуға болады? Есептердің шешу жолдарын көрсету қалай жүзеге асруға болады?» - деген сұрақ туындады. Дегенмен, бұл тұғырықтан шығудың бір жолы – бұл графикалық планшет болып табылды.

Қазіргі уақыт талабына сай дистанциялық сабақтар көбірек танымал бола бастады. Алайда дистанциялық сабақтар арқылы табысты оқыту көбінесе мұғалімнің сабақты қалай ұйымдастыруына байланысты болып отыр.

Қашықтықтан оқытудың интерактивтілігін қамтамасыз ету мақсатында математика сабақтарында графикалық планшеттің ролі зор.Қашықтықтан оқыту – педагогтердің алдына оқу материалын ұсынудың жаңа технологияларын игеру фактісіне қойды. Өйткені қашықтықтан оқыту барысында интуитивті және тиімді оқу процесін қамтамасыз ету қажет болды.

Графикалық планшет-кәсіби қызметі Power Presenter RE, Photoshop, Painter, Illustrator, MicroSoft Office PowerPoint (слайдтармен жұмыс), Microsoft Office Word; Skype үшін IDroo бағдарламаларында жұмыс істеуге байланысты пайдаланушылар үшін

таптырмайтын құрал. Кеңсе құжаттарындағы қолжазба жазбалары (Word, Excel, PowerPoint) арқылы жүзеге асады.

Графикалық планшеттің пайда болуымен кеңсе құжаттарымен жұмыс істеу оңайырақ болды. Қаламмен мәтіндік файлдардағы элементтерді таңдау, көшіру, сүйреу және жылжыту оңайырақ. Кеңсе бағдарламаларында эскиздер, диаграммалар, графиктер салуға болатын қолжазбаны тану және жазбалар жасау бағдарламалары бар.

Графикалық планшет формулаларды жазуға және графиктерді қолмен сызуға мүмкіндік береді. Қарапайым қаламмен және қағаз парағымен немесе қолыңыздағы бормен жұмыс істейтін сияқты қолдануға болады.

Сонымен қатар, графикалық планшет-қашықтықтан оқыту кезінде мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас құралы болды.

Ерекше жағдайларда балалармен немесе жеке көмекке жүгінетін оқушылармен жұмыс істеу үшін "Zoom+құжат камерасы" комбинациянын қолданамыз.

Камераны смартфонмен ауыстыруға болады. Бұл жағдайда оқушы ZOOM-да ноутбук (компьютер) мен смартфонды бөлек қосады. Смартфон құжат камерасының рөлін атқарады. Ол математикалық өрнектерді жазатын қағаз парағының үстіндегі штативте орналасқан. Бұл жағдайда кері байланыс тиімді ұйымдастырылған.

Бұл тәсілдің басты артықшылығы-оқу материалын ұсыну, жоғары деңгейдегі тапсырмаларды талдау мүмкіндігі жоғары. Мұғалімнің балалармен жеке консультациялар ұйымдастыруға мүмкіндігі бар.

Компьютерлерді, планшеттерді немесе басқа техникалық оқыту құралдарын пайдалану туралы шешім қабылдау кезінде бір қарапайым ережені басшылыққа алу керек: құрылғы емес, мұғалім үйретеді. Гаджеттердің негізгі әлеуеті-оқу бағдарламасына қарапайым бейімделу және мұғалімнің оны сабақта қолдану мүмкіндігі.

Графикалық планшеттің көмегімен мұғалім компьютерге графикалық ақпаратты арнайы қаламмен қолмен енгізе алады. Математикалық формулаларды жазып, кесте құрып, сабаққа қажетті материалдарды талдап оқушыларға жіберуге болады. Планшет үй тапсырмасын тексеруді айтарлықтай жеңілдетеді.

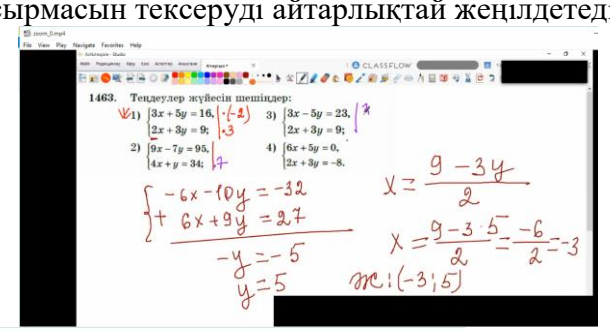

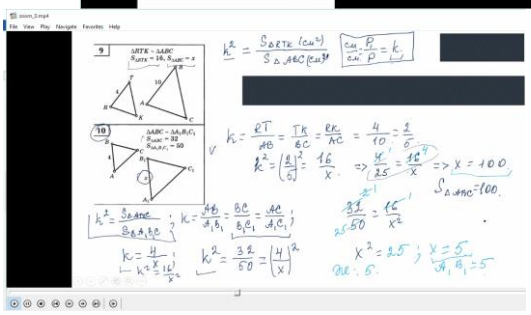

Сондай-ақ, планшетті қолданудың жағымды жағы-мұғалімнің сабақты жазуы, онда сіз үй тапсырмаларын орындау кезінде оқушылар жіберген типтік қателіктерді қарастыруға болады. Өйткені, интернеттен сабақтардың дайын жазбалары әрдайым мұғалім мен оқушылардың барлық талаптарын қанағаттандыра бермейді. Графикалық планшетті қолдана отырып оқыту дегеніміз-мұғалім пәнді оқыту әдістемесін біліп қана қоймай, сонымен қатар әртүрлі компьютерлік бағдарламаларды еркін меңгеруі керек. Бұл мұғалімнің білімін жетілдіруін қажет етеді.

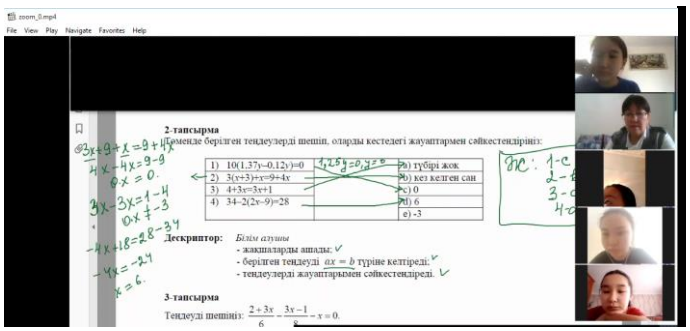

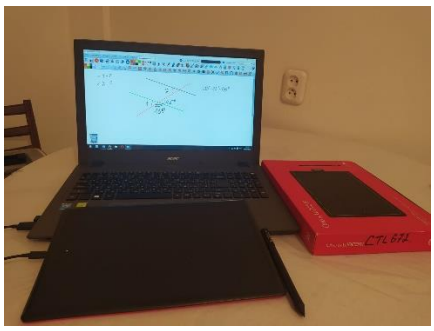

Қашықтықтан оқыту оқу процесін ұйымдастырудың, оқу құралдарын таңдаудың, оқыту әдістері мен әдістерінің өзіндік ерекшелігін талап етеді. Мұндай оқыту процесі әр баланың мүмкіндіктеріне оңай бейімделеді.

Біздің мектептің математика пән мұғалімдері графикалық планшеттің «Wacom» CTL-672 моделін пайдаланып, онлайн сабақ беруде оқушыларға білімдерін жеткізуде өте ыңғайлы құрал екені туралы пікір білдірді. Ата-аналар және оқушылар тарапынан да оңтайлы сын пікірлер айтылды.

2020-2021 оқу жылы 1-тоқсан бойынша
математика пәнінен білім сапасы

№	Сынып	Бағалар саны	Оқушылар саны	5	4	3	2	Аттестациядан өтпеген	Ү	Б	П	% үлгерім	% сапа
1	6-б(1)	12	0	2	10							100	100

Оқу жылы: 2021 / 2022 | Кезең: 1 тоқсан | Пән: Алгебра

№	Сынып	Бағалар саны	Оқушылар саны	5	4	3	2	Н	Д	И	ВН	% үлгерім	% сапа
2	7-б	21	21	9	12							100	100

№	Сынып	Бағалар саны	Оқушылар саны	5	4	3	2	Н	Д	И	ВН	% үлгерім	% сапа
1	9-а	28	28	11	17							100	100
2	7-б	21	21	6	15							100	100

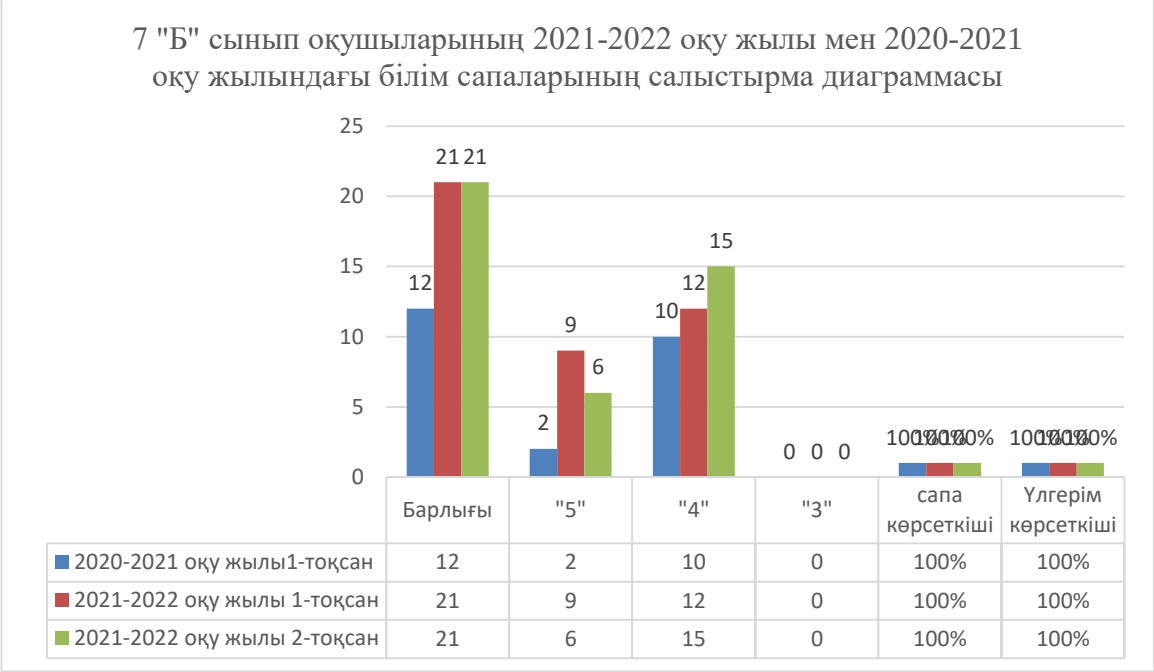

Оқу жылы: 2021 / 2022 | Кезең: 1 тоқсан | Пән: Алгебра және анализ бастамалары

№	Сынып	Бағалар саны	Оқушылар саны	5	4	3	2	Н	Д	И	ВН	% үлгерім	% сапа
1	10-ә	24	24	9	15							100	100

Оқу жылы: 2021 / 2022 | Кезең: 1 тоқсан | Пән: Алгебра және анализ бастамалары

№	Сынып	Бағалар саны	Оқушылар саны	5	4	3	2	Н	Д	И	ВН	% үлгерім	% сапа
1	10-ә	24	24	9	15							100	100

2020-2021 оқу жылы 1-тоқсан
бойынша білім сапасы

№	Сынып	Бағалар саны	Оқушылар саны	5	4	3	2	Аттестациядан өтпеген	Ү	Б	П	% үлгерім	% сапа
1	11-ә	26	26	6	17	3						100	88.5

Оқу жылы: 2020 / 2021 | Кезең: Қорытынды бағалар | Пән: Алгебра және анализ бастамалары

№	Сынып	Бағалар саны	Оқушылар саны	5	4	3	2	Н	Д	И	ВН	% үлгерім	% сапа
1	11-ә	27	27	5	22							100	100

2020-2021 оқу жылының 11 «Ә» сынып түлектерінің де қорытынды бағаларының 1-тоқсанмен салыстырғанда төмендемегені, керісінше өскенін байқап тұрмыз. Осы жылғы түлектердің барлығы жоғары оқу орындарына оқуға кіріп грант иелері атанды.

Осылайша, былтырғы оқу жылында біздің мектебіміздің математика пән мұғалімдері сабақтарын графикалық планшетті қолдану арқылы жүзеге асырып, оқушылардың дұрыс білім алуын қамтамасыз етті, дұрыс жолға қоя білді десек те болады. Мұның нәтижесі жоғарыда келтірілген кестелер және диаграммалардан көруге болады. Мәліметтің барлығы электрондық журнал Bilimal.kz бағдарламасынан алынған. Биылғы оқу жылы басында алынған кіріспе бақылау жұмыстарынан да, оқушылардың білімдерінің алдыңғы оқу жылмен үлкен алшақтық болмағаны анықталды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Аралина Ю. А. Математика сабақтарында графикалық планшетті пайдалану мүмкіндіктері. [Электрондық ресурс] www.port-olympia.ru.
2. Герасимович Н.В., Якушенкова И.Ю.графикалық планшетті пайдалану мүмкіндіктері/ Н.В. Герасимович, И. Ю. Якушенкова // кәсіби білім.- 2013.- №2. –С. 54-58
3. Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты. 01.11.2018 жыл
4. Лузанова, Н.Н.Создание условий самореализации школьников в дистанционном обучении / Н.Н. Лузанова // Непрерывное образование. - 2017. - № 2. - С. 76-79.
5. Материалы для организации дистанционного обучения. - Текст: электронный // Городской методический центр : сайт. - URL:https://mosmetod.ru/sh404sef-custom-content/materialy-dlya-organizatsiidistantsionnogo-obucheniya.html.(дата публикации 15 марта 2020) (дата обращения: 01.04.2020).

Мұханмедина К.Т.
Жамбыл атындағы мамандандырылған мектеп-интернаты, Қарағанды қ.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ

Орта білім беру ұйымдарында математиканы оқытуды ұйымдастырудың көптеген мәселелерінің ішінде мұғалімдердің назарын оқушылардың математикалық ойлауын қалыптастыру мәселесі қызықтырады.

Оқыту жүйесі мен оқушылардың ақыл-ой дамуының барысы арасында белгілі бір заңдарға бағынатын тығыз байланыс бар. Осы байланыстың заңдылықтарын іздеу қазіргі уақытта педагогикалық психологияның басты мәселелерінің бірі болып табылады. Бұл мәселені шешу жолында педагогикада көптеген алғашқы қадамдар жасалды. Мектептегі тәжірибе мұғалімнен оқушылардың математикалық ойлауын дамыту үшін өзіндік жұмыс істеуді талап етеді.

Алайда «Қандай ойлауды математикалық ойлау деп атайды? Оның негізгі белгілері қандай?»-, деген сұрақтарға математика әдістемесінде де, ойлау психологиясында да нақты жауап жоқ.

Оқушылардың математикалық білімі күрделі процесс болып табылады, оның негізгі компоненттері:

а) оқушылардың математикалық фактілер мен идеялардың белгілі бір жүйесін алуы;

б) белгілі бір математикалық дағдылар мен қабілеттерді игеру;

в) математикалық ойлауды дамыту.

Соңғы уақытқа дейін осы мәселелердің бірінші және екінші сәтті шешілуі автоматты түрде үшінші есепті сәтті шешуге алып келеді деп есептелді, яғни, математикалық ойлаудың дамуы математиканы оқыту процесінде өздігінен жүреді деп есептелді. Бұл белгілі бір дәрежеде дұрыс болды, бірақ, тек белгілі бір дәрежеде!

Көптеген шетелдік психологтердің тәжірибелері көрсеткендей, математикалық ойлау оқушылардың танымдық іс-әрекеті процесінің маңызды компоненттерінің бірі ғана емес, сонымен қатар математикалық білім, дағдылар жүйесін оқытуда тиімді нәтижелерге мақсатты дамусыз қол жеткізу мүмкін емес компоненті.

Психолог А. Н. Леонтьев бірнеше рет баланың оқуы мен ақыл-ой дамуы бір-бірімен тығыз байланысты екенін, ал бала оқыған кезде дамып келе жатқанына қарамастан, оның ақыл-ой дамуы салыстырмалы түрде дербес екенін атап өтті. Математикалық ұғымдар оқушыларда танымдық процесінен бөлек қалыптаспайды, ал бірте-бірте әртүрлі оқу кезеңдерінде әртүрлі дәрежеде құрастырылады.

Басқаша айтқанда, математикалық ойлау қабілеті нашар оқушы осы немесе басқа математикалық идеяны игере алмайды (түсіне алмайды), бірақ оған қатысты фактілерді ресми түрде есте сақтай алады. Бұл идеяны мәні бойынша игеру үшін ол белгілі бір ақыл-ой операцияларына қабілеттілігін дамытуы керек, оның қатысуымен ол жаңа нәрсені белсенді және саналы түрде қабылдай алады, оны құруға нақты қатысады. [2]

Математиканы оқыту процесінде оқушыларда ойлаудың белгілі бір «техникасын» қалыптастырудың орындылығы (алдын-ала белгіленген критерийлер бойынша операцияларды орындау кезінде әдістер мен дағдылардың белгілі бір жиынтығы) айқын, бірақ бұл тек оқушылардың ойлауын немесе тіпті оның маңызды бөлігін дамыту міндеті деп айтуға болмайды.

Математикалық ойлауды дамыту оқушылардың тұрақты операциялар мен әдістерді игеру қабілетін дамытуды ғана емес, жаңа байланыстарды табу, жаңа мәселелерді шешуге, жаңа білімді игеруге әкелуі мүмкін жалпы әдістерді игеруді де қамтиды. Қарапайым тілмен айтқанда, оқушылар белгілі бір жағдайда ойлау тәсілдерін емес, оқушылардың бойында жалпы ойлау тәсілдерін қалыптастыруы керек.

Ойлаудың жалпы әдістері зерттелетін материалдың нақты мазмұнымен тығыз байланысты және жеке ойлау әдістерін игеру негізінде қалыптасады.

Мысалы, нақты мәтіндік есептерді теңдеу әдісімен шешуді үйрену (қозғалыс есептері, бірлескен жұмыс есептері және т.б.), оқушылар осы нақты типтегі есептердің шарты бойынша теңдеуді құру дағдыларын игеру негізінде есептерді шешудің жалпы әдістерінің бірін - теңдеуді құру әдісін игереді. Есептерді шешудің бұл әдісі аналитикалық ойлаудың бір түрі болып табылады. Осылайша, белгілі бір математикалық материалда қалыптасқан жалпы әдістер әмбебаптығымен, сондай-ақ оларды математикалық қызметтің басқа салаларына ауыстыру мүмкіндігімен ерекшеленеді.

Ойлауды дамыту мәселесінің күрделілігі мен ерекшелігіне қарамастан, қазіргі математика пәнінің мұғалімі математикалық ойлау туралы белгілі бір түсініктерге ие болуы керек, бұл оқу процесінде оқушыларда оны дамыту бойынша мақсатты практикалық жұмыс үшін негіз бола алады.

Ойлау адамның практикалық іс-әрекетімен тығыз байланыста пайда болады. Ойлаудың арқасында адам материалдық емес, іс жүзінде емес, табиғаттың объектілері мен құбылыстарын ақылмен өзгерте алады, ол ойдың көмегімен іс жүзінде әрекет ете алмайтын жерде әрекет ете алады. Бұл адамның практикалық мүмкіндіктерін ерекше кеңейтетін ақыл-ой әрекеті.

Ойлауды зерттеуде психологтер детерминизм деп аталатын принципті басшылыққа алады. Жалпы алғанда, ол келесідей анықталады: сыртқы себептер ішкі жағдайлар арқылы әрекет етеді. С. Л. Рубинштейн бұл принципке сүйене отырып, психикалық құбылыстардың заңдылықтарын анықтауға болады және бұл принцип психологиялық теорияның өзегі болуы керек дейді. [1]

Адам психологиясының барлық басқа құбылыстарымен салыстырғанда (мысалы, эмоциялар) ойлау құбылысы ең жасырын, оқуға қиын болып табылады.

Ойлаудың ішкі шарттары жабық емес, бірақ оларға сыртқы әсермен тығыз байланысты нақты жағдайлар ретінде әрекет етеді.

Ойлаудың ішкі шарттары талдау, синтез және жалпылау сияқты ақыл-ой операцияларын білу процесінде белсенділік деңгейі мен өзара әрекеттесу деңгейімен анықталады. Ойлаудың сыртқы шарттары (ойлауды қажет ететін жағдайлар), ең алдымен, ойлау объектісінің өзі, сондай-ақ субъект пен объект өзара әрекеттесетін орта ретінде әрекет етеді.

Қарапайым сөзбен айтқанда, ойлау объектіні білудің бір актісіне енбейді; белгісіз нәрсе бірден ашылмайды. Бір ойлау актісінің нәтижелері ойлау процесінің одан әрі бағытына енеді, объектіні тану барған сайын тереңдейді. Ойлау мәселенің бастапқы тұжырымдамасын өзгертеді және бұл өзгертілген мәселе біздің ойымыздың одан әрі дамуына әсер етеді, оны түзетеді, білім объектісі туралы жаңа сұрақтар мен жаңа болжамдар тудырады.

Математикалық ойлау, әрине, ойлауға тән сипаттамаға толық сәйкес келеді. Сонымен қатар, ойлаудың бұл түрінің өзіндік ерекшеліктері мен ерекшеліктері бар, олар зерттелетін объектілердің ерекшелігіне, сондай-ақ оларды зерттеу әдістерінің ерекшелігіне байланысты. Біріншіден, математикалық ойлау ұғымы (түрге түр ретінде) жаратылыстану туралы ойлауды білдіреді.

Табиғи ғылыми ойлау сипатталады:

1) жаратылыстану-ғылыми ақпарат пен білім алу арқылы (фактілерді, арнайы терминдерді білу, заңдар мен ережелерді ауызша жаңғырта білу, нысанын, құрылымын, процестері мен олардың функцияларын айқындау арқылы) жүзеге асырылады. Заңның мағынасын түсіндіре білу);

2) практикада жаратылыстану-ғылыми білімді пайдалану білігін қалыптастыру, тұрмыста табиғат заңдарын пайдалану арқылы өмірлік тәжірибені байыту, фактілер мен гипотезаларды ажырата білу, эксперименттер жүргізу және қорытындыларды тексеру, эксперименттік деректер негізінде жалпылау жасау.

Ойлау іс-әрекеттен бөлінбейтіндіктен, табиғи ғылыми ойлауды оған сәйкес әдістеме жағынан да сипаттауға болатындығы түсінікті.

Жаратылыстану ғылыми әдістемесінің негізгі элементтері:

1) мәселені түсіну;
2) оны дәл анықтау және басқа мәселелерден ажырату;
3) осы мәселемен байланысты барлық жағдайларды зерделеу;
4) оны шешуді жоспарлау, мәселені шешудің ең жақсы әдісін табу;
5) ең ықтимал гипотезаны таңдау;
6) гипотезаны тексеру бойынша эксперименттерді жоспарлау;
7) гипотезаны тексеру бойынша эксперимент жүргізу;
8) бақылау эксперименттерін жүргізу;
9) қорытындыларды тұжырымдау және олардың негіздемесі;
10)тұжырымдарды дәл осындай факторлар қолданылатын жаңа жағдайларға тарату.

Барлық осы элементтер жаратылыстану ғылымдарын оқытуда әртүрлі әдістерді қолдануға негіз болады.

Табиғи ғылыми ойлаудың барлық белгілеріне ие бола отырып, математикалық ойлаудың өз ерекшеліктері бар. Біздің ойымызша, математикалық ойлаудың сипаттамасын келесі белгілерде қарастырған жөн:

а) мазмұны (математикалық ойлаудың негізгі түрлері);
б) математикалық қызмет (ғылыми, атап айтқанда - математикалық зерттеу әдістері;
в) түрлері (ойлау стилін анықтайтын ойлау қасиеттері);
г) математикамен айналысатын адам мінезінің субъективті қасиеттері.

Осы ережелерге сүйене отырып, математикалық ойлау компоненттерінің жиынтық сипаттамасын келесідей ұсынуға болады (кесте 1):

Мазмұны. (Ойлау түрлері)	Қызмет. (Математикалық зерттеу әдістері)	Түрлері. (Ойлау стилі)	Субъективті сапа сипаты
Нақты ойлау. Абстрактілі ойлау (аналитикалық, логикалық және кеңістіктік - сызбалық) Интуитивті ойлау. Функционалдық Диалектикалық ойлау. Құрылымдық ойлау. Утилитарлық ойлау. Шығармашылық ойлау.	Бақылау және тәжірибе. Индуктивті. Дедуктивті (аксиоматикалық) Традуктивті (аналогияны қолдану). Модельдеу (абстрактілі математикалық модельдерді қолдану).	Икемділік Белсенділік. Мақсаттылық. Жадтың дайындығы. Ендік. Тереңдігі. Сыншылдық, Өзін-өзі сынау. Сөйлеу мен жазудың нақтылығы, анықтығы және дәлдігі. Ерекшелігі. Дәлелділік	Зерттеудің дәмі. Қабілетін шоғырландыру. Табандылық. Шығармашылыққа бейімділік. Зияткерлік адалдық Құмарлығы. Дәлдігі, дұрыстығы. Айқындық, сығылу Сөйлеу. Қиял мен қиялға қабілеттілік. Жұмыс барысында және оның нәтижелеріне қанағаттану

1 кесте

Математикалық ойлау компоненттерінің жиынтық сипаттамасы

Математикалық ойлаудың нақты процесінде жоғарыда аталған ойлаудың барлық компоненттері бір-бірімен органикалық өзара әрекеттесіп, белгілі бір ақыл-ой операцияларында бір-бірімен тығыз байланысты және біртұтас бүтінді құрайтыны түсінікті.

Математикалық ойлау сияқты күрделі процесті оның жеке компоненттеріне сәйкес жасанды түрде бөлу тек математиканы оқыту барысында оның жеке көріністерін зерттеуге деген ұмтылыспен байланысты; тек осы жағдайда мұғалім оқырмандардың

математикалық ойлауының жан-жақты емес, кем дегенде жергілікті дамуына іс жүзінде көмектесуге мүмкіндік алады.

Қолданылған әдебиеттер:

1 Давыдов В.В. «Проблемы развивающего мышления. Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования». М., 2003.

2 Картабаева А.С. Оқушылардың жеке дара қабілеттерін дамыту. Математика және физика, №5, 2006.

3 Оразаева Б.Б. Математика пәніне қызығушылықты арттыру. Математика және физика, №6, 2012.

Мыкышева Г.Е., Жанабекова Қ.Ж.

«Ж.Ақылбаев атындағы мектеп-гимназиясы», Шет ауданы

БҮГІНГІ БІЛІМ САПАСЫ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ЖОБАЛАР

Мемлекетіміздің жалпы орта білім беретін мектептерінде соңғы жылдары білім беру мазмұнына өзгерістер енгізілуде. Білім сапасын бағалау критерийлерінің әзірленіп, жүзеге асырылуы, әлеуметтік жобалар мен білім алушылардың білім сапасын сырттай бақылаудың болуы. Бұл шаралардың барлығы білім сапасын арттыруға негізделген. Осындай өзгерістер енгізудегі туындаған мәселелердің шешу жолдары келесідей:

- Орта білім беру жүйесінде диагностикалық мақсаттылықтың болмауы;
- Білім берудің жеке тұлғаның дамуына емес, формальды нәтижелерге бағдарлануы;
- Оқу жетістіктерін бағалауда шынайылықты қамтамасыз етпейтін және қиындық тудыратын жағдайға душар ететін жүйенің сақталуы;
- Жасөспірімдердің тұлғалық, азаматтық және адамгершілік қасиеттерінің жеткілікті дамымауы, өзін-өзі кәсіби анықтау мотивтерінің болмауы, өзіндік қызығушылығы мен өмірлік жоспарын сезіну деңгейінің төмендігі.

Мәселелерді шешу жолдарын қарастыру мақсатында әр мектепте қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін ескерілген даму бағдарламасы өзіндік рөлін атқаратыны сөзсіз, ең бастысы даму жоспарының стратегиялық бағыты шынайы болуы. Білім ұйымының жұмысын басқару үрдісі белгілі мақсатқа жетуге бағытталған дәйекті түрдегі іс-шаралардың жиынтығымен көрініс табады. Басқарудағы менеджмент педагогикалық ұжымның парасатты, нысаналы іс-қызметінің көмегімен білім беру жүйесін бағындыру және тәртіпке келтіру жұмысынан тұратындығы бұрыннан белгілі. Менеджмент стратегиялық және тактикалық мақсаттарға оңтайлы жету жолында әрбір ұйым және олардағы педагогтердің нысаналы және келісімді жұмысын қамтамасыз ететін басқару тетігін қалыптастырумен ерекшеленеді. Стратегия дегеніміз - ұйымның міндетті ісін орындауды және мақсатына жетуді қамтамасыз ететін жан-жақты жоспар жиынтығы болып саналады. Стратегиялық жоспарлау - басшы қабылдаған әрекеттер мен шешімдер жиынтығы. Сол арқылы ұйымның өз мақсатына жетуі үшін басшы арнайы стратегияны іздестіреді. Стратегиялық жоспарлау басқару шешімін қабылдауға қажетті құрал болып саналады. Негіздемелерді басшылыққа ала отырып, алға қойған мақсатымыз білім сапасын арттыру. Стратегиялық жоспарлауды үйрену үшін арнайы курс оқыдық. Стратегиялық жоспарлау, басқару қызметінің төрт түрін қамтиды.

Білім сапасы - оқушылардың білім, білік, іскерлікке дағдыланғаннан ғана емес, оның жеке басының іс-әрекеті, жауапкершілігі, азаматтық санасының өсуі және құқықтық сауаттылығы, кездескен жағдайға тез төселіп, өзін-өзі дамытып өмір сүре алатын, бәсеке жағдайында өзін көрсете білуі. Яғни, білім сапасы дегеніміз – ол оқу, тәрбие, жеке бастың

дамуының жоғары деңгейі. Осы мақсатқа жетуде арнайы жоспар әзірленді. Жүзеге асыру жолдары ол мектепішілік бақылауды күшейті.

Білім алушылардың білім сапасын арттыруға, бақылауға, қолдау көрсетуге негіз болатын «Зейін» әлеуметтік жобасы. Жобаның басты мақсаты - 4, 5-8 сынып оқушыларының қоғамда толыққанды жұмыс істеу үшін білім мен біліктерін және функционалдық сауаттылық деңгейлерін анықтап, бағалауға бағытталған. Сонымен қатар, PISA, TIMSS, PIRLS, ICILS зерттеу тәжірибесіне негізделе отырып, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған тапсырмалар базасын құру және апробациялау. Баршамызға мәлім жобаның тиімділігі ол оқушылардың білімдерін сырттай бақылауға дайындық жұмыстары болып саналады. Осы орайда өз тәжірибемізбен бөліссек.

«Зейін» жобасын жүзеге асыруда атқарылатын жұмыстар

Зейін жобасына 2020 жылы қатысқан ұстаздар саны -10 , оқушылар саны- 57 (тек 4-сыныптар), 2021 жылы жобаға қатысқан ұстаздар саны артты - 37, оқушылар саны да артты яғни 5-8 сынып оқушылар тартылды (270). Қатысу динамикасын диаграмма арқылы көруге болады.

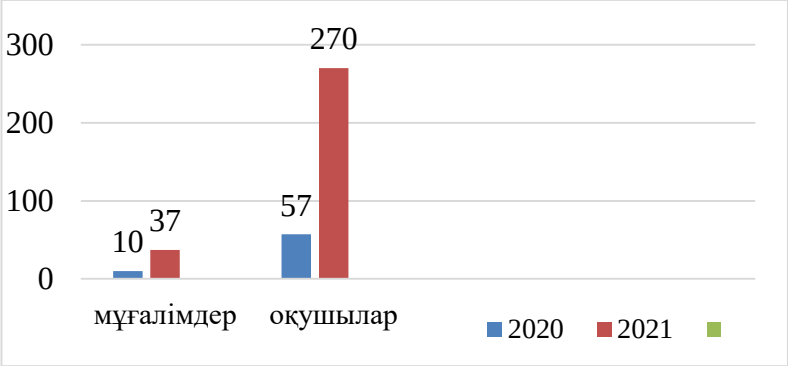

Жобаны жүзеге асыруда туындаған проблемалар:

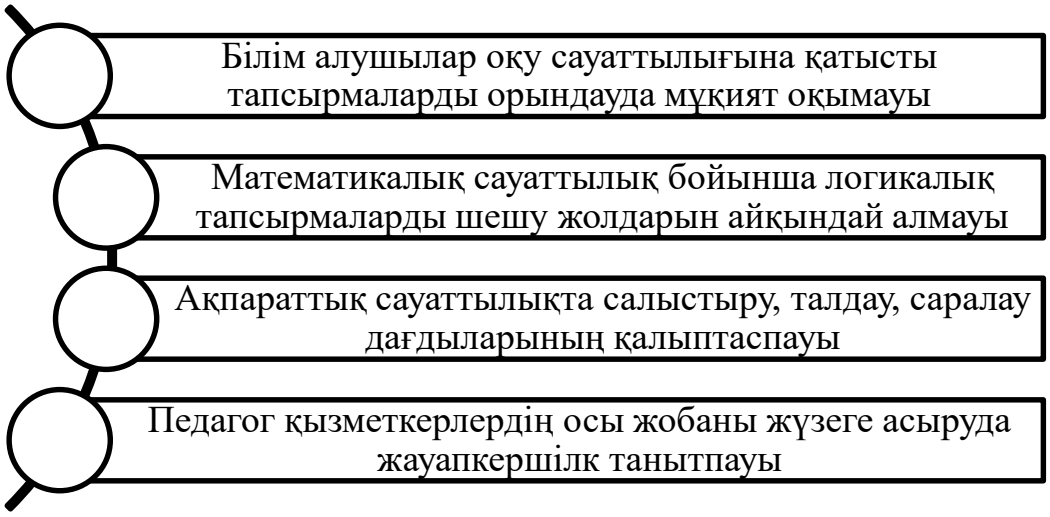

Шешу жолдары:

1. Ішкі ресурстарды тиімді пайдалану: педагогикалық ұжымның шығармашылық потенциалына сенім арту, ФС бағытталған тапсырмаларды әзірлеуде әдістемелік отырыстар ұйымдастыру, шеберлік сабақтар мен воркшоптар ұйымдастыру, жоба бойынша ақпараттық стенд әзірлеу.

2. МІБ, әкімшілік тарапынан алынатын БЖ, оқу жоспарының вариатив бөлігіндегі және гимназиялық компонентіндегі курстарды ФС бағыттау, зерттеу сабақтарын жүргізу.

3. Оқушыларды әлеуметтік жобаларға тарту: «Оқуға құштар мектеп», «20 минуттық оқу» «Шаңырақ», «Зейін», «Өнегелі өмір» пәндік апталықтарға т.б. белсенді қатысу.

4. Ата-анамен жұмыс, жоба жайлы ақпарат беруде кездесу ұйымдастыру;

5. Оқушылармен жұмыс, ақпараттық жұмыстар жүргізу, аптасына екі рет оқушылармен жұмыс жүргізу, байқауларға қатысу.

6. Сыртқы ресурстар (қоғаммен жұмыс): меморандум аясында серіктестік құрған ЖОО кездесулер (КЭУ, КарУ, ҚарТУ, Шет агроколледж). Әр деңгейде өтетін байқаулар мен сайыстарға қатысу.

Педагог қызметкерлердің кәсіби құзыреттілігін дамыту, жетілдіру, тәжірибемен бөлісу мақсатында «Бірге оқимыз!» воркшоптар, деңгейлеп саралап оқыту әдістерін сабақтарға енгізу, сабақтарды зерттеуде фокус топтардың құрылуы, мониторинг жүргізу.

Білім сапасындағы олқылықтарды жою мақсатында мектепте «Зерде» желілік қауымдастықтың ұйымдастыруымен фокус топтар жұмыс жүргізеді. Шығармашылық топты педагог-шебер Алибаева Г.С. басқарады.

LG зерттеу сабақтарының нәтижесінде білім сапасының артуында едәуір өзгеріс байқалды диаграммада көрсетілгендей.

Әр фокус тобының жүргізген зерттеу сабақтарына талдау жасалынуда. Талдау негізінде шешім қабылданып, келесі сабақтарға нақты мақсат, қадамдар айқындалады. Зерттеу барысында қолданылған әдіс-тәсілдер, кемшіліктер мен жетістіктер негізінде іс-тәжірибесімен бөлісу, алмасу жұмыстары да жүргізіледі

LG зерттеу сабақтарын жүргізу арқасында оқушы да, оқытушыда дамиды, жалпы құзыреттіліктері артады. Үнемі ізденіс, талпыныс, нәтиже пайда болады. Стратегиялық жоспары бар мектеп өзін-өзі бағыттауда - ең алдымен өзінің ішкі ортасы мен ресурстарының мүмкіндігін барынша тиімді пайдалануға бағыттайды, ұмтылады, оның тиімділігін сыртқы жағдайларының өзгеруімен анықтайды.

Білім беру ұйымында жүзеге асырылып жатқан әлеуметтік жобалар білім сапасын арттыруға, яғни тұлғаның мынау тез өзгеретін қоғамда тиімді интеграциялауына септігін тигізетіні сөзсіз. Оған дәлел әр тоқсан сайын білім сапасының 2-3 пайызға артуы. Сонымен қатар әлеуметтік жобалар аясында жүргізілген жұмыстар нәтижесінде:

- ОТҮ жүйелілік, сабақтастық пайда болады;
- Білім алушылардың ФС арттыруға бағытталған тапсырмалар жинағы әзірленді;
- Білім сапасы бірте – бірте 2-7 пайызға дейін артады;
- Тұлға бойында жеке көзқарас пайда болады;
- Алған теориялық білімі практикамен ұштасады;
- Барлық пәндер ішінара байланысып, тәжірибе алмасу жұмысы жүзеге асады;
- Бейіндік пәндерге құштарлықтары артып, нәтижеге бағытталған білім беріледі.

Әлеуметтік жобалардың жүзеге асырылуы әр мұғалімнің алдына қойылған міндет.

Әдебиет:

1. Бұзаубақова К.Ж. Құзыреттілік тұрғыдан білім берудегі білім сапасының мәні //«Шаяхметов оқулары» атты Республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Павлодар, 2009. – Б.237 - 243.

2. Нұрахметов Н.Н. Нәтижелі білім беру үшін функционалдық сауаттылықтар жүйесін қалыптастыру мәселесі //Қазақстан Республикасы химия және биология мұғалімдерінің съезінің материалдары. – Өскемен: 2012 (28-29 маусым). – Б.21-23.

3. Өстеміров К., Айтбаева А. Қазіргі білім беру технологиялары. - А., 2006.

Набатова Д.Б.
№3 ЖББМ, Теміртау қ.

ТАРИХ САБАҒЫНДА СЫНИ ОЙЛАУ ДАҒДЫСЫН ДАМЫТУ

Қазақстан әлемдік білім беру кеңістігіне енуі отандық білімнің дамуының стратегиялық жоспарын әзірлеуді және соған орай ұлттық білім жүйесінің жетістіктері мен білім дамуының жалпы әлемдік үрдістерді ескеретін жаңа заман тұлғасы қалыптастыру әр ұстаздың мақсаты екені анық. Білім мазмұнын жаңартудың ғылыми негізіне оқушы белгілі бір қажетті біліктер мен өз көзқарасы тұрғысынан білімді, сауатты, өз ойын дұрыс әрі шебер жеткізе білетін, мәдениетті жалпы айтқанда функционалды сауатты тұлға.

Қоғам өміріндегі қазіргі жылдам өзгерістер саясаттың, экономиканың, әлеуметтік-саяси саланың дамуы қоғамындағы негізгі фактор болып табылатыны жеке тұлғаның дамуына байланысты болып отыр. Бүгінгі таңда оқу мен оқытудың инновацялық технологияларды қолдануды, жеке тұлғаның жан-жақты шығармашылық тұрғыдан дамуына үлкен жол ашады. Бұл міндеттерді жүзеге асырушылар білім беру жүйесіндегі күрделі мәселелерді шешуші-кәсіби шберлігі жоғары педагогтер қауымы. Жоғары кәсіби педагогикалық құзыретті мұғалімдергеқойылатын талаптар қоғам қажеттілігінен туындайтын мәселе. Оқыту мен тәрбиелеу процесінде оқу қарқынын жақсарту, алдыға жылжыту мақсатында жаңа инновациялық технологияларды қолдану-заман талабы.

Қазіргі жаһандану заманында еліміздің білім беру саласында жаңа өзгерістер болып отырғанда әрбәр ұстаз өзінің білім беру жолында міндетті түрде түрлі педагогикалық әдіс-тәсілдерді қолданып отыр. Бұл қолданып отырған әдіс-тәсңлдер кейде тиімді де, кейде тиімсіз болары анық.

Міне , осы тұста Қазақстан Республикасының Ғылым Министрлігі әзірлеген «ҚР педагогикалық білім тұжырымдамасы» мен «ҚР жаңа тұрпатты педагогінің үздіксіз педагогикалық білімі тұжырымдамаларында» жаңа қоғамда,ы мұғалім келбетінің үлгілері толық көрсетілген. Қазіргі қоғам қажеттілігінен туындайтын болашақ педагогтерге қойылатын талаптар туралы айтылған. Б.гінгі таңда мұғалім тек кәсіби шеберлігі жоғары адам ғана емес, рухани бай, креативті, мәдениетті, білім құндылығыың негіздерін түсіе алатын, инновациялық технологияларды жетік меңгерген, ғылыми мен техника жетістіктері негізінде кәсіби даярланған болуы тиіс. [1].

Педагогттердің негізгі міндеттері оқытумен лқуда жаңа әдістерді қолдануды жетілдіру, кәсіби өсу. Шебер педагог сабақ барысында әдістерді қолдану барыында таңдауды дұрыс жасайды. Жаңа инновациялық –педагогикалық технологияларды қолданған кезде оқушы өзін-өзі реттеп, танымдықғ зияткерлік және шығармашылқтары арттып, функционалды сауатты тұлға болып қалыптасады. Ал мұғалімнің инновациялық технологияларды біліп, меңгеруі кәсіптік, зияткерлік, рухани-адамгершілік, азаматтық және де тағы да басқа көптеген адами қасиеттірінің қалыптасуына септігі тигізеді. Үнемі кәсіби қсіп отыру, педагогтың оқу-тәрбие үрдісін тиімді үйымдастыруына көмектеседі.

Сын тұрғысынан ойлауды дамыту бағдарламасы әлемнің түпкір-түпкірінен жиылған білім берушілердің бірлескен еңбегі. Тәжірибені жүйеге келтірген Джинни Л.Ситл, КуртисС. Мередит, ЧарльзТэмбл. Жобаның негізгі Ж.Пиаже, Л. С. Выготский теорияларын басшылыққа алады.

Сын тұрғысынан ойлау – ашық қоғам негізі. Ол – өз алдына сұрақтар қойып және оларға жауап іздеу, әр мәселеге байланысты өз пікірін айтып, оны дәлелдей алу, сонымен қатар басқалардың пікірлерін дәлірек қарастыруды және сол дәлелдемелердің қисынын зерттеу дегенді білдіреді. Бұл оқыту «қарапайымнан күрделіге» деп аталады.

Сын тұрғысынан оқыту технология емес, ол бағдарлама. Бұл бағдарлама әлемнің түпкір - түпкірінен жиылған білім берушілердің бірлескен еңбегі, мақсаты барлық

жастағы оқушыларға кез келген мазмұны сыни тұрғыдан қарап, екі ұйғарым бір пікірдің біреуін таңдауға саналы шешім қабылдауға сабақтарда үйрету. «Біздің елімізде Джорд Соростың ашық қоғам институты, «Сорос - Қазақстан» қоры арқылы келген бұл бағдарлама мектеп тәжірибелеріне ене бастады. Сын тұрғысынан ойлау - сынау емес, шыңдалған ойлау. Жобаның негізі Ж.Пиаже, Л.С.Выгодский теорияларын басшылыққа алады.

Сын тұрғысынан ойлау технологиясының негізгі мақсаттары:

- Тек қана оқуда емес, өмірде де оқушылардың ойлау қабілеттерін дамыту;
- Өздігінен дұрыс шешім қабылдай білетін тұлғаны дамыту;
- Ақпараттарен жұмыс істей білетін шығармашыл тұлға қалыптастыру;
- Құбылыстарды жан-жақты талдап саралай білетін сыншыл тұлға тәрбиелеу.

Әр бала жас кезінен еркін ойлауға, алдына қойған істі жоспарлап, оны соңына дейін жеткізуге, кедергілерге қарсы тұруға бейімделгені жөн.

Сондықтан да әр сабаққа оқушылардың әр мәселеге сыни көзқарасын қалыптастырып, оларды ашық, еркін сөйлеуге баулу – әр ұстаздың міндеті. СТО сабақ процесінде ең басты тұлға ОҚУШЫ екенін көрсетеді. Сын тұрғысынан ойлау әдісін топпен жұмыс істеуді қолдана отырып, оқушылардың ойын, еркін сөйлеуін, тілін дамытып, бір - бірін тыңдай білуге, өзінің де басқаның да жауабын сын тұрғысынан баға бере отырып, құрмет көрсетуге бағыт береді.

Әр кезеңде қолданылатын стратегиялар:

Қызығушылығын ояту кезеңі: Болжау кестесі, Тірек сөздер, Венн диограммасы, Т кестесі, бір айналым күнделік, Блум таксаномиясы, Миға шабуыл, Топтастыру.

Мағынаны тану кезеңі:

Т кестесі, Пікір - талас, Аквариум, İNSERT, RAFT, ДЖИК СО, Куббизм, Геометриялық фигуралар, Бір айналым сұхбат, Түртіп алу, Жұпта талқылау, Бағытталған оқу, Талдау картасы, Топтастыру.

Ой толғаныс кезеңі:

Эссе, Топтастыру, Пирамида, Құндылық сызығы, Т кестесі, Sinkuein немесе бес жолды өлең, RAFT, Түйін сөз, Семантикалық карта, Концептуалды таблица, Бір айналым сұхбат.

Миға шабуыл стратегиясы – бұл ұжымдық талқылау, мәселенің шешімін іздеуде қолданылатын тиімді әдіс. Қандайда бір проблеманы әр мүшенің пікірін еркін тыңдау арқылы шешу. Бұл әдіс жеке тұлғаны қалыптастырудағы маңызды әдістердің бірі. Миға шабуыл стратегиясының өзіндік ережесін сақтап, дұрыс пайдаланса оқушының стандарты емес шығармашыл ойлауын жақсы дамытады. Миға шабуыл стратегиясының қағидасы қиын емес. Мұғалім топ құрады да, қандай да бір проблеманың шешімін табуды өтінесіз (айтасыз). Барлық оқушылар өз пікірлерін айта бастағанда, ешкім оның ойын бөліп, өз пікірін айта алмайды және бағаланбайды. Іс –тәжірибеден байқағанда бірнеше минут ішінде көптеген пікірлер яғни шешімдер табуға болады. Бұл жерде пікірдің көптігі мақсат емес, ол тек нақты саналы шешім қабылдауға негіз болады. Қағидасы: - Ұсынылған пікір бағаланбайды, сыналмайды. - Жұмыс пікірдің сапасына емес санына бағытталған (неғұрлым пікір көп болса, соғұрлым нақты шешім қабылдауға таңдау болады). – Барлық пікірлер «бір ауыз сөзбен» жазылып отырғаны жақсы. – Белгіленген уақыт сақталуы тиіс.

ДЖИК СО немесе Бедерлі пышқы стратегиясы - ұжымдық оқыту әдісі. Мақсаты: жалпы мәселені алдымен жұпта сосын ұжымда талқылау. Қолданылуы: Алдымен сынып 4 топқа бөлініп отырады – бұл жұмыс немесе бастапқы топтар деп аталады. Мәтін немесе тапсырма 4 бөлікке бөлініп дайындалады. Бірдей мәтін бөлігін алған оқушылар енді эксперт немесе жанұя топтарын құрады, яғни эксперт топтар басқа топ құрады, мәтіннің бірдей бөліктерін талдайды. Төрт логикалық бөлікке бөлінген мәтіннің 1 – бөлігін бірлер, 2 - бөлігін екілер, 3 - бөлігін үшіншілер, 4, 5- бөліктерін - бесінші және төртінші топқа бөлінетін оқушылар алады. Бастамас бұрын бастапқы топтардағы мәтінді мұқият меңгеру қажет себебі жанұя топтарға түсіндіруге жауапты екенін түсіну керек. Келесі кезекте

бастапқы топтар қайта табысып, үйреніп келген бөліктерінің мазмұнын ортаға салады. Осылайша ұжым мүшелері бірін – бірі оқытуға, сол арқылы ойлануға үйренеді.

ДЖИК СО немесе Бедерлі пышқы стратегиясының тақырыптың мазмұнын жақсы меңгеру, оқығанды есте сақтау үшін тиімді әдіс.

Жалпы сын технологияның жетістіктері мынандай болып табылады:

1. Оқушылар күні бұрын берілген тапсырма мен де сабақ үстінде берілген тапсырмалармен қосымша ізденеді, өз бетімен дайындалады.
2. Оқушы ой қиялының дамуына, пікір айтуына еркіндік беріледі.
3. Өз өміріне, қоршаған ортаға сын көзбен қарауға үйренеді.
4. Өзгенің пікірін тыңдап, оған өз көзқарасын қоса білуге үйренеді.
5. Шыншылдық, әділдікке дағдыланады.
6. Өзгенің пікірімен санасуға үйренеді.
7. Әр түрлі шығармашылық жұмыстарға дағдыланады.
8. Өз пікірін қорғай дәлелдей алады.
9. Топпен жұмыс істеуге үйренеді.
10. Жан дүниесін тәрбиелейді.

Қазіргі кездегі мамандық атаулының барлығы бейімділікті, ептілікті, шапшаңдықты, ерекше ой қызметін, мол шығармашылық мүмкіндікті, өзін қоршаған түрлі жағдайларға тез икемделіп қана қоймай, оларды керекті бағытына шығармашылықпен бұра білу қаблеттілігін қажет етеді.

Сондықтан психологтардың өзі тұлға қалыптастырудың қажеттілігін тұтас бір кешенді қасиеттермен байланыстырады. Бастауыш сыныптардағы сабақтарда сын тұрғысынан ойлау технологиясы тіл дамыту мен қатар тұлға қалыптасытруда маңызы зор екендігі тәжербие негізінде дәлелденуде. Сын тұрғысынан ойлау технологиясы-ойлаумен ұштастыра білім алуды бағыттайтын оқыту технологиясы.

Өз пәнін толық меңгерген, нағыз өз ісінің шебері ғана жоғары жетістіктерге ие бола алады. Ал білікті маман болуы үшін көп ізденіс үстенде болып, кәсіби шыңдалып отыруымыз керек. Әр оқушының жүрегіне жол тауып, оларды білімге қызықтыру, функционалды сауатты тұлға етіп қалыптастыру біздің басты міндетіміз. Сондықтан оқыту мен оқуды инновациялық технологияларды тиімді қолдана отырып оқытқан кезде оқушы шынымен білім алады, сана сезімі ұлғаяды, оқушы мәдениеті қалыптасады. Әрбәр сабақтың мазмұнды да мағыналы, қызықты қтуә мұғалімге тікелей байланысты. Осы орайда ең қажетті дүние ол- мұғалімнің әдістемелік шеберлігі. Сол үшін мұғалімге қажет үлкен қасиет- өз ісін жақсы көру, оқушыларды жақсы көру.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. «Жаңа педагогикалық әдістер», - «Ресей баспасы», 2011,Тарих журналы, 2010
2. А.Ш.Журасова.Тарихты оқыту әдістемесі. Орал 2012
3. Тәрбие құралы №1, 2013, Қазақ тарихы №6, 2011
4. Г. Төлеубаев. Тарихты оқытудағы әдістемелік технологиялары. Қазақ тарихы, № 5,2009 ж.
5. Б.Жолдасов. Инновациялық технологияларды білім беруде қолдану. Білім, №5,2007 ж.
6. Қ.Көнеев, А.қалыкова. Оқыту үрдісінде педагогикалық технологияларды ұтымды пайдалану. Білім,№ 3, 2006 ж.
7. Г.Ақпанбетова. Сабақта жаңа технологияны қолдану. Қазақ тарихы,№3,2010ж.

Накипбекова Ж.С.
Балқаш қ, «С.Сейфуллин
атындағы № 7 мектеп – гимназиясы» КММ
тарих пәні мұғалімі

ТАРИХ САБАҒЫНДА ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУ ӘДІСІ

Цифрлық сауаттылық – адам өмірінің барлық салаларында цифрлық технологияларды сенімді, тиімді қолдана алуы болып табылады. XXI ғасыр- ақпараттандыру ғасыры екені белгілі. Ақпараттандыру технологиясы дамыған заманда жас ұрпаққа заман талабына сай білім беріп, жан – жақты дамуына ықпал етуде мұғалімнің шығармашылық ізденісін қажет етеді. Біз ақпараттық технологиясы (IT) деп атаймыз.” Анықтамасы үш санатты қамтиды: өңдеу әдістері, шешімдерді енгізу және модельдеудің статистикалық және математикалық әдістері, сондай-ақ бағдарламалық қамтамасыз етудің жоғарғы тәртібін енгізу. Ақпарат технологиясы — ақпаратты өңдеу үшін пайдаланылатын технологиялық элементтердің, құрылғылардың немесе әдістердің жиынтығы. Ақпараттық технология (немесе көпшілікке IT атымен танымал ұғым) — қазіргі компьютерлік технология негізінде ақпаратты жинау, сақтау, өңдеу және тасымалдау істерін қамтамасыз ететін математикалық және кибернетикалық тәсілдер мен қазіргі техникалық құралдар жиыны.

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының басым бағыттарының бірі – білім беру ұйымдарына электрондық оқыту (e-learning) енгізу.

Тарих сабағын қызықты әрі уақытымды үнемді пайдалану үшін сабақта мысалы; Google Classroom, Quizizz, miro тақтасы, liveworksheets, Learninqapps.orq. тағы басқа платформаларды қолданып өткіземін.

Білім берудегі интерактивті технология (интерактив сөзі-inter (бірлесу) act (әрекет)) сабақ барысында оқушылардың сабаққа қатысуын ұйымдастыратын оқыту барысы. Интерактивті тақта мүмкіндігін пайдалана отырып, өткізген сабақтар мұғалімнің оқу процесінде уақытын үнемдей отырып, оқушыларға көптеген ақпараттарды беруге көмектеседі. Интерактивті тақтаның керемет мүмкіндіктері оқушыларды таңғалдырады, шабыттандырады, қызықтырады. Оқушылар ойнап отырмыз деп ойлайды, шындығында олар қызығып, таңғалып, шабыттанып отырып білім алады деп ойлаймын. Тарих сабақтарында цифрлық платформалар арқылы тапсырмаларды орындау оқушының сабаққа деген қызығушылығын арттырады. Онлайн немесе офлайн сабақтарда болсын платформаны ұтымды қолдану уақытты үнемдесе , екіншіден түрлі тапсырмаларды орындауға тиімді құрал. Соның бірі liveworksheets платформасында интерактивті тапсырмаларды орындау. Бұл платформаның артышылықтары:

1. Уақыт үнемдейсіз, оқушыға тапсырманы жібергеннен кейін, оқушы тапсырманы орындап болған соң, оның баллы бірден шығады. Тапсырманы қанша балға орындағаны жайлы мұғалімде, оқушыда бірден хабардар болады.
2. Бұл платформада жиынтық бағалау тапсырмаларын орындауғада қолдана аласыз.Бір жауапты тапсырма, бірнеше жауапты тапсырма, сәйкестендіру, тарихи диктант, картамен тапсырма, видео және аудиожазба тапсырмаларын беруге болады.
3. Тапсырмаға ютуб желісіндегі дайын видеоларды жүктеп те қызықты етіп жасай аласыз.
4. Платформада әдістемелік кешен бар, соның ішінде өзіңіз дайындаған жұмыс дәптерлеріңіз сақталады. Яғни, әрбір дайындаған интерактивті тапсырмаңыз тарау неесе модуль болып бөлек кітапшаларға сақталады.

Осы аталған платформаның жұмыс барысында, яғни практикада қалай қолданатыны бойынша ақпар беріп өтейін. Ең алдымен Coogle Іздеу жүйесіне кіріп liveworksheets платформасының атауын жазасыз. Одан әрі сілтемесі шыққан соң, со бойынша кіріп тіркеліді қажет етеді. Одан әрі платформаның ішінде тапсырмаларды қалай қолдануы бойынша барлық ақпаратттар берілген. Тапсырманың 20 аса түрі бар. Платформаның

тапсырмалары барлық пәндерге қолдануда өте тиімді, әрі оқушылар үшін өте қызықты берілген.

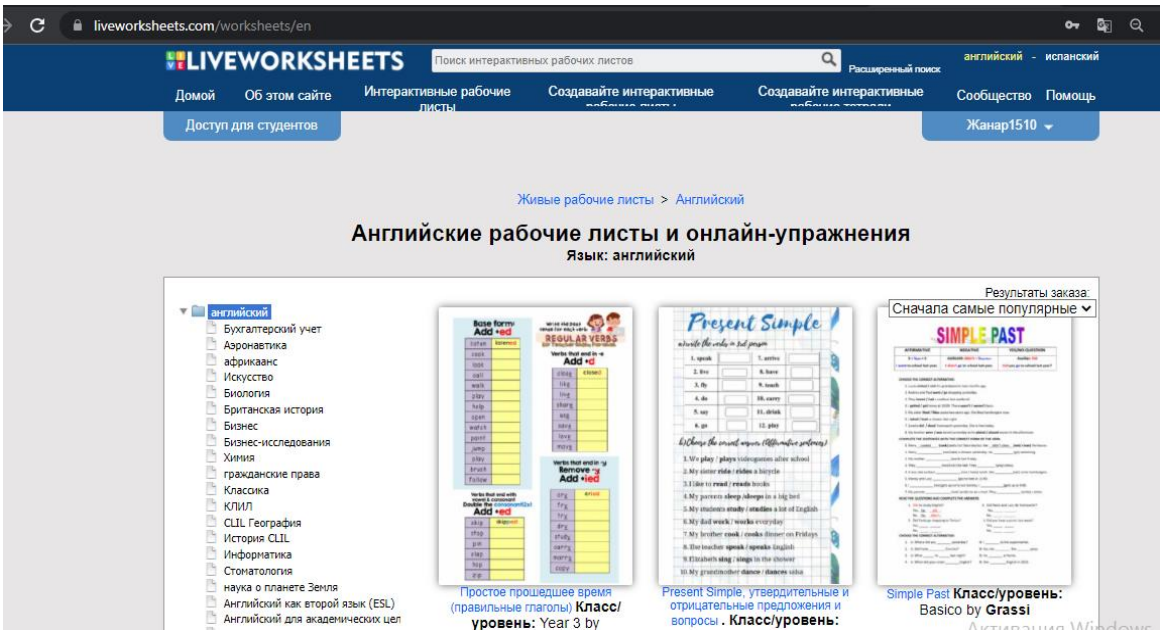

«Get started» немесе «Начать» басырмасын басып, файылды таңдап аласыз. Файлды жұмыс үстеліңізден pdf форматында жүктеп алған соң, upload деген батырмасын басып жүктеу керек.

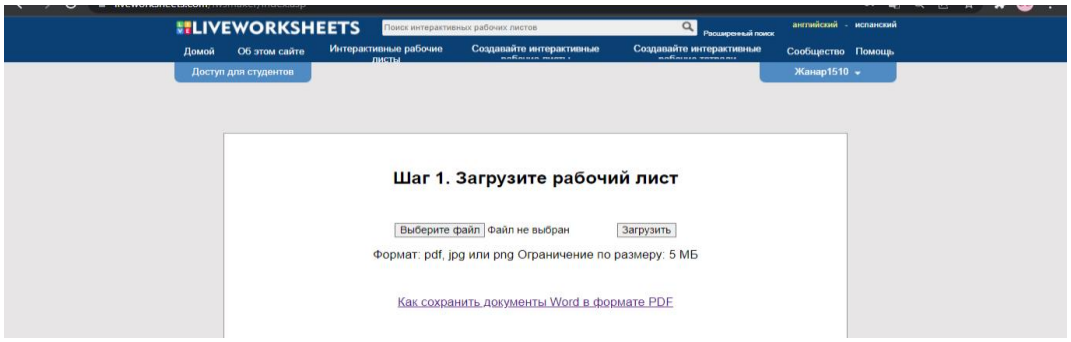

Одан әрі өзіңіздің жасаған тапсырмаңызға сәйкес ұяшықты таңдап сол бойынша өңдеп орналастырасыз. Мысалы, сәйкестендіру тапсырмасын жасайық. Бірінші тапсырманың үстінен тышқанның оң жағын басып белгілеп сол жерге ұяшық жасайсыз.

- Осы суреттегі берілген көрсеткіштер арқылы тапсырманы жасалуын, сақтауын жүзеге асырасыз.

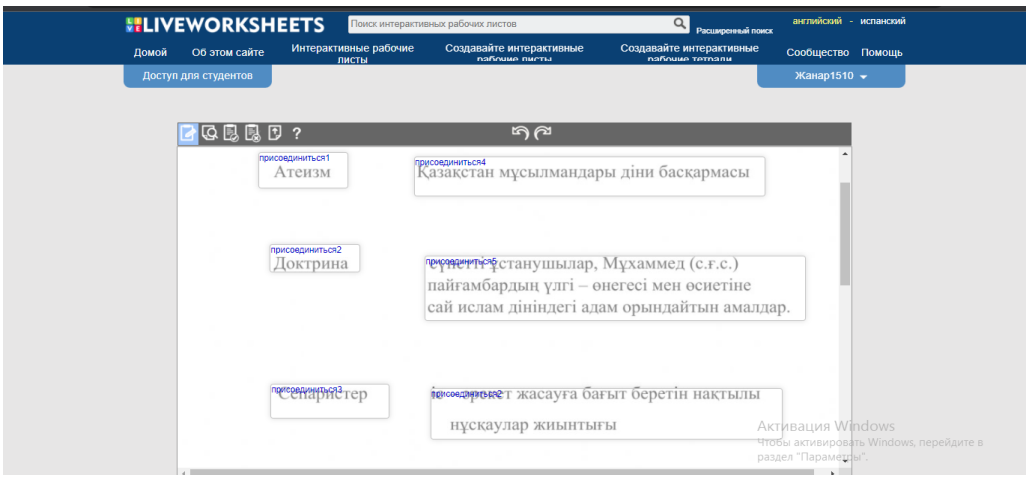

Келесі бағандағы сәйкестену керек ұяшығымен бірдей қылып оны да жазып шығасыз. Мысалы винчестеріміз ол есте сақтау құрылғысы яғни join:2, принтер join:1 деген сияқты.

- Осы бастырманың мүмкіндігімен жасаған тапсырмаңызды тексеріп шығып, - мына бастырманың үстінен басып жасаған тапсырмаңызды сақтайсыз. Одан әрі жұмыс парғыңызға атау беріп, оқушыларға лақтырасыз.

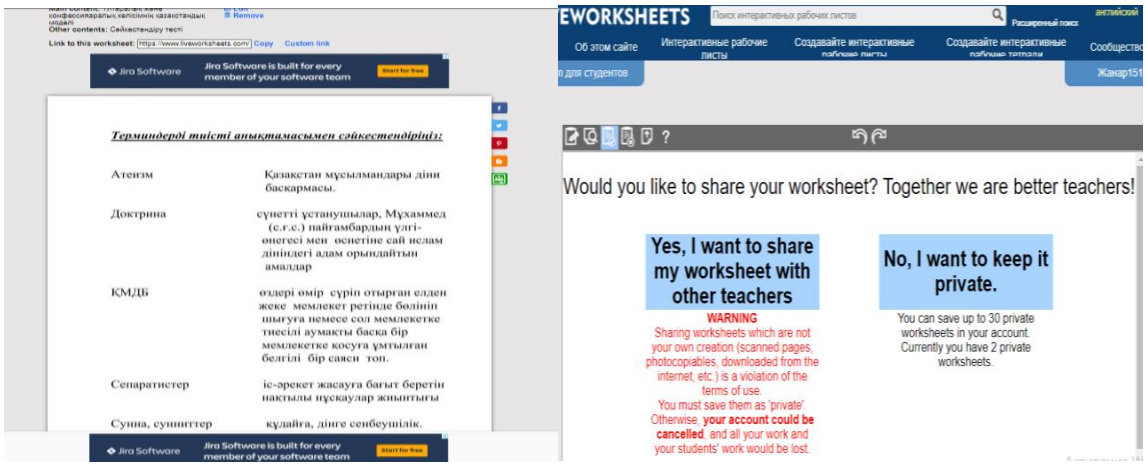

Open worksheet деп парақты ашып орындалуын көруге және осы жердегі Copy батырмасын басып сілтемені алуға болады. Тапсырманы Classroom платформасы арқылы немесе басқа да ватсап, телеграмм т.б. жіберуге болады.

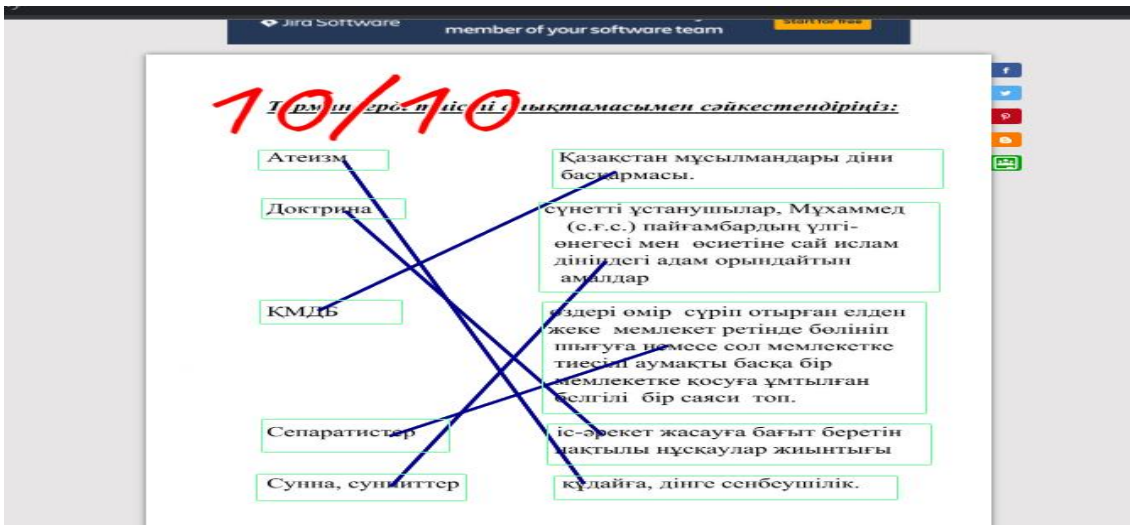

Тапсырманы парақшаға орындаған оқушының жауабы осы суретте берілгендей бірден баллы қойылып шығады.

Қорыта келе, осы платформа арқылы толық бір сынып оқушыларының тапсырманы қалай орындағанын ұтымды уақытпен жүзеге асыра аласыз.

Әдебиеттер:

1. «»Білімді ел» Республикалық білімінің қоғамдық – саяси газеті 2020 ж.
2. Liveworksheets сайты -2020 ж.

Накипбекова Ж. А.
Қарағанды қаласы «Әл-Фараби атындағы мектеп-гимназиясы» КММ

ФИЗИКАНЫ ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕГІ ДИДАКТИКАЛЫҚ ПРИНЦИПТЕРДІ ҚАРАСТЫРУ

Физика мұғалімі оқу процесін ұйымдастыруда, оқыту әдістерін таңдауда мектептердің оқу-тәрбие жұмысының ұзақ уақыттық практикасына негізделіп жасалған жалпы әдістемелік қағидалар болып табылатын, дидактикалық принциптерді басшылыққа алады. Бұл принциптер өз пәнін оқытуда білім беру және тәрбие беру мідеттерін неғұрлым ойдағыдай шешуді қамтамасыз ету үшін мұғалімнің қалай әрекет жасауға тиістілігі туралы нұсқауларды қамтиды. Оқыту принциптері өзара байланысты және өзара шарттас. Мәселен, саналылық принципі ғылымилық және жүйелілік принциптерімен тығыз байланысты. Оқытуда жүйелілік пен ғылымилық болмаса, материалды меңгеруде саналылықтың болуы мүмкін емес. Өз тарапынан материалды сапалы меңгеруге оқытуда көрнекілік принципін жүзеге асыру жәрдемдеседі.

Дидактикалық принциптерді білу қажет, бірақ оқу процесін ойдағыдай ұйымдастыру үшін ол жеткіліксіз. Мұғалімнің тағы да принциптердің әрқайсысын белгілі жағдайларда: оқушылардың жасына,оқу материалының сипатына, белгілі оқу міндетіне және басқа факторларға байланысты қолдана білген жөн. Сондықтан ол барлық пәндерді оқытқанда қолданылады. Оқыту принциптеріне сәйкес оқытуға қойылатын талаптар тұжырымдалады. Оларды орындаған мұғалім өз еңбегінде жақсы табыстарға жетеді.

Ғылымилық принципін жүзеге асыруда мектеп оқушыларын физиканың даму тарихымен таныстыру маңызды рөль атқарады. Мұның өзі оқушыларға ғылымның үздіксіз дамуы туралы, кез келген заң, гипотеза немесе теория табиғат туралы біздің

білімдеріміздің жолындағы белгілі кезең ғана болып табылатыны туралы түсінік беруге мүмкіндік жасайды.

Физика курсын оқытудың ғылымилығы мен тереңдігі елеулі түрде мұғалімнің заңдарды білдіру үшін немесе жалпы қағидалардан салдарлар шығару үшін математикалық аппараты қаншалық толық және дұыс пайдалануымен анықталады. Бұл арада асыра сілтеуге жол бермей, физикалық мәннің математикалық тұжырымдар мен формулалардың қалқасында көрінбей қалуға тиісті еместігін есте ұстау керек. Оқытудағы жүйелілікке физика курсын былайша құру арқылы қол жетеді: бұл жағдайда бүкіл бағдарламалық материалды физика ғылымының ішкі логикасына сәйкес келетін белгілі бір дәйектілікпен оқып үйренеді, сөйтіп, әр фактіні оқып үйрену бұрын оқып үйренілген білімге сүйенеді, сонымен бірге жаңа фактіні оқып үйренуге негіз әзірлейді. Жүйелілік принципі мектеп оқушыларының бойында ғылыми ұғымдардың жүйесін, шеберліктер мен дағдыларды қалыптастыруды талап етеді. Жүйеге түсіру оқушылардың ойлауын дамытуда маңызды роль атқарады. Білімдер мен шеберліктер оқушылардың санасында өзара байланысты ұғымдардың жүйесіне айналғанда ғана, ойлаудың пәрменді аппараты бола алады. Жүйеге түсіру еске сақтауды неғұрлым нәтижелі пайдалануға мүмкіндік жасайды, өйткені ол жекелеген мәліметтер мен фактілерді неғұрлым ірі бірліктерге топтастыру есебінен материалды олардың жекелеген мәліметтер мен фактілердің жиынтығы ретінде еске сақтаудан құтқарады.

Көрнекілік принципі. Оқытуда көрнекілік қолдану оқушылардың физикалық құбылыстарды танып білуінің бірінші кезеңі ретінде «тікелей бақылаумен» қамтамасыз етуді мақсат етеді. Көрнекілік принципін жүзеге асыру материалды сапалы түрде және неғұрлым берік меңгеруге, зейіннің, эстетикалық талғамның дамуына, практикалық дағдыларды қалыптастыуға жәрдемдеседі. Көрнекілік деп жалпы алғанда сезімдік қабылдауды түсінген жөн. Көрнекілікті мұғалімнің сөзімен ұштастырып қолдану бірінші және екінші сигнал системаларын әрекетке келтіреді, материалды неғұрлым берік меңгеруге жәрдемдеседі.

Физиканы оқытқанда көрнекілікке тәжірибелер мен жұмыс жасайтын техникалық модельдерді көрсету, лабораториялық жұмыстарды жолға қою, әртүрлі көрнекі құралдарды қолдану арқылы қол жетеді. Сонымен қатар мұғалімнің тақтаға суреттер мен графиктер салуы, оқушылардың үлестірме материалдар мен жұмыс істеуі де зор маңызға ие. Тәжірибелерді қабылдаған кезде көру және есту түйсіктерін, ал практикалық жұмыстар уақытында басқа да сезімдерді пайдаланады, соның нәтижесінде қабылдау неғұрлым толық және терең болады. Қазіргі кезде ғылыми білімдердің көлемі мен мазмұны өсуде.

Саналылық және белсенділік принципі. Саналылық пен белсенділік приципі-қажетті білімдер мен дағдыларды оқушылар белсенді оқу әрекеті нәтижесінде саналы және терең түрде меңгеретін оқу процесін талап етеді. Оқу мақсатына байланысты физика сабақтарында оқытудағы белсенділік пен саналылықты қамтамасыз ететін әр түрлі тәсілдер мен әдістерді қолданады. Жаңа материалды оқып үйрену кезінде мұғалімнің бейнелі әнгімесі, тәжірибелер көрсету, эвристикалық әнгіме әдісін қолдану, оқушылардың фронталь экспериментті, оқушылардың оқулық пен өзіндік жұмысы осы мақсатқа қызмет істейді.

Білімді берік меңгеру принциі. Білімдер мен дағдыларды берік меңгеру оқытудың аса маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Беріктік принципінің негізінде білімдерді терең де саналы меңгеруді, шеберліктер мен дағдыларға ие болуды талап етушілік жатыр. Еске сақтаудың көлемі, уақытылы орнаған байланыстардың көп түрлілігімен анықталады. Ал еске сақтаудың жылдамдығы-сол байланыстардың орнау жылдамдығына, еске сақтаудың беріктігі мен мықтылығы-олардың диференциясына тікелей байланысты.

Тексерудің оқытушы функциясының мазмұнын, физика оқу пәніне қатысты толығырақ қарастырайық.

1. Оқушының логикалық ойлауын дамытуда тексерудің маңызы өте зор, сондықтан оны мұғалім өз қызметінде пайдалануы қажет. Логикалық ойлауды дамыту төмендегі жалпы ойлау қызметтерін (әрекеттерін) қалыптастыруды қамтиды: салыстыру, жалпылау, абстракциялау, бөлу, анализ және синтез, индукция және дедукция, үрдістер мен құбылыстардағы себеп-салдарлық байланысты анықтау икемділігі. Физиканы оқытуда оның ішінде тексеру үрдісінде, оқушылардың ойлау қабілетін дамытуға үлкен мүмкіндіктер бар. Классикалық логикаға сәйкес, пікірталас – жай және күрделі болып екіге бөлінеді. Жай пікір-құрамынан өзге пікірді бөліп қалыптастауға болмайтын пікір. Ал бөлініп алып тасталынатын болса, онда ол – күрделі пікір. Жай пікір мен күрделі пікір арасындағы айырмашылық өте ерте замандардан белсенді таңдалып келеді. Сонымен, пікірде құбылыстар мен белгілер, түрлі жағдайдағы іс-әрекеттер, құбылыстар, ахуалдар арасындағы қарым-қатынастар, байланыстар көрсетіледі.
2. Тексеру үрдісіне оқушылардың ойлау әрекеттерінің «техникалық» тәсілдерін дамытуға үлкен мүмкіндіктер туады. Мысалы,білімін тексеруге даярлық кезеңде оқушылар мұғалімнің ұсынысымен жауаптың жоспарын ойластырады және жауап беру кезінде қолданады. Бұл кезде оқушы мәтіндегі негізгі мәселені бөліп алады,оны жүйелейді, яғни белгілі ретке келтіреді.
3. Білім мен икемділікті тексеру оқушының сөйлеу қабілетін дамытуға ықпал етеді.Осы мақсатта мұғалім оқушыдан жауап беру кезінде мәтінді «өз сөзімен» жеткізуді талап етуі қажет.
4. Қайталап сұрау кезінде тақырыптың мазмұны мен мәні терең және кеңірек ашылатын болғандықтан, тексеру оқушылардың білімін тереңдетеді. Білім мен икемділікті тексеру оқушылардың оқыған мәтіннің мәнін түсінуге ықпалын тигізеді, бұл кезде білімнің жана жақтары ашылады, олар толығады, нәтижесінде білім берік және мағыналы болады да, оқушының сеніміне айналады.
5. Білім мен икемділікті тексеру кезінде оқу мәтіні бірнеше қайталанатындықтан, ол әртүрлі көзқарас тұрғысынан қарастырылатындықтан білім мен икемділікті бекітуге әкеледі.
6. Білім мен икемділікті тексеру оқушылардың қателерін жөндеуге мүмкіндіктер туғызады.

Физика бағдарламалары мен тұрақты оқулықтардың талаптарына сәйкес VII-XI сыныптарда физиканы оқытуда төмендегі тексеру деңгейлері ұсынылады:
I деңгей. Бұл төменгі деңгейде бағдарламаларға сәйкес жекеленген білім және икемділіктерді тікелей еске сақтау ұсынылады. Бұл негізінен оқушылардың есте сақтау қабілетіне негізделеді.

Бұл деңгейге жеткенде оқушыларда төмендегі білім мен икемділіктер қалыптасады:
1. Ауызша немесе жазбаша физикалық құбылыстарды сипаттау (суреттеу).
2. Физика тарихынан жекелеген фактілерді білу.
3. Қондырғылардың аттарын және олардың қолданылуын білу.
4. Физикалық шамалардың белгіленуін білу.
5. Қондырғылардың шартты белгіленуін білу, оларды сала білу және схемалар мен сызбалардан таба білу.

Бұл деңгейге сәйкес білім және икемділіктерін тексеру үшін жекелеген білім және икемділіктерді анықтайтын репродуктивті түрдегі тапсырмалар ұсынылады. Бірінші деңгейде білімді тексеру «Kahoot» технологиясы арқылы оңай іске асырылады.
II-деңгейге жеткенде оқушыларда мынандай білім мен икемділіктер қалыптасады:
1. Қарастырылып отырған құбылыс негізінде жатқан теорияны білу.
2. Физикалық заңдардың тұжырымын білу және түсіну, олардың математикалық өрнегін жаза білу.
3. Физикалық шамалардың анықтамаларын білу және түсіну.
4. Физикалық шамалардың өлшем бірліктерін, олардың анықтамаларын білу.

5. Қондырғылардың жұмыс істеу принципін, олардың өлшеу шегін анықтауды, олармен өлшеуді білу.

Бұл деңгейде білімді тексеру үшін тек еске ұстау қабілетіне емес , оқушылардың ойлауы негізінде орындалатын тапсырмалар ұсынылады.

III-деңгей оқытудың соңғы мақсатын іске асырады: Белгілі өрнектерді қолданып, есептеулер жүргізу икемділіктері болу.

1. Физиканың кейбір жеке тарауларының даму тарихы туралы түсініктерінің болуы.
2. Ойлау қызметіндегі техникалық тәсілдердің қалыптасқандығы: кітап оқи білу, қажетті ақпаратты табу, жауаптың жоспарын жасау т.б.

III деңгейге сәйкес білімді тексеру мағыналы әрекеттерді, ойлау тәсілдерін білуді және оларды қолдана білуді қажет ететін тапсырмаларды орындау арқылы жүргізіледі.

Деңгейлік тапсырмаларды әрбір оқушыға жеке үлестірмелі материал ретінде ұсынған дұрыс, себебі оқушылардың қабілеттері толық ашылып, өз ойын тиянақты түрде жинақтап, жауап беруіне мол мүмкіндік туады. Нәтижені «Kahoot» технологиясы арқылы тексеру қолайлы, бұл кезде уақыт үнемделеді және оқушылардың білім деңгейі бірден бағаланады, нәтиже айқын экранда көрсетіледі. Қазіргі таңда бұл технология оқушылардың қызығушылығын тудырып, сабақтың сапасын жақсартуға оң әсер етіп отыр.

Дидактика әрі теориялық, әрі қолданбалы ғылым болғандықтан ғылыми-теориялық және қолданбалы қызметтер орындайды. Дидактиканың ғылыми-теориялық қызметі: білім беру мен оқыту процестерінің мәні мен заңдылықтарын, мазмұнын, принциптерін, ұйымдастыру формалары мен әдістерін зерттеу.

Әдебиеттер:

1. Жүсіпқалиева Ғ.К., Жумашева А.А. Мектепте физика курсын оқытудың теориясы мен әдістемесі. 2012.
2. Құдайқұлов М., Жаңабергенов Д. Орта мектепте физиканы оқыту әдістемесі. 1998.

Нәжмәдин М.Е., Болатбекова А.Б.
ШЛ №101, г.Караганда

ОҚУШЫЛАР МЕН ОҚЫТУШЫЛАРДЫҢ ЦИФРЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ

Қазіргі кезде мұғалімдерге және олар қолданатын білім беру технологияларына жаңа талаптар қоюда. Қазіргі уақытта заманауи білім беру технологияларын дамытуға ықпал ететін педагогтардың біліктілігін арттырудың инновациялық бағдарламаларын жүзеге асыру өзекті болып табылады.

Әрине, цифрлық құзіреттіліктер біздің заманымызда маңызды болып табылатын XXI ғасыр дағдылары болып табылады, өйткені цифрлық қоғамда дамуға, өсуге және инновацияларға қатысуға мүмкіндік бар.

Цифрлық сауаттылық адам өз бетімен иеленетін қасиет емес. Бұл цифрлық қоғамда өмір сүруге қажетті білім, дағдылар мен қағидаттар жүйесі, оның қалыптасуы мен дамуы саналы және басқарылатын болуы керек, тек осы жағдайда ғана цифрландырудың басты мақсатына – адамдардың өмір сүру сапасын жақсартуға қол жеткізуге болады.

Мұғалімнің цифрлық құзыреттіліктері – бұл ақпаратты өңдеуге және еңбекке, оқуға, әлеуметтенуге және бар мүмкіндіктерді кеңейтуге қажетті білім алуға байланысты мәселелерді қою және шешу процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды, цифрлық медианы пайдалану дағдылары мен дағдыларының жиынтығы. Цифрлық платформалар – білім беру стратегиясын түсіну жолындағы құрал.

Білім беру барысында келесі цифрлық платформаларды қолдану, жұмсақ дағдыларды дамытуға көмектеседі: топта жұмыс істеу, сыни тұрғыдан ойлау және өз көзқарасын білдіру және т.б.:

Concept Draw — ақыл-ой карталарын, презентацияларды, ми шабуылын, идеяларды және жұмысты жоспарлауды жасауға арналған бағдарламалық құрал. Ми карталары ақпаратты қабылдау және жеткізу үшін идеяларды неғұрлым ыңғайлы түрде ұсынуға мүмкіндік береді.

PowToon – анимациялық бейне презентацияларды жасауға арналған қосымша ақылы мүмкіндіктері бар тегін онлайн қызметі. Мультфильмнің кейіпкерлерін пайдалануға болады. Дайын жобаларды MP4 форматында сақтауға болады. Бірақ қызмет тек ағылшын тілінде қолжетімді.

GoAnimate — презентацияңызды толыққанды анимациялық фильмге айналдыруға көмектесетін қызмет. Үлгілердің, әсерлердің, фонның және кеңестердің кең дерекқоры. Тегін нұсқасы бар болғаны 14 күн.

Sparkol VideoScribe - өте жылдам және кәсіби түрде тартымды анимациялық бейнелерді жасауға мүмкіндік беретін тамаша бағдарлама. Бұл бағдарлама арқылы оқу бейнелерін, оқу материалдарын, логотиптерді, әртүрлі оқиғаларды жасау өте ыңғайлы, сонымен қатар өзіңіздің мәтіндік немесе аудио файлдарыңызды қосуға болады. Бағдарлама тегін. Дайын үлгілердің үлкен дерекқоры суретшінің немесе дизайнердің дағдыларынсыз түпнұсқа анимация жасауға мүмкіндік береді. Бірақ бұл ағылшын және испан тілдерінде.

Animaker – студиялық сапалы анимациялық бейнелерді жасауға арналған онлайн бағдарлама. Онда анимациялық элементтердің кең кітапханасы бар. Әрбір мұндай элементтің өзіндік визуалды әсері және кірістірілген қозғалыс мүмкіндіктері бар, бұл алдын ала дайындықсыз және тәжірибесіз жоғары сапалы анимация жасауға мүмкіндік береді. Animaker көмегімен 2D және 3D анимацияларын, инфографика және бейне инфографикасын жасауға болады. Сондай-ақ платформада типография мен мәтіндік дизайн құралдарының кең ауқымы бар. Бұл Интернетке қосылған кез келген компьютерден әлемнің кез келген жерінде жобаларыңызбен жұмыс істеуге мүмкіндік беретін бұлттық қызмет.

LearningApps — әртүрлі қиындық деңгейлерінің интерактивті тапсырмаларын жасауға арналған қолданба: викториналар, кроссвордтар, басқатырғыштар және ойындар. Жұмыс автоматты түрде тексеріледі. Мұнда сіз көптеген әртүрлі шаблондарды таба аласыз, дайын материалдардың кітапханасы бар.

Study Stack - оның көмегімен дидактикалық материалдың әртүрлі түрлерін жасауға болады. Сервис ақпаратты сақтауға арналған электрондық карталарды жасауға арналған: жаңа терминдер, шетел сөздері, оқиғалардың күндері. Сервисте карталар жиынтығынан әртүрлі тапсырмаларды, мысалы, кроссвордты немесе тестті құру мүмкіндігі бар.

ProProfs – пайдаланушыларға электронды оқулықтар, сауалнамалар, викториналар және флэш-карталар жасау үшін тегін сервисті ұсынады. Сіз жасаған кез келген сауалнаманы, викторинаны немесе флэшкарталар жинағын блогыңызға немесе веб-сайтыңызға енгізуге болады.

Wrike – онлайн корпоративтік ынтымақтастық және жобаларды басқару қызметі. Ол пайдаланушыларға жобаларды жоспарлауға, олардың кестесін қадағалауға және топпен өзара әрекеттесуге мүмкіндік береді.

Movavi — бейне өңдеу және өңдеуге арналған ортақ компьютерлік бағдарлама, бейне редакторы.

VitaLMS — жекелендірілген оқу жоспарларын жасайтын қуатты бағалау құралдары және бейімделу логикасымен біріктірілген аудио, бейне және анимацияны пайдаланып мазмұнды оқытуға арналған мультимедиялық оқыту ақпаратын басқару жүйесі. Интерактивті оқытудан басқа, қуатты басқару жүйесі студенттер мен мұғалімнің кері

байланысын қамтамасыз етеді, олар бірге қуатты «аралас оқыту» ортасын қамтамасыз ететін баспа материалдарымен толықтырылады.

Google Forms – тесттер, сауалнамалар, дауыс беру, викториналар, онлайн квесттер жасауға арналған құрал. Тесттерде автоматты тексеру бар. Тапсырмаларды иллюстрациялар мен бейнелер негізінде жасауға болады. Тесттер әртүрлі жауап түрлері бар нұсқаларды пайдаланады. Мұғалім оқушылардың тапсырмаларды орындауы туралы толық ақпарат алады.

Wizer қолданбасын педагогтар «Төңкерілген сабақ», «Формативті бағалау», «Біріктірілген оқыту» (интерактивті тәжірибе немесе үй тапсырмасының жұмыс парақтары, қорытынды бағалау формалары, сауалнамалар және кері байланыс нысандары) үшін ресурстар жасау үшін пайдалана алады. Сервистің мүмкіндіктері тапсырмалар түрлерінің кең ауқымын жылдам жасауға мүмкіндік береді: ашық сұрақтар, бірнеше таңдау жауаптары, сәйкестендіру, сәйкестендіру, ретке келтіру, мәтіндегі бос орындарды толтыру, суретке, кестелерге түсініктемелерді толтыру, аудиожазба.

Canva - презентацияларды, постерлерді, бір беттік құжаттарды және әлеуметтік желідегі жазбаларды жасауға көмектеседі. Онда онлайн және баспада пайдалануға арналған тегін логотип пен белгіше үлгілерінің үлкен галереясы бар. Қарапайым веб-беттерді, құттықтау хаттарын, слайд-презентацияларды жасауға болады.

AudaCity - бұл музыкалық файлдарды жазу және өңдеуде таптырмас көмекші ретінде қызмет ететін тегін және ашық бастапқы дыбыстық бағдарлама, ол кәсіпқойларға да, әуесқойларға да сәйкес келеді.

StoryVisualizer - қолданба білім алушылар өз оқиғаларын жазуға және ұсынуға мүмкіндік береді. Камераны пайдалана отырып, білім алушылар өздерінің жасаған оқиғаларының кескіндерін жасап, оларды қолданбаға импорттай алады. Қолданба пайдаланушыларға алдын ала жазылған әр түрлі әңгіме үлгілерінің арасынан таңдауға немесе өздерін жасауға мүмкіндік береді.

Online Test Pad – бұл онлайн тестілеуді құру және өткізудің барлық мәселелерін шешетін, нәтижелерді есептеу үшін кез келген логикасы бар онлайн тест құруға мүмкіндік беретін тегін онлайн тест конструкторы: бір таңдау, көп таңдау, нөмірді енгізу, мәтін енгізу, еркін пішін жауап, реттілік, сәйкестендіру, бос орындарды толтыру, интерактивті диктант, тізбекті шығарып тастау, жүгірткі, файлды жүктеу, қызметтік мәтін.

Kahoot! және ***Quizizz***, оқытуды ойынға айналдыратын қызметтер. Мұнда сіз викториналар мен сауалнамаларды, сондай-ақ білім беру квесттерін жасай аласыз. Тесттерді сабақтан тыс уақытта өткізуге болады. Барлық басқару элементтері ағылшын тілінде. Сабақ барысында қолданған, негізгі мектеп оқушыларының қызығушылығын оятуға үлкен көмек көрсетеді.

QR кодтары бар карталарды пайдалану технологиясымен ***Plickers*** қызметі.

Сабақ уақыты – пайдалану оңай және тиімді формативті бағалау құралы.

Quizlet - оқу дағдыларын қайталауға, бекітуге және дамытуға көмектесетін флэш-карталардан бастап дидактикалық ойындарға дейін әртүрлі дидактикалық тапсырмаларды құрастыруға арналған қызмет.

Google Classroom - виртуалды сыныпты басқару жүйесі. Мұнда тапсырмаларды шығаруға және бақылауды жүзеге асыруға, толыққанды онлайн курстар мен топтық жобаларды жасауға болады.

Аталған платформаларды қолдана отырып, «№101 мектеп – лицейі» КММ оқушылары мен оқытушыларына өткізілген тәжірибе келесідей нәтиже берді:

«Интербелсенді әдістер қолданылған сабақтардан қандай әсер алдыңыз?»

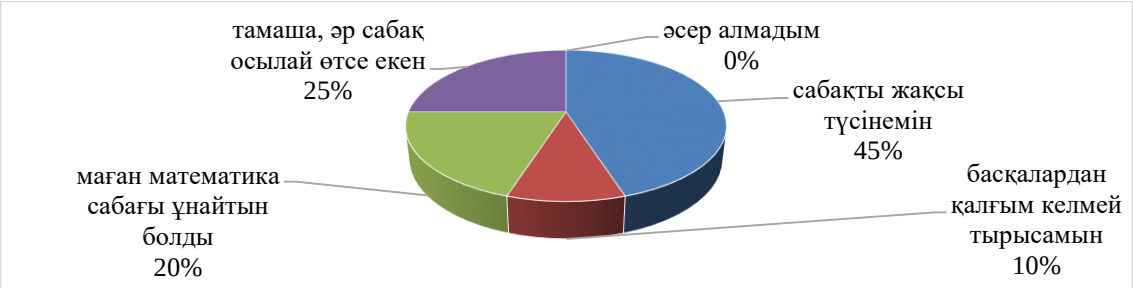

Диаграмма1. Оқушылардан алынған сауалнама нәтижесі.

Сіз өз пәніңізді оқыту барысында сандық платформаларды қолданудың тиімділігін байқадыңыз ба?

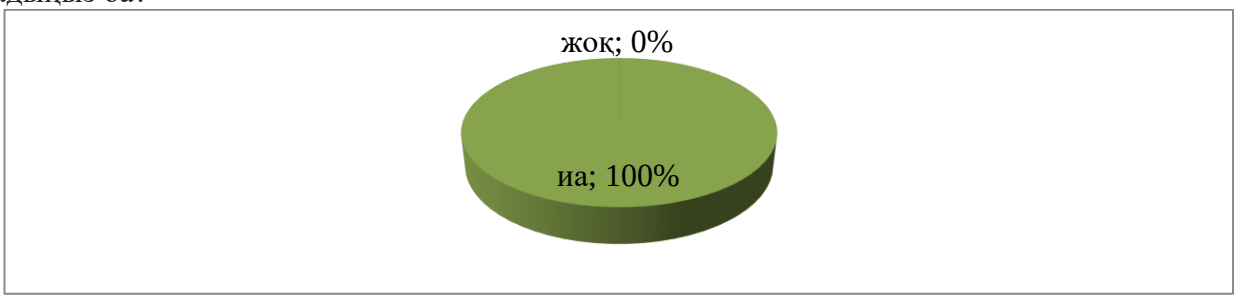

Диаграмма 2.Оқытушылардан алынған сауалнама нәтижесі.

Қорыта айтатын болсақ, біз пәндік ақпараттық – білім беру ортасын құру үшін әртүрлі цифрлық құралдарды қарастырдық. Білім беру барысында педагогтар жоғарыда аталған платформаларды қолдана отырып, сонымен қатар Google-дискідегі құжаттармен бірлесіп жұмыс істеу дағдыларын, LearningApps сервисіндегі интерактивті тапсырмаларды пайдалана отырып, топта, Zoom сессия залдарында бірлескен жұмысты ұйымдастыру кезінде жоғарғы нәтижеге жетуге мүмкіндіктер алады. Осылайша, мұғалімнің цифрлық құзыреттілігі – бұл ақпаратты өңдеуге және жұмыс істеуге, оқытуға, әлеуметтендіруге және қол жетімді мүмкіндіктерді кеңейтуге қажетті білім алуға байланысты мәселелерді шешуде ақпараттық және коммуникациялық технологияларды, сандық медианы қолданып, цифрлық қоғамда дамуға, өсуге және инновацияларға қатысуға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

1. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновациялық оқыту әдістері немесе қалай қызықты оқытуға болады (Инновационные методы обучения, или Как интересно преподавать): Оқу құралы. 5-басылым. Алматы, 2012, 341 б.
2. Тимофеева Н.М. Цифровая грамотность как компонент жизненных навыков. Журнал «Психология, социология и педагогика» № 7 (46) Июль 2015
3. Шариков А.В. О четырехкомпонентной модели цифровой грамотности. Журнал исследований социальной политики. 2016. Т. 14. № 1, 87-98б.

Никулина Л.А.
КГУ «ОШ имени Ю.Н. Павлова», г.Караганда

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ ЧЕРЕЗ ПРАКТИЧЕСКИЕ ЗАДАНИЯ НА УРОКАХ ХИМИИ.

Каждый продуктивный урок должен развивать функциональную грамотность учащихся, так как это важная способность человека решать не всегда стандартные жизненные задачи в различных сферах жизни и деятельности. К сожалению, именно с формированием естественнонаучной грамотности большинство учащихся справляется не

очень хорошо, трудности вызывают практико-ориентированные задания, в которых условие представлено в нестандартной форме, требующее проведения анализа и интерпретацию данных.

Новые знания лучше воспринимаются тогда, когда учащиеся хорошо понимают стоящие перед ними задачи и проявляют интерес к предстоящей работе. Когда изучаемый вопрос, актуален и современен. При постановке целей и задач всегда нужно учитывать потребность учеников в проявлении самостоятельности, стремление к самоутверждению, жажду познания нового. Поэтому именно активизация познавательной деятельности способствует развитию познавательного интереса.

В своей работе, для развития навыков функциональной грамотности и повышения интереса к предмету химии я использую разнообразные формы практико-ориентированных заданий. Но наибольший интерес и активность обучающихся вызывают уроки, на которых ученики решают проблемы и отвечают на жизненно важные вопросы, в ходе выполнения химического эксперимента на практических работах и лабораторных опытах. Такие уроки позволяют развивать мыслительные, логические, аналитические навыки.

Хочу проанализировать возможности внедрения в практическую часть химии экспериментальных задач, целью которых является формирование функциональной грамотности.

Задание, которое первоначально, составлялось для самостоятельной работы и носило теоретический характер, было переработано для практичес-кой работы. В задании обсуждался вопрос о составе и свойствах очень популярного у молодежи напитка «Пепси-кола».

Пепси-кола - безалкогольный газированный напиток, который придумали в США в конце XIX века. Напиток создавали как средство для оздоровления желудка и придания бодрости. Его основными ингредиентами были пепсин, экстракт орехов колы, газированная вода. Сейчас пепси-колу производят из газированной воды, кукурузного сиропа, красителя, сахара, фосфорной кислоты, кофеина, натуральных ароматизаторов.

На основе анализа химического состава напитка были сформулированы задания, которые имели следующее содержание:

I. Одним из компонентов напитка является кислота.

1. Вывести формулу кислоты, если в ее состав входит 3,06% водорода, 31,63% фосфора и 65,31% кислорода
2. Охарактеризовать эту кислоту с позиции: а) основности; б) содержания кислорода; в) силы электролита; г) летучести.
3. Составить уравнения ступенчатой диссоциации кислоты и назвать полученные анионы.
4. Благодаря наличию этой кислоты в составе напитка, Пепси-колу можно использовать для удаления накипи в чайнике. Какие химические реакции протекают при этом процессе. Составить уравнения реакций.

После разработки теоретического задания возникла идея провести практическую работу по исследованию состава и свойств Пепси-колы. Целью работы было выяснение состава напитка на основе анализа этикетки, исследование характера среды напитка и сравнение его с другими пищевыми напитками с использованием pH-метра, доказательство кислотного характера напитка, на основе взаимодействия его с ржавчиной и накипью. И вот, какие задания, я предложила учащимся на практической работе.

«Изучение химического состава и свойств напитка Пепси-кола».

1. Определение состава напитка

Исследуя информацию, обозначенную на этикетке «Пепси-кола», установить состав напитка.

2. Определение pH напитка

Используя pH метр определить значение водородного показателя напитка. Определить pH у соляной кислоты различной концентрации. Сравнить pH напитка и соляной кислотой. Сделать вывод о кислотно-основных характеристиках напитка. Данный опыт будет более эффектным, если для определения pH использовать различные напитки, например, молоко, питьевой йогурт, минеральную воду, кефир.

3. Действие напитка на ржавчину

В термостойкую колбу, поместить ржавые железные изделия, залить напитком и довести до кипения. Сделать вывод о действии напитка на ржавчину, составить возможные уравнения реакций, протекающие при этом. Данный опыт, еще раз, убедит ребят в кислотных свойствах колы.

После выполнения работы, учащиеся сформулировали вывод, в котором отметили, что наибольший вред и опасность для организма, представляет ортофосфорная кислота, находящаяся в составе напитка, которая обуславливает ярко выраженный кислотный характер среды, приближенный к раствору соляной кислоты. Такая среда, может вызывать нарушение кислотно-щелочного баланса организма и привести к заболеваниям желудочно-кишечного тракта. Высокое содержание сахара, также может вызвать изменение уровня инсулина в крови.

Использование таких работ приводит к более прочному усвоению информации, к формированию мышления высокого уровня, так как возникают ассоциации с конкретными действиями и событиями. Учащихся увлекает сам процесс поиска путей решения задач. Они получают возможность развивать логическое и ассоциативное мышление.

Систематически выполняя подобные задания, у учащихся вырабатываются умения формулировать, обосновывать и доказывать суждения, тем самым развивается логическое мышление, воспитывается умение действовать по заданному алгоритму и конструировать новые.

Результатом учебной деятельности является показатель качества знаний.

Результаты суммативных работ показали, что качество знаний у учащихся на 4% выше во второй четверти, где при проведении формативного оценивания регулярно использовались задания на развитие функциональной грамотности. Частое применение таких задач, развивающих функциональную грамотность, обеспечивает повышение интереса учащихся к учебной деятельности, формирование положительной мотивации на уроках, развитие у учащихся качеств, необходимых для жизни в современном обществе и осуществлению практического взаимодействия с объектами природы, производства, быта.

Таким образом, в ходе решения задач практико-ориентированного направления на уроках химии, развиваются творческая и прикладная стороны мышления.

Литература:

1. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020-2025 годы.
Постановление Правительства Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года № 988. http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000988
2. Блинов В.И. Как реализовать компетентностный подход на уроке и во внеурочной деятельности: практическое пособие /В.И. Блинов ,И.С. Сергеев.-М.:АРКТИ,2007
3.Руководство для учителя. с.163 // АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» 2012г.
4.Загвоздкин, В. К. Традиционные и современные формы оценки учителя и их эффективность. //http://centrobrrostov.ru
5.Пинская, М.А. Формирующее оценивание: оценивание для обучения. Практическое руководство для учителей.
6. Методы оценивания в классе // http://edugalaxy.intel.ru
7.Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012-2016гг.
8. Коханец А.И. Качество образования в Республике Казахстан: технология переориентации на результаты, Алматы - Астана, 2004 г.

Семенюк Н.В., Новожилова И.П.
КГУ «ОШ №91», г. Караганда

«LESSON STUDY, КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ СПОСОБ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОЛЛЕКТИВА»

Важнейшей задачей развития современного образования в мире является формирование у обучающихся умений учиться, умений самостоятельной когнитивной деятельности с использованием современных и перспективных средств информационных технологий и научных достижений человечества.

Путь к нововведениям очень тернист. Необходимо изменить не только парадигму обучения, но и образ мышления самого учителя. Инновации сами по себе не будут выбирать новые стратегии и подходы к обучению, не возникают, они являются результатом научных поисков, передового педагогического опыта отдельных учителей и целых коллективов [Сластенин В.]. Этот процесс не может быть стихийным, он нуждается в управлении. При всем многообразии технологий обучения: дидактических, компьютерных, проблемных, модульных и других — реализация ведущих педагогических функций остается за учителем. С внедрением в учебно-воспитательный процесс современных технологий учителя все более осваивают функции консультанта, советчика, воспитателя. Это требует от них специальной психолого-педагогической подготовки, так как в профессиональной деятельности учителя реализуются не только специальные, предметные знания, но и современные знания в области педагогики и психологии, технологии обучения и воспитания [Руководство для учителя с.130].

Важно помнить, что обязательным условием развития профессионального мастерства является понимание, анализ и размышление над тем, что мы делаем. Необходимо учиться не только на своей практике, но и на практике своих коллег.

Данную возможность нам предоставляет Lesson Study или «Урок - исследование», который имеет корни японской начальной школы, где широко распространено профессиональное развитие практики. Работая в небольшой группе, учителя сотрудничают друг с другом, совместно обсуждают цели обучения, планируют фактически урок (так называемый "урок исследования»), чтобы наблюдать, как это работает на практике, а затем пересмотреть и доложить о результатах для того, чтобы другие учителя могли извлечь из этого пользу. В настоящее время данная методика

успешно используется в Великобритании и Японии для повышения качества образовательного процесса.

Целью данного исследования является помощь учителю в сотрудничестве для систематического улучшения обучения и уменьшения изоляции учителя, если она может быть устойчивой в течение долгого времени. Это исследование изучает альтернативный подход, использование в учебном процессе урока с профессиональным развитием, чтобы изменить культуру обучения. Урок – исследование предлагает способы сотрудничества и разработки уроков для рассмотрения успешной стратегии обучения и содействует размышлению учителей о качестве своего преподавания по отношению к отдельным учащимся.

В 2019-2020 учебном году была создана творческая группа, в состав которой вошли руководители методических объединений и учителя, прошедшие обучение по 3 (базовому) уровню. Для полного понимания всеми участниками того, как должно проводиться Lesson Study, нами была подготовлена презентация по этому подходу и проведено первое заседание с группой развития. На этом же заседании мы запланировали проведение уроков с подходом Lesson study на предстоящий учебный год, но только в одном 8Б классе, для того чтобы отследить динамику улучшения или же ухудшения учебной деятельности обучающихся данного класса, так как качество знаний в этом классе было ниже, чем в другом 8. Поэтому необходимо было создать благоприятную среду для обучающихся с целью повышения качества знаний. Всего было запланировано 4 урока, которые и были проведены. Взяли мы также разные предметы, в зависимости от степени сложности его изучения и проявления интереса детей к тому или иному предмету. Таким образом, были запланированы уроки по физике, истории Казахстана, математике и русской литературе. Все учителя, преподающие эти предметы с разным стажем работы, соответственно и настрой к Lesson Study у них был разный.

Перед каждым уроком группой развития разрабатывался план, по которому работал учитель. По окончании группа развития собиралась за «круглым столом для обсуждения». Но обсуждалась не работа учителя, а степень и качество участия в учебном процессе учеников, определение их зоны комфорта на уроке. Конечно же, в конце вырабатывались определенные критерии работы с этими учениками, которые были изложены в «Рекомендации работы с обучающимися 8Б класса». С учащимися было проведено анкетирование с целью выявления атмосферы в классном коллективе. Из результата анкетирования выявилось, что уровень мотивации к обучению в классе ниже среднего, иногда возникали конфликты из-за непонимания между ребятами. Поэтому необходимо было понаблюдать за психологической атмосферой в классе. Задачами исследования стали создать условия, способствующие повышению интереса к учению через организацию работы в группах и дать возможность развитию мыслительной деятельности каждого ученика в процессе обучения через оценивание для обучения. Были определены 3 исследуемых ученика: отличника учебы, ученик со средними способностями и ученик с низкой мотивацией по всем предметам (причем хочется отметить, что определение ребят на эти три группы может варьироваться попредметно, т.е. на одном предмете ученик может относиться к группе А, а на другом к другой- к В или С) и группа составила ожидаемые результаты для этих учащихся:

- ✓ ученик группы С – выполнит роль тьютера в группе, будет принимать активное участие на всех этапах урока, аргументированно выскажет свою мысль, даст оценку работы своей группы и своей работе;
- ✓ ученик группы В – сможет рассуждать по теме, предложит свою точку зрения, самостоятельно выполнит задания, оценит свою работу и работу своей группы;
- ✓ ученик группы А – примет участие в обсуждении, выполнит задания вместе с группой, сможет оценить свою работу.

Было составлено расписание уроков проведения Lesson Study. Проанализировав первый урок, прослушав «голоса учеников», мнения учителей, изучив пожелания

учащимся и учителей, составили план 2-го урока. Обсудив, решили внести в урок следующие подходы: мотивация к учебной деятельности, групповая работа, творческие задания, применение ИКТ, стратегию «Жигсо», самооценку, критериальное оценивание и рефлексию.

Планирование третьего урока было сделано на основе исследования слабых сторон и усиления сильных сторон, учитывая при этом мнения учителей и «голос учащихся», изучив пожелания учащимся и учителю. Творческая группа решила внести в урок следующие изменения: психологический настрой, обсуждение домашней работы, мозговой штурм, прием «Ромашка Блума», групповая работа, «Двойной дневник», задания творческого характера, лингвистическая игра, самооценка, оценивание по критериям и рефлексию.

После проведения третьего урока было проведено интервьюирование обучающихся 8 класса, по результатам которого выяснилось, что данная форма работы с детьми приучает их к ответственности, учит собранности, самостоятельности, а главное – оцениванию себя и своих одноклассников.

При планировании четвертого урока нами были учтены все слабые стороны предыдущих уроков, включены больше заданий на развитие самостоятельности, на развитие мышления, творчества. Наблюдения над 3-мя исследуемыми учениками позволили выявить много важных моментов. А именно, учащиеся научились работать в группе, прислушиваться к мнениям товарищей, оценивать работу своих одноклассников и себя. Мы дали возможность развитию мыслительной деятельности учащихся на уроке, создали коллаборативную среду в классе, выявили лидеров, ранее незаметных.

Проведенное анкетирование обучающихся в феврале и их интервьюирование в мае показало положительную динамику изменений. В своей рефлексии они говорили о том, что после проведения таких уроков у них улучшилась дисциплина, появился интерес к предметам и повысилась мотивация к учению. Ребята пожелали, чтобы на следующий год эта практика имела продолжение и проходила чаще.

На всех уроках учащиеся были объединены в группы, сотрудничество которых основано на взаимном уважении, выявлении способностей и определения личного вклада каждого члена группы.

В конце третьего занятия, провели анкету на проверку готовности учащихся работать в группе. В анкетирование приняли участие все 13 учащихся.

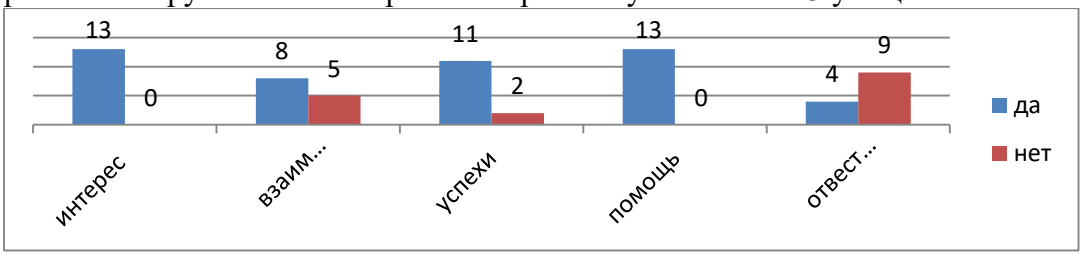

Пять учащихся считают, что обучиться чему-нибудь у одноклассников невозможно, 9 учеников не были готовы принять на себя ответственность за успехи и неудачи товарищей в группе. К сожалению, двух обучающихся не интересуют успехи других.

Для выявления познавательного интереса была применена методика "Познавательного интереса", целью которой является установление характера и силы познавательного интереса на уроках.

Срез / Вопрос	Уровень познавательного интереса		
	I	II	III
Констатирующий	27%	52%	21%
Контрольный	22%	52%	26 %

Из таблицы видно, что произошла динамика в характере и силе познавательного интереса у учащихся к учебе. У учеников увеличился интерес к учебе, приблизительно 1,25 раз.

Анализ результатов мониторинга действительно показал, что такие уроки положительно влияют на весь учебно – воспитательный процесс, постепенно повышая качество знаний.

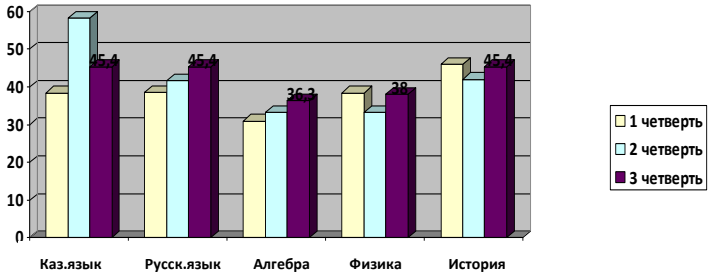

Из опыта нашей работы мы пришли к выводу, что целью проведения уроков с подходом Lesson Study является выявление эффективных форм и методов работы в данном конкретном классе или же с отдельными обучающимися, для 100% охвата детей учебной деятельностью на уроке (создание для каждого из них «зоны комфорта» для развития их функциональной грамотности).

Литература:

1. Руководство для учителя, первый (продвинутый) уровень, рекомендовано Методическим советом ЦПМ АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», С. 145-147
2. Пит Дадли. Lesson Study: руководство, www.lessonstudy.co.uk

Нургалиева Наргуль Жамбуловна
Қарағанды қаласы
№64 негізгі орта мектебі
География, тарих пәнінің мұғалімі

ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ПРОБЛЕМАЛАРЫ

"Экология" ұғымын 1866 жылы Эрнст Геккель организмдер мен қоршаған ортаның өзара әрекеттесу мәселелерін зерттейтін биология бөлімінің атауы ретінде ұсынған болатын. Соның әсерінен ғалымдар тірі организмдердің қоршаған ортамен байланысы белгілі бір заңдарға бағынатындығын түсіне бастады.

Қазіргі уақытта ғылыми-техникалық прогресс дәуірінде адамның табиғатқа әсер етудің шексіз оң және теріс мүмкіндіктері бар. Сондықтан экология ғылымы үлкен маңызға ие болды. Экологияны зерттеу пәні адам өмірінің барлық аспектілері, оның қоршаған табиғи және әлеуметтік ортамен байланысын ескере отырып, адам денсаулығын сақтау және дамыту мәселелері болып табылады.

Қазіргі өркениет кезеңі табиғатқа бұрын-соңды болмаған қысым жасауда. Адам өмір сүре алмайтын 4 өмір сүру ортасы (су, ауа, топырақ, тірі организмдер) белгілі. Табиғи ортаның үй қоқыстарымен және өндірістік қалдықтармен ластануы адамдарға, жануарларға, өсімдіктерге, топыраққа, ғимараттар мен құрылыстарға зиянды әсер етеді. Атмосфераның мөлдірлігін төмендетеді, ауаның ылғалдылығын арттырады, жиі тұман қалыптастырады, коррозияны тудырады.

Қоршаған ортаның ластануы - бұл табиғи немесе жасанды процестер нәтижесінде пайда болатын қоршаған орта қасиеттерінің өзгеруі (химиялық, механикалық, физикалық,

биологиялық және олармен байланысты ақпараттық). Өз қызметінде қоршаған ортаның әртүрлі элементтерін қолдана отырып, адам ортаның сапасын өзгертеді.

Ластану көздері:

- Жылу электр станциялары түтінмен бірге ауаға күкірт және көмірқышқыл газдарын шығарады;
- Металлургиялық кәсіпорындар ауаға азот оксидтерін , күкіртсутекті, хлорды, фторды, аммиакты, фосфор қосылыстарын, бөлшектер мен сынап пен мышьяк қосылыстарын шығарады;
- Мұнай жану өнімдерін, нитриттер мен сульфиттерді тастау арқылы адам жаңа - қышқыл жаңбыр мәселесін тудырды (қышқыл жаңбыр өсімдіктерге үлкен зиян келтіреді, жердің құнарлы қабаты жойылады, пайдалы микроорганизмдер жойылады).

Бүкіл жердегі адамзат үшін экологиялық пробелмалар біздің Республикамыздың күн тәртібіне шықты.

Қарағанды облысы - экологиялық лас өнеркәсіп өндірісінің шоғырлануы жоғары Қазақстанның ірі өнеркәсіптік орталығы. Біздің өңірде өндіргіш күштердің дамуы ұзақ уақыт бойы экологиялық салдарларды ескерусіз жүзеге асырылып келді, соның нәтижесінде шиеленіскен экологиялық жағдай қалыптасты. Мысалы, шаруашылық қызмет нәтижесінде бөлінетін парниктік газдардың жиынтық шығарындылары жылына 4-5 млн тоннадан астам, суға жалпы төгінділер-5-6 млн тонна текше метрді, өнеркәсіптік қалдықтардың жинақталуы - 350-400 млн тоннаны құрайды. Қазақстанда қазір 25 млрд тонна қалдық жинақталған, жан басына шаққанда шамамен 1500 тонна.

Елде 6 ірі уран таситын геологиялық провинция, көптеген ұсақ кен орындары және уранның кен білінулері бар, олар табиғи радиоактивтіліктің жоғары деңгейін, сонымен қатар уран өндіруші кәсіпорындар мен ядролық жарылыстар жүргізілетін орындарда жинақталған қалдықтарды негіздейді.

Атмосфераның ластануы. Мәселен, тұрақты көздерден атмосфераға ластаушы заттардың шығарындылары жылына миллион тоннадан астам мөлшерді немесе республикадағы барлық шығарындылардың 1/3 жуығын құрайды. Қарағанды облысы бойынша ең көп ластанған ауа ортасына ие қалалар:

Балқаш (жылына 403,6 мың тонна);

Теміртау (жылына 345,0 мың тонна);

Жезқазған (жылына 141, 7 мың тонна);

Қарағанды (жылына 59,0 мың тонна).

Қоршаған ортаның жай-күйіне зиянды әсер ететін негізгі кәсіпорындар "Испат-Кармет" ААҚ, "Қазақмыс" корпорациясы, "Водоканал" ААҚ және басқалары болып табылады. Негізгі жағымсыз мәселе – Балқаш тау-кен металлургия комбинатының күкіртті ангидрид шығарындыларымен ауаның ластануы. Қарағандының ерекше проблемасы-метан газдарының шығарындылары және шахталық сутөкпе нәтижесінде атмосфераның ластануы, осылайша жер бетіне 30 млн. текше метрге жуық жоғары минералданған шахта сулары айдалады.

Қалалар мен елді мекендердің атмосферасының ластануына қозғалыс құралдарынан шығарындылар өз үлесін қосады. Автокөлік үлесіне жылына шамамен 100 мың тонна келеді. Сондай-ақ ЖЭО-ның пайдаланылған және жұмыс істеп тұрған күл үйінділерінің тозаңдану қаупі жоғары.

Су ресурстарының ластануы - су ресурстарын қорғау және пайдалану саласындағы үлкен проблема. Облыстың жалпы жылдық су ресурсы шамамен 3,4 млрд.текше метрді, ал су алу қазіргі уақытта жылына 1,6 млрд. текше метрді құрайды. Айналмалы және қайта сумен жабдықтау көлемі таза су алудың 45% құрайды. Облыстың су көздері Шерубай-Нұра және Соқыр негізгі салалары бар Нұра өзені, Қара-Кеңгір және Жезді салалары бар Сарысу өзені, Ертіс-Қарағанды арнасы, Есіл өзені және Балқаш көлі болып табылады.

Облыста сарқынды суларды ағызу 47 су жіберу орындары бойынша жүзеге асырылады, оның ішінде жерүсті су қоймаларына – 14 су жіберу орындары тиесілі.

Облыста барлығы 76 тазарту құрылғысы іске қосылған. Табиғатты қорғау органдары тарапынан су айдындарының ластануын болдырмау бойынша бақылаудың арқасында жер үсті су айдындарына түсетін тазартылмаған су көлемі төмендеді.

Ағынды сулардың Балқаш көліне түсуін болдырмау жөнінде шұғыл шаралар қабылдау қажет. Су деңгейінің төмендеуі және су айдынының тұщы бөлігінде тұз мөлшерінің 2 есе артуы (1000 мг. 2000 мг.дейін) болды, бұл Қапшағай ГЭС үшін Іле өзенінің ағынын негізсіз реттеу және суды жіберу бұзылған жүйелер құрылысы нәтижесінде болды. Сонымен қатар, Балқаш маңына іргелес жатқан шаруашылық аумақтары, Сарышаған әскери полигонының кәсіпорындары мен пайдалануы әсер етеді.

Нұра өзенінің төменгі шөгінділерін сынаптан тазарту мәселесі ерекше алаңдаушылық тудырады. Зерттеулер нәтижесінде "Карбид"АҚ аумағында қатты ластану анықталған.

Жер ресурстарының мәселесі. Жер ресурстарымен күрделі жағдай орын алған. Облыстың жер қоры 42,8 млн. га құрайды. Бүгінгі күні облыста 854 мың га (дефлирленген) бүлінген жерлер бар. Жел коррозиясының негізгі себептерінің бірі - егістік алқаптарының қанағаттанарлықсыз жағдайы. Шаруашылықтарда органикалық және минералды тыңайтқыштарды енгізу іс жүзінде тоқтатылды, топырақтан қоректік заттарды толықтырусыз шығару жалғасуда.

Жердің бұзылуы мен тозуы өнеркәсіптік кәсіпорындардың қызметі нәтижесінде де орын алады. Кәсіпорындар бұзған жер көлемі 45 мың га құрайды, оның ішінде пайдаланылғаны – 14 мың га.

Ластанудың тағы бір көзі – бұл өндірістік қызметтің және халықтың тыныс-тіршілігінің қалдықтары, бүгінгі күні ауданы 12 мың га көптеген полигондарда, олар шамамен 5,4 млрд.тонна жинақталған. Өкінішке орай, оларды пайдалану және жою деңгейі өте төмен.

Қатты тұрмыстық қалдықтардың көп болуына байланысты үлкен проблемалар туындайды. Облыста полигондарды қоймалау, жайластыру, пайдалану, тұрмыстық қалдықтарды сақтау және қоқыс тастау мәселелері нашар шешілуде.

Әзірлемелерден кейін тасталған және жабылмаған радиациялық қауіпті кеніштердің, карьерлердің қоршаған ортаға және адам денсаулығына әсері проблемасын жеке атап өткен жөн. Көрсетілген фактілер Шет ауданының Ақшатау кентінде, Ақтоғай ауданының қараусыз қалған геологиялық әзірлемелерінде (Майтас, Қызыл, Тарасал) байқалады.

Қарағанды облысында табиғи ландшафтарды, бірегей және типтік табиғи кешендерді, сондай-ақ фауна мен флораның сирек кездесетін және жойылып бара жатқан түрлерін сақтау мақсатында облыста 21 табиғи қорық, 10 табиғат ескерткіші ұйымдастырылған.

Облыстағы жағдайды жақсарту үшін "Қарағанды облысының экологиялық жағдайын сауықтыру"бағдарламасы әзірленді. Экологиялық қауіпсіздіктің бірыңғай жүйесін құру мақсатында мемлекеттік экологиялық сараптама жүргізу жөніндегі жұмыс күшейтілді. Қоршаған ортаны қорғау туралы Заң қабылданды.

Нурмаганова Галия Жумагалиевна
Қарағанды облысы Шет ауданы Ақадыр кенті
А.Ермеков атындағы тірек
мектеп (р.о) жанындағы КММ-нің
тарих пәнінің мұғалімі

БАҒЫТЫ: ОРТА БІЛІМ БЕРУДЕГІ ТРЕНДТТЕР

ЗАМАНАУИ МЕКТЕПТІҢ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Жалғыз сүйеніш , жалғыз үміт -оқуда. Теңдікке жетсек те, жұрттығымызды сақтасақта , дүниедегі сыбағалы орнымызды алсақта та, бір ғана оқудың арқасында аламыз. Жақсылыққа бастайтын жарық жұлдыз -оқу. Надан жұрттың күні -қараң, келешегі тұман.

Міржақып Дулатұлы

Қазіргі «білім ғасыры», олай болса рухани құндылықтарды бағалауға бағытталған білім көлемі барлық білім беретін ұйымдарға тиесілі. Бұл берілетін білім деңгейі мемлекет пен қоғамның оңтайлы дамуының кепілі, десек те артық айтқандай емес. Қазіргі таңда білімнің өркениеттіліктің өлшемі,тетігі, құндылығы есебіндегі алатын орны ереше.

Жаңа трендтер оқу –білім айналымына қосылып қана қоймай,ақпарат көзін іздеу , жаңа білімдерді жедел әрі тиімді түрде үйрену қажеттілігі туындағанда барша ұстаз қауымы үшін кәсіби дамуға ұмтылысын жаңа бір білім алу жолы болды. Білім берудегі мобильділік оқытуда педагогикалық үдеріске қатысушылардың өзара әрекеті мынадай бірізді, өзара байланысты әрекеттер мен қызметтердің тізбегінен тұрады, олар: педогикалық талдау, мақсат қою және жоспарла, ұйымдастыру бақылау ,реттеу және түзету. Ең бастысы .оқу сізге ыңғайлы уақытта және негізгі қызметңізге кедергі келтірместен өте береді. Бүгінгі таңда білім ошақтары иновациялық қызметтің біздің әрі қарай дамуымызға ой салып,шығармашылық тұрғыда ойлануға үйрететін қашықтан үйретуші бағдарламалар да, қашықтан білім беру курстары,тренингтер, семинарлар, шеберлік-сыныптары, вебинарлар мен конференциялар, жаңа әдіс-тәсілдері, т.б. толассыз артып келе жатыр . Оқушылар мен мұғалімдердің бір-бірінен кеңістікте алыстатылған оқу формасы . Бұндай оқыту үрдісіндегі құралдар, әдістер ,формалар арқылы педогогикалық қарым-қатынас мұғалім мен оқушы арасында жүргізілетінімен ерекшеленеді.

Еліміздің білім беру жүйесіне өзгерістерді енгізу арқылы әлемдік білім беру кеңістігіне бағдар тұтуы білімге деген көзқарасты жаңаша тұрғыдан қарастыруды көздейді.Осыған сәйкес қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты жоғарыда айтып өткендей - білімді, бәсекеге қабілетті, шығармашыл, дербес, ізденімпаз, өзін-өзі жүзеге асыра алатын, жан-жақты дамыған жеке тұлға қалыптастыру.

Қазіргі мектептерде оқытылып жатқан жаңартылған білім беру бағдарламасының мазмұнынаан кешегі Ыбырай салған жолмен ілгері жылжуды бақылауға болады. Бүгінгі заман талабына сай білім беруде мұғалімнің алдына қойған басты мақсаты, өз мүддесі мен қоғамдық мүдделерді ұштастыра білетін, зиялы, мол,денсаулығы мықты жеткіншек тәрбиелеу. Оқушылардың санасына туған халқына деген патриоттық сезім, ұялатып,ұлттық рухты сіңіру.

Заманауи ақпараттық технологиялар ғасырында әр ұстаз өзіне қажетті қызықты нәрселермен шығармашылық тұрғыда айналыса алады.Оқы туда ұстаз бен оқушы арасы қашық демесеңіз , ұстаз бен оқушы арасы бір-ақ қадам. Бірінші кезекте әр оқушыны , тәрбиеленушіні ойлаймыз.Байқағанымыз білімалушылардың вертуалды байланысып , қашықтық олимпиадалар мен байқауларға белсене қатысып , оқуға деген мотивациясын , берілген тапсырмаларды шығармашылық пен орындап, жоғарлағанынкөре алдық. Ақпараттық технологиялар оқушылар үшін білім, білік дағдыны игерудегі қажетті ресурс болып отыр. Сонымен қатар,түрлі платформалар жұмыс жасаудағы сандық –мульти медиалық құралдары оқу –тәрбие үрдісін ұйымдастыру тиімділігін арттырудың қуатты құралы. Бір сөзбен айтқанда оқушы –ұстаз-ата –ананың компьютерлік және ақпараттық сауаттылық білігі артады. Жұмыстағы ең басты сөз-мүмкіндік. Жақсы ұстаз кез келген жерде, онлайн, офлайн жұмыс жасай біледі. Қашықтан оқыту кезінде мықты ұстазды одан әрі мықты ете түсті. Мұғалімнің бәсекеге қабілеттілігі едәуір өсті.

Осы ретте ұстаздарды төмендегі топтарға бөліп қарастырайын.Біріншіден: талаптанушы-ізденімпаз яғни дүниетанымы кең , оқу бағдарламаларын жақсы меңгергендер.Екіншілері жаңашыл мұғалімдері: оқулықтар, ресурстарды көре білетін,

өздігінше ізденіс жасайтындар. Үшіншілері-әдіскерлер : кәсіби жоғары бейімделген мұғалімдер.

Сандық трансформацияда туындаған мәселе жоқтың қасы деуге болады. Себебі бұл саланы да еңсердік . Икемді, мықты ұстаз онлайн, қашықтан оқытуда кәсіби ерте сөнбейді. Сандық ресурстарды көптеген жылдар бойы қолданып келдік. Бүгінгі мұғалім жан-жақты, ашық диологқа дайын, креативті, шынайы ақылды білім альтернативаларын заманауи тиімді қолданатын сонымен қатар блогерлер. Қысқа уақыт ішінде елеулі жақсы нәтиже көрсетуде.

Оқыту жағдайының қолайлығы: психологиялық жайлылық , өз сандық – мультимедиялық құралдарымен үйреншікті қалыпта оқу, оқытудың арнайы мерзімдері және шапшаңдығы , дербестіктің жоғары үлесі , уақыт шектеуін жеңу.

Әр баланың әлеуметтік, әсершіл,танымдық даму процестеріне бағытталып, жан-жақты болып ескерілуі, ата-аналармен мұғалімдер,мұғалімдер мен білім алушылар арасындағы бірлескен белсенді қарым-қатынастың қамтамасыз етілуі, оқып үйренудің маңыздылығын айтып отыру керектегі. Оқушылардың тиімді білім алуына және табысқа жетуіне қолайлы жағдай туғызылуы. Мұғалімнің кәсібилігінде үш басымдық: жалпы азаматтық сапа, мұғалім мамандығын анықтайтын сапалар,пән бойынша білім, іскерлік, дағды. Осы сапалар арқылы мұғалімнің еңбекке деген уәжі, кәсіби шеберлігі, қарым – қатынасы көрінеді. Қазіргі мұғалім -рухани дамыған әрі әлеуметтік тұрғыдан есейген, педогогикалық құралдардың барлық түрлерін шебер меңгерген білікті маман, өзін-өзі әрдайым жетілдіруге ұмтылатын шығармашыл тұлға. Ұстаз ешнәрседен тыс қалмай өзін-өзі ылғи да ілгері жылжытып отыратын болса, жұмыста оң нәтиже болады. Осы орайда білім беру үдерісін оңтайландыруға ықпал ететін әр түрлі технологиялар бар. Цифралық көмекшілердің көмегімен білім алу -білім берудегі маңызды, айқын трендтер бар: Bite-size технологиясы; гамификациясы; мобильді оқыту; микро оқыту; әлеуметтік желілер; кеңейтілген шыңдық; Soft Skills.

SOFT SKILLS қаншалықты маңызды және қажетті?

Педогогтардың икемді дағдыларын қызығушылықпен жұмыс істеуі және сыни ойлауларының қалыптасуына негіз болады. Мұғалімдердің сөйлеуінде, іс-қимыл әрекетінде белсенділік олардың рефлексия біліктерін дамыту үшін әлі де болса жұмыс жүргізуін талап етеді. Мұндағы мақсат мұғалімдердің кәсіби дамуы мен мұғалім міндетін атқара алуы болды. Ұжымда бір-бірімен байланыс орнатып, өзгелердің пікірін тыңдап, іс-тәжірибемен алмасуы, біртұтас педагогикалық процеске қатыстылардың барынша жоғары нәтижеге жетуді көздеген мақсатты, сапалы өзара әрекеттесуі. Жасалған әрбір игі істің бастамасында нәтижеге қол жеткізуде бірқатар кемшіліктердің де орын алатыны мәлім. Мектеп педагогтарының үздіксіз білім алуына жол ашу , икемді дағдыларды дамытумен сипатталады. Мектеп педогогтарының Soft Skills бойынша жасалған даму картасы оң қадам және он басымдықты көрсетеді. Оқыту ортасында желілік қоғамдастықты жандандыру арқылы кәсиби имиджін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Педогогтардың белсенділік деңгейін арттырып,балама ойлау,туындаған мәселелердің шешімін іздеу, икемділік дағдыларын қалыптастыру қабілеттерін дамытады. Бүгінгі мектеп пәндері мазмұның жаңаруы,соған сәйкес білімді ақпараттандыру жағдайында цифралық сауаттылықтарын қалыптастыру арқылы қашықтықтан білім беру құралдарын оңтайлы қолданады.

Оқытудың икемді форматтары. Әр оқушыға бағытталған тәсіл, жеке тұлғаның уәждемесін арттырады, оған оқу үдерісін басқаруға және оқудағы жетістіктерін бақылап отыруға мүмкіндік біреді, Бұл сабаққа бар ынта-жігерімен қатысуға оң әсері етеді, Икемділік оқыту жүйесіне де таралады, әлемдегі университеттердің гибридті оқыту схемаларына бет бұруы бекер емес. Ол жағдайда ең әуелі теорияны платформада өз бетінше оқып танысады. Ал жанды дәрістердің өзі оқылған материалды талқылауға , сындарлы пікірталастарға, нақты жағдайларды талдауға, топтық тапсырмалар мен презентацияларды қарауға арналады. Бұл үрдіс болашақта тек күшейе түседі. Сандық

технологиялардың дамуы, бір жағынан , жаңа мүмкіндіктерге жол ашады, екінші жағынан, біздің алдымызға жаңа міндеттер қояды. Ағымды болу үшін, тиімді және сұранысқа ие маман болуы үшін үнемі оқып, дамып отыру керек. Кеңейтілген шындық технологиялары -егер кеңейтілген шындық батыру әсерімен қоршаған ортаға еліктеуде жасаса, онда кеңейтілген шындық компьютерде жасалған ақпаратты бақылаушының табиғи сезімдерімен біріктіреді. Мұғалімнің сандық құрылғылар мен бағдарламалар арқылы жасалған және кескін сипатындағы объектілерімен кеңейту.Оқу бағдарламаларымен бірге кеңейтілген шындықты пайдалану интерактивті орта құра отырып,мұғалімнің де,оқушының да оқу үдерісіне қатысуынан жоғары деңгейіне қол жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл мұғалімнің көкжиегін кеңейтіп,ынтасын оятып,оны тақырыпты тереңірек зерттеуге итермелейді.

Білім берудегі кеңейтілген шындық технологиясыны мүмкіндіктері мұғалімнің кәсіби дамудың анағұрлым мазмұнды және мамандандырылған бағдарламаларын ұсынуға мүмкіндік беретінің көзіміз жетті. Кеңейтілген шындық смартфон арқылы оқу-үдерісіндегі іс-әрекетті көре аламыз.

Өзара қатынастың педагогикалық жеке тұлғалық дамуында әріптестер арасында икемді дағдылар арқылы тиімді қарым-қатынас және ынтымақтастың жақсаруына ықпал етіледі. Күтілетін нәтиже қоғамдастық педагогтарының жеке тұлғалық дамуында әріптестер арасында икемді дағдылар арқылы тиімді қарым-қатынас және ынтымақтастықтың жақсаруына ықпал етіледі.

Жетістік -әрекетте, жетілу -мақсат, ізгі мұрат жолында еш аянбау бүгінгі педогогтардың міндеті.

Заманауи мектептің білім беру үдерісі-бұл білім беру міндеттеріне қол жеткізуге бағытталған мұғалімдер мен өзара әрекеті . Ол жалпы орта білім беру мектеп оқушыларына сапалы білім беру үдерісін қамтамасыз ететін оқыту элементтерін, сатылары мен нысандарын қамтиды. Білім беру үдерісін ұйымдастыру элементтері:білім беру стандарттарын іске асыру,оқу және жұмыс жоспарларын әзірлеу, оқу пәндерін әдістемелік қамтамасыз ету, оқу сабақтарын ұйымдастыру үшін тиісті жағдайлар жасау болып табылады.

Осылайша, қазіргі мектептің білім беру процесінің ерекшелігі-мұғалім мен оқушылар арасындағы субьективті қатынастардан обьект-обьект қатынасына ауысу,мұнда оқушының жеке басы оның танымдық белсенділігін дамытудың ерекше ыдысы ретінде қарастырылады.Оның көрсеткіші әртүрлі міндеттер мен жағдайларда шешуде өз бетінше іздестіруге, өзін-өзі жетілдіруге және өзін-өзі дамытуға ұмтылу болып табылады.

Пайданылған Әдебиеттер:

1. Н.Ә.Назарбаев. Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан //Ақиқат.-2019.№4. -4-40
2. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы. Заң актілерінің жиынтығы.-Алматы:Юрист,2018-192.
3. Әбдіманапов С.Ә. Қазіргі заманғы сабақ.-Алматы.Комплекс,2004-218
4. Қазақстан мектебі журналы // 2021
5. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы,Астана.
6. Таубаеа Ш.Т., Иманбаева С.Т,. Берикханова А,Е.Педогогика.-Алматы,2018ж.

Нурмуканова Ж. Т., Искакова Г. М.

Қарағанды қаласы, «№ 17 жалпы білім беретін мектеп» КММ

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІ

Білім беру деңгейіндегі озық технологияларды пайдаланудың мақсаттарын үйрете жүріп үйрену өзекті болып отыр. Білім бағдарламасының негізгі мақсаты-білім мазмұнының жаңаруымен қатар, критериалды бағалау жүйесін енгізу мен оқытудың әдіс-тәсілдерімен әртүрлі құралдардың қолдану тиімділігін арттыруды талап етеді. Оқыту жүйесі өзгерді. Шындығында мұғалімнің алдында оқушыға білім мен тәрбие беруде үлкен жауапкершілік тұр. Заманауи білім беру бағдарламасының бізге берері көп. Заманауи қоғамның зиялы азаматына білім беру-сана әлеуеті жоғары, сын тұрғысынан және жаңашыл ойлай білетін, рухы мықты, өз білімін қоғамның алға басуына жұмсай алатын адамды тәрбиелеу.

Заманауи білім беру практикасында инновациялық технологиялар мен әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалану оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады, шығармашылық қабілетін дамытады, қоршаған ортаны танымдық, зерттеу барысында дидактикалық мақсаттар іс жүзінде жүзеге асады. Дәстүрлі оқытуда оқушылардың көзқарасына мән берілмей келгені шындық. Ал, заманауи білім беруде оқушылардың үніне құлақ асып, көқарасын оң шешіммен қарауымыз керек. Олай болса, оқу бағдарламасының мазмұнына тоқталсақ:

I. Жалпы мәлімет

1. Пәннің маңыздылығы;

2.Оқу бағдарламасының мақсаты;

3.Үштілділік саясатын жүзеге асыру;

4.Оқу үдерісін ұйымдастыруға қойылатын талаптар;

5. Педагогикалық әдіс-тәсілдер;

6. Түрлі мәдениет пен көзқарастарға құрмет сезімін қалыптастыру;

7. АКТ қолдану құзыреттелігі;

8.Коммуникативті дағдыларды дамыту;

9.Оқу жетістігін бағалау.

II.Оқу мақсаттарының жүйесі

1.Пәннің мазмұны;

2.Оқу мақсаттарының жүйесі;

3.Ұзақ мерзімді жоспар.

Заманауи жетілдіруге көптеген талаптар қойылады. Білім беру сапасы жоғары болып, кәсіби шеберлігі шыңдалған және жаңа білім беру жүйесінің негізінде бәсекеге қабілетті тұлға қалыптастыра білуіміз керек. Білім берудің жаңа әдіс-тәсілдерін қолдануда мұғалімде, оқушы да табысқа жетіп, білімін шыңдай түседі.

Білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі-оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық, ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу. Бұл міндеттерді жүзеге асыруда білім ордаларында жаңа педагогикалық технологияларды қолданудың негізгі мақсатын айқындап алу, яғни «берілген үлгі бойынша өнім алу», оқытудың тиімділігін, сапасын көтеру ісіне ерекше ден қоюды қажет ететіін мәселе. Ең алдымен бұл бағдарламамен жұмыс істеу барысында мұғалімнің, оқушының іс-әрекеті кеңінен қолданылады. Қазір бәріміздің алдымызда «Қалай оқу керектігін үйрету» сұрағы тұр. Ол үшін «Қалай оқу керектігін» үйретуді қозғаушы күші метатану болып табылатынын білуіміз керек. Метатану индивид қалай ойлайтынын қадағалау,бақылау, өзін-өзі бағалау арқылы, реттеу, өзгеру деп түсінеміз.

Заманауи білім беру машығында инновациялық технологиялар оқу мазмұнын өңдеуге, көлемі мен мақсатын тұжырымдауға арналған әдістер мен құралдардың жиынтығы болса, екінші жағынан оқушының оқыту үрдісіне қажетті ақпараттық, технологиялық құрал-жабдықтарды пайдаланып, оқушыға оң әсер ететін әдістерді зерттейтіндігін көруге болады. Оқу бағдарламасында оқушылардың бойында қалыптастыру көзделетін төмендегідей құндылықтар мен дағдылардыда байқауға болады. Анықталған дағдылар мен құндылықтарға тоқталсақ:

Құндылықтар	Дағдылар
- шығармашылық және сын тұрғысынан ойлау; - қарым-қатынас жасау қабілеті; -өзгелердің мәдениеті мен көзқарасына құрметпен қарау; - жауапкершілік; -денсаулық, достық, айналадағыларға қамқорлық көрсету; - өмір бойы оқуға дайын болу	- сын тұрғысынан ойлау; -білімді шығармашыл тұрғыда қолдана білу қабілеті; -проблемаларды шешу қабілеті; - ғылыми-зерттеу дағдылары; -қарым-қатынас дағдылары; -жеке және топта жұмыс істей алу қабілеті; - АКТ саласындағы дағдылар

Сонымен қатар қиыншылықтар да кезедеседі. Атап айтатын болсақ, оқу мақсаттарының кіріктірілуі, ортақ тақырыптың пәнаралық байланысы, критериалды бағалау тапсырмаларына дескриторлар құра алмау, қысқа мерзімді жоспарлауда мұғалім белсенді оқытудың әдіс-тәсілдерін тиімді таңдай алмайды.

Мұғалім қаншалықты білімді, шығармашыл болса, оның құзыреттілік аясы соғұрлым кең болмақ. Құзыреттілік дегеніміз өзін қазіргі заман талабына сай педагог қауымының өзі-өзін өзгерте алу қабілеттілігі. Ол білім беру кеңістігіне енуге батыл қадамдар жасатады.

Жалпы білім алушының бойында білім нәрін сіңіруде, ең бастысы оқушының жас ерекшеліктерін ескеру қажет. Топтық жұмыс немесе диалог барысында мұғалім ойластырылған жан-жақты шеберлігі қажет. Оқушылардың өз бетімен ізденуі негізінде шығармашылығы шыңдалады, қызығушылығы артады.

Мұғалімнің көшбасшылық қабілеті, ең біріншіден сабаққа даярлықтан басталады. Өтілетін сабақтың жоспарын құру, оны өткізу әдістемесі, оқушылардың қаблеттерін, жас ерекшеліктерін ескере отырып, техникалық құралдарды, дидактикалық материалдарды қолдану. Білім беру бағдараламасының ерекшелігі спиральді қағидатпен берілуі.

Заманауи білім беру практикасында инновациялық технологиялар мен әдіс-тәсілдердің нәтижесі бізге не береді? Оқушы барынша еңбек жасайды, іздене отырып, өз жұмысына өзі баға береді, өзін-өзі бағалайды. Барлық оқушылар тепе - тең дәрежеде болады, бірдей тапсырмалар, бірдей уақыт.

Мұғалім оқушының білімді өзі алу мүмкіндігі болатындай етіп ұйымдастырады. Оқушы бір ғана тақырыпты ғана қамтымай, өз өмірімен салыстырады, тұжырым жасайды, өзінің қасиеттері шегінде барынша белсенді әрекет етеді және өзі үшін пайдалы да маңызды бірдеңе алады. Өз елінің қоғамының талаптарына сәйкес оқушы қалыптасатын,заманауи өмірге ену үшін қажетті құзыреттіліктер қалыптастыратын ,мұғалімнің сыныпта жүзеге асыратын, мақсаттарға жетуге, баланың жаңа әлеуметтік - педагогикалық жағдайда өмір сүруге дайын тұлғасын қалыптастыру мен дамытуға бағытталған сабақ болып шығады.

Заманауи сабақ білім алушыны (оқушыны) неге дайындайды? деген сұраққа жауап.

- Білім алушыларды өмірдің үнемі өзгеріп отыратын жағдайына дайындайды,жаңа ақпараттық мәдениетін қалыптастырады. Өзін - өзі тәрбиелеу үрдістерін басқара алады.
- Ақпараттық ресурстарды, информатиканың заманауи құралдары мен ақпараттық технологияларды өзінің өмірі мен дамуын қамтамасыз ету мүддесімен қалыптастыру мен пайдалану қабілетін сипаттайды.
- Білім алушыны жер шарындағы өркениеттің тұрақты даму мәселелері контекстінде дамыту мен қалыптастыру– бір жағынан, бұл құлықтың қажетті және жеткілікті стандартталған түрін (құзыреттіліктер) қалыптастыру, екінші жағынан – интеллектуалдық және шығармашылық әлеуетті барынша дамытады.

Заманауи сабақты өткізгенде мұғалім нені жетекшілікке алуы қажет?

- Әр оқушы жеке интеллектуалды және шығармашылық әлеуетке ие екенін жетекшілікке алу және білім алуға құқығы барын есінен шығармау,интеллектуалды және шығармашылық мүмкіндіктерін анықтай алатынына сену.
- Білім беру үрдісі (сабақ) бұл шарт (орта), ол оқушыға өзінің интеллектуалды және шығармашылық әлеуетін барынша жүзеге асыруға көмектесетіндей етіп жобалау,оқыту әдістері мен тәсілдерін жетік білу.
- Сабақты Блумның таксономиясын пайдалана отырып жобалау.
-Оқушының интеллектуалды және шығармашылық әлеуетін дамыту үшін сабақта оқытудың фронталды әдісін қолдану, әр оқушының қызметін бағалауға үлгіру, оқушыға өзінің интеллектуалды және шығармашылық әлеуетін жүзеге асыруға кедергі жасауға ешкімнің құқығы жоқ екенін естен шығармау.

Заманауи сабақ мұғалімнен нені талап етеді?
- шығармашылық ізденісті,мамандықты білумен қатар педагогиканың теориялық және практикалық білімін тиісті оқу материалын оқушының қабылдау ерекшелігіне бейімдеуін;
- сыныптағы әр баланың мүмкіндіктері шегінде белсенді әрекет ететініне жағдай жасауын;
- оқу жоспарлары мен материалдардың үнемі жаңартылуын,қажетті ақпаратты іріктей алуын,үнемі ізденіс үстінде болуды,әр тақырыптың мағынасын аша алуды;
- сабақ барысында мұғалімнің жұмысқа жағымды эмоционалды көңілінің болуын;
- сабақтың мақсатын ашуда түрлі ізденіс тапсырмаларының жүйелілігін;
- сабақтың мақсатына жетуді қамтамасыз ететін қажетті және жеткілікті мазмұнның оқулықта болуын анықтай алуын, берілген оқулықтағы ақпаратты қажетті және жеткілікті ақпаратпен салыстыра алуын, қосымша ақпараттық карточканы әзірлей алуын;
-сабақта оқушыларға білім алуға кедергі жасалмауын, берілген сабақтың алдында өткізілген сабақпен салыстырмалы талдауын жасауын. Әр оқушының оқу траекториясына назар аудару қажеттілігін;
- рефлексивтік талдаудың нәтижесінде алынған барлық түзетулерді сабақ жоспарына жазуын және оларды әрі қарайғы жұмыста ескеру қажеттігін.

В. А. Сухомлинский айтқандай, бүгінгі біздің елімізде жүргізіліп жатқан жаңа білім мазмұнын нақты жүзеге асырудағы басты міндет мұғалімдерге жүктеледі. Сондықтан мұғалімнің өз мамандығын үздіксіз жетілдіріп отыруы аса зор маңызға ие. Бүгінгі мұғалімнің рухани әлеміне қойылатын талдаулардың бірі- оның өз ісіне сыни көзбен қарай білуі. Мәселен, өз сабағына талдау жасау, сабақтың сәтті, сәтсіз өткен тұстарын, сабақта кеткен ағаттықтарын айқындаудың өзі мұғалімнің инновациялық мәдениеттілігің, кәсіби дамуының көрінісі. Сабақты түрлі формалармен және әдіс-тәсілдермен толтырып жіберу сабақтың тиімділігінің, нәтижелілігінің кепілі бола алмайды. Сабақта қолданылатын барлық тәсілдердің өзіндік орны, сабақтың әр кезеңінде лайықты қолдану орайы болады. Оны дәл анықтап, жоспарлай білу- сәтті сабақ кепілі. Ақпараттық технология дамыған үштілділікті (қазақ-орыс-ағылшын) үйрену қиындық тудырмайды, қайта көп тілді білгеннің ешбір зияны жоқ. Озық әдістеме іс жүзінде оның қисынын тауып орындай алғанда ғана жақсы нәтижесі болады. «Қарапайымнан күрделіліге», «теориядан тәжірибеге», яғни оқушының функционалдық сауаттылығын дамытуға қарай негізделген спиралді құрылымда білімнің біртіндеп артуы мен тереңдеуін және білім алудың бір сатыдан екінші сатыға көшуін көруге болады.

Инновациялық технологияларды математика пәнінде қолданудың нәтижесі: оқушылардың өздігінен бақылауды үйренеді. Тапсырылған істі орындаудағы жауапкершілік сезім, еңбексүйгіштік, табандылық, ұйымшылдық, бір-біріне деген жолдастық көмек қалыптасады. Сондықтан білім беру барысында біз идеяларды дайын күйде бермей, оқушылардың өз идеяларын ұсынатындай етіп ұйымдастыруымыз керек. Ол айналаны танып біліп, одан өзіне қажеттісін таңдай алу, өз бетінше іздену тәжірибесін молайту жағдайына дейін үйренетіндігіне көз жеткізуге болатынын өз тәжірибелерімізден көруге болады.

Қорыта келгенде, заманауи білім беру мен білім алудағы инновациялық тәсілдер оқушылардың алған білімдерін өмірде қолдана білуі, олардың функционалдық сауаттылығын арттыру арқылы еліміздегі ғылым мен білімді дамыту мәселелеріне басымдық берілуі тиіс. Заманауи білім беру практикасында түрлі инновациялық технологиялар мен әдіс-тәсілдерді қолдану білімнің нәтижелілігін сан қырынан танып білуге молынан септігін тигізеді.

Әдебиеттер:

1. Құрман Н.Ж. Әбішәріп Ә. Оқытудың инновациялық технологиялары. Астана. 2018.
2 .Қазақстан мектебі. Республикалық ғылыми-әдістемелік басылым. 2018, №3.

Омарбеков К.М.; Омарбекова Г.Н.
«Академик Орынбек Жәутіков атындағы №1 ЖББ мектебі» КММ,
Қарқаралы қаласы

ӨЛКЕ ТАРИХЫ. ТАРИХИ, МӘДЕНИ ЖӘНЕ ТАБИҒИ ЕСКЕРТКІШТЕР

Мақсаты: Білім алушылардың тарих және математика пәндеріне ынтасын, қызығушылықтарын арттыру, бейімділігін ескере отырып, оны дамыта түсудің нәтижелі жолдарын қарастыру, ой - өрісін кеңейту, өз беттерінше ойлау жүйесін жетілдіру, логикалық ойлау қабілетін дамыту, функционалдық сауаттылықтарын арттыру, тарихи және табиғи ескерткіштерді зерттеу дағдыларын қалыптастыру, тарихи білімін кеңейтіп қана қоймай, ұлттық сана мен танымның қалыптасуына ықпал ету және тарихи, табиғи ескерткіштердің шығу тарихын зерттеп, оларға байланысты есептер құрай білу, өзіндік білім алуға қабілеттерін қалыптастыру, өз елінің тарихын жете білуге ұмтылдыру, білімі мен білігі қалыптасқан өз елінің нағыз патриоты болуға баулу.

Сонымен қатар, жаңартылған білім мазмұнындағы мәселелердің бірі тарихты да, математиканы да өмірмен байланыстыру, білім алушыларды өлке тарихын зерттей отырып математикамен байланыстыру және құрастырылған есептерді сабақтарда, олимпиадаларда, ғылыми жобаларда, үйірмелерде қолдану.

Міндеттері:

– өз елді мекенінің, өлкесінің тарихи және табиғи ескертіштерінің тарихымен таныстыру;
– тірі табиғат нысандары мен құбылыстардың бір-біріне тәуелділігін, байланысын, табиғат заңдарын оқып - білу;
– барлық пәндерде алынған білімді өмірлік тәжірибеде қолдана білу;
– өз елді мекенінің, ауданы мен облысының қазіргі кездегі өмірі және экономикасымен таныстыру;
– туған өлкесінің дамуы проблемаларын оқып-білуге жетелеу:
– алынған білімді қазіргі кездегі экологиялық проблемаларды шешу барысында қолдана білу;
– туған өлке табиғатының ерекшеліктерін оқу;
– қажетті ақпаратты іріктеу дағдысын меңгеру;
– отбасылық қарым-қатынасты нығайту, пәннің мазмұнымен тек оқушыны ғана емес, оның ата-анасын да қызықтыру, отбасылық мұрағаттар, аталар мен әжелердің басқа да туыстардың әңгімелері арқылы өлкенің тарихы жайлы білімді тереңдету;
– отбасы мүшелерімен бірге өлке туралы әдебиеттер оқу, фильмдер, бейнефильмдер тамашалау;
– ұжымда бірігіп жұмыс істеу, бір-біріне көмектесу, қолпаштау сезімдерін тәрбиелеу;
– туған өлке туралы неғұрлым көп білуге деген ұмтылысты, танымдық қызығушылықты, интеллектуалдық және шығармашылық қабілетті дамыту;

– тақырыптық акцияларға және жобаларға, кітапханалардың, ұлттық мәдени орталықтардың іс-шараларына, сайыстарға, олимпиадаларға қатысу арқылы туған өлке жайлы білімді тереңдетуге деген ұмтылысқа ынталандыру;
– болашақта білімді жалғастыру, мамандық және жұмыс орнын таңдау сұрақтарын шешуге бағыттау;
– туған өлкесінің өмірін жетілдіруге үлес қосуға деген ұмтылысты дамыту;
– оқығанды, танығанды, түсініксіз жағдайларды, мәліметтерді өз шығармашылығында көрсете білу;
– ізденіс арқылы таныс емес, белгісіз, түсініксіз құбылыстарды тануға, білуге, түсінуге ұмтылу.
– тарихи және ұлттық-мәдени өлкетануды (ата-бабалар тарихы, шығу тегі, тарихи ескерткіштер, ежелгі қоныс-мекендер, салт-дәстүр, әдет-ғұрып, өнеге, өмір сүру салтының ерекшеліктері және құндылықтары) дәріптеу;
– саяси факторлардың өлкенің өміріндегі рөлі, аймақтармен, елдермен қарым-қатынасын зерттеу;
- есеп шығару әдіс-тәсілдері бойынша негізгі білімдерін бекіту;
- есеп типтері мен әдіс-тәсілдері бойынша білімдерін қалыптастыру;
- есептер шешу біліктіліктерін қалыптастыру;
- жеке тұлғаны дамыту факторы ретінде білім алушыларды практикалық іскерлікке баулу.

Осы жоба аясында білім алушылармен өз елді мекенінің, өлкесінің тарихи және табиғи ескерткіштерінің тарихымен таныстыру, қазіргі кездегі өмірі және экономикасымен таныстыру, туған өлкесінің дамуы проблемаларын оқып-білуге жетелеу, ізденіс арқылы таныс емес, белгісіз, түсініксіз құбылыстарды тануға, білуге, түсінуге ұмтылу, жеке тұлғаны дамыту факторы ретінде білім алушыларды практикалық іскерлікке баулу, өлкенің тарихын, тарихи және табиғи ескерткіштерді зерттей отырып, ондағы даталарға байланысты есептер құру жұмыстары іске асады. Білім алушылар өлкенің тарихын, оның ішінде тарихи, табиғи ескерткіштер жайлы мәліметтер іздеу үшін кітапханаға, музейге барып жұмыс жасап, сол арқылы кітап, газет оқуға бетбұрыс жасайды. Бұл ізденіс жұмыстары өлкеміздегі табиғи және тарихи ескерткіштерге бару жұмыстарымен толығып жүр. Өлкетанушылармен, музей қызметкерлерімен, кітапхана қызметкерлерімен, өлке тарихынан хабары бар көнекөз қариялармен сұхбаттасып, бейнефильм түсіріп, оны сабақта шығармашылық жұмысы ретінде сыныптастарымен бөліседі. Жинаған мәліметтермен жолдастарын, ата - аналарын хабардар етеді, сөйтіп басқа да білім алушылардың қызығушылықтарын тудырады. Әрбір мәліметтегі сандарға байланысты есептерді құрады, тым болмаса функционалдық сауаттылыққа, математикалық логикаға берілген дайын есептерді іздейді, шығару жолын қарайды, ал ол болашақтағы ҰБТ- қа дайындық болып есептеледі. Осы жұмыстар білім алушының ізденуіне, адамдармен қарым – қатынас жасауына, өздігінен білім алуына жол ашады.

Қорыта келе осы жұмыстардың нәтижесінде білім алушыларды ғылыми жобаларға қатыстыру, әдістемелік құралдар әзірлеу сияқты жұмыстарды қолға алу жоспарда бар. Бұған дейін бір әдістемелік құрал шығарылған болатын.

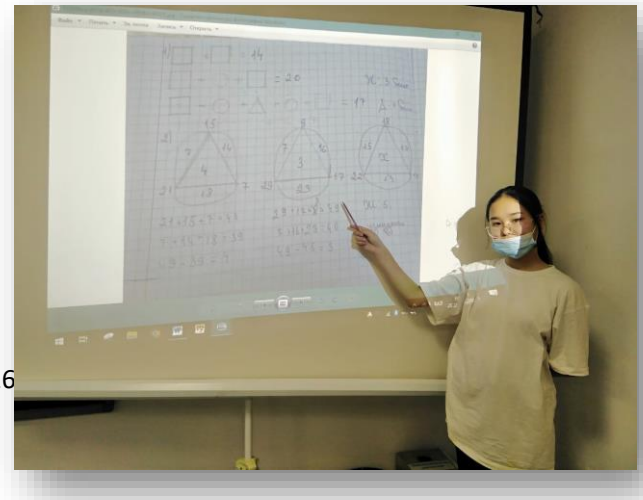

Сабақтағы жұмыс сәтінен көрініс

Зерттеу жұмыстарынан көрініс

Омарова С.Ж.
Ұлытау ауданы білім бөлімі, әдіскер

КІШІ ЖАСТАҒЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЖАЛПЫ ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚАБІЛЕТТЕРІ МЕН ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ

Қазіргі кездегі білім беру ісінің негізгі нысаны-жас ұрпақтың біліктілігін ғана қалыптастырып қоймай, олардың бойында ақпаратты өздері іздеп табатын және талдай алатын, сонымен қатар оны ұтымды пайдалана білетін, жылдам өзгеріп жатқан бүгінгі күнге лайықты өмір сүріп, қызмет етуге қабілетті тұлғаны қалыптастыру болып отыр. Бәсекеге қабілетті жетілген тұлғаны қалыптастыру үшін оқушыны ізденушілікке, өз бетінше жұмыс жасауға, бақылау мен зерттеуге, зерттеу нәтижелерін жинақтап, қорытынды жасай білуге үйрету бастауыш сыныптан басталуы қажет.

Абай Құнанбаевтың жетінші қара сөзіндегі « Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады. Біріншісі – ішсем, жесем, ұйықтасам деп тұрады. Екіншісі – көрсем,

білсем деп, ер жетің- кірегенде ит үрсе де, мал шуласа да, «ол неге өйтеді?», «бұл неге бүйтеді?» деп көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап, тыныштық көрмейді», – деген ой тұжырым оқушының биік танымдық қабілет, тұрмыс-тіршіліктің сырын ұғуға талпыныс баланың ерте жасынан туындайды екен. Сондықтан оқушыны ізденушілік, зерттеушілікке баулу бастауыш сыныптан басталуы тиіс. Өйткені бастауыш сынып оқушысының түрлі сөздіктер мен қызықты пайдаланған әдебиеттерді іздеп табуға, оқып танысуға деген құштарлығы басым болады. Баланы ізденушілікке баулу, оған зерттеу дағдысы мен білігін игерту бүгінгі білім беру саласының маңызды міндеті болып саналады.

«Өткенге қарап басымызды иеміз, ертеңге қарап білек сыбанамыз» демекші, бүгінгі бала-ертеңгі азамат. Сондықтан қазіргі мектептің басты мақсаты – баланың табиғи күштері мен мүмкіншіліктерінің ашылуына қолайлы жағдай жасау. Білім беру мазмұнын жаңарту, үздіксіз білім беру жүйесін дамыту – бүгінгі күннің басты талабы. Оқушының танымдық өзгертушілік әрекеті зерттеушілік деп аталатын әдістің көмегімен жүзеге асырылады. Шығармашылық қабілетті дамытудың құралдары мен түрлі жолдарының арасында оқушының өзіндік зерттеу тәжірибесі өте тиімді болып табылады. Зерттеушілік білігі мен дағдылары бүгінгі күні ғылыммен айналысатын адамдарға ғана тән емес, түрлі саладағы әрбір адамның әрекетіне қажет. Зерттеуші-оқушы өзінің табиғатынан зерттеуге бейім келеді. Білуге құмарлық, бақылау жасауға талпыныс, өзінше эксперимент жүргізуге баланың балалығымен бірге жүретін процесс. Зерттеу, іздеу белсенділігі-баланың жаратылысына тән табиғи құбылыс. Зерттеушілік әдісін қолдану қажеттігі оқушының білім алу процесінде қоршаған ортасына қызығушылығымен, сүйіспеншілікпен қарауымен түсіндіріледі. Оқушының өз бетінше зерттеу жүргізуі оның жеке талабын қанағаттандыруға, көкейінде жүрген сұрақтарға жауап табуға үлкен ықпал етеді. Одан басқа зерттеу жүргізу интеллектуалдық және шығармашылық қабілеті мен ойлау, зерттеу білігінің дамуына мүмкіндік туғызады. Оқушы өз бетінше зерттеу жүргізу арқылы қоршаған ортасын тани алады, жаңа білімді дайын күйінде емес, өзі үшін жаңа білім ашады.

Мәселенің пайда болуы және нақты тұжырымдалуы міндетті түрде зерттеуден бұрын болуы керек деген тұжырым тек ішінара дұрыс. Формальды түрде бұл солай, бірақ шығармашылықтың шынайы процесі әрқашан белгісізге қадам жасау әрекеті болып табылады. Сондықтан, мәселенің тұжырымдалуы көбінесе мәселе шешілген кезде ғана туындайды. Қаншалықты қиян-кескі болып көрінсе де, іздеуді бастаған ересек зерттеуші де өзінің неліктен бұлай істеп жатқанын әрдайым анық біле бермейді, тіпті одан да көп, ол соңында не табатынын білмейді.

Мәселелерді көре білу - адамның ойлауын сипаттайтын ажырамас қасиет. Ол ұзақ уақыт бойы әртүрлі іс-әрекеттерде дамиды, бірақ оны дамыту үшін осы күрделі педагогикалық мәселені шешуге үлкен көмектесетін арнайы жаттығулар мен әдістерді таңдауға болады. Осы тұста кіші жастағы мектеп оқушыларының зерттеушілік қабілеттері мен дағдыларын дамытуға арналған тапсырмалардың кейбірін қарастырып көрейік. «Әлемге басқа біреудің көзімен қараңыз» немесе «Басқа кейіпкердің атынан әңгіме құрастыр» тапсырмасы.

Дүниеге «әр түрлі көздермен» қарау қабілетін дамытудың тамаша міндеті - әртүрлі адамдардың, тірі жандардың, тіпті жансыз заттардың атынан әңгімелер құрастыруға арналған жаттығулар. «Нысанның қанша мәні бар» тапсырмасы. Балаларда айналасындағы құбылыстарға басқаша қарауға және жаңа мәселелерді көруге мүмкіндік беретін психикалық қозғалыс қабілетінің даму деңгейін тереңдету және бір мезгілде тексеру үшін американдық психолог Дж.П.Гилфорд ұсынған белгілі тапсырмаларды қолдануға болады. Мысалы, балаларға өздеріне жақсы таныс, қасиеттері де белгілі объект ұсынылады. Бұл кірпіш, газет, бор, қарындаш, картон қорап және т.б. болуы мүмкін. Тапсырманың маңызды міндеті - осы элементті дәстүрлі емес, бірақ сонымен бірге нақты пайдаланудың көптеген нұсқаларын табу. «Объектінің мүмкіндігінше көп белгілерін атаңыз» тапсырмасы. Нысан аталды. Мысалы: үстел, үй, ұшақ, кітап, құмыра, т.б.

Сонымен, мәселен, кесте болуы мүмкін: әдемі, үлкен, жаңа, ұзын, пластик, жазу, балалық, ыңғайлы және т.б. Кім дәптеріне осы пәннің белгілерін мүмкіндігінше көп таңдап, жазып алса, сол жеңеді. Бұл тапсырманы қызықты командалық жарыс ретінде де орындауға болады.

Бақылау проблемаларды анықтау тәсілі ретінде. «Айқынды байқау» тапсырмасы. Балаға өзіне жақсы таныс қандай да бір затты қарастырып, сол сәтте оның көзі не көріп тұрғанын айту ұсынылады. Гипотеза жасау дағдыларын дамыту. Қандай да бір мәселеге тап болған бойда миымыз оны шешу жолдарын жобалай бастайды – гипотеза ойлап табады. Сондықтан ғылыми зерттеулерде мәселе анықталғаннан кейін оның шешімін іздеу жүреді, яғни ойлау процесінің келесі кезеңі – мәселені шешу кезеңі ашылады. Жаңа білімді зерттеуші алдымен гипотеза түрінде жүзеге асырады.

Гипотеза – ойлау процесінің қажетті және шарықтау сәті. Сондықтан, зерттеушінің негізгі, негізгі дағдыларының бірі – гипотезаны алға тарта білу, болжам жасай білу. Бұл процесс міндетті түрде ойлаудың өзіндік ерекшелігі мен икемділігін, өнімділікті, тіпті шешімділік пен батылдық сияқты жеке қасиеттерді талап етеді. Гипотеза логикалық пайымдау нәтижесінде де, интуитивтік ойлау нәтижесінде де туады. Гипотеза жасау қабілетін арнайы жаттықтыруға болады.

«Бірге ойланайық» тапсырмасы:

Құстар оңтүстікке баратын жолды қайдан біледі?

Неліктен ағаштар көктемде бүршік жарады?

Неліктен су ағып жатыр? Неліктен жел соғады?

Неліктен металл ұшақтар ұшады?

Неліктен күн мен түн бар? және т.б [5].

Мұнда гипотеза мен арандатушы идеяларды дамыту қабілетін жаттықтыруға мүмкіндік беретін жаттығулар берілген. Біріншіден, болжам жасау кезінде біз әдетте келесі сөздерді қолданатынымызды ескеріңіз: Мүмкін... Айталық... Келейік... Мүмкін... Егер...

Жағдайға байланысты жаттығу. Бұл элементтердің әрқайсысы қандай жағдайларда өте пайдалы болады? «Осы екі немесе одан да көп заттардың пайдалы болатын жағдайларын ойлай аласыз ба?» деген сұрақ қойылады. Үстел; ойыншық қайық; апельсин; ұялы телефон; үй салу жобасы шәйнек; реактивті жазықтық; ромашка гүл шоғы; аңшы ит.
Кері жаттығу. Гипотезаны алға тарта білуге үйрету тұрғысынан өте тиімді. Мысалы: Қандай жағдайларда дәл осы заттар мүлдем пайдасыз және тіпті зиянды болуы мүмкін? Міне, ұқсас жаттығуларға арналған тағы бірнеше сұрақтар: Балалар (аюдың күшігі, жолбарыстың күшігі, қасқырдың күшігі, лақтар, т.б.) неліктен ойнағанды ұнатады деп ойлайсыңдар? Неліктен қар көктемде ериді? «Оқиғаның ықтимал себебін табу» сияқты тапсырмалар да гипотеза жасауды үйренуге көмектеседі.

Қоңыраулар соғылады; Ауладағы шөп сарғайып кетті; Достар ұрысып қалды. Осы оқиғалардың ең фантастикалық, ең ақылға сыймайтын екі немесе үш түсіндірмелерін атаңыз. «Егер сиқыршы жер бетіндегі әрбір адамның ең маңызды үш тілегін орындаса не болар еді?» тапсырмасы.

Сұрақ қою дағдыларын дамыту. Кез келген зерттеуші үшін маңызды дағды – сұрақ қоя білу. Балалар сұрақ қоюды жақсы көреді, егер олар жүйелі түрде бұдан арылмаса, бұл өнерде жоғары деңгейге жетеді. Зерттеу процесінде кез келген білім сияқты сұрақ негізгі рөлдердің бірін атқарады. Бұл артық айтқандық емес, білім сұрақтан басталады деп айтуға болады. «Мәселе», «сұрақ», «проблемалық жағдай» терминдері бірдей емес, бірақ өте жақын, тығыз байланысты ұғымдарды білдіреді. Сұрақ әдетте мәселені білдіру формасы ретінде қарастырылады, сұрақпен салыстырғанда мәселе күрделі құрылымды, бейнелеп айтқанда, толтыруды қажет ететін бос жерлері көп. «Үстел үстінде жатқан зат туралы жаңа нәрселерді білуге қандай сұрақтар көмектеседі?» тапсырмасы.

Сұрақ қоя білуге жаттықтыру үшін «Жасырылған сөзді тап» тапсырмасын жаттығу ретінде ұсынуға болады. Оны әртүрлі тәсілдермен жүзеге асыруға болады. Міне, ең

қарапайымы. Балалар бір тақырып бойынша бір-біріне «не», «қалай», «неге», «не үшін» деген сөздерден бастап әртүрлі сұрақтар қояды. Міндетті ереже - сұрақта анық көрінбейтін байланыс болуы керек. Мысалы, апельсинге қатысты сұрақтар «Бұл қандай жеміс?» емес, «Бұл қандай зат?» сияқты естіледі. «Не сұралғанын тап» ойыны. Тақтаға шыққан оқушыға сұрақтар жазылған бірнеше карточкалар беріледі. Ол сұрақты дауыстап оқымай, картада не жазылғанын көрсетпей, дауыстап жауап береді. Мысалы, картада: «Сіз спортты ұнатасыз ба?» деп жазылған. Бала «Мен спортты жақсы көремін» деп жауап береді. Барлық қалған балалар сұрақтың не екенін болжау керек. «Бейтаныс адамның сұрақтары» тапсырмасы. Сіз бейтаныс құрдасымен (бейтаныс ересек адаммен, бейтаныс жас баламен және т.б.) сөйлесіп жатқаныңызды елестетіңіз. Ол сізге бірінші кезекте қандай сұрақтар қояды деп ойлайсыз? Ұғымдарды анықтау дағдыларын дамыту. Ұғым – логикалық ойлаудың бір түрі. Ұғым дегеніміз -объектілерді олардың маңызды және жалпы белгілерінде көрсететін ойлау формасы. Заттар, құбылыстар, оқиғалар бар және олар туралы біздің түсініктеріміз бар. Ұғымды кейде ойлаудың ең қарапайым ұяшығы деп те атайды. Концепт дегеніміз – шындықтың заттары мен құбылыстарын, олардың арасындағы байланыстарды жалпылама түрде көрсететін ой. Ұғым жалпылау және абстракциялау операциялары арқылы қалыптасады. Сондықтан ұғымда бәрі емес, анықталған объектілердің негізгі, маңызды белгілері ғана көрініс табады.

Жіктеу дағдыларын дамыту. Дүниені танып-білу заттар мен құбылыстарды қабылдау, олардың сезімдік бейнелеуімен ғана шектелмейді. Ол заттар мен құбылыстардағы жалпы маңызды белгілерді бөлуді қамтиды.

«Төртінші қосымша» тапсырма. Жіктеу дағдыларын дамытуға арналған тапсырмалар «Қатарларды жалғастыр» тапсырмасы. Мысалы: пайдалы қазбаларға көмір, мұнай, руда,алмаз, т.б. «Қателерді тауып, оларға түсініктеме беру» тапсырмасы. Бақылау қабілеттерін дамыту. Бақылауды көптеген ғылымдарда қолданылатын зерттеудің ең танымал және қол жетімді әдісі ретінде асыра айтусыз квалификациялауға болады. Қарапайым адамның бақылауы күнделікті өмірде үнемі қолданылады. Ол әлем туралы әртүрлі ақпараттың ең құнды және мүлдем алмастырылмайтын көзі ретінде қызмет етеді.

«Бұлақ көрсең, көзін аш» деген ұлағатты сөзге сүйеніп, бар мүмкіндікті пайдаланып, баланың қабілетін, дарынын ашу және әрбір оқушының өз мүмкіндіктерін, қабілет және икемділігін таныта білуіне жағдай жасау – мұғалімнің басты міндеттерінің бірі. Ендеше мектепте оқушыны ізденушілікке баули отырып ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз жолдарын дәл табуға, ғылымға жетелеу арқылы өздерінің қабілеттерін ашуларына көмектесудің маңызы зор. Жаңа ғасырға қадам басқан жас жеткіншектердің қазіргі өмірге бейімділігі болу керек. Ол өмірдің әр тетігіне үңіліп, тығырықтан шығар жолға даяр болуы қажет.

Әдебиеттер:

1. Баранова Э.А. Вопрос как форма познавательной активности детей. Вопросы психологии. 2007. № 4.

Омарова Н. А.
Ұлытау ауданы, «№5 НОМ» КММ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ: АЛАШ ПАРТИЯСЫ

Қазақ елінің тәуелсіздігі мен бостандығы жолындағы ұлт зиялыларының күресі мен қоғамдық қызметі осы уақытқа дейін ғалымдар тарапынан терең зерттеліп келеледі. Әрине, ұлт зиялыларының тәуелсіздік жолындағы күресі мен қызметі 90-жылдардан кейін, яғни еліміз тәуелсіздік алғаннан бастап, терең зерттеле бастады. Осы мәселеге қатысты мұрағат құжаттары мен деректер де ғылыми айналымға түсті. Соңғы жылдары

Отан тарихының түрлі салаларында қарқынды түрде зерттеу жұмыстары жүргізіліп, кеңестік дәуірде тыйым салынып келген тақырыптардың сыры мен қырын саралауға мүмкіндіктер туды.

Академик Манаш Қозыбаев: «Егер тарих ғылымының алдына тұрған міндеттерді бетбұрыс кезеңінің талаптары тұрғысынан саралайтын болсақ, тарихшылардың туған халық алдындағы қарызы белшесінен екені айқын көрінеді. Жарты ғасырдан астам уақыт бойы тарих ғылымы алдымен субъективизмнің тоқырау идеологиясы мен психологиясының шырмауында болып келді. Мен бұл тұжырымды тарих-шылардың талай ұрпағын ақтау үшін ғана келтіріп отырғаным жоқ», – деп тұжырымдауы осының дәлелі деуге болады деген болатын. Белгілі алаштанушы ғалым Кеңес Нұрпейісов әлеуметтік тегі әркелкі қазақ интеллигенциясы саяси күрес сахнасына шыққан либералдық-демократиялық партиялар мен топтардың жағында болумен қатар сол уақытта қоғамдық-саяси қозғалыс ретінде пайда болған ресейлік мұсылмандардың саяси қызметіне де тікелей араласты деген құнды тұжырым айтады. Сондай-ақ автор азаттық күрес барысында дүниеге келген «Қазақ конституциялық-демократиялық партиясын» кейбір зерттеушілердің кадет партиясының филиалы ретінде бағалауы орынсыз болып табылатындығын сынға алып, «Алаш» партиясының бастау көзінде тұрған қайраткерлер кадеттердің қазақстандық филиалын құруды мақсат еткен жоқ, олар кадеттер үлгісіндегі жалпы-ұлттық саяси партия құруды көздеді», – деп тұжырым жасады.

Отандық тарихтың көмескі деп саналып келген немесе анығына жетіп зерттелмеген мәселелерін қайта қарауда дәстүрлі тоталитарлық жүйенің әдіс-темелік негіздерінен бас тарта отырып, оны алмастыратын тың негіздер батыл тұрғыда іздестіріліп, зерттеу барысында қолданысқа енгізіліп келеді.

Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін ұлт зиялы қауымы өкілдері жүргізген қоғамдық-саяси қызметіне байланысты заман талабына сай бірқатар құнды еңбектер жазылды. Мәселен бұл тұрғыда белгілі алаштанушы ғалым М.Қ. Қойгелдиев «Алаш қозғалысы» атты монографиясын «1905-1916 жж. қазақ зиялыларының қоғамдық саяси қызметі» және «Алаш партиясы мен Алашорда үкіметінің құрылуы» деген тараулармен бөліп жан-жақты қарастырған. Онда автор: «Алаш зиялыларының қоғамдық-саяси қызметі тарихын зерттеуді олардың өз-дері бастап берген болатын. Бұл ретте ...өз замандастарының өмірі мен қызметіне байланысты түрлі басылымдарда жарияланған еңбектерін айтқан жөн», – деп жазды.

Тарихи тұлға Ахмет Байтұрсынұлының қоғамдық-саяси және құқықтық көзқарасы туралы А.К. Мамыраеваның мұрағат құжаттарын пайдалана отырып зерттеп жазған еңбегінде талданаған. Бұл ғылыми зерттеу Ахметтануға қосылған сүбелі еңбек. 1920-1930 жылдардағы қазақ қоғамының дәстүрлі әрі табиғи дамуына жат саяси-экономикалық науқандардың қазақ қоғамының әр түрлі ерекшеліктеріне үйлеспейтіндігін айтып, халыққа ара түскен және сол себептен де жаппай қудалау көрген қазақ зиялыларының тағдыры туралы Б. Садыкова, Б. Қойшыбаев, Қамзабекұлы Д., Әбдиманұлы Ө. ғылыми-зерттеу еңбектерін атауға болады.

1919 жылы «Жизнь национальностей» апталығында Ахмет Байтұрсынұлының «Революция және қазақтар» атты мақала сында автор Алаш қозғалысының бастау көздері, Алаш автономиясын жариялау мен оның үкіметін құрудағы себептерді ашып көрсеткен. Ол Алашорданың құрылуын 1917 жылғы Қазан төңкерісінің жеңісі әкелген анархияға қарсы тосқ ауыл болған еді, деп бағалады. Мұны Ахмет Байтұрсынұлы қазақтар арасында «тап тық жіктелудің жоқты ғына және жеке меншіктік затт арда белгіліме же болмауына байланысты ...оларға әзі рше социалистік қоғамға деген қажеттіліктің жоқтығымен» түсіндірді.

Мәскеу Мемлекеттік университ етіндегі белсенді студе нттік ортасы мен «Қазақ» газеті мен оны ұйымдастырып, қоғамдық пікір таратушы Алаш қозғалысының жетекшілері Ә. Бөкейханұлы, Байтұрсынұлы, М. Дулатұлы, Ш. Құдайбердіұлы, Р.

Мәрсеков, Ж. Ақбаев сынды азаматтардың ықпалы күшті болғандығын 1916 жылғы көтеріліс көрсетті.

Қазақтыңмұңын мұңдап, жоғын жоқтаған азамат тардың қатарында Ахмет Байтұрсынұлының орны ерекше. Ахаңның саналы ғұмыры қайрат керлік қарымы, қоғамдық-саяси өмірі «Алаш» партиясымен, Алаш орда үкіметімен тығыз байланысты болды. Алаш қозғалысы тоқтатылғанға дейін қазақ интеллигенциясының көсемі Әлихан Бөкейханмен, Міржақып Дулатов және тағы басқа алашшыл азамат тармен бірлесе қазақ халқының күйін күйттеді, қазақ елінің қоғамда жеке мемлекет болып өмір сүруін қолдай отырып, сол жолда ұзақ қажырлы күрес жүргізді.

Халқымыздың ғасырлар бойғы азаттық аңсаған арман-тілегі ХХ ғасыр басында жүз еге асырған алаш арыстарының айт улы тұлғасы, ұлтжанды күрескер, қоғам қайраткері, көсем сөз шебері Ахмет Байтұрсынұлының бар ғұмыры Алаш қозғалысы аясында, онымен тығ ыз байланыстағы бірл ікте өтті.

ХХ ғасыр басында қалыптаса бастаған ұлтзиялы лары қазақ халқының тәуелсіздігі жолындағы күресі қилы қауіптерге толы болды. Алашшыл азаматтардың барлығы да патша үкіметі тұсында да, кеңестік билік кезінде де үкімет тарапынан қуғын-сүргінге ұшырады. 1919 жылы үкімет тарапынан Алаш қозғалысына қатысқан ұлт зиялыл арына кешірім жасалынып, түрлі қызметке тартылғанымен де оларға деген сенім сіздік басым еді. 20-жыл дың басынан ақ құпия түрде олардың басқан қадамдарынаңду, әрбір істеген істерін, сөйл еген сөздерін тізбектеу кейіннен «халық жауы» ретінде айыптауға негіз болды.

Ахмет Байтұрсынұлы бірге ұлт теңдігін мұратеткен, Ә. Бөкейханов, М. Дулатов, Р. Мәрсеков, Ж. Ақбаев, М. Тынышбаев сияқты қайраткерлерімен бірге ұлттың мүддесі, ұлттың ұлттығы жолында өмірлерін құрбан еткен үзенгілес азаматтардың қатары өте көп. Олардың бірі ел арасына танымал болса, бірі іздеушілерінің жоқтығынан әлі де атау сыз қалып отыр. Бұрындары құпия болып келген архив мұрағаттарындағы құжаттардың ашылуы, сол азаматтар өмір сүрген кезеңдегі мерзімді баспасөзде бар материалдар мен тірі кезінде көзін көрген көрегендердің айтқан естеліктерінен ұзақ жылдар бойы елеусіз қалған, зерттеу нысанына айналмаған азаматтардың есімдерін қалпына келтіруге, олардың өмірі мен қоғамға сіңірген саяси қызметтерін ашуға қазірде бар мүмкін діктің орайы туып тұр.

Алаш қозғалысына қатысқан азаматтарды тұрған өлкесіне, тегіне қарай ғалымдар Шығыстың, Батыстың, Оңтүстіктің алашордашылары деп бөліп қарастыру үрдісі орын алған. Осыған орай өңірлердегі зерттеушілер, өлкетанушылар, әуес қой азаматтар қолда бар деректермен еліне, жеріне, халқына еңбегін сіңіріп, атау сыз қалған алашшыл қайраткердердің есімдерімен көпшілікті қауыш тырыпақ жатыр. Дегенмен әлі де болса есімдері жалпылама ғана аталып, өз деңгейінде зерттелмей жатқан қайраткерлердің, азамат тардың, Алашқа ниет тес болғандардың қатары баршылық.

Ахмет Байтұрсынұлының қоғамдық-саяси қызметі «Алаш» партиясымен, Алашорда үкіметімен тығыз байланысты. Алаш қозғалысы тоқтатылғанға дейін қазақ интеллигенциясының көс емі Әлихан Бөкейханмен, Халел Ғаббасов, Міржақып Дулатов және тағы басқа алашшыл азаматтармен бірл есе жүріп Ахмет Байтұрсынұлы, қазақ халқының күйін күйттеді, қазақ елі нің қоғамда жеке мемлекет болып өмірсүруін қабалай отырып, сол жолда ұзақ күрес жүргізді.

1920 жыл дан бастап Кеңес үкіметі бұры нғы Алашорданың құрамында болғандардың үстінен жасырын түрде мәліметтер жинастыра бастады. Алаш қайраткерлеріне кешірім жасалған кезде олардың өткен өмірлері қудалануға жатпайтындығы, жаңа билікке қызметке тартылатындығы айтылсада, іс жүзінде бәрі керісінше болып шықты.

1922 жы лы құпия түр де ҚКСР бойы нша ГПУ өкіл дері Бабиков, Шишков және Якубовскийлер Қазақстанда әрекет жасаушы негізгі топтар туралы зерттеулер жүргізіліп, үш бірдей тотың барлығын анықтап, оның бірінші бұрынғы алашордашылардан құралған

Әлихан Бөкейханов тобын, екіншісіне Торғайлық тобы Ахмет Байтұрсынұлының басшылығымен қалыптасқан, кеңестік жүйеде жұмыс істейтіндердің, яғни Кенжинні соңынан ерген топты, ал үшін шіге коммунистерден құрылған Мендешев тобын жатқызды. Бөкей ханов тобындағылар коммунистік партияның қатарын әлсірету арқылы «Алаштың» жүзеге асыра алмаған бағдарламасын қайт адан насихаттауды көздейді делінді.

А. Сейдімбек, Х. Әбжанов, Қ. Салғараұлының «Ұлттық идея: тарихи тағдыры мен болашағы» атты ғылыми зерттеулерінде: «Ұлттық идея ның мәні мәңгілікке ұмтылуда. Оның мазмұнына көз жүгіртсек, екі бөліктен тұрады. Бірі – ұлт, екіншісі – идея мәселесі. ХХ ғасыр қазақ тарихына ұлы өзгерістер әкелді. Олардың ішінде ұлтты ұлықтағандары да, ұлттың қасіретіне айналғ андарыда бар. ХХ ғасырдың алғашқы екі он жылдығы ұлттық идея тарихына тереңіз қалдыр ғанын байқамау мүмкін емес. Торлаған тұманнан жол таппай тұрған халқын өрге сүйреген күш Алаш қозғалысы еді. Саяси мәдениетті әлемдік деңгейге көтерген, кәсіби даярлығы заманның сұранысына сай, адамгершілік-имандық қасиеттері ұлы даланың санғасырлық қастерлі құндылық тарымен суғарылған А. Байтұрсынұлы, Ә. Бөкейханұлы, М. Дулатов, М. Тынышпаев, Ж. Ақпаев, С. Лапин, Б. Қаратаев, Халел Ахметжанұлы сияқты ұлт жаншырлары бастапқыда осынау қозғалыстың тұлғалық-интеллектуалдық әлеуетін сомдаса, ілешала Х. Досмұхамедов, М. Жұмабаев, С. Сейфуллин, Т. Рысқұлов, С. Сәдуақасов, М. Әуеов, Ж. Аймауытов, М. Шоқай, тағы басқалар әрлендірді.

Бұдан әрине ХХ ғасырдың басын дағы қазақзиялылары шетінен алашшыл болды деген ой түйін шықпауы керек. Міржақып Дулатұлы жазғандай, «ұлт шыл болуға жара май, өз басының қамын ойлап, жылтыр түй е таққанына мә болып, переводчик болып пара алып, пристав болып хал қтың қанын сорып, болыс бол ыпел бүлдіріп, тыңшы болып, шағым жүргізіп жүрген соғылғандар» қайаймақтан да табылатын. Мұндайлар тарихи прогрестің өзегінде тұрған жоқ», - деп атап айтқан. Осы мәселе бойынша Ресейлік тарихшы-ғалым Д. Аманжолова: «Асаірі тарихи оқиғалар, біріншіден, инерциялық сипатта болса, екіншіден, ұзаққа созылатын саяси салдарға ие болады. Осыған байланысты, Алаш тарихы мен Қазақстанның мемлекеттілігі арасында өзара тарихи байл аныс пен сабақтастық бар. Ол біріншіден, ХХ ғасырдың басы империялық және кеңестік мемлекеттілік дағдарысқа ұшырады. Осының өзі қоғамның белгілі бір бөлігінің, атап айтқанда, Алашорданың идеялық дем берушілері мен кеңестік және посткеңестік Қазақстанның саяси жетекшілерінің шешуші қимылдар жасауына түрткі болды. Екіншіден, екі жағдайда да ұлттық қозғалыстар саны арта түсті. Үшіншіден, алашордалықтар қазақтардың мемлекеттік құрылы мының түрін, еуразиялық геосаяси кеңістіктегі орнын, өкіле ттігі мен мәрте бесін өз көзқарастары тұрғысында дамыта білді. ХХ ғасырдың бас нда саяси қайраткерлер де саяси сауаттылық, күрделі міндеттерді шешуде шапшаңдық таныта білді. Өйткені, Кеңес Одағы деп аталатын аса қуатты империя дамып жатты. Осы кезде қоғамды сақтап қалып, жаңа мемлекетті, ұлттың ілгері дамуы үшін қажетті жағдайларды жаңадан құру керек болды. Бұдан бөлек, аталған жағдайда мемлекеттілік – ұлттық мәселелерді шешетін және оны шешудің кілті жатқан негізгі құрал болатын», – деп қорытынды түйін жасаған.

Жапониядағы Хоккайдо университетінің Славян зерттеу орталығының Орталық Азия бойынша маманы, профессор Уяма Томохиконың пікірінше: «Алашордада әлдебір идеология болды деп айтпас едім. Бұл қозғалысқа қатысушылардың әртүрлі идеялары болды. Егер оларданнені үйрену керек деген әңгіме туса, онда адамгершілікті, азаматтылықты және қарапайымдылықты деп жауап беруге болады. Олардың идеясы – халыққа қызметет уболатын. Патша тұсында олар Алашордалықтар халық игілігі үшін жұмыс істе ген адамдардың жақсы үлгісі ретінде қала бермек. Автономиялы үкім етті құрған кезде өздерін министр депем ес, жайғана Алашорда мүшелері деп атады. Алашордалықтардың қазақтардың мәдени деңгейін дамытуға талпынысы мен жапонды қтардың өз халқының мәдени және экономикалық деңгейін көтеруге

ұмтылыстарыарасында әлде бір ортақ дүни елер бар, де п ойлаймын», – десе, ал тарихшы-ғалым М. Қойгелдиев: «1917 жылы Алаш автономиясын құру туралы хабарлама ұлттық мемлекет тілікті жаңғыртудың әрекеті болды. «Ресей империясының құрамындағы Алаш автономиясы» деген сөзді айта отырып, Әлихан Бөкейханов қазақтар өз мемлекетін құруға әліда яр емес дегенді білдіргісі келді. Ол жеке мемлекеттілікке өту үшін даярлық кезеңі қа ет, тәуелсіздік ту алы мәселені болаш ақта айтуға болады деді. Желтоқсанның сол бір күндерінде бір кездері Алаш қозғалысы өз алдына қойған мәселелер көтерді. Қазақстанның 1991 жылы мемлекеттілік алуы Алашорда идеясының заңды жалғасыдеп есепт еймін», – деп көрсетті.

Академик, алаштанушы ғалым Кеңес Нұрпейсовтың тұжырымы бойынша: «Алаш» немесе «Алашорда» қозғалысы бірнеше құрамдас бөлімдерінен тұратын күрделі ұғым, олар, бірі шіден, саяси партия ретіндегі Алаш, екіншіден, мемлекеттік құрылым түріндегі Алаш автономиясы, үшіншіден, осы автономияны (Алаш атты қазақтың мемлекеттілігін) басқа руға тиісті бол ған Алаштың ордасы (Алашорда үкіметі) туралы мәсел лер. Басқа сөзбен айтқанда, осы нақты үш мәселе жиынтығы Алаш немесе Алашорда қозғалысы деген ұғымды білдіреді».

Қазіргі қазақ мемлекеттілігінің қалыптасуына және ұлттық идеяның туындауына ұлт көсемі Ахмет Байтұрсынұлы бастаған Алашордашылардың рөлі өте үлкен екенін білеміз. Кеңес өкім еті билік құрып, Алашорда таратылғаннан кейінде қазақ халқына қызмет жасау үшін Кеңес өкім еті жағына өткен алашордалықтар саяси жағынан сауатты және азаматтық жауапкершілігі бар тұлғалар болатын. Олар ең алдымен халқының патриоттары болған дықтан ұлттық қағидаларды ұстанды. 1920 жылы Қазақ автономиясының шекарасын белгілеу үшін ұлт зиялылары орасан зор картографиялық, этнографиялық, іздеу, іс жүргізу, дипломатиялық жұмыстар жүргізді. «Алаш» қозғалысының өкіл дері байқатқан тағы мына бір сипат, бұл – диалогқа, компромиске қабілеттілік, өте күрделі жағдайларда өз халқының мүдделерін қорғап қалу үшін заңды түр де әрекет еткен еді. Әртүрлі саяси күштермен өзара бірлесіп жұмыс істеу кезіндегі олардың жинақтаған тәжірибесінің қандай маңызды болғанын алашордашылардың тәжірибелері бізге кәзіргі уақытта шынайы көрсетіп отыр. Ол ар мұндай саясиикемділікке алды мен Ресей империясымен, содан соң азамат соғысы, революция жағдайында жұмысіст ей жүріп қол жеткізді. Мұндай тәжірибелер, принциптілікті сақтай білген жағдайда, іргелі мәселелердің шешілуіне көмектесіп отырды.

Жапон ғалымы Томохико Уяманың «Азаттық» радиосына берген сұхбатында былай дейді: «Қазақстанның территориясыорасан зор аймақты алып жатыр, ол біріншіден, табиғаттың өзі осындай жағдай жасады. Мұнда мал жаюға қолайлы өріс, қоныс жетерлік. Екіншіден, бұл - тіпті кейбіреулерінде нақты ұлттық қозғалысының белгілері жоқ халықтардың өзіне автономия берген кеңес өкіметінің ұлттық саясаты. Әрине, бұл жерде алашордалықтардың да еңбегі бар. Ол ар қазақ далалары жайғана далалық облыстарға ғана бөлініп қоймай, біртұтас кеңістікті құрайтынын көрсетті. Жалпы, қазақ халқының өмір сүруінің қасында қазақтардың жүзге бөлінулері екінші кезек тегі мәселе екендігін көрсетіп берді. Әрине, алашордалықтар да, қазақ коммунистеріде революция тұсында, азамат соғысы кезінде, Орталық Азияның ұлттық мемлекеттік бөлінуі кезеңінде қазақтар тұрып жатқан жерлердің барлығын Қазақстанға енгізгісі келді. Соны мен бірге, менің білуімше, Қостанай облысы мен елдің оңтүстігіндегі территориялардан айырылып қалуқаупі де болды», деген болатын.

Бұл пікір бойынша алаштанушы профессор Мәмбет Қойгелдиев: «Мен Уяма мырзамен келісемін. Шынында да, 1919 жылы Бүкілодақтық орталық атқару комитеті Мәскеуде Қазақ әскери ревкомымен келіспестен, Қостанайуезін Челябі облысына беру туралы шешім қабылдады. Осыдан кейін Қазақ әскери ревкомы өз мүшесі Ахмет Байтұрсынұлына осы мәселе бойынша Орталық атқару комитетіне қарсылық даярлауды тапсырады. Ол аталған тапсырманы орындайды. Со ың нәтижесінде Орталық атқару комитеті Қостанай облысын Қазақстанның құрамына қайтарып беруге мәжбүр болды.

Алашордалықтар қазақтардың 1917 жылғы желтоқсан съезі қаулысының бірінші бөлімінде Қазақстан аумағын біздің республиканың қазіргі территориясына тең шамада көрсетті. Ресей империясы құрамында болған қазақтардың мемлекеттік басқаруға қатысуға мүмкіндігі болған жоқ. Бірақ, біз қалай болғанда да кеңес өкіметі тұсында қазақтардың мемлекетті басқаруға қатыстырылғанын және дәл осы кезеңде қазақтардың осы өнерді үйрене бастағанын атап өтуіміз керек. «Қазақстан тәуелсіздік алған кезде қазақтың саяси элитасының мемлекет басқару тәжірибесі болған», деген ойын білдіре отырып, қолдау көрсетеді.

Қорыта келе, XX ғасырдың басындағы қазақ хал ының тарихы өзінің аса күрделі әлеуметтік және қоғамдық-саяси қайшылықтарымен ерекшеленді. Сонымен қатар рухани азат ық пен демократиялық-ағартушылық идеяларға толы бұл кезең халқымыздыңнебір алып ой иелерін жарыққа шығарғаншын мәнін дегі қазақ ренес сансы дәуірі болды. Ширек ғасыр аралығында ғана дамыған қоғамдық-саяси және құқықтық ой-пікірлердің озық философиясы руханиғақлиясы мен жоғары идеялы тұжырымдары бір ғасырлық мерзімге жүк боларлық көкейтесті мәселелерді заман сахнасына көтерді. Атап айтқанда олар: ұлттық тәуелсіздік, өзін-өзі басқару, құқықтық мемлекет принциптерін қазақ қоғамына енгізу, ағарту ісін жақсарту, тілді дамыту, әдеттік құқық жүйесін жаңарту сияқты биік мұрат, мақсаттардан тұрганд ы.

Ел тағдыры таразыға түскен қиын кезе нде қоғамның осындай ізгілікті даму бағытын армандаған зиялы азаматтар - өз халқын жалпы адамзаттық биік рухан и қағидаларға баулып, өз елін өркениет биігінен көргісі келген нағыз ұлтжанды қайраткерлеріміз - Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейханов, Мұхамеджан Сералин, Міржақып Дулатов, Халел Ахметжанұлы Ғаббас, Барлыбек Сыртанов, Бақытжан Қаратаев, Ғұмар Қар шев, Жанша Сейдалин, Райымжан Мәрсеков, Дінмұхамед Сұлтанғазин, Жақып Ақбаев сияқты қоғамдық-саяси, құқықтық ой-пікірдің өкілдері реформациялық, жаңару мен бостандық идеял рының нағыз жанашырлары танылды.

Әдебиеттер:

1. Қозыбаев М. Ақтаңдақтар ақиқаты: оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 1992.
2. Қойш баев Б. Сұлт нбек Қожанов. – Алматы: Қазақстан, 2007.

Омарханова А.М., Бокебаева Г. А.
Осакаров ауданы, «№11 жалпы білім беретін мектебі» КММ

МАТЕМАТИКА САБАҚЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Еліміздегі әр мұғалімнің қазіргі кездегі негізгі мақсаты- білімді де жаңашыл ойлайтын оқушыларды тәрбиелеу. Осы орайда педагогика саласына танымал терминнің бірі – инновация деген сөз есімізге түседі. Әрине, инновациялық технологиялар әр заманда әр түрліше түсіндірілген болатын. 21 ғасыр адамы үшін ол жаңалық, іздену және басқа да осыған ұқсайтын мәндерді бере алады.

Өз практикамызға сүйенетін болсақ, сабақ барысында түрлі инновациялық технологияларды пайдаланып келеміз. Бұл технологиялардың стратегиялары оқу бағдарламасы енгізілгеннен кейін, саны күрт артып кетті. Жаңашылдық – нағыз құрал, ал инновация осы құралды меңгеру үрдісі. Сауатты түрде таңдап алынған жаңашылдық барынша мүмкін дәрежеде жаңа енгізілімнің табысқа жетуіне кепілдеме беруі тиіс. Инновациялық үрдіс деп жаңалықты жасау, меңгеру, пайдалану және тарату бойынша жүргізілетін кешенді іс-әрекетті айтады.

Педагогикалық технологияның тиімділігі педагогикалық шарттарға байланысты. Педагогикалық шарттарға, ең алдымен, педагогтің дербес ерекшеліктері: тұлғалық даралығын, мәдениеттілігін, қызығуын, т.с.с. жатқызуға болады. Сонымен бірге,

оқушылармен қарым-қатынас жасау біліктілігі мен кәсіби шеберлігі ерекше мәнге ие болады. Сабақты оқытуда жаңа педагогикалық технологиялардың көптеген түрлерін пайдалана отырып сабақ өткізуге болады. Жаңа педагогикалық технологиялардың жіктелуін былай бөліп қарастыруға болады: тірек белгілері мен тірек конспектілері негізінде оқыту технологиясы, проблемалық оқыту технологиясы, өздігінен даму технологиясы, оза отырып оқыту технологиясы, мультимедялық технологиялар, компьютерлік оқыту технологиясы, саралап оқыту технологиясы, жекеше оқыту технологиясы, дамыта оқыту технологиясы, жобалап оқыту технологиясы, топтық оқыту технологиясы.

Инновациялық білім берудің нәтижесінде оқыту мен тәрбиелеудің соңы әдіс-тәсілдерін инновациялық-педагогикалық технологияны меңгерген, психологиялық-педагогикалық диогностиканы қабылдай алатын және нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашыл педагог, зерттеуші жағаша мұғалім болып шығады.

Өз практикамнан оқу сапасын нақты көтеруге көмектескен технологияларға тоқталғым келеді. Оның ішінде тізіп алатын болсам:

1. Жобалау технологиясы туралы сөз қозғағым келеді. Жобалап оқыту технологиясы педагогтың интеллектуалдық, кәсіби, моральдық, рухани, азаматтық және басқа да сапалы қасиеттерін қалыптастырып отырып, мұғалімнің жеке тұлғасына тікелей әсер етеді. Ең алдымен оқу барысында оқушыны өз бетімен іздендіре отырып, өзіне деген сенімділік күшін тудырып, өз ойын анық жеткізе біліп , дұрыс шешім қабылдауға, яғни жеке тұлға болып қалыптасуына бейімдеу қажет. 21- ғасырда әлемдік білім беру жүйесінің дамуындағы негізгі басымдылықтарының бірі — мектеп білімін жаңарту. Ол оқушылардың неғұрылым өз бетінше білім алып, оны іс жүзінде қолдана білу қажеттілігін тәрбиелеуге бағытталған. Оқушылардың зерттеу жұмысын ұйымдастыру және жоба жұмысын жасауға мақсатты әрі жүйелі түрде бағыттау керек екен- бүгінгі күн талабы. Сондықтан да жобалау технологиясының тиімділігі күннен күнге артуда.

2. Дамыта оқыту технологиясы. Дамыта оқыту жүйесінде оқушылардың ойларын жетілдірудің маңызы зор. Біріншіден – дамыта оқытуда білім даяр күйінде берілмейді, оған оқушы өз оқу әрекеті арқылы қол жеткізеді. Сабақтың алғашқы ізденіс кезеңінде жаңа ақпарат жайлы не білетіндіктерін ортаға салып, мәселені өз беттерінше шешуге талпынады. Сөйтіп олар осы мәселе туралы өз білімдерінің жеткіліксіз, таяз екенін сезіну арқылы сабаққа деген қызығушылықтары оянады, ішкі түрткілері пайда болады. Екіншіден – дамыта оқытуда оқушы жоғары қиындықтағы мәселелерді шеше отырып өзінің санасының саңылауларын ашады. Әр оқушының өзінің деңгейіне дейін дамуға қол жеткізе алады. «Жақсы оқушы», «Жаман оқушы» ұғымының болмауы, балаларды танымдық әрекеттерге ұмтылдырады, құштарлығын арттырады. Үшіншіден – оқушының жеке басын дамытатын басты құрал – ол өзінің әрекеті. Сол себепті дамыта оқытудағы оқыту әдістері оқушыны белсенді жұмыс жағдайына қоя отырып, мәселелерді, қайшылықтарды шешу мақсатын қояды. Төртіншіден – дамыта оқыту жүйесінің нәтижелі болуы оқушы мен мұғалімнің арасындағы жаңаша қарым-қатынасы арқасында ғана өз жемісін береді. Сол себепті дәстүрлі жүйедегі әміршілдік стиль бұл жерде тиімсіз, оқушы – «орындаушы», «мұғалімнің тасасындағы» объект емес.

3. Топтық оқыту технологиясы. Білім берудің гуманизациясы жағдайында білім берудің негізгі формалары – ол топтық және жеке формасы. Білім берудің фронтальді формасы бағыттау, талқылау және түзету кезінде қолданылады. Топтық оқытудың басты мақсаты – оқушыларды шағын топта ортақ жұмыстарды атқаруға үйрету. Бұндай топта ол өзінің жекелігін жоғалпайды. Керек кезде оқушылар бір бірінен көмек сұрай алады, амалдарды бірге орындайды т.б.. Бұндай жағдайда оқушы тек өзінің жетістіктері мен сәтсіздіктерін бағалап ғана қоймай, оның жалпы нәтижеге қандай әсер тигізетін көре алады. Оқытудың жеке формасы оқушыға әр амалға тереңірек тоқталуына мүмкіндік береді. Сонымен қатар,

нәтижесі үшін өз алдына және мұғалім алдына жауап береді. Бұл формалардың ең бастысы – ол оқушыға деген сенімділік, өз өзіне жауап бере алу қабілеттілігі.

Жоғарыда аталған технологиялармен қоса АКТ туралы да айтып кеткен орынды. АКТ – оқушылардың метатанымдық қабілеттерінің қалыптасуына өз үлесін қосады: оқушылар қалай оқу керектігін үйренеді, алған білімді бірігіп сараптайды, талдайды, ұсынады, ақпараттық технологияларда құзырлы болады, бір – бірімен білім алмасады.

Оқытудың осы жолдарын пайдалану барысында қандай жетістіктерге жеттік:
-оқушылар алдын ала берілген тапсырмаларды іздеп қанай қоймай, оны бүкіл сыныпқа көрнекілік ретінде таныстырады, осының нәтижесінде өзара – білім алмасады. Оқушылардың сөйлеу дағдылары қалыптасып, АҚТ – дағы құзырлылық танытылады. Оқушылармен алдын – ала дайындалған таныстырылымдар бүкіл сыныпты жаңа тақырыпты игеруге итермелейді. Осындай таныстырылымнан кейін оқушылар арасында кері байланыс орнатылады, презентация бойынша сұрақтар қойылып өзара диалог жасалынады.

Сабақтың әр – түрлі кезеңіндегі стратегиялар осы бағдарлама аясында жүзеге асырылады. Мысалы «лупа» атты флипчарттың бір мүмкіндігі, жануар бейнесін оның белгілі бір дене бөлімі арқылы тануға мүмкіндік беріп, оқушылардың ой – өрісін кеңейтеді. Ал «корзина» атты батырмасы «рас - өтірік» стратегиясын жүзеге асыруға көмектеседі. Бұл бағдарламаға бейнематериал, суреттер кіріктіріп көрнекілілік ретінде пайдаланамыз. Флипчарт бағдарламасының мүмкіндіктері өте кең және оны пайдалану оқушылардың сабақтағы қызығушылығын арттырады.

Осындай АҚТ жолдарын пайдалану барысында оқушылардың белсенділігімен қатар білім сапасының сәл болса да жоғарылағаны туралы айта аламыз. 6 мен 7 сыныптардағы білім деңгейлері төмен оқушылар тоқсан сайынғы тестілерде жақсы көрсеткіштер бере алды. АҚТ модулін сабақ барысында ары қарай пайдаланудың жаңа жолдарын қарастырып отырмыз және бұл АҚТ – дағы жаңа жетістіктер оқушылардың тек ақпараттық технологияларда ғана емес білім сапасында да көрсеткіштер бере алатынына сенімді.

Инновациялық оқыту технологиялары заман талабы болып отырғандықтан, мұғалімнің түсінігін қажет етеді. Тек көзқарасын өзгерткен мұғалімдер ғана, оқушыға қалай оқу керектігін үйретеді. Заманауи мктептерде мәліметтер өте көп, ол мәліметтерді оқушыға беріп қоймай, өзін - өзі оқытуға уәждендіру қажет. АҚТ модулін сабақ барысында ары қарай пайдаланудың жаңа жолдарын қарастырып отырмын және АҚТ – дағы жаңа жетістіктер оқушылардың тек ақпараттық технологияларда ғана емес білім сапасында да көрсеткіштер бере алатынын сенім артамыз.

Аталған технологиялардың тиімділігі мұғалімнің сабақтағы рөлін тек бақылаушы ретінде ғана қарастыру. Оқушылар оқытуды өз жауапкершіліктеріне ала отырып, бір – бірін оқытады. Осы технологиялар нәтижесінде сабақ беретін сыныптарымыз сапасы тоқсан сайын артып барады. Болашақта әр мұғалім өзінің жұмыс істейтін және сапа бере алатын технологияларын түртіп алса, болашақта еліміз мақтан тұтатын ұлы азаматтарды шығара алатынымызға кәміл сенемін.

Әдебиеттер:

1. Көшімбетова С. Инновациялық технологияны білім сапасын көтеруде пайдалану мүмкіндіктері. Білім, 2018.
2. Қабдықайыров Қ. Инновациялық технологияларды диагностикалау. 2014

Омирбаева Д.М., Сыздыкова Э.К.
Мағжан Жұмабаев гимназиясы, Қарағанды қ.

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚҚА ҚҰРМЕТТІ АРТТЫРҒАН ЖОБА

Жаһандық кезеңде өкелең ұрпаққа ұлттық құндылықтарды үйрету, дәстүрімізді дәріптеу басты міндеттерінің бірі десек шатаспаймыз. «Рухани жаңғыру» бағдарламасын жүзеге асырумен және алдағы міндетті орындау үшін мектеп оқушыларына «Екі апта ауылда» әлеуметтік жобасы өте тиімді болды.

Жобаны жүргізу кезінде бала ауылдағы тұрмыс-тіршілігке қызығушылық танытып, еңбек түрлерімен танысады, араласады және ауылда кездесетін әлеуметтік мәселелерді көре алады, алдағы уақытта оны шешу жолын қарастыруға өз ойын білдіреді. Осы кезден-ақ біз баланың бойында өзіне деген сенімділік, ел мен жерге деген патриоттық сезімді ұялатамыз.

Осы жоба арқылы оқушымның жеткен жетістігі туралы сөз қозғамақпын. Үлкенді құрметтеу, үлкенге көмек көрсетуді үйретіп ғана қоймай, ұлттық құндылыққа деген құрметі артқан оқушымның екі аптасы туралы жазалық.

«Екі апта ауылда» әлеуметтік жобасы бойынша оқушы әкесінің туған өлкесі, кербез сұлу Қарқаралы қаласына барды. Мұндағы басты мақсаты:

- Ауыл тарихын білу;
- Ауыл тұрмысындағы еңбек түрлерін танып-білу;
- Ауыл тұрғындарының еңбек ету үдерісіне араласу.
- Ауылдағы әлеуметтік мәселелермен танысу.

Ауылдағы алғашқы күн ауылды сағынышпен көріп, үлкен-кішімен амандасу, қал сұрасумен өтті. Ата-әжелері де өз немерелерін көріп, бір қуанып қалды. Алғашқы күні атасымен бірге «Құнанбай қажы» мешітіне апарған. Құнанбайдың кім екенін, алып тұлғаны Қарқаралы жерімен қалай байланыстыратынын туралы атасының әңгімесін тыңдады.

Екінші күні Қарқаралы тарихын және осы өлкеден шыққан ұлы тұлғаларды танып-білу үшін мұражайғабарған. Мұражайда қала тарихы туралы көп мәлімет алдым. Мәди мен Қасымнан өзге Қарқаралы талай дүлділ ақын мен қайсар батырларға сая болған. Мәселен, Қарқаралы атағы алты алашқа мәлім Қаздауысты Қазыбектің және шертпе күйдің атасы Тәттімбеттің елі, Әлімхан Ермековтың, Әлихан Бөкейханның да тағдыры Қарқаралымен тығыз байланысты болған екендігі туралы ақпарат алды.

Ауыл күндері бау-бақшаны күту, малды өрістен айдап әкелу, монша қыздыру, отын-ағаш дайындау жұмыстарының қыр-сырын танып-біліп ғана қоймай, ата мен әжемнің көмегімен үйренді.

Ауылдағы екінші аптаның басы Қарқаралы мемлекеттік ұлттық табиғат паркімен танысумен басталды. Ұлттық парк табиғаттың бірегей нысандарын қорғау, саяхатты дамыту және халық демалысын жақсарту мақсатында 1998 жылы құрылғандығы, географиялық сипаты мен орны және туралы ақпаратты аға-инспектор, орманшы Байғұнақов Досжан Қаныбекұлымен танысып, ізденіс жұмыстарын жүргізді.

Ауылдағы екінші апта Қарқаралы мемлекеттік табиғат паркінің маңынан құрылған «Қолөнер шеберханасында» жалғасты. Алғашқы күннен-ақ шеберхананың бас маманы, әрі оқушыға осы күндері ұстаз болған Жүндібаев Жасұлан қауіпсіздік ережесімен таныстырды. Келесі күннен бастап ұстазы көрсету-үйретуімен қазақы нақыштағы тостағандар жасау процесіне қатыстырған. Ұлттық парк өртке шалынған ағаштарды өңдеп, халық тұтынатын ағаш тостағандар, ағаш бұйымдар жасайды. Алдымен тостағандар жасау үшін көк теректі жинады. Содан соң оны арнай станокта сырт қабығын тазалау процесі жүрді. Қабығы тазаланған терек арнай құрал-саймандармен жоңылады. Осылайша оқушы алғашқы күндері қолөнер шеберханасындағы тостағанның сырт пішіні дайындалуымен танысқан.

Таңмен таласа басталатын қолөнер шеберханасында бөлме температурасымен кепкен тостағанның кедір-бұдырын тегістеп өңдейді. Өңдеу технолгиясы арнайы станокта үздіксіз құмқағаз арқылы жүргізіледі. Өңдеудің келесі сатысы ағашқа көркем ою-өрнекті

қолқашаумен салу. Оюланған тостағанды айнадай жарқыратып, оған өң беретін – бояу. Боялған тостағандар 90-100градустағы пеште 1 тәулік тұрады.

Оқушы осы жобаға арқылы қолмен ағаш өңдеу көп еңбек сіңіруді, үлкен тәжірибе, шеберлекті қажет ететінін және талғампаздық пен шыдамдылықты шыңдайтынына көз жеткізді.Ағашты өңдеу саймандарына келсек сүргі, шаппа шот, атылғы шот, қырғыш, инек ынғыру және ойыс жүзді қашаулар жатады. Ысқылайтың материалдар киіз, мата, қышырлы қайрақ қағаздарды орнымен пайдалана білген дұрыс екенін де үйренді.

Екі апта ауылда болғанымда, ондағы басты әлеуметтік мәселе-су мен жол екенін жеткізіп,өз ойын еркін айтып берді. Ал қолөнер шеберханасындағы қызу еңбек ол үшін көп нәрсені үйретті және «ұлттық құндылық – ұлттық тірегіміз» екенін ойға түйді.

Жазғы ауылдағы екі апталық практиканы қалалық білім бөлімінің ұйымдастыруымен өткен «Ұлы дала мұрагерлері» форумында қала мектептері мен Назарбаев зияткерлік мектебінің мұғалімдері, оқушылары, ата-аналары, Қарағанды қалалық маслихаттың хатшысы Құдайберген Бексұлтанов, техника ғылымдарының кандидаты, профессор Қонтаев Сәбит Сейітұлы, тарих ғылымдарының кандидаты Бейсенбекова Нұрсахан Ахметовна, филология ғылымдарының докторы Берік Серікбайұлының алдында жұмысымызды сәтті қорғады.

/жоба жұмысының қорғалу сәті/

Осындай жобалар арқылы ұлттық құндылықтарымыз жоғары деңгейде насихатталса, жастар арасында әр алуан түсінік қалыптаспайды деп айта аламын. Рухани жаңғырып, Мәңгілік ел болу үшін құндылықтарымызды мәңгілік сақтап, өзімізден кейінгі ұрпақтарға мәңгілікке табыс етуіміз керек. Себебі ұлттық құндылықтар – ұлттың қазынасы. Қорытындылай келе, бүгінгі өскелең ұрпаққа ұлттық құндылыққа деген құрметті осындай әлеуметтік жобалар арқылы арттыру өте тиімді демекпін.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Мұғалімнің педагогикалық шеберлігі. //Білім әлемі. Алматы., 2004 ж. №6.
2. *Тілеужан М.* Рухани өнегелі тәрбие Бала тәрбиесі. — Алматы, 2006.

Оразбаева Р.Ж.
Қарағанды қаласының
М.Жұмабаев атындағы гимназия

ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДАҒЫ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫ МЕН КРЕАТИВТІ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ

Егер біз балаларды қазір де бұрынғы әдіс-тәсілдермен оқытататын болсақ, біз олардың болашағын ұрлаған боламыз.
Джон Дьюи.

Білім алу – адамның дамуындағы маңызды сала. Көптеген зерттеулердің нәтижесінде біздің оқушыларымыздың пән бойынша білімдері мықты болғанмен, ол білімдерін өмірмен байланысты жағдаяттарда жеткілікті дәрежеде қолдана алмайтындықтары анықталған. Сондықтан да әрбір мұғалім оқушыларға тек қана білім беріп қоймай, олардың функционалдық сауаттылығын дамыту жолдарын қарастырған. Ол үшін әрбір мұғалім алдымен өзі бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына қарай ілесіп отыруы керек. Функционалдық сауаттылық адамның мамандығына, жасына қарамастан үнемі білімін жетілдіріп отыруды талап етеді.

Функционалды сауаттылықтың негізгі бағыттарының бірі-математикалық сауаттылық. Математикалық сауаттылық дегеніміз-адамның өзі өмір сүретін әлемдегі математиканың рөлін анықтау. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын анықтау мақсатында Халықаралық PISA зерттеулері жүргізіледі. Оқушылардың дайындық деңгейін зерттеу үш бағытта: оқу сауаттылығы, математикалық сауаттылығы, жаратылыстану пәндерінің сауаттылығын арттыру мақсатында іске асырылады. Олардың әрбіреуі мектеп пәндерімен нақты сәйкес келеді және қаржылық сауаттылық мәселесін бірлесіп шешу дағдылары зерттеледі.

Біз мұғалімдер оқушылардан «Математиканы не үшін оқу қажет? Өмірдегі қолдану аясы қандай?» сұрағын жиі естіп жатамыз. Осы сұрақтарға жауап беру үшін сабақтарымда математикалық сауаттылықты арттыратын есептер беріп отырамын. Қазіргі эпидахуалға байланысты 9 сыныптағы алгебра сабағында сабақтың басында проблемалық сұрақ ретінде «Әрбір тұмаумен ауырған адам айналасындағы төрт адамға жұқтыруы мүмкін. Геометриялық прогрессия құрыңдар. Қандай қорытынды жасауға болады?» тапсырмасын беремін.Топта талқылауды ұсынамын.

5 - 6 сынып оқушыларына «Арман қолын жумай үзілісте бәліш алып жеді. Оны жеген кезде Арманның ішек жолдарына 30 дизентериялық таяқша түсті. Әрбір 20 минут сайын ол бактериялар екі еселенеді». Есепке сұрақ құруды және шешу жолдарын табуды ұсынамын.

Енді Майкл Микалконың тұжырымын талдап көрейік. Сіз мектепте сандарды баған түрінде қосып есептеуді үйрендіңіз. Дұрыс жауабын шығарған соң, келесі мысалға көшетін едіңіз. Адамдар мұндай әрекет ету сипатын көбіне шығармашылық ойлау саласында қолданады. Олар дұрыс жауабын анықтаған соң ойлануды тоқтатады. Алғашқы табылған жауап оларды толық қанағаттандырады. Алайда өмір мектептегі арифметикадан мүлдем басқаша. Шешімнің екінші жауабы алғашқы жауабына қарағанда жақсы болуы мүмкін: шығындарды анағұрлым азайтуға, жаңа мәртебеге ие болуға, заттарды бұрынғысынан да сапалы, әдемі, пайдалы етіп шығаруға және т.б. көптеген мүмкіндіктер береді. Сіздің ең алғашқы алған жауабыңыз ең дұрыс жауап болып табылады деп ойлауға негіз жоқ. Сонымен, әріптестер, ойланатын нәрсе бар ма? Әрине бар! Әрбір мұғалім заман талабына сай әрбір сабақ мақсатында оқушылардың креативті ойлауын да дамыту керек. Мысалдар қарастырайық:

9+8=5 өрнегінің мағынасы не береді? Математикалық тұрғыдан қарасақ бұлай болуы мүмкін емес. Бұл өрнектің мәні 9+8=17 болатыны айқын.Оқушылар ойлана отырып түрлі жауаптар беруі мүмкін. Ойлана келе қай жағдайда 5 саны 17-ге тең болуы мүмкін деген тұжырымға келеді. Бұл «сағат тілінде» ғана болуы мүмкін.

Егер таңғы 9-ға 8 сағатты қоссақ, сағат кешкі 17:00 болады. Ал сөйлеу тілінде 5 екені белгілі.

Сабақтың басында креативті ойлауын дамыту мақсатында интеллектуалды диктанттар алуға болады. Мысалы

1)Ұлы Отан Соғысының басталған жылының цифрларының көбейтіндісін табыңдар.
2) Еліміздің бас қаласының әріптер санын 0,6 ға көбейтіңдер немесе бас қаланың дауысты дыбыстар санының дауыссыз дыбыстар саны дәрежесін анықтаңдар.
3) 7 мен 8 сандарының арасына қандай таңба қойсақ 7 ден артық, бірақ 8-ден кем сан аламыз?

Сабақтың ортасында,яғни негізгі бөлімде тақырыпқа сәйкес PISA тапсырмаларын да беріп отырамын. Мысалы «Дөңгелектің ауданы» тақырыбында «Пицца бағасы» атты тапсырмасын талқылау арқылы оқушылар тақырыптың қолданыс аясының кеңдігіне көз жеткізеді.

Пицца бағасы

Пицерияда екі дөңгелек пицца береді, қалыңдықтары бірдей, бірақ өлшемдері әртүрлі. Кішісінің диаметрі 30 см, ол 30 ақша тұрады. Үлкенінің диаметрі 40 см, 40 ақша тұрады.

Сұрақ. *Екі пиццаның қайсысын сатып алу пайдалы? Өз пайымдауларыңызды айтыңыздар.*

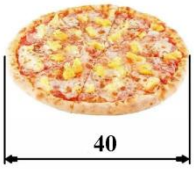

Шешуі: $S = \pi R^2$-дөңгелектің ауданы.

$S_{30см}=(\frac{30}{2})^2 \cdot 3{,}14 = 706{,}8\ см^2$, $S_{40см}=(\frac{40}{2})^2 \cdot 3{,}14 = 1256{,}6\ см^2$. Әрбір пиццаның 1 см^2-ге қатысты құнын табайық:

$\frac{30}{706{,}8} = 0{,}042$ ақша/см^2, $\frac{40}{1256{,}6} = 0{,}0318$ ақша/см^2 ,

0,042>0,0318 екенін ескерсек, диаметрі үлкен пиццаны сатып алу пайдалы.

Шешімін көре отырып ауданы үлкен пиццаның ақшасы арзанырақ екендігін түсінеді. Әрі қаржылық сауаттылықтың да осы тапсырма арқылы арттыруға болады.

Шыны керек, біз оқу жоспарындағы негізгі мақсатқа жетуді көздейміз де, көбінесе оқушылардың креативті ойлауын дамытатын тапсырмаларды аз орындаймыз. Мысалы Т.А.Алдамұратованың 6 сыныпқа арналған математика оқулығында мынадай тапсырмалар бар (№584 есеп).

Сыйымдылықтары 5 л және 8 л ыдыстарды пайдаланып, 12 л сүтті қалайша тең бөліп құйып алуға болады?

12	12	4	4	9	9	1	1
8	0	8	3	3	0	8	6
5	0	0	5	0	3	3	5

Мұндағы сұйықтықты бөліп алуға берілген тапсырма оқушылардың математикалық сауаттылығын арттыратыны сөзсіз. Сонымен қатар бөліп алуға берілген №645 тапсырма бар.

Пакетте 5 кг жарма бар. 200 г кіртасын пайдаланып, табақшалы таразымен үш рет өлшеп, 1 кг жарманы қалайша бөліп алуға болады?

Шешуі: Таразының бір жағына 200 г кіртасты қойып, екі жағына пакеттерге жарманы таразы теңескенге дейін бөліп саламыз. Сонда бір жағында 2 кг 400 г ((5000-200):2) , ал екінші жағында 2 кг 600 г болады. 2 кг 400 г салынған пакетті алып, ішіндегі жарманы таразының екі жағы теңескенге дейін бөліп саламыз (2400:2=1200). Бөлінген пакеттің кез келгенін таңдап алып, ішінен 200 г жарманы бөліп аламыз. Сонда қалғаны 1 кг (1200-200=1000) болады.

Математикалық сауаттылық арқылы әрбір оқушының қаржылық сауттылығы артатыны сөзсіз.

5-сыныптағы «Диаграмма», «Процент» тақырыптары арқылы оқушылар кредит алу мен депозитте ақша сақтаудың мәнін түсінеді.
6 сыныптағы «Пропорция» тақырыбы арқылы тауардың бағасы алатын төлемақының салығына байланысты өзгеретінін біледі.
7 сыныптағы функцияның графигін салу арқылы сұраныс пен ұсыныстың, нарық тепе-теңдігінің арасындағы байланысты меңгереді.
8 сыныптағы квадрат теңдеулерді шешу арқылы кредит беруге қайта оралуға болады. Атап айтқанда депозиттердің тұрақты жылдық пайызын есептеуге мүмкіндік алады.
9-сыныптағы прогрессияларды шешу арқылы күрделі проценттерді есептей алады. Ипотекалық кредиттеу мен акцияларды сату немесе сатып алу есептеулерін орындай алады.
10-11 сыныптардағы туынды, ең үлкен және ең кіші мәндері, көрсеткіштік , логарифмдік теңдеулерді шешу тақырыптарын меңгерту арқылы күрделі банктік есептерді шешу ұсынылады.

Осы аталған тақырыптар бойынша сабақта немесе сыныптан тыс оқушыларға өмірмен байланысты тапсырмалар беріп отырсақ оқушылардың пәнге деген қызығушылығы, әрі функционалдық сауаттылығы артатыны сөзсіз. Оған дәлел ретінде келесі диаграмманы ұсынамын:

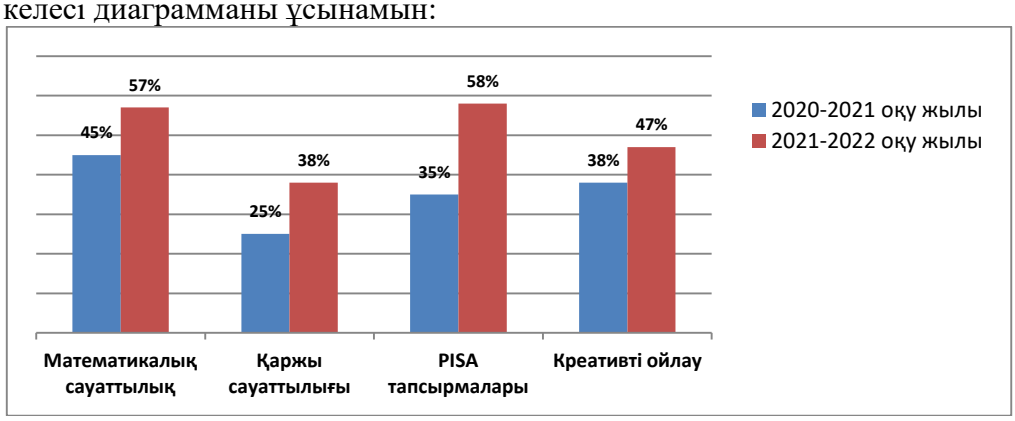

Әдебиеттер:

1. Н.Ә.Назарбаев. «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту–Қазақстан дамуының басты бағыты». 2014ж.
2. «Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған Ұлттық іс-қимыл жоспары». 2012ж.
3. Оразахынова Н., Кенжебаева Г. М. - «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары» ғылыми мақаласы, 2012ж
4. https://xn--121-5cde8chftb7c4c.xn-p1ai/uploads/storage/files/file_1615117376.pdf

Орынбаева Назгуль Рашитовна
Ұлытау ауданы, білім бөлімі, әдіскер

ИННОВАЦИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕ РЕФЛЕКСИВТІ ПРАКТИКАНЫ ПАЙДАЛАНУ

Қазіргі кезеңде білім беру саласында белең алып отырған ауқымды өзгерістер түрлі ынталы бастамалар мен түрлендірулер жаңашылдыққа кеңінен жол ашуда. Осы тұрғыдан алғанда, ұрпақ тәрбиесімен айналысатын әлеуметтік-педагогикалық қызметтің тиімділігін арттыру, оны жаңа сапада ұйымдастыру қажеттілігі туындайды. Бұл үшін оқытушыларға инновациялық іс-әрекеттің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі мақсат етіледі. Ал, жаңа технологияны пайдалану міндетті деңгейдегі білімді қалыптастыра отырып,

мүмкіндік деңгейіне жеткізеді. Сондықтан, оқытушының біліктілігін көтеру мен шығармашылық, педагогикалық әрекетін ұйымдастыруда қазіргі инновациялық педагогикалық технологияларды меңгерудің маңызы зор.

«Инновация ұғымын қарастырсақ, ғалымдардың көбі оған әр түрлі анықтамалар берген. Мысалы, Э.Роджерс инновацияны былайша түсіндіреді: «Инновация – нақтылы бір адамға жаңа болып табылатын идея». Майлс: «Инновация – арнайы жаңа өзгеріс. Біз одан жүйелі міндеттеріміздің жүзеге асуын, шешімдерін күтеміз», - дейді.

Әл-Фараби: «Ұстаз қызметінің мақсаты – балаға бақытқа жетудің жолын табуға көмектесу»,- деп есептесе, А.Дистерверг: «Нашар ұстаз шындықты қайталайды, жақсы ұстаз сол шындықты іздеп, табуға үйретеді»-деп, білімді ұстаз оқушының тапсырманы ықыласымен, шабытпен орындауына әсер ететінін айтты. Инновация термині қазірде білім берудің теориясы мен тәжірибесінде кеңінен қолданылып жүр. Біз үшін инновациялық алаң – инновациялық үрдіс жүзеге асып жатқан білім беру кеңістігі (мектеп, ЖОО және т.б.). Ал, инновациялық жанұя – инновациялық тәртіп қызметіндегі қоғамдық білім беру, ұжым.

Инновациялық оқытудың маңызды факторы - мұғалімнің оқушының тақырыптың мәнін өз бетімен меңгеруін түсінуі мен бағалай алуы. Мұндай тәсіл бұл үдеріске оқушының өзінің де қатысуын талап етеді. Осылайша, оқушы да өзінің оқуы үшін жауапты болады. Оқушы мұндай жауапкершілікті көбіне сабақ беру барысында мұғалім қалыптастыратын ортада сезініп, қабылдайды.

Сондай-ақ инновациялық әдістерді пайдалана отырып оқыту оқушының: еркін ойлануына мүмкіндік береді, ақыл-ойын дамытады; шығармашылық белсенділігін арттырады; ұжымдық іс-әрекетке тәрбиелейді; тіл байлығын жетілдіреді; жан-жақты ізденушілігін арттырады. Сондай-ақ мұғалімдер үшін де пайдалы: түрлі әдістерді пайдалану арқылы сабақтың нақты мәнін терең ашуға көмектеседі; оқушылардың барлығын сабаққа қатыстыруға мүмкіндік береді; әр оқушының білім деңгейін анықтауға болады; оқушыларды ізденіске баулып, өз бетінше жұмыс істеуге үйретеді; оқушылардың барлығын бағалауға болады.

Осы айтылғандарды жинақтай келіп, жаңа формация мұғалімі – рефлексияға қабілетті, өзін-өзі жүзеге асыруға талпынған әдіснамалық, зерттеушілік, дидактикалық-әдістемелік, әлеуметтік тұлғалы, коммуникативтілік, ақпараттық және т.б. құзыреттіліктердің жоғары деңгейімен сипатталатын рухани-адамгершілікті, азаматтық жауапты, белсенді, сауатты, шығармашыл тұлға.

Соңғы жылдары педагогикалық тәжірибеде рефлексияға көп көңіл бөлініп жүр. Джон Дьюи мен Дональд Шон кез келген мұғалім «Рефлективті практик» болулары керек деген пікір қалыптастырған. Дьюидің «*Біз қалай ойлаймыз?*» (1910) деген еңбегінде рефлективті ойдың білім беруге ерекше ықпал ететіндігі туралы айтса, Шонның «Рефлективті практик: кәсіби іс-әрекетте қалайшаойланады» (1983) деген кітабында «ойлану» түсінігін «іс-әрекеттегі толғаныс» және «іс-әрекеттен кейінгі толғаныс» деп бөліп, бірқатар түсініктемелер келтірген.

Жаңа дәуір философиялық идеялары «өзіндік» және «мен» ұғымдарына бағытталады. Жаңа құндылық – адамның өзіндік «мен» құндылығы пайда болды. Бұдан басқа да рефлексия жайында айтылған философиялық ойлар негізінен «адамның өзіне бағытталған зерттеу жұмысы», «өзіннің ақылың мен рухыңды өзіннің бақылауың» дегенге келіп саяды. Н.В.Кузьмина: «Адам өзін-өзі іске қосу барысында дамуға мүмкіндік алады, ол үшін әртүрлі дереккөздерден алынған білімді жинақтау, оларды тәжірибеде қолдану үшін жүйеге келтіру, «кері байланысты» жүзеге асыру сияқты әрекеттер жасайды», - дейді. Н.Б.Ковалева және И.Н.Семенов кәсіби шығармашылықтағы рефлексияның рөліне байланысты оны әр түрлі кәсіби позицияларға өтудегі икемділік деп есептейді. Рефлективті білім беруге білім алушылардың не үйренгендері жайында сыни тұрғыдан ойлауыда жатады. Себебі тек рефлексия оқу үдерісіне, өзінің іс-әрекетіне өз бетінше баға беру мен оның нәтижелерін ескеруге мүмкіндік береді. Іс-тәжірибемде көрсеткендей,

мұғалімдер, негізінен, оқушылардың эмоциялық күйін түсінуге, сабақ немесе оқу курсы барысында олардың қарқынын тексеруге мүмкіндік беретін рефлексияның әр түрлі тәсілдерін пайдаланады. Мұнда көбінесе рефлексивтік материалдың үлкен құндылығы қажетті деңгейде бағаланбайды.

Өз тәжірибемізде байқағанымыз, білім беру үдерісінде рефлексивті практиканы пайдалану «оқушы-мұғалім» жүйесінде тиімді және шын мағынасында субъект аралық қатынастарды орнатуға мүмкіндік береді. Рефлексия бүкіл білім беру үдерісінің іргетасы бола алады. Сондай-ақ рефлексияланатын тәжірибе негізінде оқытудың өзі тиімді, себебі рефлексия өз бетінше «жеке адамның санасында әрқашан жаңа білімді тудырушы» екендігіне көзіміз жетті.

Рефлексивтік тәсілдердің уақыт бағыттылығына қарай келесі түрлерге жіктеуге болады:

- Осы уақытқа дейінгі өз тәжірибесіне сыни көзбен қарап, бұрынғы уақытта орын алған сұлбаны, құралдар мен оқыту үдерістерін анықтау және қайта жасау;
- Болашақта өз тәжірибесіне қандай өзгеріс енгізетінін және қалай жүзеге асыруды жоспарлау. Мүмкін болатын іс-әрекетінің сұлбасы мен құралдарын анықтау;
- Іс-әрекетті жүзеге асыру барысында ойлау үдерісін бақылау, түзету немесе күрделендіру.
- Рефлексияның оқу үдерісін байыту және сапалы қайта құру үшін мүмкіндіктері қаншалықты кең екенін тіпті осы қарапайым жіктеу көрсетеді. Рефлексияны пайдалану әр адамның өзіндік тұлғалық дамуына да өзекті екендігіне назар аударуымыз керек. Сауатты және жүйелі қолданылатын рефлексия психологиялық-педагогикалық зерттеудің күшті құралы, жеке тұлғалық дамуын өзектілейтін және кәсіби эмоциялық күйіп кетуіне тиімді «иммунизация» құралы бола алады. Соңдықтан «Рефлексия» қазіргі кездегі білім саласындағы көкейтесті мәселелер қатарына жатады.

Бізде, шынын айту керек, кейбір мұғалімдер өзгерістен қорқады, кейбір мектептерде қалыптасқан мәдениет жаңашылдық пен өзгеріске соншалық мән бермей келеді, кейбір кезде бір нәрсені жасау үшін біздің өзімізде сенімділік жетіспей жататынын байқаймыз. Осыдан шығатын қорытынды, жеке тәжірибе мен тұжырымның өнімді болуы үшін үйреншікті, стереотипті түрде әрекет етуді (оның ішінде ойлауды) тыя білу маңызды. Жағдайдан «өрмелеп шыға» білу, оған басқа позициялардан қарай білуге, сыни тұрғыдан талдай білуде қиналып жатады.

Рефлексияның мәні – адамның өзінің білімін, білімінің негізін, оларды меңгерудің жолдарын анықтау. Бейнелеп айтқанда буы бұрқырап, қазан қақпағын ұшырардай сәтті аңдымай, мұғалімдердің рефлексиялық мәдениетін қалыптастыру керек екендігіне көзіміз жетті. Ертеректе жапон халқы біреуге ренжісе, сол адамның сұлбасын алдына қойып, өздерінің реніштерін айтып, соққылап, шерлері тар қағанша, сойып салады екен. Әрине, бізде де осыған ұқсас әрекеттер кездесетінін жасырмаймыз, бірақ мұндай әрекеттен өзгеше әрекет ету, өзгеше ойлау, басқаша айтар болсақ, аурудың алдын алып емдеу керектігі сияқты әрекет керектігін түсінеміз. Әйтпесе, біз Қазақстанда білім беру сапасын арттыру жолында «адасып» қалуымыз мүмкін.

Рефлексивті орталық тұлғаның шығармашылық еркіндігі, ол – дамытушылық қарым-қатынас жүйесі. Мұндай ортаның барлық қатысушылары ашық бірлескен әрекетті бірлесе талдау арқылы өздерінің ішкі «қорларын» ашуға мүмкіндік алады. Біліктілікті арттыру жүйесіндегі рефлексиялық орта дамытушылық, дамушылық қарым-қатынастар жүйесі болып табылады. Ол субъектінің ішкі әлеміне қатысты көп деңгейлі және күрделі үрдіс. Мұнда субъектілердің ашықтығын, психологиялық теңдігін сақтау басты шарттардың бірі болып табылады. Мұндай жағдай мұғалімдердің бірін-бірі толықтыра отырып, бірлесе дамуға жетелейді.

Рефлексиялық мәдениетті дамытудың қазіргі кездегі мәнінің артуы әр түрлі инновациялық-гуманистік әдістердің пайда болуына әкелді. Қазіргі білімдік мақсаттарға сай білім алушыны рефлексия жасауға дағдыландыру басты мақсаттың бірі болғандықтан, ол – сабақтың да негізгі компоненттерінің бірі болуы тиіс. Рефлексивтік іс-әрекет білім

алушыға өзіндік талдау кезінде ғана байқалатын өзіндік жеке дара ерекшеліктерін тануына мүмкіндік туғызады. Білімді саналы түрде өзіндік қорыту, яғни рефлексия нәтижесінде ғана жүзеге асыруға болады. Рефлексия нәтижесі дегеніміз – міндеттерді шешу тәсілдерін түсіну және алған өзара әрекеттестік нәтижесінде өз дамуының өнімділігін бағалау.

Мұғалім ең алдымен өзін-өзі дамыту қабілетін қалыптастыруға, педагогикалық шеберліктің дамуына атсалысу керек. Өйткені, біздің қоғамға жаңа мағлұматтарды қабылдап қана қоймай, оны ойлана отырып, сыни талқылап, ой елегінен өткізе білетін ұрпақ қажет. Яғни, оқушылар мағлұматтар мен идеяларды өз беттерімен, тәуелсіз меңгеріп, осы алған мәліметтері пайдалы болатындай ойланулары керек. Олар жаңа идеяларды әр түрлі көзқараспен зерттеп, шынайылығы мен пайдасын талқылап, идеяның жалпы құндылығын анықтай алулары қажет. Сондықтан сыни тұрғыдан ойлайтын мұғалімдер ғана балалардың сыни тұрғыдан ойлауына, дамуына ықпал ете алады. Бірақ, ең алдымен, біз рефлективті білім беру ұғымын саралап, сыни тұрғыдан ойлаудың білім беру бағдарламасында туындаған қажеттілігін ескеруіміз керек.

Білім алушылардың кез келген іс-әрекетінің кез келген кезеңі рефлексиямен аяқталуы керек. Білім алушылардың рефлексиялық мәдениеті келесі компоненттермен сипатталады:

- адамның проблемалы ситуацияларды шығармашылықпен түсіну және жеңуге дайындығымен және қабілетімен;
- жаңа білім мен құндылықтарды меңгеру іскерліктерімен;
- үйреншікті емес тұлғааралық қарым-қатынастар жүйесінде бейімделу іскерлігімен;
- ерекше практикалық тапсырмаларды қою және шешу;
- белгісіздікте жұмыс жасау іскерлігі.

Біздің міндетіміз білім алушылармен шығармашылық байланысты қамтамасыз ету, сондай-ақ іс-әрекеттері арасындағы байланысты арттырып, білім алу үрдісінің қарқындылығын, оқыту және дайындық деңгейін көтеру, рефлексияға қабілеттілігін арттыру. Джон Дьюи мен Дональд Шонның кітаптарында «ойлану» түсінігін «іс-әрекеттегі толғаныс» және «іс-әрекеттен кейінгі толғаныс» деп көрсеткендей, мұғалімдер сабақ жайлы ой толғау және өзіндік ой толғау деген не екенін түсінгені маңызды болар еді.

Мұғалімдерге «өз сабағына» сырттан қарауға, оқытуындағы жақсы жақтарды көре білуіне және өз ойындағыдай болмаса, сұрақ қоя біліуіне, қалай жоспарлағаны туралы ойланып, келесі сабақта не нәрсеге көңіл бөлу керектігін көре білуге, рефлексия жасауға дағдыландыруды мақсат ету керек деп ойлаймын.

Көптеген мұғалімдерді оқушылардың негізінде бүгін нені білу керегі емес, өздерінің сабақ жоспары, өз міндеттері мен стратегиялары көп ойландырады. Олар өздерін және стратегияларды ғана көреді, өз дауыстарын естіп, және өздерінің әрекетін бақылап, тіпті кейбіреулері алдарында отырған оқушыларды «аңғармайды». Мұндай жағдайда мұғалімді мазалайтын мына сұрақтар болуға тиіс: Осы стратегияны не үшін қолданамын? Осы стратегияны қалай қолданып, сабақтың мақсатына қалай жетемін? Біз тапсырмаларды оқушымен қалай орындаймыз?

Рефлексия – бұл стратегия емес, бұл – дағды, бірақ ол барлық стратегия мен әдістерді ауыстыра алады. Кез келген жағдайда мұғалім ой толғаныс жасай алса, оның әрекеті аяқ астынан болмайды, мұндай мұғалімдерді тез әрі нақты жауап қызықтырмайды, таным процесі қызықтырады.

Мұғалім өз сабағы жайлы ой толғаныс айтқанда, әдетте олар сынау мен қалай оқыту керегі жайлы кеңесті күтеді. Алайда олардың әрекетін сынап, талдаудың орнына, сабақ барысы туралы әртүрлі сұрақтар қойып, оған жан-жақты ойлануға және үйренуге көмектесіп отыру қажет. Мүмкіндігінше өз қатесін көруге көмектесу. Жіберілген кейбір сәтсіздіктерді өзіндік рефлексия жасау кезінде, келесі жолы оны басқаша жасауды өзі ойланатындай әрекет жасау керек деп есептейміз.

Әдебиеттер:
1. Ковалева Н.Б. Подростки на пересечении миров: СДИ или поиски выхода из лабиринта. Сборник научных статей «На пороге взросления». Москва, 2012 . С. 185
2. Семенов И.Н. Проблемы рефлексивной психологии решения творческих задач. Москва,1990.- 108 с.

Орынбаева Назгуль Рашитовна
Ұлытау ауданы, білім бөлімі, әдіскер

ИННОВАЦИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕ РЕФЛЕКСИВТІ ПРАКТИКАНЫ ПАЙДАЛАНУ

Қазіргі кезеңде білім беру саласында белең алып отырған ауқымды өзгерістер түрлі ынталы бастамалар мен түрлендірулер жаңашылдыққа кеңінен жол ашуда. Осы тұрғыдан алғанда, ұрпақ тәрбиесімен айналысатын әлеуметтік-педагогикалық қызметтің тиімділігін арттыру, оны жаңа сапада ұйымдастыру қажеттілігі туындайды. Бұл үшін оқытушыларға инновациялық іс-әрекеттің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі мақсат етіледі. Ал, жаңа технологияны пайдалану міндетті деңгейдегі білімді қалыптастыра отырып, мүмкіндік деңгейіне жеткізеді. Сондықтан, оқытушының біліктілігін көтеру мен шығармашылық, педагогикалық әрекетін ұйымдастыруда қазіргі инновациялық педагогикалық технологияларды меңгерудің маңызы зор.

«Инновация ұғымын қарастырсақ, ғалымдардың көбі оған әр түрлі анықтамалар берген. Мысалы, Э.Роджерс инновацияны былайша түсіндіреді: «Инновация – нақтылы бір адамға жаңа болып табылатын идея». Майлс: «Инновация – арнайы жаңа өзгеріс. Біз одан жүйелі міндеттеріміздің жүзеге асуын, шешімдерін күтеміз», - дейді.

Әл-Фараби: «Ұстаз қызметінің мақсаты – балаға бақытқа жетудің жолын табуға көмектесу»,- деп есептесе, А.Дистерверг: «Нашар ұстаз шындықты қайталайды, жақсы ұстаз сол шындықты іздеп, табуға үйретеді»-деп, білімді ұстаз оқушының тапсырманы ықыласымен, шабытпен орындауына әсер ететінін айтты. Инновация термині қазірде білім берудің теориясы мен тәжірибесінде кеңінен қолданылып жүр. Біз үшін инновациялық алаң – инновациялық үрдіс жүзеге асып жатқан білім беру кеңістігі (мектеп, ЖОО және т.б.). Ал, инновациялық жанұя – инновациялық тәртіп қызметіндегі қоғамдық білім беру, ұжым.

Инновациялық оқытудың маңызды факторы - мұғалімнің оқушының тақырыптың мәнін өз бетімен меңгеруін түсінуі мен бағалай алуы. Мұндай тәсіл бұл үдеріске оқушының өзінің де қатысуын талап етеді. Осылайша, оқушы да өзінің оқуы үшін жауапты болады. Оқушы мұндай жауапкершілікті көбіне сабақ беру барысында мұғалім қалыптастыратын ортада сезініп, қабылдайды.

Сондай-ақ инновациялық әдістерді пайдалана отырып оқыту оқушының: еркін ойлануына мүмкіндік береді, ақыл-ойын дамытады; шығармашылық белсенділігін арттырады; ұжымдық іс-әрекетке тәрбиелейді; тіл байлығын жетілдіреді; жан-жақты ізденушілігін арттырады. Сондай-ақ мұғалімдер үшін де пайдалы: түрлі әдістерді пайдалану арқылы сабақтың нақты мәнін терең ашуға көмектеседі; оқушылардың барлығын сабаққа қатыстыруға мүмкіндік береді; әр оқушының білім деңгейін анықтауға болады; оқушыларды ізденіске баулып, өз бетінше жұмыс істеуге үйретеді; оқушылардың барлығын бағалауға болады.

Осы айтылғандарды жинақтай келіп, жаңа формация мұғалімі – рефлексияға қабілетті, өзін-өзі жүзеге асыруға талпынған әдіснамалық, зерттеушілік, дидактикалық-әдістемелік, әлеуметтік тұлғалы, коммуникативтілік, ақпараттық және т.б. құзыреттіліктердің жоғары деңгейімен сипатталатын рухани-адамгершілікті, азаматтық жауапты, белсенді, сауатты, шығармашыл тұлға.

Соңғы жылдары педагогикалық тәжірибеде рефлексияға көп көңіл бөлініп жүр. Джон Дьюи мен Дональд Шон кез келген мұғалім «Рефлективті практик» болулары керек деген пікір қалыптастырған. Дьюидің «*Біз қалай ойлаймыз?*» (1910) деген еңбегінде рефлективті ойдың білім беруге ерекше ықпал ететіндігі туралы айтса, Шонның «Рефлективті практик: кәсіби іс-әрекетте қалайшаойланады» (1983) деген кітабында «ойлану» түсінігін «іс-әрекеттегі толғаныс» және «іс-әрекеттен кейінгі толғаныс» деп бөліп, бірқатар түсініктемелер келтірген.

Жаңа дәуір философиялық идеялары «өзіндік» және «мен» ұғымдарына бағытталады. Жаңа құндылық – адамның өзіндік «мен» құндылығы пайда болды. Бұдан басқа да рефлексия жайында айтылған философиялық ойлар негізінен «адамның өзіне бағытталған зерттеу жұмысы», «өзіннің ақылың мен рухыңды өзіннің бақылауың» дегенге келіп саяды. Н.В.Кузьмина: «Адам өзін-өзі іске қосу барысында дамуға мүмкіндік алады, ол үшін әртүрлі дереккөздерден алынған білімді жинақтау, оларды тәжірибеде қолдану үшін жүйеге келтіру, «кері байланысты» жүзеге асыру сияқты әрекеттер жасайды», - дейді. Н.Б.Ковалева және И.Н.Семенов кәсіби шығармашылықтағы рефлексияның рөліне байланысты оны әр түрлі кәсіби позицияларға өтудегі икемділік деп есептейді. Рефлективті білім беруге білім алушылардың не үйренгендері жайында сыни тұрғыдан ойлауыда жатады. Себебі тек рефлексия оқу үдерісіне, өзінің іс-әрекетіне өз бетінше баға беру мен оның нәтижелерін ескеруге мүмкіндік береді. Іс-тәжірибемде көрсеткендей, мұғалімдер, негізінен, оқушылардың эмоциялық күйін түсінуге, сабақ немесе оқу курсы барысында олардың қарқынын тексеруге мүмкіндік беретін рефлексияның әр түрлі тәсілдерін пайдаланады. Мұнда көбінесе рефлексивтік материалдың үлкен құндылығы қажетті деңгейде бағаланбайды.

Өз тәжірибемізде байқағанымыз, білім беру үдерісінде рефлексивті практиканы пайдалану «оқушы-мұғалім» жүйесінде тиімді және шын мағынасында субъект аралық қатынастарды орнатуға мүмкіндік береді. Рефлексия бүкіл білім беру үдерісінің іргетасы бола алады. Сондай-ақ рефлексияланатын тәжірибе негізінде оқытудың өзі тиімді, себебі рефлексия өз бетінше «жеке адамның санасында әрқашан жаңа білімді тудырушы» екендігіне көзіміз жетті.

Рефлексивтік тәсілдердің уақыт бағыттылығына қарай келесі түрлерге жіктеуге болады:

- Осы уақытқа дейінгі өз тәжірибесіне сыни көзбен қарап, бұрынғы уақытта орын алған сұлбаны, құралдар мен оқыту үдерістерін анықтау және қайта жасау;
- Болашақта өз тәжірибесіне қандай өзгеріс енгізетінін және қалай жүзеге асыруды жоспарлау. Мүмкін болатын іс-әрекетінің сұлбасы мен құралдарын анықтау;
- Іс-әрекетті жүзеге асыру барысында ойлау үдерісін бақылау, түзету немесе күрделендіру.
- Рефлексияның оқу үдерісін байыту және сапалы қайта құру үшін мүмкіндіктері қаншалықты кең екенін тіпті осы қарапайым жіктеу көрсетеді. Рефлексияны пайдалану әр адамның өзіндік тұлғалық дамуына да өзекті екендігіне назар аударуымыз керек. Сауатты және жүйелі қолданылатын рефлексия психологиялық-педагогикалық зерттеудің күшті құралы, жеке тұлғалық дамуын өзектілейтін және кәсіби эмоциялық күйіп кетуіне тиімді «иммунизация» құралы бола алады. Соңдықтан «Рефлексия» қазіргі кездегі білім саласындағы көкейтесті мәселелер қатарына жатады.

Бізде, шынын айту керек, кейбір мұғалімдер өзгерістен қорқады, кейбір мектептерде қалыптасқан мәдениет жаңашылдық пен өзгеріске соншалық мән бермей келеді, кейбір кезде бір нәрсені жасау үшін біздің өзімізде сенімділік жетіспей жататынын байқаймыз. Осыдан шығатын қорытынды, жеке тәжірибе мен тұжырымның өнімді болуы үшін үйреншікті, стереотипті түрде әрекет етуді (оның ішінде ойлауды) тыя білу маңызды. Жағдайдан «өрмелеп шыға» білу, оған басқа позициялардан қарай білуге, сыни тұрғыдан талдай білуде қиналып жатады.

Рефлексияның мәні – адамның өзінің білімін, білімінің негізін, оларды меңгерудің жолдарын анықтау. Бейнелеп айтқанда буы бұрқырап, қазан қақпағын ұшырардай сәтті

аңдымай, мұғалімдердің рефлексиялық мәдениетін қалыптастыру керек екендігіне көзіміз жетті. Ертеректе жапон халқы біреуге ренжісе, сол адамның сұлбасын алдына қойып, өздерінің реніштерін айтып, соққылап, шерлері тар қаганша, сойып салады екен. Әрине, бізде де осыған ұқсас әрекеттер кездесетінін жасырмаймыз, бірақ мұндай әрекеттен өзгеше әрекет ету, өзгеше ойлау, басқаша айтар болсақ, аурудың алдын алып емдеу керектігі сияқты әрекет керектігін түсінеміз. Әйтпесе, біз Қазақстанда білім беру сапасын арттыру жолында «адасып» қалуымыз мүмкін.

Рефлексивті орталық тұлғаның шығармашылық еркіндігі, ол – дамытушылық қарым-қатынас жүйесі. Мұндай ортаның барлық қатысушылары ашық бірлескен әрекетті бірлесе талдау арқылы өздерінің ішкі «қорларын» ашуға мүмкіндік алады. Біліктілікті арттыру жүйесіндегі рефлексиялық орта дамытушылық, дамушылық қарым-қатынастар жүйесі болып табылады. Ол субъектінің ішкі әлеміне қатысты көп деңгейлі және күрделі үрдіс. Мұнда субъектілердің ашықтығын, психологиялық теңдігін сақтау басты шарттардың бірі болып табылады. Мұндай жағдай мұғалімдердің бірін-бірі толықтыра отырып, бірлесе дамуға жетелейді.

Рефлексиялық мәдениетті дамытудың қазіргі кездегі мәнінің артуы әр түрлі инновациялық-гуманистік әдістердің пайда болуына әкелді. Қазіргі білімдік мақсаттарға сай білім алушыны рефлексия жасауға дағдыландыру басты мақсаттың бірі болғандықтан, ол – сабақтың да негізгі компоненттерінің бірі болуы тиіс. Рефлексивтік іс-әрекет білім алушыға өзіндік талдау кезінде ғана байқалатын өзіндік жеке дара ерекшеліктерін тануына мүмкіндік туғызады. Білімді саналы түрде өзіндік қорыту, яғни рефлексия нәтижесінде ғана жүзеге асыруға болады. Рефлексия нәтижесі дегеніміз – міндеттерді шешу тәсілдерін түсіну және алған өзара әрекеттестік нәтижесінде өз дамуының өнімділігін бағалау.

Мұғалім ең алдымен өзін-өзі дамыту қабілетін қалыптастыруға, педагогикалық шеберліктің дамуына атсалысу керек. Өйткені, біздің қоғамға жаңа мағлұматтарды қабылдап қана қоймай, оны ойлана отырып, сыни талқылап, ой елегінен өткізе білетін ұрпақ қажет. Яғни, оқушылар мағлұматтар мен идеяларды өз беттерімен, тәуелсіз меңгеріп, осы алған мәліметтері пайдалы болатындай ойланулары керек. Олар жаңа идеяларды әр түрлі көзқараспен зерттеп, шынайылығы мен пайдасын талқылап, идеяның жалпы құндылығын анықтай алулары қажет. Сондықтан сыни тұрғыдан ойлайтын мұғалімдер ғана балалардың сыни тұрғыдан ойлауына, дамуына ықпал ете алады. Бірақ, ең алдымен, біз рефлективті білім беру ұғымын саралап, сыни тұрғыдан ойлаудың білім беру бағдарламасында туындаған қажеттілігін ескеруіміз керек.

Білім алушылардың кез келген іс-әрекетінің кез келген кезеңі рефлексиямен аяқталуы керек. Білім алушылардың рефлексиялық мәдениеті келесі компоненттермен сипатталады:

- адамның проблемалы ситуацияларды шығармашылықпен түсіну және жеңуге дайындығымен және қабілетімен;
- жаңа білім мен құндылықтарды меңгеру іскерліктерімен;
- үйреншікті емес тұлғааралық қарым-қатынастар жүйесінде бейімделу іскерлігімен;
- ерекше практикалық тапсырмаларды қою және шешу;
- белгісіздікте жұмыс жасау іскерлігі.

Біздің міндетіміз білім алушылармен шығармашылық байланысты қамтамасыз ету, сондай-ақ іс-әрекеттері арасындағы байланысты арттырып, білім алу үрдісінің қарқындылығын, оқыту және дайындық деңгейін көтеру, рефлексияға қабілеттілігін арттыру. Джон Дьюи мен Дональд Шонның кітаптарында «ойлану» түсінігін «іс-әрекеттегі толғаныс» және «іс-әрекеттен кейінгі толғаныс» деп көрсеткендей, мұғалімдер сабақ жайлы ой толғау және өзіндік ой толғау деген не екенін түсінгені маңызды болар еді.

Мұғалімдерге «өз сабағына» сырттан қарауға, оқытуындағы жақсы жақтарды көре білуіне және өз ойындағыдай болмаса, сұрақ қоя біліуіне, қалай жоспарлағаны туралы ойланып,

келесі сабақта не нәрсеге көңіл бөлу керектігін көре білуге, рефлексия жасауға дағдыландыруды мақсат ету керек деп ойлаймын.

Көптеген мұғалімдерді оқушылардың негізінде бүгін нені білу керегі емес, өздерінің сабақ жоспары, өз міндеттері мен стратегиялары көп ойландырады. Олар өздерін және стратегияларды ғана көреді, өз дауыстарын естіп, және өздерінің әрекетін бақылап, тіпті кейбіреулері алдарында отырған оқушыларды «аңғармайды». Мұндай жағдайда мұғалімді мазалайтын мына сұрақтар болуға тиіс: Осы стратегияны не үшін қолданамын? Осы стратегияны қалай қолданып, сабақтың мақсатына қалай жетемін? Біз тапсырмаларды оқушымен қалай орындаймыз?

Рефлексия – бұл стратегия емес, бұл – дағды, бірақ ол барлық стратегия мен әдістерді ауыстыра алады. Кез келген жағдайда мұғалім ой толғаныс жасай алса, оның әрекеті аяқ астынан болмайды, мұндай мұғалімдерді тез әрі нақты жауап қызықтырмайды, таным процесі қызықтырады.

Мұғалім өз сабағы жайлы ой толғаныс айтқанда, әдетте олар сынау мен қалай оқыту керегі жайлы кеңесті күтеді. Алайда олардың әрекетін сынап, талдаудың орнына, сабақ барысы туралы әртүрлі сұрақтар қойып, оған жан-жақты ойлануға және үйренуге көмектесіп отыру қажет. Мүмкіндігінше өз қатесін көруге көмектесу. Жіберілген кейбір сәтсіздіктерді өзіндік рефлексия жасау кезінде, келесі жолы оны басқаша жасауды өзі ойланатындай әрекет жасау керек деп есептейміз.

Әдебиеттер:

1. Ковалева Н.Б. Подростки на пересечении миров: СДИ или поиски выхода из лабиринта. Сборник научных статей «На пороге взросления». Москва, 2012 . С. 185
2. Семенов И.Н. Проблемы рефлексивной психологии решения творческих задач. Москва,1990.- 108 с.

Оспанов Д.А.
№ 95 мектеп-гимназиясы, Қарағанды қ.

ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ АЯСЫНДАҒЫ ЖАҢА ТРЕНДТЕРДІҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ

Білім беруде, спортта, сәнде, экономикада трендтердің барын білеміз. Соңғы онжылдық ішінде білім беру жүйесінде оқыту сапасы мен оның нәтижелерін жақсарту мақсатында педагогикалық инновациялар мен оқытудың компьютерлік әдіснамалары белсенді түрде енгізілуде.

Оқыту сапасы дәстүрлі және кез-келген инновациялық оқыту технологиясындағы білім беру процесінің тиімділігін анықтайтын критерий болып табылады [1, 4-бет].

Қазіргі білім беру трендтерінде білім беру мазмұнының өзгеруіне әсер ететін негізгі фактілерді атап өткен жөн.

Біріншіден, бұл білім беру парадигмасының негізі болып табылатын оқытудың жаңа әрі белсенді әдістемелерін жасау. Екіншіден, қоғам тарапынан өз білімін үздіксіз жаңартуға, қайта оқуға, өз бетінше дайындалуға және тез өзгеретін әлемде табысты өмір сүру үшін өз қабілеттерін қолдану аясын өзгертуге қабілетті сыни ойлайтын және функционалды сауатты тұлғаны даярлауға қойылатын талаптардың артуы.

Оқу материалын ұсынудың жаңа формалары, оқытудың жаңа құралдарымен жұмыс істеу әдістемесі және компьютерлік оқыту технологияларын қолдана отырып, оқушылардың өзіндік танымдық іс-әрекетін басқару әдістері үлкен нәтижелерге қол жеткізуге, оқушылардың белсенділігі мен бүкіл оқу процесінің тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Компьютерлік оқыту технологиясы-бұл адамның даму процесінде оған әсер ету әдістерінің, формалары мен құралдарының жиынтығы.

Компьютерлік технологияларды қолданыстағы оқыту әдістеріне қарапайым қосымша ретінде емес, зерттелген материалдың жоғары деңгейіне қол жеткізуге, әртүрлі интерактивті тапсырмалардың енгізілуін кеңейтуге, үздіксіз кері байланысты жүзеге асыруға, оқу процесінің динамикасын жандандыруға және арттыруға, оқушылардың зерттелетін материалға деген қызығушылығын арттыруға және сабақтың мазмұнын жаңа элементтермен толтыруға мүмкіндік беретін қуатты құрал ретінде қарастырған жөн.

Қазіргі уақытта ақпараттық технологиялар әлемінде смарт құрылғылар мен мобильді қосымшалардың өсіп келе жатқан секторына ерекше көңіл бөлуге болады.

Қазіргі заманғы нарықты талдау планшеттер мен смартфондар болашақта дамудың ең перспективалы бағыттарының бірі.

Смартфондар, ұялы телефондар, планшеттер және басқа да ақылды құрылғылар оқу жүйесіне көмектесе ала ма?

Біз оқушылардың білім беру практикасына мобильді технологиялар кіретінін жиі байқаймыз, мәселен: википедияның интернет-энциклопедиясынан ақпарат алу, қажетті ақпаратты іздеу, аудармашы бағдарламасы арқылы сөздерді немесе сөз тіркестерін аудару, ақпаратты визуализациялау, видео дәрістерді қарау, тестілеу немесе онлайн режимінде сауалнама жүргізу, әртүрлі зертханалық эксперименттер жүргізу.

Сымсыз желіге көшу, ақылды терминалдардың таралуы, ақылды құрылғылардың прогрессиясы, мобильді кеңсенің кеңеюі-қоғамның жаңа сапасы, онда дайындалған адамдардың техникалық құралдарды, әлеуметтік, экономикалық, білім берудегі қызметтерді және интернетті пайдалану жиынтығы субъектілердің өзара әрекеттесуінде жаңа әсерлер алуға мүмкіндік беретін сапалы өзгерістерге әкеледі.

Smart learning-интернеттегі бағдарламалық жасақтама мен медиа түріндегі мазмұнды біріктіруден тұратын алғашқы оқу үрдісі. Заманауи Smart-оқытудың негізгі аспектілері-гаджеттерді, ашық білім беру ресурстарын, икемді және ашық оқыту ортасын басқару жүйелерін қамтиды.

Smart-оқыту ортасында ЮНЕСКО жариялаған «баршаға арналған білім» және «өмір бойы білім алу» − «Life Long Learning (LLL)» XXI ғасырдың жетекші білім беру қағидатын іске асыру үшін жағдайлар жасалады. Smart-оқыту «әрқашан, барлық жерде және кез келген уақытта» білімнің қолжетімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Smart-оқытудың басты мақсаты-оқушылардың XXI ғасырдың қазіргі заманғы қоғамының білімі мен дағдыларын дамыту есебінен бәсекеге қабілетті білімнің жоғары деңгейін қамтамасыз ететін орта құру: ынтымақтастық, коммуникация, әлеуметтік жауапкершілік, сыни ойлау қабілеті, проблемаларды жедел және сапалы шешу [2, 1-бет].

Интеграцияланған зияткерлік білім беру ортасын дамыту қажеттілігі Smart-технологиялардың жеткілікті даму дәрежесіне және олардың күнделікті өмірге ену қарқындылығына негізделеді.

Сондай-ақ, Smart-оқыту оқу мазмұнын жеткізудің, бірлесіп жұмыс істеудің, коммуникацияларды жетілдірудің, сауалнамалар, тесттер жүргізудің, оқытудың жаңа әдістерін – Blended Learning және Flipped Classroom қолданудың, подкасттарды таратудың және т.б. ерекше құралы бола алады.

Екінші тренд-білім беру робототехникасы, онда дизайн мен бағдарламалауды біріктіру арқылы оқу процесіне техникалық шығармашылық элементтерін енгізудің заманауи тәсілі жүзеге асырылады.

Информатика, математика, физика, сызу, жаратылыстану ғылымдарын инженерлік ойлауды дамытумен біріктіру – ойлаудың жігерлі негіздерін қалайтын білім синтезінің қуатты құралы.

Робототехника бойынша сабақтар оқушылардың жан-жақты дамуына және жаңа буын стандарттарында белгіленген маңызды компоненттерді қалыптастыруға мүмкіндік береді:

- эксперименттік зерттеу жүргізу дағдылары: гипотезаларды ұсыну, шешімдерді іздеу, бақылаулар мен өлшеулер жүргізу, себеп-салдар байланыстарын орнату, жекелеген факторлардың әсерін бағалау, нәтижелерді өңдеу және талдау;

- пәндік біліктер (информатика): модельдеу, құрастыру, жобалау, алгоритмдеу, бағдарламалау принциптері;
- пәнаралық байланысты түсіну: математика, физика, информатика, жаратылыстану, технология, музыка және басқа да пәндер;
- шығармашылық, бейнелік, кеңістіктік, логикалық, сыни ойлауды дамыту;
- коммуникативтік құзыреттілікті дамыту: идеяларды әзірлеу және іске асыру, қызметті жоспарлау және жүзеге асыру бойынша ұжымда (жұпта, топта) жұмыс істеу, сөздік қорды және қарым-қатынас дағдыларын дамыту.

Үшінші бағыт болып сыныптан тыс оқытуды айтамыз. Бұл зерттеу, білімді практикада қолдануды қамтуы мүмкін іс-шаралар арқылы оқыту форматы. Мұндай оқыту ойын, квест, геокешинг, фотохот, жорық, көшпелі лагерь түрінде өтуі мүмкін. Бұнда оқушылардың тарихқа, мәдениетке, табиғатқа «тығыз байланыста болуы» орын алады. Мәселен, «саябақтардағы ойындар» – бұл GPS навигаторларын, нетбуктарды және басқа да электронды гаджеттерді қолдана отырып, «сабақтан тыс» оқытуды ұйымдастырудың мүмкіндігінің бірі. Мұндай сабақ балалармен ашық кеңістікке шығу қаупін ескере отырып, алдын ала жоспарлануы керек. Парктегі ойынның мәні (немесе саябақ сабағының) жоспарлау арқылы карта-схеманы қолдана отырып, оқушылар командаларының саябақта ойнауы және ойын барысында зерттелетін орынның объектілеріне «көрсетілген» тапсырмаларды орындау.

Қазіргі білім берудің төртінші тренді-бұл әлеуметтік медиа. Facebook әлеуметтік қызметі, Google қызметтері мен құралдары, Wiki веб-сайты, интернет желісінде дыбыстық файлдарды немесе бейнелерді таратуға арналған покдастар, блогтар, Youtube видеохостингі, бұлтты технологиялар – осының барлығын оқытуда қолдануға болады және пайдалану қажет. Google қызметтерінің көмегімен сіз оқу процесін икемді және қызықты өткізе аласыз.

Білім беру ойындарын оқытуға кіріспе - қазіргі заманның бесінші тренді болып табылады. Маңызды білім беру ойындары әртүрлі оқу бағыттары үшін жасалады. Мұғалім оқушыларға сыни көзбен қарап, қандай да бір ойынды оқу курсына не үшін енгізетінін нақты түсінуі керек.

Алтыншы тренд білім берудің жаратылыстану ғылымдарын оқыту әдістемесіне (learning sciences) байланысты. Мұғалім негізгі ұғымдарды назардан тыс қалдырмауы керек, бірақ студенттер, оқушылар нақты проблемалық жағдайлармен жұмыс істеуі керек. «Білім беру – бұл әлеуметтік процесс, сондықтан жаратылыстану ғылымдарын оқыту барысында мұғалім жаңа технологияларды, соның ішінде қашықтықтан оқытуды, топтар құруды, оқушыдан оқушыға білім беруді жобалауды көбірек қолдануы керек», – деп атап өтті доктор Кейс Терлоу [3, 2-бет].

Әлемдік білім берудегі негізгі трендтердің бірі – STEAM. Бұл жетінші тренд-ойлауды, зерттеу компоненттері мен топта жұмыс істеу дағдыларын дамыту құралы ретінде бірнеше пәндік салаларды қамтитын жаңа білім беру технологиясы болып табылады.

Steam аббревиатурасы:
S – science,
T – technology,
E – engineering,
A – art,
M – mathematics.

STEAM-оқу жоспары студенттерді пәнаралық және қолданбалы тәсілдерді қолдана отырып оқыту идеясына негізделген. Бес пәннің әрқайсысын жеке үйренудің орнына, STEAM оларды бірыңғай оқыту схемасына үйретеді. Бұл технология бойынша жұмыстың маңызды ерекшелігі – жоба арқылы ұжымдықпен бірлесе отырып атқарылатын жұмыс. STEAM-шығармашылыққа, эмоцияларға жауап беретін мидың қозғалысын арттыруға

пайдалануға мүмкіндік береді. Осы технология бойынша сәтті жобалау жұмыстарының көптеген мысалдарымен көруге болады.
Білім беру үрдістері көптеген факторлардың әсерінен динамикалық түрде өзгерген кезде бір жыл, бес жыл тіпті он жыл ішінде оқу процесі қандай болады?

Оқытудың дәстүрлі әдістері қаншалықты сәтті болса да, қазіргі шындық оқытудың жаңа және тиімді формаларын іздеуді қажет етеді. Болашақта балаларымызды табысты болуы үшін бүгін нені және қалай оқыту керектігі қазіргі заманғы білім берудің басты идеологиясы.

Өзін – өзі оқытудағы дағдыларын қалыптастыру, әр түрлі деңгейдегі өзара әрекеттесуді үйрету, өзін-өзі және сыни ойлауды дамыту-осы және басқа да көптеген принциптер заманауи білім беру технологияларын дамыту стратегиясын құрайды [4, 5-бет].

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Модернизация сознания: Образование сквозь призму духовности // [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://newtimes.kz/ (дата обращения: 19.02.2020).
2. Красильникова В.А. Концепция компьютерной технологии обучения – Оренбург: ОГУ, 2008. – 42с.
3. Тен А.С. и др. Smart-обучение в системе повышения квалификации педагогов. Методическое пособие. –Алматы: АО НЦПК «Орлеу». 2014. -112с. URL:http://smart.orleu-edu.kz
4. Кейс Терлоу. Десять трендов современного образования URL:https://www.hse.ru/news/media/63841790.html
5. Курс «Современные образовательные технологии и SMART» – ваш гид по новым возможностям использования ИКТ на уроке. URL:http://edguru.ru/blog/edutrends

Оспанов Аргын Кайырбекович
Қарағанды қ. №30 орта мектептің тарих пәні мұғалімі.
anuca_777@mail.ru.

МЕКТЕПТЕ ТУРИСТІК ЖҰМЫСТЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ.

Аннотация. *Мақалада білім беру жүйесіндегі туристік қызметтің рөлі қарастырылады және оқушыларды тәрбиелеу. Туризмді ұйымдастырудың негізгі мәселелері мектепте жұмыс.*

Түйін сөздер: *туризм, балаларды тәрбиелеу және оқыту, педагогикалық әлеует, туризм және өлкетану жұмыстары.*

Оқушы мен мұғалімнің шығармашылық әрекетін қамтитын, әр оқушы өзін еркін сезінетін, зерттелетін мәселе бойынша өз пікірін білдіре алатын, өзіндік қызығушылықтарын, дербестігін, жұмыс тәсілдерінде тапқырлығын көрсете алатын сабақты дайындау және өткізу. Туризм дене шынықтыру құралы ретінде мектеп оқушыларының табиғатпен тығыз қарым-қатынаста болуына, батылдыққа, алғырлыққа, ізденімпаздыққа, денені сауықтыруға, шыңдауға ықпал етеді; үлкен мүмкіндіктерге ие және оқушылардың мектепте алған білімдерін кеңейтуге және тереңдетуге мүмкіндік береді; еңбек және ерік қасиеттерін тәрбиелеуге қолайлы жағдай жасайды. Жаяу серуенде турист кедергілерді жеңуді, тамақ пісіруді, ағаш жаруды, шатыр тігуді үйренеді. Қоғамдық пайдалы еңбексіз саяхатты елестету қиын. Ал мұның бәрін үйретуді науқан жетекшісі – мұғалім үйретуі керек. Ол жігіттерге не және қалай істеу керектігін шыдамдылықпен көрсетеді және өзінің жеке үлгісімен оларды баурап алады.

Саяхат кезінде жас туристер әскери даңқты жерлерге барады, қалалар мен ауылдарды, өнеркәсіптік кәсіпорындарды, еліміздің көрнекті адамдарының қызметімен

байланысты мемориалдық орындарды аралайды. Олар ежелгі дәуірдің тамаша ескерткіштерін көреді. Көшбасшының міндеті – балаларды туған жерге, оның егістік алқабына, орман-тоғайына, өзен-көліне, қалаларына, өткен ғасырлардағы мұраларды қадірлеуге, зерделеуге, қорғауға, сүюге тәрбиелеу. Кейіннен әскер қатарына шақырылған әрбір жас турист өзін үлгілі, батыл, қайсар жауынгер, Отанын қорғауға дайын көрсетеді.

Туристік саяхат – бұл бір, екі, үш күнге созылатын оқу, спорттық, сауықтыру және тәрбиелік мақсаттағы оқушылар тобының белгілі бір маршрут бойынша жаяу (тауға, шаңғымен, суда, велосипедпен) өтуі. Көп күндік (үш күннен астам) сапарлар жергілікті және қалааралық (облыстан, аумақтан тыс) болуы мүмкін.

Жаяу серуендеу, саяхаттау, экскурсиялар, мектептік туристік лагерь, жұлдызды жорықтар, ралли-жарыстар, мектептік туристік кештер, туризм бойынша ТРП стандарттарын тапсыру үшін несиелік аралас сапарлар – бұл мектептегі жаппай туристік жұмыс түрлерінің тізімі.

Дене шынықтыру пәнінің мұғалімі мен бала денсаулығын ойлайтын сынып жетекшілері үшін бұл шығармашылық әрекетке кең өріс.

Жалпы білім беретін мектептердің бағдарламаларында жалпы мектепішілік дене шынықтыру-спорттық іс-шараларда, ай сайынғы сауықтыру және спорт күндерінде, мектепішілік жарыстарда туризмге үлкен орын берілген. Түрлі дәрежедегі туристік слеттер дәстүрге айналды.

Көптеген сынып жетекшілері оқу жылын демалыс күндеріндегі жорықтармен аяқтайды, олардың мінез-құлқына ата-аналарды, бұрынғы оқушыларды тартады. Лагерьге бару балалар үшін табиғат пен денсаулық мерекесіне айналады.

Балалармен туризм бойынша жұмысты ұйымдастыру жүйесі бар. Еліміздегі бұл жұмысты Білім министрлігіне қарасты Балалар мен жасөспірімдер туризмі орталығы басқарады. Туризм бойынша көптеген оқу-әдістемелік әдебиеттер шығарады, тек мектеп оқушылары ғана емес, мұғалімдер арасында да республикалық байқаулар ұйымдастырады.

Мектепте туризм жұмысын ұйымдастыру көптеген факторларға байланысты. Ең алдымен, мектеп әкімшілігі туризмнің сауықтыру, танымдық және тәрбиелік рөлін қалай түсінетіні туралы. Мектепте ұстаздар арасында әуесқой-әуесқойлар болса жақсы. Мектептегі туристік жұмысты ұйымдастыруда мектеп оқушыларының ата-аналары да әкімшіліктің көмекшісі бола алады.

Сіз мектеп оқушыларымен демалыс күндері бірнеше серуендер (PVD) өткізу арқылы туризм секциясын ұйымдастыру жұмысын бастауға болады. Мектепте туристік ән кешін оған спорт клубтары мен мектептердің балаларын шақыру арқылы ұйымдастыруға болады. Тәжірибелі туристермен кездесу қызықты болады, олар саяхаттары туралы әңгімелейді, фотосуреттер, слайдтар көрсетеді. Мектепте демалыс күнінің алғашқы сапарларында түсірілген фотосуреттері бар стендтерді ілу керек. Мұның бәрі мектептегі туристік секцияда оқығысы келетіндерді табуға көмектеседі. Бастапқыда 10-12 адам болсын. Ұлылар айтқандай: «Тамшылардан теңіз туады, құмнан тау туады». Бұл алғашқылар кейін мектеп туристік клубын құрудың өзегі болады. Турсекцияның алғашқы мүшелері бастапқы туристік дайындықтан өтіп, бір жыл ішінде төрт жорыққа (2 бір күндік және 2 екі күндік, оның ішінде далалық жағдайда түнеумен бір) қатысып, "Жас турист"төсбелгісіне ие болады. Білім беру мекемесінің кеңесін белгімен марапаттайды. Марапаттау оны жалпымектептік іс-шараға орайластырып, салтанатты жағдайда өткізу керек. Бұл мектептегі туризм секциясында оқитындардың көбеюіне жақсы ынталандыру болады, бұл өз кезегінде мектепте туристік клуб құруға себеп болады. Барлық туристердің ашық дауысымен турклуб төрағасы мен оның әр түрлі жұмыс бағыттарына жауапты көмекшілері сайланады. Олардың әрқайсысы айналасында энтузиастарды жинап, клубтың комиссияларын басқарады.Турклуб кеңесі мектептің дене шынықтыру кеңесімен, тәрбие жұмысы жөніндегі меңгерушісімен, мектептің педкеңесімен тығыз байланыста жұмыс істейді.

Әуе шабуылына қарсы қорғаныс және тақырыптық экскурсиялар бойынша жинақталған материалдардан Сіз мектептің өлкетану мұражайын құруды бастай аласыз. Мұражай болашақ Күштік және категориялық жорықтарда жиналған экспонаттармен толықтырылатын болады. Мұражайды ұйымдастырған кезде нақты бағыттарды таңдаған жөн. Мысалы, "аудан, ауыл, кәсіпорын тарихы", "біздің атақты жерлестеріміз", "мектебіміздің түлектері" және т. б.

Туризммен айналысатындар санының артуына байланысты мектепте туристік организаторлар мен жорық жетекшілерін даярлау мәселесі туындайды. Осындай кадрларды даярлауда көмек алу үшін балалар және жасөспірімдер туризмі орталығына жүгінуге немесе ата-аналар арасынан тәжірибелі туристерді жұмысқа тарта отырып, мектеп турклубының жанынан дайындық орталығын ұйымдастыруға болады.

Клубтағы турорганизаторларға көмектесу үшін "турорганизатор бұрышын" құру қажет, онда сыныптарда жұмыс істеу үшін қажетті материалдар жиналады:

Жазда мектеп базасында профильдік лагерьді ұйымдастыруға болады. Лагерьде демалыс пен ойын-сауықты, дене шынықтыру-сауықтыру жұмысын, туристік-өлкетану және экскурсиялық қызметті, табиғат қорғау жұмыстарын қамтамасыз ету, балалар мен жасөспірімдердің әртүрлі шығармашылық қабілеттерін дамыту, қоғамдық пайдалы еңбекті ұйымдастыру үшін қажетті жағдайлар жасалуға тиіс. Мектепте туристік жұмыстарды жүргізу кезінде турклуб та, мектеп әкімшілігі де бастауыш сынып оқушылары туралы ұмытпауы керек (12 жасқа дейін). Сыныптарда үлкен балалардың күшімен "турист" үйірмелері ұйымдастырылады. Олармен туристік жұмыстың бастапқы түрі өткізіледі: табиғатқа серуендеу, экологиялық серуендеу, мәдени және тарихи ескерткіштерге бару экскурсиялары, туризм элементтері бар қарапайым жарыстар.

Сынып жетекшілері мен мұғалімдердің қатысуымен туристік жұмыс барлық сыныптарда жүргізілуі керек. Әрбір шығармашылық мұғалім мамандығына қарамастан өз пәнін туристік жұмыспен байланыстыра алады. Мыңдаған мұғалімдер туризмді білім беру және тәрбие жұмысындағы баға жетпес олжа деп санайды.

Кез-келген туристік жорық (қуат, категориялық немесе әуе шабуылына қарсы қорғаныс) үлкен дайындық жұмыстарының нәтижесі болуы керек. Жорықтағы іс-шараларды алдын-ала ойластыру және жоспарлау сәтті, қызықты және апатсыз сапардың негізі болып табылады. Жорықта барлығы өзара байланысты: жорықтың мақсаты, мысалы, топтың құрамын, керек-жарағын және бағытын анықтайды; өткізу уақыты — жеке және топтық керек-жарақ; маршрутты әзірлеу, маршрут туралы мәліметтерді жинау, тамақтандыруды ұйымдастыру және т. б. қатысушылар арасында міндеттерді бөлуге байланысты болады. Әрқайсысы өз ісімен айналысады: кейбіреулері маршрут жасайды, басқалары маршрут туралы ақпарат жинайды, басқалары топтық жабдықты ретке келтіреді, төртіншісі тамақ ұйымдастырады және т. б.

Жорықтың мақсаттары әртүрлі: сауықтыру (өзен бойымен, орманда серуендеу), үгіт-насихат (салауатты өмір салтын насихаттау, әуесқой Туризм, Туристік ән), экскурсия (мұражайларға, көрмелерге бару), әскери-патриоттық (әскери және еңбек даңқы орындарына бару), жаттығу (туризм техникасына үйрету), спорт (туристік біліктілікті арттыру), экологиялық (құстарға жем салатын науаларды орнату, бұлақтарды қоқыстардан тазарту), жаттығу (күрделі жорықтарға дайындық) және т.б. ең бастысы, әр қатысушы қайда және не үшін бара жатқанын білуі керек. Бұл топты жинақтаудағы қателерді жояды. Бір мақсатпен біріктірілген балалар төтенше жағдайлардың қиындықтарына (жаңбыр, суық, москит, азық-түлік тапшылығы) төтеп бере алады.

Егер жігіттер дене шынықтыруға жақын болса жақсы. Әлсіздер үшін мазақ болмайды. Лагерьге баруға деген ұмтылысты дене шынықтыру сабақтарында ынталандыру ретінде қолдануға болады: сіз лагерьге барғыңыз келеді — жаттығыңыз. Егер топта ұлдар мен қыздар бірдей болса жақсы. Шынында да, жорықта "ерлер" және "әйелдер" жұмыстары бар. Жорыққа болады инабаттылық, зейінділік бір-біріне қатысты. 12 адамнан аспайтын топпен жүру ұсынылады: пойызға, автобусқа отырғызу кезінде

билеттерді алу ыңғайлы, топтық жабдықтар аз қажет, психологиялық үйлесімділігі бар микроклимат жасау оңай және т. б. Мұндай топты басқару оңайырақ.

Жорыққа дайындалу және оны өткізу кезінде әрбір қатысушы нақты істерге жауап беруі тиіс. Міндеттер балалардың дайындығы мен бейімділігін ескере отырып бөлінеді. Көбінесе балаларды белгілі бір міндеттерді орындауға дайындау керек (от, реммастер, тәртіп және т.б.).

1. Жорық командирі.2. Жорық комиссары. 3. Тамақтану жөніндегі меңгеруші. 4. Жабдықтар жөніндегі Завхоз. 5. Санитар. Дәрігер жинақтайды, қобдиша, оған өзі жауап береді. Жеке және қоғамдық гигиенаны қадағалайды, ауыз су алу (ағынның жоғарғы жағында), жуу және шомылу (өзеннің төменгі жағында) орындарын таңдайды. Қоқыс шұңқыры мен жертөлені салу үшін орынды көрсетеді. Эмальданған ыдыста тамақ дайындаудың дұрыстығын бақылайды және мырыш ыдыста тамақ пісіруге жол бермейді. Топтық ыдыстардағы суды бақылайды және ішу режимін бұзуға жол бермейді. Жеуге болатын және жеуге болмайтын жидектер мен саңырауқұлақтарды білу керек. Қажет болған жағдайда алғашқы медициналық көмек көрсетеді. Топтың барлық іздері қоқыстың алынып тасталғанына және жойылғанына көз жеткізіп, соңғы адам тоқтап қалады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1 Даль В.И. Толковый словарь русского языка / В.И. Даль.— Москва: АСТ, Харвест, 2014.- 736 с.

2.Истомин П.И. Организация массового самодеятельного туризма: Учеб. пос. / П.И. Истомин, В.И. Симаков. - Москва: ЦРИБ Турист, 1986. - 56 с.

3. Кручинина А.А. Проблемы образования в сфере туризма / А.А. Кручинина. - Москва: Просвещение, 2011. – 67 с.

4.Титова, Е.А. Туристическое образование в России: проблемы и перспективы / Е.А. Титова // Межвузовский сборник научных трудов. – Москва, 2004. – 120 с.

5, Полчиковский В.Ю. Организация и проведение туристических походов / В.Ю. Полчиковский. – Москва: Профиздат, 1987. – 224 с.

Оспанова А.С.
№3 ЖББМ, Теміртау қ.

ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА ТАРИХ САБАҒЫН ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ

XXI ғасыр жаңа ақпараттық технологиялардың қарқынды даму дәуірі. Бүгінде осы технологиялардың негізінде адам өміріне ең қолайлы жағдайлар жасалуда. Бұл заманауи технологиялар білім беру саласында да кеңінен қолданылады. Еліміздің білім беру жүйесінде бүгінде ақпараттық технологиялар мен компьютерлік желіллер арқылы білім алу жолдары кеңеюде. Біз бүгінгі білімді сапалы және терең меңгеруге ұмтылатын өскелең ұрпақтың цифрлық сауаттылығы жеткілікті деңгейде деп сеніммен айта аламыз. Бұл олардың күнделікті өмірлік жағдайлар кезінде жаңа технологиялардың барлық мүмкіндіктерін пайдаланатындығымен дәлелденеді.

Алайда, әлемді дүр сілкіндірген COVID-19 білім саласын біраз сынға алғандай болды. Осы уақытқа дейін оқытудың жаңа технологияларын теориялық тұрғыдан жетік білсек те, цифрлық сауаттылығымыз жеткілікті деңгейде болса да, қашықтан оқытуға қалай дегенмен сақадай сай емес екенімізді мойындауымыз керек. Демек, бүгінгі білім саласының ең өзекті мәселелерінің бірі осы қашықтан оқыту мәселесі болып отыр. Ендеше қарастырып отырған мәселеміз көкейкесті болып табылады.

Қашықтан оқыту-педагогтер мен білім алушылардың (қашықтықтан) немесе толық емес өзара іс-әрекеті кезінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды және телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып жүзеге асырылады.

Қашықтан оқытуда қолданылатын технологияның үш түрі бар (1-сурет)

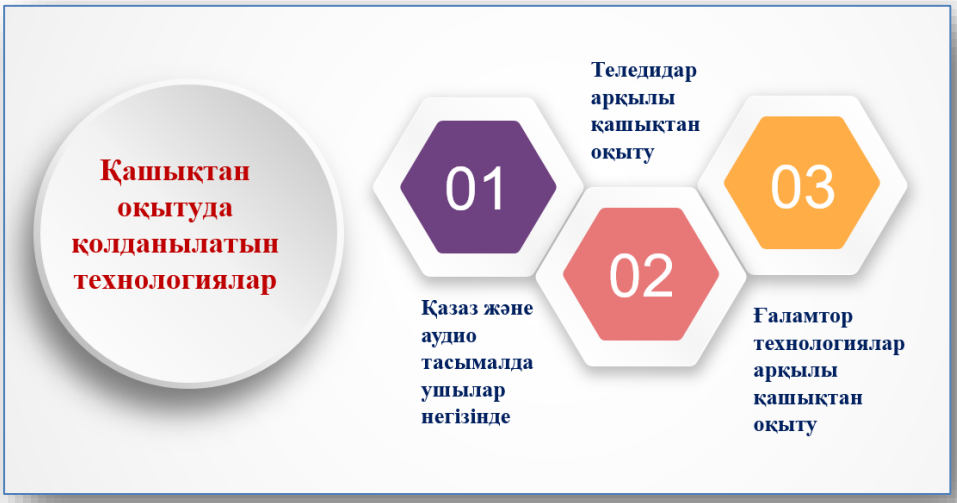

1-сурет. Қашықтан оқытуда қолданылатын технология түрлері

Суретте көрсетілгендей қашықтан оқытудағы қолданылатын технологялардың біріншісіне қағаз және аудио тасымалдаушылар негізінде жүзеге асатын сабақ жататын болса, екінші технологияға теледидар арқылы қашықтан оқыту жатады. Ал үшінші технология- бұл ғаламтор-технологиялар арқылы қашықтан оқыту. Ғаламтор арқылы оқыту қазіргі эпидемологиялық ахуалға байланысты өзекті болып отыр. Бұл технология жоғарыда аталған барлық формаларды әртүрлі пропорцияларды қамтиды және сондай-ақ жоғарыдағы екі түрінің негізгі ерекшелігі кері байланыс орнатуға мүмкіндік туындайды.

Қашықтан оқыту жағдайында онлайн сабақтар көбінесе **ZOOM платформасы** арқылы іске асып отыр. Онлайн сабақ білім берудің дәстүрлі форматын сақтап қалуға, білім сапасын бұрынғы деңгейде ұстап тұруға ғана емес, сонымен қатар, педаготерді қосымша жұмылдыра отырып қашықтықтан оқытуды ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Демек, педагогтердің бұл үрдіске дұрыс қарап, жалпы білім беру деңгейін арттыруды білдіреді.

Қашықтан оқыту жүйесі әрине дәстүрлі оқыту форматын жоққа шығармайды. Дегенмен, бүгінгі жағдай мен уақыттың талабына орай біз осы онлайн оқыту жүйесінің мүмкіндіктерін керегінше пайдаланып, оқыту үрдісінде олқылықтардың орын алуына жол бермеуіміз керек.

Қашықтан оқыту жағдайында ZOOM платформасы мүмкіндіктерін тарих сабағында барынша тиімді қолданамын, тақырыптық презентациялар, бейнероликтерді экранды демонстрациялау жолымен көрсету арқылы іске асырамын. Оқушының онлайн отыру мәдениеті, яғни «Алтын ережені» «Онлайн оқушы мәдениеті» терминімен алмастырдым. Топтық, жұптық тапсырамаларды орындау барысында мен оқушыларды секциялық залдарға бөлемін. Оқушыларға «миға шабуал» (дербес, жұптық, топтық, фронталді) болжау, сұрақ-ілмегі әдісі және т.б әдістерін пайдаланамын. Мағыналық бөлім- жаңа материалды беру (өз бетінше жаңа білім алу, бір-бірін үйрету) кезеңінде кластерлер, пікірталастар, ойын әдістерін қолданамын.

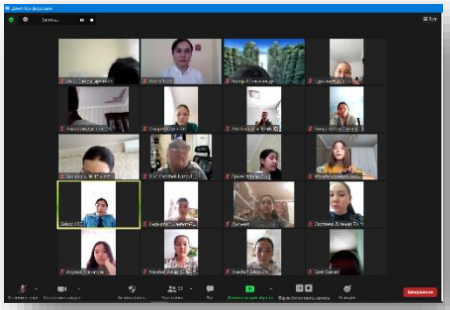

2-сурет. ZOOM платформасы

Қашықтан оқыту жағдайында тарих сабағын тиімді ұйымдастыру үшін ең алдымен сабақтың мақсатын дұрыс айқындап алу қажет, сондай-ақ қойылған мақсатқа қарай сабақтың міндеттері нақтылануы тиіс. Осы қойылған мақсат пен міндеттерге орай мұғалім өзінің сабағын қашықтықтан оқыту жағдайына бейімдеп өту барысын жоспарлап, алдын-ала сабақтың қысқа мерзімді жоспарын әзірлеп алу шарт.

Сабақты өткізу барысында әр кезеңіне сәйкес оқыту әдістерін тиімді қолдануды негізгі мақсатым деп есептеймін. Жаңа тақырыпы ашар кезде қашықтан оқытудағы таптырмас көрнекілік құралы презентация арқылы түсіндіремін. Сабақтың басында оқушылардың зейінін шоғырландыру мақсатында қарастырылып отырған тақырыпты сәйкес ой шақыруға **LearningApps.org платформасын** тиімді қолданамын. Бұл әртүрлі пәндер бойынша интерактивті оқу-әдістемелік қосымшалар жасауға мүмкіндік беретін білім беру мекемелеріндегі, білім беру үдерісіне қолдау үшін арналған сервис. Осы сервисте мен дайындаған тапсырмалар арқылы оқушылар өздерінің теориялық білімдерін бірнеше рет тексеруге, білімдеріндегі кемшіліктерді жоюға, тапсырмаларды дұрыс орындауға қол жеткізеді, осылай оқушылардың өз білімдерін өзін-өзі бағалауы артады [1].

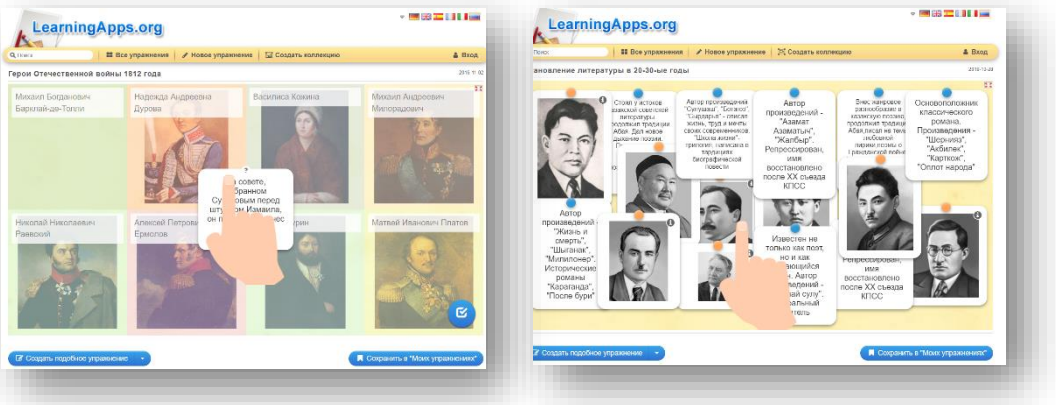

3-сурет. LearningApps.org платформасы

Ал сабаққа кері байланыс кезінде ZOOM платформаның чатын кері байланыс үшін қолдана отырып, кері байланыста «Серпілген сауал» стратегиясын ұтымды қолданамын.

Осы орайда АКТ курсының артықшылықтарына жеке тоқталғым келеді

- Мұғалімнің өзіндік, бақылау жұмыстарын тексеру жұмысы жеңілдетіледі, өйткені барлық тесттер олар орындалғаннан кейін бірден автоматты түрде бағаланады;
- Электрондық журналды жүргізу мүмкіндігі бар, бұл оқу үлгерімін, емтиханға дайындық сапасын бақылауға мүмкіндік береді;
- Әрбір білім алушы өзіне ыңғайлы уақытта тапсырманы орындауға және сұрақтар туындаған кезде оларды оқытушыға қоюға мүмкіндігі бар;
- Мұғалім жүйеде әртүрлі форматтағы тесттерді тікелей құра алады (жалғыз жауапты таңдау, бірнеше жауапты таңдау немесе сәйкестікке арналған тапсырмалар және т.б.).

Қашықтықтан оқытудың артықшылығы бар екені де сөзсіз, ол ыңғайлы да тиімді, өйткені білім алушы оқу қарқынын өзі анықтайды, жеке сабақтарға, тесттерге, тапсырмаларға бірнеше рет орала алады. Мұндай оқыту жүйесі тұлғаға өз бетінше білім алумен айналысуға және өзін-өзі тәрбиелеу мен өзін-өзі бақылау дағдыларын арттыруға ықпал етеді.

Қорыта айтқанда, қазіргі қашықтан оқыту жағдайында әртүрлі ақараттық-коммуникациялық технологияларды тиімді қолдана отырып, оқушыларға өмірге бейімделе алатындай, алған білімдерін күнделікті өмірде кездесетін кез-келген жағдайда, қажетті жерде оңтайлы қолдана алатындай білім беру басты мақсатымыз, өмірлік ұстанымыз болуы керек. Мұғалім әр баланың шырағын жаға білуі тиіс демекші «заманауи мұғалім» қашықтықтан оқыту жүйесінде де аянбай жұмыс жасауы керек, сонда оқушының пәнге қызығушылығы артып, оқыту үрдісі өз өнімін берері сөзсіз.

Қашықтықтан оқыту формасы біздің өмірімізге белсенді түрде енетініне күмән жоқ. Бұл процесс виртуалды кеңістіктің шынайылығын қамтамасыз ететін технологиялар дамыған сайын күшейе түседі. Тағы бір мәселе – психологиялық мәселе, яғни өзін-өзі ұйымдастырудың қажеттілігі, мотивация және тірі қарым-қатынастың болмауымен байланысты бірақ қоғам дамыған сайын бұл мәселе де шешімін табады деп сенейік[3]. Теледидарлар әр үйге кіріп, көптеген адамдар театрды, операны және адамның тікелей қатысуымен басқа да спектакльдерді алмастырды. Сол сияқты қашықтықтан оқу да адам өміріне көп өзгеріс әкелері хақ.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Акшалова Б.Н., Алмабаева Г.Б. «Қашықтан оқыту-заман талабы» ҚазҰУ Хабаршысы ғаламтордағы сілтемесі:
https://articlekz.com/kk/article/23533
2. Дәулетова Н.А «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың тиімді әдістері» әдістемелік құралы. «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Атырау облысы бойынша ПҚБАИ, 2019/ 4-бет.
3. Евсеева И.Н. «Технология дистанционного обучения на уроках истории»
Хабаршысы ғаламтордағы сілтемесі: https://nsportal.ru/shkola/istoriya/librari
4. https://learningapps.org/ сервисі

Оспанова С. Ө.
Ұлытау ауданы, «№1тірек мектебі» КММ

ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ

Тәуелсіздік жылдарында еліміз екі процесті – саяси реформа мен экономикалық жаңғыруды қатар жүргізіп, белгілі бір нәтижеге жетті, қазіргі уақытта жаңа тарихи кезеңге – Рухани жаңғыру кезеңіне аяқ басты. Рухани жаңғыру бізден ұлттық санамызды қалыптастырып, бәсекеге қабілетті болып, кез-келген мәселеге прагматистік тұрғыдан келуді, жалпы алғанда ұлттық бірегейлігімізді сақтай отырып дамуымызды талап етеді. Рухани жаңғырудың ең басты шарты – «білімді, көзі ашық, көкірегі ояу болуға ұмтылу». Себебі, құндылықтар жүйесінде білімді бәрінен биік қоятын ұлт қана табысқа жетеді. Бұл жерде әңгіме еліміздің болашағы туралы. Оның ертеңі – жас ұрпақтың қолында. Бүгінгі жас ұрпақ, болашақ маман Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңының көрсетілген міндеттер бойынша: «Ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтарды игеріп, ғылым мен практика жетістіктеріне негізделген білім алулары керек». Ендеше, біздің ұстаздарымыз оқытудың жаңа технологияларын енгізіп, білім беруді ақпараттандырып, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу арқылы оқытуды сауатты, сапалы жүзеге асырып, мамандардың кәсіби құзіреттілігін қалыптастырғанда ғана қоғамымыздың дамуына елеулі үлес қоса алады.

Бұл істердің барлығын жүзеге асыратын еліміздің ұстаздар қауымы. Ендеше, бүгінгі ұстаздар қауымына қойылатын талап та жоғары болмақ. Олар жан-жақты, әлемдегі жаңалықтардан мағлұматы бар, үнемі шығармашылық ізденістегі, кәсіби біліктілігін шыңдайтын жеке көзқарасы бар, соны қорғай білетін жігерлі тұлға, зерттеушілік қабілеті

бар, білімді де білікті, көп оқитын, көп тоқитын, білімін күнделікті ісіне шебер қолдана білетін, өзінің оқушысын өз бетінше білім алуға баулитын кәсіби маман иесі болуы керек.

Білім берудің маңыздылығы – оқушы тұлғасының үйлесімді қолайлы білім беру ортасын құра отырып сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АКТ-ны қолдану, коммуникативті қарым-қатынасқа түсу, жеке, жұппен, топта жұмыс жасай білу, функционалды сауаттылықты, шығармашылықты қолдана білуді және оны тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс-тәсілдерді курс барысында ұғындық. Білім беру бағдарламасының ерекшелігі спиральді қағидатпен берілуі. Спиральділік қағидаты бойынша құрылған оқу бағдарламасы Джером Брунердің «Білім беру үдерісі» (1960) атты еңбегінде қарастырылған танымдық теорияға негізделеді. Оған оқу мақсаттарын зерделей отырып тапсырмаларды, сабақтарды құрастыру барысында көз жеткіздік. Бағалау жүйесі де түбегейлі өзгеріске ұшырап, критериалды бағалау жүйесіне өтеді. Критериалды бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі алдын ала белгіленген критерийлердің нақты жиынтығымен өлшенеді. Оқушылардың пән бойынша үлгерімі екі тәсілмен бағаланады: қалыптастырушы бағалау және жиынтық бағалау. Баланың жан-жақты ізденуіне ынталандырады. Бұл бағалау жүйесінің артықшылығы, баланың ойлау қабілетін дамытып, ғылыммен айналасуға ықыласын туғызады. Кеңестік заманнан қалған бес балдық бағалау жүйесі жойылды.

Қалыптастырушы бағалау күнделікті оқыту мен оқу үрдісінің ажырамас бөлігі болып табылады және тоқсан бойы жүйелі түрде өткізіледі. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіле отырып, оқушылар мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және балл немесе баға қоймастан оқу үрдісін түзетіп отыруға мүмкіндк береді. Жиынтық бағалау оқу бағдарламасының бөлімдерін (ортақ тақырыптарын және белгілі бір) оқу кезеңін (тоқсан, оқу жылы, орта білім деңгейі) аяқтаған оқушының үлгерім туралы ақпарат алу мақсатында балл және баға қою арқылы өткізіледі. Қалыптастырушы бағалау және жиынтық бағалау барлық пәндер бойынша қолданылады. Критериалды бағалау жүйесі Филиппин, Сингапур, Жапония, Франция, Финляндия сынды дамыған елдерде пайдаланылады. Бүкіл әлемде білім беру жүйелерінің келешек ұрпаққа қандай білім беретіні туралы мәселе қайта қаралуда. Осы мәселе аясында «Балалар XXI ғасырда табысты болу үшін нені оқыту керек?» және «Оқытудың тиімді әдістері қандай?» деген сияқты негізгі сауалдар туындайды. Бұл сауалдар оқу бағдарламасымен және оқу бағдарламасын жүзеге асыруда пайдаланылатын педагогикалық әдістемелермен тығыз байланысты. Қарқынды жаһандану, сондай-ақ, ұлттық экономикаға да ықпал етуде және қазіргі уақытта экономикалық дамуды қамтамасыз етуге бағытталған халықаралық бәсекелестік артты.

Білім беру жүйесін жаңартуға арналған бұл экономикалық дәлелдерге қоса, қазіргі жиырма бірінші ғасырда басқа да негіздер бар: байланысқа бейімділікті арттыру, әлеуметтік өзгерістер, ауа райының өзгеруімен байланысты мәселелер, бүкіл әлемдегі халықтың қарқынды өсуі, заманауи әлеммен өзара табысты байланысу үшін қажетті және келешек күннің әлемімен өзара байланысу үшін қажетті дағдыларды қазіргі таңдағы мектеп жасөспірімдері талап ететін шектеулі ресурстарға деген сұраныстың өсуі. Сондықтан оларға заманауи бағдарламалар мен оқыту әдістемелерін, білікті мамандар ұсыну маңызды. Оларды оқыту нәтижесі оқушылардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеру болуға тиіс» деп атап көрсеткеніндей, қазіргі таңда елімізде жаппай білім беру мазмұны жаңартылуда.

Математика сабағында оқушының әрбір тапсырманы орындау алдында сол тапсырманың мазмұнына терең мән беруі қажет. Мұны қалыпты жағдайға айналдыру үшін оқушылардың сыни ойлау қабілетін қалыптастыру – әрбір пән мұғалімінің міндеті. Мұғалім оқушылардың ойлау қабілеттерін дамыту үшін жұмыс жасай отырып, білім игерудегі дағдыларын тапсырмаларды сыни тұрғыдан ойлау негізінде қалыптастыруды, ойланып шешім қабылдауға дағдыландыруды өзіне мақсат етіп қояды. Яғни

оқушылардың математикалық сауаттылығын қалыптастыру, оларға нақты білім беру үшін сабақта заманауи әдіс – тәсілдерді қолдануымыз керек.

Ал заманауи сабақ дегеніміз не? Заманауи сабақтың дәстүрлі сабақтан ерекшелігі көп. Заманауи сабақ – инновациялық технологияны қолдану болып табылады. Заманауи сабақта мұғалім оқушының білімді өзі алу мүмкіндігі болатындай етіп ұйымдастыруы керек. Сабақты дұрыс жоспарлау, сабақтың тақырыбына байланысты тиімді стратегияны анықтау керек. Яғни, оқушы еңбек жасап, іздене отырып өз жұмысына баға береді, әр оқушының өзінің интеллектуалды және шығармашылық мүмкіндіктері ашылады. Математика сабағында барлық оқушылар бірдей деңгейде сабақты меңгере алмайды. Әр оқушының ойлау қабілеті әр түрлі. Сондықтан математика сабағында әр сыныптағы оқушының жас ерекшеліктеріне сай сабақтың түрін тауып, сол тақырыпты игеруді мақсат ету керек. Есептер мен жаттығулардың қызықты болуы, оқушылардың өз бетімен ойлауы, өздігінен тұжырым, қорытынды жасай алуы, өзінің алған білімін өмірде қолдана білуі пәнге қызығушылығын арттырады. Яғни, білім сапасының артуына ықпал жасайды. Әрбір ұстаз үнемі өз білімін жетілдіруге, іс – тәжірибесін өзгертуге, оқыту үрдісін жаңаша ұйымдастыруға, сабақ үрдісінде оқушылардың іс – әрекетін дұрыс ұйымдастыруға міндетті. Қазіргі таңда математика сабағында білім мазмұны бойынша жаңа әдіс – тәсілдерді қолданудамыз. «Блум түймедағы», «Фишбоун», «Миға шабуыл», «Ойлан, жұптас, бөліс», «Фильворд», «Аяқталмаған сөйлем», «Джигсо», «Блум таксономиясы», «Мозайка», «Еркін талқылау» т.б стратегияларды қолдану арқылы сабақты түрлендіріп өткізу, оқушылардың қызығушылығын тудыруда. Компьтерлік сауаттылыққа бүгінде 75 % мұғалімдер сауатты деп ойлаймыз, математика сабағында эдектронды оқулықтар мен bilimland.kz сияқты сайттарға кіріп, математика, алгебра, геометрияның әрбір сабағына теориялық материалдар, видеолар, тестер, тапсырмаларды орындап, өзін-өзі бағалауына мүмкіндік беретін тапсырмаларды орындатуға болады.

Бағдарлама бойынша әлемдік білім беру жүйесі бәсекеге қабілеттілікке қарай білім алушыны баулу, қоғамнан өз орнын таба білетіндей сапалы маман болуына бағытталынған. Ал осы уақытқа дейін біздің елімізде жалпы білім беретін мектептерде білім алушылар күтілетін нәтижеге көз жеткізбей, түрлі әсер етуші факторлар ықпалымен мамандық таңдап, ақыр соңында сол оқыған мамандықтары бойынша жұмысқа тартыла алмай отырғаны бәрімізге белгілі. Орта білім мазмұнын жаңарту аясында әзірленген оқу бағдарламалары оқушылардың бір сыныптан екінші сыныпқа өтуі кезінде білімі мен дағдылары қайталанып тексеріліп отыратын спиральділік қағидаты бойынша құрылған оқу бағдарламасы моделіне негізделген. Оқу үдерісінің алға ілгерілеуі айқан көрінуі үшін, оқу мақсаттары өзара тоғысқан бөліктер мен бағыттарға біріктірілген.

Мұғалімдер пайдаланатын әдіс оқудың тиімділігіне елеулі әсерін тигізеді. Педагогикалық әдістерді жетілдірмей тұрып, оқу бағдарламасын өзгерту білім беру стандарттарына қатысты реформалау шараларының мүмкіндіктерін және нәтижелілігін төмендетеді. Бағдарлама бойынша әр мұғалім төмендегідей нәтижелерге қол жеткіздік:

- оқу бағдарламасының құрылымына;
- жаңартылған оқу бағдарламасының мазмұны мен жүйесіне;
- оқу бағдарламасының және оны іске асырумен байланысты құжаттамалардың мақсаты мен рәсімделуіне;
- білім беру бағдарламасын іске асыруға көмектесетін тиісті педагогикалық тәсілдерді меңгеруге.

Өркениетті дамудың өзегі білім, ғылым, тәрбие екендігіне ешкімнің таласы жоқ. Кезінде ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлы: «Мұғалім қандай болса, мектеп һәм сондай болмақшы, яғни ұстаз білімді болса, ол мектептен балалар көбірек білім алып шыкпақшы. Солай болған соң, ең әуелі мектепке керегі – білімді, педагогика, методикадан хабардар, жақсы оқыта білетін ұстаз» – деп айтқан болатын. XXI ғасыр – ғылым ғасыры. Мақсатты білім беру – тұлға дамуын жүзеге асыратын мәселе. Ал осы жалпы еуропалық стандартқа сай жаңа білім беру – жеке тұлғаның жан-жақты дамуына әкелетін бірден-бір жол!

Ұстаздардың шығармашылық қабілеті, жаңашылдық әрекеттері, біліктілігі, физиологиялық және психикалық сапасы, педагогикалық кәсіптік біліммен сәйкестенеді. Бұл педагогикалық бағытта оқытушы мен оқушының өзара ықпалы, өзара дамуда, ынтымақтастықтан теңгермешілікке, дамудың жоғарғы деңгейіне жетуде мәні зор.

Әдебиеттер:

1. Математика Қазақстан мектебінде №3, 2017.
2. Оқытудағы интербелсенді әдіс-тәсілдер. Астана, 2019

Островская Г.А.
ОСШ №44, город Караганда

ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ В ПЕРИОД ОБУЧЕНИЯ ГРАМОТЕ

В современном мире изменились стандарты содержания образования и основное внимание направлено на выработку у учащихся навыков по применению полученных знаний и умений, т.е. на формирование функциональной грамотности. Одной из важнейших сторон функциональной грамотности является читательская грамотность.

Раскрывая термин «читательская грамотность», приходим к выводу, что чтение в современной системе образования играет главенствующую роль и становится ведущим видом учебной деятельности. У выпускников школы должны быть сформированы такие читательские умения, которые помогают полноценно работать с текстами. Таким образом работу по формированию читательской грамотности можно и нужно начинать уже с периода обучения грамоте, когда учащиеся учатся понимать прочитанные учителем тексты и размышляют над их содержанием.

В последнее время все чаще у большинства учащихся возникают такие проблемы, как низкая скорость чтения, непонимание прочитанного, затруднения в пересказе и извлечении необходимой информации. Таким детям необходимо оказать поддержку по формированию читательской грамотности на всех уроках, но основное внимание уделить урокам обучения грамоте.

В добукварный период обучения грамоте учащиеся учатся работать с иллюстрациями, описывают их и составляют связные тексты по серии картинок. На следующем этапе постепенно вводятся предложения и тексты со словами, замененными картинками. Особое внимание следует обратить на ответы на вопросы учителя по прочитанному тексту, т.е. на проверку понимания прочитанного.

Во втором полугодии необходимо выстраивать планомерную работу по отработке навыка чтения, т.к. без осознанного чтения у учащихся возникают трудности с пониманием прочитанного. В этот период эффективно использовать следующие приёмы:

Рисунок 1. Приёмы, направленные на отработку беглости чтения

Помимо отработки навыка чтения, необходимо включать задания на понимание и элементарный анализ текстов. Их можно включать на различных этапах урока, в соответствие с этим можно выделить три этапа работы с текстом.

Например, на первом этапе, перед чтением текста можно дать детям следующие задания:

1) Прочитай название текста. Как ты думаешь, о чем говорится в тексте?
2) Рассмотри рисунки к тексту. Предположи, о чем рассказывается в тексте.
3) Рассмотри структуру текста. Сколько абзацев в тексте? Есть ли в нем выделенные слова? Прочитай их. Как ты думаешь, почему автор выделил данные слова?

На втором этапе, в процессе чтения текста возможны следующие приемы работы:

Чтение слогов	***Чтение слов***	***Чтение предложений***	***Чтение текстов***
- Прочитай слог и найди картинку, слово на которой начинается с данного слога; *- Прочитай слог и придумай слова с таким же слогом.*	*- Прочитай все слово и покажи соответствующий рисунок;* *- Прочитай слово и придумай с ним предложение.*	*- Прочитай предложение и дорисуй/выбери картинку;* *- Составь предложение из двух частей;*	*- Найди ответ на вопрос учителя в тексте;* *- Определи последовательность событий в тексте;* *- Составь рисуночный план;* *- Придумай текст на основе прочитанного.*

Таблица 1. Приёмы работы, направленные на понимание текста на различных этапах обучения чтению

Цель работы с текстом после чтения на третьем этапе состоит в том, чтобы обобщить изученный материал и сделать определенные выводы. Помимо этого, можно обеспечить углубленное изучение материала и полноценное восприятие текста. На данном этапе можно предложить такие задания:

- Измени что-то в тексте. Подумай, изменится ли весь сюжет?
- Сократи текст так, чтобы его смысл сохранился.
- Найди самое короткое предложение и «превратите» его в самое длинное предложение.
- Поставь себя на место героя. Как бы ты поступил в этой ситуации?

Начиная с 1 класса, следует давать разнообразные задания на понимание прочитанного. Такие упражнения помогают формировать у учащихся навыки чтения, а также позволяют переходить от простого восприятия или чтения текста к его глубокому анализу. В результате учащиеся должны выработать определенные умения.

Рисунок 2. Умения учащихся, связанные с пониманием прочитанного

Для формирования вышеперечисленных умений детей необходимо обучать, начиная с добукварного периода:

- давать точные и краткие ответы, не перегруженные лишней информацией;
- давать на вопрос полные устные ответы, расширяя словарный запас;
- работать с иллюстрацией как с источником данных;
- выражать собственные мысли в доступной форме.

В заключение хотелось бы подчеркнуть, что при систематическом использовании на уроках обучения грамоте данных приемов и упражнений у обучающихся повышается мотивация к обучению, дети учатся самостоятельно находить ответы на возникающие у них вопросы, тем самым повышая чувство ответственности за самообучение. Данная система работы позволяет перейти от этапа обучения чтению к этапу овладения навыками чтения для дальнейшего обучения. [3]

Литература

1. https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/97650 (на 06.10.20)
2. https://otherreferats.allbest.ru/pedagogics/00186875_0.html (на 16.10.20)
3. Цукерман Г.А. Оценка читательской грамотности. - Москва, 2010

Панькова Е.О.
КГУ «Гимназия имени С.Сейфуллина» горол Сатпаев

ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ КАК ОДНОГО ИЗ ОСНОВНЫХ НАВЫКОВ 21 ВЕКА У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В нашем мире постоянно происходят перемены. Изменяется природа, образ жизни людей, мировоззрение человека. Бывает очень трудно приспосабливаться быстро к этим изменениям, но все мы понимаем, что современный человек должен обладать такими навыками, которые помогут ему стать успешным, умеющим организовать свою жизнь, сделав ее интересной, практичной. У выпускника основной школы должны быть сформированы следующие компетенции: цифровая грамотность, навыки критического и креативного мышления и сотрудничества. В этом и состоит на сегодняшний день задача

образования: учить так, чтобы ученики были преуспевающими и конкурентноспособными в этом мире. Поэтому перед учителями начальной школы стоит непростая задача – заложить фундамент для формирования этих компетенций в младшем школьном возрасте. [1]

Особое место среди них занимает чтение и работа с информацией. В любом виде деятельности человек должен уметь выбирать нужную информацию из прочитанного, переосмысливать и излагать ее, поэтому только научить ребёнка читать недостаточно.

Сегодня необходимо, чтобы при чтении ребенок полноценно воспринимал и понимал прочитанное, имел активную читательскую позицию по отношению к тексту и его автору.

В своей работе я столкнулась с проблемами, которые необходимо устранить:

- нежелание читать из-за низкой скорости чтения;
- из-за ошибок при чтении не понимают смысл прочитанного;
- испытывают затруднения в поиске нужной информации из предложенного текста;
- не могут кратко пересказать содержание.

И здесь возникает серьезное противоречие: с одной стороны, в современном обществе каждому человеку приходится постоянно иметь дело с огромным потоком информации, и, чтобы уверенно ориентироваться в этом потоке, необходимо иметь элементарные навыки работы с информацией, такие как: поиск, анализ, обработка, хранение, использование и применение информации но с другой стороны - наши дети не хотят читать и не обладают читательской грамотностью.

Поэтому передо мной, как учителем, стоит задача: воспитать грамотного читателя. А для этого мне необходимо формировать у своих учеников следующие умения:

- находить в тексте информацию и на ее основании уметь строить простые суждения:

– на ее основе делать выводы:

- преобразовывать и оценивать информацию текста в рамках собственных знаний читателя:

– устанавливать непоказанные напрямую автором связи

– уметь соотносить связи с идеей текста и интерпретировать их;

– перестраивать замысел автора, опираясь на нужную информацию в тексте, на его структуру, жанр.

При развитии читательской грамотности, в первую очередь я учитываю возрастные особенности учеников и строю свою работу по принципу «от простого к сложному»

Начиная с 1 класса, я не просто формирую читательские умения, но и вырабатываю у детей привычку к осознанному чтению через различные виды заданий при работе с текстом. Все эти задания направлены на анализ, сравнение и классификацию информации. Так при изучении произведения В.Бианки «Лис и мышонок» в 1 классе даются следующие упражнения:

Задание 1. Определи жанр произведения. Отметь так √

☐ рассказ ☐ Народная сказка ☐ Авторская сказка

Закрась карточки с названиями героев

мышонок крот лис

Задание 2. Пользуясь информацией из текста, дополни предложения

У мышонка грязный нос потому что ……..

Мышонок копал землю, чтобы ……

Задание 3. Определи, что есть в норке у мышонка? Отметь так √

☐ спаленка ☐ детская

☐ кладовочка ☐ гардеробная

☐ кухонька ☐ отнорочек

Задание 4. Подбери пословицу к сказке
На обмане далеко не уедешь.
Дружба- великая сила

На уроках чтения во 2 классе при работе с текстом обучаю ребят пересказам разного вида, последовательно рассуждать, доказывать, оформлять свои мысли в устной или письменной форме. При работе с произведением учу заполнять «Карточку произведения», где указываются данные автора, название и жанр произведения; толковать слова из текста; восстанавливать порядок плана, давать характеристику героям, анализируя их поступки.

В 3-4 классах подобная работа углубляется. Ученики учатся находить информацию, давать собственную оценку прочитанному. Большое внимание я уделяю умениям сопоставлять свои убеждения с жизненными позициями персонажей, прогнозировать содержание, самостоятельно формулировать вопросы, сравнивать тексты разных жанров с похожим содержанием. В «Карточке произведения» появляются тема и главная мысль произведения;
ученики сами дают толкование слов, работая со словарями;
составляют картинный план, задают вопросы по содержанию и осмыслению текстов;
составляют облако слов по произведению;
составляют характеристику героев и пишут мини-эссе.

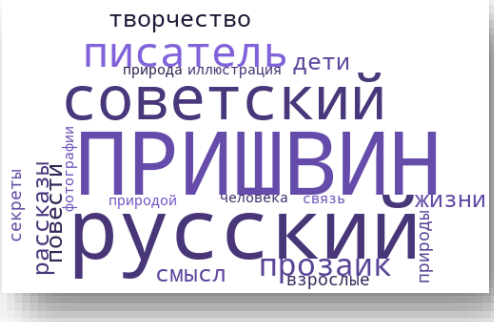

Большую помощь в развитии навыков читательской грамотности мне оказывает Международный мониторинговый конкурс-исследование ЭМУ-Эрудит. Представителем Центра в Республике Казахстан является ТОО «Евразийский центр поддержки и развития молодёжи» г.Костанай, директор - Дядик Надежда Васильевна. Этот конкурс предназначен для учащихся 1-4 классов (4 раунда) и для 5-9 классов по трём основным направлениям функциональной грамотности (три раунда).

• Финансовая грамотность;
• Глобальные компетенции;
• Креативное мышление.

С 2013 года я являюсь организатором этих конкурсов в гимназии среди учащихся начальной школы.

В данном марафоне наиболее подходящим для развития читательской грамотности является Смелый раунд, который включает в себя чтение и работу с текстом. Задания этого раунда направлены:
а) на оценку и применение информации;
б) поиск и понимание информации;
в) представление и интерпретация текста.

После проведения конкурса учителям доступны отчеты и анализ работ по параллели, по отдельному классу и по конкретному ученику.

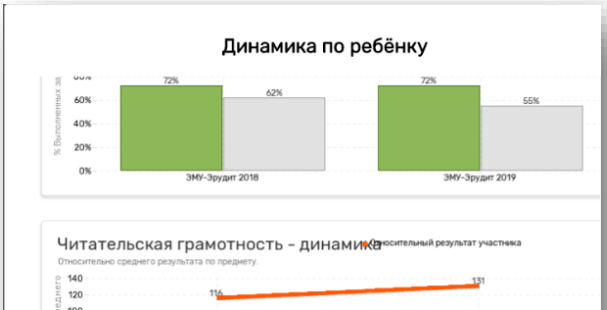

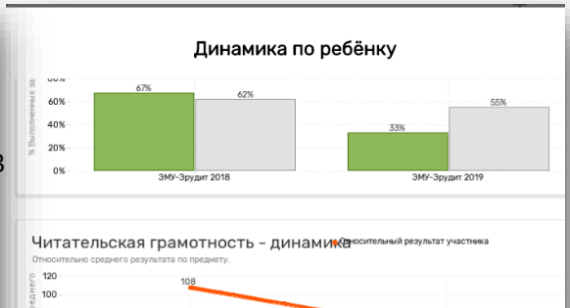

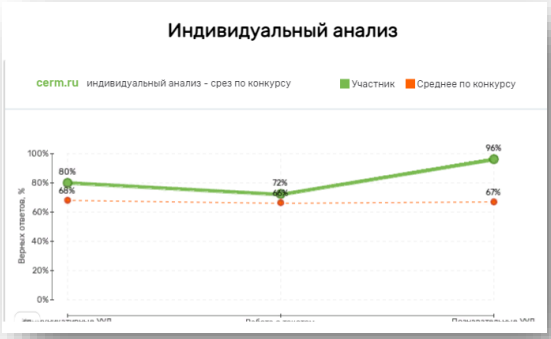

Индивидуальный анализ

Компетентность	Результат участника	Средний результат
Коммуникативные УУД	80%	68%
Работа с текстом	89%	66%
Познавательные УУД	96%	67%

На таблицах очень хорошо видна динамика развития каждого ребенка.

За несколько лет собран большой банк заданий, которые можно использовать на уроках литературного чтения, познания мира и естествознания.

Наряду с традиционным проведением конкурса можно перевести задания в цифровой формат, создав игру в виде теста в гугл-форме (https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScZYOHPW7sUyNArp8gGU9YSTruW9TuaWVXi8-rqBShiQH1dXA/viewform?usp=sf_link)

Хочется отметить, что благодаря такой систематической и правильно организованной работе качество знаний у учащихся моего класса остается стабильным 95%, повысился уровень развития познавательной активности. Учащиеся являются победителями различных олимпиад и марафонов, с удовольствием принимают участие в создании бук трейлеров по различным произведениям.

Я уверена, что эффективность работы по формированию читательской грамотности прежде всего зависит от меня как учителя, задача которого стать заинтересованным и интересным соучастником этого процесса.

Список литературы:

1. «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов образования всех уровней образования» (далее – ГОСО) приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 31 октября 2018 года № 604 (с изменениями и дополнениями на 28 августа 2020 года № 372)

2. Коротаева Е.В., руководитель лаборатории «Формирование читательской компетентности в начальной и основной школе (чтение в системе универсальных учебных действий)», изд. 2013г.

3. Буряк М.В., Шейкина С.А. Функциональная грамотность.1 класс. Тренажёр для школьников. изд ООО «Планета», 2021г

Интернет-ссылки

1.https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/mezhdistsiplinarnoe obobshchenie/2022/01/02/formirovanie-chitatelskoy-gramotnosti

Пашкова И.И.

КГУ ООШ имени академика Е. А. Букетова, г Караганда

РЕЗУЛЬТАТ ЭКСПЕРИМЕНТА МОНИТОРИНГА ДОСТИЖЕНИЙ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ

В соответствии с целями и задачами, стоящими передо мной в школьном образовании, считаю, необходимостью проведения мониторинга достижений учащихся старших классов по биологии в рамках эксперимента по структуре модерации в обновлённом содержании общесреднего образования. Хочу поделиться результатом проведения эксперимента мониторинга контрольных срезов на начало 2021-2022 учебного года по биологии среди учащихся 10 классов.

Актуальность, предусматривающая проведения мониторинга:

- Определение уровня общеобразовательных достижений в знаниях в средней школе по биологии у учащихся старших классов;
- Выявления доступности содержания биологических знаний для учащихся;
- Разработка системы измерителей, на основе которых можно проводить мониторинг качество подготовки учащихся.

В мониторинге участвовало 61 учащийся из 10 классов. Все учащиеся 10 классов были общеобразовательного профиля.

Проверочная работа состояла из трёх частей. Первая часть содержала 50 заданий с выбором одного верного ответа, для контроля знаний за основную школу: из них 30 заданий базового уровня и 20 повышенного уровня.

Вторая часть – 3 задания с выбором нескольких верных ответов из предложенных шести. Третья часть из 5 заданий со свободным ответом. Первые три задания требовали свободного краткого ответа и проверяли усвоение одного элемента знаний. Два других предусматривали свободный развёрнутый ответ и контролировали усвоение нескольких элементов знаний: от трёх и больше.

Проверочная работа включала задания разного уровня сложности: базового, повышенного и высокого.

Задания базового уровня составляли половину проверочной работы и соответствовали минимуму содержания биологического образования. Эти задания предполагали оперирования несложными видами учебной деятельности: **выбрать термины, обозначающие название процесса, объекта, определения; находить нужные примеры, характеристику того или иного понятия.**

Задания повышенного уровня ориентировали на более сложные виды учебной деятельности. Они были направлены на проверку овладения знаниями **сущности биологических процессов, явлений, закономерностей и предполагали сравнения, обоснования фактов и явлений, применения фактов в знакомой и изменённой ситуации.** Они предполагали одного верного ответа из четырёх или несколько верных ответов из шести, а также свободный краткий ответ.

Задания высокого уровня были направлены на проверку овладения учащимися наиболее существенными знаниями **по цитологии и эволюции**. Они рассчитаны на более сложный вид познавательной деятельности, предполагали написание свободного развёрнутого ответа и чёткого изложения.

Содержание итоговой проверочной работы включало 7 блоков знаний
(см. табл)

Распределение заданий по основным содержательным блокам учебного предмета «Биология».

Содержательные блоки	Число заданий
1. Признаки живого, его разноуровневая организация.	1
2. Клетка, как биологическая система	16
3. Организм, как биологическая	12

система.	
4. Многообразие организмов.	9
5. Человек и его здоровья.	9
6. Эволюция.	7
7. Экосистемы.	4
Итого	58

Проверочную работу я составила из четырёх вариантов. Варианты были эквивалентны по содержанию, видам учебной деятельности, характеру и форме заданий.

Например, в знаниях учащихся на базовом уровне о строении и функциях и химической организации клетки мной были обнаружены следующие ошибки: учащиеся считают, что объём и упругость клетки придаёт белок; одна пятая часть учащихся путают геном с триплетом, отмечают, что в бактериальной клетке есть ядро.

На повышенном уровне хорошие знания показали учащиеся о значении самоудвоении молекулы ДНК в передаче наследственной информации.

Предшествующие достижения являются ключевым фактором, позволяющим мне прогнозировать мои результаты уроков и на прямую их связывать с достижением учащихся по предмету биология в предыдущие годы. Поэтому результаты эксперимента мониторинга мне показывают, что наиболее способные ученики, как правило, достигают лучших результатов, чем их менее способные сверстники. Поэтому, я ставлю перед собой задачу в прерывании этой тенденции. Я создаю возможность роста для отстающих, чтобы они могли максимально эффективно освоить программу и выполнять задания на ряду с самыми способными учениками в классе. Первостепенной задачей является повышения эффективности работы всех учащихся вне зависимости от начального уровня каждого ученика и достижения, поставленных целей всеми учениками без исключения.

Старшеклассники приходят в новый учебный год, не только с предшествующими достижениями и ранними знаниями, но с различными склонностями и предрасположенностями. Я должна понять настрой и склонность своих учеников и стараться активизировать их так, чтобы они стали позитивной составляющей учебного процесса. Эти способности, в частности, включают учебную мотивацию, учебные стратегии и уверенность в своих силах.

Понимая это, я рассматриваю мониторинг достижения учащихся, как итог в формировании в мотивации изучения биологии обновлённого содержания образования. Чтобы содействовать в знаниях, добиться понимания, сформировать активную жизненную позицию у учащихся на уроках я стараюсь создать коллаборативную среду на уроке. Для этого нужны новые подходы в обучении.

Групповая форма работы является своего рода показателем этой среды, так как именно в группе дети учатся считаться, уважать и выслушивать мнения друг друга, развивать взаимопонимание.

Создавая такую систему обучения, позволяет мне получить объективную оценку о состоянии уровня обученности и качество знаний учащихся. Анализ итогов учебной деятельности даёт возможность наметить пути преодоления слабых результатов и способы повышения качества обучения.

Все показатели, которые собираются по успеваемости ученика, должны обязательно демонстрироваться и анализироваться, то есть, давать обратная связь. Ученик должен понимать, что у него получается, а на что нужно обратить внимание. Кроме, того, ученик должен видеть, что прогресс есть.

Поэтому, при проведении такой работы мной были выявлены не только достижения десятиклассников по биологии, но и пробелы в их знаниях, которые можно объяснить не достаточной ориентации учащихся на достижения планируемых результатов обучения в рамках обновлённого содержания образования. Таким образом, мне как

педагогу необходимо научить учащихся думать, научить находить новые решения и создавать для них благоприятную среду в обучении.

Литература:

1. Кучменко В.С., Методическое пособие для учителей. М., 2003 год.
2. Селенко Г. К., Современные образовательные технологии. М., 1982 год.

Полещук С.В.

КГУ «Общеобразовательная школа №17», г. Караганда

О ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ

Как научить школьников творчески мыслить? Как в процессе обучения они могут использовать свои резервные возможности и творческие способности? Обсуждение указанного круга вопросов, касающихся развития творческой деятельности на уроках географии ведется на основе решения творческих заданий. Задания могут быть использованы на уроках, а также на факультативных занятиях.

Творческие задания отличаются от других видов заданий повышенным уровнем сложности их выполнения. Они предполагают широкое использование творческих способностей личности, умений использовать имеющиеся знания в новой ситуации. Решение творческих заданий осуществляется с привлечением разнообразных источников знаний (справочников, периодической печати, учебников, карт, схем). Цель учеников, выполняя задания, овладеть творческой учебно-познавательной деятельностью. Цель учителя- обучить школьников самостоятельному поиску новых знаний и способов деятельности, а также развитие способности к самоуправлению.

Обучение станет творческим процессом, если оно с самого начала строится как исследовательская деятельность самих школьников. В таком обучении исключительно важное место занимает моделирование, которое становится той знаковой опорой, которая позволяет превращать обучение в исследовательскую деятельность.

Структура творческого задания включает информационный компонент определенного уровня сложности, развивающие географические умения, выполнение задания осуществляется в совместной (коллективной) деятельности, что обеспечивает более качественную обработку результата, выработке разнообразных вариантов решения, включения всех учащихся в процесс обучения, а также быстрому принятию конечного результата при ограниченном времени урока.

Творческие задания составлены с учетом того что при их выполнении учащиеся осваивают и применяют творческие процедуры. Каждая процедура предполагает в своем составе определенную систему действий. Выполнение этих действий каждый ученик осуществляет за счет индивидуальных операций.

В состав творческих процедур входят:

1. Видение проблемы в знаковой ситуации: а) обозначить проблему; б) сформулировать гипотезу по ее решению; в)проверить гипотезу.
2. Комбинирование известных способов действий в новые: а) определение имеющихся знаний для решения; б) планирование пути решения задания; в) комбинирование новых способов решения.
3. Перенос знаний в новую ситуацию: а) анализ действующей ситуации; б) выделение факторов, оказывающих влияние на изменение действующей ситуации; в) определение ведущих понятий, способствующих решению условий задания; г) выделение новой ситуации задания и определения пути ее изучения.
4. Видение структуры объекта: а) сбор и анализ имеющейся информации об этом объекте; б) определение места объекта общей системе географических знаний; в) причины

возникновения изучаемого объекта; г) выделение структуры объекта; д) определение условий существования данного географического объекта.
5. Видение новой функции объекта: а) определение действующей функции объекта; б) выделение факторов, влияющих на изменение действующей функции; в) составление прогноза на изменение как самого объекта так и его функции.

6. Видение альтернативы объекта: а) выделение объекта исследования; б) определение роли данного объекта в общей системе географических знаний; в) рассмотрение возможности альтернативы объекта.

При подведении итогов выполнения заданий можно использовать критерии:
-способность к генерированию идей;
-независимость суждений;
-критичность мышления, оценочное мышление;
-видение проблемы, противоречий;
-способность к самоанализу, рефлексии;
-видение структуры объекта;
-видение новой функции объекта.

Учащиеся должны использовать инструкцию по овладению технологией решения творческих заданий.
1. Внимательно изучить название, цель, содержание, справочный материал предлагаемого задания.
2. Выбрать уровень сложность выполнения задания, в зависимости от определенных знаний и умений.
3. Выбрать задание и определить те знания, которые необходимы для его выполнения.
4. Разделить условие задания на смысловые блоки.
5. Схематизировать ситуацию задания исходя из условия.
6. Проанализировать ситуацию и определить пути ее решения.
7. Обсудить решение с членами группы.
8. Выполнить все необходимые действия, анализировать каждое в отдельности для своевременного устранения ошибок, нерационального пути решения.
9. Оценить свою работу и работу в группах.

Учитель, в зависимости от целей обучения, отбирает необходимые критерии при помощи которых оценивает творческую деятельность учащихся на уроке. Учитель должен четко представлять место данного типа заданий в общей системе уроков. Известно, что все способности ученика развиваются в процессе образования, поэтому необходимо чаще использовать активные методы обучения. Однако при применении тех или иных методов активизации педагогу необходимо учитывать уровень развития творческих способностей учащихся.

Поскольку задачи, не соотнесённые с уровнем развития названных способностей учащегося, не могут сыграть положительную роль в обучении, так как они могут подорвать веру в свои силы и способности учащегося. Поэтому сложные познавательные задачи можно предъявлять ученикам, обладающим высоким уровнем развития познавательных способностей. Такой процесс занимает длительное время. Кроме того, уже со школьных лет дети должны усвоить то, что творческая работа - это всегда поиск, догадка и воображение. Отрадно то, что ученики любят сам процесс творчества, который приносит им удовлетворение и радость. Как показывает педагогическая практика, для учителя это наиболее сложная и труднореализуемая задача. Поскольку педагогу необходимо создать для каждого учащегося такие условия, которые позволят ему творчески подойти к решению проблем и это должно происходить в рамках учебной программы в соответствии с Государственным образовательным стандартом по изучению географии. В связи с этим учителю необходимо выбрать правильные методы и формы обучения, определить возможную меру включенности учащихся в творческую

деятельность, которая делает обучение интересным и запоминающимся. К показателям творческой активности относится: новизна, оригинальность, отход от шаблона, неожиданность, целесообразность и ценность.

Переход школьника на уровень творческой активности является свидетельством значительного повышения в общем развитии личности и его самоорганизации. Творческая активность связана с мотивацией деятельности. По этим показателям активности можно проследить и развитие ученика. Для пробуждения и развития интереса к изучению географии учебная деятельность по данному предмету должна быть особым образом организована.

Основой учебного процесса в области изучения географии является содействие педагога в творческом становлении личности ученика. Известная пословица гласит: «Расскажи - и я забуду, покажи - и я запомню, дай попробовать - и я пойму», которая очень правильно характеризует творческий подход в обучении. Использование на уроках географии различных конкурсов, инсценировок и рисунков пробуждают творческую деятельность учащихся. Одним словом, чем больше педагог найдёт увлекательных моментов на уроке, тем выше эффективность обучения. Кроме того, развитию творческих способностей учащихся общеобразовательных школ на уроках географии способствуют уроки-КВНы, уроки-путешествия, экскурсии, викторины, разнообразие видов самостоятельной работы на уроках, проектная деятельность, как групповая, так и индивидуальная, что даст возможность учащимся демонстрировать свои творческие достижения на уровне самооценки.

Таким образом, развитие творческой деятельности учащихся общеобразовательных школ на уроках географии является велением времени.

Литература:

1. Яковлева Н.В. География: уроки с использованием информационных технологий. Волгоград, 2019.
2. Молчанова З.М., Тимченко А.А., Черникова Т.В. Личностное портфолио старшеклассника: Учебно-методическое пособие. 3-е изд., стереотипное. Москва, 2008.

Полтавец Ж. Г.
КГУ «Гимназия имени Шакарима», г. Караганда

ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ЧЕРЕЗ ИНТЕГРАЦИЮ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ И МЕДИАОБРАЗОВАНИЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ

Интерактивное обучение является специфической формой организации познавательной деятельности. Оно может оказывать положительное воздействие, как на повышение качества знаний, так и на повышение работоспособности, трудовой активности учащихся, их заинтересованности предметом. Поэтому для формирования ключевых компетенций необходимо было выбрать такую технологию обучения, при которой обучающиеся большую часть времени работают самостоятельно, учатся планированию, организации, самоконтролю и оценке своих действий и деятельности в целом. Из многообразия современных инновационных методов обучения, как ведущие, были выбраны интерактивные, которые позволяют учащимся получить возможность самореализации. Из практики применения интерактивного обучения предлагаются некоторые примеры построения структуры урока с применением интерактивных технологий.

Структура урока с применением интерактивных форм работы

Этап урока	%	Методическая цель	Примерные методики

	времени		**и приемы**
1 этап. Мотивация.	5 %	Стимулировать творческую активность и вызвать интерес к изучению данной темы.	«Блиц-опрос», «Микрофон», «Пирамида», Горячий стул», «Аукцион знаний».
2 этап. Оглашение темы и задач	5%	Обеспечить понимание учащимися их деятельности, чего они должны достигнуть в результате урока.	Через эпиграф, слово, прием «Ожидания».
3 этап. ıсление	5%	Инструктаж учащихся для выполнения задания	Работа с ЦОР, мини-лекция, работа в малых группах (фокус-группах).
4 этап. Применение знаний	60%	Практическое усвоение материала	Case-study (анализ конкретных ситуаций), «ПОПС - формула», «Карусель», «Дерево решений», «Займи позицию», «Дебаты».
5 этап. Подведение итогов. Рефлексия.	25%	Обсуждение целью формирования у учащихся собственного отношения к изучаемому материалу.	«Неожиданное предложение», «Снежный ком», «Эссе», «Ключевое слово».

Примером может служить использование методики «ПОПС - формула», которая позволяет помочь учащимся аргументировать свою позицию в дискуссии на этапе применения полученных знаний. Так, при изучении темы «Гипотезы о происхождении жизни на Земле», учащиеся выстраивали свое выступление в соответствии с ПОПС – формулой, состоящей из четырех элементов: П – позиция (я считаю, что …), О – обоснование (потому, что …), П – пример (например,) и С – следствие (поэтому …). Прием «Ключевые слова» позволяет составлять рассказы, схемы, логические цепочки. Например, при изучении темы «Простейшие» (7 класс), учащимся дается следующее задание: составить рассказ из таких ключевых слов, как сократительная вакуоль, пищеварительная вакуоль, ядро, органы движения, циста, водоем, бактерии. Высокую мотивацию к работе на уроках дают приемы инновационных методов обучения, нацеленные на развитие абстрактного и логического мышления и включение учащихся в креативную деятельность. Из опыта работы приведу примеры и задания наиболее интересных и результативных интерактивных методов обучения самостоятельной деятельности учащихся. Это прием «Корзина идей» - задание: «Если бы я был экологом…Школьным врачом… Лесничим» и т.д. то, что бы изменил или порекомендовал; метод «Ассоциация» - задание: по рисункам, где изображены хромосома, туфля, солнце, клубок ниток и муха рассказать о своих ассоциациях, связанных с этими изображениями (митоз, митохондрия, фотосинтез, конъюгация, закон Моргана и т.д.) и др. Исходя из принципов инновационного обучения**,** таких как креативность и исследование в действии, большой интерес у учащихся вызывает их продуктивная самостоятельная деятельность с применением интерактивных форм по направлениям:

1. Творческие работы. Это рисунки строения клетки в виде топографической карты, комиксы по теме «Органоиды клетки», резюме «Органоид ищет работу», сценарии фильмов «Жизнь внутри клетки», послания потомкам по теме «Эволюция», сочинения «Письмо курильщику», авторские стихи по теме «Антропогенез», памятки «Как отличить

Прокариота от Эукариота», биологические и экологические азбуки «От А до Я», сопровождающиеся рисунками, проекты «Город Клетка» и их презентации.
2. Исследования на уроках. Это исследование научного медицинского материала (по данным энцефалограммы или кардиограммы определить состояние человека в момент обследования), исследование-эксперимент по вкусовым ощущениям с решением проблемного вопроса «Какие рецепторы распознают острый вкус пищи?», исследование-объяснение (объяснить смысл предложения «В темноте все кошки серые», исследовав тему «Рецепторы глаза»), терминологическое исследование казахского, английского, латинского и греческого перевода биологических терминов и их расшифровка по наводящим вопросам, биология в цифрах (исследовав определенную тему, учащиеся подбирают материал в цифрах, озвучивают его, дополняют друг друга, например: «Головной мозг в цифрах», «Генетика в цифрах» и др.), исследование-резюме, исследование-обзор, исследование- конспект.

Совершенно новое качество идея интерактивного обучения приобретает с использованием информационных компьютерных технологий. Программный материал, представленный в виде учебных фильмов, слайдов с анимацией и звуковым сопровождением облегчает процесс усвоения и запоминания новой темы. Так, при изучении темы «Генетика. Законы Г. Менделя» использую анимации, которые дают возможность наглядно разобраться в закономерностях наследования признаков. Информационные технологии позволяют вводить в биологию виртуальные лабораторные работы, которые по дидактической значимости не уступают работам с натуральными объектами. Для большинства школьников выполнение работ является своеобразной компьютерной игрой, бонусом в которой становятся знания. Так, при изучении темы «Группы крови» в 8 классе провожу виртуальную лабораторную работу, позволяющую реально выполнить опыт по определению групп крови; в 7 классе при изучении одноклеточных животных наблюдаем в Виртулабе строение и передвижение инфузории-туфельки; при изучении внутренней среды организма реально сравниваем кровь лягушки и человека; находясь в Виртулабе проводим скрещивания по законам генетики и наглядно наблюдаем результаты.

Одной из форм инноваций в обучении может быть сочетание интерактивных методов с приемами медиаобразования на уроках и во внеурочной деятельности учащихся. Решая основные задачи медиаобразования, а именно: подготовить новое поколение к жизни в современных информационных условиях, к восприятию различной информации, умению отделять главное от второстепенного, овладение способами общения на основе невербальных форм коммуникации с помощью технических средств, предлагаю некоторые примеры интеграции приемов медиаобразования и школьного курса «Общая биология» из практики работы. Так, при изучении раздела «Строение, состав и функции клетки» для реализации учебных задач в аспекте медиаобразования, учащимся даются задания различного уровня сложности, направленные на умение пользоваться СМИ при их выполнении по мере прохождения каждой темы раздела.
Задание 1. Решение проблемных вопросов. Ознакомьтесь с таблицей «Биологически важные химические элементы клетки» и ответьте на вопросы:
- какой рацион питания вы могли бы предложить человеку, страдающему от недостатка йода в организме? Почему необходим этот элемент? Для ответа используйте информацию из газет, журналов, ТВ и других источников.
- в рекламном ролике средств ухода за кожей утверждается, что уровень pH кожи человека равен 5,5. Обладают ли клетки кожи буферными свойствами? С какой целью была дана информация с экрана. Для кого она предназначена? Ответ аргументируйте.
- из источников СМИ известно, что большая часть водохранилищ, обеспечивающих более 60% городского населения, загрязнена отходами производства. Какие способы отчистки воды вам известны? Из каких источников вы получили информацию о них?

Задание 2. Нарисуйте схему строения животной или растительной клетки в виде топографической карты и выступите в роли экскурсовода телевизионной передачи «Клуб путешественников».
Задание 3. Придумайте рекламный ролик увлажняющего средства для лица «Клеточный крем молодости» для каталога фирмы «Oriflame».
Задание 4. Инсценируйте на школьной перемене рекламную кампанию продуктам богатым углеводами (девиз, плакат, совет диетолога, памятка и др.)
Задание 5. Используя средства медиаобразования, дополните знания по теме «Витамины», составьте 5-6 жизненных ситуаций, когда организму требуются дополнительные порции «эликсира жизни» и сделайте рассылки друзьям в сети Интернет, указав источник СМИ.

Таким образом, использование приемов инновационных технологий в обучении, а именно применение интерактивных методов в интеграции с некоторыми приемами медиаобразования, повышает эффективность обучения предмету, формирует у учащихся ориентацию на успех, о чем свидетельствует позитивная динамика учебных достижений моих учеников:
1. Положительные результаты итоговой аттестации учащихся через системную подготовку с использованием новых форм и методов обучения.
2. Рост усвоения общебиологических понятий учащимися согласно мониторинговым исследованиям.
3. Результативность участия учащихся в предметных олимпиадах различного уровня.
4. Увеличение учащихся с третьим, наиболее высоким, творческим уровнем обучаемости (по таксономии целей обучения Б. Блума) на 32 % по сравнению с 2020-2021 учебным годом.

Новое качество образования определяется результативностью образовательной деятельности учреждения, коллектива, каждого педагога и обучающегося. Для этого требуется владение основными способами взаимодействия с миром и с самим собой, такими, как исследование, проектирование, организация, коммуникация и рефлексия, что в совокупности составляет компетентность выпускника. Для достижения такого качества образовательных услуг необходимо использование инновационных образовательных технологий и переход на интерактивное обучение.

Литература:

1. Арбузова Е. Н. Инновационные технологии в преподавании биологии.-М.: Юрайт, 2020.
2. Новые педагогические технологии в системе образования: Учебное пособие под ред. Е.С. Полат. М., 2012.
3. Шариков А.В. Медиаобразование: мировой и отечественный опыт. М.: Просвещение, 2010.

Попкова Е.Н.
КГУ «Школа-лицей №17» отдела образования города Балхаш управления образования Карагандинской области

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ ЧЕРЕЗ КРИТЕРИАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ

Я работаю в школе – лицее уже 22 года. На протяжении многого времени на образовательных сайтах, выступлениях учителей, а особенно при обучении во время пандемии везде возникает один и тот же вопрос: «Как повысить качество знаний учащихся?» Данную тему и мы с коллегами обсуждаем на педсоветах. Часто об этом думая, я решила, что сами дети и помогут повысить качество знаний, только учитель

будет их не заставлять это делать, а направлять, поддерживать. Поэтому с темой исследования я определилась сразу «Как с помощью критериального оценивания на уроках повысить мотивацию учащихся?»

Если говорить о моей школе, то мои коллеги вместе с нашей администрацией очень любят разнообразные эксперименты и исследования, особенно те, которые приносят хорошие результаты и для учителей, и для учеников школы. Поэтому эта тема исследования актуальна для всех.

Ранее в своей работе на уроках я использовала формативное оценивание в словесной форме «Молодец!», «Замечательно!» и записями в тетради «Будь внимателен!», «Старайся!», а что касается взаимооценивания и самооценивания, то использовала примитивные методы.

Для начала решила продумать критерии успешности и продвижения в знаниях для учеников. На сегодня уже каждый учитель знает, что оценивание учащихся должно проходить по критериям, чтобы сам процесс оценивания стал прозрачным, независящим от личного отношения оценщика к предмету оценивания. Передо мной возникли вопросы: «Как правильно разработать критерии оценивания, как сделать так, чтобы формативное оценивание могло поднять мотивацию?». Разработанные критерии успешности самими учениками научат их и в дальнейшем оценивать свою работу. Критерии наглядно продемонстрируют уровни достижений учащихся, как самим учащимся, так и учителю. При оценивании по определенным критериям никогда не возникнет вопроса: Почему у меня такой балл, а у него другой? Каждый будет знать: над чем ему работать, что необходимо сделать для достижения своей планки успеха, я смогу в дальнейшем планировать урок, ориентируясь на каждого ученика в отдельности. Оценивание должно проходить по заданным или разработанным определенным критериям.

В своем исследовании я решила поставить свою работу по-другому, поставить учащихся на первый план, а самой «отойти в сторону». То есть дать своим детям больше свободы в творчестве, в самопознании и самооценивании. Мне хотелось, чтобы ученики, работая в группах, попробовали изучить новый материал, помогали друг другу находить новые пути решения разных задач. Дети могли бы, научится самостоятельно координировать и систематизировать свои знания, умения и анализировать, синтезировать свои действия.

Поэтому целью моего исследования является развивать мотивацию учеников на уроках через формативное оценивание. Ожидаемым результатом считаю то, что ученики должны уметь анализировать собственную деятельность, выявлять проблемные моменты в обучении и определять способы их преодоления.

При составлении КСП я понимала, что не должна давать готовые знания, поэтому я запланировала создание проблемных ситуаций, чтобы учить детей мыслить.

Так же я подумала, как мне контролировать правильность выполнения заданий, при этом, чтобы это не было похоже на обыкновенный урок. Чтобы проверка прошла эффективно, я запланировала техники оценивания «Цветовое оценивание», «Рыночная палатка», «Острова», «Три М и Д», «А напоследок я скажу» и др. Ребята не всегда объективно себя оценивали, стремлений узнать больше пока не проявляли. Передо мной стал вопрос, как изменить такое отношение к уроку? Проведя рефлексию этого урока и проанализировав задания, пришла идея подготовить разноуровневые задания и разработать критерии.

Проведя рефлексию уроков с критериями, где мне легко было понять, что детям было легко, что сложно, что интересно, а что теперь они знают. Было приятно прочитать, что дети пишут:

- У меня получилось (все задания, определять склонение имен существительных, соединять слова и др.);

- Было трудно (искать лишнее слово, составлять из согласных слова, ничего, т.к. мы это проходили);
- Было интересно (все, делать работы с командой, работать в парах, составлять цепочку из букв);
- Теперь я знаю (что есть орфограмма «ь после шипящих», нужно работать, как и сегодня отлично).

Из рефлексии детей можно сделать вывод, что лед тронулся. Ребята начинают анализировать собственную деятельность, мотивировать себя на активную работу. Следовательно, критерии сыграли большую роль.

Если при выше названных техниках оценивания ребята недооценивали себя или переоценивали свои знания, то при использовании критериев оценивание происходило объективно, о чем свидетельствуют работы детей. В дальнейшей своей практике буду учить детей самим разрабатывать критерии и ознакомлю с критериями родителей. Начну, пожалуй, с литературного чтения, где предложу ученикам разработать критерии для рассказывания стихотворения наизусть, т.к. родителей возмущает тот факт, что ребенок рассказал дома без запинки, а учитель поставил балл, который не ожидали. Думаю, что такая работа улучшит подготовку детей домашнего задания, т.к. следовать критериям будут не только в классе, но и дома.

В своей работе старалась не упустить и письменное формативное оценивание. Часто у ребят одни и те же замечания в письменных работах. Когда пишешь им в комментариях, то складывается ощущение, что они привыкают к замечаниям и не реагируют на них. Поэтому с коллегами разработали яркие и веселые оценочные стикеры с надписями, из-за которых ребята с нетерпением ждут тетради с проверки.

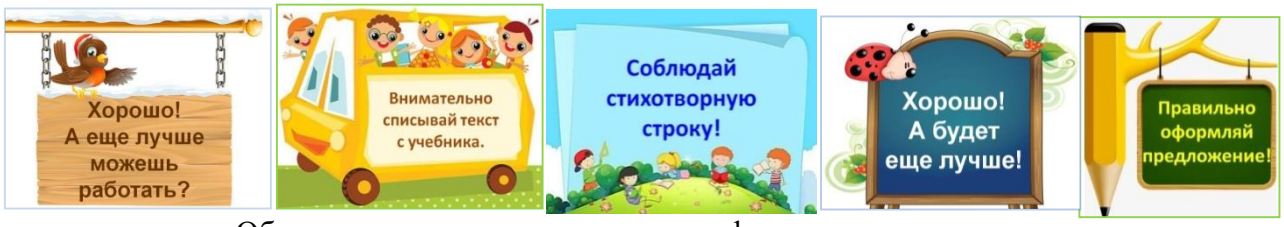

Образец стикеров для письменного формативного оценивания

Думаю, что своей цели я достигла, т.к. на начало исследования ученики необъективно себя оценивали по разным причинам. Я видела работу нескольких активных учащихся, работавших ради баллов, большинство других отмалчивались. На последующих уроках часть учеников уже могли объективно оценивать свои знания, появился интерес выполнять задания повышенной сложности. Ребята с низким уровнем мотивации тоже объективно оценивали свои знания, но при этом еще и стали уверенней, что смогут справиться с заданиями.

По данной теме буду работать и дальше: учить разрабатывать критерии самими учащимися, вовлекать в оценивание по критериям и родителей, т.к. мне кажется, что им самим будет легче проверить готовность домашнего задания по критериям. Всегда буду обращать внимание учащихся на критерии оценивания, чтобы сделать процесс выполнения работы целенаправленным, а процесс оценивания – прозрачным. Думаю, что

большая работа предстоит и в самооценивании и взаимооценивании, т.к. наблюдения показали, что дети еще не в совершенстве могут это делать без критериев.

Прокопив С.В., Потапова Е.Ф.
КГУ «Детский дом «Асем»
управления образования Карагандинской области

ПРОЕКТ «НАСТАВНИЧЕСТВО»: ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Современный детский дом выходит за пределы давно устоявшихся стереотипов о воспитании сирот. Для создания домашней атмосферы у детей есть все необходимое: возможность самим готовить еду, заниматься любимым делом, ходить в школу, играть в интересные игры. Дети посещают множество секций и кружков, как в стенах детского дома, так и за его пределами. Государство обеспечивает ребенка в детском доме, казалось бы, всем необходимым. Но…. Не хватает одного, и очень существенного и значимого для ребенка – «своего» взрослого человека, который будет добрым, открытым, настоящим близким другом подростку и даст ему внутреннюю силу и уверенность, с которой он пойдет в самостоятельную жизнь.

Не подлежит сомнению тот факт, что воспитатели детского дома стараются сделать жизнь каждого ребенка полноценной, яркой, насыщенной радостными событиями и мероприятиями. Но только их стараний недостаточно, чтобы справится со всеми задачами развития, стоящими перед их воспитанниками. Поэтому практика наставничества как раз и становится дополнительным ресурсом в работе воспитателей, и позволяет им более эффективно реализовать свою деятельность, опираясь не только на собственные силы, но и на помощь другого человека из окружения ребенка – его наставника.

Казахстан ставит перед собой задачу в ближайшее время полностью ликвидировать институт детских домов. Разработку и реализацию Национальной Стратегии по решению проблемы социального сиротства в Казахстане осуществляет Общественное движение «Ребенок должен жить в семье». В его рамках и зародился проект «Наставничество». Идея Наставничества заключается в том, чтобы каждый ребенок, лишенный родительской опеки по разным причинам имел своего взрослого, эмоционально близкого, значимого человека, то есть Наставника.

Так кто же такой Наставник? Наставник – это человек, который делится своим опытом и навыками, помогая тем самым раскрытию потенциала другого человека. В детском доме Наставник призван помочь ребенку в развитии и нахождению своего места в жизни.

В 2015 году детский дом «Асем» одним из первых в Карагандинской области стал участником пилотного проекта - «Наставничество».

Подготовка к реализации данного проекта осуществлялась в тесном сотрудничестве с Комитетом по охране прав детей Министерства образования и науки Республики Казахстан, Благотворительными Фондами «Дара» и «We help», КГКП «Учебно-методический центр развития образования Карагандинской области» и КГУ «Детским домом «Асем».

Как и все новое, неизведанное, проект вызывал много вопросов, как у координаторов проекта, так и у нас, участников проекта. Были сомнения в том, насколько волонтеры будут психологически и морально готовы к взаимодействию с детьми, оставшимися без попечения родителей. Педагоги учитывали риски психоэмоциональной привязанности воспитанников к новым людям, в случае, если отношения между партнерами не сложатся, а также риск возникновения «иждивенческой» позиции воспитанников по отношению к Наставникам.

Отправной точкой к реализации мероприятий проекта послужило стремление педагогов детского дома и координаторов проекта к тому, чтобы у каждого ребенка был особый, «свой» взрослый: тот взрослый, для которого этот конкретный ребенок будет иметь значение, которому будут важны его горести и радости, его ошибки и успехи, его судьба.

Координаторы проекта провели работу по всесторонней подготовке с кандидатами в наставники, чтобы к воспитанникам детского дома не попали «случайные» люди, не любящие детей и преследующие какие то свои определенные цели.

Администрация детского дома для участия в проекте подготовила группу воспитанников. В нее вошли дети в возрасте старше 10 лет (так как, дети младшего возраста психологически бы воспринимали наставников как родителей, и это могло вызвать психическую травму у малышей); воспитанники, у которых нет родственников, старших братьев и сестер, с кем бы они могли поддерживать отношения вне стен детского дома.

Далее начался самый интересный этап проекта: знакомство и выбор. В течение 6 встреч под руководством психолога взрослые и дети играли, выполняли тренинговые упражнения, знакомились друг с другом, проявляли симпатии. По итогам встреч сложилось 12 пар: «Наставник-ребенок». Ни один ребенок из группы не остался без внимания взрослого волонтера. На следующих этапах началось полноценное общение и взаимодействие детей и наставников.

Для развития социальных навыков воспитанники вместе с наставниками посещали различные предприятия и объекты города: побывали в ресторане «Major» и познакомились со спецификой работы шеф-повара, прошли мастер-класс по приготовлению суши-ролл и пиццы. Другие воспитанники со своими наставниками в течение некоторого времени посещали фитнес-клуб, где получили навыки занятий в тренажерном зале.

Наставники поддерживали тесную связь с воспитателями и педагогами детского дома, вместе сообща старались развивать способности и таланты подростков. Так, для более углубленных занятий хореографией и театральным искусством, одна из наставниц организовала для своей подопечной уроки в танцевально-эстрадной студии мюзикла «Невзрослые». Результатом занятий стало выступление подростка в мюзикле на сцене Академического театра музыкальной комедии. С другой воспитанницей, наставник занимался репетиторством по математике и подготовке к поступлению в колледж, в который впоследствии девочка успешно поступила. Частыми также были экскурсии наставников и воспитанников в музеи и на выставки, проходящие в городе. Изначально, проект был рассчитан на один год, но исходя из положительных результатов и желания обоих сторон, проект был продлен.

Уже вышли из стен детского дома и стали самостоятельными гражданами страны воспитанники, участники первого проекта 2015 года, но до сих пор все они поддерживают теплые отношения со своими взрослыми друзьями-наставниками, делятся успехами в работе, а некоторые и уже в семейной жизни.

За 7 лет реализации проекта «Наставничество» в детском доме «Асем» прошло 3 группы наставников и подростков, в которых приняли участие, и нашли «своих» взрослых друзей более 20 воспитанников.

Карантинные ограничения внесли некоторые изменения во взаимодействие взрослых и детей, но не послужили преградой. Общение продолжается посредством социальных сетей, сотовой связи. Отвечая на вопросы: «Чем помогает тебе Наставник?», «Чему он тебя научил?», «В чем Наставник служит для тебя примером?», воспитанники отвечают так: «Наставник – это тот, кто поддержит тебя в любой ситуации», «Я научился у Наставника думать», «Пример для меня в том, что она хорошая мама и хорошо работает», «Наставник помог мне преодолеть страх» и др.

Совестно с координаторами проекта Благотворительными Фондами «We help» и «Дара» и детским домом «Асем» был проведен анализ эффективности реализации мероприятий проекта «Наставничество», который показал, что у детей, которые участвуют в проекте:

- улучшилось эмоциональное состояние – 79% воспитанников;
- появилось больше уверенности в себе – 74 % воспитанников;
- стали более общительными – 71 % воспитанников;
- стали более инициативными – 58 % воспитанников.

Таким образом, у воспитанников в результате участия в проекте появился свой значимый для него взрослый. Друг, который заботится о нем, который интересуется его жизнью и персонально для него, что то делает, становится помощником и опорой в решении повседневных проблем. Позитивные изменения в жизни воспитанников и выпускников детского дома позволяют им успешно впоследствии адаптироваться к самостоятельной жизни после выпуска из стен детского дома, строить планы на будущее и следовать поставленным целям.

Литература:

1. Ковалева Н.В., Деткова И.В. Наставничество – индивидуальная форма сопровождения подростков групп риска. - Майкоп, 2006.
2. Обучающая программа для наставников детей-воспитанников интернатных учреждений. «Ребенок должен жить в семье». Благотворительный фонд «Дара». - Алматы, 2015.
3. Осипова И.И. Профилактика социального сиротства. //Социальная педагогика. 2012. №2.

Рабаева Б.Б.
№ 4 ЖББМ, Теміртау қ.

ТАРИХ САБАҚТАРЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ

«Ұстазы жақсының ұстамы жақсы» — деген бүгінгітәуелсіз мемлекетіміздің ертеңі бізтәрбиелеп отырған жас ұрпақтың меңгерген біліміне, алған тәжірибесіне байланысты екеніне ешкүмән жоқ. Бала мектеп табалдырығын «білсем» деген үлкен ынтамен аттайды.Осы бала бойындағы ынта мен ерік, жігерді ары қарай ұштай білу әр ұстаздың алдында тұрған үлкен міндеті,оны атқару барысында ұстаз балалардың танымдық оқу іс-әрекетін инновациялық әдістерді,ақпараттық технологияларды қолдану арқылы сауатты ұйымдастыра, басқара білуі тиіс.

Әрбір мұғалімнің ең негізгі міндеті әрбір оқушының білім алуға деген қызығушылығын арттырып әрбір оқушының шығармашылық шабытының тууына жағдай жасау.осының негізінде ең негізгі педагогикалық міндет шешіледі: Қазақстан Республикасының азаматын қалыптастыру,өмірлік мамандығын анықтау және оның өмірге деген дұрыс көзқарасын қалыптастыру.

Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озықтехнологияларын меңгермейінше сауатты, жан – жақты маман болу мүмкін емес.

Интерактивті оқыту технологиясының (ИОТ)тиімділігін оқытушының оны жүзегеасыру сапасына да көп байланысты болды.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында оқыту формасын, әдістерін,технологияларын таңдауда көп нұсқалық қағидасына мұғалімдердің өзіне ыңғайлы нұсқаны қолдануына мүмкіндік береді.сонымен қатар білім сапасының алдында шығармашылық бағытта жұмыс істейтін тың жаңалықтар ашатын ойлау қабілетімен ерекшеленетін жеке тұлға қалыптастыру міндеті тұр.

Шығармашылық әрекет –оқушының өз жеке шығармашылық бағытын таңдау қажеттігін және шығармашылық өнім, нәтиже туғызуға бағытталған жауапкершілігін қамтитын әрекет.

Сондықтан оқыту әрекетінде мұғалім мен оқушының тығыз байланысы болуы, мұғалім баркүш – жігерін, педагогикалық шеберлігін оқушы бойындағы табиғи мүмкіндіктерді ашуға, үйлесімді дамытуға бағыттауы, шығармашылық жағдай жасауы,оқушының өзтарапынан белсендік, дербестік көрсетуі өзіне деген сенімділігі арқылы ғана шығармашылық әрекетті қалыптастыруға болады.

Осыған орай біздің мақсатымыз интерактивті оқыту технологиясының (ИОТ) бірі ретінде кейінгі кезде қолданысқа ене бастаған, жобалап оқыту технологиясына тоқталып өтейік.

Жоба – пәнаралық және шығармашылық пен кіріктірілген бағдарлы жұмыс.

Жобалау технологиясы қазіргі таңдағы білімнің мақсат, міндеттеріне сәйкес табиғаттың шынайы заңдылықтарын танып білуде мәселені өзіндік жоспарлап жоба ретінде шешімін табады. Бұлтехнологияныңоқу процесіндегіерекшелігі өз жобасын құрып, әрекетін ұйымдастырып шығармашылық пен айналысуында.

Жобалау әдісі ең алғаш 1920 жылы АҚШ-тың аулшаруашылық мектептеріне жүзеге аса бастады. Бұл әдістің негізіне Д.Дьюи, У.Килпатрик, Э.Торндайк сынды американдық ғалымдардың идеялары алынған кейіннен түрлі елдерде кеңінен танымал болып, қолданысқа ие болды.

Ойын-сабақты өткізуге дайындық. Бұл ситуация, нұсқаулар, қойылымдар мен басқа да материалдарды оқыту кезеңі. Мұғалім сценарий жасайды,ойын тапсырмаларына,ережесіне, ролдерге, ойын бөлімдеріне, ұпай санау тәртібіне (ойын таблосы құрылады) тоқталады.оқушылар қосымшаақпарат жинайды, мұғалім мен ақылдасады,ойын барысы және мазмұны туралы өзара талқылайды.

Ойынды өткізу. Бұл кезеңде ойын процесінің өзі жүзеге асады.ойын басталғаннан кейін ешкімнің оған араласуға және бағытын өзгертуге қақысы жоқ.тек жүргізуші ғана қатысушының әрекетін бағыттап отырады,егер ол бастапқы мақсаттан ауытқып бара жатса. Мұғалім ойынды бастағаннан кейін,аса қажет болмаса оған қатынаспауы керек. Бұл жерде мұғалімнің міндеті;ойын әрекеттерін, нәтижелерін, ұпайсанауды бақылау және түсініспеушілік болған жағдайдатүсіндіру,оқушылардың сұрағына жауап беру немесе өтініш бойынша оның жұмысына көмектесу.

Ойынды талқылау.ойын нәтижесін талдау,талқылау және бағалау кезеңі. Мұғалім талқылау жүргізеді,оның барысында эксперттер сөйлейді, қатысушылар өз пікірлерін айтады, өз поязицияларын және шешімдерін қорғайды, қорытынды жасайды,таңғалыстарын айтады, ойын барысын датуындаған қиындықтары, идеясы туралы әңгімелейді.

Оқытудың теледидарлық құралдарына кабельдік, спутниктік немесе теледидардың көмегімен ұжыммен немесе жеке қолданатын бейне лекциялар,сондай-ақ интерактивтік режимдегі теледидар сабақтары жатады.

Оқу процесін басқару және білімалушыларға дидактикалық материалдарды жеткізіп беру үшін көліктік және ақпараттық коммуникациялар,сондай-ақ автоматтандырылған құжат айналымы жүйесі кіретін мамандандырылған бағдарламалық қамтамасыз ету, білімнің электрондық банкілері және оқытудың интерактивтік мультимедиалық құралдары қолданылады.

ИОТ-сын пайдалану әр оқушының іс-әрекетін сабақтастыруға (өзара әсерлесудің бүтіндей жүйесі пайда болады: мұғалім –оқушы, мұғалім –сынып,оқушылар –сынып,оқушылар-оқушылар,топ –топ,топ-оқушы),оның оқу әрекетін және тұлғалар арасындағы танымдық қатынастарын байланыстыруға мүмкіндік береді.

Педагогикада оқытудың бірнеше моделін атап көрсетуге болады:

пассивті –оқушы оқытудың «объектісі» ролін атқарады (тыңдау және көру);

активті (белсенді) оқушы оқытудың «субектісі» болып шығады (өзіндік жұмыс, шығармашылық жұмыс, лабораториялық-практикалық жұмыс);

интерактивті – inter (өзара), акт (әрекеттесу).оқыту процесі барлық оқушылардың тұрақты белсенді өзара қарым-қатынасы арқылы жүзеге асырылады.оқушы мен мұғалім оқытудың тең құқылы субъектісі болып табылады.

Интерактивті оқыту технологиясы – бұл коллективтік, өзін-өзі толықтыратын, барлық қатысушылардың өзара әрекетіне негізделген,оқу процесіне оқушының қатыспай қалуы мүмкін болмайтын оқыту процесін ұйымдастыру.

Интерактивтіоқытутехнологиялары мыналар:

1. Жұппен жұмыс. 2.ауыспалы үштіктер.
3. Әткеншек. 4. Шағынтоптардағы жұмыс.
5.аквариум. 6.аяқталмағансөйлем.
7. Миға шабуыл. 8. Шешімдерағашы.
9. Рольдік (іскерлік)ойындар 10. Пікірталас.
11.Есептеу ағашы. 12. Өзатынан сот.
13.Азаматтық тыңдау. 14. Өз позицияңды ұстан.
15. Дискуссия. 16. Дебаттар

.Интерактивтіоқыту әдістерін пайдаланукезінде

•тиянақты білім;
• қиялдау мен шығармашылық;
•тезтілтабысу;
• белсенді өмірліккөзқарас;
•командалық рух;
• жеке; дербестік құндылық;
• өз пікірін білдіру,еркіндік;
•іс – әрекетке ерекше назараудару;
• өзара сыйластық дағдылары дамиды

Әдістүрлері:

¬ойын түрлері;
¬ Жеке және жұптық,топтық жұмыстар;
¬оқушылардың өз бетіншеіс - әрекеттері;
¬ Нақты жағдайлар,олардың нәтижесін жасау;
¬сұрақтар қоюда ынталандыру(СТО -ға үйрету);
¬оқыту мәселелері.

1.“ Ыстықорындық” әдісі. Берілгентапсырмаға байланысты қойылған сұрақтарға жылдам жауап беру керек,себебі,орындық ыстық.

2.“Авторорындығы”оқушының өзі жазған шығарма, эссесін оқытқанда отырғызып оқытуға болады.Бұл әдістер үйтапсырмасын сұрауда, өткен сабақты бекітуде тиімді.

3. «Миға шабуыл»стратегиясы

Тақырыпқа байланысты идеяларды көбірек жазыңыз. Уақыт аяқталғанда кезектесіп өз идеяларыңызды оқисыз, идея қайталанбау керек. Қайталанған идеяларды сызып тастап отырыңыз. Мысалы: “оқушылар мектепті тастамас үшін неістеу керек?”

4. “3таяқша” әдісі Берілген тақырыпқа байланысты

1сұрақ 1 жауап

1 идея әртоп даярлап,көпшілікке салады.

Мысалы: “деңгейлі оқыту туралы”

5.«Бинго»ойыны. 6.«Өзіңізді тексеріңіз» әдісі

Бұл мәлімет ШЫНДЫҚ па немесе ЖАЛҒАН ба? Өтілген мәтін бойынша мысалдар келтіріледі. Мысалдарды оқу кезінде оқушылар ол келтірілген мысалдың өтілген мәтінде бар, жоғын анықтайды.

7. «Онсұрақ!» әдісі.

Мұғалім бір оқушыны таңдап алады және оның маңдайына негізгі сөз жазылған стикерді жапсырады – қатысушы сыныпқа 10 сұрақ қоя алады,оған жауап не ИӘ, не ЖОҚ деп беріледі.

8.«Серпілген сауал» әдісі

Тақырыптың түсіну деңгейін арттыруға және талқылау дағдыларын дамытуға қол жеткізу үшін сыныптағы оқушылардың арасында сұрақтарды лақтырыңыз.

Интерактивті оқыту әдісі – жекеден топқа,топтан ұжымға бағытталған сабақ түрі. Бұл әдістүрін қолдану кезінде мұғалім тек бағыт беруші ғана болып есептеледі,оқушылар өздерінің білімділігін,ізденімпаздығын

көрсете отырып,сабақты өздері алып шығады.

Интерактивті оқыту технологиясының аса көп мөлшері белгілі. Әр ұстаз өз бетінше сыныппен жұмыстың жаңа формаларын ойлап таба алады.оқушылар бір-біріне сұрақ қойып және оған жауап беруді үйрететін, жұптасып жұмыс істеу әдісін сабақтарда жиі қолданылады.

Пайдаланған әдебиеттер

1.2016-2017оқу жылында ҚР Жалпыотра білім беретін ұйымдарынаоқу процесін ұйымдастырудың ерекшелігі туралы әдістемелік нұсқау хат

2.«Қазақ ұстаз» республикалық ғылыми – педагогикалық журнал №1 2017, №5 2016

3.Мұғалімге арналған нұсқаулық Үшінші (негізгі) деңгей. 2012ж

4. «Тәжірибедегі рефлексия» жалпы білім беретін мектептердегі педагогика кадрларының кәсіби даму бағдарламасы тренерге арналған нұсқаулық. 2016ж

5.Жанпейісова М.М.технология модульногообучения, 2012

6. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Үшінші (базалық) деңгей., «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ,2012.

Рахимберлина А. С.

Қарағанды қаласы, «№3 гимназиясы» КММ

ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ АРҚЫЛЫ XXI ҒАСЫР ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ

Бүгінгі күні еліміздің білім беру саласында ірі өзгерістер болып жатыр. Еліміздің Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев техникалық университеттер көбірек ашып, инжинерлік мамандықтарға көңіл бөлуді тапсырды, осыған орай мектептерде математика пәнін оқытуды көп реформалар күтіп тұрған сыңайлы.

Математика сабақтарында мұғалімнің басты мақсаты оқушылардың математикалық сауаттылығын арттырумен қатар, математика пәнінен алған білімдерін өмірде дұрыс қолдану дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Өкінішке орай, қазіргі кездегі қолданыста жүрген оқулықтардың мазмұны ғылыми, күрделі тілде жазылған және математиканың кейбір тақырыптарын күнделікті өмірмен байланыстыру қиынға соғады. Оқулық мазмұнында және оқу бағдарламасында математикалық сауаттылықты қалыптастыру тапсырмалары қарастырылмаған, сондықтан мектеп түлектерінің ҰБТ-да математикалық сауаттылық пәнінен білім көрсеткіштері төмен болады. PISA - халықаралық бағдарламасы бойынша өткізілетін зерттеулер нәтижесінің қорытындысы да, біздің оқушыларымыздың математикалық сауаттылық деңгейінің төмендігін көрсетіп отыр. Математикалық сауаттылықты қалыптастыру мәселесі сабақтағы іс-әрекеттерге, оқу мазмұнына өзгерістер енгізу қажет екенін көрсетеді. Мұғалімге әрбір сабақта оқушы өздігінен білім алуын қамтамассыз ететін білім беру технологияларды дұрыс таңдау, оқу мақсаттарын ескере отырып тапсырмалар жиынын құру қажеттілігі туындайды.

Оқу материалын меңгеру үдерісі оқушының сабақтың әрбір кезеңінде белсенді болуына тікелей байланысты, яғни өзінің алдына нақты мақсатты анықтауда, гипотеза мен сұрақтарды өз бетінше тұжырымдауда, бір-біріне кеңес беруде, көмек көрсетуде, нәтиже шығаруда, қорытынды жасауда белсенді қатысуы. Осының барлығы XXI ғасыр үшін маңызды дағдылар, яғни оқушылардың сыни ойлау, бір-бірімен қарым-қатынас жасау, әр түрлі жағдайда өзіндік шешім қабылдау дағдылары болып табылады.

Оқушылардың сабақта жұптық немесе топтық тапсырмаларды бірлесе орындауы - олардың коммуникативтік дағдыларын дамытуға, ынтымақтастық қабілеттерін қалыптастырудың тамаша тәсілі.

Оқушылардың өз бетімен жұмыс істеу дағдысын қалыптастыруда сабақта қолданылатын тапсырмалар: кейбір теориялық материалдарды өз бетінше талдау, өз бетімен ізденіп есептер шығару, кері есептер құру, әртүрлі ақпарат көздерін және интернет ресурстарын қолданып қысқаша хабарламалар дайындау, шағын зерттеу жобаларын жүргізу, презентациялар дайындау, фигуралардың макетін жасау және т,б. Оқушылардың оқу материалын меңгеру сапасын арттыруда бағалау процесінің де маңызы зор, өзін-өзі бағалау және өзара бағалау арқылы оқушылардың жауапкершілігі артады сыни тұрғыда бағалау дағдысы қалыптасады.

Математикалық сауаттылықты кезең-кезеңімен әрбір сыныпта сабақ тақырыбына сай дамыту қажет. Тапсырмаларды орындау үшін салыстырмалы түрде аз білім, бірақ заманауи математикалық сауатты адамға қажет дағдылар қажет. Бұл тапсырмалар сабақтың әртүрлі кезеңдерде қолданыс табады, мысалы:

- Сабақта ойын элементі ретінде;
- Сабақтың басындағы проблемалық элемент ретінде;
- Сабақтағы іс-әрекетті ауыстыру сәтінде;
- Үй тапсырмасы ретінде;
- Зерттеу жобасына гипотезаны құру тапсырмасы ретінде;
- Нақты өмірлік жағдаятты суреттейтін үлгі ретінде;
- Оқу процесінде пәнаралық байланыстарды орнататын тапсырма ретінде;
- Өз ойын тұжырымдауға және оны дәлелдеу тапсырмалары ретінде;

Математикалық сауаттылық тапсырмалары ҰБТ-да кездесетін негізгі тақырыптарды қамтиды және белгілі бір дағдыны қалыптастыруға бағытталады:

- Кеңістік фигураларының қасиеттеріне берілген тапсырмалар;
- Сандық ақпаратты оқу және түсіну қабілетін дамытуға бағытталған тапсырмалар;
- Кестелер, диаграммалар түрінде, нақты тәуелділіктердің графиктерін оқу дағдысын қалыптастыруға арналған тапсырмалар;
- Формулалармен жұмыс дағдысын қалыптастыратын тапсырмалар;
- Сандық және таңбалық тізбектермен берілген тапсырмалар;
- Стандартты емес фигуралардың периметрі мен аудандарын табу тапсырмалары;
- Қызығушылық тудыратын тапсырмалар;
- Масштабты қолдану дағдысын қалыптастыратын тапсырмалар;
- Сипаттау үшін статистикалық көрсеткіштерді қолдану тапсырмалары;
- Әртүрлі өлшем бірліктерімен (ұзындық, масса, уақыт, жылдамдық) жұмыс дағдысын қалыптастыратын тапсырмалар;
- Комбинаторика және статистика элементтеріне берілген тапсырмалар.

Сабақта қолданылатын тапсырмалардың мысалдары:

№1. Сызбада кубтың жазбасы беріледі, осы фигураның жиналып тұрған нұсқасын табу. (фигура жазбасын тану дағдысы)

№2. Екі таңбалы санға 27 қосса, сол санның цифрларын теріс жазылғаны шығады. Егер осы санның цифрларының қосындысы 13 болса, екі таңбалы санды табыңыз. (сандар жиынын қолдану дағдысы)
№3. Тоғыз жұмысшы 8 күнде 72 үй бояйды, сегіз жұмысшы 10 күнде неше үй бояйды. (пропорция қасиетін қолдану дағдысы)
№4. $8^{55} - 55^{8}$ саны қандай санмен аяқталады? (дәреже қасиеті тақырыбында формуламен жұмыс дағдысы).
№5. 120 гр шайдың құрамында сүттің концентрациясы 5%. Егер шайға тағы 30 гр сүт қосса, шыққан шайдағы сүттің концентрациясы қандай болады? (химиялық концентрациясы, мәселе есептің мәнін түсіну)
№6. Кестеде Қазақстанның үш қаласындағы кейбір өнімдерінің бағасы жазылады. Тапсырма: 2литр сүт, 3 ондық жұмыртқа, 4 кг картоп үшін ең аз төленген ақша мөлшерін табыңыз. (кестемен жұмыс дағдысы)
№7. Сызықтық функция графиктері берілген. *Ox*- осі уақыт, *Oy* –осі арақашықтық. Тапсырма: Көлік А пунктінен В пунктіне неше уақытта жетті. Жылдамдығы қандай? (графиктерді оқу дағдысы)
№8. Диаграммада 2017 жылғы Қостанай қаласындағы айлық орташа температураның өзгеру ауқымы көрсетілген. Тапсырма: Қостанай қаласының күз мезгіліндегі орташа ауа температурасын анықтаңыз. (диаграмманы оқу дағдысы)
№9. Велосипедші екі ауылдың арасын 22 км/сағ жылдамдықпен t-сағатта өтіп, шықты. Екі ауылдың ара қашқтығын табатын формуланы жазыңыз. (функция анықтамасын білу)
№10. Қорапта 17 қызыл, 6 қара, 9 жасыл түсті қалам бар. Қораптан кездейсоқ алынған бір қаламның жасыл түсті болу ықтималдығын табыңыз. (ықтималдық формулаларын қолдану дағдысы).

Сабақтағы оқу мақсаттарына сай тапсырмаларды қолдану арқылы оқушылардың коммуникативті дағдыларының, оқу және математикалық сауаттылығының дамытатыны айқын. Алғашқы сабақтарда мән-мәтінді есептердің шартын оқып, мазмұнын түсунуге оқушыларға көп уақыт қажет болатын және бар білімін сол есептермен байланыстыру қиындық туғызатын.

Төмендегі диаграммада 11ә сынып оқушыларының келтірілген есептерді орындау нәтижесі көрсетілген. Жалпы оқушылар ықтималдық, функция химиялық концентрациясына, дәреже қасиеттеріне берілген есептерде қиналғанын байқалады. Тапсырмаларды сабақта жүйелі қолдану және тақырыпқа тереңдеу арқылы жақсы нәтижеге қол жеткіздік.

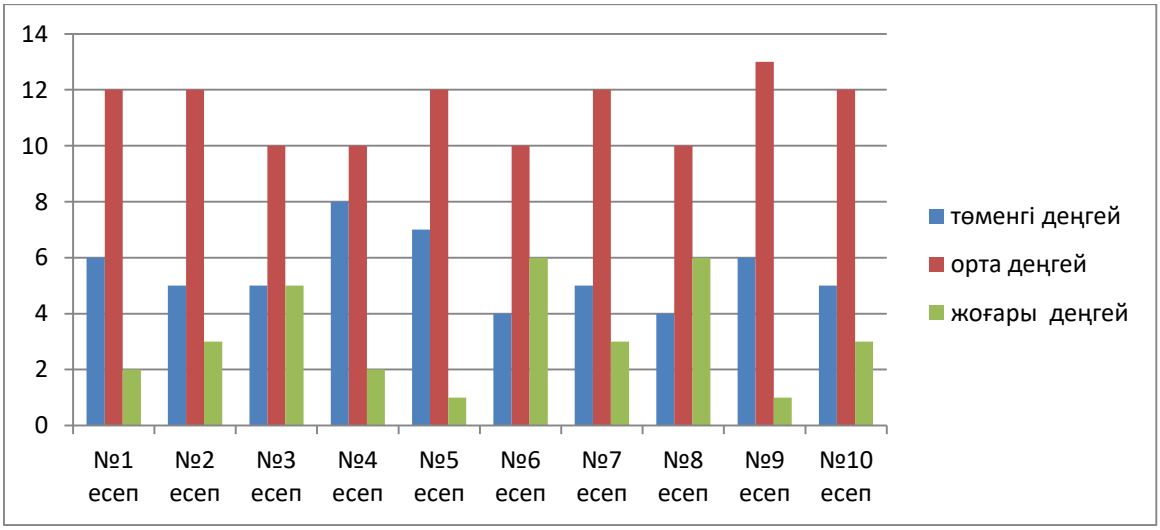

Осы сыныпта тапсырмаларды сабақта жүйелі қолдану нәтижесінде оқушылардың білім сапасының оң динамикасын байқауға болады. Топта, жұпта, өз бетімен жұмыс жасау дағдылары, өзін-өзі және бірін-бірі бағалау дағдылары да айтарлықтай қалыптасты.

Білім беруді жаңғыртудың өзегі – жеке тұлғаның қажеттіліктері мен мүмкіндігін барынша ескеру және оқушының оқу іс-әрекетін қоршаған әлемге бағдарлау, алған білімін өмірдің әртүрлі салаларында барынша қолдану.

Қорытындылай келе, XXI ғасыр дағдылары - ол сыни ойлау, бір-бірімен қарым-қатынас жасау, әр түрлі жағдайда өзіндік шешім қабылдау дағдылары болып табылады. Осы дағдыларды математика сабақтарында математикалық сауаттылық тапсырмалары арқылы дамытуға болады. Оқушылардың математикалық сауаттылығын қалыптастыруға арналған тапсырмалар білім беру мазмұнында, яғни әрбір сабақта, сонымен қатар қосымша сабақтарда, қолданбалы математиканы жетілдіруге бағытталған курстарда және математикалық апталықтар мен сыныптан тыс шараларда қолданыс тапса елімізде білімді де, білікті мамандар көп болатынына кәміл сенемін.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
2. Терешин Н.А. Мектеп математика курсының қолданбалы бағыты. – М.: Просвещение, 1990 ж.
3. Хуторской А.В. Негізгі құзыреттер және білім беру стандарттар. Интернет журналы «Эйдос».

Рахимжанова М.К.
«№54 ЖББМ» КММ, Қарағанды қ.

ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒА САЙ ӘДІСТЕРІ

Елбасының «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» атты мақаласындағы ұлттық сана туралы толғамдары халықты заман ағымына барынша икемделіп, жаңа өркениетке ұмтылуға жетелейді. Бағдарламаның кеңінен насихатталып, өмір салтымызға еніп кеткеніне бес жыл болса да әлі де оны жете түсініп, заман ағымына сай жүзеге асыруға барынша атсалысуымыз керек. Бәсекеге қабілетті ұлт болуымыз үшін, оған сай білім мен біліктілік қажет. Ата дәстүрлеріміз бен салт-санамызды жоғалтпай, жаңғыртып оқушыларға жеткізу арқылы біз жас ұрпақты еліміздің патриоты болуына себепкер боламыз. Балалардың бойына туған тіл, туған жер, ұлы даланың өткен тарихы секілді құндылықтарды сіңірте отырып, оларды зерделі, парасатты, шығармашыл, білімді, әлемнің кез-келген жерінде қабілетті бола алатын тұлға етіп тәрбиелеуіміз керек. Жалпы мұндағы педагог ретіндегі мақсатымыз – өскелең ұрпақтың бойына отансүйгіштікті, еңбекқорлықты және жалпыадамзаттық құндылықтарды сіңіру арқылы атқарылып жатқан жұмыстарды насихаттау және тәрбие жұмысын кешенді түрде жүргізу. Жаңартылған білім беру мазмұны мектепке оқу-тәрбие жұмысында жаңа технологияларды енгізу, білім мен тәрбие беруді ақпараттандыру, дүниежүзілік білім беру кеңістігіне қол жеткізу қажеттігін жүктейді. Осыған орай, мектепте оқушылармен өткізілетін іс-шараларға да жаңаша талаптар, мақсаттар қойылады. Өзім қызмет ететін Қарағанды қаласы білім бөлімінің №54 жалпы білім беретін мектебінде «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыру жағдайындағы тәрбиенің тұжырымдамалық негіздеріне сәйкес тәрбиелік шаралардың дәстүрлі емес түрлері: талқылау, пікір алмасу, жобалау әрекеттері түрліше форматта өтуде. Атап айтсақ, «Өнегелі өмір» облыстық жобасы аясында табысты адамдармен кездесулер, пікірталас алаңы клубы, дөңгелек үстел, жаңартылған формада әдеби кештер, конференция т.б. жоспарлы өтіп тұрады.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту және өзін-өзі жетілдіру мақсатында құрылған дебат клубы отырыстарында оқушылар өзара пікірталастар ұйымдастырып, ойларын ортаға салады. Мектептегі «Парасат» дебат клубы

республикалық балалар құқығы айлығына байланысты «Елімізде балалар құқығы қорғалған ба?», Тәуелсіздіктің 30 жылдығына орай «Тәуелсіздік ұғымы мен үшін...» және сыбайлас жемқорлық тақырыбына мектепішілік пікірсайыстар өткізді және қалалық деңгейдегі пікірсайыстарға қатысады.

Адамгершілік, рухани құндылықтарды қалыптастырудың бір жолы – кітап оқу. «Оқуға құштар мектеп – оқуға құштар ұлт» ұлттық жобасы аясындағы мектеп кітапханасының бұл орайдағы жүгі ауыр. Кітапханашылар бар әдебиеттер мен мүмкіндіктерді қолдана отырып оқушылар мен мұғалімдер арасында кітапхана рөлін, балалардың кітапқа деген қызығушылықтарын арттыруда өзгеше форматта жұмыстар атқарып келеді. Атап айтқанда: оқушылар өздері оқыған кітаптарының мазмұнымен бөлісіп басқаға ұсынады, шығарма желісі бойынша буктрейлер, инсценировкалар т.б. жасайды.

Ұлттық тәрбие беру аясында балалардың бойына ұлттық құндылықтарды дарыту мақсатында биылғы оқу жылында «Дәстүр мен ғұрып» арнайы жобасы іске асырылуда. Төл мәдениетіміз бен салт-дәстүрлерімізді кеңірек таныту үшін біз мектепке ұлттық қолөнер шеберлерін, шежіре, ата тарихымызды баяндайтын кісілерді шақырып, кездесу ұйымдастырамыз. Қазіргі таңда ата-аналар арасында ұлттық қолөнермен айналысатын: құрақ көрпе, ұлттық киім, қыз бала жасауын тігетін аналар бар. Сондай аналардың шығармашылығымен, жасаған бұйымдарымен қыз балаларды таныстырып, шеберлік сағаттары ұйымдастыру жоба жетекшілері мен мұғалімдердің сүйікті жұмысына айналды.

Ұлы Абай: «Қарекет қыл, пайдасы көпке тисін» дегендей, қазіргі таңда еріктілер кең таралып, жастарымыздың бірлігін арттырып, басын қосатын топтарға айналды. Мектепте өзара қарым-қатынас пен белсенділік нәтижесінде «Қоғамға қызмет» әлеуметтік жобасы аясында құрылған еріктілер тобы қызмет етеді. Жас мамандар мен жоғары сынып оқушыларынан құрылған еріктілер тобы «Мектепке жол», «Қамқорлық», «Адамға қуаныш сыйла» және т.б. акцияларын жүзеге асыруда белсенді қатысуда.

Мектеп пен ата-ана арасындағы алтын көпірді, қарым-қатынасты үйлестіру мақсатындағы «Отбасы – мектеп» жобасының маңызы зор. Қазіргі ата-ана баласына тек жағдайлар жасап қана қоймай, мектеппен, сынып жетекшісімен тығыз байланыста әрекет етуі өте қажет. Отбасы мен мектептен қолдау мен түсіністікте тәрбиеленетін балада дұрыс өзін-өзі бағалау қалыптасады, өзіне сенімі, оқуға деген ынтасы артады, сыныптастары мен педагогтарға сыйластықпен қарайды, асыл қасиеттерді бойына сіңіреді. Осы қасиеттерді балаға дұрыс беру үшін ата-аналар жиналыстарын дәстүрлі емес форматта өткізген жөн. Мектебімізде «Отбасы – мектеп» жобасы шеңберінде психологиялық тренинг, отбасылық таныстырулар ата –аналармен өткізілетін жиналыстардың күн тәртібіне қойылады.

Оқушыларды тәрбиелеудегі мектептегі тәрбие жұмысының бір түрі – экологиялық тәрбие беру. Жастардың экологиялық санасын қалыптастыру мақсатында жоспарды түрде экологиялық апталық, қоршаған әлемге ұқыпты қарауға бағыттайтын сынып сағаттары өткізіледі, «География әлемі», «Биология және денсаулық» үйірмелері жұмыс жасайды. Үйірмелерде экологияның өзекті мәселелері бойынша жобалар қорғалып, мүмкіндігінше тәжірибелер жасалады. Оқушыларымыз мектеп ауласын абаттандыруға, жаз айларында «Жасыл ел» қозғалысы шеңберінде қалалық байқауларға, жасыл желектер отырғызуға қатысады.

Қорыта келе, ұрпақ тәрбиесі, бала болашағы – олардың ата-аналарымен бірге педагогтерге аманат етілетін жауапты іс. Балаларымызды қалай тәрбиелесек, болашағымыз солай болмақ. Тек білімді, сауатты, рухани биік, тарихын, салт-дәстүрін, тілін қадірлейтін Отанының шексіз патриоттары ғана еліміздің тізгінін ала алады.

Әдебиеттер:

1. Жақыпов С.М., Бердібаева С.Қ. Психология: Адамзат ақыл-ойының қазынасы. Таймас Баспа Үйі: Алматы, 2015.

2. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М. Педагогика. Астана, 2000.
3. Нұрмұратов С.Е., Сағиқызы А. Ұлттық рух мәселесі хақында // Халықаралық конференция материалдары. Алматы, 2006.
4. Ұстаз – өзгертуші тұлға. Педагогтардың санасын жаңғырту. Әдістемелік ұсынымдамалары – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2018.

Рахым У.Д.
Ұлытау ауданының білім бөлімінің әдіскері

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ МЕДИАМӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚАЗІРГІ КЕЗДІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕСІ РЕТІНДЕ

Елімізде жүріп жатқан қарқынды саяси-экономикалық, әлеуметтік-психологиялық өзгерістер, көптеген жаңа реформаларды өмірдің әр саласынаалып келді. Сондай өзгерістердің бәрі электрондық-ақпараттық технологияның дамуымен тығыз байланысты. Қазіргі кезде қандай саланы алып қарасаңда электрондық-ақпараттық технологиясыз дамыту мүмкін емес. Электрондық-ақпарат кеңістігі тұлғалардың көптеген тың ізденіс пен шығармашылық іс-әрекеттің нәтижесінде ауқымды жетістіктерге қол жеткізді, сондай-ақ қол жеткізуге мүмкіндіктер ашып отыр. Сондықтан бүгінгі жалпыадамзаттық қоғам «медиаландырылған» қоғам деп аталады. Қазіргі кезде білім беру жүйесінде заманталабына сай нәтижелі ұйымдастыру-маңызды мәселелердің қатарына жатады. Оқытушы үшін әрбір студенттің, кәсіби білім алушылардыңоқуға деген қызығушылығын арттыру, болашақ мамандығына деген бағыттылығын қалыптастыруда электрондық-ақпараттық технологияның маңыздылығы зор. Бұрынғы дәстүрлі «обьект-субьект-оқулық» жүйесіне сай жаңа – компьютерлік технологияларды қолдана отырып, оқыту енгізіліп отыр.

Оқытудың компьютерлік технологиялары – оқыту жүйесінде техникалық құралдарды және интерактивті тақталарды қолдана отырып, білім алу аясын кеңейтіп, оқытудың тиімділігін арттырып отырғаны белгілі. Қазіргі кезде интеграция арқылы даралап оқытуға бағытталған білім беру жүйесінде, жан-жақты медиаландыру мәселесі қолға алынуда. Оқытуды медиаландыру сан -салалы, кешенді, ауқымды үрдіс, оған студенттер, оқытушылар мен жоғарғы білім беру мекемесінің басқарушы органдары толық қатыстырылады. Пәндер бойынша білім беруде ақпараттық технологияларды пайдалану, біріктірілген сабақтарды жоспарлау, жобалық іс-әрекетті ұйымдастыру, интернет жүйесін қолдана отырып, басқа оқу орнындағы студенттермен, дәрісханалармен бірлесе отырып сабақ ұйымдастыру сияқты шаралардың жиынтығынан тұрады. Жоғары сапалы және жоғары технологиялы білім беру ортасын құру, білім беру жүйесінің негізі болып табылады. Жаһандану қоғамындағы білім беру жүйесін түбегейлі жаңғыртудың,білім беру жүйесінің медиалық базасын құрудың, медиабілім беру технологиясына көшудің нақты жолы болып табылады. Қазіргі кезде білім беру саласында, жаңа технологиялардың рөлі артып отыр. Оқытудың жаңа технологиялары - білім алушылардың оқу-танымдық әрекеттерінің мотивациясын, білімге деген жеке тұлғалық қызығушылығынкөтеруге ықпал ететіні ғылыми анықталған. Сондықтан, медиабілім берудің маңызды салаларын тереңдетіп оқыту үшін факультативтер ұйымдастыру, жаңа білімді игеру мақсатында түрлі медиа – ресурстарды пайдалану, жаңа медиамәдениетті құру және дамыту, пән кабинеттерін компьютерлермен жабдықтау, интернетке қосылу, видео, веб – парақ, сайттар құру т.б. білім алушылардың танымдық қызығушылығын, өз бетінше ізденушілігін және шығармашылық мүмкіндіктерін дамытады.

«Медиабілім беру» термині ғылыми айналымға 1986 жылы еніп, «визуалды сауаттылық» тұжырымдамасының дамуына себеп болды. Тұжырымдама авторлары А.В.

Фёдоров, Е.Л. Вартанова, О.В Смирнованың пікірінше, білім алушылардың бойында кешенді біліктіліктерді қалыптастыруға, ғылыми әдебиеттерден қажетті ақпаратты табуға, ақпаратты сыни тұрғыдан саралауға, негізгі мәнін түсінуге, берілген белгілері бойынша ақпаратты жүйелеуге машықтандыра отырып, олардың өздігінен білімін көтеруге, қажетті білімдерді интернет жүйесінен табуға, қосымша ғылыми материалдармен танымдық өрісін кеңейтуге мүмкіндік ашады. Бұл білім алушының оқу пәні бойынша және білімді қосымша ақпарат көздері арқылы кеңейтіп, нақтылы берілген оқу материалын біршама толықтыра отырып, дүниетанымын когнитивті қызығушылығын алға жетелейді.

Орыс тілінде медиа білім берудің толық теориясы А.В.Федоровтың және оның ғылыми мектебінің еңбектерінде ұсынылған. Олардың ішіндегі маңыздысы: практикалық, сыни, идеологиялық, мәдени, этикалық, эстетикалық, экологиялық, теологиялық қажеттіліктерді қанағаттандыру сияқты мәселелер қарастырылған.

Медиабілім беру мәселелерін кейінгі кездері қазақстан ғалымдары да кеңінен қолға алып, ғылыми зерттеу жұмыстарын жүргізуде, соның ішінде Сейітқазы П.Б., Жусубалиева Д.М., Ташетов А.А. т.б. көптеген мақалалар мен диссертация жұмыстары жарияланған. Олар өздерінің зерттеу жұмыстары барысындапедагогикалық үрдіс арқылы оқытушы мен білім алушылардың медиа арқылы қарым-қатынас орнатуы, оқу жоспары бойынша теориялық білімдері мен практикалық машықтану үрдісі арқылы өз беттерімен тақырыпқа сәйкес білімдерін көтеру, іздену және қажетті ақпараттарды талдау арқылы жан-жақты білімді игеру және оны өмірде қолдану аясының кеңею мәселелерін көтереді. Медиабілім беру кезінде оқытушы педагогикалық әсер етудің элементтерімен қатар интерактивті оқыту әдістерін (жобалау әдісі, сыни тұрғыдан ойлау, дебат өткізу, мәселе қою және оның шешімін бірнеше жолмен қарастыру т.б.) қолданады.

Медиабілім беру үшін білім беру мекемелерінде медиаорталықтар құрылып, ол жерде арнайы кітапхана қызметкері білім алушыларға ыңғайлапкомпьютерлік каталог, бейнемагнитофондар, бейнекамералар, CD дискілер, теледидармен қамтамасыз етіліп, оларды дер кезінде пән кабинеттеріне қосу мүмкіндігі болуы қажет. Ян Коменский кезінде «кітап – даналыққа жету құралы» деген, бірақ бүгінде таңдаақпараттық- техникалық білім алу жолдары сол қағиданы «медиабілім – жан-жақты тиянақты білім алу құралы» деген түсінік сәйкестікті байқатады. Сонымен, медиабілім – бұқаралық коммуникация заңдылықтарын зерттей отырып, оның жетістіктерін педагогикасаласында қолдану болып табылады.

Медиабілімнің негізгі бағыттары:

а) ақпарат ағымы қазіргі заманда жас ұрпақты жаңа өмірге дайындау;

ә) әр түрлі ақпаратты қабылдау, өңдеу, оны түсіне білу және қолдану;

б) техника құралдарының көмегімен қарым-қатынас жасау қабілетін игеруге үйрету жатады.

Я.Н.Засурский мен Е.Л.Вартанова әлемдегі медиабілімнің маңыздылығы мен басымдығын айқындайтын жеті себебін негіздеп берді:

1. Медианы тұтынудың жоғары деңгейі және қазіргі қоғамда бұқаралық ақпарат маңыздылығы;
2. Медианың идеологиялық маңыздылығы, білім беру саласында білім алушылардың санасына ықпалы;
3. Медиаақпарат когнитивтік мүмкіндіктің өсуі және оның тұлғалық дамуға әсері;
4. Білім беру жүйесіндегі медианың ену интенсивтілігі;
5. Білім беру саласында виртуалды коммуникация мен ақпарат маңыздылығының артуы;
6. Заманауи талаптарға сәйкес бағдарланған білім алушыларды оқытудың қажеттілігі;
7. Ақпаратты қабылдау нәтижесінде білім алушылардың ұлттық және халықаралық үрдістер шеңберінің кеңеюі.

Ресейде медиабілім беру саласын зерттейтін,медиапедагогика мектебі қалыптасқан. Оның жетекші ғалымдарының бірі А.В.Федоров медиабілім «білім алушының шығармашылық, қарым-қатынас, ақпаратты толықтай қабылдау дағдыларын

қалыптастыру, медиа мәтіндерді сараптау, талдау және дамыту процесі» ретінде қарастырады. Осы процесс нәтижесінде алған медиабілім, медиа сауатылықты, медиамәдениетті қалыптастырады. «Медиабілім беру» түсінігі– рухани – адамгершілік құндылықтар негізінде бұқаралық ақпарат құралдарымен мәдени қарым-қатынасы бар жеке тұлғаны қалыптастыруға бағытталған жүйелі іс-әрекетінің жиынтығы болып табылады. Сонымен, медиабілім беру міндеттері адамды медиа мәтінді сауатты «оқи білуге», ақпаратты қабылдай білу дағдысын дамыту, шығармашылық іс-әрекеттің эстетикалық талғамы мен мүмкіндіктерін дарыту.

Медиабілім беру – жалпы білім берудің дәстүрлі және негізгі түрі ретінде білім алушыны тәрбиелеу, өзін-өзі жетілдіру, шығармашылық өзін-өзі жүзеге асыруға дайындау. Өйткені, сапалы ұйымдастырылған медиабілім беру білім алушылардың көптеген мақсаттарға қол жеткізуге болатынын түсіндіру, көзін жеткізу. Мысалы, қазіргі кезде көптеген қазақстандық оқушылар пәндер бойынша жобалық іс-әрекеттермен айналысып, сайыстарға қатысып, үлкен жетістіктерге жетіп жүргендері аз емес. Ол білім алушылардың барлығы дерлік, толық медиа кабинеттермен жабдықталған оқу орнында білім алып, ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізіп, жақсы нәтижелерге қол жеткізгені дәлел.

Қорыта айтқанда жаһандану заманында медиабілім беру – білім алушыны ізгілік, рухани-адамгершілік, шығармашылық, ізденімпаз сипатта тәрбиелеуге жол ашады.

Әдебиеттер:

1. Ахметова Л. Медиаобразование в Казахстане: проблемы и перспективы.
2. Кенжитаева Б.К. Болашақ маманның кәсіби құзыреттілігін арттырудағы медиабілімнің рөлі. – Жантану негіздері, 2014.

Ревтова О.Н.
КГУ «Школа-лицей №1», г. Сарань

«ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЧТЕНИЕ И ПИСЬМО КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ»

Успешная педагогическая деятельность невозможна без формирования и развития готовности к инновационной деятельности. Актуальность выбранной темы объясняется стремительным распространением новых педагогических технологий и недостаточным владением ими педагогов. Считаю, что, если педагог будет знать и умело применять на уроках инновационные технологии активного обучения, то это позволит повысить мотивацию обучающихся, а, следовательно, и эффективность образовательного процесса.

Главной целью моей деятельности в решении задач поставленной проблемы, является формирование у детей способности критически мыслить, добывать и применять знания, принимать решения. Для реализации данных задач строю свою работу на основе применения инновационных технологий активного обучения: проблемно-диалогического, информационно-коммуникативного, технологии интерактивного обучения, проектная технология, личностно – ориентированная. Но особенный интерес на уроках литературного чтения для моих учеников представляет технология «Развитие критического мышления через чтение и письмо».

Считаю, что данная технология является универсальной. *Во-первых*, именно она обращает внимание обучающихся на текст, как никакая другая. *Во-вторых,* её основой является коммуникативно-деятельностный принцип обучения, предусматривающий диалоговый, интерактивный режим занятий, совместный поиск решения проблем, а также «партнерские» отношения между педагогом и учащимися.

Цель экспериментально-исследовательской работы - использование приёмов технологии критического мышления через чтение и письмо на уроках литературного чтения, направленных на развитие читательской грамотности младших школьников.

На основании теоретического анализа и синтеза я пришла к выводу, что использование технологии «Развитие критического мышления через чтение и письмо» в начальной школе, способствует развитию читательской грамотности младших школьников, а, следовательно, повышает качество обучения.

Для подтверждения или опровержения данного вывода мною было проведено экспериментальное исследование на базе КГУ «Школа-лицей №1» г. Сарани среди учащихся 2 «А» и 2 «Б» классов. В процессе исследовательской работы мною были использованы следующие методы исследования: анализ научно-педагогической литературы по исследуемой проблеме; наблюдение, беседа, анкетирование, тестирование; изучение продуктов учебной деятельности; педагогический эксперимент.

Исходными данными послужили показатели методики Л.А. Ясюковой «Тест на оценку сформированности навыков чтения».

Диаграмма №1

Уровень сформированности навыков чтения во 2 "А" и 2"Б" классах

	Слабый уровень	Средний уровень	Выше-среднего уровень	Высокий уровень
2 "А"	4	6	8	9
2 "Б"	6	7	7	6

2 "А" 2 "Б"

Следующий этап - формирующий эксперимент.

Для повышения уровня сформированности навыков чтения второклассников, на уроках мы использовали следующие стратегии технологии критического мышления:

1. Приём «Мозговой штурм» позволял активизировать младших школьников, помогал разрешить проблему, формировал нестандартное мышление. Такая методика не ставит ребёнка в рамки правильных и неправильных ответов. Ученики могут высказывать любое мнение, которое поможет найти выход из затруднительной ситуации. Так, например, перед чтением русской народной сказки «Морозко», в которой автор знакомит с главными героями Падчерицей и родной дочерью старухи, учитель делает остановку и предлагает детям вспомнить пословицы о трудолюбии и лени (ученики в парах записывают их на листах). В конце урока дети озвучивают свои записи и выбирают пословицу, наиболее точно отражающую главную мысль сказки.

2**. Приём «Чтение с остановками».** Материалом для его проведения служил повествовательный текст. На начальной стадии урока учащиеся по названию текста определяли, о чём пойдёт речь в произведении. На основной части урока текст читается по частям. После чтения каждого фрагмента ученики высказывали предположения о дальнейшем развитии сюжета как в устной, так и в письменной форме. Данная стратегия способствует выработке у учащихся внимательного отношения к точке зрения другого человека и спокойного отказа от своей, если она недостаточно аргументирована.

3. Приём «Уголки» был использован на уроках литературного чтения при составлении характеристики героев какого-либо произведения. Класс делился на две группы. Одна группа готовила доказательства положительных качеств героя, используя текст и свой жизненный опыт, другая - отрицательных, подкрепляя свой ответ цитатами из текста. Данный приём используется после чтения всего произведения. В конце урока делался совместный вывод.

4. Приём «Логическая цепочка». После прочтения текста учащимся предлагалось построить события в логической последовательности. Данная стратегия помогала при пересказе текстов. Этот приём можно использовать при подготовке к пересказу большого по объёму произведения.

5. Приём «Тонкие и толстые вопросы». Дети учились различать те вопросы, на которые можно дать однозначный ответ (тонкие вопросы), и те, на которые ответить определенно невозможно, проблемные (толстые) вопросы. Примеры ключевых слов толстых и тонких вопросов.

Толстые вопросы	Тонкие вопросы
Дайте несколько объяснений, почему...? Почему Вы считаете (думаете) …? В чем различие…? Предположите, что будет, если…? Что, если…?	Кто…? Что…? Когда…? Может…? Будет…? Мог ли …? Верно ли …? Было ли …? Как звали …? Согласны ли Вы…?

Данная работа способствует развитию мышления и внимания учащихся, а также развивает умение задавать "умные" вопросы. Классификация вопросов заставляет вдумываться в текст и помогает лучше усвоить его содержание.

6. Приём «Написание творческих работ» хорошо зарекомендовал себя на этапе закрепления изученной темы. Например, детям предлагалось написать продолжение понравившегося произведения из раздела или самому написать сказку или стихотворение. Эта работа выполнялась детьми, в зависимости от их уровня развития.

Следует обратить внимание на оценивание результатов деятельности детей. Мы применяли такие приёмы, как «Мой звездный путь», «Чек-лист», «Листы достижений».

Был проведён повторный мониторинг, где мы увидели увеличение во 2 «А» классе детей с высоким уровнем сформированности навыков чтения на 4 человека и уменьшилось количество детей с низким уровнем на 2 человека, а во 2 «Б» классе, где не использовались данные приемы, изменения всего на 1 человека с низким (слабым) уровнем навыков чтения.

Диаграмма 2

Уровни сформированности навыков чтения во 2 "А" и 2 "Б" классах

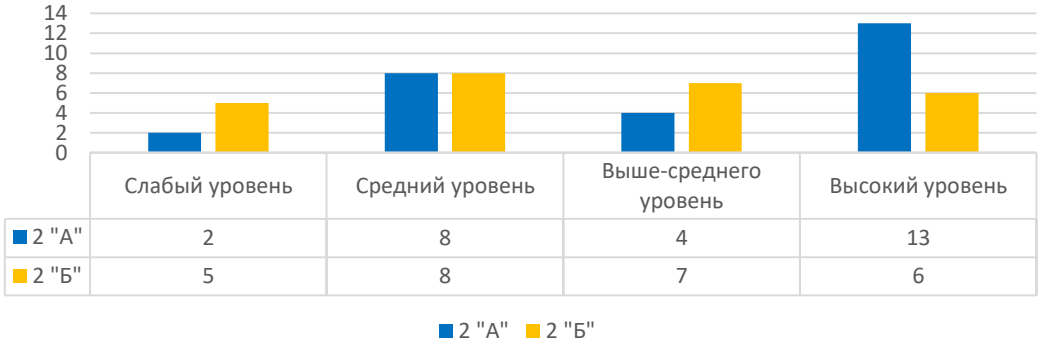

Таким образом, произошло увеличение сформированности навыков чтения за счёт использования на уроках литературного чтения приёмов технологии «Развитие критического мышления через чтение и письмо».

Использование инновационных технологий активного обучения на уроках литературного чтения в начальной школе повышает мотивацию учебного процесса, что приводит к повышению качества знаний обучающихся и их стремлению узнавать все больше из области литературы.

Литература:

1. *Генике Е.А., Трифонова Е.А*. Развитие критического мышления (базовая модель) / в сб. Учитель и ученик: возможности диалога и понимания. – Том 1 // под общ. ред. Л.И. Семиной. – М.: изд-во «Бонфи», 2002. – 239 с.

2. *Заир-Бек С.И*. Развитие критического мышления через чтение и письмо на уроках. – М.: Просвещение, 2004. – 236 с.

3. Модернизация современного образования: теория и практика. сборник научных трудов / под ред. И.М. Осмоловской, д.пед.н., сост. Л.Б.Прокофьева, Г.А.Воронина – М.: ИТиИП РАО, 2004. – 524 с.

4.Технологии открытого образования: Сборник научно-методических материалов Московского открытого образовательного проекта / Под. ред. Н.П.Дерзковой – М.: АПКиПРО, 2002. – 88 с.

5. Интернет-ресурсы.

Рыспамбетова Ж.Б.

№ 1 ЖББМ физика пәні мұғалімі, Жезқазған қ.

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМІ: ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ЖӘНЕ SOFT SKILLS

Цифрлық сауаттылық – цифрлық технологияларды және интернет ресурстарын қауіпсіз және тиімді пайдалану үшін қажет білім мен дағдылардың жиынтығы. Цифрлық технология қоғам өміріне әсерін молынан тигізуде. Соның нәтижесінде денсаулық сақтау мен білім беру, қала тіршілігі, жалпы адамның күнделікті өмірі айтарлықтай өзгеріп, жаңа сипатқа ие болуда. Олар қазірдің өзінде біз тамсанып айта беретін ақпараттық технологиялардың өзін жолда қалдыра бастады. Расымен де, адамзат қауымы жыл санап емес, ай санап, тіпті апта мен күн санап цифрландыру заманының сиқырлы әлеміне еніп барады.

«Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасын жүзеге асыру аясында халықтың цифрлық сауаттылығын арттыру кезеңі бастау алып, еліміздегі барлық саладағы жұмыс істейтін халық толығымен ақпараттық технологияларды игеруде.

XXI ғасырға лайықты ізгі қасиеттерге ие болу – бүгінгі таңдағы әрбір жеке тұлғаның алдында тұрған асыл міндет. Қазіргі кезде адамның кәсіби шеберлігіне, білім өрісіне, зиялылық және танымдылық деңгейіне жаңа технология дәуірінің өзі биік талаптар қойып отыр. Өткеннен сабақ ала отырып, болашақтың қоржынына өзіміздің халықтық қасиетімізбен, жаңарған болмысымызбен, терең ой-санамыз және сапалы дүниелерімізбен үлес қосу – жаһандану кезеңінің табалдырығында тұрған біздер үшін аса маңызды іс. Елбасының сөзімен айтқанда, «Білімді, көзі ашық, көкірегі ояу болуға ұмтылу – біздің қанымызда бар қасиет».

Заманауи технологиялар біздің өмірімізге тұрақты түрде енгізілуде, «Цифрлік» тұжырымдамасын тек ғылыми конференцияларда ғана емес, күнделікті өмірде де жиі кездесетін болдық. Цифрландыру үрдісі, мінсіз білім беру үдерісі мен сапасына әсер етеді. Оқу үрдісінде компьютер оқып-үйрену нысаны ретінде, сонымен бірге оқыту, тәрбиелеу, дамыту мен оқытудың мазмұнын меңгеруді диагностикалау құралы ретінде әрекет етеді. Мұның өзі ақпараттық технологияларды пайдаланудың екі бағыты бар екендігін анықтауға мүмкіндік береді. Бірінші бағыт тұрғысынан алып қарасақ, ақпараттық

технологиялар білім, білік, дағдыны игеру үшін қажетті ресурс болып табылып, оқушылардың саналы тәрбие, сапалы білім алуына жағдай жасайды, ал екінші бағыт тұрғысында ақпараттық технологиялар оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастыру тиімділігін арттырудың қуатты құралы болып табылады.

Бұл технологияның өзектілігі қоғамның ақпараттандыру жылдамдығының артуымен сипатталады. Жаңа ақпараттық технологияны пайдалану білім мазмұнын жаңартумен, ақпараттық ортаны қалыптастыруымен, сондай-ақ сапалы білім беру мүмкіндігінің жоғары болуымен ерекшеленеді. Соңғы кезеңде қазіргі заманғы педагогикалық ғылым мен практика түбегейлі өзгерістерге ұшырауда. Соның ішінде оқыту үрдісі ақпараттық – коммуникациялық жағдайларда жаңа көрініс алу жолында басқаша жаңалаған жолмен XXI ғасыр талаптарына сай білгір, уақытты үнемдей алатын тұлғаны қалыптастыруға бағытталады.

Қазіргі білім беру жүйесінің ажырамас бөлігі дамыған цифрлық инфрақұрылым болып табылады. Сондықтан білім беру ұйымдарында IT-инфрақұрылымды, цифрлық білім беру ресурстарын, ашық онлайн-курстардың желілері мен платформаларын дамыту, мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді автоматтандыру жұмыстары іске асырылуда.

Білімді ақпараттандырудың негізгі мақсаты – «оқушыларды ақпараттық қоғам жағдайында тұрмыстық, қоғамдық және кәсіби салалардың іс-әрекетіне толық, тиімді араластыру» болып табылады.

Білім – болашақ бағдары, кез-келген маман даярлайтын оқу орнының басты міндеттерінің бірі – жеке тұлғаның құзіреттілігін дамыту. Құзірет - оқушының жеке және қоғам талаптарын қанағаттандыру мақсатындағы табысты іс-әрекетіне қажетті білім дайындығына әлеуметтік тапсырыс. Құзыреттілік – оқушының әрекет тәсілдерін жан-жақты игеруінен көрінетін білім нәтижесі. Ақпараттық құзыреттілік – бұл жеке тұлғаның әртүрлі ақпаратты қабылдау, табу, сақтау, оны жүзеге асыру және ақпараттық – коммуникациялық технологияның мүмкіндіктерін жан-жақты қолдану қабілеті.

Ақпараттық коммуникациялық технологияны бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі сабақтастыққа қолдану негізгі мәнге ие болып отыр. Білім беруді ақпараттандыру, білім салаларының барлық қызметіне ақпараттық технологияны енгізу және ұлттық модельді қалыптастыру қазақстандық білім беруді сапалы деңгейге көтерудің алғы шарты.

Ақпараттық коммуникациялық технологиялардың келешек ұрпақтың жан-жақты білім алуына, іскер әрі талантты, шығармашылығы мол, еркін дамуына жол ашатын педагогикалық, психологиялық жағдай жасау үшін де тигізер пайдасы аса мол. Заман ағымына қарай ақпараттық технологияларды қолдану айтарлықтай нәтижелер беруде. Білім салаларында бұл бағдарламаны жүзеге асыру және тиімді қолдану бүгінгі таңдағы өзекті мәселесі болып табылады.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар тек білім беруде ғана емес, өмірдің барлық саласында, бағыттарында белсенді қолданыста. Технологиялардың күн сайын дамып, өзгеріп отырғаны белгілі, сол себептен де жаңалықтардан қалмай, барлық білім, ғылым саласындағы тың ізденістер мен технологияларды біліп отырудан ұтар мол болмақ. Білім саласындағы цифрландырудың ең басты міндеті білім беру сапасын арттыру, яғни халықаралық дейгейде әртүрлі салаларда, оның ішінде «жасанды интеллект» және «ауқымды деректер» жасау саласында бәсекеге қабілетті Ел жастарын дайындау болып табылады.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып, физика пәнінен ғылыми жоба дайындадым.

«Елбасымыз Н.Назарбаев «Қазақстан-2050» стратегиясында атап өткендей, «көмірсутегі шикізатының нарығында ірі ойыншы болып қала отырып, біз энергияның баламалы түрлерін өндіруді дамытуға, күн мен желдің энергиясын пайдаланатын технологияларды белсенді енгізуге тиіспіз. Бұл үшін бізде барлық мүмкіндіктер бар. 2050 жылға қарай елде энергияның баламалы және жаңғыртылатын түрлерін қоса алғандағы

барлық энергия тұтынудың кем дегенде тең жартысы келуге тиіс». Қазіргі таңда технологиялар дамуына байланысты баламалы энергия алуға болатын жабдықтарды жасауға көмек беретін, макетін біз сияқты жас ғалымдарға, оқушыларға мүмкіндіктер өте көп.

Мысалы мен осы жобаны жазу барысында көптеген бағдарламалармен жұмыс жасап көрдім. Бізге мектепте ғылыми жобаны жазуға, өзіміздің идеямызды қағазға түсіруге көмек берген 3 D Coral графика бағдарламасы.

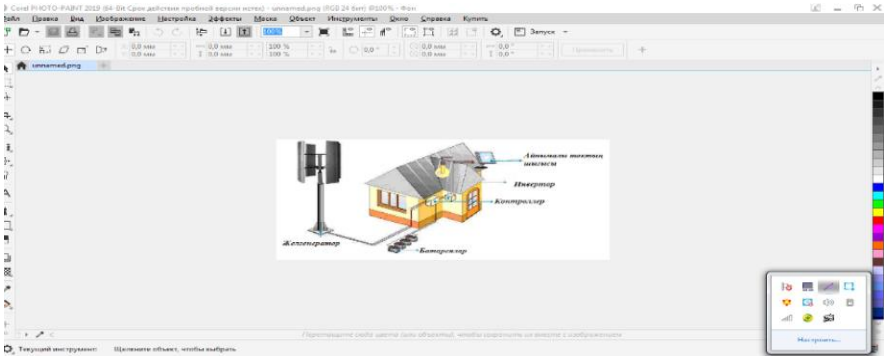

1 –сурет 3D coral графика баламалы энергия алуға болатын макет үлгі құрастыру автордың жасауымен

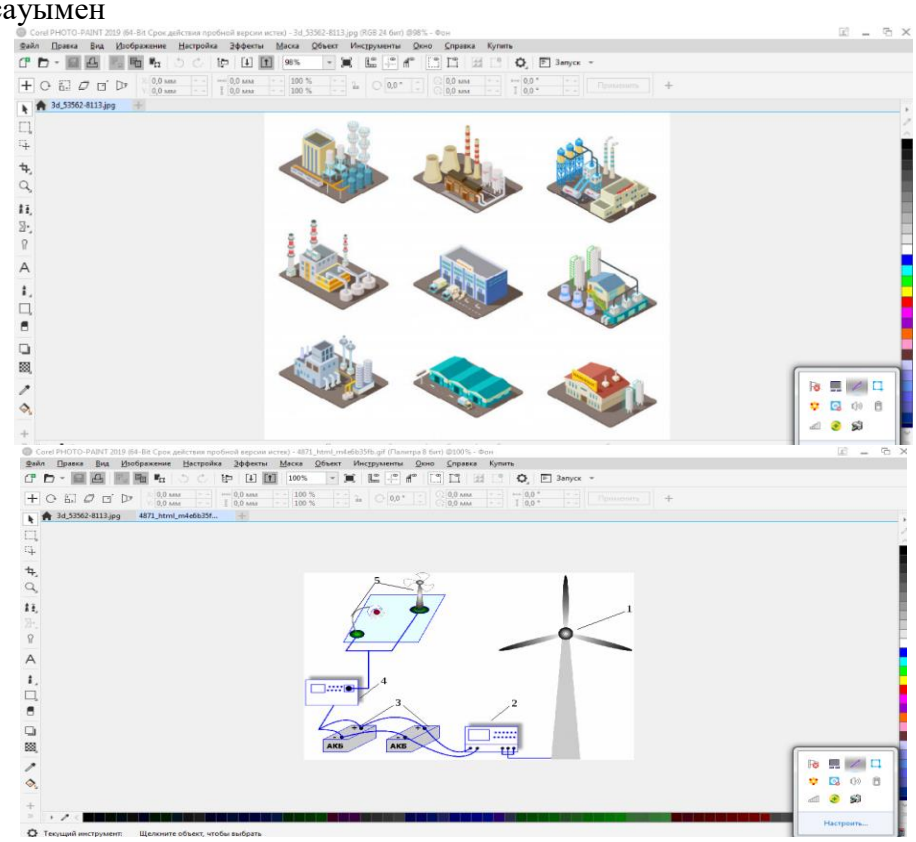

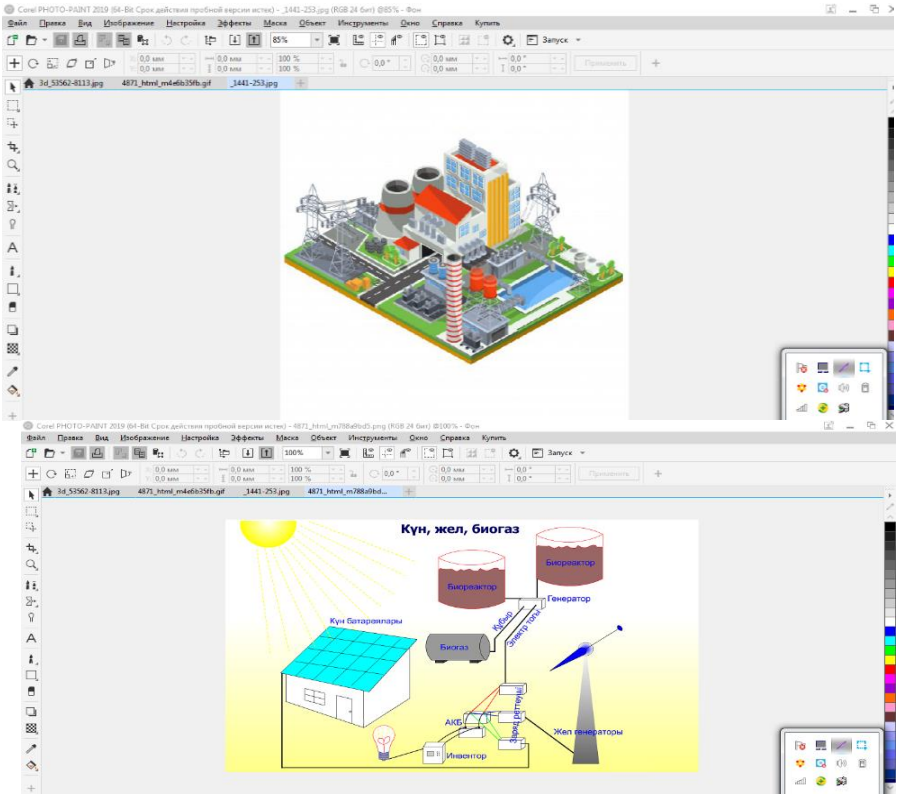

«Адамдардың табиғатсыз күні жоқ, мұны айтуға табиғаттың тілі жоқ» – демекші өткен ғасырда ғылыми техникалық прогресстің арқасында адамзат біраз табыстарға қол жетті. Табиғаттан алатынынымыз көп, беретініміз аз болды. Қазіргі мемлекеттерде энергия тапшылығы байқалуда. Бұрыннан пайдаланып келе жатқан көмір, мұнай, табиғи газ сынды энергия көздерінің сарқылуы немесе қорының азаюы, қоршаған ортаға тигізетін зиянды әсерінің күн санап артуы адамдарды бей-жәй қалдырмады. Бүкіл әлем Энергия тапшылығынан құтылып, қоршаған ортаны ластамайтын альтернативті энергия көздеріне қол жеткізуге кірісіп кетті. Бүгінгі таңда әлемнің ғалымдары энергияның жаңа көзін жыл өткен сайын іздестіріп келуде.

Күн көзінен ток алатын батарея немесе жұқа қабыршақты фотоэлектрондық түрлендіргішді эксперименттік түрде зерттеу жұмысын алсақ, бұл жұмыста күннен ток алатын батареяның жарамдылық мерзімі шектелмеген, даусы шықпайды, жанар жағармай құюдың қажеті жоқ, бөлек бөлмеге қоюдың қажеті жоқ. Бір күннен ток алатын батареяда ешқандай бұзылатын механика жоқ. Фотоэлектрондық түрлендіргішті алюминий рамкаларға бекітіледі. Батареяны шатырдың оңтүстік бөлігіне орнату керек. Оңтүстіктен күн сәулесі тік бұрышпен түседі. Ал солтүстіктен немесе батысқа қойсақ, күн ол жаққа диагонал бойынша түседі де, біраз күн энергиясын жоғалтамыз.

Күн батареяларында шикізат ретінде кремний қолданылады. Күн кремниийінің жоғары құны фотоэнергетиканың дамуын тежейтін фактор болып табылатындықтан, жоғары құны фотоэнергетиканың дамуын тежейтін фактор болып табылатындықтан, әр түрлі елдердің ғалымдары оның құнын төмендететін кремнийді алудың жаңа технологияларын әзірлеуде. Алайда, күн кремнийіне сұраныс өте жылдам өседі және ұсыныстардан озық жүреді. Күн электр стансасы – экологиялық тұрғыда таза, дыбыссыз, қауіпсіз, әрі пайдалануға ыңғайлы, оның үстіне өз құнын 100% ақтайтын тиімді қондырғы.

Қазіргі таңда күн энергиясын тікелей электр энергиясына айналдыратын құрылғы - күн батареясын ойлап тапты. Күн батареялары – күн энергиясын тікелей электр энергиясына айналдыратын жартылай өткізгіш құрылғы.. Күн батареясы, фотоэлектрлік генератор — Күн сәулесінің энергиясын электр энергиясына айналдыратын ток көзі. Күн батареясы ғарыш кемелері мен аппараттарында электр энергиясының көзі ретінде

қолданылады. Күн батареясы сондай-ақ, тұрмыс пен техникада қолданылатын көптеген бұйымдарды (калькулятор, қол сағаты, т.б.) токпен қоректендіру көзі болып табылады.

Үйдің шатырына орнатылған Күн батареясы жиі ауыстыруды, орнынан қозғауды қажет етпейді.

Алайда Күн батареясының жұмысына ауа райы әсер етуі мүмкін. Күн көзін бұлт көлегейлегенде батареяның энергия шығаруында кедергі болуы мүмкін. Күн батареясы орнатылған тұрғын - үйлер күндіз Күн батареясымен қуаттанса, түнде энергия қордаланған қосымша батареяны пайдалануға болады.

Күн көзінен ток алатын батареяны үйге қойғанға өте тиімді. Себебі, бұл ешкімнен ток, жылу сұрамайды. Күннен тоқ алатын батарея тек қана жарық беріп қоймай жылуды да береді және қоршаған ортаға, мемлекетімізге зиянын тигізбейді. Күндіз токты өзінің аккумуляторына жинап алып, түнде береді. Күннен ток алатын батареяның пайдасын есептеп көрейік. Орташа есеппен көктемгі күндері тәулігіне 10 сағат күн шығатын болса, әрбір ток беретін батареямыз сағатына 500 Вт ток берсе, онда 10х500=5кВт\сағ. ток береді. Бұл дегеніміз:

тоңазтқыш күніне 700 Вт (құжатында жазылған), теледидар 80 дюймді 100 Вт 100х6=600Вт (тәулігіне 6 сағат қосылса), лампалар 30 Вт 180х6=1080 (6 лампа күніне әр қайсысы 6 сағаттан жанады)

Үйді жылытатын батареялар 1,5кВт тәулігіне, қысқа толқынды пештер, электропештер 700 Вт, насос, үтік, зарядкалар 300 Вт.

Есептесек:

700Вт+600Вт+1080Вт+1,5кВт+700Вт+300Вт=4,88кВт

.

Ал қалғанын акумуляторға жинайды.

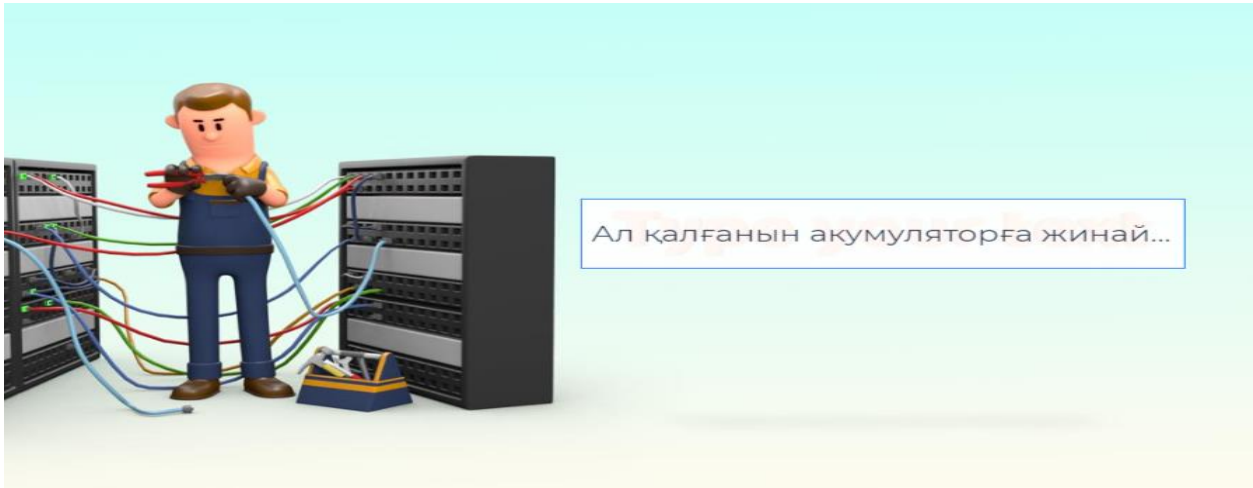

Күн батареясын түрғын үйлердің шатырларына да орналастырады. Күн батареясының тұрғындарға зияны жоқ, тұрмыс-тіршілікке кедергі келтірмейді.
Үйдің шатырына орнатылған Күн батареясы жиі ауыстыруды, орнынан қозғауды қажет етпейді.
Алайда Күн батареясының жұмысына ауа райы әсер етуі мүмкін. Күн көзін бұлт көлегейлегенде батареяның энергия шығаруында кедергі болуы мүмкін. Күн батареясы орнатылған тұрғын - үйлер күндіз Күн батареясымен қуаттанса, түнде энергия қордаланған қосымша батареяны пайдалануға болады.

Менің ойымша, елімізде күн сәулесі болашақтың сарқылмас энергиясы бола алады. Бұл дегеніңіз біз үшін, ең тұрақты, ең арзан, таусылмайтын энергия көзі күн сәулесі мен жел энергиясы болмақ деген сөз. Күн сәулелерін шоғырландырып, оларды кремний батериясына бағыттау жарық сәулесін өзгертіп, электр энергиясына айналдырады.Жел қондырғыларын орнатып,қуатын пайдаланамыз.Қуат жетіспеушілігі мәселесін шешудің бір амалы – қуатты үнемдеу. Қуатты үнемдеуге бағытталған шаралар Қазақстандағы нағыз балама қуат көздері болып табылады. Осы ғылыми жобаны әзірлеу барысында көптеген теориялық ақпараттар жинақтап, зерттей отырып, альтернативті энергия көздеріне қол жеткізу туралы кеңінен оқып –үйрендім. Оны практикамен байланыстыруды ұйғарып, шалғай ауылды жерде орналасқан жеке үйлерге жылу алу үшін шатырына орнатылған күн батареялары мен желдің күшімен электр энергиясын алуға арналған желқондырғысының макетін жасадым.Бұл макетім арқылы көптеген елді мекендерді электр энергиясымен жабдықтауға болады.
Бұдан шығатын қорытынды: болашақ мұғалім цифрлық құзыретті еркін меңгерген сауатты ұстаз болуы шарт. Еліміздің өскелең ұрпағына тәрбие мен білімді қатар ұстаған ұстаз қауымы цифлық сауаттылық деңгейі жоғары маман болу жолында еңбек етіп, жаңашыл ұстаз деген атқа лайықты болуы шарт.

Әдебиеттер тізімі:

1. Республикалық ғылыми- әдістемелік журнал, №24, 2020
2. Г.К.Селевко. Компьютерные (новое информационные) технологии обучения.
3. Дьяченко В.К. Новая педагогическая технология и ее звения. Изд. "Соло" Красноярского университета.
4. Жұмабаев М. Педагогика. Алматы
5. Мақала: Күн батареясы. – “Қазақстан” ұлттық энциклопедиясы. 5-том, 127-бет. Алматы, 2003 жыл.
6. Полупроводники в технике и науке. Т.1-2, Москва–Ленинград, 1957-58 гг.

Рысқұл Ә.Қ.

Балқаш қаласы, «Бауыржан Момышұлы атындағы ЖББ мектебі» КММ

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІ

Тәуелсіз ел тірегі – білімді ұрпақ десек, жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған мәселе - білім беру, ғылымды дамыту. Өркениет біткеннің өзегі, ғылым, тәрбие екендігіне ешкімнің таласы жоқ. Осы орайда білім ордасы – мектеп, ал мектептің жаны – мұғалімдердің басты міндеті – өз ұлтының тарихын, мәдениетін, тілін қастерлей және оны жалпы азаматтық деңгейдегі рухани құндылықтарға ұштастыра білетін тұлға тәрбиелеу. Мұғалімдердің алдына қойылып отырған басты міндеттердің бірі – оқытудың әдіс - тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және заманауи педагогикалық технологияны меңгеру. Осыған орай, білім беру жүйесінің басым міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа

технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсетілген. Жаңа педагогикалық технология – мұғалімнің кәсіби қызметін жаңартушы және сатыланып жоспарланған нәтижеге жетуге мүмкіндік беретін іс – әрекеттер жиынтығы.

Заманауи технологияларда басты міндет – оқушының оқу – танымдық әрекетін жандандыра отырып, алға қойған мақсатқа толықтай жету. Оқыту үрдісін жандандыру оқушылардың оқу материалының теориялық мазмұнын игеру жөніндегі еңбекті тиімді ұйымдастыру және олардың тәжірибелік іскерлігі мен дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Оқу үрдісінің тиімділігі мен сапасы мұғалімнің әдістемелік дайындығы және сабақ жүргізу тәсілдері мен әдістеріне, жаңа педагогикалық технологиялық технологияларды игерулеріне тікелей байланысты болады.

Заманауи технологиялардың басты міндеті – оқушының оқу – танымдық әрекетін жандандыра отырып, алға қойған мақсатқа толықтай жету болып табылса, педагогикалық технология кәсіптік қызметтің ерекше түрі болып есептеледі. Оқытудың жаңа технологияларын меңгеру мұғалімнен орасан зор іскерлік пен шығармашылыққа негізделген ізденістерді қажет етеді. Осындай мақсат көздеген жүйелі ізденістер мұғалімнің жаңа технологияны меңгеріп, инновациялық жетілуіне әкеледі. Заманауи педагогикалық технологиямен жұмыс істеу үшін төмендегідей алғышарттар керек: оқу үрдісін интенсивтендіруді жаппай қолға алу, оқушылардың сабақтастығын болдырмау шараларын кешенді түрде қарастыру, оның ғылыми – әдістемелік, оқыту – әдістемелік, ұйымдастырушылық себептеріне үнемі талдау жасап, назарда ұстау, жаңа буын оқулықтарының мазмұнын зерттеп білу, пәндік білім стандартымен жете танысу, білімді деңгейлеп беру технологиясын игеру арқылы оқушыларға білімді мемлекеттік стандарт деңгейінде игертуге қол жеткізу, оқу үрдісін ізгілендіру мен демократияландыруды үнемі басшылыққа алу.

Заманауи технологиялардың педагогикалық негізгі қағидалары:

- Балаға ізгілік тұрғысынан қарау;
- Оқыту мен тәрбиенің бірлігі-Баланың танымдық күшін қалыптастыру және дамыту;
-Баланың өз бетімен әрекеттену әдістерін меңгерту-Баланың танымдық және шығармашылық икемділігін дамыту;
- Әр оқушыны оның қабілеті мен мүмкіндігіне орай оқыту;
- Барлық оқушылардың дамуы үшін жүйелі жұмыс істеу;
- Оқу үрдісін оқушының сезінуі.

Заманауи педагогикалық технологияны меңгеру барысында оқыту міндеттері жаңаша сипат алады. Олар: педагогикалық қызметтің өзекті мәселелерін білу, оқу бағдарламасының түрлендірілген нұсқауларын қарастыру, оқу модулін құрастыру, оқу жобаларының мазмұнын анықтау, әр оқушыға арналған тапсырмалар құрастыру, оқушылардың жаңа материалдарды меңгеруі бойынша деңгейленген жаттығулар жүйесін жасау, оқу әрекетінің бағалау көрсеткіштерін анықтау. Педагогикалық технологияны игеруге қойылатын жаңа міндеттерді меңгеру оқытудың ең жоғары нәтижесіне жетуге мүмкіндік беретін оқу – тәрбие үрдісін ұтымды әрі үйлесімді жобалап, ұйымдастырып басқаруды жүзеге асыруға тікелей байланысты. Заманауи технология үрдістерінің талабы – оқушыларға білім беруде белгіленген мақсатқа жету, оқушылардың іс – әрекеті арқылы ойлау дағдыларын, оқу – танымдық іс – әрекетін белсендіре отырып, сабақтағы үш біріккен мақсатты жүзеге асыруға қол жеткізу. Белгілі бір дәрежеде оқу – танымдық іс – әрекетті белсендірудің қажеттігі туындайды. Мұнда оқыту үрдісіндегі әдістемелік жүйенің өзара байланысы негізінде оқу – танымдық іс – әрекет міндеттерін жүзеге асырылуын талап етіледі. Қазіргі кезеңгі қоғам талабына сай оқытуда заманауи технологияны пайдалана отырып, оқушылардың оқу – танымдық іс – әрекетін белсендірудің шығармашыл әлеуетін көтерудің маңызы зор.

Жаңа педагогикалық технология арқылы оқыту барысында оқушыларды тұлға ретінде қалыптастыруға бірден – бір әсер етеді. Мұғалім мен оқушылар бірлесіп оқи

отырып, субъект – субъект ретінде болады. Мұғалімнің рөлі көбінесе оқу үрдісін ұйымдастырушы топ басшысы, оқушылардың ынта – ықыласын белсенді етуші қалпында көрінеді. Жаңа технология оқушылардың өз өмір тәжірибесіне, біліміне сүйенулеріне негізделген. Сондықтанда олар ынтымақтастық педагогикасының жүзеге асуына, бірлесіп «әрекет етуге», сабақта жайлы да жағымды психологиялық жағдай орнауына мүмкіндік жасайды. Оқыту нәтижесі оқушылардың бір – бірімен байланыс бірлігінен көрініп, оқушылар оқу нәтижесінде бір – бірінің жауаптылығын сезінеді. Заманауи технология қолдануда практикалық тұрғыда зерттеуші қажет ететін дидактика міндеттерінің бірінен саналады. Жаңа технологияны пайдалану мұғалім мен оқушының қарым – қатынас жағдайын аса шеберлік, білімділік, демократиялық бағытта уақыт талабына сай таңдауды қалайды. Педагогикалық үрдісте жаңа технологияны енгізіп, пайдалану мұғалімдерді шеберлік жағынан шыңдайды. Еліміз егемендік алып, қоғамдық өмірдің барлық саласында, соның ішінде, білім беруде жүріп жатқан демократияландыру мен ізгілендіру, осы кезге дейінгі дағдарыстан шығаратын қуатты талпыныстарға жол ашты. Қазіргі кезде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алады. Осыған орай, қазіргі мектептерде оқу – тәрбие үрдісіне енгізген жаңа педагогикалық технологиялар оқушыларды тиімді білім алу жолдарымен және тұлғаның жеке қалыптасуындағы іс – әрекеттеріне кең түрде қолданылуда.

Жаңа технологияны жүзеге асыруда мұғалімнің белсенділігі, шығармашылық ізденісі, алдындағы шәкірттің білімін бағалауы, оқу барысында шешуші роль атқарады. Бүгінгі білім беру технологиясында кеңінен қолданылып жүрген В. Зенковтың «Дамыта оқыту», Ж. Караевтың «Деңгейлеп оқыту», сыни тұрғысынан ойлау. Н. Оразақынованың «Сатылай кешенді ойлау», М. Жанпейісованың «Интерективтік-модульдік оқыту» технологияларын біздің мектеп мұғалімдері өз сабақтарында кеңінен қолданып келеді. Орыс ғалымы Л. В. Зенков «Жаңа технологиялық әдіс-тәсілдерді пайдалану – білім сапасын арттырудың бірден-бір жолы» деп атап көрсеткен. Күн сайынғы, тіпті сағат сайын артып, өзгеріп отырған әлемдік ақпаратқа ілесу, ондағы жаңашыл әдіс-тәсілдерді меңгеріп пайдалана білу бүгінгі күннің мұғалімінен үлкен ізденісті, зор талапты, өз білімін жетілдіріп арттыруды қажет етіп отыр. Мектептердің оқу үрдісіне жаңа технологияны енгізу арқылы оқу сапасы жақсарып, дамыта оқыту жүзеге асырылып, сабақ қарқыны жеделдетіліп, жеке тұлғамен жұмыс істей отырып, саралап, даралап оқытуға мүмкіндік туады. Жаңа технология оқушының өзіндік жұмыс атқаруына және ең бастысы – оқушының білім жетістіктерін жақсартуға ықпал етеді. Жаңа технологиялардың өріс алуына орай оқыту үрдісінде «Интерактивті әдістер», «интерактивті оқыту» терминдерімен жиі кездесеміз. Интерактивті әдістер-оқушылардың өзара әрекет етуіне жағдай жасайтын әдістер, ол интерактивті оқытуды өзара әрекеттесуге негізделіп құрылған оқыту деп түсінсе де болады. Интерактивті оқыту әдістері оқушылардың өз өмір тәжірибесіне, біліміне сүйенулеріне негізделген. Қазір біз электронды оқулықтармен жұмыс істейміз. Бұл сондай жауапты да қызғылықты сабақтар. Оқушыларды қызықтырып, баурап әкетеді. Электронды оқулықтармен жұмыс оқудың сапасын көтереді. Оқушыларға ұнайды, қызығып орындайды. Бұл технологияның ерекшелігітерең білім алу арқылы баланың дамуын қолдау болып табылады.

Мектепте бір қатар инновациялық технологияларды оның ішінде әсіресе «ақпараттық коммуникативті» технологияны пайдалану арқылы біздің мектеп оқушыларының білім сапасын көтеруде біршама жетістіктерге жететінімізге сенеміз. Сабақта жаңа технологияларды тиімді пайдалану оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады, шығармашылық қабілетін дамытады, қоршаған ортаны танымдық зерттеу барысында дидактикалық мақсаттар іс жүзінде асырылады. Сабақтың тиімділігін оқушылардың танымдық қызуғушылығын арттыру үшін тақырып материалдарын оқып үйренуде, олардың әртүрлі ізденушілік бағыттағы тапсырмаларды орындауларынан байқауға болады. Оқытудың осындай жаңа әдіс-тәсілдерін пайдалануда мұғалімде, оқушыда табысқа жетіп, білімін шыңдай түседі. Жас ұрпақтың жаңаша

ойлануына, олардың біртұтас дүниетанымының қалыптасуында әлемдік сапа деңгейіндегі білім, білік негіздерін меңгеруіне ықпал ететін жанаша білім мазмұнын құру жалпы білім беру жүйесіндегі өзекті мәселе.

Бүгінгі орта білім беру ісіне қойылар талаптар қай кездегіден де күрделі маңызды. Өйткені бізді дамудың жаңа кезеңі күтіп тұр. Сол кезеңге лайық ұлттық санасы жаңғырған жаңа ұрпақ тәрбиелеу міндеті мойынымызда. Барлық кедергілерді жеңу табысқа талпыну өз қолымызда деп білемін. «Оқусыз – білім жоқ, білімсіз күнің жоқ» деген халық даналығы ешқашан мәнін жоғалтпайды.

Бұл міндеттерді жүзеге асыру барысында білім ордаларында жаңа педагогикалық технологияларды пайдаланудың негізгі мақсатын айқындап алуда, яғни «берілген үлгі бойынша өнім алу», оқытудың тиімділігін, сапасын көтеру. Оқыту технологиясы білім берудің тиімді жолдарын зерттейтін ғылым ретінде оқыту үрдісінде қолданылатын тәсілдер, принциптер мен айқындаушы жүйе, нақты оқыту процесі ретінде сипатталады. Жаңа ақпараттық технологиямен орындалатын қызмет өзінің кез келген нақты формасында тиімдірек орындалады, адам өркениетті бола бастайды. Білім беру жүйесінің барлық саласында жаңа технологияны жоспарлы түрде енгізіп, жүйелік интегралды өткізу немесе қамтамасыз ету қажеттілігі туындап отыр.

Қазіргі замандағы технология әрбір тұлғаның білім алу үдерісінде шығармашылық қабілетін дамытуға айқын мүмкіндіктер береді. Дәл осы жаңа технология мен әрбір тұлғаның өзіндік білім алу траекториясын таңдауына жол беретін анық білім беру жүйесін құруды, оқу бағдарламаларының бағдарламалануы және өзгермелі бейімделінуі есебінен оқу үдерісінің біртұтастығын сақтай отырып оны дараландыруға мүмкіндік беретін компьютердің маңызды дидактикалық қасиеті негізінде тұлғаның оқу үдерісінде танымдық қызметін тиімді ұйымдастыру арқылы жаңа білім алу технологиясын түбегейлі өзгертуді тығыз байланыстырады.

Мен түбегейлі өзгерістер білім беру жүйесіне өз әсерін тигізіп, білім деңгейін, оқыту әдіснамасын жетілдіруде тың ізденістер жасауға мүмкіншілік туғызып отырғандықтан алдыма мынадай мақсаттар қойдым:

– жаңа технологияны қолдану арқылы білімнің сапасын көтеру;

– жаңа ақпараттық және телекоммуникациялық технологияларды енгізу арқылы білім беру мазмұнын жаңарту;

– жаңа технологияны қолдану саласы бойынша оқушылардың мамандыққа баулу механизмін құру;

– біздің еліміздегі жинақталған ақпараттық ресурстарға жедел ену;

– мультимедиялық электрондық оқулықтарды пайдалану.

Қазір «Ғасырдың мектебі мен мұғалімі қандай болу керек?» деген негізгі сұраққа жауап ізделуде. Білім берудің ұлттық моделіне көшкен қазіргі мектепке ойшыл, зерттеуші, тәжірибелік қызметте педагогикалық үйлестіруді шебер меңгерген іскер мұғалім қажет екендігі аз айтылып жүрген жоқ. Қазір заман да, қоғам да өзгерген. Бүгінгі балалардың мақсаттары да, құндылықтары да, идеялары да бұрынғыдан мүлде басқаша. Өйткені олар – өзінің болашағына тиімділік тұрғысынан қарайтын, іскерлікке бейім, жоғары талап қоя білетін адамдар. Оқытудың тиімділігі оқытудың жеке тұлғалық стиліне, яғни, оқушыға оқу материалын тиімді сипаттайтындай қабылдау механизміне тәуелді болады. Осыған байланысты оқу іс-әрекетін тиімді қамтамасыз ету бәрінен бұрын оқушылардың өзіндік іс-әрекетін, оқытушының әрбір оқушымен жеке тұлғалық оқу іс-әрекетін сүйемелдеуді және жобалар мен оқу жұмыстарын оқытушыларменбірге ұйымдастыруды жобалайды.

Соңғы кезеңде қазіргі заманғы педагогикалық ғылым мен практика түбегейлі өзгерістерге ұшырауда. Соның ішінде оқыту үрдісі ақпараттық – коммуникациялық жағдайларда жаңа көрініс алу жолында басқаша жаңалаған жолмен XXI ғасыр талаптарына сай білгір, уақытты үнемдей алатын тұлғаны қалыптастыруға бағытталады. Қазіргі оқыту үрдісіне жаңа педагогикалық технологиялар кеңінен енуде. Оқушыны пәнге қызықтырумен қатар, саналы ойлауға тәрбиелейтін, қоғамдық көзқарастарын

қалыптастыра алатын, өзіндік пікірі бар, қоғамдағы болып жатқан түрлі қарама-қайшылықтарды түсіне білетін, еркін сөйлеп, өз пікірін ашық айта алатын ойлы ұрпақ тәрбиелеуде сабақтың маңызы зор. Сол сабақ атты театрдағы басты кейіпкеріміз – оқушы болса, онда барлығымыздың бағытымыз бір, бағдарымыз байсалды болмақ. Әр мұғалім оқушыға көпқырлы сабақ беретін болған соң, қазіргі жаһандану саясатына сәйкес жаңа технологияны өз ыңғайына, пәніне лайықтап пайдалануы тиіс.

Мұғалім шеберлігі – ізденіс нәтижесі. Сондықтан, орыстың ұлы педагог-ғалымы К.Д.Ушинскийдің «Мұғалім – өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады» – деген. Бұл «Ұстаз» атты ұлы сүрлеуге соқпағын салып жол тартқан көкірегі ояу, көзі ашық әрбір адамға берілген елеулі ескерту. Сабақты тартымды өткізіп, оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін әр сабағымызды түрлендіріп отыру шарт. Ол үшін тек бір технологиямен шектеліп қалмай, әр түрлі технологияның элементтерін пайдалану қажет.

Әдебиеттер:

1. Тұрғынбаева Б.А. Дамыта оқыту технологиялары. Алматы, 2000.
2. Құдайбергенова К.С. Инновациялық тәжірибе орталығы – педагогикалық технология көзі. Алматы, 2001.

Рязанова В.А.
КГУ «Гимназия имени Шакарима» г. Караганды

ОБУЧЕНИЕ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ФОРМАТА ОБУЧЕНИЯ

В марте 2020 года, когда началась пандемия коронавируса, большинство казахстанских школьников перешло на дистанционное обучение.

Дистанционное обучение — тип обучения, созданный на образовательном взаимодействии удаленных друг от друга педагогов и учащихся, реализующемся с поддержкой телекоммуникационных спец технологий и источников сети Интернет.

Одной из задач сегодняшней школы является возрастание разнообразия видов и форм организации учебной деятельности учащихся. Компьютерные спец технологии, интегрированные с педагогической системой организации учебной деятельности, разрешают значительно увеличить образовательные возможности учеников, осуществить выбор и реализацию личной траектории в открытом образовательном пространстве. Дистанционное обучение учащихся это возможность не только исследовать предмет, но и получить навыки информационно-коммуникативной культуры.

В наше время педагог должен не только обучить ученика учиться, но и воспитать личность, ориентированную на саморазвитие.

Основная задача, которую я ставлю перед собой – результативное построение учебного процесса на любой ступени обучения, рассматривающее разно уровневую подготовку учащихся, становление их познавательных способностей, формирование у них основных приемов умственной деятельности: анализ, синтез, абстрагирование, обобщение, сравнение. Целью своей работы считаю не только дать ученику определенную сумму умений, но и научить учиться, развивать интерес к учению.

Дистанционное обучения как раз и дало такую возможность в полной мере. Считаю, что активное использование в учебном процессе новых образовательных технологий повышает эффективность обучения, позволяет содержательно и методически обогатить учебный процесс и, несомненно, является одним из условий достижения нового качества общего образования в современной школе.

Для дистанционного обучения в Карагандинской области используется платформа bilimal.kz. Для удобства создано мобильное приложение Edu-mark (для учеников и родителей), которое доступно в режиме 24/7 из любой точки мира. Просмотр/изучение материала прикрепленного учителем, рассылка всей информации об успеваемости — несомненное преимущество системы. Приложение прогнозирует четвертные оценки, с отображением динамики успеваемости по каждому предмету. Благодаря мобильному приложению Edu-mark, система обеспечивает постоянную связь учеников со школой.

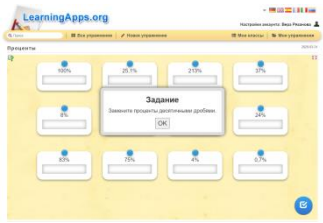

Помимо этого я использую в своей ежедневной практике**:**

1. LearningApps.org - ресурс для поддержки обучения и преподавания с помощью небольших общедоступных интерактивных модулей. Упражнения создаются онлайн и в дальнейшем могут быть использованы в образовательном процессе. Для создания таких упражнений на сайте предлагается несколько шаблонов (упражнения на классификацию, тесты с множественным выбором и т. д.).

2. Kahoot – приложение для образовательных проектов. С его помощью можно создать тест, опрос, учебную игру или устроить марафон знаний. Ученики могут отвечать на созданные учителем тесты с планшетников, ноутбуков, смартфонов, то есть с любого устройства, имеющего доступ к Интернету. Созданные в **Kahoot** задания позволяют включить в них фотографии и даже видеофрагменты. Темп выполнения викторин, тестов регулируется путём введения временного предела для каждого вопроса.

При желании учитель может ввести баллы за ответы на поставленные вопросы: за правильные ответы и за скорость. Табло отображается на мониторе учительского компьютера.

Для участия в тестировании учащиеся просто должны открыть сервис и ввести PIN-код, который представляет учитель со своего компьютера.

Ученику удобно на своем устройстве выбирать правильный ответ. Варианты представлены геометрическими фигурами.

Использование данного сервиса может быть хорошим способом оригинального получения обратной связи от учащихся.

3. Очень многие учителя используют в своей работе инструменты и сервисы Google. И я тоже не исключение. В своей работе я создаю Google Forms, которые можно использовать для проведения всевозможных опросов и анкетирования, а так же для создания тестов с подсчетом баллов за каждый ответ.

Google Forms имеет лаконичный дизайн, простой и понятный интерфейс, запоминает работы и результаты учащихся: список созданных работ и статистика.

4. Для своих онлайн-занятий использую Zoom – программу для видеоконференций и звонков. В Zoom можно создать бесплатную учетную запись и довольствоваться её превосходствами. Также вы можете закрепить свой виртуальный кабинет и заниматься в нем на постоянной основе по одной ссылке, чтобы не создавать каждый раз новый. Чтобы присоединиться к конференции, ученику не обязательно устанавливать приложение, — достаточно перейти по ссылке-приглашению и новое окно откроется в его браузере. Бесплатная версия вполне позволяет проводить хорошие уроки, пусть и с некоторыми незначительными ограничениями. В бесплатной версии можно приглашать в конференцию до ста участников, есть неограниченное число конференций, демонстрация экрана, чаты, обмен файлами, управление чужими клавиатурой/мышью и другое. Отдельная любовь в Zoom – присутствие электронной

доски, где можно писать, рисовать, делать заметки, разбирать ошибки и изображать фигуры для наглядного объяснения правил. Можно передавать контроль над доской ученикам, чтобы они написали решение или ответ (при изучении математики это очень важно).

Платформа может записывать все происходящее на экране. Запись урока – это полезная функция для занятий с детьми, если родители хотят видеть отчет об уроке.

5. В этом учебном году также для себя открыла еще одну онлайн доску – стандартное приложение OneNote. Данное приложение, в отличие от доски в Zoom, позволяет не стирать ранее написанное, что очень удобно, так как позволяет вернуться к записям. Для удобства на доске можно заранее поместить задания и при помощи пера делать записи. Правда, для работы вам будет необходим графический планшет или осваиваем «виртуозное» владение письма мышкой.

С целью определения удовлетворенности дистанционным обучением в мае 2021года было проведено анкетирование учащихся 7 класса, в котором я являюсь классным руководителем. Анкетирование было проведено с помощью Google Forms. В опросе приняли участие 25 учеников и были получены следующие результаты:

На вопрос: «Понравилось ли вам обучаться дистанционно по сравнению с обычными уроками в классе?» ответы показывают, что в целом ученикам понравилось

На вопрос «Основные преимущества ДО» были получены следующие результаты (в процентах):

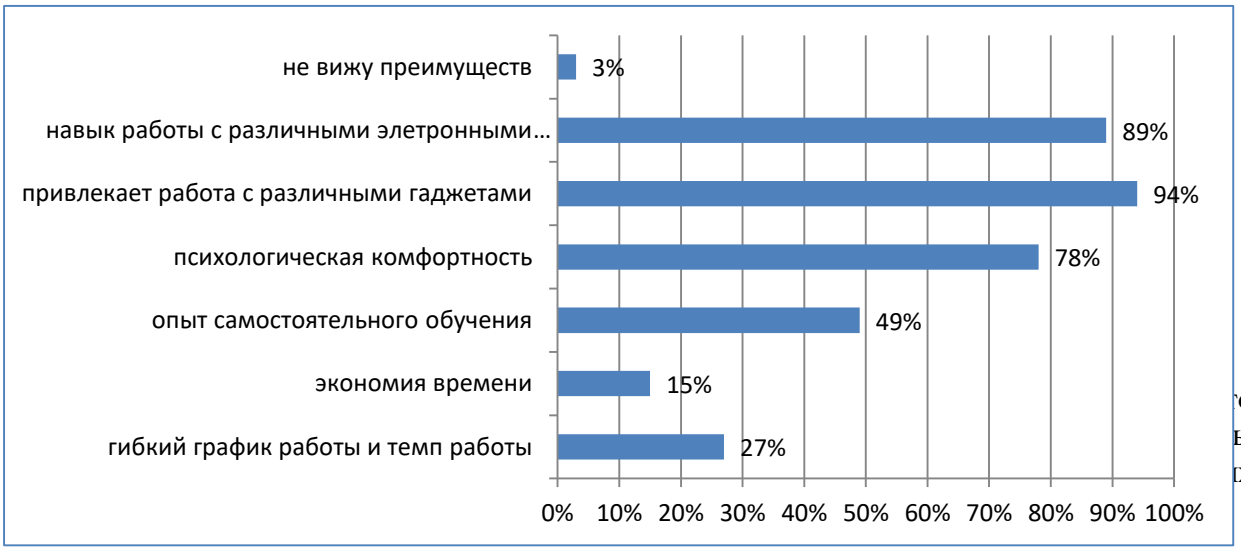

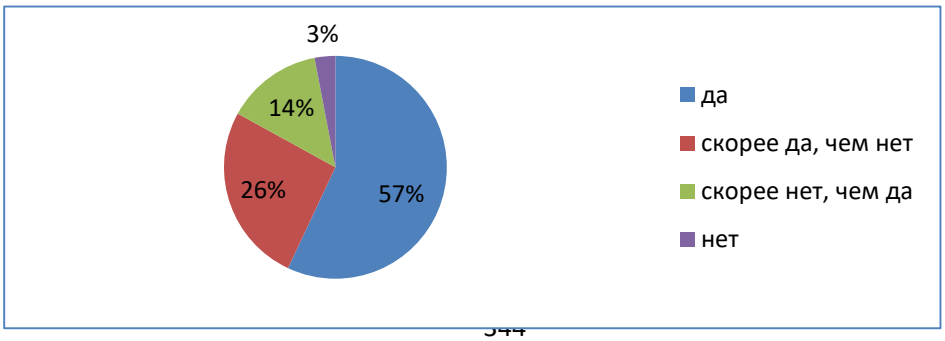

Подводя итог, стоит отметить, что дистанционное обучение, как один из современных видов обучения, имеет полное право на существование в системе образования наравне с традиционными формами обучения. Внедрение дистанционного обучения позволяет увеличить долю самостоятельной работы обучающихся и активизировать, развивать способность поиска, анализа и обобщения информации.

Несмотря на постоянно ускоряющийся темп развития образования, появление инноваций во всех сферах деятельности, беспрекословным остается одно: мир образования должен быть открыт для каждого. Ведь образование – это пропуск во взрослую жизнь, на которую шанс имеет каждый.

Литература

1. Крылова Е.А., Иванова П. О. Международный журнал «Инновационная наука», №12-3, 2016г.
2. Рамилевна Т. С., Гребенникова Н. Л. Научно-образовательный журнал для студентов и преподавателей «StudNet», №5, 2020г.
3. Сурхаев М. А., Ниматулаев М. М. Модернизация системы подготовки будущих учителей в условиях информационно-образовательной среды//Наука и Мир, №2, 2016г.

Сабитова А.Б.

№ 11 ЖББМ, Жезқазған қаласы

МАТЕМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ТИІМДІ ТӘСІЛДЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

"Оқушылардың 21 ғасыр дағдыларын дамыту"- бүгінгі күні өзекті. XXI ғасырдың басында әлем халқының басым көпшілігі оқи, жаза және санай алады, бірақ бұл дағдылар жаңа күрделі әлемде жұмыс істеу үшін жеткіліксіз. Білім беру қоғамдастығында сауаттылықтың жаңа тізімі танымал бола бастады: қарым-қатынас, шығармашылық, сыни ойлау және топтық жұмыс.

Белсенді оқу-шынайы өмірден алынған және ойдан шығарылған жағдайларды қолдана отырып оқушыларды ойланып, күрделі мәселелерді шешуге жетелейді. Білім беру бағдарламасының барлық салаларын барлық сатыларда белсенді оқу тәсілдерімен толықтырып, кеңейтуге болады. Белсенді оқу білім, дағды және көзқарас деп аталатын оқудың негізгі үш саласы қамтып, оқудың бұл таксономиясын «оқу үдерісінің мақсаты» (Блум, 1956) деп санауға болады. Сабақта белсенді оқу әдістерін қолдану оқушының өзіндік рефлексия жасау дағдыларының дамуына, сыныптағы жалпы жұмысқа үлес қосып, қатысқанын сезінуге; оқу үдерісінің белсенді мүшесі болуына, құрдастармен қарым-қатынасының дамуына, танымдық белсенділігінің артуына мүмкіндік береді. Сондай-ақ, мұғалімнің сабағын қызықты ұйымдастыруына, оқушыларының танымдық әрекетін күшейтіп, өзінің кәсіби шеберлігін шыңдай түсуіне ықпал етеді.

Сыни ойлауды дамыту технологиясының дәстүрлі оқытудан басты айырмашылығы - оқушыға білімнің дайын күйінде берілмеуі. Оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін сұрақ қоюдың түрткі болу, сынақтан өткізу және қайта бағыттау сияқты әр түрлі техникаларын пайдалануға болады. Мысалы, «Рационал сандарға амалдар қолдануға есептер шығару» тақырыбын өткізгенде Қандай сандар қарама-қарсы сандар деп аталады? Таңбалары әр түрлі сандарды қалай қосамыз? Екі теріс санды қалай қосамыз? деген сұрақтар қою арқылы диалогтік оқытуды пайдаланып, білімдерін пысықтап отырамын. Бұл оқушылардың білімі мен тәжірибесіне сүйеніп, олардың жаңа тақырыпты

түсінуін, қорытынды жасауын жеңілдетеді. Бірлескен іс-әрекет арқылы өздері еңбектеніп, ойланып жаңа білім алады. Сабақтарда жұппен, топпен жұмыс және жеке жұмыстар жасалса, сынып бөлмесінде топтың ережесі шығарылады және топпен жұмыс барысында оқушылар өз сөздерін «Менің пікірім былай...», «Менің ойымша...» деп бастау керектігін үйренді. Сабағымның кіріспе бөлімінде үй тапсырмасын «Конверт-сұрақ» әдісімен қайталау, тұсаукесер бөлімінде «Бұл мәлімет шындық па немесе жалған ба?» әдісімен ой қозғау, негізгі бөлімде топтарға тапсырма беру (постер арқылы, слайд арқылы түсіндіру), «Қай жұп шапшаң» ойыны арқылы есептер шығарту, қорытынды бөлімінде стратегияларды қолданудың тиімділігін анықтадым.

Сабақ барысында оқушылар «ДЖИГСО-1» әдісімен берілген есептерді шығарып, топта талқылады және әр топ мүшелері жиналып, өз тапсырмаларын түсіндіреді. Белсенді оқыту және оқу стратегияларын («INSERT», «Кластер», «Миға шабуыл», «Білемін, білгім келеді, білдім», «Венн диаграммасы», «Синквейн», «Кубизм») сыныпта тиімді байланыс жасау жолдарын оқу сауаттылығының жалпы ережелерін меңгерулері тиіс.

Қазіргі білім берудің басты мақсаты да жан-жақты дамыған, рухани бай жеке тұлға қалыптастыру болып табылады. Сондықтан, мұғалімдерге қойылатын талаптардың бірі – оқытудың жаңа технологияларын меңгеру. Осындай аса қажетті технологиялардың бірі сабақта ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) пайдалану. Заман талабына сай оқыту үрдісін жетілдіре отырып АКТ-ны игеру әрбір мұғалім үшін қажетті шартқа айналды. Сондықтан сабақта оқушы іс – әрекетін ынталандыратын ерекше формаларын таңдау керек. Солардың бірі «Тарсия» математикалық пазлдарды құрастыру ойындары.

«Tarsia» активиті. Бұл бағдарламалық жасақтаманың көмегімен сіз оңай құрастыра аласыз, басып шығара аласыз, сақтай аласыз және текшеленген арбаларды, домино жаттығуларын және карточкаларды әр түрлі тікбұрышты сұрыптау әрекеттерін жасай аласыз. Осы бағдарламалық жасақтамамен жасалған әрекеттерді басып шығаруға дайын түрінде ұсынуға да болады.

Tarsiaформуляторы, ол математика мұғалімдеріне жұмбақтар немесе домино және т.б түрінде жаттығуларды кейінірек сабақта қолдануға арналған редактор. Оған іс-әрекеттерге арналған математикалық өрнектер құруға арналған қуатты формула редакторы кіреді. Мәтінді пішіннің шеттеріне орналастырудың кеңейтілген функциясы бұл құралды іс-әрекеттерді жылдам құруға арналған таптырмайтын бағдарламалық жасақтама етеді. Tarsiaформуляторы сабақ үлгілерін қолдайтындықтан қуатты оқыту құралына айналды. Бұл мұғалімдерге қолдау көрсетуді жеңілдетеді және олардың педагогикалық қызметін дамытудың жаңа перспективаларын ұсынады.

Математика сабағында «Tarsia» активитін пайдалану

Тарсия – математика пәнін оқыту үшін әр түрлі басқатырғыштар құрастыруға арналған бағдарлама. Тарсия – математика пәнін оқытуда топтық, жұптық жұмыстарда қолданылады. Тарсия бағдарламасының көмегімен тіктөртбұрышты және үшбұрышты кеспе қағаздардан тұратын әртүрлі пазлдар жасауға болады. Оның қарапайым түрі 6-15 тапсырмадан, күрделі түрі 22-30 тапсырмадан тұрады. Тарсия активитін өз сабақтарымда үнемі пайдаланамын Есептер шығару, пазлдарды жинақтау, пазлдарды құрастыру 6 сыныпта «Рационал сандарға амалдар қолдану» тақырыбына есептер шығару сабағын қорытындылау мақсатында 24 дана пазлдың көмегімен құрастырылған басқатырғышты оқушылар аса шапшаңдықпен, қызығушылықпен, ептілікпен орындап балалардың рационал сандарға амалдар қолдануға машықтанды.

Оқу материалын меңгергенін анықтау мақсатында 8-сынып оқушыларына «Квадрат теңдеулер» тақырыбында 2 топқа бөліп пайдалана отырып, оқушылардың сабақты меңгергенін және түсінгенін анықтадым.

1-топ оқушылары 12 пазлдың құрастылған басқатырғышты аса ептілікпен, шапшаңдылықпен, қызығушылықпен орындады.

Сонымен қатар «Tarsia» активитін тек сабақ кезінде ғана емес сыныптан тыс шараларда да көптеп қолданамын. 6 сыныптар арасында өткізілген «Ғажайып математика» сайысында да оқушылар аса қызығушылықпен, ептілікпен орындады.

Математика сабағында қолданылатын ойын түрлері оқушылардың математикалық ұғымдарын кеңейтіп, ойлау қабілеттерін арттырып, есептеу дағдыларын шыңдай түсті. Балалар тез сергіп, тапсырманы жылдам, дұрыс орындайтын болды. Тәжірибе көрсеткендей, әдеттегі бірсарынды сынып сабағындағы оқушылар ойын кезінде өте белсенді болды. Тарсия: оқушының белсенділігін, пәнге құштарлығын, сыни ойлау қабілетін және ізденімпаздығын арттырды, «жасырынып» жатқан қабілеттерін ашуға көмектесті, өзіне деген сенімділік пайда болды. Оқушы негізгі ұғымдарды еске сақтады, білім сапасы жақсара түсті, өз сыныптастарымен диалогқа қатысты, бір-біріне қолдау көрсетті, топта жұмыс жасай білуге дағдыланды, басқаға сын көзбен қарап, тиімді шешім қабылдауына мүмкіндік алды. Дегенмен де, бұл «Тарсияны күнделікті сабақта қолдану керек» деген мағынаны білдірмейді. Сабақтың түріне, кезеңіне байланысты оқушыларды жалықтырмай тиімді пайдалану–мұғалімнің шеберлігіне байланысты. Мұғалім ойын барысында топтар арасындағы талқылауды, олардың қаншалықты жұмыс жасағандығын бақылау арқылы балалардың пікірлеріне қолдау көрсетіп, тиімді әдістермен басқаруы керек.

Қызықты, тартымды, түрлендіріп өткізген сабақтарымда оқушылардың пәнге деген қызығушылықтарының арта түскенін сездім. Әр өткізген сабағымда ойын арқылы оң нәтижеге қол жеткіздім. Атап айтсам: 2020-2021 оқу жылында 5-6 сынып оқушыларына арналған пәндік олимпиададан 6-сынып оқушысы I орынды иеленді.

Сондай-ақ, өткен оқу жылдарында «Ақбота» республикалық интелектуалдық марафонына, www.tio.kz Республикалық Дәстүрлі Интернет Олимпиада сайты Математика пәнінен ұйымдастырылған онлайн олимпиадаға оқушылар қатынасып жүлделі II , III орындармен марапатталды.

Жұмысымның нәтижесін төменде көрсетілген кесте мен диаграммадан көруге болады:

№		2019-2020	2020-2021	2021-2022
1	«Ақбота» республикалық интеллектуалдық марафоны	2	4	5
2	www.tio.kz Республикалық ДәстүрліИнтернет Олимпиада сайты Математика пәнінен ұйымдастырған онлайн олимпиада	2	3	4
3	Халықаралық «Кенгуру» интеллектуалды конкурсы	1	3	4
4	Жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиада (қалалық кезең)	1	2	3
5	www.nio.kz Республикалық Ұлттық интернет олимпиада сайты Математика пәнінен ұйымдастырған қашықтық олимпиадасы	2	3	
6	5-6 сынып оқушыларына арналған Республикалық олимпиада (қалалық кезеңі)		3	4
7	Республикалық «Алтын сақа» олимпиадасының қалалық кезеңі,		1	3
8	Математика пәні (I-II кезең) бойынша республикалық қашықтық («КІО»- Қазақстандық интернет олимпиадасы) олимпиадасы	3	4	

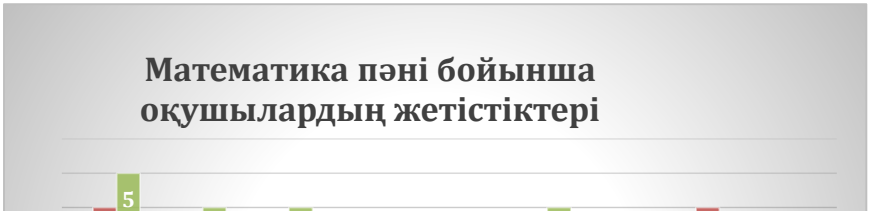

Қорытындылай келе, қазіргі оқыту үрдісіне жаңа педагогикалық технологиялар кеңінен енуде. Оқушыны пәнге қызықтырумен қатар, саналы ойлауға тәрбиелейтін, қоғамдық көзқарастарын қалыптастыра алатын, өзіндік пікірі бар, қоғамдағы болып жатқан түрлі қарама-қайшылықтарды түсіне білетін, еркін сөйлеп, өз пікірін ашық айта алатын ойлы ұрпақ тәрбиелеуде сабақтың маңызы зор. Әр мұғалім оқушыға көпқырлы сабақ беретін болған соң, қазіргі жаһандану саясатына сәйкес жаңа технологияны өз ыңғайына, пәніне лайықтап пайдалануы тиіс.

Әдебиеттер:

1. Мұғалімдерге арналған нұсқаулық II (негізгі) деңгей
2. « Математика, логика және информатиканы» мектепте оқыту әдістемелігі.
3. Әбдіғалиев Қ. Осы заманғы педагогикалық технология./Қазақстан мектебі, 2001, №2, 8-13 б.
4. Журнал «Қазақстан мектебіндегі басқарушы» - №2(30)- 2013.

Сагадатова Т. К.

Балқаш қаласы «Әл- Фараби атындағы ЖББ орта мектебі» КММ

ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ПРОЦЕСТЕ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ МЕН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Қазақстан мектебінің алдына қойып отырған мақсаты — инновациялық оқыту технологиясы арқылы оқу мен тәрбие жұмысын дамыту, еліміздің әлеуметтік-экономикалық жағдайын жақсарту бағытында оқушыларға жүйелі, нақты білім беру. Білім берудің қазіргі негізгі мақсаты білім алып, білік пен дағды, іскерлікке қол жеткізу ғана емес, солардың негізінде дербес, әлеуметтік және кәсіби біліктілікке — ақпаратты өзі іздеп табу, талдау және ұтымды пайдалану, жылдам қарқынмен өзгеріп жатқан бүгінгі дүниеде лайықты өмір сүру және жұмыс істеу болып табылады.

Қазіргі заман мұғалімінен тек өз пәнінің терең білгірі болу емес, тарихи танымдық, педагогикалық — психологиялық сауаттылық, саяси экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етілуде. Бұл заман талабына сай білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқытудың озық технологиялары мен инновациялық әдістерді сабақ үрдісінде тиімді пайдалана алатын білігі мен білімі жоғары ұлағатты ұстаз болу керек деген сөз. Сондықтан қазіргі кезеңде оқытудың инновациялық технологияларын мектеп практикасына белсенді түрде ендіру — қоғам талабы.

Қазіргі инновациялық технологиялар педагогика ғылымы мен практикасының жетістіктерін, дәстүрлі тәжірибедегі құнды дүниені, әлеуметтік прогрестің жетістіктерін, қоғамдағы гуманизация мен демократия жемісін жинақтаушы қызметін атқарады. Әлемнің жетекші елдерінің көпшілігі білім беру жүйесін, білім берудің мақсатын, мазмұны мен технологияларын оның нәтижесіне қарап бағалайтын болды. Білім берудің қазіргі негізгі мақсаты білім алып, білік пен дағды, іскерлікке қол жеткізу ғана емес, солардың негізінде дербес, әлеуметтік және кәсіби біліктілікке – ақпаратты өзі іздеп табу, талдау және ұтымды пайдалану, жылдам қарқынмен өзгеріп жатқан бүгінгі дүниеде лайықты өмір сүру және жұмыс істеу болып табылады.

Дүние жүзіндегі инновациялық процестердің барлығы кез - келген мемлекеттің экономикалық дамуының жоғары деңгейін қаматамасыз етумен бірге, ғылыми-техникалық ілгерілуін де едәуір жылдамдатады. Өйткені, мемлекет дамуының негізі болып табылатын инновациялық саясат кез - келген бәсекеге қабілеттті мемлекеттегі ғылым дамуының бағытын анықтайды. Сондықтан да ғылыми - техникалық процесс бүкіл әлемде «инновациялық процесс» - ұғымымен тығыз байланыста болуды талап етеді. Инновациялық процесс жаңа бір өнімнің алынуын білдіреді де, ол идеяның пайда болуынан бастап, оның коммерциялық тұрғыда жүзеге асырылуына дейінгі ұзақ жолды қамти отырып, әр түрлі қарым - қатынастар (өндіру, алмасу, тұтыну) кешенін өз қарамағына алады.

Білім беру жүйесінің басты міндеті - оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық коммуникациялық желілерге шығу, ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке тұлғаны қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, қазіргі кезеңде әрбір мұғалімнің алдына қойып отырған басты міндеттерінің бірі- оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және жаңа педагогикалық технологияны меңгеру.

Осы орайда, білім берудің мақсаты – қазіргі қоғам талабына сай алынған терең білім, білік, дағдылар мен құзырлықтардың негізінде еркін бағдарлай білетін, қойылған мақсатқа танымдық қызмет жасау арқылы жете алатын, өз бетінше дұрыс, тиімді шешімдер қабылдауға қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру болып табылады. Оны жүзеге асыру – білім беру мекемелерінде жеке тұлғаның танымдық белсенділігін арттыруға септігін тигізетін оқу процесін ұйымдастырудың тәсілдерін, әдістері мен нысандарын іздестіруге өзекті сипат береді.

Білім беру мекемелерінің алдына қойып отырған мақсаты - инновациялық оқыту технологиясы арқылы оқу мен тәрбие жұмысын дамыту, елдің әлеуметтік-экономикалық жағдайын жақсарту бағытында жеке тұлғаға жүйелі, нақты білім беру. Алайда, инновациялық педагогикалық технологияларды қажетті деңгейде қолдану және осы арқылы жеке тұлғаның білім деңгейін, шығармашылық қабілетін қоғамдық сұранысқа сай қалыптастыру барлық білім беретін мекемелердің дағдылы ісіне айнала қойған жоқ. Әлі де болса көптеген оқу орындары оқыту процесін ұйымдастыру мен жүргізуде оқытудың дәстүрлі әдістері мен тәсілдерін пайдаланумен шектелуде. Инновациялық педагогикалық технологияларды қолдану оқу процесін сапалы түрлендіруге, жаңашыл жобаларды енгізуге, оны тиімді басқаруға негіз болып, әрбір білім мекемесінде өзіндік даму жолын табуға, әрбір мұғалімге өзінің әдістемелік жүйесін құруға септігін тигізер еді. Сондықтан

қазіргі кезеңде оқытудың инновациялық технологияларын оқу орындарының практикасына белсенді түрде ендіру – қоғам талабы.

Инновациялық педагогикалық технологияларды теориялық және ғылыми-қолданбалы бағыт тұрғысынан зерттеу арқауы етіп, оларды оқу үрдісін жетілдіру бағытында қолдану мәселелерімен В.П.Беспалько, К.Ж.Бұзаубақова, Қ.А.Сарбасова, М.М.Жанпейісова, Ш.Таубаева, Л.А.Шкутина және т.б. ғалымдар айналысты. «Технология» - ұғымы соңғы кездері ең көп қолданылатын ұғымдардың біріне айналды. «Технология» ұғымы «tehne» - өнер, шеберлік, «logos» – ілім, білім, оқу, ғылым деген мағыналарды білдіретін, грек тілінен енген екі сөзден тұрады. Сондықтан, «технология» терминін - өнер туралы ғылым немесе шеберлік туралы ғылым - деп аударуға болады.

Технология ұғымының оқытудың технологиясы, педагогикалық технология, білім беру технологиясы, тәрбие технологиясы, қарым-қатынас технологиясы, даму технологиясы, қалыптасу технологиясы, модульдік технология, топтық оқыту технологиясы сияқты психологиялық-педагогикалық ұғымдармен байланысы саналуан. Жоғарыда аталған технологиялардың қай түрі болмасын, өзінің мәнін анықтап, сипаттама беруді қажет етеді. Қазіргі кезеңдегі ғылыми айналымда «технология» және технологиямен байланысты жеке ұғымдарға берілген анықтамалар баршылық. Алайда білім беру жүйесінде дәл қазіргі кезеңде жүріп жатқан процестердің технологиясының мәнін ашып, түсіндіретін жалпы анықтама әлі де болса бір жүйеге келген жоқ.

Білім беру жүйесі басқару органдарынан, түрлі типтегі және деңгейдегі білім беру мекемелерінен, жүйенің жұмыс істеуі және дамуын қамтамасыз ететін қаржы қорлары мен материалдық объектілерден, ғылыми орталықтардан тұратын күрделі құрылым болып табылады. Технологиялық тәсіл білім беру жүйесінің кез-келген саласында (басқару, білім беру, қаржыландыру, мониторинг т.б.) қолданылуы мүмкін. Сондықтан, «білім беру технологиясы» - деген сөз тіркесін бірыңғай түсіндіру мүмкін емес. Бұл ұғымды тек қана оқытушы мен оқушы арасындағы арнайы ұйымдастырылған процестерге ғана қатысты қолданады. Егер осы процесті оқыту процесі деп атайтын болсақ, онда оған технологияның осы салаға арналған жиынтығы жатады.

«Білім беру технологиясы» - ұғымын мұғалімдер мен оқушылардың білім берудің жоспарланған мақсаттарына бағытталып, арнайы ұйымдастырылған өзара қарым-қатынас процесі технологиясы ретінде қолданамыз. Білім берудін технологиясына — оқытудың техникалық құралдары, білім беруде қолданылатын ақпараттық технологиялар, қашықтан оқыту да жатады.

Сырттай қарағанда, технологияның әдістемесі мен оқыту үрдісіндегі әдістемелік және технологиялық әдіс-тәсілдер арасында қарама-қайшылық жоқ. Себебі, «оқытудың әдістемесі» - ұғымы «білім беру технологиясы» - ұғымынан әлдеқайда кең. Дәлірек айтсақ, әдістеме «не үшін, неге және қалай оқыту керек?» - негізгі үш сұраққа жауап беруге тырысады. Ал, технология болса, мақсат белгілі болып, оған жетудің нақты іс-әрекетін, жолдарын анықтау қажет болған сәтте ғана іске кіріседі. Олай болса, технология әдістемелік процестің құрамына еніп, әдістемені жүзеге асыруға қызмет етеді деген қорытынды жасауға болады.

Білім берудің технологиясы педагогикалық пән ретінде дидактикадан кейінгі орынды алады. Оқытудын технологиясын — қолданбалы дидактика десе де болады. Педагогикалық технологияларға барлық елдер ғалымдары қызығушылық танытуда. Шетел зерттеушілері педагогикалық технологияны психология, әлеуметтік философия, басқару және мақсат қою теориясы, техника, қарым-қатынас, аудиовизуалды білім беру және кибернетика элементтерінен тұратын пәнаралық конгломерат ретінде қарастырады. Сонымен, педагогикалық технологияны — оқыту үрдісін түгелдей қолдану және бағалау, сол сияқты, білімді адамдар мен техника ресурстарын ескеру арқылы білімді игеру, және осы жолда тиімді түріне жету үшін оларды жоспарлаудың жүйелі әдісі ретінде қарастыруға болады. Бір сөзбен айтқанда, оқытудың технологиясы - оқыту іс - әрекетінін әдіс-тәсілдері мен құралдарын ұйымдастыру және қолдану теориясы.

Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру тұлғаның интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және де басқа көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие процесін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Қазіргі педагогика жаңалықтарын пән ерекшелігіне қарай қолдана білу - оқыту мақсатына жетудің бірден - бір жолы. Осы жолда педагогикалық технология оқыту мақсатына жетудің тиімді, нақты жолдарын көрсетеді. Оқытудың жаңа технологиясы іс-әрекеттің жоспарланған нәтижесіне жетудің шартты тәсілі ретінде қарастырылатын жаңа әдістердің жиынтығынан тұрады. Оның дәстүрлі оқыту технологиясынан ерекшелігі мынада:

- білім алушы тұлғаның интеллектуалды дамуы аз уақыт ішінде қабылдау дәрежесінің жоғары мөлшеріне жетуіне бағытталғандығы;
- білім алушы мен мұғалімнің белсенділігінің сәйкес болуы;
- мұғалім мен білім алушының өзара қарым - қатынасында жауапкершіліктің міндеттілігі.

Оқытудың дамыту функциясы білім алушы тұлғасын жетілдіруге бағытталған арнайы дайындалған кейбір оқыту технологиясында, әдістемелік жүйелері мен әдістерде жүзеге асырылады. Оларға бүгінгі өркендеп келе жатқан жаңа сипаттағы жаңа технологияларды жатқызуға болады. Олар: «Дамыта оқыту технологиясы», «Модульдік оқыту технологиясы», «Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы» т.б. жатады.

Қорыта айтқанда, инновациялық технологиялардың қай түрін алсақ та, олардың тиімділігі тек қана мұғалімнің шеберлігімен және осы шеберлікті шыңдай түскендігімен ғана шын күшіне ие бола алады. Сондықтан білім алушылардың ынтасын арттыруға арналған әдістемелік құралдардың жүйесі мен амалдары әр мұғалімнен оларды терең игеруін, іске асыруын және оған сай болатын іскерлікті талап етеді.

Әдебиеттер:

1. Бұзаубақова К.Ж. Жаңа педагогикалық технология. Алматы, 2004.
2. Сарбасова Қ.А. Инновациялық технологиялар. -Алматы, 2006.

Садыканова Б.Ж.
«Балқаш қаласы Абай атындағы №2 мектеп-лицейі» КММ
Педагог-зерттеуші, биология пәнінің мұғалімі

БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ.

«Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас ұрпақтың тағдыры ұстаздардың қолында» деп Елбасы Н.Ә.Назарбаев айтқандай, білім сапасын арттырудағы басты мақсат – білім мазмұнын жаңарту.

Ғылымға негізделген жүйелі бағдарлама бойынша сапалы білім беру - теориялық, практикалық іске қабілетті, жан - жақты білімді, өмір сүруге бейім, өзіндік ой - талғамы бар, адамгершілігі жоғары, бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны тәрбиелеу. Сапалы білім беру - оқыту мен тәрбиелеу негізінде жүзеге асатын үздіксіз процес.

Білім сапасын арттыруда педагогқа жүктелетін жауапкершілік зор. Қазіргі уақытта педагогтан кәсіби білімді, шеберлікті, жауапкершілікті, білік пен дағдыны, мақсат қоюда қызығушылық пен ізденімпаздық және білім беру қызметінде ынталылық, педагогикалық және ұлттық педагогика мен психологияның негіздерін қолдана білу қабілетін талап етеді.

Жаңа жағдайда мектебімізде білім сапасын арттыруда, болашақ білімді тұлға қалыптастыруда, педагогтің кәсіптік шеберлігін, құзырлығын арттыруда мектеп жұмысының, әдістемелік жұмыстың, ұжымдық, топтық, жеке жұмыстанудың белсенді түрлері мен әдістері кеңінен қолданылуда. Озық тәжірибелер бойынша іс-тәжірибе тарату жұмыстары, баспаға мақалалар жариялау, шығармашылық есептер беру, әдістемелік онкүндіктер, семинарлар, воркшоптар, конференциялар, оқушылардың ғылыми жұмыстары өз жалғастарын табуда.

Білім сапасы, негізінен оқу материалын игеріп қана қоймай, оқушылардың интеллектуалдық және адамгершілік тұрғыдан дамуына, педагогтардың қарым-қатынасын ізгілендіруге оңды ықпал етеді.

Осы мақаланы жазудағы мақсатым – жаңартылған білім беру бағдарламасы аясында білім сапасын арттыруда инновациялық технологиялар мен әдіс-тәсілдерді сабақ барысында қолдануда мұғалімдерге әдістемелік көмек көрсету.

Сабақ барысында қолданып жүрген педагогикалық технологиялар: М.С.Берулаева мен Г.К.Селевконың ынтымақтастық технологиясы; Ш.А.Амоношвили мен Н.Баженованың білім беруді ізгілендіру технологиясы; В.Г.Коваленко мен Н.В.Самоекинаның ойын арқылы оқыту технологиясы; В.Оконьның проблемалы оқыту технологиясы; Ф.Т.Шаталовтың тірек сигналдар арқылы оқыту технологиясы; С.Н.Лысенко мен Д.Богоявлинскаяның түсіндіре басқарып - оза оқыту технологиясы; Р.Гроот пен Г.К.Селевконың деңгейлік саралап оқыту технологиясы; Н.В.Апатова мен В.П. Беспальконың оқытудың компьютерлік технологиясы; М.Монтессори мен М. Буторинаның өздігінен дамыту технологиясы; Л.С.Выготский, Л.В.Занков және В.В. Давыдовтың дамыта оқыту технологиясы;

Жаңа технологияларды биология сабақтарында пайдалану кезінде оқушы оқу материалын тыңдау, жазу, көру, айту, өз бетімен жұмыс жасау арқылы қарапайымнан күрделіге қарай шығармашылық, зерттеушілік сипаттағы тапсырмаларды орындауға мүмкіндік алады.

Сабақ барысында алынып отырған технология мен әдіс-тәсілдер нақты жағдайға сай болуы, жүйелілігі, тиімділігі ескерілуі керек. Оқушының жағдайын танып, ұсыныс, кеңес бере алатын адам – ұстазы. Ендеше үлгерімі төмен оқушыға дер кезінде көмек ұйымдастырудың тиімділігі мол. Еркіндігі бар іс өнімді, нәтижелі болады. Жолдастық көмектің, топтық жұмыстың ұтымдырақ болатыны белгілі. Мұндай көмекті дұрыс бағалау керек. Үйренгенге де, үйретушіге де баға қойылады, әрине үйретуші өз білімін әрі бекітеді, әрі дамыта түседі, білімі ұмытылмай берік сақталады.

Биология пәнінен 9 сыныпта «Тұқымқуалаушылық пен өзгергіштік заңдылықтары» бөлімінде «Г.Мендельдің тұқым қуалау заңдылығы» тақырыбын қорытындылау бойынша үлгерімі төмен оқушылармен ашық сабақ өткіздім.

Ондағы мақсат: Г.Мендельдің тұқым қуалау заңдарын ажырата білу, есептер шығару арқылы қорытынды жасап, практикалық маңызын түсіндіру.

Бөлім бойынша қосымша сабақтар аясында оқу материалын меңгерту барысында Модульді оқыту технологиясын, Блум таксономиясын, ойын арқылы оқыту технологиясын, тірек сигналдар арқылы оқыту технологиясын, деңгейлік саралап оқыту технологиясын қолдана отырып, оқытудың белсенді әдіс-тәсілдерін іске асырдым. Оқытудың белсенді әдіс-тәсілдерін оқу материалының күрделілігі және бекітуді талап ететін оқу мақсаттары бойынша таңдаймын.

Әдіс- мұғалім мен оқушының бірлесіп жұмыс істеу үшін қолданатын тәсілі. Әдіс арқылы мақсатқа жету үшін істелетін жұмыстар ретке келтіріледі. Оқыту әдістері танымға қызығушылық туғызып, оқушының ақыл-ойын дамытады, ізденуге, жаңа білімді түсінуге

ықпал етеді. Оқыту әдістері теория мен тәжірибенің арасын жақындатады. Оқыту әдістерінің басты қызметі – оқыту, ынталандыру, дамыту, тәрбиелеу, ұйымдастыру. Тәсіл-оқыту әдісінің элементі. Оқу үдерісін ұйымдастыру барысында дәріс, сұхбаттасу, саламандық-зерттеу, талдау, шығармашылық, ізденіс, оқу, жобалау-зерттеушілік, эксперименттік іс-әрекеттер барысындағы қауіпсіздікті сақтап жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру жүзеге асырылады.

Оқыту құралдары – көрнекі құралдар, оқулықтар, дидактикалық материалдар, техникалық оқыту құралдары, зертханалар.

Сабақ – мұғалім мен жеке оқушы арасындағы қатынас арқылы жүзеге асырылады. Биология пәнін оқытуда пәнаралық байланыс арқылы білімнің жинақтаушы, қорытындылаушы және үйлестіруші қызметін атқаруға болады.

Бөлім бойынша үй тапсырмасын «Қарлы кесек» әдісі арқылы сабаққа даярлықтарын тексердім. Оқушылардың білімділік, біліктілік деңгейін көтеру үшін сабақ барысында өз беттерімен дайындаған шығармашылық жұмыстар арқылы логикалық ой өрісін, сөз шеберлігін, білімге деген қызығушылығын ояту, дәлелдеу, ой тұжырымдау, салыстыру, негізгі мазмұнды ажырата білу тапсырмаларын түрлендіре отырып сыни ойлауларын шыңдауға бағыттауда іскерлік ойындар, терминологиялық білімге арналған деңгейлік есептер, тақтамен, ауызша, жазбаша түрде жұмыс түрлерін жүргіздім. Иллюстрация әдісін – суреттерді, үлгілерді, символдық таңбаларды бейнелеуде, ал демонстрация әдісін – тәжірибе жасауда қолданамын.

Ауызша жаттығу арқылы – логикалық ойды, есті, тілді, оқушының зейінін дамытсам, жазбаша жаттығу арқылы – оқушының білімді бекіту, оны қолдану іскерлігін көрем, мұнда әркімнің өз ерекшелігі, білім қоры айқын байқалады. Ал графикалық жаттығу әдісі – оқушының кесте, тірек-сызба түрінде қолдануын жүзеге асырады. Әдіс оқушының жеке өмірлік тәжірибесіне сүйене отырып, оның бойында білім, білік, дағды және құндылық жүйесін қалыптастырады.

Ой қорыту үшін оқушыларға әр түрлі жұптық тапсырмалар, жеке ерекшелік деңгейлерін ескере отырып саралау тапсырмалары беріледі, әр тапсырма оқушының сыни ойлауына ықпал етеді. Сыни ойлай алатын оқушылар берілген тапсырмаларға тиянақты, нақты жан-жақты жауап бере алады.

Оқыту нәтижесінде оқушылардың өзіне тән мінез - құлық ерекшеліктері қалыптасады, өмірге бейімділігі шығармашылық қабілеті дамиды. Осындай белсенді әдістер арқылы оқушының жұмыс нәтижесі көрінеді. Кері байланыс орнатылып, қатемен жұмыс жүргізіліп, талпынысы мен құлшынысы байқалып, жинаған ұпай бойынша әр оқушының деңгейі қабілетіне қарай бағаланады. Баға қою арқылы бала жанына үрей туғызудан гөрі, тез толғанып, қайта талаптануға ұмтылдыру керек. Оқушы ынтасын арттырып, өз күшіне сене алатын жағдайға жеткізсек, онда ол байсалды адамға айналады. Оқушының білімін өсіретін кезең – сабақтағы шығармашылық ізденіс сәті. Бұл кезең оқушы көңілін тасытып, өзінің мүмкіндігіне көзін жеткізіп, қуанышқа бөлейді. Бағаға кеңпейілділік жасамай, еңбектенудің жолын көрсетіп, өз еңбегінің нәтижелі болуын оқушы өзі іздейтіндей дәрежеге жеткізу керек. Қосымша сабаққа қатысып отырған оқушылардың ішінен оқу мақсаттарын игерген, белсенділік танытқан 5 оқушыда өзгеріс байқалды.

Олай болса, сабақта инновациялық технологиялар мен оқытудың белсенді әдіс-тәсілдерін тиімді қолдану арқылы оқушылардың білім сапасын арттыруға болады.

Қорыта келе айтарым, білім сапасын көтеруде инновациялық технологиялар мен оқытудың белсенді әдіс-тәсілдерін әрекетке айналдыру - мұғалімнің әдістемелік шеберлігі мен шығармашылық ізденісіне байланысты. Бәсекеге қабілетті, ойы жүйрік, қимылы шапшаң, шығармашылықпен жұмыс жасай алатын, функционалды сауатты жеке тұлғаны қалыптастыруда инновациялық технологиялар мен оқытудың белсенді әдіс – тәсілдерін қолданудың маңызы зор екені байқалды.

«Оқушы – толтыратын құмыра емес, тұтататын алау» - деп Д.Хорвард айтқандай, шәкірттерімізге сапалы білім беру біздің міндетіміз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2017-2018 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы. Әдістемелік нұсқау хат
2. Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2020-2021 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы. Әдістемелік нұсқау хат.
3. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ «Мұғалімге арналған нұсқаулық» 2012 ж
4. Мемлекет басшысының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласы
5. Ошанова Н.Т. Білім беру жүйесіндегі технологиялардың көмегімен оқушылардың дүние танымдық көзқарастарын қалыптастыру. Алматы-2012

Садыкова А.Р.
Қарағанды қ., «№56 НОМ» КММ

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ САНДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ЖӘНЕ SOFT SKILLS

Техника мен ғылым көлемінің ұлғая түсуі мектептегі білім беру мазмұнын қайта құру және оқу тәрбие ойындарын іс – әрекеті қағидаларын қайта қарауға, әсіресе мұғалімнің кәсіби біліктілігі мен тұлғасына, бүкіл педагогикалық үрдістің тұлғалық бағдарлануына қойылатын талаптардың сөзсіз арта түсуіне алып келді. Бүгінгі таңда мектептің оқу үрдісін жетілдіру үшін инновациялық білім беру технологияларын пайдаланудың тиімділігін практиканың өзі дәлелдеп отыр. Мұның өзі аталған мәселенің теориялық негіздемесін қажеттілігін туындатады. Сондықтан біз оқудың теориясы мен практикасындағы зерттеліп отырған проблеманың жағдайына талдау жасауды «Инновациялық білім беру технологиялары» ұғымына нақты түсінік беруден бастағанды жөн көрдік. Зерттеуде ең алдымен «инновация», «педагогикалық технология» ұғымдары жөнінде анықтамалар жүйеге келтіріліп, «инновациялық білім беру технологиялары» ұғымы мазмұндық жағынан қарастырылады.

«Инновация» термині ғылымға XIX ғасырда енді. XX ғасырдың II жартысында инновация әлеуметтік өзгерістердің жалпы үрдісінің сатысы ретінде қаралып, оның негізгі элементтері атап көрсетті: «жаңашылдық», «жаңашыл», «бағалаушылар». Үрдістің сындарлы, өзгермелі мерзімін қандай да бір жаңа енгізілімдерге сәйкес «бағалаушылардың» іс – әрекетіндегі өзгерістер құрайды.

Жұмсақ дағдылар SOFT SKILLS жұмыс орнында табысқа жету керек жеке қасиеттер. Бұл көбінесе басқалармен қалай жұмыс істейтіндігіңізге байланысты, басқаша айтқанда - бұл адамдар дағдылары . Жұмсақ дағдылар сіздің жұмысыңызға тікелей қатысы бар қиын дағдылардан ерекшеленеді. Олар жиі сандық сипатқа ие және үйрену оңайырақ. Мысалы, ағаш ұстасы үшін күшті дағдылар қуатты көруге немесе квадрат алаңдарын пайдалануға мүмкіндік береді.

Жоғарғы жұмсақ дағдылар

Байланыс дағдылары

Әрбір тапсырмада коммуникация дағдылары маңызды. Сіз клиенттермен, клиенттермен, әріптестермен, жұмыс берушілермен немесе сатушылармен байланысуыңыз мүмкін. Адамдармен, телефонмен және жазбаша түрде адамдармен әңгімелесіп, сыпайы сөйлеуге тура келеді.Сондай-ақ, жақсы тыңдаушы болуыңыз керек. Жұмыс берушілер өздерінің

идеяларын ғана емес, басқаларға да құлақ сала алатын қызметкерлерді алғысы келеді. Тыңдау - тұтынушыларға қызмет көрсетуде айрықша маңызды дағды.

Сыни ойлау

Жұмыста қандай болмасын, жұмыс берушілер жағдайды талдай алатын және ақылды шешім қабылдай алатын үміткерлерді алғысы келеді. Деректермен жұмыс істесеңіз, оқушыларды оқыту немесе үйдегі жылу жүйесін орнату қажет болса, сізде проблемаларды түсінуге, сыни ойлауға және шешімдерді табуға болады.Сыни ойлауға байланысты дағдылар шығармашылық, икемділік және қызығушылықты қамтиды.

QUIZALIZE

Негізгі функциясы - Оқушылар ноутбук, ұялы телефон арқылы тест сұрақтарына жауап береді. Quizalize веб-сайтына кіріп, аты-жөніңізді және сынып кодын енгізу арқылы да жауап беруге болады. Оқушылардың жауаптарының барлығы есептік жазбада жеке өсу динамикасын көресетді, яғни қай сұрақтың қиын болғандығын, сонымен қатар оңай болғандығын да тексеруге болады.

Қызмет ерекшеліктері:

- Қызметте топтық жұмысты ұйымдастыру мүмкіндігі:

Оқытушы сабақ сабағында викторинамен бірге жұмыс істей алады: үлкен экранды немесе интерактивті тақтаны пайдалану.

- Білім беру қызметіне қызмет көрсету мүмкіндігі: Қызмет көмегімен сіз мектеп бағдарламасының әр түрлі тақырыптары бойынша тесттер мен викториналар жасай аласыз, интеллектуалды ойындарды ұйымдастырып, сабақ барысында студенттердің сауалнамаларын біле аласыз және үй тапсырмалары ретінде викторина ұсына аласыз.

- Сіз осы материалдарды бөлісе аласыз: Жасалған викторина (тест) әлеуметтік желілерде (Facebook, Twitter, Pinterest) және электрондық поштамен жіберілуі мүмкін.

Quizalize- да басқа пайдаланушылар жасаған викториналар ұсынады. Кейбіреулер еркін қол жетімді, ал басқалары бір немесе екі долларға сатылады. Жеке викторинаны жасау және ойнату мүлдем тегін.

Басқа платформалармен салыстырғанда, сұрыптау, үлкен артықшылыққа ие.

Көптеген басқа платформаларда студенттер бір уақытта ойнауы керек.

Quizalize бағдарламасында студенттер тікелей қатысуымен байланысты емес. Олар өз міндеттерін орындауға қабілетті. Мұғалім компьютерге байланбайды. Ол үшін ыңғайлы уақытта ол бағдарламаға кіреді және студенттердің тестілеу нәтижелерін көреді. Сыныптастарда Quizalize қызметіндегі үлкен экранды немесе интерактивті тақта арқылы бір уақытта қатысу режимі мүмкін.

Бұл бағдарламаның негізгі ерекшелігі – саралау арқылы оқушыларға тапсырмалар беру, яғни оқушыларды бөліп жармай қабілеттеріне байланысты тапсырмалар ұсынып, сол бойынша кемшіліктері мен артықшылықтарын ажыратуға мүмкіндік береді: https://www.youtube.com/watch?v=tfeRSIJXAV4

Осы бағдарламаны қолдану арқылы оқушылардың іс-әрекетіне қарай «SWOT» талдау жүргізуге болады.

S- «күшті жақтары»	**W- «әлсіз тұстары»**
Саралау тапсырмалары ретінде қолдануға болады, баскетбол ойынын телефонмен ойнау	кез келген уақытта қолдануға мүмкіндік (ұялы телефон, интернет) бола бермеуінде.
O- «мүмкіндіктері»	**T- «қатерлі тұстары»**
Кез келген уақытта тапсырманы орындай алады, нәтижесі журналда автоматты түрде жазылып тұрады.	жоқ.

Көшбасшылық

Әрбір жұмыс ашудың көшбасшы рөлі болмаса да, жұмыс берушілердің көпшілігі сізді

итермелеп, жағдайды және адамдарды басқаруға шешім қабылдауға мүмкіндік бар екенін білгісі келеді. Егер бұл алға жылжу мүмкіндігі болса, жұмыс беруші болашақта көшбасшы болу үшін не қажет екенін білгісі келеді.

Quizlet - бұл сыныпта қолдануға болатын қызықты ойын, оның барысында студенттер терминдер мен анықтамаларды сәйкестендіру арқылы топтарда жұмыс істейді. Алдымен қателіктерсіз барлық шарттарға анықтамаларды таңдайтын команда жеңеді. Quizlet Live ойындары Quizlet есептік жазбасы бар барлық мұғалімдер үшін тегін. Оқытушыларға арналған Quizlet нұсқасының пайдаланушылары Quizlet Live қосымша мүмкіндіктеріне және параметрлеріне қатынасуына қарамастан, Quizlet тегін нұсқасын пайдаланатын мұғалімдер Quizlet Live ойындарын өз студенттерімен бірге өткізе алады Сыныпта Quizlet Live ойнату үшін сізге қажет: • Quizlet тіркелгісі • кем дегенде 6 бірегей жұп терминдер мен анықтамалармен оқыту модулі • кемінде төрт студент.

Әрбір студентке модульден бірдей анықтама көрсетіледі, бірақ әр қатысушыға жауап нұсқалары әртүрлі командалар беріледі. Студенттер команданың кімге дұрыс жауап беретінін шешу үшін бірігіп жұмыс істеуі керек.

Команда дұрыс жауапты таңдағанда, ол экраннан жоғалады және келесі сұрақ көрсетіледі.

Егер команда сұраққа дұрыс жауап бермесе, оның прогресі қалпына келтіріледі және ол басталуы керек. Дұрыс жауаптар жылдамдыққа қарағанда маңызды!

Мұғалім экраны барлық уақыттарда анықтамаларды дұрыс таңдауға қол жеткізу процесінде нақты уақыт режимінде көшбасшылар тізімін көрсетеді. Алдымен қателіктерсіз барлық шарттарға анықтамаларды таңдайтын команда жеңеді. Көптеген ойындарда 12 термин бар, бірақ модульдегі терминдердің жалпы санына байланысты, кейбір ойындарда 8 немесе одан аз шарттар болуы мүмкін. Ойынның соңында лидер тактасы нәтижелерді қайта қарауға өзгереді, команданың дұрыс жауап беретін және қандай сұрақтар қойылмады.

Соңғы экраннан ойынның басқа кезеңін оңай бастауға, командаларды өзгертуге немесе ойын режимінен шығуыңызға болады.

Quizlet бағдарламасы топтық жұмысты жетілдіру мақсатында қолдансаңыз болады. Ол үшін осы сайтқа тіркеліп, пәніңіз бойынша сұрақ пен жауап құрастырсаңыз жеткілікті. Бұл ойын тәрізді болады, яғни оқушыларды кездейсоқ түрде топтарға бөліп тастайды. Ойын шарты сұрақтарға ақылдасып, бір ғана дұрыс жауабын беру. Мысалы, бір топтың барлық мүшелеріне бір ғана сұрақ беріледі, ал жауап біреу ғана, сондықтан олар өзара ақылдасу арқылы ғана дұрыс жауапты белгілеуі керек. Бұл өзара ынтымақтастық пен сыйластықты, өзгені құрметтеу сияқты адамгершілік құндылықтарға бағытталған. Толық мағлұматты мына сілтеме арқылы біле аласыз: https://www.youtube.com/watch?v=MmEqbUgZMms

Осы бағдарламаны қолдану арқылы оқушылардың іс-әрекетіне қарай «SWOT» талдау жүргізуге болады.

S- «күшті жақтары»	**W- «әлсіз тұстары»**
Оқушыларды топтастыруға, шығармашылық дамытуға, сыни ойлауға бағыттайды.	Кем дегенде 4 оқушыдан бастап қана ойын бастауға болады.
O- «мүмкіндіктері»	**T- «қатерлі тұстары»**
Топтық жұмыста тек қана есеп шығармай ақылдасу мен бір келісімге келуге тәрбиелейді.	жоқ.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Название: Цельная жизнь Авторы: Джек Кэнфилд, Лес Хьюитт, Марк Виктор Хансен Тайм-менеджмент

2. Название: Как работать по четыре часа в неделю и при этом не торчать в офисе Автор: Тимоти Феррис

3. Название: Съешьте лягушку! 21 способ научиться успевать Автор: Брайан Трейси

4. Название: Легкий способ перестать откладывать дела на потом Автор: Нейл Фьоре

5. Название: Одно дело. Как делать меньше, а успевать больше Авторы: Гэри Келлер, Джей Папасан

Сайфулова Маржан Жанбырбаевна
С.Т.Елгизек НОМ, Бұқар жырау ауданы

ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕМЕЛЕР МЕН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында, «Қазақстан – 2050» Стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» бағдарламасында Қазақстан Республикасында қабылданған білім беруді дамытудың басқа да құжаттарында мемлекеттік саясаттың басты принциптерінің бірі – жеке адамның шығармашылық әлеуетін дамыту, білім берудің дамытушы сипатын арттыру мәселесі басты міндеттердің қатарына қойылған. Сондықтан, болашақ жастарымыздың кәсіби-құзырлы, шығармашыл болуын қамтамасыз ету үшін оқытудың жаңаша теориялық, дидактикалық, әдіснамалық тұғырларын айқындау негізгі мәселе болып табылады.

Сондықтан, әр ұстаз өзінің кәсіби деңгейін жоғары сатыға көтере отырып, оқушыға жаңа инновациялық технологиялар негізінде нәтижеге бағытталған білім беріп, оның жан-жақты дамуына жағдай жасау қажеттілігі туындайды.

Әр мұғалімнің негізгі міндеті – оқушыға тек білім беріп қана қоймай, алған білімін өздігінен дамытып, жеке және қоғам қажеттілігіне икемдеп, дұрыс, тиімді пайдалана және әлеуметтік бәсекелестікке төтеп бере алатын, мәдени ортаға бейімделгіш, дара тұлға, білікті азамат дәрежесіне көтерілген адам дайындау деп есептеймін.

Тарих пәнінде қазіргі таңда да білім беру үрдісін ұлттық үлгі негізінде қалыптастыра отырып, әлемдік білім беру кеңістігіне кіріктіру қажет.

Сабақ – мектепте оқушыларға білім мен тәрбие берудегі негізгі үрдіс. Тарих пәні сабақтарында өзімізге бұрыннан белгілі әңгіме, баяндау, пікір алысу сияқты әдістермен қатар, картамен жұмыс, көрнекі құралдар қолдану, тарихи көркем әдебиетті пайдалану, мерзімдік баспасөз, интернет материалдарына жүгіну қажеттігі де туындайды. Сонымен қатар, баланы ғылыми ізденіске баулу, ғылымға деген ой-таным, көзқарасын қалыптастыру, өмірдегі өз орның сезінуге, толыққанды шығармашыл адам етіп тәрбиелеу де пән мұғалімінен талап етілетін міндет болып отыр. Бүкіл әлемді шарпып өткен жаһандану үрдісі білім саласын да шет қалдырған жоқ. Дәстүрлі білім жүйесі XXI ғасырда өмір өзгерісін, білім талаптарын толық қанағаттандыра алмайды, сондықтан сабақты жаңа технология жағдайында өткізу қажеттігінің өзі өмір талабы болып отыр. Қазір оқушының танымдық белсенділігі, сабақта ұйымдастырылған түрлі ситуацияларға қатысуы арқылы өзі де кейіпкерге айналып, сол жағдайдан шығу үшін әр түрлі жолдарын іздеуі, ойлануы, жоспар құруы, нәтижесінде «өз жаңалығын» ашуы оқушыны шығармашылық тұлға дәрежесіне дейін көтеріп отыр.

Негізгі сабақтарда топтық жүйе қолданылып, оқушы білімін бағалау да жаңаша сипат алды. Топ ішінде бағалата отырып, біз оқушыларды әділ бағалауға, оқушы жетістігі мен кемшілігін саралай білуге үйретеміз.

Сонымен, оқушының ой-таным әрекеттерін арттырудың тиімді құралдарының бірі – оқушының өзіндік жұмысы мен өздігінен білім алу әрекеті болып есептеледі.

Өз бетімен білім алу, жоғарғы сынып оқушыларына тән болғандықтан, мұғалім көбінесе бағыт беруші, оқушының ой-өрісін дамытушы, шеберлігін шыңдаушы, музыка

тілімен айтсақ - дирижер рөлінде болмақ. XXI ғасыр мұғалімі қандай болмақ десек, қазақтың данышпан ақыны, ұлы Абайдың отыз екінші қара сөзінде: «Білім ғылым үйренбекке талап қылушыларға әуелі білмек керек.Талаптың өзінің біраз шарттары бар. Оларды білмей, іздегенмен табылмас», - дейді.

Мұғалім де сол дирижерлік рөлді меңгеру үшін өзі де көп біліп, көп зерттеп, сабақ беру барысында оқушылардың бойында тарих пәнін оқып-үйренуге деген құштарлықты оятып, жауапкершілікке үйретіп, пәнді меңгеру тәсілдерін, яғни оқу қызметін қалыптастыру қажет. Осыдан барып оқушы бойында іскерлік пен дағды меңгеріледі. Іскерлік деген не?

Іскерлік деген - іс-әрекеттің белгілі бір тәсілін саналы түрде меңгеру. Ал, дағды деген – автоматизмге жеткізетін іскерлік.

Орта буындағы сыныптарда жекелеген тарихи тұлғаларды өткенде міндетті түрде СТО стратегиясының ассоциация құру әдісін, ал тарихи оқиғаларды өткенде кесте жасау немесе семантикалық картаны пайдалану арқылы оқиғаны алдын-ала дайындалған жадынама бойынша зерттеуді пайдаланамын. Бұл әдістер жоғарғы сыныптарға барғанда дағдыға айналғандықтан, оқушыға үлкен көмек болады. Оқушы ғылыми жоба жасағанда немесе этнографиялық зерттеулерде төменгі буындағы алған тәжірбиесін пайдалана отырып , өз зерттеулерін жасай алатын дәрежеге жетеді. Мен өз жұмысымда оқушының өз бетінше оқу іскерліктері мен дағдыларын қалыптастыруға көп көңіл бөлемін.Іскерлік нәтижесінде іс-әрекеттің белгілі бір тәсілін саналы түрде меңгерген оқушы оны дағдыға айналдырады.

Іскерліктер мен дағдылар үшке бөлінеді:

- Оқу еңбегін ұйымдастыру және оқу әрекеті құрылымын меңгеру;
- Кітап және оқу ақпараттарының басқа да көздерімен жұмыс жасау;
- Оқушылардың ауызша және жазбаша сөз мәдениетіне көңіл бөлу;

I. Ойлау мен интеллектуалдық іскерлігі. Тарихты оқу барысында оқушыларда оқу еңбегі іскерліктері, оның ішінде ойлау және интеллектуалдық қабілеттер қалыптасады. Ол қабілеттер; тарихи мәтінді талдау, негізгі ойды ерекшелеу, тарихи құбылыстар мен фактілерді салыстыру; материалды тұжырымдау және қорытынды жасау. Осы қабілеттерге ие болған оқушылар тарихи материал мазмұнын терең игере алады.

II. Арнайы тарихи материалдарды меңгеру іскерлігі.
Оқушылардың тарихи фактілерді мерзімінше шоғырландыра алуы, яғни тарихи оқиғалардың ұзақтығын, реттілігін, бірмезгілдігін байланыстыра алу. Тарихи оқиғаларды кеңістікпен шоғырландыруы, картамен жұмыс істеу іскерігі қалыптасады.

Оқу құралдарымен, баспасөз материалдарымен, тарихи шығармалармен жұмыс істеу іскерлігін арттыру мақсатында:

- ✓ Қарапайым және күрделі жоспар құра білу;
- ✓ Оқулық мәтіні мен негізгі бөлімдерін анықтау;
- ✓ Әр түрлі тарихи және саяси тезистерді оқу негізінде конспектілер жазу;
- ✓ Алған білімдерді жүйелеу және логикалық реттестіру;

Осындай оқушылармен жүргізілген жүйелі жұмыстың нәтижесінде олар теорияалық білімді меңгеріп, оқиғалар мен үрдістерді түсіне алатында дәрежеге жеткізу.

Тарихты оқу барысында оқушылар теориялық білімді меңгеріп, оны оқиғалар мен үрдістерді түсіну үшін қолданады. Бұл үшін олар тарихшылдық принципін жүзеге асыруды меңгереді;

- Тарихи құбылыстардың даму барыстарын көре алады;
- Құбылыстар өзгерісінің себебін түсіне алады;
- Құбылыстардың кезеңдерін және олардың даму бағытын анықтай алады;
- Тарихи құбылысты жеке субъектілік, топтық көзқарас тұрғысынан емес, жалпы азаматтық тұрғыдан талқылай алады;
- Тарихи үрдістер дамуының заңдылығын бақылып, анықтай алады;

Жалпы, сабақ беру барысында «Тірек белгілермен жұмыс», ал қазіргі уақытта берілген тақырыпқа байланысты «Модульдік оқыту», «Сын тұрғысынан ойлау» элементтерін пайдалану. Осы технологияларды пайдалану барысында оқушыны өздігінен оқып-үйренуге, талап етілген қажетті білім алуға, алған білімді ұтымды пайдалануға, дарынды оқушыға тақырыпты одан әрі зерттеуді, ой елегінен өткізуді ұсыну.

Әр сабаққа дайындалғанда мәселелерге көңіл бөлу:

- Оқушы қабілеті мен қасиетін қалай дамытамын ?
- Осы тақырыптың ішіндегі маңызды мәселе не?
- Оқушылар осы сабақта не істей алу керек?
- Қандай қабілетін дамыту керек?
- Бүгінгі сабақ халықтың салт дәстүрімен байланысы бар ма?
- Бүгінгі сабақта ұлттық құндылықтарды пайдалануға бола ма?

Өзім таңдап алған тақырыпта, ең әуелі осы тақырыпты не үшін өтеміз, нақты қандай мәселені көтереміз, мақсат міндет қандай, келешекте оны қалай зерттеу қажет, т.б. сұрақтарға жауап бере отыра, оқушыларды таныстыру әр түрлі сызбалар, кестелер, көркем шығармалар көмегімен қысқаша баяндап оқушыны келесі бөлімге дайындау.

Соңғы уақытта менің өз тәжірбиеме қосқан технологиям Сатылай-кешенді талдау технологиясы. Жеке тұлғаларды, мемлекеттерді, оқиғаларды, саяси экономикалық жағыдайды зерттеуде бұл технология өте жақсы әсер береді.

Менің тарих мұғалімі ретінде алдыма қойған басты мақсатым – мәдениетті түрде білімді, жеке тұлғаны дамыту, ұлтымыздың рухын көтеру, осы мақсатқа жететіндей тиімді жол іздеу. Сол себепті сабақты идеялық жағынан ғылыми негізде, өмірмен байланысты ұйымдастыру оқушының қызығуын, білім құмарлығын таныту, әр сабақта оқушыларды ойлануға, өздігінен ізденіс жасауға баулып, ойын ауызша, жазбаша жинақтап баяндай білуге, мәдениетті сөйлеуге үйрету – әрбір ұстаздың абыройлы бұрышы.

Әдебиет:

1. «Қазақстан – 2050» Стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты». «Орталық Қазақстан» газеті, 15 желтоқсан, 2012 жыл.
2. «Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: Жалпыға ортақ еңбек қоғамына қарай 20 қадам». «Егемен Қазақстан». 10 шілде, 2012 жыл.
3. Методологические и конкретно-исторические проблемы изучения Отечественной истории. Алматы, 2005.
4. «Қазақ тарихы», №5, 2011, Алматы.
5. «Қазақстан тарихы». Әдістемелік журнал, №1-12. 2010-2012 жж.
6. «Білім берудің инновациялық стратегиясы – мемлекеттің, қоғамның және жеке тұлғаның тұрақты даму факторы» тақырыбындағы дарынды балаларға арналған білім беру ұйымдары қызметкелерінің педагогикалық тамыз кеңесінің материалдар жинағы. Алматы обл. Қаскелен қ. 2014 жылғы 7-8 тамыз, 84-88-б.

Сакимова М.О., Зарубаева Л.Е.
Қарағанды қаласы «№74 ЖББМ» КММ

ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В ЛИТЕРАТУРНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Каждому учителю хочется иметь в классе думающих, отзывчивых, внимательных друг к другу и к окружающим учеников. При этом учитель должен помнить, что каждый ребёнок – это вновь родившаяся планета. Сделать эту планету обитаемой ,дать ей свою жизнь, научить ценить добро, понимать окружающий мир – это задача педагога, в решении которой помогает литературное образование. Эффективность литературного

образования зависит от умения учителя активизировать и развивать образное мышление детей, их интересы, склонности, творческие возможности.

Этому способствуют литературные проекты, которые помогают достичь важнейшей цели литературного образования: воспитывать у учащихся любовь к чтению и привычку к чтению, приобщать учащихся к богатствам казахстанской, русской и мировой художественной литературы, развивать их способности воспринимать и оценивать явления художественной литературы и на этой основе формировать духовно нравственные качества, эстетические вкусы современных читателей и потребность в творчестве.

Уроки литературного чтения по языковым предметам- это учебная дисциплина, цель которой состоит в приобщении обучающихся к миру искусства, в обучении правильному и выразительному чтению, а также в формировании умения понимать замысел автора произведения и составлять собственное мнение. Как сделать, чтобы дети полюбили уроки чтения, чтобы интерес к чтению не угасал? Эти вопросы заставили нас поменять акцент в своей педагогической деятельности. Мы поняли, что формированию читательского интереса и развитию полноценного восприятия художественного текста на уроках и во внеурочной деятельности способствует проектная деятельность.

В современной педагогике метод проектов используется не вместо систематического предметного обучения, а наряду с ним как компонент системы образования. Метод проектов предполагает решение какой-то проблемы и всегда ориентирован на самостоятельную деятельность учащихся – индивидуальную, парную, групповую, которую учащиеся выполняют в течение определённого отрезка времени.

Главными целями введения этого метода являются:

• развитие интереса к предмету;

• приобретение исследовательского опыта;

• развитие умения творчески оформлять и доносить до заинтересованной аудитории необходимую информацию;

• развитие умения работать самостоятельно, в парах, в группах и т.д.;

• получение дополнительных знаний по теме;

• развитие навыков монологической речи (по заданным образцам).

Ценным в учебном проекте является не столько результат познавательной деятельности ученика, сколько обучение его умениям проектирования: проблематизации, целеполаганию, организации и планированию деятельности, самоанализу и рефлексии, презентации, коммуникативности, умению принимать решения. Эти умения формируют положительную мотивацию учения. С целью повышения мотивации учащихся активно применяем данную технологию на своих уроках и во внеурочной деятельности.

В рамках реализации проекта «Оқуға құштар мектеп» в этом учебном году учащиеся нашей школы готовили проект «О чём может рассказать библиотека». На подготовительном этапе составили план проведения проекта, задали проблемные вопросы, посетили школьную и городскую детскую библиотеки, областную библиотеку имени Абая. Большинство учеников подготовили презентации по данной теме и представили свои работы на уроках литературного чтения.

Интересным оказался для учащихся проект «Создание познавательного журнала», который позволил проявить творческие способности обучающихся. Проект начался с посещения библиотеки. Учеников познакомили с разными периодическими изданиями. Эта встреча под названием «Обо всём интересном на планете читай в журнале и газете» заинтересовала детей. Мы предложили всем ребятам принять участие в разработке и выпуске первого своего журнала. Создавая журнал, дети самостоятельно выбирают чему он будет посвящен. У данной проектной задачи нет единственного правильного варианта решения. Каждый создаёт свой «продукт», и у всех он разный. Такой подход расширяет возможности детей, даёт простор для их воображения и фантазии, делает этап презентации более интересным для учащихся. Результат, который должны получить дети:

иллюстрированный журнал, в котором с помощью текстов и иллюстраций представлен мир для детей их возраста. На протяжении двух лет готовим с обучающимися долгосрочные коллективные проекты. Одно из условий: участие школьников – добровольное. Расскажим о наиболее ярких, тех, которые не оставили равнодушными учеников наших классов. С большим интересом дети принимали участие в коллективных практико – ориентированных проектах: Проект «Мудрая гусеница» Время проведения: 1 месяц. Ребята собирают гусеницу из разноцветных кругов. Каждое звено – прочитанное произведение. Звенья гусеницы прикрепляются на индивидуальный лист и вывешиваются на стене в классе. Каждый день ребята сообщают о прочитанных произведениях, которые записаны в читательской тетради. Результаты проекта оглашаются во время итогового мероприятия. Каждый участник получает удостоверение участника проекта «Ученая гусеница», награждаются победители. Проводится литературный праздник «Знатоки литературы». Проект «Моя любимая книга» Сроки проведения: 1 месяц. Идея проекта – ученики отбирают из литературы лучшие, по их мнению произведения, прочитывают их и рекомендуют (рекламируют, презентуют свой список) для чтения классам. Итогом является презентация своего золотого списка книг в любой форме: газета, рекламный листок, телепередача, электронная презентация по плану: Об авторе. Книги, написанные автором. Сюжет (краткое описание книги). Герои, их характер, поступки. Свои рисунки. Викторина (5-6 вопросов). Рекомендации: Мне нравится эта книга… Советую вам прочитать… Её герои научат вас…. Библиографические сведения (автор, название книги, издательство, год). Книгу можно взять в библиотеке или купить в книжном магазине. Победителей выбирали голосованием. Всем детям были предложены бюллетени, в которых список с фамилиями выступавших детей. Ребята отметили лучшие проекты «Моя любимая книга». А результатом этого проекта стала заинтересованность детей в прочтении понравившихся книг. Многие дети захотели прочитать понравившиеся книги и взяли их в библиотеке.

Основу проекта составляет мотивирующая модель «поощрения». Реализация проекта позволяет создать условия, при которых чтение становится предметом социального одобрения, проявляемого в простой, конкретной и понятной для ученика форме.

Подводя итоги данной работы, были сделаны следующие выводы:

1. Проектная деятельность позволяет осуществить личностно-ориентированный подход.
2. Дети получили навык права выбора, не ограничивая при этом его свободы.
3. Создание игровой среды и соревнования повышает мотивацию детей, т. е. готовность к деятельности.
4. Самооценка работы и результат каждого ученика.
5. Мониторинг техники чтения направил детей к анализу и сравнению результатов и достижений.

Работа над проектом дает возможность проявить себя даже слабым и зачастую пассивным в процессе обучения ученикам, позволяет им самовыражаться, получить моральное удовлетворение. В процессе участия в проектной деятельности у детей повысился интерес к чтению, что повлияло на итоговые отметки по предметам. Опыт работы по организации проектной деятельности позволил нам составить ряд памяток, рекомендаций. Для того, чтобы работа была эффективной, необходимо соблюдать условия, которые сформулированы в памятке для учителя.

Таким образом, для успехов литературных проектов критически важным представляется комбинация нескольких важнейших условий. Литературные проекты должны быть посильными для учеников, соответствовать их читательским и познавательным интересам, их формулировка должна быть отчетливой и недвусмысленной, должны быть предложены реальные сроки выполнения проектов, форма конечного продукта и варианты анализа.

Саматов Д.С.
Қарағанды қаласы, « №34 ЖББМ» КММ

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚ БАҒДАРЛАРЫН ДАМЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ РӨЛІ

Қазақстан Республикасының білім беру саласында тәрбиеге баса назар аударылып келешек адамдарды трансформациялау мақсатында еліміздің саясаты жүзеге асырылып отыр. Оқушылардың бойына құндылықтар жүйесінің басым тұстарын мектеп оқушыларының санасына тікелей әсер етіп, оларды болашақ елін сүйетін патриот етіп тәрбиелеу негізгі мақсат болып отыр. Жасөспірімдерді еңбек сүйгіш, басқа адамдардың құқықтары мен бостандықтарын сыйлайтын жаңа ұрпақты тәрбиелеу қазіргі кезде негізгі мақсат. Білім беру мен тәрбиелеудің түп қазығы ол жалпыға бірдей «Мәңгілік Ел» жалпы ұлттық идеясы аясында отбасылық тәрбие құндылықтары, сонымен қатар оқу және тәрбие үрдістерінің өзара бірігуі негізінде білім беру үрдісінің тәрбиелік әлеуетін арттыруға, оқыту мен тәрбиенің кіріктірілуіне, тәрбие әдіснамасын, мазмұны мен құрылымын жаңартуға бағдарланған болып отыр.

Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері ол еліміздегі білім саласының қай бағытта дамитынын анықтайтын күрделі жүйе. Тәрбие жүйесі қазіргі қарқынды дамыған қоғамда қоршаған ортаның әсері зор. Жасөспірімдер бұл мәселеге тұтынушылық көзқараспен қарайды. Технология дамыған заманда, адамгершілік құндылықтар бәсеңдеп жасөспірімдер жаһандық медианың арбауына түседі. Осы мәселеге байланысты адамзатты ұлттың тұрақты дамуына, рухани әл - ауқатының артуына кепіл болатын басты құндылықтар рухани - адамгершілік құндылықтар, туған тілі, жері, ұлттық мәдениеттің маңыздылығы маңызды рөл атқарады.

Медиабілім беру өскелең ұрпақтың санасына тікелей әсер етуге бағатталған ең басты құрал болып табылады. Сондықтан Медиабілім беру үрдісінде жасөспірімдердің құндылық бағдарларын қалыптастырып қана қоймай, оны әрі қарай дамыту өте маңызды. Қазақ ұлтының ұлттық санасын ескермей, ұлттық құндылықтардың басынан жырақтау, ол жалпы адамның моральдық тұрғыдан азуына әкеп соқтырады.

Сондықтан оларды жасөспірім шақта ұлттық құндылықтарды сіңіріп тәрбиелесе оларға рухани азық беріп, құндылық бағдарларын дамытуға тікелей әсер етсе ол оңды іс болады деп ойлаймыз. Жасөспірімдерді қоғам ағымымен күнделікті ағып жатқан медианың арбауына қалдыру ол осыны аздырып, құлдырауына әкеліп соқтыруы мүмкін. Жаһандық тәрбие жұмысының мазмұнына көз жүгіртсек, еліміздегі тәрбие жүйесіне зерттеу талдау әлемдегі озық тәжірибелі, қарқындыдамыған қоғаммен сәйкес құруды талап етіп отыр. Осыған байланысты тек жалпыәлемдік қоғамның дамуын ғана емес өзіміздің ұлттық құндылықтармызды, мақсатымыз қазақ халқына тән дәстүрлер, тіл, діл, ғұрып ерекшеліктерін енгізу маңыздылығының көрсетіп отырғандай. Медианың көмегімен жасөспірімдерді туған өлкесін, елін, халқын сүюге оны құрметтеп, отбасын сыйлауға құндылықтарды бағалауға, құрметтеуге, үлкендерді сыйлауға, уақытты босқа өткізбеуге, ұстаздарын сыйлауға кішіпейл болуға, бауырмал болуға, ашық болып, тез тіл табысуға тәрбиелеу медианы тиімді қолдану арқасында тезірек жүзеге асырылатын үрдіс болады. Жасөспірімдердің құндылық бағдарларын дамыту мақсатында медиаресурстар маңызды рөл атқарады.

Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті «Қазақстан жолы -2050»: «Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты жолдауында көпұлтты қазақ халқын біріктіретін ортақ отанымыздың тарихы, ғұрпы, адамгершілік жалпыұлттық құндылықтары. Жолдауда көрсетілген құндылықтар: Қазақстанның тәуелсіздігі, астанасы, ұлтымыздың бірегейлігі, бейбітшілігі мен татулығы, зайырлы қоғамы мен жоғары руханиятын атап өтуге болады. Қарқынды дамып жатқан қоғамда медиабілім беру үрдісінде жасөспірімердің құндылық

бағдарларын дамыту өзекті мәселе деп санадық. Жасөспірімдердің бойындағы құндылық бағдарларын дамытып, саналарына патриот адам, білімді тұлға, денсаулығы болаттай болашақ ұрпақ тәрбиелеу маңызы жоғары болып отыр. Қазіргі қазақстандық жастардың, әлеуметтік ортада сапалы білім алу уәжінің өсуі, жаңа кәсіптерді және ақпараттық-коммуникативтік технологияларды меңгеруге ұмтылысы, коммуникативтілік, мәдениетаралық қарым-қатынастың артуы бірқатар өзекті мәселелерді тудырды.

Бұл мәселені медиабілім берудегі әдістемелік инновациялардың негізі оқытудың белсенді және интерактивті әдістерін қолдану арқылы шешудің жолын табуға болады. Ол оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамытуға, жағдайларды талдауды және тиісті ақпаратты ескере отырып мәселелерді шешуге, балама пікірлер туралы ойлауға, шешім қабылдауға ықпал ететін өзара әрекеттесу, диалог қағидаттары бойынша оқу үрдісін ұйымдастыру болып табылады. Педагогикалық қарым-қатынастың жетекші әдісі - бұл эмоционалды күрделілік әдісі өзара сыйластық және қарым-қатынас субъектілерінің қадір-қасиетін сақтау. Ол үшін зерттеу жобаларын, рөлдік және іскерлік ойындарды, оқу «Миға шабуыл», құжаттарды және әртүрлі ақпарат көздерін қоса отырып, әртүрлі шығармашылық тапсырмаларды қолдана отырып, топтық, жұптық және жеке жұмыстар ұйымдастыру сияқты оқытудың белсенді әдістерін қолдану. Оқытудың белсенді әдістері- бұл материалға шығармашылық көзқараспен қарайтын және әр оқушының жеке басын ашуға, материалды жақсы игеруге, пәнге деген қызығушылықты қалыптастыруға, әр оқушы үшін ыңғайлы оқу ортасын құруға қажетті жағдайларды қамтамасыз ететін барлық іс-шаралар.

Интерактивті әдістер монологиялық оқыту жүйесінен диалогқа өтуге мүмкіндік береді, мұнда оқушылар тек пікірлер, фактілер мен құбылыстарды бағалау арқылы еркін алмасып қана қоймайды, сонымен бірге белгілі бір көзқарасты қорғап, мұғаліммен дауласуға құқылы. Мұғалім дайын шындықты айтпайды, оның міндеті - іздеу мен талқылауды ұйымдастыру. Интерактивті әдістер оқушылар бір-бірін үйрете отырып, достық, төзімділік, қауіпсіздік, қолдау, өзара түсіністік атмосферасын жасайды деп болжайды. Алайда, бұл әр сабақта педагогикалық әдістемелерді қолдана отырып, арнайы психологиялық жаттығуларды міндетті түрде енгізуді талап етеді:

- ұжымдық ойлау формаларын анықтауға және іске асыруға, жеке тұлғаның белсенділік дәрежесін және оның ұжыммен өзара әрекеттесу тәсілдерін анықтауға бағытталған ойындар;
- өз шығармашылығын қабылдау мен нәтижелеріне қатысты рефлексия механизмін әзірлеу;
- дәстүрлі пәндерде жиі ескерілмейтін шешендік өнердің негіздерін құрайтын өте маңызды әдістерді дамыту: сөйлеу логикасы, дикция, өз пікірін көп өлшемді ынталандыру және т.б.;
- актерлік шеберлік негіздері (орындаушылық өнер, техника мимика мен ым-ишарат, пластикалық мәнерлілік);
- этикет ережелерін сақтау және т.б.

Бұл жағдайда жеке тұлғаның қалыптасуы өзара түсіністік белгісімен және диалогтың ұстанымымен, бұқаралық ақпараттың диалогтық сипатын және тәрбие тетіктерінің тиімділігін қамтамасыз ететін «Адам және бұқаралық коммуникация» жаһандық диалогындағы жеке тұлғаның, субъектінің рөлін анықтаумен байланысты.

Медиамәдениет арқылы құндылық бағдарларын дамыту әдістемесін игеру үшін келесі шарттарды ескеру қажет:

- шағын шығармашылық топтарда айналысу үшін қолайлы психологиялық ахуал мен ішкі уәждер жүйесін ұйымдастыру;
- эмоционалды шиеленісті тудыратын іс-әрекеттің эмоционалды толықтығы, бәсекеге қабілеттілік, бәсекелестік;
-оқушылардың жалпы дамуын диагностикалау, тәрбие үрдісінің барысы және оның нәтижелері;

- оқушылардың оқу-тәрбие қызметін басқару (аудиовизуалды өнер саласындағы өз бетінше шығармашылыққа практикалық бағдарлау аспектісін қоса алғанда);
- оқыту нәтижелерінің өзін-өзі талдауы (рефлексия-оқушылар үшін де, мұғалімнің өзі үшін де).

Сонымен, медиамәдениет арқылы құндылық бағдарларын дамытуда келесі әдістерді қолдануға болады: ауызша-эвристикалық әдістер, жаттығулар, коллаждар, «Шығармашылық зертханалар», пікірталастар, ми шабуылы, кейс-технологиялар, ойындар (рөлдік, іскерлік), мәселелік жағдайларды талдау, рефлексия.

Құндылық бағдарларын дамытуда ауызша-эвристикалық әдістер маңызды орын алады. Бейнелілік пен баяндаудың дәйектілігін талап ететін әңгіме элементтері бар дәріс сияқты әдіс пайдаланылады. Оның тиімділігі қысқа уақыт ішінде ойлауды, зейінді, есте сақтауды, қиял мен эмоционалды тәжірибені жандандыруға қол жеткізетіндігінде, оқушылардың оқу материалына деген қызығушылығы қалыптасады. Дәріс барысында қолданылатын эвристикалық әңгіменің арқасында оқушылар жаңа ұғымдарды игеріп, білімнің эвристикалық әдісін белсенді қолдана отырып, тәуелсіз логикалық ойлау арқылы білім алады. Мысалы, «Патриот болу нені білдіреді? «тақырыбындағы сабақ барысында оқушыларға келесі сұрақтарға жауап беру кезінде оқушыларға арнайы дайындаған бейнематериал көрсетіліп, (Патриот мәнін ашатын Елбасының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласын ұсынуға болады). Мысалы қазақ тілі сабағында инновациялық технологияларды пайдалану, аталған медиамәтінді талдау арқылы, бейнематериалды көру арқылы медиаөнімдерді сыни тұрғыдан түсіну дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі.

Жаттығу әдісін қолдану оқушыларда мәтінді талдау дағдыларын дамыту және қарым – қатынас дағдыларын дамыту негізінде құндылық бағдарларын қалыптастыруға бағытталған. Мысалы, он минуттық «Қарттарым – асыл қазынам» - атты сынып сағатына әр оқушы өзінің ата - әжелеріне арналған құттықтау бейнероликтерін дайындау, оның ішінде ақпаратты іріктеу, сұхбаттасу, мәтіндер құру, материалды электронды тасымалдағышқа жазу сияқты қабілеттер қалыптасады.

Коллаж-бұл түрлі-түсті материалдардың кез-келген негізіне жабысуды қамтитын бейнелеу өнеріндегі әдіс. Бұл форманы қолданғысы келетіндер сабаққа жеткілікті суреттер, киізден жасалған қаламдар, желім, қайшы, плакаттар дайындауы керек. Сынып жарияланған тақырып бойынша коллаж жасау тапсырмасын алатын жұмыс топтарына бөлінеді. Мысалы сынып сағаттарында - «Ұстаз ұлағатты сөз» және «Менің бақытты отбасым» тақырыптарын алуға болады. Топтарда жұмыс істей отырып, оқушылар ойлауға, сұрақтар қоюға, өз қорытындыларын жасауға, әртүрлі ақпаратты сын тұрғысынан қабылдауға, мәселенің шешімін өз бетінше іздеуге, ауызша сөйлеу дағдысын алуға, өз жұмысы мен сыныптастарының жұмысын бағалау білігін дамытуға үйренеді. Жұмыс топтары ұстаздар жайлы отбасы туралы деректі фильмдер желісінде коллаж жасағаннан кейін, топ өз жұмысын көпшілік алдында қорғайды, сұрақтарға жауап береді және қорытынды жасайды. «Шығармашылық зертхана» әдісі оқушыларға медиамәтінді талдаудың бұрын алған біліктері мен дағдыларын жүйелеуге және бекітуге көмектесетін шығармашылық оқыту олардың зияткерлік қабілеттерін дамытуға қызығушылығын және шығармашылық күштерді белсенді жұмылдыруды ынталандырады. Практикалық жұмыс және өзінің баспа материалдарын жасау оқушыларға ақпараттық қоғамның гуманистік құндылықтарын берік игеруді қамтамасыз ете алады.

Мұндай шығармашылық ортаның моделін құрудың тәрбиелік мәні оқушылардың танымдық белсенділігін ынталандыруға; олардың дербестігі мен ұжымдық жұмыстың барысы мен нәтижесі үшін жауапкершілігін дамытуға; қиындықтарды жеңу қабілетін қалыптастыруға бағытталған. Сонымен қатар, адалдық, еңбекқорлық,табандылық, тәртіптілік және жауапкершілік сияқты қасиеттер тәрбиеленеді. «Шығармашылық зертханада» модельдендірілген шығармашылық оқыту мен тәрбиелеу ортасына кірудің нәтижесі міндетті түрде мектептің баспа басылымы болуы керек. Бұл оқушылардың

оқудағы жетістікке бағдарлануына ықпал етеді және өз жұмысының нәтижелеріне моральдық қанағаттануына себеп болады.

«Шығармашылық зертханада» оқушылардың құндылық бағдарларын белсенді қалыптастыру газет үшін медиамәтіндер (мақалалар және т.б.) жасау бойынша өзіндік жұмыс барысында жүзеге асыруға болады. Өзіндік практикалық жұмыс оқушыларға фактілерді алуға және таңдауға, әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істеуге, өзіндік жалпылама және қорытынды жасауға, түсініктеме беруге, бұрын алынған ақпаратты пайдалануға және ұсынуға, өз ойларын жазбаша тұжырымдауға, қарым-қатынас жасауға, ойлауға және логикалық әрекет етуге үйретуге, есте сақтау қабілеті мен байқағыштығын үйретуге мүмкіндік береді. Бұл әдістің артықшылығы-бұл білім беру үрдісін тиімді және қызықты етуге мүмкіндік береді; олардың белсенді әрекетке деген ұмтылысын ескеру, мұғалімге әр оқушыға жеке-жеке жақындауға және әртүрлі білім беру және тәрбиелік міндеттерді шешуге мүмкіндік береді. Осы мақсатта «Ұстаздар күні» мерекесіне орайластырылған сынып сағатта оқушылар инстаграм желісіндегі сыныптың парақшасына өз ұстаздарына арнап құттықтау мәтінің жариялауға болады.

«Ми шабуылы» сияқты дидактикалық әдіс сонымен қатар мектептерде көп көңіл бөлу керек пікірталастың кең таралған түрі болып табылады. Миға шабуыл жасау үшін әдетте екі топ құрылады: мәселені шешудің жаңа нұсқаларын ұсынатын қатысушылар; ұсынылған шешімдерді өңдейтін комиссия мүшелері. Барлық идеяларды жетекші жазады. Содан кейін, барлық идеялар айтылған кезде, оларды талдау, дамыту және таңдау жасалады. Бастапқыда шешімдер, әдетте, ерекше емес, бірақ біраз уақыттан кейін шаблондық шешімдер таусылып, ерекше идеялар пайда бола бастайды. Нәтижесінде мәселенің ең тиімді және жиі тривиальды емес шешімі болады.

«Ми шабуылының» сәттілігі көбінесе психологиялық атмосфера мен талқылау белсенділігіне байланысты, сондықтан жүргізушінің рөлі өте маңызды. Ол «тығырықтан шығарып», үрдіске жаңа күш бере алады. «Ми шабуылын» жүргізу, айтылған идеялардың жедел жазбаларын жүзеге асыру, сондай-ақ оларды кейіннен іріктеу және топтау үшін компьютерді пайдалануға болады. Қабылданған шешімдердің ең көрнекі бейнесін жад карталарын қолдана отырып алуға болады, бұл жалпы жүйелік ойлау үрдісін диаграммаларды қолдана отырып бейнелеу әдісін білдіреді. Балама жазудың ыңғайлы әдісі ретінде де қарастыруға болады. Осылайша, біз тәрбие жұмысының мақсатына және нақты педагогикалық жағдайға байланысты зияткерлік іс-әрекет әдісін қолдану принципін байқаймыз.

Құндылық бағдарларын қалыптастыру әдістері мәселелік жағдайларды талдауды қамтиды. Бұл әдістің мәні-тұлғааралық қарым-қатынаста белгілі бір жағдайларда туындауы мүмкін мәселені зерттеу, оны түсіну және қалыптасқан жағдайда шешім қабылдау. Мәселелік жағдайларды талдау әдісі оның себептері мен шешу жолдарын анықтау үшін нақты немесе арнайы жасалған жағдайды егжей-тегжейлі зерттеуді қамтиды. Бұл оқушылардың аналитикалық ойлау дағдыларын дамытуға, дұрыс және қате шешімдерді ажырата білуге, ұжымдық шешімдерді табуға және қақтығыстарды зорлық-зомбылықсыз жоюға үйретуге, оларға толеранттылық пен басқа адамдарға мейірімділік танытуға мүмкіндік береді. Мәселелік жағдайларды талдау әдісін қолданудың үлкен мүмкіндіктері экрандағы медиамәтіндерді, мысалы, қоғамға қарсы мінез-құлықты (қылмыс, зорлық-зомбылық, өтірік) анық көрсететін «Томирис», «Жау жүрек мың бала», «Менің атым Қожа» фильмдерін көргеннен кейін бірқатар сұрақтарды көруге болады: «Кейіпкерлердің бұл әрекеттерді қалай жасайтынын байқаңыз. Бұл кейіпкерлерді моральдық даму деңгейіне қарай жіктеуге тырысыңыз. Жалпы медиа мәтін туралы ойланыңыз және авторлар мен өндірушілердің ниеттерін анықтауға тырысыңыз. Аудиторияның моральдық деңгейі қандай? Егер сіз осы медиамәтінді жасасаңыз және медиақабылдаудың жоғары деңгейі бар көпшілікке назар аударғыңыз келсе, сценарийде нені өзгертесіз?».

Интроспекция әдісімен және өзін-өзі бағалау әдісімен тығыз байланысты рефлексия әдісі. Тармағынада рефлексия дегеніміз-адамның өз әрекеттері мен жағдайларын талдауы. Рефлексия өзінің кемшіліктерін түсінуге көмектеседі, жағдайды түзетуге, өзіне, мінезіне, мінез-құлқына және т.б. өзгертуге деген ұмтылысты ынталандырады. Сонымен, жасалған талқылау және бағалау кезінде іс-әрекетін үнемі көрсету қажет. Сабақтың өзі мұғалімге Рефлексия мысалы - «Менің әсерім. Бұл елге бару маған не берді» (әсерлерімен бөліседі, өз сезімдері туралы, қандай жаңалықтар ашқандығы, білгендері туралы айтады).

Сонымен, қазақ тілі мен әдебиет, математика сабақтарында инновациялық әдіс тәсілдерді пайдалана отырып, медиаресурстарды білім беру үрдісінде қолдану арқылы оқушылардың құндылық бағдарларын,сын тұрғысынан ойлауын дамытуға болады.Оқушылардың медиамәдениет саласындағы білімі олардың диалогтық қарым-қатынас тәжірибесін байытып, гуманистік құндылық бағдарларын дамытады.

Әдебиеттер:

1. Ф.Б.Бөрібекова Н.Ж.Жанатбекова Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар. – Алматы, 2014. – 360 б.
2. Қ.Ж. Бұзаубақова. «Мұғалімнің инновациялық даярлығын қалыптастыру». Алматы. Жазушы 2006, - 258 б.

Сапарбаева Б.А.
№3 ЖББМ, Теміртау қ.

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫНА СӘЙКЕС ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА КАРТАНЫ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ

Картография – табиғат пен қоғамның құбылыстарын географиялық картамен басқа да картографиялық өнімдермен кескіндеу және оларды құру, пайдалану әдістемелері туралы ғылым. Картографияның жетістіктері карталарда атластар мен глобустарда көрініс тапқан. Әрбір географиялық картаның атқаратын қызметі болады. Оны ғылым мен білімнің, өндірістің белгілі бір салаларындағы мамандар, туристік танымжорықтың жетекшілері, оқушылар маңызды ақпарат көзі ретінде қолданады. Картаны құрушылар кескіндейтін аумақты терең зерттеп оқып үйренген сайын сол аумақта орналасқан нысандар мен құбылыстардың ерекшеліктері айқын ашылып көрсетіле түседі.

Мектепте география пәнін оқыту кезеңінде картаның ролі ерекше. «Географияның тілі –карта...» деп айтқандай, географияны картасыз оқыту, оқушының зердесіне жеткізу мүмкін емес.

Географиялық карта дегеніміз – математикалық негізде кішірейтілген, табиғат және қоғамдық нысандар мен құбылыстар бейнеленген жер бетінің сызбасы болып табылады. Карта немісше karte-түп нұсқа, ал грекше chartes-жазуға пайдаланатын папирус парағы деген мағына білдіреді.

Географиялық карталар, атластар тағы басқа картографиялық өнімдер жасау арқылы картография халық шаруашылығы мен адамның мәдени қажеттілігін өтеуде. Географиялық карталар аумақты игеру және оны түрлендіру, шаруашылық салаларын дамытып, халықтың тұрмыс жағдайларын жақсарту, адамзаттың жер табиғаты мен қоғамның әлеуметтік ұйымдасуы туралы ақпараттар жинау қызметін атқаратын қуатты құрал болып табылады.

Оларға оқулықтағы карталар, атластар, қабырға карталары т.б. жатады. Сонымен бірге, басқа да картографиялық кескіндемелер: глобус, бедерлі карта, фотосуреттер т.б қолданылады.

Атақты географ-картограф, профессор, картография ғылымының негізін салушы Константин Апексеевич Салищев, карталардың ең негізгі төрт функциясын атап көрсетті. Олар: коммуникативтілігі, оперативтілігі, танымдық және болжаушылық функциялары.

Коммуникативті – картаны қолдану кезінде ең негізгі хабарлар беру;
Оперативті- карта бойынша практикалық жұмыстарды орындау;
Танымдық - әртүрлі саладағы мамандар мен оқушылар өздерінің білімін дамыту үшін қолданады.
Болжаушылық - картографиялық моделдеу кезінде бір құбылысты бағыт бере отырып дамыту.

Карталар шағын аумақтан бастап бүкіл жер шарын тұтас қамтып шолу жасай алатын бірден-бір оқыту құралы болып табылады. Ол кескінделген құбылыстардың кеңістіктік кескінін жасап, қажетті мөлшерде сандық және сапалық сипаттарын сақтайтындықтан, қамтылған нысандардың координатын, ұзындығын, ауданын, көлемін, биіктігін, олардың үйлесімділігін, бір-бірімен өзара байланысын, ерекшеліктері мен таралу заңдылықтарын анықтауға мүмкіндік береді. Жоғарыда аталған қасиеттер картаның маңызы мен құндылығын анықтайды.

Оқушылардың картаны дұрыс пайдаланып, онымен жұмыс істей білуі үшін картографиялық білімділік және біліктілік қажет. Картографиялық сауаттылық деңгейін көтеру үшін, картаны оқып үйренудің негізгі үш жолын көрсетуге болады. Оларға: картаны түсіне білу, оқи білу және онымен жұмыс істей білу жатады.

1. Картаны түсіне білу.

Мұнда картаның негізгі қсиеттерін білу (картографиялық кескіндеулер, математикалық негізі, көмекші жабдықтар мен қосымша мәліметтер), географиялық нысандарды анықтау, карта бойынша бағдарлау, картаның түрлері мен қолдану аясын ажырата білу жатады.

2. Картаны оқи білу.

Бұл картадағы географиялық нысандар мен құбылыстарды картографиялық кескіндеулерден анықтап, түсіндіре алуға айтылады. Басқаша айтқанда, шартты белгілер арқылы табиғи және әлеуметтік-экономикалық нысандардың орналасуы мен олардың арасындағы өзара байланысты анықтап, түсіндіре білуі керек. Осыларды меңгеру үшін шартты белгілердің түрлері мен карта жасаудың әдістері мен тәсілдерін, картада берілген қосымша мәліметтерді (кестелер,мәтіндік түсіндірмелер, диаграммаларды) білуі қажет. Мысалы, сызықтық, аудандық шартты белгілер, масштабтан тыс шартты белгілер, әдіс-тәсілдер бойынша сапалық түс әдісі, нүктелеу әдісі, изосызықтар, картограмма т.б. әдістерді білуі керек.

3. Картамен жұмыс істей білу.

Мұнда картографиялық есептеулер, өлшеу жұмыстары, салыстыру т.б. тапсырмаларды орындауға айтылады. Мысалы, карта бойынша арақашықтықты өлшеу, нүктелердің координаталарын табу, жер бедеріне байланысты тапсырмалар орындау (профильдер, блок-диаграммалар құру) сияқты әртүрлі деңгейдегі жаттығулар жасау жатады.

Осы айтылған үш мақсатты (міндетті) орындау оқушылардың картаны дұрыс түсінуі, күнделікті сабақта дұрыс пайдалана білуіне, картаға деген дағды мен әдеттің қалыптасуына ықпал етеді. Картаны білу географиялық білімді тереңдетуде маңызды құрал болып қоймай, сонымен бірге тарих, математика, сызу пәндерін оқу кезінде де ролі ерекше болып табылады.

Қазіргі кезде картографиялық сауаттылық қажеттілігі компьютерлік сауаттылықтан кем емес. Мектептерде картографиялық мәдениет деңгейін көтеру – қазіргі заман талабы.

Әдебиеттер:

1. Тоқпанов Е. А., Мазбаев О. Б.

Картография және топография негіздері: Оқулық. – Алматы, 2012
2. Картография с основами топографии. Г. Ю. Грюнберг, Н. А. Лапкина, Н. И. Малахов и др.; под ред. Г. Ю. Грюнберга. Москва, Просвещение, 1991.
3. Салищев К. А. Картоведение. Москва, МГУ, 1990.
4. Ғаламтор жүйесі

Сартаева Жансая Ахмедьяновна
КГКП «Учебно-методический центр развития образования Карагандинской области»

ИННОВАЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ

Качественное образование-главный показатель, определяющий будущее страны. Сегодняшние студенты, сидящие за партой колледжа, - это граждане, которые завтра решат судьбу страны. Без овладения передовыми технологиями обучения в сфере образования не может быть грамотного специалиста. Никто не спорит, что для того, чтобы в будущем войти в число цивилизованных развитых стран, необходимо современное образование, наука, воспитание. Главная задача-воспитание личности, почитающей историю, культуру, язык своей нации и приобщающей ее к духовным ценностям на общегражданском уровне [1].

Первый президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев на III съезде работников образования и науки сказал: «Учитель должен быть намного выше молодого поколения, нужен педагог новой формации, это требование времени». Увлекательное прохождение урока связано с тем, что учитель постоянно ищет, использует рациональные методы и приемы, обновляет методику обучения. В настоящее время учителя способствуют качественному и интересному проведению урока, используя инновационные и интерактивные методы в ходе урока [2].

В настоящее время масштабные изменения, происходящие в сфере образования, открывают широкие возможности для различных инициатив и преобразований. С этой точки зрения возникает необходимость повышения эффективности социально-педагогической деятельности, занимающейся воспитанием поколений, ее организации в новом качестве. Для этого необходимо овладение учителями научно-педагогическими основами инновационной деятельности. А использование новых технологий позволит сформировать знания обязательного уровня. Поэтому в организации творческой, педагогической деятельности и повышения квалификации учителей в организациях профессионального образования большое значение имеет освоение современных педагогических технологий.

Сегодня одним из эффективных осмыслений предмета для подрастающего поколения являются основы новых технологий. Воспитывать, учить, развивать творческие способности учащихся к самостоятельной работе. Система уровневых заданий по теме реализует систему развивающего обучения. Ведь она обеспечивает мышление, воображение и память ученика, его активность, развитие сферы знаний. Как известно, для того, чтобы в XXI веке мировая цивилизация вышла на первый план, необходимо всесторонне развивать науку. Глава государства в Послании народу Казахстана «за конкурентоспособное население», «за конкурентоспособную экономику» сказал: «реформа образования – один из важнейших инструментов, позволяющих обеспечить реальную конкурентоспособность Казахстана». В соответствии с современными требованиями, Послание Главы государства ежегодно вносит изменения и в образование. » Новая технологическая компетенция " позволяет успешно решать стратегические задачи в самостоятельном образовании: уметь выбирать, изменять, сохранять, передавать, реализовывать. Для этого необходим педагог новой формации. Новое поколение

учителей, как всегда считается по уровню образования, должно быть не несколько, а намного выше. Систематическое использование в учебном процессе электронных учебных программ в сочетании с традиционными методами обучения, педагогическими инновациями несколько повышает эффективность обучения детей с различными уровнями подготовки [3]. Главная эффективность новой информационной технологии заключается в том, что она позволяет учителю кардинально изменить структуру процесса обучения, создать полноценные условия для расширения кругозора и развития индивидуальных способностей учащихся, усиливая межпредметные связи в обучении. Использование информационно-коммуникационных технологий на уроке повышает активность, интерес учащихся.

Инновационные технологии обучения, применяемые в профессиональном образовании: кратко обозначим необходимость новых технологий: внедрение новых технологий обучения-требование времени; формирование личности, самостоятельно ищущей и обучающейся; повышение качества общего образования на высокий уровень; формирование коммуникативной личности, адаптируемой к интенсивным жизненным процессам; развитие у учащихся логического мышления, умения принимать правильные решения. Сегодня совершенствование форм новой технологии нашло отражение в передовых дидактических идеях педагогов-новаторов. Опорные сигналы В. Ф. Шаталова, Развивающее обучение Б. Эльконина и В. В. Давыдова, гуманно-личностная технология Ш. А. Амонашвили. Инновационные технологии обучения Жанпеисовой М. М. По новым технологиям в Казахстане: гуманизация образования, проблемное игровое обучение, уровневое обучение через опорные схемы, опережающее обучение, модульное обучение, развивающее обучение, новое информационно-коммуникационное обучение [4]. Современный школьник, любознательный, целеустремленный, целеустремленный, обучающий и т.д. работы ученых учителя сначала изучают, изучают, изучают, подбирают и реализуют по своему мастерству. Наиболее важным вопросом в уровневом обучении является вопрос «Чему учить в 21 веке и как учителя готовят учеников в 21 веке?", направленной на решение вопроса". Большая часть программы, несмотря на то, что различные подходы не рассматривались, охватывала основы теории конструктивного обучения. Большинство сторонников эффективности конструктивной теории сравнивают ее с подходами обучения, основанными на передаче готовых знаний, с тем, чтобы овладение знаниями способами обучения, основанными на предоставлении готовых знаний, формировало по ним глубокое понимание и не позволяло соотносить начальные знания с новыми. Конструктивное понимание обучения требует, чтобы учитель, преследующий цель дать ученикам конкретное образование, организовывал свои занятия с идеей ученика в соответствии с задачами, способствующими развитию знаний. Важным моментом в деятельности учителя является осознание отдельными учащимися особенностей восприятия темы, необходимости работы с ней в целях совершенствования или улучшения понимания учащимися, а также понимание некоторыми учащимися того, что тема усвоена уникальным для него способом.

Каждый учитель является лидером на своем уроке. Как бы я ни вела себя на своем волеизъявлении. От его мастерства зависит умение правильно ориентироваться в движении. В настоящее время использование информационно - коммуникационных технологий в образовательном процессе является требованием современности. Применение новых информационных технологий в образовательном процессе-путь к некоторым достижениям.

Использованная литература

1. Қазақстан Республикасы «Білім мемлекеттік бағдарламасы» // Қазақстан мұғалімі. 2020.
2. Қазақстан Республикасында гуманитарлық білім беру тұжырымдамасы. -Алматы: Қазақстан, 2014.

3. Қазақстан Республикасында орта білімнің дамыту тұжырымдамасы. -Алматы: Қазақстан, 2017, -34 б.
4. Жанпейісова М.М. Технология модульного обучения. -Актобе. РИПК СО, 2019.

Аңдатпа. Жаңа ақпараттық технологияның басты тиімділігі – бұл мұғалімге оқыту үрдісінің құрылымын түбегейлі өзгерту, оқытудағы пән аралық байланысты күшейту арқылы, студенттердің жеке қабілеттерін ескере отырып, дүниетанымын кеңейтуге, оны дамытуға толық жағдай жасау.
Аннотация. Основная эффективность новых информационных технологии- это возможность учителя, учитывая личные качества студентов, развивать его способности, в корне изменяя структуру учебного процесса, улучшая межпредметную связь в обучении, расширяя его мировоззрение.
Abstract. The primary efficacy of new information technologies is the ability of the teacher, taking into account the personal characteristics of the student, developing his ability in the cortex of changing the structure of the educational process, improving interdisciplinary communication in teaching extending his world view.

Саршинова Н.Е., Серікова Д.Н.
Қарағанды қаласы, «№ 82ОМ»КММ

ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННО- КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ШКОЛЕ

В современнейшим мире, настолько велик информационный поток, обрушивающийся на человека, что люди волей не волей используют различную технику. Теперь вполне естественно не встретишь человека, который не пользуется телевизором, ноутбуком, мобильным телефоном. Весь наш мир зависит от производимых предметов. Человеческая история происходит на фоне того, как эвм, уже занявшие прочное место во многих областях нашей жизни, быстро входят в дома и учебные заведения. В новый период радикальных перемен приходится отступать от повседневных представлений о том призвании, которым ты занимаешься.

Воедино с современным обществом модифицируются преимущества, а также роль образования. Вступивший 21 век от специалиста запрашивает не сколько «заполнения» головы учащегося всевозможных сведений, но и бесконечного обучения тому, как независимо добывать важные материалы, систематизировать и анализировать их.

В первую очередь ИКТ целесообразно использовать не только как средство наглядности, но и как средство активного обучения, применение которых побуждают к действию учащихся, стимулирует познавательное умение, создает деятельную жизненную установку в нынешнем инновационном сообществе, развивает мировоззрение и творческий потенциал учащегося.

В наше время на смену общепринятым средствам обучения приходят новые, создаваемые на основе современных технологий. Для приобретения уровня обучения применение информационно-коммуникативных технологий является необходимым условием. Построенная на основе таких способов образуется новейшая модель образования, которая реализует принципы личностно-ориентированного обучения. Главное составляющее звено учебного образования – это урок. Предметная деятельность педагога и обучающегося в существенном масштабе концентрируется на уроке. Уровень подготовки учащихся в значительной степени определяется качеством проведения урока, микроклиматом, дидактической наполненностью. Сегодняшнее обучение – это занятие, где учащийся из инертного участника переходит в действующего обучающегося образования. Для этого нужна повседневная работа учителя, который отыскивает новый

путь, новые подходы, новые возможности, а также полная материальная база для проведения и организации практической деятельности.

Применение инновационных технологий необходимо стать повседневным в деятельности каждого педагога и свойственной, неотъемлемой частью любого занятия. ИКТ дозволено применять в входе обучения на всех этапах урока. Применение информационных технологий определяются целями и задачами урока для исследования новой темы, для классификации познаний, при проверке знаний и навыков при исполнении созидательных заданий, практических работ, подготовке к мониторингу образовательных достижений обучающихся и ЕНТ. При использовании ИКТ желательно принимать во внимание здоровье формирующие образовательные технологии, электронные физминутки. Применяя ИКТ в образовательной деятельности необходимо распределить значимые виды деятельности:

1. Свободное применение ИКТ на уроке (пользование электронными учебниками, интерактивными досками, проверка знаний с помощью тестов, протекция проектов).
2. Использование ИКТ для проведения индивидуальной работы обучающихся (создание видеороликов, презентаций, выступлений, подготовка к МОДО и ЕНТ, различным конкурсам и олимпиадам, работа в школьной компьютерной сети).

Применение ИКТ в образовательном процессе.

1) Работа с электронными изданиями. Электронные издания созданы для: познания учащимися предмета для контроля знаний и освоения практических навыков (тестовые вопросы, практические упражнения) использования в качестве путеводителя.

Плюсы в работе с электронными изданиями: Эффективная организация урока; Намеченная суть; Контроль знаний и освоение практических навыков (тестовые вопросы, практические упражнения); Применение в качестве путеводителя.

Недостатки в работе с электронными изданиями: Всевозможный состав изданий; Разница табличных сведений в наше время.

Применение ИКТ для формирования индивидуальной работы учащихся.

1) Занятие со способными детьми. Специализация учащихся для принятия участия в ученическом, районном и областном периоде предметных олимпиад, невозможна без применения Интернет – ресурсов.

2) Разработка презентаций. Для подготовки предметных презентаций применяется программа POWERPOINT. Созданную презентацию дозволено применять не только на отдельных этапах урока, но и в течении всего занятия в течение всего урока. Учащиеся деятельно принимают участие в конструировании презентаций к различным темам, создана база тематических презентаций по предметам.

3) Использование компьютерной сети школы. Одной из тенденций применения потенциала компьютерной сети школы, служит приготовление учащихся к государственной итоговой аттестации, к сдаче ЕНТ в 11 классе и МОДО в 9 классе.

Учащиеся пользуются сетью, открывают папку где помещены подборочные варианты контрольных работ учебного года для учащихся среднего образования, тренировочные варианты заданий, а также бланки для заполнения ответов №1 и №2. Ученики имеют возможность изучить предоставленную работу, конфигурацию заданий, уровень сложности по предметам. У обучающихся есть преимущество независимо сделать выбранное задание, а затем он может проверить свои результаты с ответами или его работу может проверить учитель в локальной сети, или, выполнив вариант экзаменационной работы разместить ее в локальной сети. Учащийся может сам потренироваться в правильном заполнении бланков ЕНТ или посмотреть пример заполнения бланка в файле «Бланк ответов».

Есть возможность проанализировать достижения обучающихся школы учебного года с итогами прошедших учебных лет, а также с итогами экзаменационных работ и совершить необходимые выводы. Акцентировать внимание на сделанные характерные ошибки, изучить материал по пройденным темам при подготовке учащихся к экзаменам.

Подводя итог, следует отметить, что компьютеры и информационные технологии – универсальный инструмент, который при целесообразном использовании способен привнести в школьный урок элемент новизны, создать особую увлекательную среду учебного познания, повысить интерес учащихся к приобретению знаний. Учителя использующие на уроках информационные технологии обнаруживают глубокий интерес школьников. Сам урок становится живым, легким, красочным, привлекательным и интересным для учеников, что конечно же отразится на активации их интеллектуальной деятельности и развитии информационной грамотности.

Литература:

1. Матрос Д.Ш. Управление качеством образования на основе новых информационных технологий и образовательного мониторинга. – М.: Педагогическое общество России, 2010.
2. Захарова, И.Г. Информационные технологии в образовании: – М.: Академия, 2008.

Сатыбалдина Г.М.
«Бауыржан Момышұлы атындағы мектеп-бөбекжай кешені» КММ
Қарағанды қаласы

БОЛАШАҚТЫҢ МҰҒАЛІМІ: ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ЖӘНЕ SOFT SKILLS

XXI ғасыр - жаһандану ғасыры, жаңа технологиялар мен инновациялар ғасыры және болып жатқан өзгерістерге жаңаша көзқарас ғасыры.

Қазіргі жаһандық өзгерістер кезеңінде болашақтың ұстазы қандай болу керектігін Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан халқына Жолдауында, сапалы білім беруде: «Цифрлы ұстаз» білім беру жобасымен толықтырған жөн» - дей келе, «Білім беру жүйесіне жігерлі әрі білікті мамандар қажет. Өйткені олар шәкіртінің бойына жаңа білім сіңіре алатындай нағыз ағартушы болуға тиіс» [1] - деп атап көрсетті.

Білім беруді және ғылымды дамытудағы мемлекеттік бағдарлама - Қазақстандық білім мен ғылымның жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттыру, жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде тұлғаны тәрбиелеу және оқыту мақсаты мен міндеттерін [2] нақтылап белгілеп берді.

Болашақтың мұғалімдеріне жаңа цифрлық құзыреттіліктер, креативті тәсілдер, білім беруде шешім қабылдау, қарым-қатынас және ынтымақтастық дағдылары қажет.

Қоғам дамуындағы жаһандық өзгерістер, пандемия жағдайындағы қашықтықтан оқыту форматы, бүгінгі ұстаздардан білім беру саласында жаңа инновациялық технологияларды кеңінен қодануды, педагогикалық шеберліктерін шыңдаумен бірге, ақпараттық және цифрлық сауаттылығын жетілдіруді талап етеді.

Сонымен қатар, оқушылардың бойында функционалдық сауаттылық пен цифрлық сауаттылықты та дамыту, шешім қабылдай алуға, өз беттілік ізденуге, бәсекеге қабілеттілікке тәрбиелеу арқылы білім беру мен білім сапасын арттырудың басты шарты болуда.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру – білім беру процесінің негізі болып табылады. Функционалдық сауаттылық дегеніміз оқушылардың құзыреттілік біліктерін, сыни ойлау дағдыларын, алған білімдерін шынайы өмірлік жағдаяттарда тиімді қолдана білу қабілеттерін дамыту болып табылады.

Мұғалімнің цифрлық сауаттылығы – цифрлық технологияларды және интернет ресурстарын қауіпсіз және тиімді пайдалану үшін қажет білімі, ақпаратты іздеу, өңдеу, синтездеуі, коммуникативтік сауаттылығы мен медиасауаттылық дағдыларының жиынтығы.[3]

Мұғалімнің цифрлық құзыреттілігі - бұл ақпаратты өңдеуге, жұмыс істеуге, оқытуға, әлеуметтендіруге және қол жетімді мүмкіндіктерді кеңейтуге байланысты міндеттерді қою және мәселені шешу процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен цифрлық медианы пайдалану.

Soft skills дегеніміз не? Soft skills ағылшын тілінен «икемді» немесе «жұмсақ» дағдылар деп аударылады.[4]

Цифрлық сауатты мұғалімнің үш түрлі дағдылары болуы керек: Hardware Skills - бұл аппараттық құралдармен немесе цифрлық құрылғылармен байланысты «қатаң» жұмыс жасау дағдылары. Software Skills - ақпаратпен жұмыс істеуге арналған программалық құрылыммен жұмыс істеудің «жұмсақ» немесе «икемді» дағдылары. Soft skills - бұл бағалау, hard skills-ке катысты субъективті дағдылар. Сондай-ақ, «жан-жақтылық» немесе «тұлғалық даму» деп аталады.[3]

Soft skills жаңа ортада қарым-қатынаста, топтық жұмыста өзара тиімді ынтымақтастық байланыс жасау арқылы жаңа жетістіктерге жету. Soft skills дағдыларына:комуникативтілік, көшбасшылық, мотивация, көрегенділік, оратор, мәселені шешу қабілеттері, топтық жұмыс, уақытты басқару жатады.[5]

Soft skills — адамның ішкі менінің дұрыс қалыптасуы, уақытты дұрыс басқаруы, лидерлік қабілет, жеке дамуы, қарым-қатынас құра білуі, т.б. жеке тұлғаның дамуына қажетті дағдылар. Бұл дағдылар мен қабілеттер өмірде дұрыс шешім қабылдауға көмектеседі. [6]

География сабақтарында оқушылардың цифрлық сауаттылығын арттыруда soft skills дағдыларды - тұлғаның жан-жақтылығын арттыруда, қолданылып жүрген цифрлық білім беру ресурстары:

- Googl Docs; Getkahoot; LearningApps; Canva; Wordwall; Padlet; Plickers; Classtools; Quiver vision; Online seterra; Prezi; Google Maps; Mozaik3Dapp; т.б. бағдарламаларын қолдану мұғалімдердің де, оқушылардың да құзыреттіліктерін кеңейтеді. Өз тәжірбиемде қашықтан оқытуда және күнделікті қалыпты білім беруде тиімді пайдаланған бағдарламаларды таныстырайын.

✓ Kahoot (getkahoot)-тан басқа Google Forms онлайн-сервистерін айтуға болады. Google Docs Forms мобильді құрылғыларда дұрыс жауабы бар онлайн викторина, тест құруға мүмкіндік беретін сервис. Ол компьютерлер, планшеттер, ұялы телефондар және басқа құрылғылар арқылы орындауға болатын тестілерді, сұрақ-жауаптарды, білім тексеруде, сабақты қорытындылауда, бөлім бойынша жиынтық бағалауды, қалыптастырушы бағалау жасауға мүмкіндік береді. Тапсырмаларды орындағаннан кейін сервис тестіге әрбір қатысушы ұпайын көрсетеді, оқушылардың білімдеріндегі кемшіліктерді анықтауға және олармен кейінгі жұмысты жоспарлау үшін осы есепті пайдалануға болады. 7 сыныптарда оқушыларға үй тапсырмасын тексеруде, жаңа сабақты қорытындылауда қолданып жүрмін. Оқушылардың өздері де *Google Docs* бадарламасында *(Сурет-1)* тест құрып, бірін-бірі тексеріп бағалайды.

Сурет-1. Google Docs бағдарламасында тест орындау

✓ LearningApps бағдарламасы - бұл оқыту үдерісін интерактивті модульдер көмегімен қолдану қосымшасы. Бұл онлайн-сервис модульдерді құрастырып, оларды сақтап, әр сабақта пайдаланып, қызықты форматта оқушылардың жұмысын ұйымдастыруға мүмкіндік береді. LearningApps сервис платформасының 30-дан аса

интерактивті тапсырмалары бар. Түрлі күрделі деңгейдегі интерактивті тапсырмалар құрастыратын қосымшалар: жұпты табу, кроссвордтар, суреттерді сұрыпта, викторниа, пазлдар-ойлан тап, ойындар, т.б. меңгерілуі қиын емес. LearningApps – сайтына оқушылар өздігінен жұмыс жасауда пароль, логинмен тіркелуіне болады. Тапсырмаларды құрастыра отырып және мұғалімнің тапсырмасы бойынша да – оқушылардың да дайындаған тапсырмаларын жеке орындауға болады, тапсырмалар нәтижелері мұғалімнің аккаунтында көрінеді. География сабақтарында оқушылар мотивацияларын арттыруда 7 сыныптарда «Табиғи-аумақтық кешендердің түрлері» тақырыбын меңгертуде, 4 сұрақтан тұратын «Пазл-ойлан тап» *(Сурет-2)* құрып, білімдерін бекіттім. «Географиялық қабықтың даму заңдылықтарын», «Географиялық белдеулерді», «Географиялық қабықтың құрамдас бөліктерін», «Географиялық қабық дегеніміз не?» сұрақтарын шешуде оқушылар қызыға да, белсене қатысты.

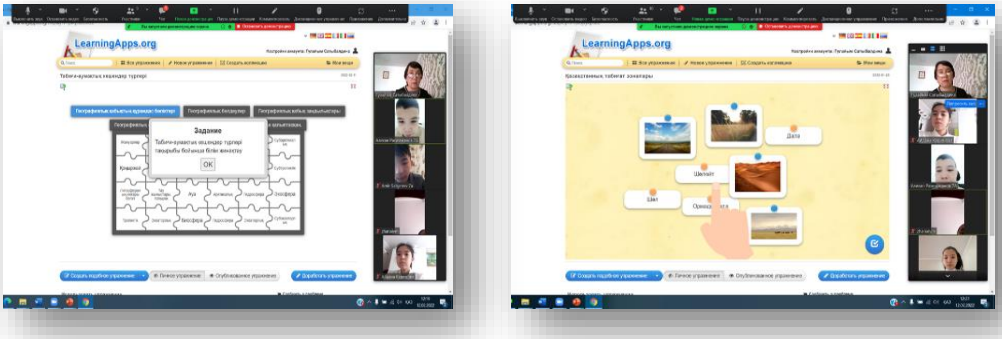

Сурет-2. LearningApps бағдарламасында тапсырма орындау

✓ Padlet бағдарламасы - «Дүниежүзілік мұхиттардың экологиялық мәселелері» тақырыбын өткен кезде қолданылды. Оқушыларға осы сайтта тақырыпқа сай бейнеролик жүктелініп, көріп танысу арқылы, экологиялық мәселені шешу жолдарын ұсынуда қолданылды. 2-ші тапсырмада – мұхиттың ластану деңгейіне байланысты диаграмма құрып, сипаттама дайындау берілді.

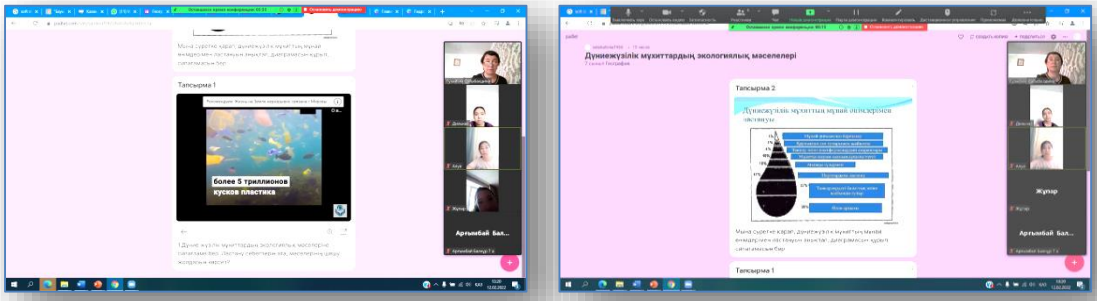

Сурет-3 Padlet бағдарламасында экологиялық мәселені шешу бойынша тапсырма орындау.

✓ Canva бағдарламасын - «Гидросфера» бөлімін аяқтағанда оқушылардың білімін жинақтауға қолдандым. Бұл бағдарламаның да мүмкіндіктері де көп және тегін. Слайдта «Гидросфера, оның құрамдас бөліктері» *(Сурет -4)* тақырыбында мұхит, теңіз, көл, өзендерді суреттері бойынша сәйкестендіріп кестеге орналастыру тапсырмасы орындауға берілді.

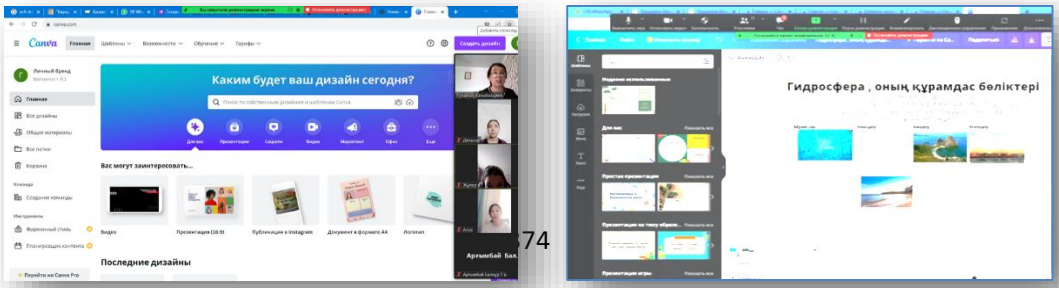

Сурет-4. Canva бағдарламасында білім жинақтау тапсырмасы

Мектеп оқушыларының функционалдық және цифрлық сауаттылығын дамытудағы педагогтың кәсіби деңгейінің рөлі қандай болуы керек?

- Педагогикалық қызметке ынтасы жоғары, білім беру саласындағы үнемі жаңарып отырған өзгерістерге икемді, кәсіби құзыретті және кәсіби біліктілік деңгейін жетілдіріп отыратын, зерттеушілікпен айналысатын, шығармашыл, жаңа технологияларды оқу-тәрбие үрдісінде тиімді қолдана алатын, үнемі ізденетін, шебер ұстаз – болуы керек.

Білім берудегі мұғалімнің басты міндеті - оқушылардың өзіндік танымдық іс-әрекеті үшін тиісті педагогикалық жағдайлар жасау. Сабақ үрдісінде бағыттаушы, бақылаушы, бағалаушы бола отырып, тиімді әдіс – тәсілдерді, АКТ, жаңа технологияларды, цифрлық білім беру ресурстарын қолданып, оқушының пәнге деген қызығушылығын арттыру, сыни тұрғыдан ойлауын, социуммен жұмыс жасау дағдысын, проблемалық жағдайларды өздігімен шешуін дамыту, бүгінгі күнгі білім сапасын жақсартудың, нәтижеге бағыттаудың басты құзыреттіліктері болып табылады.

Әдебиеттер:

1.Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан халқына Жолдауы «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» 01.09. 2021 жыл

2. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМАСЫ 2019 жылғы желтоқсан.

3. Білім алушылардың цифрлық сауаттылықты қалыптастыру: https://melimde.com/masati-pedagogterdi-media-jene-aparatti-sauattilifin-aliptasti.html?page=11

4. ttps://bilim-all.kz/article/16904-Soft-skills-zhumsaq-dagdylar

5. https://kk.entwicklungsethnologie.org/soft-hard-skills-213

6. https://kazgazeta.kz/news/108659

Сатывалдинова Г. А.

Қарағанды қаласы, «Әл-Фараби атындағы мектеп - гимназиясы» КММ

ОҚУШЫЛАРДЫҢ БАЙЛАНЫСТЫРЫП СӨЙЛЕУ ТІЛІН ДАМЫТУ

Ұлт көшбасшысы Н.Ә.Назарбаев «Білім мен ғылымды өз дәрежесінде меңгерген елдер ғана әлемдік дамудың алдында, озық көштің бұйда ұстар тұсында болады. Өйткені бүкіл рухани мұраттың материалдық базасы-экономиканы өркендету ісінде ғылым мен техниканың шешуші роль атқаратыны ақиқат. Ендеше, біз халыққа білім беру, ғылымды дамыту, оларды реформалау ісін барынша қарқынды жолға қоюмыз керек. Бұл-жаңа ғасырдың, жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған басты талабы»-деген болатын.

Білім берудің негізгі мақсаты–білім мазмұнының жаңаруымен қатар, оқытудың әдіс-тәсілдері мен түрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыру. Білім беру саласында қол жеткізген заманауи тәсілдің ең негізгі ерекшелігі оқушылардың алған білімдерін жай ғана иеленіп қоймай, оларды өмірде қолдана білуге баулу басты мақсаттардың бірі болса, әр оқушының сөздік қорын жан-жақты дамытса,өз ойын ашық айтуға дағдыландырса, осыны өмір бойы қолданады деп түсінемін. Бүкіл мектеп үшін бұл проблема екені анық. Осы проблемаларды аз да болса шешімін табу үшін,мен міндетіме оқушыларды топпен жұмыс істеуге дағдыландыру, және диалог арқылы өзіне деген сенімділігін, сөйлеу дағдысын қалыптастыру деп алдым. Нәтижесінде менің күтетінім:

оқушыларым топпен жұмыс істеуге дағдыланады,ойлау қабілеттері кеңейіп, сөйлеу дағдысы қалыптасады деп ойлаймын. Бүгінгі таңда білім беру мазмұнын жаңарту өте маңызды өзгерістердің сатысында тұр. Жаңартылған оқу бағдарламасы бойынша оқылым, жазылым, айтылым, тыңдалым дағдыларын дамыту оқушылардың алған білімдері мен үйренген дағдыларын кез келген орта жағдайында қарым-қатынас үдерісінде тиімді қолдануға мүмкіндік береді.

Қазақ тілін оқыту барысында бала қарапайым сөйлеу дағдыларының 4 түрін − айтылым, тыңдалым, оқылым және жазылымды білуге міндетті.

1.Оқылым: дауыс ырғағын дұрыс келтіру,оқылған мәтіннің мазмұнын түсіну.

2. Жазылым: қатесіз, сауатты жазу.

3.Тыңдалым:тақырып бойынша монологтік және диалогтік сөйлеуді меңгеру.

4.Айтылым: өз ойын, пікірін жеткізу, сұрақтар қоя білу және оларға жауап қайтара білу.

Оқушылардың тыңдалым және айтылым дағдыларын дамытуға ықпал ететін тапсырма үлгілері:

-тыңдауға, мазмұнын түсінуге түрлі стилдегі мәтіндерді ұсыну;

-мәтінді қайталап тыңдау, негізгі ойды анықтау;

-тыңдалған мәтін бойынша сұрақтар қою;

-мәтін бойынша жоспар құру;

-мәтінді өз қиялымен өзгертіп аяқтау;

-мәтіндегі оқиғаларды, іс-әрекеттерді салыстыра талдай алу.

Оқушылардың оқылым дағдыларын дамытуға ықпал ететін тапсырма үлгілері:

-көз жүгірте, шолу жасай отырып оқу;

-мәтіннің тақырыбы мен бастапқы бөлігіне сүйене отырып, оқиғаның дамуын болжау;

-мәтіннің негізгі ойы мен бөліктерін анықтай отырып оқу;

-ақпаратты табу үшін оқу, қызығып оқу және өз көзқарасын айту үшін оқу, мәтінге ауызша және жазбаша шолу жасау.

Оқушылардың жазылым дағдыларын дамытуға ықпал ететін тапсырма үлгілері:

-оқушыларға таныс ертегі, әңгіме, өлеңдердің қысқаша мазмұнын жазу;

-белгілі оқиғаны өз ойынша өзгертіп аяқтау.

Қазіргі заман талабына сәйкес, әр түрлі тапсырмалар арқылы ойлауына мүмкіндік беріп, оқушылардың ойлау қабілеттерін дамыту қажет.Сабақ барысында оқушылардың үстінен бақылауды жүргізе білу керек, сол арқылы қаншалықты сабақты түсінгенін және талқылауға қатысқанын байқай аласың. Сабақта барлық оқушымен жұмыс жасай білу, тапсырма бере отырып топтағы барлық оқушының қатысуын бақылай білу керек. Тек оқулықтағы берілген материалдарды пайдаланып соған сүйенген дұрыс емес. Енді тақырыпты ашуда әр түрлі әдіс-тәсілдерді пайдалану, ой түрткі сұрақтар, түсінбей қалған жерде жетелеуші, ой тудыратын сұрақ арқылы итермелеу жасау қажет. Тағы да атап өтетінім, оқушыларға қолдау қажет болған кезде ғана, оларға бағыт бағдар беріп, тапсырманы біртіндеп өздеріне аяқтап шығуына бағыттап отыру, түсінбеген жерде жетелеуші сұрақтар арқылы итермелеу–оқушының табысқа жетуіне үлкен мүмкіндік. Сұрақ қойғанда ойлануға,ізденуге жетелейтін сұрақтың түрлерін, балаларға ашық және жабық сұрақ түрлерін дұрыс қоя білудің маңызы зор.

Бүгінгі таңда қазақ мектептерінің өзекті мәселелерінің бірі–оқушылардың тіл мәдениетін көтеру, сауатты жаза алатын, өз ойын айқын жеткізе алатын тұлға тәрбиелеу.

Мектепте тілді оқыту ісінде сауат ашу пәнінің үлесі орасан зор. Бұл үлес түпкі мақсатына, мазмұнына, ерекшелігіне тікелей байланысты. Сауат ашу пәні бойынша оқушыларды өмірге баулу жөніндегі міндеттер тілдің негізгі қоғамдық қызметіне,атап айтсақ,түпкілікті коммуникативтік байланыс, қатынас құралы ретінде және экспрессивтік (әсер, ықпал етуге, дәнекер болу) қызметіне орай жүзеге асырылады.

Оқушылардың сөйлеу тілінің қабілеттерінің қалыптасуы және дамуының нәтижелі шарттары қандай? Ең бірінші шарт ол–қарым-қатынастың қажеттілігі.Демек, өз пікірімен

немесе ақпаратпен бөлісу тілегі мен қызығушылығын туғызатын, сөйлеу тілінің ынтасын айқындайтын жағдайларды қалыптастыру керек.

Екінші шарт ол– қарым-қатынас ортасын құру.Қарым-қатынас ортасы–бұл ата-аналардың, жақындардың, достардың әңгімелері, көркем әдебиет,бұқаралық ақпарат құралдары,мұғалімнің сөйлеу тілі, оқулықтардың тілі. Сөйлеу тілі оқушыға қарым-қатынасқа түсуге және дүниені танып білуге көмектеседі.

Бастауыш сынып оқушыларының сөйлеуге үйретуде психологияға сүйенбей болмайды. Сөйлеу тілін дамыту процесінде адамның еркі, есте сақтау қабілеті,ой-өрісінің дамуы,сезімі, қиялдай білу ерекшеліктері негізгі рөл атқарады.

Бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу тілінің дамуы әрдайым педагогикалық басшылықты қажет етеді.Сөйлеу тілін дамыту мен байытуда жүйелі жұмыс қажет.

«Нашар ұстаз шындықты қайталайды,жақсы ұстаз сол шындықты іздеп табуға үйретеді» - деп А.Дистерверг айтқандай,сапалы нәтижелерге жету үшін үнемі кәсіби шеберлігімізді шыңдап,ізденіс үстінде болу қажет.

Әдебиеттер:

1.Мендаяхова Қ. Байланыстырып сөйлеуге үйрету арқылы қазақ тілін оқытудың ғылыми - әдістемелік негіздері.
2. Жартынова Ж. А., Ким В. Н., Корнилова Т. Б., Қойлық Н. О., Орақова А. Ш. Интерактивті оқыту әдісін қолданып сабақты жоспарлау және басқару. Алматы, 2014 ж.

Сауленбекова Ж.С.
Сәтбаев қаласы «Абай атындағы №4 мектеп-лицейі» КММ

БЕЙНЕСАБАҚТАРДЫ ЖАСАУ ҮШІН ҚОЛДАНАТЫН ӘРТҮРЛІ ПРОГРАММАЛАР

Білім көп,-өмір аз,
Керегіңді тасқа жаз
Қазақ мақалы

Орыс педагогі К.Д.Ушинский айтқандай, қазіргі заман талабына сай, әр мұғалім, өз білімін жетілдіріп, ескі бірсарынды сабақтардан гөрі, жаңа талапқа сай инновациялық технологияларды өз сабақтарында күнделікті пайдаланса, сабақ тартымды да, мәнді, қонымды, тиімді болары сөзсіз. Заман талабына сай сынып оқушыларын оқу мен оқытуда тиімді әдістерді қолдана отырып оқушылардың сабаққа деген ынта мен қызығушылдығын артыру арқылы, функционалды сауатты тұлғаларды қалыптастыру – әр педагогтің алдына қойылатын мақсат болып отыр. Мақсатқа жету үшін қойылатын міндеттер де заманауи болуы шарт.Оқушыларды оқытуда жаңартылған мазмұн шеңберінде АКТ-ны инновациялық технологиялармен ұштастыра отырып, болашақта функционалды сауатты болатындай тұлға қалыптастыру және сабаққа деген қызығушылықтарын арттыру – педагогикалық идеяның өзектілігі болып табылады.

Негізгі мақсатым жобаның басты идеясы – жаңартылған мазмұн шеңберіндегі білім стандартын игертуде инновациялық технологияларды ұштастыра отырып, АКТ құралдарын қолдану.

Педагогикалық идеяның жоғары нәтижеге жетуге, жұмыстағы тиімділікке, оңтайлыққа мүмкіндік туғызатын технооологиялар: жобаны жүзеге асыру көп қаражаттың жұмсалуын, арнайы білім-білік дағдыларына ие болуды талап етпейді, сондықтан жұмыста өте тиімді. Әрине, белгілі бір материалдық база болу керек – дербес компьютер не/немесе интербелсенді тақта (проектор болса да жеткілікі). Сондай-ақ, ұстаздың дербес компьютермен, интербелсенді құрылғылармен, MS PowerPoint жайлы түсініктері мен

жұмыс жасау тәжірибелері болу керек. Меніңше, бұл қор мен біліктер қазіргі таңда жаңалық емес, керісінше болуы керек шарттылық.

Педагогикалық идеяның қолданыс мүмкіндігі: берілген жобада ұсынылған идея мен тәсілді және бағдарламаны әр педагог өз қалауынша өзгертуі мүмкін. Тұсау кесерін де, оқытудың жұмыс бағдарламасын да. Идея таным саласына арналып жасалған, басқа білім беру салаларына арнап жасауға болады. Тұсау кесеріндегі триггерлерді, слайдтарды негізге ала отырып, үстерінен тек өзгерістер енгізуге болады.

Ал қазір осы керемет бағдарламамен жұмыс жасап жатырмын осы орайда әріптестеріме озық педагогикалық тәжірбие ретінде осындай мақаланы сіздерге ұсынып отырмын.

Оқу мен оқытуда мұғалім оқушының танымдық қызығушылдығын оята білу керек. Сонда ғана табысты және нәтижелі білімге ие боласыз.

Әр мұғалім өз сабағының режиссері болып табылуы шарт. **Renderforest программасы** оқушыларының танымдық және зерттеу қасиеттерін оята білдім. Осы бағдарлама көмегімен түрлі жоспар бойынша қызықты география, жаратылыстану сияқты пәндерге, күнделікті өмірмен ықпалдастыра отырып, оқушыларыма қызықты 3 D видео жасап, сол видео материалдарды сабақта қосымша тапсырмалармен бере отырып, оқушынын пәнге деген қызығушылықтарын арттырдым.

Үлгісін әріптестеріме ұсынып отырмын.

1-зерттеу 3D Эксплейнер Видеоны жасау үлгісі

https://www.renderforest.com/ru/template/3d-explainer-video-toolkit

осы сілтемені нотбукке кіріп, гугл браузерде басасыз

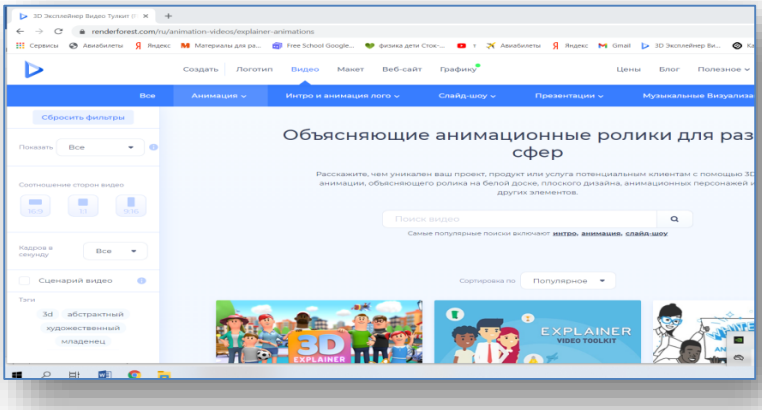

2-зерттеу 3D Эксплейнер Видеоны жасау үлгісі

Бағдарламаны ашып танысып шығасыз, өзіңіңізге қатысты ұнайтын шаблондарды таңдап қызықты оқушыларының танымдық қызығушылдығын дамытуға арналған, және өзіңіздің пәнге қатысты тақырыптар бойынша оқытуға немесе сабақ тақырыбын ашатын қызықты кейіпкерлерді таңдап алып, **создать** деген батырманы басасыз.

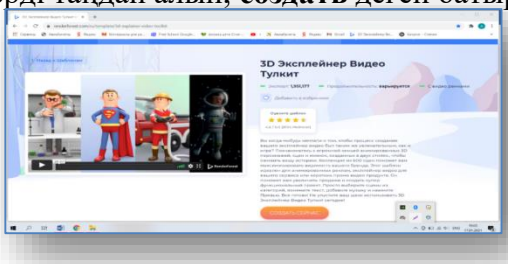

3-зерттеу 3D Эксплейнер Видеоны жасау үлгісі. **Добавить сцену ашасыз**

4-зерттеу 3D Эксплейнер Видеоны жасау үлгісі

Өзіңіздің сабақ тақырыбын ашатын тақырыпқа байланысты анимациялық сериал жасай аласыз. Мысалы: мен оқуда жаратылыстану пәні бойынша әлемді дүниені тануға байланысты бір қызық оқиға шаблондарды таңдап. 130 бұйрық қмж жоспарыма байланыстырып арасында осындай тапсырмаларды қосам. Осы шаблондардан 7-8 шаблон таңдап аласыз және соңында вставить батырмасын басасыз. Мысалы мен **«Жаратылыстану пәні бойынша, қоршаған орта»** деген қызықты бір оқиға таңдап алдымда өзімнің шығармашылық идеямды қосып үлгі жасадым.

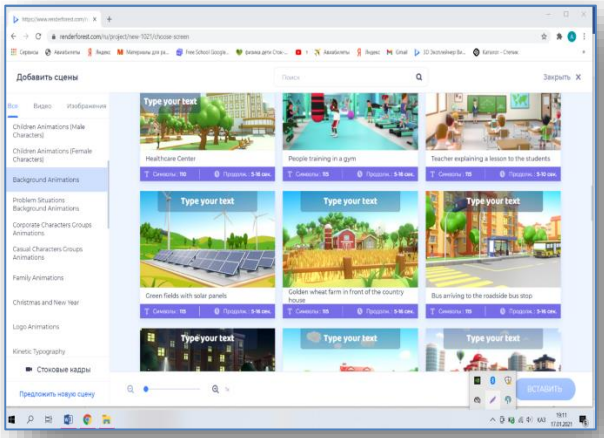

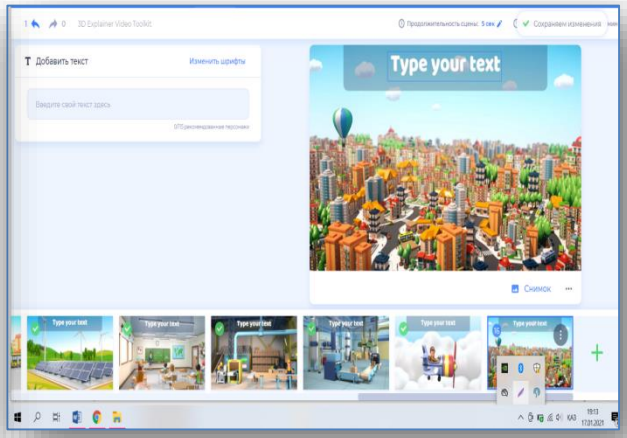

Осылай шаблондарды таңдап алып, жаратылыстану пәндері бойынша сюжеттік бейне сабақтар жасап, оқу мен оқыту барысында оқушыға өзіңіз жасаған видеоны көрсетіп, өзіңіз сол видеоны оқушы көріп болған соң, оқушыларға қағазға жазылған тапсырмалар ретінде ұсынып, ал оқушылар мына қағазда, осы видеода көрсетілген бойынша тапсырмалар бар зерттеп көріңдер деп, оқушының танымдық қызығушылдығын арттыруға болады.

Егер сіз бейнелер мен фотосуреттерді редакциялауды ұнататындардың бірі болсаңыз, онда InShot - бұл сіздің барлық өңдеу қажеттіліктеріңізді орындайтын Смартфонға арналған керемет бағдарлама екенін білуіңіз керек. Келесі жазбада біз сізге көрсетеміз **InShot-ты компьютерге қалай жүктеуге болады** қосымшаны ыңғайлы қолдана алу үшін, оның мыңдаған мүмкіндіктерге ие екенін InShot - бірі үздік фото және музыкалық видео редакторлар осы уақытта қол жетімді. Бұл өте толық бағдарлама және барлық құрылғыларда қол жетімді: Android, iOS, Mac және Windows. Көптеген пайдаланушылар InShot-ты пайдаланады әртүрлі әлеуметтік желілерге арналған бейнелерді дереу редакциялау және жариялау мысалы, TikTok, Facebook, Instagram немесе YouTube, өйткені оның форматтары әртүрлі: пейзаж, портрет және квадрат. Сондықтан маман өзінің барлық шығармашылық қажеттіліктерін қанағаттандыратын осы бейне бағдарламаны қолдана алады.

CapGut бағдарламасы [illegible] Бұл бағдарлама әртүрлі бейнесабақтарды монтаждауға [illegible] түсіру жолы, ешқандай хромокейді қажет етпейді.Яғни, [illegible] жай ғана монтаж жасау арқылы қалаған фонға видео түс[illegible]айтар сөзіңізді тиянақтап, ешқандай қозғалыссыз бір орында отырып, немесе тұрып сапалы видео түсіріп аласыз. Ең

оңай, ең тиімді, ең қолжетімді. Ешқандай студияға бармай, ешқандай ақша шығарып шығындалмай, еш қиындықсыз,телефонмен кез-келген жерде отырып жасай алатындай,ерекше видеоларды жасауға болады. Керекті құралдар:
1.Кольцевая лампа немесе жай ғана жарығы мол светельник.
2.Мини микрофон. Сол кезде, сіз жасаған видео сапалы болады.Алдымен,
CupCut приложениясын плэй маркеттен жүктеп алыңыздар.

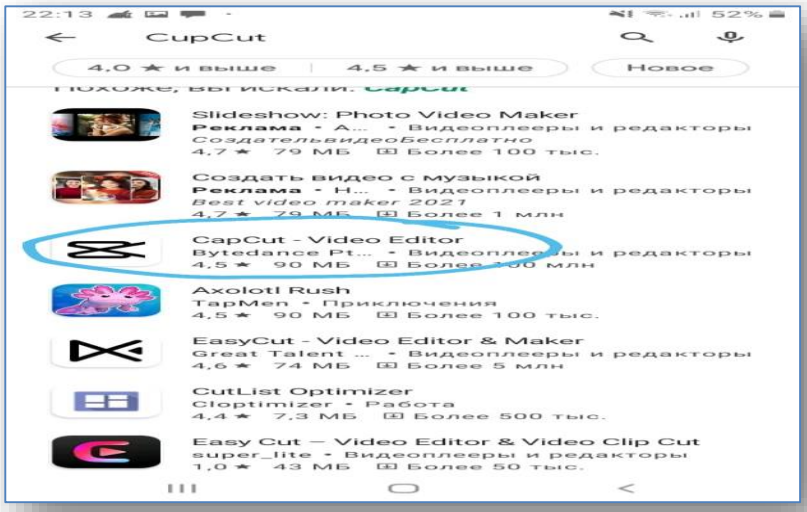

Әр қарай жұмысыңызды жасап үйрене бересіздер.

Сабақ барысындағы тиімді тәсілдерді қолдану арқылы оқушыларының оқуға деген қызығушылдықтарын ынталандыру құралы ретінде түрлі тәсілдерді тиімді пайдалану мұғалім шеберлігіне байланысты. Сондықтан да, оқу процесінің негізгі мақсаты - арнайы педагогикалық әдістермен мақсатты және жүйелі түрде оқушылардың интеллектін, шығармашылық ойлауын дамыту, ғылыми көзқарасы мен белсенділігін қалыптастыру өз бетінше білім алу дағдыларынын дамуына негіз салу болып табылады.

Бұл менің бір сіздерге ұсынып отырған педагогикалық озық тәжірбием.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Көшімбетова С. Инновациялық технологияны білім сапасын көтеруде пайдалану мүмкіндіктері. – А.: Білім, 2019.
2. https://learningapps.org/index.php

Сердалинова Гульмира Химиевна
Қарағанды облысы Жезқазған қаласы, бастауыш сынып мұғалімі
«№11жалпы білім беретін мектебі»КММ

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ДАҒДЫСЫН ЖӘНЕ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Бастауыш мектеп – оқушыны тұлға етіп қалыптастырудың алғашқы баспалдағы. Осы арадағы мұғалімнің ең басты міндеті- оқушылардың оқуға деген қызығушылықтарын арттыру, оқу мәртебесін, оқу белсенділігі және оқу сапасын арттыру, балалар мен жастардың мәдени және құзіреттілігін дамыту, сондай-ақ жас ұрпақ бойында жоғары азаматтық және рухани-адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру.
Кітап оқу – адамзат ойлап тапқан ең ғажайып құбылыстардың бірі. Рухани жан дүниеге демеу беріп, адамның адами қасиетін арттыратын да осы кітап. Тәрбиеміздің бастауы ертегі, жыр, дастандарымыз да бүгінгі ұрпаққа кітап болып жетті.

КІТАП – біздің рухани құндылығымыз, теңдесіз байлығымыз, өткен замандардың тұңғиық тереңінен сыр шертетін тарихты да, әдебиетті де, басқа ғылым кереметтері де, талай оқиғалардың куәсі, талай жаңалықтардың көзі - әрине кітап. Мектеп кітапханасына сынып оқушыларымен бірге саяхат жасалып, кітапханадағы кітаптар қорымен және ондағы оқырман ережесімен таныстырылды. Мектеп кітапханасына мектеп оқушылары жиі барып тұрады.

Білім бастауы бастауыш сыныптан әдеби кітаптар оқуға баулу баланың алғыр ойлауына, ішкі барлық ойлау қабілетін қалыптастырады.

Ертегілер арқылы бала бойында адамдық қасиеттер дәнін егу мақсатында мазмұнын сахналау сияқты рөлдік ойындар бала санасында жақсы сақталады, мазмұнын біршама айтып беруге дағдыланады. Кітапты ұсынбастан бұрын бала бойындағы қызығушылықты ояту. Қызығушылық болған жағдайда ғана балалар өзінің сүйікті кітаптары мен жазушыларын тауып алары сөзсіз. Өздігінен ізденуге көмектесу мақсатында балалардың оқу шеңберін анықтап, талдау бойынша оқушылар ертегі, баланы көптеген оқу қалалық байқауларға қатыстырып, өлеңдер шығаруға қызығушылығын арттыру. Баланы кітап оқуға үйрету үшін, ең алдымен ата-аналарға кеңес беру керек. Баланы кітапқа қызықтырудың бірден бір жолы –шығарманы жатқа мәнерлеп оқу және ата-аналарымен бірге көркем әдеби кітапты оқып, отбасында әңгіме-дүкен құрып, ондағы оқиғаны тілге тиек ету.

Өзімнің тәжірибеме сүйене отырып, тапсырылған алға қойған жобалармен қалай жұмыс жасау керек екені туралы ой түйдім.

Қарағанды облысының білім басқармасы, Қарағанды облысы білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығының, жоспарына сай Жезқазған қаласының білім бөлімінің ұйымдастыруымен «Оқуға құштар мектеп» жобасын жүргізуге тырыстым.

Мақсаты: оқу мәртебесін, оқу белсенділігі және оқу сапасын арттыру, балалар мен жастардың мәдени және құзіреттілігін дамыту, сонымен қатар жас ұрпақ бойында жоғары азаматтық және рухани-адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру.

Міндеттері:

-отбасылық кітап оқу дәстүрін қайта жаңғырту;

-оқырмандардың жандүниесінде рухани ізгілікті қалыптастыру;

Нәтижесінде **#оқырман отбасы хэштегі** Қарағанды облысының білім басқармасының Жезқазған қаласы білім бөлімінің №11 жалпы білім беретін мектебінде Облыстық «Бір отбасы-бір кітап» акция аясында «Оқырман отбасы» облыстық байқауының мектепшілік кезеңі бойыншы 2-сынып оқушылары М.Базарбайқызының «Әкесін іздеген ұл» шығармасымен танысты. Бұл кітапта бала кейіпкерлердің басынан өткен қызықты оқиғаларын әңгімеге арқау еткен. Отбасындағы әке орны, сәбидің сезімі, арман-мұңы, ізденісі оқырман жанының нәзік пернесін селт еткізері сөзсіз. Осы шығарманың негізінде оқушылар арасында фотоколлаж ұйымдастырылды. Оқушылар мен ата-аналар кітап оқудың пайдалы екендігін түсінді.

Сынып сағатында Александрдің (2008) «Диалог түрінде оқыту оқушыларды ынталандыру үшін әңгіме күшін қолдануға мүмкіндік береді» деген сөзін басшылыққа алып, диалогтік оқытуды қолданамын. Бүркіттің балапаны. Т.Жексенбай. тақырыбында ҚР тәуелсіздігінің 30 жылдығына- 30 кітап оқу арқылы оқырман отбасын анықтау мақсатында ұйымдастырылған ОБЛЫСТЫҚ «БІР ОТБАСЫ-БІР КІТАП» акциясы аясында 3-сыныптар арасында Тұрдақын Жексенбайдың "Бүркіттің балапаны" кітабы бойынша буктрейлер ұйымдастырылды. Бұл кітап бүркіттің ұя салу, балапан шығару, оны бағып-қағу, қорғау т.б таңғажайыпқа толы табиғат тіршілігін бейнелейді. Сонымен қатар тілін, ой-қиялы мен эстетикалық танымын дамытады.

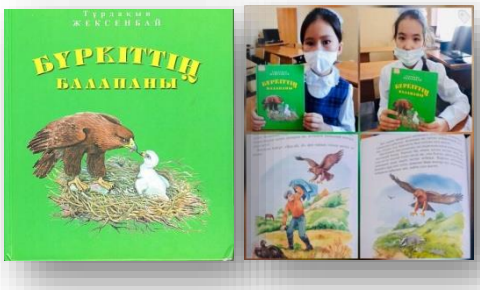

«Абай жаққан бір сәуле сөнбеу үшін...» Абай Құнабаевтың 175 жылдығын орай 2-4 сыныптар арасында «Абай Құнанбайұлының табиғат лирикасы» шығармалары бойынша «Абай - табиғат жаңашыры» суреттер сайысы, «Масатыдай құлпырар жердің жүзі» сахналық көрініс, «Жаздың көркі енеді жыл құсымен» ән жарысы, «Асыл сөзді іздесең, Абайды оқы ерінбе!» көркем сөз оқу байқауы, 4-сыныптар арасында «Әлемге танылған ұлы Абай» атты ауызша журналдар тақырыптары бойынша жұмыстар жүргізілді.

«Абай - табиғат жаңашыры» тақырыбында суреттер байқауы ұйымдастырылды. Байқау барысында Абай атамыздың табиғат лирикасы бойынша оқушыларға өз отбастарымен бірігіп жыл мезгілдері тақырыптарына суреттер салу ұсынылды.

"Ұлы істер отбасынан басталады" ұранымен бастау алған "БІР ОТБАСЫ –БІР КІТАП" акциясы негізінде Жезқазған қаласының №11ЖББМ мектебінде оқушыларымен мектепішілік «Абай жаққан бір сәуле сөнбеу үшін....» тақырыбында Абай Құнанбаевтың 175 жылдығына орай I жарты жылдыққа жоспарланған жұмыстар қашықтықтан ұйымдастырылды.

Кітапты, жалпы ілім-ғылымды мойындамаған Абайды оқымай, Абай сөзінің нәрімен сусындамаған адамзат жоқ болар. Сондықтан әуелі хәкім Абай шығармашылығын жас өрендер санасына жеткізуді ел болып, отбасы болып, қалыптастыру жөн.

Бастауыш сынып оқушылары арасында «Абай-табиғат жанашыры» шығармаларына арналған суреттер көрмесі, «Сөзбен өрнектелген бұл табиғат...» отбасылық саханалық қойылымдар өз мәнінде жүргізілуде. Аталған іс-шараларға жас өрендер бір кісідей қатысу арқылы жалпы ұлттың ұлы тұлғаларының ұлағатын бойына отбасы болып сіңіруге өз үлестерін қосты.

Қорыта келе жоба аясында оқушыларының оқу сауаттылығы мен кітап оқуға деген қызығушылықтары және оқу мәдениеті мен ақпараттық құзыреттіліктері жоғарылайды. «Оқуға құштар мектеп» жобасын жүзеге асыруда бәсекелестіктің озық нышандарының бірі сауатты тұлға болып қалыптасуы.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. «Мектептегі мұғалім көшбасшылығы» Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2016 ;
2. «Мұғалімге арналған нұсқаулық» «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2016 ;

Сехимбаева Ж.Ж.
КГУ «Общеобразовательная школа №34», г. Караганда

СОЗДАНИЕ СИТУАЦИИ УСПЕХА НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ПРИ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ИНТЕРАКТИВНЫХ И ДРУГИХ ТВОРЧЕСКИХ УПРАЖНЕНИЙ

Создание новых заданий учащимися, поощрение и похвала учителем повышают интерес учащихся к изучению английского языка. Ситуация успеха на уроках выполняет функцию коммуникативно – развивающей сферы и помогает учащимся эффективно осуществлять иноязычное общение и взаимодействие друг с другом и с учителем.

Одним из эффективнейших стимулов к познавательной деятельности учащихся является ситуация успеха. Это важнейшее направление в работе любого педагога, которое позволяет повысить самооценку детей, развить их уверенность в себе, преодолеть неуверенность в собственных силах и, следовательно, достичь хороших результатов в учебе.

Главные принципы воспитания – подарить детям чувство радости в учении, пробудить в их сердцах чувство гордости за свои результаты. А радость - обязательный и непременный успех, который заставляет человека двигаться дальше, а ребёнка тем более. Однозначно, смысл деятельности учителя состоит в том, чтобы создать каждому воспитаннику ситуацию успеха.

Ситуация успеха должна стать одним из обязательных и необходимых компонентов педагогической среды любой организаций образования. Ситуация успеха является элементом каждого урока, каждого внеклассного воспитательного дела, любого педагогического взаимодействия с учащимися. Ситуация успеха в педагогическом процессе всегда предполагает целый комплекс как внутренних, так и внешних педагогических условий; внутренние условия детерминированы создаваемыми педагогом внешними педагогическими условиями. Технология создания ситуации успеха предполагает ежедневное использование педагогом специальных технологических приемов. Ситуация успеха предполагает рефлексию учащимися своих позитивных чувств и эмоций от состоявшейся деятельности и ее результатов.

Реализация данных условий осуществляется на основе внедрения в учебный процесс определённых заданий, упражнений и приёмов. А особенно, если эти задания создает и придумывает сам ученик. К творческим заданиям такого типа можно отнести придумывание ребусов по единицам определенной лексической темы либо новым словам из недавно прочитанного текста. Дети рисуют ребусы либо печатают на бумаге, приносят на урок, когда другие разгадывают их слова и зарабатывают хорошие отметки. Среди них срабатывает конкуренция, что еще больше стимулирует учащихся к изучению английского языка и познанию нового.

Что касается уроков английского языка и моего личного опыта, следует отметить, что на уроках иностранного языка основой для преподавателя является создание ситуации успеха в коммуникативной деятельности учащихся. Испытывая чувство успеха в коммуникативной деятельности на уроках иностранного языка, обучающийся переживает радость, эмоциональный подъём. Переживание успеха в учебном общении внушает ему уверенность в собственных силах; повышается самооценка, появляется желание вновь достигнуть хороших результатов, чтобы ещё раз пережить радость успеха. Таким образом, ситуация успеха на уроках иностранного языка выполняет функцию коммуникативно – развивающей сферы и помогает учащимся эффективно осуществлять иноязычное общение и взаимодействие друг с другом и с педагогом.

Реализация данных условий осуществляется на основе внедрения в учебный процесс определённых заданий, упражнений и приёмов. Для установления эмоционального контакта можно использовать упражение-игру «Round about» (карусель). Ученики передают друг другу мяч и высказываются о своих чувствах, эмоциональном и физическом состоянии. С подобных упражнений можно начать урок и скорректировать

эмоциональную настроенность обучающихся, причем, их можно применять как в младших классах, так и в среднем и старшем звене. Используя такие упражнения-игры, учитель всегда может отследить и скорректировать эмоциональное состояние учащихся, помочь преодолеть возможные негативные ощущения.

Несомненно, в процессе обучения английскому языку большое значение имеет игра, как одна из важнейших форм развития фонематического слуха, восприятия речи, внимания, памяти. Кроме того, что важно для создания ситуации успеха они повышают учебную мотивацию, самооценку обучаемых, способствуют их релаксации. На своих уроках я использую следующие игры: «Снежный ком», «Ассоциации», «Finish the word», «Волшебный мешочек», «The Chain», «Пантомима», «Guess it», «Fill in the missing letter», «Sending a Telegram», «Буквы рассыпались», «Translator», «Крестики-нолики», «Hide-and-Seek in a picture» и многие другие.

Песня на уроке — хороший вид релаксации, который представляет возможность учащимся не только отдохнуть, но и служит для формирования фонетических, лексических, грамматических навыков. А также пение повышает интерес к предмету, развивает музыкальный слух и память, снижает утомляемость за счет эмоционального настроя. Пение на уроках английского языка позволяет включить в активную познавательную деятельность каждого ребенка, создает предпосылки для дружной коллективной работы в атмосфере положительных эмоций.

Наличие эмоциональных разрядок. Это могут быть поговорки, скороговорки, веселые четверостишия. Использование таких эмоциональных разрядок при изучении английского языка не только формирует произносительные навыки, снимает напряжение школьника, стимулирует речевую деятельность, но и повышает интерес к предмету и эмоциональный настрой детей.

Ещё один способ создания ситуации успеха на уроке иностранного языка - это такие задания, которые стимулируют логическое и творческое мышление детей, например: ребусы, головоломки, чайнворды. Успешное выполнение таких нетрадиционных заданий вызывает у детей настоящую радость успеха. Творческие задания (проекты, оформление стенгазет, подготовка внеклассных мероприятий, презентации, иллюстрации, инсценировки, открытки и т.д.) помогают раскрыть потенциал каждого ребёнка и, также как и предыдущие приёмы и задания, повышают мотивацию к изучению предмета.

Применение новых информационных технологий: презентации, интернет-ресурсы (например: https://learningapps.org). В группе моих учащихся пользуется популярностью сайт «learningapps. org», на котором в свободном доступе можно придумывать задания по развитию всех аспектов речи: аудирования, чтения, письма и говорения. Ученики создают упражнения по готовым шаблонам: «Найди пару», «Классификация слов и грамматических конструкций», «Хронологическая линейка», «Простой порядок», «Ввод текста», «Сортировка картинок», «Заполнить пропуски», задания с аудио и видео контентом. Задания-фавориты у детей: игра «Кто хочет стать миллионером», пазл «Угадай-ка», игра «Скачки», «Парочки».

Кроме того, необходим индивидуальный подход к каждому ученику, его способностям к данному предмету, разноуровневые задания на уроке и домашние задания, а также индивидуальная система оценивания. Это позволяет каждому ребёнку, даже ребёнку с низкими способностями и знаниями по предмету, получить хорошую оценку и почувствовать радость успеха от удачно выполненного задания. Для создания ситуации успеха на любом уроке также необходимы стимулы, поощрения, помощь и поддержка учеников, испытывающих трудности в изучении предмета со стороны учителя и других детей.

Всё вышеперечисленное помогает учителю активизировать внутренние силы ребёнка, рождающие энергию для преодоления трудностей, желание учиться, помогает создать такие условия, в которых ребенок испытывает уверенность в себе и внутреннее

удовлетворение от своих успехов, то есть помогает создать ситуацию успеха. Увлечённый ребёнок - это счастливый ребёнок, успешный ребёнок. А это именно то, к чему мы все с вами должны стремиться.

В качестве рефлексии ученикам часто предлагается назвать максимальное количество слов и грамматических структур, что были воспроизведены на уроке, тот кто последним назвал лексическую единицу, обычно поощряется рефлексией одноклассников и положительной отметкой за ответ на уроке в том числе.

Исходя из своего опыта работы, интересно подчеркнуть, что очень важно отмечать успех каждого ученика, независимо от его успеваемости. Нужно хвалить за каждый верный ответ, за каждое старание и стремление, и тогда ребенок начинает «вырастать» по предмету на глазах. Похвала и поощрение - лучшие мотиваторы.

Таким образом, ситуация успеха на уроках иностранного языка выполняет функцию коммуникативно – развивающей сферы и помогает учащимся эффективно осуществлять иноязычное общение и взаимодействие друг с другом и с учителем. Ведь увлечённый ребёнок- это счастливый ребёнок, успешный ребёнок. А это именно то, к чему мы должны стремиться.

Литература:

1. Иванов, К.А. Все начинается с учителя. М.: Просвещение, 1983. – 175 с.
2. Конаржевский, Ю.А. Внутришкольный менеджмент. М.: Новая школа, 1993. - 72 с.
3. Интернет-ресурсы: learningapps.org

Слюсаренко Е.П
КГУ «Гимназия им. К. Сатпаева» , г.Караганда

В ЗДОРОВОМ ТЕЛЕ ЗДОРОВЫЙ ДУХ

Неслучайно названием своей статьи я взял крылатое латинское выражение Д.Ю.Ювенала. 21 век - век новых технологий. Практически все свое свободное время молодое поколение проводит в гаджетах. Малоподвижный образ жизни, неправильное питание, облучение от компьютеров и другой техники со временем может привести к необратимым последствиям, к серьезным нарушениям физического здоровья. Распространение получили: гиподинамия, физические и нервные перегрузки, стрессы, нарушение обмена веществ, избыточный вес, а также сердечно-сосудистые заболевания. С глубокой древности народ Казахстана считал здоровье главным богатством человека, поэтому в нашем государстве делается все возможное для того, чтобы укрепить духовное и физическое здоровье граждан. Одним из стратегических направлений политики государства является расширение массового спортивного движения. А кому, как не учителям физической культуры, привлекать население Казахстана к здоровому образу жизни. ЗОЖ - это движение вперед к успеху и саморазвитию.

На протяжении многих лет, работая с детьми в урочное и внеурочное время, стараюсь развивать в молодом поколении физическую активность, ведь молодежь является главным достоянием страны, ее потенциалом, настоящим и будущим. По словам Первого Президента РК Н.А.Назарбаева, только здоровая нация может называться конкурентноспособной. Конкурентноспособность государства определяется его возможностью и способностью формировать у молодежи значимые ценности и ценностные ориентации. Одна из значимых ценностей - это здоровье.

Внеклассную работу с детьми посвящаю футболу и считаю, что это один из очень важных видов спорта. Во дворах можно заметить детей, гоняющих мяч, а по телевидению спортсменов, посвятивших этой игре свою жизнь. Задумывались ли вы о том, как футбол влияет на человеческий организм? Многие думают, что это травмоопасный вид спорта, но травму можно получить и не занимаясь спортом. Наукой доказано, что футбол укрепляет костные мышцы, повышает скорость восстановления костей. А в старости футболистов не беспокоят проблемы с костями. А также – эта игра является методом профилактики возрастных изменений костей и частых переломов в пожилом возрасте. Занятие спортом снижает уровень холестерина в крови, улучшает работу сердечно-сосудистой системы и органов дыхания.

В начале года, набрав учащихся 9 летнего возраста, на тренировки по футболу, даю им посильную нагрузку, увеличивая ее год от года. Это способствует лучшей адаптации к умственным и физическим нагрузкам. Дети меньше подвержены усталости, сонливости, а значит у них повышается работоспособность. Проанализировав качество успеваемости учащихся, занимающихся футболом в течение нескольких лет, прихожу к выводу, что данный вид спорта плодотворно влияет на умственное развитие и физическое здоровье подрастающего поколения. Регулярные тренировки помогают достичь высоких результатов: призовые места на городских и областных соревнованиях. Учащиеся школьной команды были замечены на соревнованиях и приглашены для тренировок в спортивный футбольный клуб.

Все чаще и чаще в нашем мире звучит слово инновации. Оно проникло во все сферы нашей деятельности, включая физическое воспитание, физическую культуру и оздоровительные технологии. Физическая культура направлена на достижение и поддержание физического благополучия, снижение риска развития различных заболеваний. Инновациями в области физической культуры является не только современное оборудование и тренажеры, но и новые виды, формы, технологии проведения занятий. Одной из составляющих инновационный комплекс, который использую во время тренировок учащихся, считаю интерактивный тренажерный комплекс.

Он направлен на достижение высоких результатов, на обучение футболистов техническим приемам ведения мяча и обводки. Использование ИКТ позволяет расширить круг тренировочных упражнений: бег по кочкам, с разрешенными зонами и ориентацией на предмет, с погоней за линией, с уходом в сторону от запрещенной зоны, с лесенкой с изменением скорости и уходом в сторону. Овладение техникой ведения мяча позволяет развить способности управлять скоростью и направлением перемещения по игровой площадке.

Во время обучения футбольной команды стараюсь придерживаться последовательности обучения от общего к частному. Это позволяет переносить усвоенный материал на новый. Использую методические приемы повторных, смежных, вариативных заданий. Учитываю индивидуальные особенности развития детей. Немаловажную роль играет дифференциация тренировочных заданий и упражнений.

Для развития двигательных способностей футболистов провожу следующие упражнения: бег на 15, 30 метров, челночный бег, бег зигзагом , прыжок в длину с места, подтягивание с виса, разгибание рук в упоре лежа, опускание – поднимание туловища. Все перечисленные инновационные технологии и приемы обеспечивают повышение показателей скорости бега юных футболистов с мячом и без мяча по прямой, с изменением направления передвижения, эффективность выполнения технического приема обводки.

После каждой тренировки стараюсь поощрять детскую инициативу и творчество. Учу своих подопечных мыслить и придумывать, запоминать и прогнозировать ситуацию. Это позволяет активизировать умственные процессы и управлять спортивной моторной деятельностью. Ведь без фантазии и творческого воображения нельзя оторваться от

противника, с большого расстояния забить гол в ворота и применить обманное действие. Именно футбол способствует всестороннему физическому развитию детей. Во время тренировок меняется комплекс упражнений, чередуется нагрузка. Игроку необходимо удерживать равновесие, ориентироваться в пространстве, быть гибким и чувствовать темп. Футбол направлен на развитие коммуникативных навыков. Данный вид спорта учит общению, сотрудничеству, сплоченности, желанию находить общий язык и решать конфликтные ситуации. Способствует выработке реакции. Во время игры игроки следят за движущимся мячом, в доли секунды оценивают ситуацию, реагируют на нее точными движениями. Футбол-это командный спорт. Психологи рекомендуют заниматься именно таким видом спорта для развития лидерских качеств. В данной игре ребенок может проявить инициативу, принять решение, которое повлияет на исход игры.

В данной статье освящены качества, которые футбол помогает сформировать у детей, инновационные методы и приемы работы с детьми, а также влияние данного вида спорта на физическое и духовное здоровье человека.

Данный вид спорта направлен на формирование таких качеств, которые будут полезны для достижения высоких результатов не только в спорте, но и в жизни.

Литература:

1. Крылова Н.Б. Культурология образования. - М.: Народное образование, 2000, с. 43-65
2. Лазарев В.С. понятие педагогической и инновационной системы школы/ В.С. Лазарев // Сельская школа. - 2003. - № 1.
3. Сластёнин В.А. Педагогика / В.А. Сластёнин. - М.: Школа-Пресс, 2000 г.
4. Тюнников Ю.С. Анализ инновационной деятельности общеобразовательного учреждения: сценарий, подход / Ю.С. Тюнников // Стандарты и мониторинг в образовании. - 2004. -№ 5.
5. Андреев С.Н., Алиев Э.Г. « Мини-футбол в школе» 2006 г.

Смагулова Е.С.

№2 ЖББМ, Теміртау қ.

ХИМИЯ ПӘНІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру үшін жаңартылған білім беру бағдарламасына сай оқыту мен оқу үрдісінде тиімді әдіс-тәсілдерді пайдалана отырып, алған білімдерін өмірде пайдалана білуіне үйрету керек. Өз бетінше білім алуына жағдай жасау арқылы оқушылардың білім сапасын көтеру маңызды рөл атқарады. Балалардың ұжымда, топтарда жұмыс істеу барысында сыни ойлауын, шеберлігін, функционалдық сауаттылығын, танымдық белсенділігін арттырып, бәсекеге қабілетті тұлға қалыптастырамыз.

«Функционалдық сауаттылық» тереңнен алғанда білім берудің адамзат қызметімен байланысын біріктіретін тұлғаның әлеуметтік бағдарлану дегенді білдіреді. Қазіргі ғарыштап дамыған заманда функционалдық сауаттылық адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсенді қатысуына, сонымен қатар өмір бойы білім алуына ықпал ететін факторлардың біріне айналуда.

Демек функционалдық сауаттылық дегеніміз-адамдардың мәдени, әлеуметтік, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы болып табылады. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани

тұрғысынан дамыған, сауатты, білімді, дені сау азаматын қалыптастыру, оның әлемде, өмірге әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Қазіргі мектеп қабырғасында оқушылардың алған білімдерін өмірде тиімді пайдалана білуіне үйрету. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру үшін мұғалім терең білім беру керек. Оқушыларға терең білім беру үшін мұғалім әдістердің тақырыпқа сай, оқу материалын тиімді меңгеруге ықпал тигізетіндей түрін таңдау керек. Осы әдісті қолдану жолыне мұғалімнің өзі де жақсы білуі керек. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі ұлттық іс-қимыл жоспары бойынша жұмыс жасалуда. Еліміз біліммен қаруланып, дамыған 30 елдің қатарына кіру. Функционалдық сауаттылықты дамытудың жалпы бағдары Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы білім беру саласында анық көрсетілген.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру үшін тиімді әдіс-тәсілдерді сабақта қолдлана отырып, сыныптағы оқушылардың көңіл-күйін байқау, оқушы мен мұғалім арасында тығыз байланыс орнату маңызды болды. Психологиялық т.б. тренингтер өткізу арқылы оқушы көңіл-күйін бақылау және көтеру. Әр оқушының мінез-құлқымен жете танысып, жаңартылған білім мазмұнына сай функционалдық сауаттылығын арттыру барысында әдіс-тәсілдерді сабақта түрлендіре қолдану керек.

Химия пәнінен сабақ беруде үш тілділікке үндестіре оқыту оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру үшін ең маңызды болып табылады. Химия пәнінен функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша әр сабақта тақырып бойынша глоссарий қолдануға болады. Глоссарий ағылшын сөзінен алынған glossary сөздікпен деген мағынаны білдіреді екен. Химия пәнін үш тілде сөйлеуге үйретуде, функционалдық сауаттылығын арттыру мақсатында глоссарийді қолдануға болады. Негізгі химиялық ұғымдарды алдымен ағылшын және орыс тілінде аудармасын беріп, содан соң қазақ тілінде түсіндірмесін үйретуге болады.

Жас ұрпаққа сапалы білім беруде бәсекелестіктің басты құралы – ағылшын тілін меңгеру болып табылады. Қазіргі таңда «Үштілділік білім беру» XXI ғасырға даярлау болып табылады. Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды. пен оқу жолға қойылған. Еліміз бүкіл әлемде үш тілді пайдаланатын ел ретінде танылуда. Бұлар: қазақ тілі – мемлекеттік тіл, орыс тілі – қарым-қатынас тілі, ағылшын тілі – жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі болып табылады. Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейкесті мәселелердің бірі. Көптілділік әлеуметтік ортада мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білу.

Д.И.Менделеев кестесіндегі химиялық элементтердің барлық атаулары ағылшын тілінде берілген. Оқушылар ағылшын тілінде берілген химиялық элементтерді бір сәтте жаттап, өз білімдерін кеңейтті. Көптілдіктің мәні зор екендігін ұғынды. Ағылшын тілін білу арқылы оқушылар жаһандық білім беру кеңістігінде өздерінің ой-өрістерін кеңейтуге мүмкіндік алады. Тілге деген қызығушылықтары оянды. Ағылшын тілінде оқу сауаттылығы дұрыс қалыптасады.

Химия сабағында «Д.И.Менделеев жасаған периодтық жүйесі мен заңына кіріспе» тақырыбын өткенде оқушылар сабаққа қызығушылықпен қатыса білді. Химиялық элементтерді жүктеудің нәтижесінде периодтық заңының ашылуы, металдар мен бейметалдар, екідайлы қасиет көрсететін элементтердің қатары туралы түсіндірдім. Д.И.Менделеевтің өмірбаяны мен еңбек жолы туралы толық мәліметтермен танысты. Сабақ барысында берілген тапсырмаларды мұхият орындап, Менделев кестесіндегі элементтерді толық түсінді. Химиялық элементтердің периодтық кестесі жалпы түсінікті үш тілде мәтін ретінде бере отырып, үш тілді қолдану үшін тапсырмалар берілді.» Берілген тапсырма бойынша оқушылар сөздерді үш тілде аудармаларымен дұрыстап сәйкестендірді.

Тапсырма: Сөздерді аудармаларымен сәйкестендір:

Ұяшық Product продукт

Өнім Interact кислород

Оттегі Shell движение
Негіз Oxygen Кислоты
Қышқыл Molecule Ячейка
Қозғалыс Bases Молекула
Қосылыс Motion Основание
Әрекеттесу Compound Взаимодействие
Молекула Acids Соединение

Осы тақырыпты өтуде мәтінмен жұмыс барысында үнсіз оқу, дауыстап оқу, кезекпен оқу, музыка әуенімен оқу, QR штрих код сканерден өткізіп оқу, kitap.kz сайтынан оқу, аудиодан тыңдау тапсырмаларын ұсынып отырдым. Оқушылар берілген тапсырмаларға қызығушылықпен орындап, өздерінің білімдерін көрсете білді. Сабақ кезінде оқушы мен мұғалімнің арасында қатынастар нығайып, өз бетімен ізденуге, саралап нақты шешім қабылдауға үйренді. Сыни ойлауға, өз ойын дәлелдеуге, шығармашылық белсенділікке ұмтылды. Оқушы өз бойынан өткізіп, топпен, жұппен, жеке орындау барысында шығармашылықпен жұмыс жасауға ұмтылды. Үлгерімі төмен оқушылдардың сабаққа деген белсенділігі артты. Пән бойынша білім сапасы көтерілді.

Интерактивті әдіс – диалогтік әдісін қолдау арқылы нәтижесінде сабаққа қатысушылар бір – бірімен байланыса отырып, мәселелерді шешеді.

Негізгі ережесі:

1.Адамдардың арасындағы қатынас өмірдің басты қажеттілігі екенін мойындау.
2.Барлық оқушыға тең мүмкіндіктер асау.
3.Әлеуметтік – психологиялық кезеңдерде тиімді әдіске топтың даяр болуы.
4.Топпен жұмыс істей білу, шешім қабылдай алу.

Осы әдіс негізінде «Күкірт қышқылы және оның тұздары» тақырыбына оқушыларға күкірт қышқылы және оның тұздарының физикалық және химиялық қасиеттеріне түсінік беру мақсатында сабақ өткіздім. Қоршаған ортаны қорғауға тәрбиелей отырып, интерактивті әдістер арқылы балаларды жылдам ойлауға, ойды тез қабылдап, дұрыс шешім шығаруға дағдыландырып, алған білімдерін бекіттім. Сабақта интерактивті әдіс – диалогтік әдісін қолдану арқылы сабақ өз мақсатына жетті.Тиімді әдіс-тәсілдер нәтижесін берді.

Қорыта айтқанда, оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру арқылы білімін сапасын көтеру үшін, жаңартылған білім мазмұнына сай тәсілдерді сабақта тиімді қолданысқа енгізген дұрыс. Ең бастысы оқушылардың сабаққа деген белсенділігі мен қызығушылығын арттыру маңызды. Сонда ғана олардың білім сапасы артып, білімге деген құштарлығы оянады. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын, танымдылық белсенділігін арттыруға, өз бетінше білім алуға, шеберлігін дамытып, шығармашылығын қалыптастыруға ықпал етеді. Оқушылар оқудың қызықты, жеңіл өтетіндігін, ұжымда бірлесіп жұмыс жасауға болатындығын түсінді. Білімнің тереңдігін, әрі тиянақтылығы артатындығын ұғынды. Оқушы өз пікірін ашық, еркін айтып, бір-бірін тыңдауға үйренді. Сыныпта ынтымақтастық атмосферасы қалыптасты. Жан-жақты дамыған, болашағы айқын, бағдары анық, бәсекеге қабілетті, рухани бай тұлға қалыптастыра алатынымызға сеніміміз мол. Қазақ елінің білімді жастары, әлем өркениетінің білім кеңістігін, өздерінің біліміміемен бағындыратын болады. Білімді жастарымыз көп болсын!

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Оқушылардың функциональдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары
2.Функциональдық сауаттылықты білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
3.Мектеп оқушыларының функциональдық сауаттылығын дамытуда 12 жылдық Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты

4. Қазақстан Республикасының Призендеті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан», «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасы. Астана, 2007ж.

5.Қазақстан Республикасы 12 жылдық орта білім берудің жалпыға міндетті стандарты. Нормативтік құжаттар, Астана 2016ж.

Сон Е.Г., Мирзоева Л.В.

КГУ «Гимназия имени Каныша Сатпаева», г. Караганда

LESSON STUDY КАК ИНСТРУМЕНТ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ

Улучшение школьной практики путем совместного планирования, наблюдения и анализа процессов преподавания и обучения реализуется с помощью подхода Lesson Study. Эффективное профессиональное развитие учителей возможно при условии их взаимодействия в решении возникающих проблем в процессе преподавания. Именно подход Lesson Study способствует коллаборации между учителями. Использование подхода Lesson Study, позволит сделать работу системной, более эффективной и полезной для улучшения школьной практики учителей. Такая форма работы позволит изменить отношения учителя и администрации, перейдя в парадигму субъектности и равноправия, а не контроля.

В ходе проведенного анализа работы гимназии за 2020-2021 учебный год были определены проблемные зоны, которые могут быть решены через внедрение подхода Lesson Study:

— Снижение качество знаний в отдельных группах;
— Методическая подготовка молодых специалистов.

В процессе работы были созданы 3 фокус-группы по 4-5 человек в каждой. Руководителями групп стали учителя-наставники, руководители МО. В состав групп вошли учителя-предметники, работающие в одной параллели, а также сами молодые специалисты. Это было сделано для того, чтобы они увидели весь процесс Lesson Study «изнутри»: поучаствовали в разработке урока, в наблюдении за коллегой, в обсуждении итогов наблюдения. На каждом этапе молодой специалист может пополнить свою методическую копилку.

В ходе первого заседания рабочих групп были определены проблемные зоны.

Таблица 1. Проблемные зоны

№ группы	Проблемная зона класса/ работы с классом	Проблемная зона учителя
1	Неумение вовлечь в работу учащихся со слабой мотивацией	Недостаточная методическая подготовка
2	Неумение поддерживать внимание учащихся в течение всего урока	Недостаточная методическая подготовка
3	Затруднение в распределении ролей при организации работы в группе	Недостаточная методическая подготовка

При проведении серии уроков с применением подхода Lesson Study в 3 классе у учителя-1 фокус наблюдения был направлен на повышение качества знаний через организацию работы на уроке с учетом потребностей конкретного ученика.

В ходе заседания были выбраны ученики, которые в период первой четверти показали нестабильные показатели по результатам суммативных работ. У данных обучающихся наблюдаются нестабильные результаты, но по итогам психологических исследований у них определяется разная степень мотивации. Так ученик С, имея высокие

результаты за некоторые работы (92%), имеет низкий уровень мотивации и слабую предметную подготовку. Ученик А, наоборот, имеет высокий потенциал, высокий уровень учебной мотивации, но имеет низкий результат (23%). Особое внимание хочется обратить на ученика В, который имеет в большинстве средние показатели (от 56 до 67%), при этом психологи отмечают высокий уровень учебной мотивации. После проведенной серии уроков с применением подхода Lesson Study учителю давались конкретные рекомендации, что позволило во второй четверти 2021-2022 учебного года к СОР4 прийти с неплохими результатами: ученик А -91%, ученик В – 91%, ученик С – 64%.

Предметники, которые входили в фокус-группу дали учителю следующие рекомендации:

- использовать ФО на всех этапах урока;
- использовать разнообразные формы работы, которые активизируют учебную деятельность;
- относиться внимательней к этапу рефлексии как к структурному элементу урока, так как он позволяет увидеть прогресс ученика или проблемы, с которыми он столкнулся на уроке.

При проведении серии уроков с применением подхода Lesson Study в 9 классе у учителя-2 фокус наблюдения был направлен на организацию групповой работу, которую учитель часто использует в своей практике. Учащиеся знакомы с данной формой работы, активно включаются в процесс, но не всегда результат работы объективен. Наблюдения помогли составить рекомендации по организации групповой работы:

- использовать рондомный принцип при формировании групп;
- распределять роли в группе с учетом дифференцированного подхода, с учетом возможностей конкретных учащихся;
- выбирать спикера, исходя из наблюдений за работой в группе.

Данные рекомендации были использованы учителем на последующих уроках. Большим достижением следует считать, что ученик А, который всегда использовал свое преимущество и проявлял личную заинтересованность, изменил тактику работы и направил свои усилия на подготовку всей группы.

При проведении серии уроков с применением подхода Lesson Study в 5 классе у учителя-3 фокус наблюдения был направлен на поддержание внимания учащихся на протяжении всего урока. Наблюдение показало, что в классе очень много сильных учащихся, которые проявляют активность. Ученик А – любознательный, имеет знания в различных областях и охотно их демонстрирует. Ученик В – очень активный, быстро выполняет все предложенные задания, а оставшееся время проявляет интерес к ситуации в классе. Ученик С – старательный, но мало активный и боится демонстрировать знания на фоне хороших ответов одноклассников. Учителю были даны рекомендации, которые позволят удерживать внимание учеников на протяжении сего урока:

- Необходимо поддерживать высокую плотность урока, ориентируясь на скорость выполнения заданий ученика В;
- Демонстрировать свою эрудицию, привлекая внимание ученика А;
- Избегать однотипных заданий;
- Применять игровые формы обучения;
- Рассчитывать дозировку времени на каждом этапе урока, не затягивая ни один из них;
- Задания, вызывающие сложность, выполнять совместно с учениками.

Такие рекомендации позволили учителю повысить дисциплину на уроке, сделать урок насыщеннее и интереснее.

Наблюдения в ходе посещения уроков позволяют сделать вывод о том, что изменилась практика преподавания, культура учебного процесса в целом: учителя активно

используют формативный отзыв для оценки деятельности ученика, используют групповые формы работы, на уроках прослеживается межпредметная связь.

Таблицпа 2. Результаты наблюдения за деятельностью учителя по итогам урока с применением подхода Lesson Study

	Структура урока	**Использованные приемы**	**ФО**	**Рефлексия**
Учитель 1	Все этапы урока присутствуют	Интерактивный тренажер «Исключи лишнее» Беседа Самостоятельная работа «Мозговой штурм» «Математический диктант» Слово учителя	Выборочное оценивание «Светофор» «Комплимент от учителя»	«Закончите предложение»
Учитель 2	Все этапы урока присутствуют	Работа в группах	Словесная оценка учителя Взаимоценивание «2 звезды и 1 пожелание»	Голос ученика «Ваше мнение»
Учитель 3	Все этапы урока присутствуют	Кластер Работа с портретом писателя Работа с иллюстрациями Выразительное чтение	Взаимоценивание Самооценивание	«Пять пальцев»

Таким образом, серия уроков с применением подхода Lesson Study была проведена в 4, 5 и 9 классах по предметам математика и литература. В ходе работы улучшался краткосрочный план, определялась группа учеников для наблюдения разных уровней обучения, выбиралась стратегия и тактика работы молодого учителя. Такое профессиональное взаимодействие позволило учителям усовершенствовать свою практику, получить эффективную обратную связь.

При проведении серии уроков педагоги и администрация столкнулись в очередной раз с трудностью, связанной с организацией подобных мероприятий. Очень трудно совместить работу педагогов, так как у каждого своя загруженность в учебном процессе, и на деле оказывается сложно создать условия для совместной работы. Периодический переход некоторых классов в связи с карантином из офлайн обучения в онлайн, вызывало трудность в планировании встреч. Отсутствие свободных учебных кабинетов в гимназии в период карантинных мероприятий – это дополнительные неудобства для сотрудничества.

Но, несмотря на все сложности организации процесса, работа по исследованию уроков с применением подхода Lesson Study в гимназии продолжалась. На лицо положительные результаты, они позволяют сделать вывод об эффективности таких встреч и совершенствовании профессионализма учителя.

Литература:

1. Чичибу Т., Ду Тоит Л., Тулепбаева А. Руководство для учителей по реализации подхода Lesson Study.-Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2013.-62б.

2. Руководство для учителя. Первый (продвинутый) уровень. Второе издание. АОО «Назарбаев интеллектуальные школы» Центр педагогического мастерства. 2014.
3. Lesson Study: размышления после конференции/Ғабдоллақызы Б.- Астана: Центр педагогического мастерства АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2015.-76с.
4. Исследование урока (Lesson Study): от А до Я: метод.рекоменд./ Байгаринова Ж.К.-Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы».

Спатаева Шырак Сагындыковна
Балқаш қаласы білім бөлімінің «С.Сейфуллин атындағы №7 мектеп-гимназиясы» КММ

ТАРИХ ПӘНІН ТІРЕК – СЫЗБАМЕН ОҚЫТУДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУДАҒЫ ТИІМДІЛІГІ

Халқымыз Қазақстан Республикасы атты тәуелсіз мемлекет құрып, сол мемлекеттің шынайы да танымды тарихын жазып, келер ұрпаққа жеткізе білді. Тарих – ұлттың жады десек, ел тарихын зерделеуге арналған жоғары деңгейде «Ғылыми қазына», «Ұлы Даланың жеті қыры», «Мәдени мұра» сияқты іс шаралар мен Мемлекттік бағдарламалар қабылдануда. Ендеше, аталып отырған мәселе де және оның мектепте пән ретінде оқылуы да өзекті тақырыпқа айналып отыр.

Осыған орай, оқушыға берілетін білім қоғамдық қажеттілік деңгейін қамтамасыз етіп, функционалды сауатты, ұлттық, отандық, әлемдік мәдениеттерді бойына сіңірген ұрпақ тәрбиелеу әр педагог міндеті. Оны «жаңа технология», «функционалды сауатты ұрпақ», «бәсекеге қабілетті тұлға» тәрбиелеуде жолға қойылған арнайы жұмыс мақсаттары , әдісі арқылы жүзеге асырады. Осыны ішінде ең өзектісі оқу және жазуда сауатты тұлға қалыптастыру мәселесі болмақ. Олай болса, В.Ф.Шаталовтың тірек сызбалары арқылы оқыту әдісін атап және функционалды сауаттылыққа жетуге бір қадам болсын жетелеуде маңызы зор. Аталған әдісті өзімнің тарих пәндерімде кеңірек қолданамын. В.Ф.Шаталов технологиясының ерекшелігіне тоқталып өтсек:

Біріншіден – нақты дәл есептелген оқу процесін құра білу. Бұл құрылымды былай түсіндіреді «Тірек сигналдар дегеніміз – ойынның элементі, уақыт үнемділігі және бала психологиясын қызықты құбылысқа бағыттау. Бірақ бастысы берілген тақырыпты логикалық байланыстар негізінде оқушының түсінуі мен ұзақ уақыт есте сақтауы». Осы орайда, оқушы кез келген ұзын, бірнеше беттік мәтіннен, оқиғадан тірек сигнал арқылы нақты, дәл ақпаратты тауып, оны қолданып бағамдауды меңгерген фунционалды сауатты тұлға ретінде дағдыланады.

Екіншіден – уақыт үнемділігі. Белгілі бір тақырыпты түсіндірубарысында бірнеше тақырыпты жинақтап, ықшамдап, бір-екі тірек сигналына сыйдыруға болады. Бұл әдістеме қазіргі күнге дейін құндылығын жойған жоқ. Тірек сызбалар сабақтың негізгі құрамдас бөлігі ретінде қолданылады және оқушының мәтіннен нақты ой мен мазмұнын тауып ажыратып, сауатты тұлға қалыптастыруда көмегі басым.

Мұнда негізінен мына мәселелерге назар аударған жөн.

1. Тірек – сызбаны пәнді жүргізудің басынан бастаған жөн.
2. Мүмкіндігінше әр сабақта пайдалану қажет.
3. Сызба нұсқаға оқушылармен бірге талдау жүргізіп отыру.
4.Оқушылардың белгілі тақырыпқа сай сызба белгі даярлауға негізделген өзіндік жұмыс жасауына мүмкіндік беру және бірлесе талдау.
5.Оқушының топпен және екі-екіден жұмыс жасауына мүмкіндік беру.

Осы аталып өткен тірек – сызбаларды құруда әрқайсын жіктеп жатудың керегі жоқ. Себебі, әрбір тақырыпқа байланысты тірек сызба оқушы қатысуымен құрылып, тақырыпты ашудың, мақсатқа жетудің айқын проблемасы көрсетілген.

Мысалы, 8-сыныптың Қазақстан тарихынан «XIX ғасырдың 60-80 жылдарындағы реформалар» тақырыбына оқушылар сызбаны дәптерлеріне мәтінмен таныса отырып құрады. (1-сурет)

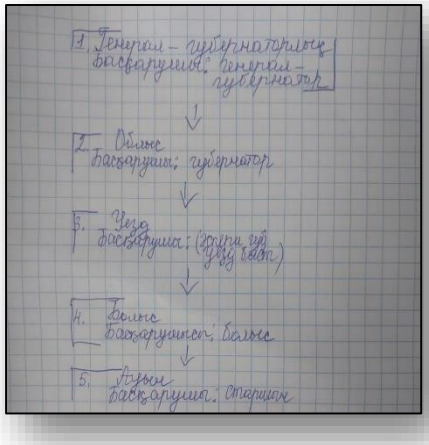

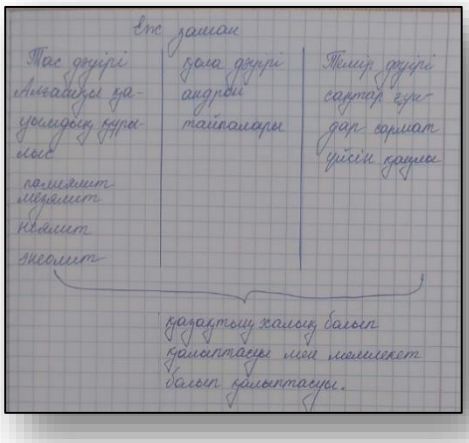

1-сурет

Осындай ретпен құрылған сызба тақырыпты бірден түсінуіне жол ашады. Мысалы, оқушы қазақ халқының қалыптасуы кезеңін түсіну үшін кезеңдерге оқулықтан тайпалық одақтар мен олардың өмір сүру мерзімдерін жазып алады. Аталған кезеңдерден топтастырып, халықтың қалыптасу кезеңін көрсетеді және есте сақтауына көмегін тигізеді

Оқушы мәтіннен сызба арқылы мемлекеттіліктің қалыптасуының кезеңдері мен оған әсер еткен тайпалық одақтар мен халықтарды көрсетті. Қарапайым сызба арқылы оқушы бойында оқу мен жазу дағдысын, мәтін ішінен негізгі сөздерді теріп жазу, идеялар мен ақпараттар арасындағы байланыстарды айқындауға бағытталған. Схемалаумен, кестелеумен қоса, карта нобайына салу арқылы оқушы қажетті ақпаратты қолжетімді етіп ықшамдайды.

Сондай-ақ 7.3.1.4 Патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістерді түсіндіру оқу мақсатына негізделген «XIX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы әкімшілік-аумақтық реформалар» тақырыбында оқушылар өздерінің төмендегідей сызбаларын ұсынды. (2-сурет)

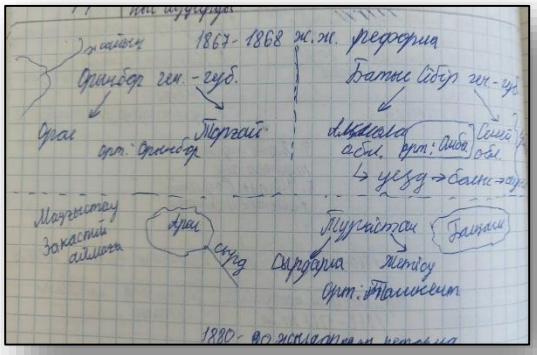

2-сурет

Оқулықтағы тұтас бірнеше беттік тақырыпты қамтитын көлемді дүниенінің басты мәселесін сызбаға шоғырландыруға, мәтінді тереңірек түсініп, жаттанды білімнен алшақтатып, тарихи оқиғаға талдай жасай білуге жәрдемін тигізеді.

Оқушы осындай мазмұнды тірек сызбаларды толтыра отырып, тақырыпқа қатысты нақты білімін, функционалды сауаттылығын қалыптастырады. Өзіндік жұмыс жасау дағдысы сабақ сайын шыңдалады. Жұмыс барысында осындай тірек сызбалардың мынадай артықшылықтарының куәсі болдым:

- оқушыға оқу материалынан қысқаша, нақты білім береді;

- оқу материалдарының ішінен негізгісін табуға;
-оқушы материал ішінен таңдап алған негізгі білімді күнделікті өмірде қолдануға, бір-бірімен байланыстыруға;
- өз жұмысына баға береді. Басқа оқушылар жұмысымен салыстырады;
- алған білімдері жаңартылған білім мазмұны бойынша тиімді қолдануға дағдыландырады.

Қорыта айтқанда, осының барлығын, жинақтай келе ұйымдастырылған іс әрекет В.Ф.Шаталовтың «Тірек сигналдар арқылы оқыту технологиясы» арқылы білім сапасын арттыруға және заман талабына сай оқуда сауатты тұлға қалыптастыруда тиімді болары сөзсіз демекпін.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. В.Ф.Шаталов «Тірек сигналдар арқылы оқыту технологиясы»
2. Методика обучения истории. Теоретический курс. М., 2000ж.

Сандыбаева А.Т.
КГУ «Школа – лицей им. Алимхана Ермекова» г.Караганды

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИЁМОВ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ

Новое время требует новый взгляд на современное образование. Огромным количеством информации, поступающим в наши дни, нужно уметь правильно пользоваться: ориентироваться в источниках информации, перерабатывать, пользоваться различными приемами, стратегиями в её обработке, отвергать ненужное, выделять главное от несущественного в текстах и в речи. Этому поможет формирование навыка критического мышления.

Поскольку в современное время школа призвана воспитывать свободную, развитую и образованную личность, владеющую определенным субъективным опытом, умеющую ориентироваться в условиях постоянно изменяющегося мира, формирование критического мышления в период увеличения информационного пространства приобретает особую актуальность. Критическое мышление – это совокупность качеств и умений, обусловливающих высокий уровень исследовательской культуры ученика и учителя, способность критически относиться к получаемой информации, оценивать достоверность фактов, применять умозаключения на практике.

В современной школе критическое мышление формируется через «Технологию развития критического мышления». Технология развития критического мышления (ТРКМ) представляет собой целостную систему, формирующую навыки работы с информацией через чтение и письмо. Она представляет собой совокупность различных приёмов, направленных на то, чтобы сначала вызвать интерес у учащегося (пробудить в нём исследовательскую, творческую активность), затем предоставить ему условия для осмысления материала и, наконец, помочь ему обобщить приобретённые знания.

Основной целью в развитии критического мышления в учебном процессе является развитие мыслительных навыков учащихся, необходимых не только в учебе, но и в обычной жизни - умение принимать взвешенные решения, работать с информацией, анализировать различные стороны явлений и событий. ТРКМ основывается на принципах активного обучения: «поставленные проблемы должны быть интересны учащимся, процесс обучения проходит в социуме – учитель, одноклассники, родители и общество» (Дж.Дьюи). Л.С.Выготский считал, что «познание осуществляется через диалог либо с учителем, либо с одноклассниками».( ) В развитии критического мышления важно, чтобы

обучающиеся подвергали сомнению изложенное и ставили вопросы, чтобы затем заняться поиском ответов на них, а затем делали выводы. Исходя из этого в ТРКМ предлагается трёхфазовая структура урока: активизирующая (вызов), конструирующая (осмысление) и констатирующая (рефлексия) фазы.

1. Активизирующая фаза (вызов).

   Задачи: постановка цели, активизация познавательной деятельности учащихся.
2. Конструирующая фаза (осмысление).

   Задачи: знакомство с новой информацией, сопоставление с уже имеющимися знаниями, анализ, обработка информации.
3. Констатирующая фаза (рефлексия).

   Задачи: обобщение полученной информации, формирование собственного отношения к изучаемому материалу.

На уроках в начальной школе задачей учителя в рамках развития критического мышления становится формирование культуры чтения, включающей в себя умение ориентироваться в источниках информации, умение пользоваться различными стратегиями чтения, понимать прочитанный текст, группировать информацию с точки зрения ее важности, убирать второстепенную, критически оценивать новые знания, делать выводы и обобщения. Справиться с этой задачей помогает использование в уроках различных методов и приёмов. Уроки литературного чтения и русского языка являются обучающей платформой в ТРКМ.

На уроках литературного чтения в начальной школе для каждой фазы урока применяются следующие методы и приёмы.

В активизирующей фазе используются такие приёмы, как загадки, кластер, театрализация, проблемный вопрос, таблица ЗХУ, «отсроченная догадка», «тонкие и толстые» вопросы, тест и т.д.

В конструирующей фазе используются следующие приёмы: чтение с остановками, чтение с пометами, «да-нет», «круги по воде», «дерево предсказаний», таблица «толстых» и «тонких» вопросов, «зигзаг», «шесть шляп мышления» и т.д.

В констатирующей фазе можно использовать приёмы «Синквейн», «Пятиминутное эссе», «Письмо к учителю» и т.д.

Рассмотрим на примерах применение приёмов ТРКМ на уроках Литературного чтения в начальной школе.

Метод «»Шести шляп мышления». Учитель предлагает при работе с текстом выполнять по одному мыслительному действию. Класс разбивается на шесть групп, каждая получает шляпу определённого цвета.

Красная шляпа для эмоционального всплеска. (Вам понравилось?)

Жёлтая шляпа жизнеутверждающая, оптимистическая. (Почему это нужно?)

Чёрная шляпа ищет недостатки. (Что здесь неправильно?)

Зелёная шляпа предлагает новые идеи.

Белая шляпа говорит только фактами, объективна. (Что мы имеем?)

Синяя шляпа оценивает и контролирует. (Что мы достигли?)

Урок литературного чтения в 4 классе по теме: «Абди Шынбатыров «Урок чуткости». После работы с данным приёмом, вот что получилось.

«Белая шляпа»: Учитель Амирбек агай попросил своего ученика Сеитжана проведать болеющего одноклассника Терликбая. Сеитжан неохотно пошёл к мальчику. Дома у Терликбая он увидел много мебели, сделанной своими руками Терликбаем и его старшим братом.

«Чёрная шляпа»: Терликбай плохо учится в школе. Никто с ним не дружит.

«Красная шляпа»: Оказывается Терликбай может делать красивые вещи!

«Жёлтая шляпа»: Нужно общаться с человеком, чтобы узнать его. В каждом человеке можно увидеть много хорошего!

«Зелёная шляпа»: Надо привести одноклассников домой к Терликбаю, чтобы они увидели, что он умеет делать из дерева. Пусть ребята посмотрят на него другими глазами. У него будет больше друзей.

«Синяя шляпа»: Мы порой равнодушны к окружающим. Нужно узнать человека. Прежде чем судить его. Нужно проявлять больше чуткости к людям!

На этапе рефлексии использовался приём «синквейн».

Правила написания «синквейна»: В первой строчке тема называется одним словом (существительное). Вторая строчка - это описание темы в двух словах (два прилагательных). Третья строка - это описание действия в рамках этой темы (три глагола). Четвертая строка - предложение из четырех слов, раскрывающее суть темы или отношение к ней. Последняя строка - это синоним из одного слова, который повторяет суть темы.

Вот, что получилось у детей.

1. Чуткость.
2. Добрый, внимательный.
3. Помогать, поддерживать, сочувствовать.
4. Нужно быть чутким человеком.
5. Доброта.

Использование приемов критического мышления на уроках литературного чтения в начальной школе даёт очень хороший результат, поскольку используются разные источники информации, задействованы различные виды памяти и восприятия. На уроках литературного чтения важно развивать не столько технику чтения, сколько умение эффективно работать с текстом: понимать его, анализировать, использовать, в этом помогает ТРКМ.

Таким образом, ТРКМ на уроках литературного чтения в начальной школе является активной формой обучения. У детей повышается уровень работоспособности, усвоение знаний на уроке происходит в процессе постоянного поиска. Уроки с применением ТРКМ заставляют учащихся задуматься, учат находить пути решения проблемы, развивают коммуникативные навыки.

Литература:

1. Загашев И.О. Критическое мышление: технология развития / И.О.Загашев. – Санкт-Петербург: Альянс-Дельта, 2003. -284 с.
2. Мирсеитова С. Обучение как поиск и поиск для обучения. Караганда, 2011.

https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/raznoe/2020/01/27/priyomy-tehnologii-razvitiya-kriticheskogo-myshleniya-

Сулейменова Г.А.
С.О.Талжанов атындағы ЖББМ,
Ақмешіт ауылы, Нұра ауданы

ШАҒЫН ЖИНАҚТАЛҒАН МЕКТЕПТЕРДІ БАСҚАРУДА «ADKAR»- ӨЗГЕРІСТІ БАСҚАРУ МОДЕЛІНІҢ ТИІМДІЛІГІ

Қазіргі өзгерістер қарқыны күн санап қарқынды өсуде. Оған жауап ретінде бүкіл әлем білім беру жүйелерін қайта қарауда. Қазақстанда білім беру мазмұнынының жаңаруымен байланысты жүріп жатқан өзгерістер осының дәлелі. Бұл өз кезегінде мұғалімдердің біліктілігін арттырумен қатар мектеп басшыларына да заманауи мектепті басқарудағы рөлі мен миссиясын түсініп, мектепке енгізіліп жатқан өзгерістерді басқаруға құзыреттілік талаптар қояды. Мәселен, мектепке енгізілген өзгерістерді үш негізгі:

Мектеп басшысының өзінің дамуы, Мектепті дамыту, Әлеуметтік және кәсіби әріптестік басымдықтары бойынша құзыреттілік талаптарын белгілейді.

Кез-келген өзгеріс қарсылық туғызады. Сондықтан мектеп басшысында өзгерісті қалай басқару туралы білім болуы керек. Ғасырлар бойы қалыптасқан мектепті басқаруға көзқарасты өзгерту, көшбасшылық, бөлінген көшбасшылық идеяларының тиімділігін қалыптасқан мектеп мәдениетіне енгізу арқылы мектеп мәдениетін өзгертуді ұйымдастыру белгілі бір кәсіби дағдылардың болуын талап етеді.

Өзгеріс туралы хабар-адамдарда физиологиялық шок туғызуы мүмкін, адамдарда өзгерісті қабылдамау, оларда агрессияны оятады, агрессиялық сезімнен кейін адамдар қарсы шығуға бірігуге әзір болады, болған жағдайды өзгертуге шарасыздық туғанда оларда күйзеліс кезеңі басталады, одан кейінгі кезең мәмлеге келу 50 де 50 келісіміне отырады, одан шығып, мәнін іздеп, маңызын түсінуге тырысады, соңғы сатысы - тренаж яғни дағдылануға көшеді, осылайша қалыптасқан дағдыны, екінші дағдыға ауыстыру циклы жүреді. Бұл үдерісті зерттеушілер - өзгеріске қарсы тұру циклы деп атаған. Бұл кезеңдерден әр адам әрқалай өтеді, мектептегі мұғалімдер мен оқушылар, ата-аналардың өзгерісті қабылдауын тиімді жүзеге асыру үшін, өзгерісті басқару қажет. Ол қалай жүзеге асырылады? Бұл қиын үдеріс. Адамдардың қалыптасқан құндылықтары мен ұстанымдары бар, өз көзқарастары негізінде шешім қабылдап, әрекет етуге дағдыланған. «Жайлы аймақтан» шығу көпке ұнай бермейді. Осы орайда мектеп басшыларына мектепте ортақ ұстаным мен құндылықтар қалыптастыруда белгілі бір кәсіби білім қажет болады.

Ұсынайын деп, отырған ADKAR моделі осы бағыттағы қолданылатын көптеген модельдердің ішіндегі тиімдімсі. ADKAR моделі өзгерістер процесінің тиімділігін бағалауға көмектеседі. Жеке прогресті бақылау, бос орындарды анықтауға және тиісті шаралар қабылдауға мүмкіндік береді. Осылайша, басшылар ыңғайлы және пайдалы құралға ие. Модельдің әрбір бөлігі жетекшіге белгілі бір рөл береді. ADKAR қолдануының арқасында басшы қызметкерлердің дамуындағы олқылықтарды дер кезінде танып, қажетті ақпаратты ұсына отырып, олармен қажеттіліктеріне қарай жұмыс жасай алады.

A-Awareness-Өзгеріс қажеттілігін түсіну. Табысты өзгеріске алғашқы қадамдардың бірі. Бұл кезеңде өз жоспарлы қарым-қатынас барысында өзгерістер қажеттілігінің себептері мен ойлары түсіндіріледі. Бұл қадам сәтті өткенде, мектеп мұғалімдері өзгерістер неге қажет екенін толық түсінеді. ШЖМ жағдайында бұл қиындық туғызбайды. Оқушылар саны аз болғандықтан осы іс-әрекетке барлық ұжымды, оқушылар мен ата-аналарды тартуға болады. Ол үшін әріптестерімен дөңгелек үстел өткізуге болады. Өзгеріс тобының мүшесі болуға мұғалімдер өз еріктерімен келісіп, жұмысты бөлінген көшбасшылық арқылы жүргізеді. Бөлінген көшбасшылықты жүзеге асыра отырып, бірлескен жұмыс арқылы ұжымның басқа мүшелерін дамытуға үлес қосу және ынталандыру үшін жоспар құрылып, басымдығы анықталады. Басымдықты анықтауда оқушылар үнін ескеру қажет.

D-Desire-Өзгерістерді қолдау және оларға қатысу ниеті. Мұғалімдер өзгерістерді қолдау және оларға қатысу үшін өз шешімін қабылдау кезеңіне жетеді. Бұл үдерісті ынталандыру үшін қызметкерлерді көтермелеудің әртүрлі тәсілдерімен және олардың өзгерістің бір бөлігі болуға деген ниетін қолдауға болады. Оны жүзеге асыру үшін мектепте тәлімгерлік удерісті жүргізу керек. ШЖМ тәлімгерлік үдерісті жүргізген кезде 100 пайыз мұғалімдерді қамтуға болады. Ең маңыздысы қатысушылар үнемі тәлімгерлікті қолдап, қатысу ниетін өздері білдіру қажет.

K- Knowledge- Өзгерісті қалай жүргізуді білу және нәтижені болжау .

Бұл кезеңде ұжымды оқыту тренинг арқылы қалыптасады. Мектепішілік кәсіби қоғамдастық құрылып, қоғамдастық аясында мектепте эвалюация кіргізуге басты құралы ретінде коучингтер өткізіледі. Бірінші коучингті «Өзгеріс не үшін қажет?» тақырыбында өткізуге болады. Коучинг барысында мұғалімдер өзгерістің қажеттілігін түсінеді, қазіргі білім саласындағы өзгерістермен танысады. Келесі коучингтердің тақырыптары даму жоспарында алынған басымдығына сәйкес жүргізіледі. ШЖМ аясында барлық коучинг-

сессияларға мұғалімдердің 90-100% қатысуға мүмкіндіктері бар. Тәжірибе алмасу мақсатында басқа мектептермен желілік қоғамдастық құрылғаны өте маңызды. Себебі, мектеп өзгерістерге өздігінен қол жеткізе алмайды.

A- Ability -Өзгерістерді енгізу және оның нәтижесін бағалау қабілеті. Қалай өзгеретіні туралы білім тәжірибеде қолданыла бастағанда, қызметкерлердің іс-әрекетін қолдау қажет болады. Оған Lesson Study-әдісін және ұдайы тиімді кері байланыс жасау арқылы қол жеткізуге болады. ШЖМ мұғалімнің әр оқушының жеке-дара ерекшеліктерін және тұрмыс жағдайын терең білуі, жанұямен бірлескен жұмыстың мол мүмкіндігі, аз санды оқу сыныптағы зерттеу жұмысы тиімді жүргізуге мүмкіндік береді. Солардың бірі ШЖМ Lesson Study тәсілін жүргізу өте тиімді, әрі өнімді. Бұл үдеріс барысында оқу сапасын арттыру үшін белгілі бір тәсілді қалай дамытуға болатындығын анықтау мақсатында бір топ мұғалім (фокус тобы) бірлесіп оқушылардың оқу үдерісін зерттейді. LS-дің түйінді сипаты креативтілік және ғылыми дәлдік болып табылады. Креативтілікті оқытудың жаңа тәсілдерін әзірлеу мақсатында бірлесе жұмыс істейтін мұғалімдердің істерінен көруге болады, ал ғылыми дәлдік жаңа тәсілдің тиімділігін көрсететін оқушының оқуы туралы деректер жинауды көздейді. Зерттеу жүргізетін фокус тобы әдетте кемінде үш мұғалімнен тұрады, бұл тәжірибесі мен білімдері бір-біріне жайлы әсер ететін фактор болып есептеледі. Фокус тобы мұғалімдері көп жағдайда бір ШЖМ жұмыс істейді бұл мектепішілік қоғамдастықта, бірақ тәжірибені жақсарту мақсатында желілік қоғамдастықта бірлесе жұмыс істеу үшін басқа ШЖМ-дің мұғалімдері де тартылуы мүмкін. Кейде топты кәсіби ұйымдастыру үшін белгілі бір тәсілдерді немесе оқу бағдарламаларының аспектілерін пайдалану саласында мол жұмыс тәжірибесі бар, тиісті дайындықтан өткен мұғалімдер арнайы шақырылуы мүмкін. Зерттеу барысында барлық топ мүшелері толық көлемде және бірдей дәрежеде үдеріске тартылады. Тек бір мұғалім ғана сабақ беретіндігіне қарамастан, зерттеу үшін бүкіл топ өзіне жауапкершілік алады және оқыту мен сабаққа берілген кез келген баға жеке мұғалімге емес, тұтастай барлық топтың жұмысына қатысты беріледі. LS тәсілінің тағы бір демократиялық ерекшелігі – мұғалім зерттеу барысында жинақтаған білімімен педагог қауыммен кеңінен бөлісетіндігінде. Lesson Study тәсілін іске асыру барысы LS тәсілі бастапқы кезеңде оны бірлесіп жоспарлауды көздейді. Содан соң топтың бір мүшесі зерттеу сабағын өткізеді, ал қалған мүшелері - қадағалайды. Зерттеу сабағы аяқталғаннан кейін бүкіл топ мүшелері бірден оқушылардың оқу үдерісіне қатысты барлық нәтижелерін жүйелейді және талдайды, содан кейін Lesson Study-дің анағұрлым тиімді болуын қамтамасыз ету үшін оқу үдерісінде алынған нәтижелерді есепке ала отырып, жұмысты бірлесе қайта жоспарлайды.

R- Reinforcement-Өзгерістерді қолдауды қамтамасыз ету.

Модельдің қорытынды кезеңі-өзгерістерді қолдауға бағытталған күш-жігерге ерекше назар аудару қажет қажетті компонент. Өзгерістер күшінде қалатынына, ал индивидиумдар іс-әрекеттің ескі тәсілдеріне қайтып оралмағанына, оң кері байланыс, сыйақы беру, мойындау, қызметті бағалау және түзету шараларын қабылдау арқылы қол жеткізуге болады деген сенім. Әдетте өзгерістерді басқарудың бұл бөлігі неғұрлым күрделі, себебі ұйымдар жаңа өзгерістермен жүруде. Іс жүзінде Курт Левин моделі (Lewin, 1947) осы салада көптеген сын алады. Қалай болса да, өзгерістер қолдау және жаңа нәтижелер бағалануы мүмкін екеніне көз жеткізу үшін күш салу қажет.

Мектепке өзгеріс енгізуде неліктен ADKAR моделін пайдалану керек? Ең алдымен, бұл модель жеке өзгерістерге назар аударумен ерекшеленеді, бұл жалпы өзгерістерге әр адамның қатысуын қамтамасыз етеді. Бұдан басқа, бұл әрбір қызметкерге икемді тәсіл, бұл модель кең практикалық қолдануға ие. Сіз адамдардың жеке өзгерістеріне назар аударсаңыз, сіз олардың ұжымдық өзгерістерге қатысатынын және ол үшін қажет екенін бағалай аласыз, тек қана бірнеше тренингтерге немесе алдағы өзгерістер туралы жалпы ұжымдық таратуға сүйеніп қана қоймай, бәрі міндетті түрде назарға алынатыны күтіледі. ADKAR моделі өзгерістерді басқару әрекеттерін реттейді. Ол міндеттерге емес,

нәтижелерге бағытталады. Көптеген өзгерістер модельдері не істеу керектігін сипаттайды. Бұл модель нәтижелерді сипаттайды (ұғыну, ниет, білім, қабілет, қолдауды қамтамасыз ету).

Қорытындылай келе, шағын жинақталған мектепте өзгерісті басқару – өзге мектептерге қарағанда өзгеше парыз деп айтуға болады. Өйткені ШЖМ қызметі бүгінгі заманның сұранысын болашақтың талаптарымен ұштастыра отырып, ауыл жағдайында жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шыңдауға бағытталған. Мұның өзі мектеп басшысынан кәсіби икемділік пен ұшқырлықты, сан қырлы шығармашылық қызмет пен басқаруда ақпаратты қамтамасыз ету, талдау, жоспарлау, ұйымдастыру, ынталандыру, бақылау әрекетінде біліктілікті талап етеді. Бұл талап ең алдымен басқару әрекетіндегі нақты мақсат қоюдан басталады. ШЖМ өзгерісті басқару мақсаты мен міндеттерді жүзеге асыруда басқару принциптеріне сүйену керек. Солардың ішіндегі күрделісі – ғылымилық принципі. Мектепті басқаруда басшыларға жеке бастың тәжірибесіне ғана сүйеніп басшылық етуге болмайтыны белгілі ол басшылардан саяси есеюді, кәсіби білгірлікті, басқару теориясы мен практикасы саласынан да жан-жақты терең білімі болуын, педагогикалық-психологиялық ғылым жетістіктерін де өзінің күнделікті жұмысында пайдаланып отыруы керек. Ал демократиялық принцип мектеп жұмысына қалың бұқараны кеңінен тарту, ұжым мүшелеріне дербестік беру. Соның нәтижесінде оқушы мен мұғалімнің жеке ерекшеліктері дамып қана қоймай, жеке бастамалар мен шығармашылық жұмыстардың іске асыуына жағдай туғызады. Мектеп басшысы бөлінген көшбасшылық арқылы барлық ұжым мүшелері арасында еңбекті дұрыс бөлуге қам жасап, ұжымдық шешім жасауды ұйымдастыра біледі. Алдағы жұмысты дұрыс болжап, оның нәтижелі аяқталуына ықпал етеді. Бұл өте тиімді. Мұндай жағдайда ұжымда еңбек тәртібін сақтауды қамтамасыз етіп қана қоймай, сонымен бірге кадрлардың ұжым ықпалымен қалыптасуына, тәрбиеленуіне, олардың белсенділігін арттыруға, біржақтылыққа соқтырмауға әсер етеді. Мектепті басқарудағы ең маңызды есте ұстайтын нәрсе – ол әлеуметтік құндылық-адамға бағыттау. Бұл басқарудың өте бір маңызды жағы. «Адамнан құнды, адамгершіліктен асқан мәңгілік асыл жоқ»- деген данышпандарымыз. Бүгінде білім берудің ұлттық үлгісін жүзеге асыруда басқару тәжірибесінің тиімді жақтарына сүйене отырып, осы армандарды жүзеге асыратын күн туып отыр. «Біздер өзгедегі өзгерістерді көргіміз келсе, алдымен сол өзгерістер өзімізде болуы керек» деп білеміз. Қазақтың талантты ақыны Мағжан Жұмабаев «Адам жаңашыл: жаңа үстіне жаңа тілейді, жаңадан жаңаға құмар келеді. Адам әсемшіл: әсемнен әсем, сұлудан сұлу таңдайды», дейді. Бұл құнды ой арқылы жаһандану заманында адамзат ескі сүрлеумен жүре бермей ілгерілеуге, өзгеруге ұмтылуы қажеттігін айтқан. Себебі, бұл – заман талабы. Яғни, мектеп басшысы жоғары нәтижеге қол жеткізу үшін ынтымақтастық ортада бірлескен жұмыс істейтін табысты көшбасшы болуы керек.

Әдебиет:

1. Басшыға арналған нұсқаулық. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2018ж.
2. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
3. http://nauka-rastudent.ru/38/4038/ Модель ADCAR при внедрении системы
4. http://izdeniszholy.kz/ Шағын жинақты мектепті басқарудың өзекті проблемалары және оны шешудің жолдары

Сулейменова Ф.А.
«Саран қаласы №16 жалпы
білім беретін мектебі» КММ

ДИАЛОГ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛЬДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ ҚҰРАЛЫ

Аталған мақалада функционалдық сауаттылықты дамытудағы диалогтің тиімділігі көрсетілген. Ол үшін қандай жұмыстар жүргізген тиімді? Деген әр мұғалім көкейінде жүрген үлкен сұрақтың азда болса бір шешімі болар деп өзімнің іс-тәжірибемде жинақталған ойыммен бөліспекпін.

Білім беру жүйесін жаңартуға Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында ерекше атап өтсе, «Қазақстан-2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Жолдауында білім беру саласындағы басымдықтарды қадап айтты. Білім беруді жаңарту оқушы білімін ғана емес, оларды қолдану дағдыларын, атап айтқанда функционалдық сауаттылығын қалыптастырады. Функциональдық сауаттылық кеңінен алғанда, тұлғаның мектепте алған білімі, білігі мен дағдысын адамзат қызметінің әртүрлі саласында, сонымен бірге тұлғааралық қатынастар мен әлеуметтік байланыстарда кездесетін тіршілік міндеттерін жан-жақты шеше білу қабілеті ретінде түсіндірілді.

Қазақстан Республикасында оқушылардың оқу жетістігін сырттай бағалау аясында функциональдық сауаттылықтың мынадай түрлері бағаланады: оқу сауаттылығы (қазақ тілі, орыс тілі); математикалық сауаттылық; жаратылыстану-ғылыми сауаттылығы (физика, химия, биология, география) деп бөлінген.

Жаратылыстану ғылыми сауаттылығы - жаратылыстану ғылымындағы білімін қолдана білу, қоршаған ортаны және адамзат енгізген өзгерістерді түсіну үшін, табиғи-ғылыми мәселелерге қатысты және ғылыми дәлелдермен негізделген сұрақтарды анықтап тану және негізделген қорытынды жасай білу қабілеттері.

Сондай-ақ оқушының жеке тұлға және әлеуметтік нысан ретіндегі келешегі басты назарға алынады. Оқушы мен мұғалім арасындағы қарым-қатынас түбегейлі өзгерісті керек етеді. Сонымен қатар, оқушыға қалай оқу керектігін үйрету, соның нәтижесінде еркін, өзіндік дәлел-уәждерін нанымды жеткізе білетін, ынталы, сенімді, сыни ойлай алатын, пікір-көзқарастары жүйелі дамыған, сандық технологияларда құзырлылық танытатын оқушы қалыптастыру.

- білім алушының белсенділігін арттыру;
- пәнге қызығушылығын ояту;
- өзіндік көзқарасын білдіруге мүмкіндік беру;
- зерттеуге икемділігін дамыту;
- сөйлесім әрекеті белсенділігін арттыру;
- білім алушылар бір-бірімен қарым-қатынас жасай біледі;
- басқаларды тыңдауды, кез келген жауапқа сыйластық, түсіністікпен қарауға үйретеді.

Жалпы, сыни тұрғыдан ойлайтын оқушылар белсенді болады, олар сұрақтар қойып дәлелдерді талдайды.

Тақырып өзектілігін айқындауға келесі мақсат түйіндеді: оқушылардың функционалдық сауаттылықғын дамытудағы білім мазмұнынында диалог әсері жаңғыруы – сындарлы оқыту теориясына негізделген.

Жалпы білім беретін мектептерде функционалдық сауаттылықты дамыту үшін әр сабақтарда диалогтің үш түрі де оқушылардың ізденуіне үйретеді.

Кумулятивтік әңгіме өтуі үшін оқушыларға төмен дәрежедегі сұрақтар беріледі және олар топ немесе жұп болып талқылайды.

«Жұптас-Ойлан-Бөліс» әдісі тақырып материал бойынша тапсырма берілді. Оқушылар ойланып әр қайсы жеке жауап іздейді.Жұптарға бөлініп өздерінің ең үздік деген сұрақтарын біріктіреді. Оқушылар өздерінін жаңа жақсартылған жауаптарымен сыныппен бөліседі

мысалы: 8 сыныптағы «Ауыз қуысындағы астың қорытылуы» сабағында ой шақыруға берілген проблемалы сұрақ … Ежелгі Үндістанда «күрішпен сынақ» өтілген. Сотталушының айыпты немесе айыпсыз екендігін дәлелдеу үшін құрғақ күрішті жеу қолданылған. Егер ол жесе ол айыпсыз, егер жемесе айыпты. Мәселенін шешім табу үшін нені білуіміз керек? Шайнау-механикалық өңдеу (тістің және сілекей бездерінің құрылысы мен қызметі). Мәселені шешу барысында топ және жұпта талқылау нәтижесінде қорытындыны кестені толтыру,сәйкестендіру, кластер түрінде көрсетеді. Қорытынды да оқушылар тақырып бойынша негізгі идеяларды сипаттады, фактілер мен идеяларды түсінетінің көрсетті бұл деген сабақтың білу+түсіну сатысы. Бұл оларды өздеріне мәтін және қосымша деректерден тақырып мазмұнын ашуға керекті мәліметтерді жинау, салыстыру, түсінуіне бағыттады.

«Жұптық әңгіме» әдісі сөйлеуге және үлкен топтарда өзін сенімсіз сезінетін оқушыларға көмектесуге мүмкіндік береді. Оқушылар тақырып материалын түсіну сатысынан соң жұптасып алған мәліметтерін қолдану үшін Ауыз қуысындағы химиялық өңдеу (Зертханалық жұмыс «Сілекейдің крахмалға әсері» орындау керек)

Алған тақырып материалдарын қолдану сатысында жұмыс қорытындысы жазылған оқушылардың өзіндік пікірлерінен, тақырыптың өзектілігін ұғынуы көрінеді.

«Үштік» әдісі сабақта қолдану барысында оқушыларды сөйлеуге, сұрақ қоюға және тақырыпты түйіндейтін рөлдер берілгенде,келесі кезеңде өздері рөлдерді бөлісіп алуды сұрады. Нәтижеде оқушылар сөйлеуші немесе баяндаушы рөлінде болғанды қалайды бұл жердегі проблема

оқушылар сұрақ құрастыру, мәліметтердің өзектілігін анықтауға немесе қорытынды түюге жүрексінеді, дағды жоқтығы көрініс береді

Кумулятивтік әңгіме оқушыларға білім алмасу мақсатында оқушыларға
осы әдістер арқылы дамып келе жатқан идеяларымен жұмыс істеуіне және түсінбеушілікті жеңе білулеріне көмектесе алады.

Оқушыға орта құру мақсатында екінші сабағымды «Балалар философиясы» әдісімен мәтінмен жұмыстан соң, сұрақ беру арқылы жұптық кумулятивтік диалогқа түсті, нәтижеде оқушыларымның өзін-өзі естуіне жол сілтедім. Аңғарғаным оқушыларым сұрақ құрастыруда қиналатынын, құрастырылған сұрақтарын тек төмен дәрежедегі екендігі көрінді. Өзіме оқушыларымның сұрақ құрастырудағы қиыншылығы бұл оқушыларымның ойлау деңгейіндегі сатылары туралы ой тастады.

Келесі тапсырма «Инсерт» әдісімен оқушыларымның түсініксіз болған сұрақтарына немесе оқушылардың өздігінше игере алмаған немесе түсініксіз болған материалды қолдау көрсету мақсатында «көпіршелер» тәжірибесін қолдандым. «Көпіршелерді» орнату оқушыларымда қуаныш сыйлағандай болды, себебі көпірді тұрғызғандарда мақтаныш болса, көпіршелер қажет болғандарда сыныптастары арқылы білімді игерді

Зерттеушілік әңгіме өтуі үшін оқушыларға жоғары дәрежедегі сұрақтар беріледі, ортақ проблема болады мысалы «Тісжегі» тапсырмасында олар топ болып талқылады.

Әр бір сабақта оқушының тақырыпты қаншалықты игергендігін және тыс кез келген жағдайда пайдалана білуін сынау мақсатында тапсырмалар берілді. «Айналмалы бекеттер» әдісін пайдалана тақырып бойынша күрделі сұрақтар барысында, басқа бүреулердің идеяларын жалғастыру, сұрақты белсенді және енжар толықтыра талқылау оқушылардың әңгіме және ой елегіне өткізу көмегімен ойын жинақтауға көмек береді, іс-әрекеттерін тереңдетеді және шоғырландырады.

Әр бір сабақ оқушылар бұндай ортада жұмыс істегенде өз ойларын дауыстап айтқанда, бірге ойланды, болжамдар ұсынды, талқылай отырып өздерінде сұрақтар туындады.

Оқушыларға тек жақсы білім беру негізгі бағыты емес. Біз оларды дамытып, тәрбиелеуіміз керек. Сабақтардың қайсысында оқушылар көбірек ойлайды, жиі сөйлейді, соның салдарынан сөйлеуі мен ойлауы белсендірек дамиды? Олар қай жерде өз позициясын қорғайды, тәуекелге барады, бастамашылдық танытады және нәтижесінде мінезді дамытады? Әрине диалогтік оқыту сабақта.

Сонымен өз тәжіребемдегі репродуктивті білім берумен салыстырғанда проблемалық сабақ үш есе тиімді: білімді жақсы меңгеру, интеллект пен шығармашылық қабілеттердің күшті дамуы және белсенді тұлғаны тәрбиелеу. Проблемалық-диалогтік оқыту – мұғаліммен диалог арқылы оқушылардың білімін шығармашылықпен игеруді қамтамасыз ететін оқыту түрі.

Пайдаланылған әдебиеттер:
1. Мұғалімге арналған нұсқаулық (екінші негізгі деңгей) www. cpm.kz, www.cpi.bis.edu.kz
2. Как организовать учебный диалог в начальной школе? Газета «Первое сентября» - начальная школа №4, 2003г.
3. Мельникова Е.Л. Проблемный урок или как открывать знания с учениками: Пособие для учителя.- М., 2006.

Султанова Г.Ж
Қарағанды облысы Шет ауданы Босаға ауылы
Босаға жалпы білім беретін мектебі

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ XXI-ҒАСЫР ДАҒДАЛАРЫН ДАМЫТУ

Жаһандану, жаңа технологиялар, демографиялық проблемалар қоғамды әбден өзгертті десек те болады. Өткен ұрпақтарға жеткілікті болған білім фактілері қазіргі уақытта білім алуға жеткіліксіз. Басқа адамдармен ынтымақтастық жасау, мәселелерді шешу, әлеуметтік және сыни ойлау дағдылары XXI- ғасыр үшін маңызды деп танылды. Мақсатты білім беру жүйесі өз бағытын өзгертті. Білім беру бағдарламаларына дағдалардың барынша кең тізбегін енгізді.

Осы мақалада мен жаңа типтегі тапсырмаларды әзірлеуге қойылатын талаптарды талдауды және олармен жұмыс істеу үшін қажетті оқу жағдайларын сипаттауды негізгн алдым.

Мектеп- балалардың танымдық және әлеуметтік-эмоционалды дамуы үшін жауапкершілікті өз мойнына алады, сонымен қатар олардың бір-бірінен бөлінбейтінін бір кеңістікте болатынын түсінеді.

Соңғы бірнеше жылда бүкіл әлемде мектепте оқытудың дәстүрлі бағдарынан көрі Пәндік білім мен іскерлікті қалыптастыруға XXI-ғасырдың құзыреттерін немесе дағдыларын дамыту үшін жағдай жасауға көшуге бағытталған білім беру күн тәртіпте өзекті болып отыр. Белгілі бір модельдердегі осы дағдылардың әртүрлі конфигурациясына қарамастан, осы дағдалардың жиынтығы өте тұрақты болып қалады. Пәндік дағдылардан басқа, XXI-ғасырдың дағдыларына арналған – сыни ойлау, мәселелерді шешу, креативтілік және инновациялық, коммуникацияға және коллабурацияға қабілеттілік, сондай – ақ «Өмірлік» немесе «Мәнсаптық» біліктердің үлкен жиынтығы - «Инновациялық біліктермен» ерекшеленеді. Дүниежүзілік экономикаклық форумда «Білімге жаңа көзқарас» баяндамасында оқытудың барлық кезеңдерінде қалыптасуға қабілетті білім беру нәтижелері үш түрге бөлінген жаңа модель ұсынылды: базалық сауаттылық, құзіреттілік, мінездің сапасы.

Негізгі сауаттылық түрлері	Құзыреттер	Мінездің сапасы
Тілдің сауаттылығы	Сыни ойлау	Қызығушылық
Сандық сауаттылық	Креативтілік	Бастамшылық
Табиғи – ғылыми сауаттылық	Коммуникация	Табандылық
АКТ сауаттылығы	Кооперация	Бейімделу
Қаржылық сауаттылық		Көшбасшылық
Азаматтық және мәдени сауаттылық		Әлеуметтік және мәдени хабардарлық

1-кесте. XXI-ғасыр дағдылары. Білімге жаңа көзқарас.

Бірқатар зерттеулер белгілі, олардың мақсаты кәсіби қоғамдастықтың қандай құзыреттерге бағытталғанын, белгілі бір елдердің ұлттық білім беру күн тәртібіне не кіретінін анықтау болды. Олардың бірі қазіргі заманғы білім беру көшбасшылары- Гонконг, Оңтүстік Корея, Сингапур, Жапония, білім беру жетістіктерінің әлемдік рейтингісінде жылдам көтеріліп келе жатқан Вьетнам кіретін Азия — Тынық мұхит өңірі елдерінде өткізілді. Зерттеушілер осы елдердің білім беру саясаты мен білім беру стандарттарын анықтайтын құжаттарды зерттеп, студенттердің бойында қалыптасатын құзыреттіліктерді, құндылықтарды, көзқарастарды және басқа да білім беру нәтижелерін анықтады. Олардың ішінде бірінші орынды- сыни және инновациялық, немесе шығармашылық, ойлау, өзін-өзі басқару және басқалармен қарым-қатынас жасау қабілеті алады.

Осыған ұқсас зерттеу, 152 елде жүргізілген соңғы және ең ауқымдылардың бірі, білім беруді дамыту бағыты мен оның мазмұнын анықтайтын құжаттарда коммуникация, креативтілік, сыни ойлау және проблемаларды шешу сияқты құзыреттер туралы жиі айтылатындығын көрсетті.

Кестедегі көрсетілген маңызды құзіреттіліктерді сәтті дамыту үшін отандық білім беру тәжірибесінде сабақтың жеткіліксіз педагогикалық әлеуетін бөліп, ескерту қажет.

Сабақ- бұл пәндік мазмұнды меңгеру және теориялық жалпылау, оқу тәжірибесін алу уақыты мен шарттары. Бірақ сонымен бірге оқушының сабақта өз бетінше білім алу және ашу, білім құру қабілеттері дами алады. Ол тапта жұмыс істеуге, мінез құлқы мен іс әрекетін басқаруға үйренеді.

XXI- ғасыр жағдыларын оқыту мазмұнына интеграциялау мысалдары ретінде білім беру сапасының халықаралық салыстырмалы зерттеулерде жетекші орын алатын елдердің біліи беру стандарттарын келтіреміз.

Сыни тұрғыдан ойлаудың ең жақсы шарты бұл- қарым-қатынас пен өзара әрекеттестіктің әлеуметтік жағдайы. Яғни: «Мен қателесуім мүмкін, сіз қателесуіңіз мүмкін, бірақ бірлескен күш жігермен біз біртіндеп шындыққы жақындай аламыз.

Сыни ойлаудың негізгі элементтері ретінде бірнеше негізгі дағдыларды ажыратуға болады:

1. Талдау. Мәлімдемелер, сұрақтар, дәлеледер арасындағы байланысты таба білу.
2. Бағалау. Мәлімдемелердің сенімділігін, дәлеледердің сенімділігін бағалау мүмкіндігі.
3. Түсіндіру (Дәлелдеу). Өз ойларының бағытын, әдісін түсіндіре білу, өз тұжырымдарын қорғау.
4. Гипотезаларды шығару. Қалыптастыру және қорытынды жасау, ақпараттың жетіспеушілігін анықтау мүмкіндігі.
5. Өзін-өзі реттеу. Рефлексия, өзін-өзі тексеру ждәне түзету.

1-сурет. Білім беру стандартындағы білім беру нәтижелерінің моделі

Оқушының когнитивті дамуына бағыттылған сабақтың мақсаты зерттелетін пән мәселесі аясында сыни және креативті ойлауды қалыптастыру және дамыту үшін кеңістік құру. Бұл дегеніміз, оқу жағдайы белгілі бір бүгінгі күні дәстүрлі емес түрде құрылады.

Шынайы бағалау үшін нақты өмірлік жағдайларды көрсететін тапсырмалар қажет. Мұндай жағдайлардың негізгі сипаттамалары:

-Оқу міндеттері бірнеше шешімдерді немесе біреудің әртүрлі тәсілдерін қамтиды.

-Білім алушылар шағын жобаны әзірлейді немесе стандартты емес(үлгілік оқу процесі үшін айқын емес) құралдардың көмегімен құрады.

-Шешілетін мәселенің сюжеті белгілі бір пәндік мазмұн аясында дамып, балалардың пәндік дағдыларын дамыта алады.

-Топқа жұмыс істеу керек.

-Ақпаратты өз бетінше іздеу және қолдану керек.

-Академиялық дайындығы әр түрлі деңгейдегі балалардың мүмкіндіктері ескеріледі.

Сабақта сыни ойлау және креативті ойлау дағдысын қалай қалыптастыруға байланысты сабақтың негізгі көрсеткіштерін және сипаттамаларын келтірейік (2-сурет):

Қорыта келсек, ұсынылып отырған әдістер мен технологиялар бір-біріне сәйкес келеді және толықтырады. Олардың барлығы оқушылардың танымдық дамуын қолдайды, және нақты мазмұнмен толтырады. Зерттеу көрсеткендей, олар жалпы білім беретін мектептің оқу процесінде сәтті жүзеге асырылуы мүмкін. Басым бөлігі отандық мектептерде апробациядан өтіп, отвандық тәжірибеге бейімделді.

Сабақты ұйымдастырудың жаңа тәсілдерін игеру, жаңа типтегі тапсырмаларды жобалау уақыт пен батылдықты қажет етеді. Алайда, барлық шығындар оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы мен белсенділігімен өтеледі.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1.К.Поппер «Ашық қоғам және оның жаулары Мәскеу.1992жыл
2.Н.А. Авдеенко «Білім беру мәселелері» 2018 жыл 282-304
3. «Сыни ойлау дағдылары мен ойлау әдеттерінің негізгі дағдылары» Дельфи есебі

Сурауханова С.К
№16ЖББМ, Сәтбаев қаласы

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА XXI ҒАСЫР ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ

Егер мұғалім өз бойына іс пен шәкірттеріне деген сүйіспеншілікті біріктірген болса, ол – кемел ұстаз.
К.Д.Ушинский

Мектеп – үйрететін орта, оның жүрегі - мұғалім. Ізденімпаз мұғалімнің шығармашылығындағы ерекше тұс - оның сабақты түрлендіріп, тұлғаның жүрегіне жол таба білуі. Алғаш мектеп табалдырығын аттаған оқушыны партаға отырғызу, әр пән бойынша дағдыны қалыптастыруда ұстаздың рөлі ерекше. Бес саусақ бірдей емес,ендеше ұстаз алдына келетін оқушыларда бірдей емес. Алғашқы білім нәрімен сусындататын, білімнің негізі болатын бастауыш сыныптың ұстазы.

Мен бастауыш сынып мұғалімі өз тәжірибемде **Ерекше білімді қажет (ЕБҚ)** ететін оқушымен жұмыс жасаудағы жеткен жетістіктермен бөліскім келеді. Осы уақытқа дейін

мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс жасап көрмедім. Ондай балалар басқа балалармен бірге оқу керек дегенде таңданатынмын. Қалай оқиды, қалай оқытады деп.....

2019-2020 жылдың қазан айының ортасында ПМПК қорытындысы : **жеңіл дәрежедегі ақыл-ой кемістігі** деген диагнозбен мектепалды даярлық сыныбына қабылданған оқушымен жұмыс жасауға тура келді . (ол кезде бала күтімінде болдым) Ата-анасының сұрауы бойынша жұмыс жасауды бастадым.

Бала әріп, сан, түстерді ажырата алмайды және сөздері түсініксіз болды. Бір орында тұрақтап 10-15 минуттан артық отыра алмайтын баламен жұмыс жасауға тура келді. Баламен жұмыс жасау үшін неден бастау керек, қандай көмегім тиеді деп ойлана келе жоспар құрып ,сол жоспар бойынша жұмыс жасадым.

- түстерді тану;
- санау және таңбалап жазу;
- өзінің атын , жасын айту;
- күнделікті қолданатын сөздерді айтқызу;
- отбасы мүшелерін атау;
- әріптерді бас әріппен және жазбаша жазу;
- сөздерді көшіріп жазу;

Сурет бояуда бала суық түстерді көп қолданады екен . Кез-келген суретте қара, қоюкөк, қоюжасылмен бояуға дағдыланған. Суық түстерді қолданбауды ескерткенімде барлық заттарды шашып ,орнынан тұрып кететін болды. Оны басу жолында таптым, басқа бөлмеде аквариум болатын балықтардың қимылын бақылап, түстерін айта отырып , оқуға қайта оралатын болды. Баланы 20 минут сайын демалтып немесе бойын сергіту керектігін түсіндім.

Ата-анасына ескертіп аквариумдағы балықтың түстерін ашық яғни жылы түстер болса деген ұсыныс жасадым. Балық түстері де, саны да өзгерді. Сол арқылы санауды үйрене бастадық. Түстерді ажыратуда алғашқы нәтижесі сары-күн, көк-бұлт, жасыл-шөп , қызыл-гүл осылай атады. Сандардың ретін айтса, атауын ұмытады. Санау арқылы өзінің

жасын ұмытпауға дағдыланды . Мен 6-да деп жиі айтатын болды.

Бер, әкел, отыр,жүр, кеттік, тұр, бар сөздеріне болымсыз етістікті де қоса айтқыздым. Бастапқыда айтуға тыраштанғанымен түсініксіз болды. Айтқан сөзін түсінбедім дегенімде қайталай берді .Солай ол сөздерді де айтуды үйренді.

Әріпті қалай үйретемін деп ойлана келе әріпті баспа әріппен жазуды мектепте үйреніп жүргендіктен бірден жазбаша жазуды бастадым. Әріппен қоса сурет салдым . Әріпті атайды, жазады және суретті бояйды. Келесі сабағымда өткен әріптерді жазамын,оқушым атайды және оны түстермен өзі қоршап отыруға дағдыланды.

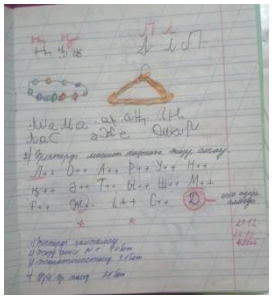

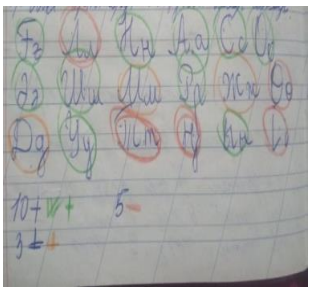

Әріптердің барлығымен таныстырғаннымен қосып оқи алмады, бірақ өзінің аты- жөнін, жасын жаза алды.

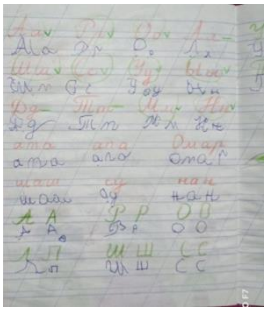

Сөздерді көшіріп жазуда жазу жолын көрсеткенімен жол бойынша жазбайтын. Сөздік диктант жаздырғанда әріптерді ұмытып еске түсіре алмасада ашуланып барлығын шашады,немесе орынына тұрып жүріп кетеді. Әріптерді үйретуде салған суреттердің көмегі тиді. Оқушым «о» әрпін есіне түсіре алмаса орындық,от деп айтқанда жазатын болды.

2020-2021 оқу жылында 1-сыныпқа қабылданып өз сыныбымда оқуды бастады. Әріптерді қайталау, санды санауда сынып оқушылармен бірге қатар алып отырды , бірақ буындап оқи алмады. Білгенін айтуға тырысқанымен өз тілінде көп сөйледі. Сынып оқушылары мазақтап, кекетпеді. Ең басты қуанғаным сол болды. Себебі оқушылар оны мазақтаса қазіргі жетістікке жетпес едім. Сынып оқушылары екі таңбалы сандарды үйреніп , жазып отырғанда , оқушымда сол санды салып қасыма келіп айт дегендей болатын . Осылай екі таңбалы санды да үйренді.

2-сыныптың I жартыжылдығы бойынша оқушыда көптеген өзгерістер болды. Математика пәніне қызығушылығы басым. «Екі таңбалы сандарды баған қосып , азайту» (есеп шоттың көмегімен) , Өрнектерді мәндерін тауып салыстыру, «Үш-үштен» комбинациялау және Жиындарды біріктіру және бөліктерге бөлу тақырыптарын өз деңгейінде меңгерді. Анық сөйлей алмайтынын сезгендіктен деп ойлаймын тіл сабақтарына

қатты қызықпайды. Оқыған материалдар бойынша түсінгенін өз тілінде жауап беруге тырысады. Оқулықтан және тақтадан қатесіз көшіреді. Өздігінен тапсырмаларды орындауда үлкендердің бақылауында болғанды қалайды. Сыныпта мұғалім, үйде ата-анасы.

Оқушының логикалық ойлау қабілеті төмендеу, бірақ байқағыш.Суретпен көп жұмыс жасағандықтан болар деп ойлайын, мәтінді оқығанда мазмұнына сәкес сурет көрсетсем тез еске түсіреді, айтады. Қазір оқушым екі-үш буынды сөздерді оқи алады. Екі таңбалы сандарды баған түрінде ауызша есептеу арқылы орындайды. Сөзді буынға бөліп айтқанды жазады. Көбейту кестесін де жаттауды бастады.

КОНКУРСТАР КОНФЕРЕНЦИЯЛАР ОЛИМПИАДАЛАР ККО КОНКУРСЫ КОНФЕРЕНЦИИ ОЛИМПИАДЫ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫСУДАРМЕН ӨТКІЗІЛЕТІН РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ КОНКУРСТАР

Тіркеу № 134053

Диплом

Қанат Омар Дарханұлы

Оқушы, 7 сынып

Жетекші: Сурназанова Саятжан Корманаевна

12.01.2022 ЖЫЛДАН БАСТАП 19.01.2022 ЖЫЛҒА АРАЛЫҒЫНДА,

КОНКУРС — МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ ОҚУШЫЛАРҒА АРНАЛҒАН

АТТЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ДЕҢГЕЙДЕ ӨТКІЗІЛЕТІН РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ КОНКУРСТАРҒА ҚАТЫСЫП, ЖҰЛДЕ ІЗДЕП ОРЫН ИЕГЕРІ АТАНҒАНЫ ҮШІН

I ДӘРЕЖЕЛІ

ДИПЛОММЕН МАРАПАТТАЛАДЫ

Орталық директоры ККО Д.Мұхаметтібек

Алматы қ-сы

2022 / 12 қаңтары

Қажетінше түп нұсқасын www.kko.kz ресми порталында антикоррупциялық бөлімге қарап растаңыз.

ЕБҚ оқушымен жұмыс жасауда жан-жақты бала өмірінің даму аясын кеңейтуде ұстазың орны ерекше. Егерде оқушыммен бұлай ерекше жұмыс жасамасам нәтиже бермес еді. Қазір оқушымда сурет салуға және математика пәніне деген қызығушылығы басым.

ЕБҚ оқушымен жұмыс жасау бағыты дұрыс болса нәтижеге сатылап жетуге болады деп айта аламын.

Қазақтың ұлы жазушысы, қоғам қайраткері, ғұлама ғалымы Мұхтар Әуезов айтқандай «Мұғалімнің ұдайы жақсы оқитын балаларға ғана сүйсініп, ылғи соларды ғана оқытуы дұрыс емес» оқушылардың деңгейін анықтай отырып , барлық балаға сүйіспеншілікпен қарау керек, сонда ғана ол ұстаз деген атқа лайықты деп ойлаймын.

Тажикеева М. Н.
Балқаш қаласы «ЖББ №9 мектебі» КММ

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕГІ ТИІМДІЛІГІ

Білім беру саласында қол жеткізілген білімнің мәні оқушылар үшін білімнің де, дағдылардың да тең дәрежеде маңызды екендігі белгілі. Заманауи тәсілдің ең негізгі ерекшелігі оқушылардың алған білімдерін жай ғана иеленіп қоймай, оларды орынды жерде қолдана білуіне басты назар аудару болып табылады, ал XXI ғасырда талап етілетін дағдылардың мәні осында.

Сындарлы оқытудың мақсаты – оқушылардың пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімдерін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді жағдайда пайдалана білуін қамтамасыз етеді. Бұндай міндеттер оқушылардың оқыған тақырыбы бойынша білімдерін өз деңгейінде көрсетіп, кейбір болжамдар бойынша күмәнді ойларын білдіре алатындай, пікір-көзқарастарын нақтылап, жаңа ұғым-түсініктерін өрістетуге орайластырып құрылады да, бала өз бетімен сапалы білім игеруге дағдыланады.

Осы мақсатты жүзеге асыруда мұғалімнің ұстанымы оқушыға ерекше ықпал етеді. Сондықтан мұғалім алдында мақсат қоя білетін, анық та дұрыс сөйлейтін, өз ойын жарыққа еркін шығара алатын, түсіне білетін, қызығушылықпен тындай алатын адамды өмір жолына аттандыра білуі керек.

Осыған орай мектептегі барлық негізгі пәндер бойынша шығармашылық жұмыстар әр сабақта беріліп отырған жөн. Мысалы: «Образға ену» әдісі.

Жансыз заттардың, өсімдіктердің, жануарлардың орындарында өздері қандай күй кешетіні, қандай қызмет атқаратынын сезіну. Мен – жермін (Қаламмын, гүлмін) деген әр түрлі тақырыптарда әңгіме жазғызу. 1 оқушының әңгімесі: Мен – Табиғатпын.. Айналам толған жасыл әлем. Мен әлемдегі барша жанға тіршілік сыйлаймын. Әңгіме құрастыра отырып жазу арқылы оқушылардың ой-өрісі кеңейтіліп, тілдері дамиды.

«Бір минуттағы ой». Мұғалім сабақтың тақырыбын айтады, не бір сөз айтады. Оқушылар осы сөзді естігенде ойларына не түсті, соны 1 минут ішінде жазады.Сосын сол сөзді не үшін жазды түсіндіреді. Егер оқушылар сөздерді ішінде ерекше сөздер болса, сол сөзді не үшін жазды, бұл тақырыпқа (не айтылған сөзге) қандай қатысы бар, соны айтып беру керек.

«Галерея» әдісі оқушылардың ұжымда бірін-бірі сыйлау арқылы басқалаордың ой ұшқырлығын байқауға, өз ойын қосып отыруға мүмкіндік береді.Сондай ақ,- қатысымдық дағдыға сай диалог барысында басқа адамның сөзін ести және тыңдай білуін, диалогке\ сұхбатқа қатысуға дайын болуын, әркімнің көзқарасы мен пікірі болатынын түсінуін, өз пікірін айқын да дұрыс және толық жеткізе білуін қалыптастырады.

«Диалог – ертегі » әдісі. Шарты: мұғалім не оқушы шығарып, кез келген бір әңгіме – ертегіні бастап кетеді. Ал қалған оқушылар басталған әңгіме-ертегіні бір-бірден сөйлеммен ары қарай жалғастырады. Мысалы, мұғалім былай бастайды: «Ертеде бір байдың еркетотай ұлы болыпты...» 1-оқушы: «Сол ұлы көгалда көбелек қуып жүріп адасып кетіпті...»десе, 2-оқушы одан ары қарай жалғастырады: «Қарны ашып, іші шұрқырап келе жатса, алдынан бір ешкі кезігіпті»... – міне осылай ертегі жалғаса береді, ең соңғы оқушы ертегіні жалғаса береді, ең соңғы оқушы ертегіні ұтқыр шешіммен аяқтауы тиіс. Және кімде-кім ертегі ішіне қызғылықты оқиға кірістіре алса, сонын еңбегі жоғары бағаланады.

«Қиялымдағы мәтіндер» әдісі. Бұл әдісте әр оқушыларға түрлі суреттері бар төрт текше беріледі. Оқушылар текшелерді тастау арқылы өздеріне түскен суреттерге байланысты әңгіме құрастырады.

Жаңа әрі пайдалы ізденістердің бірі қазақ тілі мен әдебиеті сабағында қолданылып жүрген әдістердің бірі – «Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлау» технологиясы.

Бұл технология 18 елдің тәрибесіне енгізілген. Осы технология оқушылардың сабаққа деген қызуғышылығын арттырады, ойлау белсеңділігін, тапқырлығын, өзіне деген сенімділігін, іскерлік дағдысын қалыптастырады. Сыни тұрғыдан ойлау дегеніміз – ой қозғай отырып, оқушының өз ойымен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген – білгенін талдап салыстырып, білмегенін өзі зерттеп, дәлелдеп, өз бетімен және бірлесіп шығармашылық жұмыс жасау. Сын тұрғысынан ойлау жобасы мынадай үш құрылымнан тұрады:

- Қызығушылықты ояту;
- Мағынаны тану;
- Ой толғаныс.

Бұл технологияда бұрынғы білім мен жаңа ұғым ұштастырылады. Сонғы кезінде оқушы өз шығармашылық қабілетін таныта алады. Оқушыларды ойлауға үйретуде, тілдерін дамытуда РАФТ, INSERT, екі түрлі түсінік күнделігі, еркін жазу, дөңгелек үстел, үш қадамдақ сұхбат, бес жолды өлең, эссе, түртіп алу сияқты стратегиялардың тиімді де ұтымды жақтары көп. Тақырыпты толық ашып түсінуде көмектесетін оқыту стратегиясы «V»- білемін , «-» -білмеймін, «+» -мен үшін жаңа ақпарат, «?»- мені таң қалдырады белгілерін қойып отырып оқу тапсырылады. Бұл «INSERT» стратегиясы – оқығанын түсінуге, өз ойын басшылық етуге, ойын ашық білдіруге үйрететін ұтымды құрал. Оқушылардың ерекше қызыға орындайтын тапсырмаларының бірі- «екі түрлі түсінік күнделігін толтыру». Балаларға дәптердің бетін ортасынан вертикаль сызықпен бөліп, мәтінді оқи отырып:

-бөліктің оң жағына мәтіндегі қатты әсер еткен тұстарды, үзінділерді жазады.
-сол жағына сол әсер еткен үзінділер жайлы пікір жазады.
-әр оқушы мәтінмен танысып, дәптерлеріне жазбаша тапсырманы толтырып біткен соң , бірінші жұппен, одан кейін топпен талқылау ұйымдастырылады.
-топ ішінен өз жұмыстарын бір-бірден шығып қорғайды.

Сабақта сыни тұрғыдан ойлаудың әдістерін қолданған өте тиімді. Біріншіден, жеке , жұппен, топпен жұмыс жасағанда баланың белсенділігін, сабаққа қатысуын бақылауға болады. Ой шақыру кезенінің басты міндеті – алдағы жұмыстарға оқушылардың қызығушылығын ояту, дайындау. Сабақта түрлі суреттер, ұлы адамдардың сөздерін, ойландыратын тұжырымдамаларды пайдалана отырып, сабаққа деген қызығушылықтарын арттыруға болады. Іс- әрекетті ой елегінен өткізу кезеңінде жаңа ақпараттар кездестіреді, алға қойған міндеттерді шешуге ынталанады.

Сабақта берілген тақырыпты алдымен жеке, содан кейін жұпта, ұжымда талқылатып жұмыс жасайды. Бұл жағдайда әрбір оқушы бір сәт өзің мұғалім ретінде сезініп, оқуға деген жауапкершілігі артады. Әр топқа берілген тақырыпты жеке оқып, содан кейін өзге топқа реттік нөмірлер бойынша топталып, өз тақырыптарын түсіндіреді. Бұл есте сақтау, негізге алу , түсіндіруді арттырады, яғни жаңа ақпараттарымен бөліседі. Тақырыпты қаншалықты түсінгендерін постерге түсіру арқылы жеткізеді. Рефлексия кезеңінде оқушылар алған жаңа ақпараттарды, жаңа білімді реттейді, өз пікірлерін дәлелдеп айтады.

Сындарлы оқыту теориясы негізінде білім алған оқушы еркін ұстап, ойын дәл жеткізе алатын, сыни тұрғыдан ойлай алатын, тұжырым жасай білетін, бірін-бірі бағалай алатын, көшбасшы бола алатындай тұлға болып қалыптасатынына күмәніміз болмайды. Оқушылардың сабаққа деген құлшынысын, қызығушылығының артқанын, сыни тұрғыдыан ойлауға бет алатынын байқауға болады. Ең маңыздысы оқушылар өз іс-әрекетін, сыныптастарының, құрбы-құдастарының іс-әрекеттерін, жетістіктерін бағалауды және жауапкершілікке үйренеді.

Сын тұрғысынан ойлауды дамыту сабақтарының негізінде оқушылар:

-өз ойын ашық, еркін айтуға, пікір алмасуға ;
-өзін-өзі, бірін-бірі бағалауға;
-бір-біріне құрметпен қарауға;

-мұғаліммен еркін сөйлесіп, пікір алмастыруға;
-достарының ойын тыңдай отырып, мәселені шешу жолдарын іздей отырып, бір-біріне көмектесуге ;
-белсенді шығармашылықты ойлаға негіз қаланады.

Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлау бағдарламысының жүзге тарта стратегиясы бар екені белгілі, демек сол әдіс тәсілдерді жақсылап игеріп, ішінен қажеттілерін тиімді де оңтайлы жолмен жүзеге асыруға мүмкіндік мол. Шығыс даналығы «Мәселе – нені үйретуде емес, қалай үйретуде» демей ме? Сондықтан мақсат пен мазмұн мемлекеттік бағдарламаларда айқын беріліп отырған қазіргі жағдайда бұл стратегиялардың маңызы зор.

Демек терең білім, кәсіби алғырлық, жоғары біліктілк ұлттық мүддеге қызмет етпесе, ел алдындағы парыз ұғымына сүйенбесе, рухани құндылықтарға негізделмесе, жасампаз күшке айнала алмайды. Сондықтан сапалы білім бере отырып, бәсекеге қабілеті тұлғаны жетілдіруде баланың даралық дарындылығы мен талантын ескерген жөн. Оған М. Дулатовтың «Тумысында қанша зерек болса да – ғылымсыз, тәрбиесіз кемеліне жетпейді» деген сөзі дәлел. Ж.Аймауытовтың «Педагогика» еңбеінде «Неғұрлым баланың қабілеті мен талантын дамытуға көңіл бөлсе, соғұрлым оны толық ашуға мүмкіндік туады. Бала бойындағы ерекше қасиеттерді оған жақын жасы үлкендер жиі ескерту қажет» деген. Ал қазақтың «Дала жұлдызы» атанған Ы. Алтынсариннің «Мен үшін жақсы мұғалім бәрінен де артық, өйткені мұғалім – мектептің жүрегі» деген сөзімен түйгеніміз бәсекеге қабілетті тұлғаға сапалы білім беруде мектептегі барлық істің ұйытқысы ұстаздардың еңбегімен ақталары сөзсіз болғаны деп ойлаймыз.

Әдебиеттер:

1. Құдайбергенова К.С. Инновациялық тәжірибе орталығы – педагогикалық технология көзі. 2001.
2. Жүнісбек Ә. Жаңа технология негізі - сапалы білім. Қазақстан мектебі № 4. 2008 ж.

Талипова Н.А.
Ұлытау ауданы, білім бөлімінің әдістемелік кабинет меңгерушісі

МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ДАМУЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР

Қазіргі таңдағы үлкен мәселе - ел ертеңі бүгінгі жас ұрпаққа сапалы білім мен саналы тәрбие беру. Ұлы Абай атамыз «Адам баласын заман өсіреді, кімде-кім жаман болса, оның замандастарының бәрі кінәлі» деген. Бүгінде еліміз еңсе көтеріп, әлемдік өркениет пен ұлттық рухани құндылықтарымызға бет бұра бастадық.

Қазіргі жағдайда мектептегі білім беру процесін құрудың басты принципі - оқушының жеке басын дамытуға бағыттау, болашақ кәсіби қажеттіліктерін жүзеге асыруға мүмкіндік беретін іс-әрекет әдістерімен қаруландыру. Мектептің басты міндеті - оқушының жеке тұлғалық дамуына ықпал ететін білім беру ортасын ұйымдастыру.

Бұл мәселені шешу ең алдымен, орта білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында мұғалімдердің кәсіби дайындығына қойылатын талаптардың жоғарлауымен байланысты. Білім беру жүйесі алдында тұрған талаптарды жүзеге асыру жолында ғалымдар мен педагогтар танымдық іс - әрекетті дамыту әдістерін іздестіруде. И.П.Павлов «...жақсы әдіспен талантты емес адам көп нәрсе жасайды, ал нашар әдіспен ұлы адамның өзі де текке жұмыс істейді» деген болатын. Міне, сондықтан жеке тұлғаны оқыту мен дамытудағы белгілі әдістердің рөлін бағалай отырып, қоғам дамуының әр кезеңінде адам ақыл - ойының «терең қайнарына бойлай алатын» әдістерді пайдалану жолындағы ізденістер мен ұсыныстар бүгінгі таңда өзекті. Қазіргі таңдағы еліміздегі білім беру

жүйесіндегі ең басты міндеті – білім берудің ұлттық модуліне көшу арқылы жас ұрпақтың білім деңгейін халықаралық дәрежеге жеткізу.

Қазіргі заман талабына сай пән оқытушысы ғана болу аз, оқытушы - ұстаз, инноватор болуы тиіс.Біздің еліміздегі әлеуметтікпедагогикалық өзгерістер мектептегі жұмыстың мазмұны мен формасын өзгертіп, демократияландыру мен ізгілендіру мәселесі шешімін табуда.Осы өзгерістерді жүзеге асыру үшін мұғалім шығармашыл болуы, мәселелерді өздігінен шеше білуі, оқушы даралығын ескере білуі, яғни оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыруы және технологияларды меңгеріп, оны тиімді қолдана білуі қажет. Жаңа оқу бағдарламалары бойынша жұмыс жасай отырып, мұғалім дамытушылық, тұлғалық-бағдарлы оқыту, яғни коммуникациялық технологиялар, интерактивті әдістер және оқытудың белсенді түрлеріне, деңгейлік саралау технологияларын қолдануға, жобалық және зерттеушілік әрекеттерге, ақпараттарға сүйенеді.

Мұғалімнің кәсіби дағдыларын дамыту кәсіби шеберлік пен педагогикалық шеберлікті арттырудың ажырамас бөлігі болып саналады. Мұғалімнің кәсіби шеберлік дәрежесі, оның шығармашылық ерекшелігі немен анықталады? Үнемі дамып отырғанда ғана ол уақыт пен мамандық талаптарына жауап бере алады. Ежелгі қытай ойшылы Конфуций: «Ескіге бет бұрған адам жаңа жаңалық ашуға қабілетті, ол мұғалім бола алады» деген. Ұстаздың кәсіби деңгейі қоғамның әлеуметтік-экономикалық және рухани дамуымен тікелей байланысты. Мұғалім бақылаушы, тексеруші, қызметін тастап, керісінше ізденуші, зерттеуші, технолог, өнертапқыш, шығармашылықпен жұмыс істейтін жаңашыл болуы керек.

Кәсіби дағдылардың дамуы дегеніміз - шығармашылық даралықты дамыту, педагогикалық инновацияларға ұмтылу, өзгеріп отыратын педагогикалық ортаға бейімделу. Қоғамда және дүние жүзінде болып жатқан инновациялық процестер мұғалімге кәсіби өсу мен өзін-өзі жетілдіру қажеттілігін талап етеді, өйткені «..мұғалім өмір бойы оқитын адам, тек осы жағдайда ғана ұстаздық ету құқығына ие болады». Мұғалім алуан түрлі оқыту және бақылау әдістемелерін пайдалана отырып,кәсіби міндеттеріне жауапкершілікпен қараумен қатар, күш жігерді көбірек талап ететін, сапалы әрі табысты оқытуға ерекше мән беру, жоспар құруда, пән бойынша оқытуда, сыныппен жұмыс істеуде, бақылау мен бағалауда және жазба жұмыстарын жүргізуде анағұрлым табысты мұғалімдердің тәжірибесіне сүйенуі қажет. Бұл аталған іс-әрекеттер әріптестеріміздің кәсіби деңгейлерінің өсуіне айтарлықтай ықпал ететіні ақиқат.

Неміс мұғалімі А.Дистервег «Нашар мұғалім шындықты үйретеді, жақсы мұғалім оны табуды үйретеді» деп жазды. Мұғалімдер оқытудың қалай жүретінін және өздерінің педагогикалық практикасын қалай жақсартуға болатынын түсініп, оқытудың тиімділігіне ықпал етсе, оқушылардың да қажеттіліктерін қанағаттандыра алады. Сабақтың мақсаттары, оның күтілетін нәтижелері туралы сауатты ойлау, оларды жүзеге асыру үшін көптеген стратегиялар мен белсенді жұмыс әдістерін қолдану, уақытты ұтымды пайдалану, үздіксіз қалыптастырушы бағалауды ескеру арқылы оқушылардың білім сапасының арттыруға болады. Күнделікті өзіндік рефлексия және өзін-өзі бағалау, жетілдіру мақсаты туралы ойлану мұғалімнің рефлексивті - бағалау құзыреттілігін арттырады.Бұның бәрі мұғалімнің қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісін талап етеді.

Шығыстың ғұлама ойшылы Әбу Насыр әл-Фараби: «Ұстаз жаратылысынан өзіне айтылғанның бәрін жете түсінген, көрген, естіген және аңғарған нәрселердің бәрін жадында жақсы сақтайтын, бұлардың ешнәрсені ұмытпайтын алғыр да аңғарымпаз ақыл иесі, мейлінше шешен, өнер-білімге құштар, аса қанағатшыл жаны асқақ және ар-намысын ардақтайтын, жақындарына да, жат адамдарына да әділ, жұрттың бәріне жақсылық пен ізгілік көрсетіп қорқыныш пен жасқану дегенді білмейтін батыл, ержүрек болуы керек» деген.

Қазіргі білім беру жүйесінде мұғалімнің кәсіптік мәдениетін көтеру, кәсіби деңгейде жұмыс жасауға баулу білім беру ұйымдары алдындағы басты міндет. Мектебіміздің педагогикалық ұжымы өз жұмысында оқытудың әртүрлі формаларын пайдалана отырып, оқу материалын меңгеру дәрежесі, қабілеттері әртүрлі балаларға білім беруді жүзеге асыру үшін қажетті жағдайлар жасауда.

Бұл пандемия жағдайында оқушыларға қашықтан оқыту бойынша жүргізіп отырған жұмыстарданда көрінеді. Кейбір пәндер бойынша білім сапасының төмендеуі байқалды. Мұғалім баланы оқуға қалай ынталандыра алады? Мұғалім алдымен баланың оқуға деген қызығушылығын оятуға не кедергі болатынын және оның мүмкіндіктерін толық пайдалануға не мүмкіндік бермейтінін түсінуі, яғни алдымен проблемаларды анықтауы керек. Ұстаздар инновациялық және интерактивтік әдістерді сабақ барысында пайдалана отырып,сабақтың сапалы әрі қызықты өтуіне ықпалын тигізетінін, білім беруде АКТ ресурстары мен құралдарының құндылығын мойындайды. АКТ мұғалімдердің кәсіби дамуында маңызды рөл атқарады деп санаймыз.

Инновациялық технологияны меңгеру оқу үдерісіне қоғамның жаңа қажеттіліктеріне сәйкес инновациялық тәсілдерді енгізу, мұғалімнің қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісін талап етеді. Осыған орай кез-келген оқушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын заманауи инновациялық технологияны меңгеруге ұмтылу керек. Оқытудың жаңа педагогикалық технологиясы – оқытуды ізгілендіру, өзін-өзі дамытып, тәрбиелей білетін, заман ағымына ілесе алатын білікті, бәсекеге қабілетті, жан-жақты жеке тұлға қалыптастыруды мақсат етеді. Оқушылардың білім сапасын арттырумен бірге өз қабілетіне қарап, өзін-өзі дамыта отырып, өзіне сын көзбен қарауға мүмкіндік береді. Танымдық белсенділігін арттырып, шығармашылық қабілетін дамытады. Оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, дамыту мұғалімнің жеке тұлғаны зерттеуіне, оны толық танып, білуге және оқытудың мақсатына жетуге тиімді, әрі нақты жол ашады.

Ұстаз әрқашан шәкіртінің жас ерекшелігін ескере отырып технология элементтерін тиімді пайдаланып табиғи дарын, қабілетін аша алуы керек. Біздің мұғалімдер түрлі әдіс-тәсілдер, формалар, стратегиялар арқылы оқушылардың жұмысын жандандырып, оқудағы сабақтастыққа, оқуға деген ынтасын арттыруға баса назар аударады. Жоспарларды жүзеге асыру коучинг, тәлімгерлік және желілік қоғамдастықта жұмыс жасау арқылы жүзеге асырылады. Кейбір мұғалімдер өзгеру үшін өз тәжірибесіне ой жүгіртсе, енді бірі өз жұмысындағы өзгерістерге дайын жас мұғалімдерге тәлімгер болады.

Мұғалімдердің кәсіби дамуына мектепішілік қалалық, облыстық, республикалық әдістемелік қолдау көрсету мен біріккен әрекетті жүйелі жүзеге асыру маңызды. Мектепішілік кеңестерде, ӘБ отырыстарында коучингтер өткізілу өте маңызды. Бұндай шараларда әріптестеріміз білім берудегі жаңа тәсілдің тиімді жақтарымен танысады. Одан кейін сыни тұрғыдан ойлауды дамыту, диалогтік оқыту арқылы іс-әрекетті белсендірудің формаларын, әдістері мен тәсілдерін игереді. Педагогтердің кері байланыс түрлері мен әдістері туралы білімі өзіндік рефлексия жүргізуге, одан әрі тәжірибеде қолдануға мүмкіндік береді. Бұндай жиылыстар әріптестеріміз арасында ынтымақтастық орта қалыптастырып, біріктіріп, жастарды ынталандырады.

Жас мұғалімдерге үнемі қолдау мен кеңес беру керек. Мұғалімнің кәсіби дамуына әріптестерімен бірлесе отырып, сабаққа өзара қатысу, әңгімелесу, жаңа тәсілдер арқылы сабақты дайындауда әдістемелік көмек алу зор ықпал етеді. Атқарылып жатқан жұмыс көп,ортақ мәселелерді шешуде сенімді қарым-қатынас құрыпжәне сол үшін қолайлы жағдай жасау қаншалықты маңызды екенін түсінеміз. Әріптестеріміз өз қызметінде бірлесіп оқу сабақтарын, іс-шаралар, тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру және өткізу мәселелерін шешеді, нәтижелерін талдайды. Жаңа әдіс-тәсілдер арқылы, бір-бірімен ой бөлісе отырып, тәжірибе алмасу барысында құзыретті мұғалім болуға қалыптастырылады.

Мұғалімдер кәсіби шеберлігін арттыру барысында республикалық, халықаралық, облыс көлемінде әр түрлі шараларға қатысып, өз деңгейін көтеруде. Сонымен қатар, оқу мен тәрбие сапасын жетілдіру - тікелей мұғалімнің даярлық деңгейіне байланысты. Бұл деңгей үнемі өсіп және өзін-өзі жетілдіріп отыруы керек. Ол – біліктілігін арттыру курстары, семинарлар, конференциялар, өзіндік білімін жетілдіру жоспарлары. Әріптестеріміз «Педагогтардың цифрлық құзыреттілігін дамыту», «Білім алушылардың функционалды сауаттылығын арттыруға бағытталған педагогтердің кәсіби құзіреттілігін дамыту» атты онлайн оқыту курстарынан өтті. Бұндай курстар сандық ақпараттар әлеміне еркін енуге бағыт береді. Бұл өз кезегінде мұғалімнің кәсіби шыңдалуына, құзыреттілігінің артуына қолайлы фактор болып табылады.

Бүгінде желілік қоғамдастықтар, әртүрлі формада тәжірибе алмасулар, ортақ ойды ортаға салатын басылымдар, іс – тәжірибені тарату жұмыстары жүзеге асырылуда. Қашан да білімді ұрпақ - болашағымыздың кепілі. Егеменді еліміздің тағдыры - жас ұрпақтың тағдыры - бүгінгі ұстаздардың қолында. Сондықтан біз өмір бойы білім алуға, жастарды өмір бойы білім нәрімен сусындатудан жалықпауымыз керек деп білемін.

Біздің басты мақсатымыз – оқушылардың оқуға деген ынтасын арттыру, білімнің дамуына үлес қосу үшін оқушының сабағымызға деген ынтасын жоғалтпай, қызығуын қамтамасыз етуге ұмтылу, оқушылар арасында ой-пікір, шеберлік, бәсекеге қабілетті ел азаматын тәрбиелеу.

Оноре де Бальзактың «ұдай еңбек ету- өнердің де, өмірдің де заңы» дегеніндей, оқушылардың шығармашылық қабілеті мен белсенділігін арттыру үшін, кәсіби шыңдалуда біз үнемі ізденеміз, үйренеміз.

Әдебиеттер:

1. Қабдықайыров Қ., «Инновациялық технологияларды диагностикалау». – А, 2015 ж.
2. Нурманова, А.Д. Мұғалімнің кәсіби дамуы - білім беру жүйесін жаңартудың негізі.

Талипова Э.А.
Ұлытау ауданы, «№1 тірек мектеп» КММ

БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫН МӘТІН ҚҰРАСТЫРУҒА ДАҒДЫЛАНДЫРУ

Қазіргі кезде мектеп оқушыларының ойлау мен сөйлеу әрекетін дамыту күн тәртібіне қойылуда. Ал сөйлеу ауызша және жазбаша болатыны белгілі. Сондықтан оқушының жазбаша сөйлеу икемділіктерін дамытуда қазақ тілі мен әдебиеті пәнін оқытудың маңызы ерекше. Сондықтан баланы жазбаша сөйлеуге үйрету мәтін құрастырудан басталады. Демек, сөйлеу тілін дамыту үшін баланың мәтін туралы түсінігі мен оны құрастыра білу икемділіктері мен дағдылары қалыптастырылады. Ой белгілі бір сөздер мен сөз тіркестерін байланыстырып, сөйлем арқылы жасалатыны белгілі.Сөйлем – синтаксистің қарастыратын нысаны. Сөйлем жай және күрделі болады. Яғни құрмалас сөйлемнің анықтамасы: «Екі я бірнеше жай сөйлемдерден құралып, күрделі ойды Білдіреді» деген пікірмен анықталады. Ал, бірнеше емес, ондаған сөйлемнің мәні де сол ізбен түсіндіріліп, оны қайырым (абзац) деп, мәтіннің мәні ашылмай жүр. Сондықтан қазақ тіл білімінде, ғылыми әдебиеттерде, мектеп оқулықтарында мәтін туралы түрліше түсіндіріру байқалады. Мәселен, мәтін түзетін қайырымды белгілі бір үзінді, жаңа ойдың басталуы десе, мәтін – сол шығарманың формасы деп те жүр.

Бұл пікірлерге қарағанда мәтін дегеніміз сөйлемдер арқылы жасалған шығарманың толық түрі, немесе мазмұнды бөлшегі екендігін байқаймыз. Олай болса, оқушыларды мәтін түзе білуге жаттықтыру үшін мәтін туралы жүйелі білім, теориялық негіз берілуі керек.

Бастауыш мектеп бағдарламасында балалардың жас ерекшелігіне байланысты тапсырмалар жаттығу жұмыстары берілген. Сол сияқты тіл дамыту жұмыстары мәтіндерді оқу, оны мазмұндап айту, сұрақтарға жауап беру және шығарма, мазмұндама жаздыру арқылы жүзеге асырылады. Тіл дамыту жұмыстары мынандай бағытта жүргізілсе:

1. Мұғалім сабақты түсіндіру барысында баламен қарым-қатынас жасағанда әсерлі сөйлеп, тыңдаушысын өзіне қаратып баулап алуы яғни тыңдаушысын тіл мәдениетінің өте жоғары болуы шарт;
2. Баланың тілін дамыту үшін өзі қажет деген әдісті пайдаланса;
3. Өтілетін мәтіндерді, орындалатын жаттығу жұмыстары, иллюстративтік материалдар қазақ баласының халықтық ұғымына таныс және жеңіл болуы;
4. Тіл дамытуда мақал-мәтелдер, мысалдыр, өлең-жыр, қызықты әңгімелер, шешендік сөздер іріктеп алыну керек;
5. Лексикалық жұмыстарды жиі жүргізу;
6. Сөздік жұмысын жүргізу, жаңа сөздерді үйрете отырып, оны іс-жүзінде қолдана білу.
7. Фразеологизмдердің жеңіл түрімен сөйлемдер құрату және ауызекі сөзде қолдана білу.
8. Баланы әдеби тілде ауызша сөйлетуге және жазбаша сауатты жазуға үйрету.

Демек: мәтін түзе білу үшін, ең алдымен, мәтіннің мазмұнына сай сөйлемдердің құралатыны туралы білім қалыптастырылады.Қазіргі кезде ойды жеткізудің функциялық жағына назар аударылып келеді. Осыған байланысты мәтін лингвистикасы деген сала қалыптаса бастады. Сондай-ақ мәтін стилистикасы деген атпен әр түрлі жанрларды талдаудан бастап мәтін стилистикасын зерттейтін ғылым пайда болды.

Ал мектеп оқушыларының сөйлеу икемділіктерін дамытуда мәтін құрастыра білу – қажетті мәселе. Сондықтан баланы шығарма жазуға үйретуден бұрынғы мәтін құрастыра білу икемділігі мен дағдысы қалыптастырылады. Ол үшін:

• ғылыми әдебиеттердің негізінде мәтіннің ерекшелігін ашу;
• мәтіннің құрылымын анықтау;
• мәтіннің жасалуы үшін оны құрайтын элементтерді, сөйлем, қайырым ерекшелігін көрсету;
• мәтіннің түрлері туралы мәлімет беру;
• мәтін құрастыру туралы икемділіктері мен дағдыларын шығарма жаза білу шеберліктеріне ұластыру.

Сондықтан бұл тақырыптың мақсаты баланың өз ойын жүйелі жеткізе білу үшін сөйлеудің нәтижесі мәтін құрастыру дағдылары мен икемділіктерін жетілдіру болды. Мәтін тек соңғы он жылдықтарда ғана қолға алынып, зерттеле бастады. Сондықтан мәтіннің құрылымдық және мазмұндық жағынан зерттейтін тіл білімінің саласы мәтін лингвистикасы зерттеле бастады. Ал, лингвистикалық зерттеулердің аясының кеңеюіне байланысты осы жаңа сала шетелдердегі сияқты біздің елімізде де 60-жылдардың екінші жартысынан бастап лингвистердің назарын аудара бастады. Бұл ұғым соңғы кезде мәтін лингвистканың зерттеу нысаны бола отырып, сөйлемдердің мағыналық және құрылымдық жағынан байланысқан сөйлемдердің жиынтығы деген мәселемен айтылады. Демек, зерттеушілердің назары мәтіннің бүтіндік, тұтастық жағынан, оның сөйлемдер бойынша құрылысындағы ортақ байланыстылық, заңдылықтары мен стилистикасын анықтауға аударылуда. Мұндай мәтіннің байланыстылық, тұтастық қабілеті осы терминнің этимологиясынан да аңғарылғандай-ақ: textum – латын тілінде «байланысу, тоқу» дегенді білдіреді.

Тілді үйретіп, дамытуға қатысты Ахмет Байтұрсынұлы төмендегідей тиімді тәсілдер
мен қағидаларды ұсынған.

1. Оқушыға арналған материалдар аса түсінікті болуы шарт.
2. Мәтін көрнекілік, иллюстративтік материалдар қазақ баласының ұғымына таныс болуы шарт.

3. Тілді оқытуда мақал-мәтелдер, нақыл сөздер, мысалдар, өлең-жырлар, қызық әңгімелер маңызды орын алуы қажет.
4. Тілді оқытуда тіл ұстартуға көркемсөзге де ден қойғаны дұрыс.

Ахмет Байтұрсынұлы тілді дамытуда тиімді деген әдіс-тәсілдердің әр түрін ұсынған. Әдіскер ғалым А.Байтұрсынұлының қағидалары мен тиімді тәсілдерін кәдеге жаратып, жас ұрпаққа тіл нақыштарын, мәтін құрастыра алу мен сөйлеу мәнерін үйрете білсек, ойы озық болып, тілі дамиды, сөздік қоры байи түседі.Жас ұрпақты өзінің ана тілінде еркін, мүдірмей сөйлетіп үйрету үшін оқыту әдістемесін жетілдіре түсу – бүгінгі күннің аса маңызды мәселесі. Бүгінгі күннің тілек-талабы тұрғысынан білім мазмұны жаңарту, өмір талабына орай дамыта оқыту, оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдерін қолданып, заман ағымына жауап беру мұғалімдерге жауапты істер жүктейді. Демек, мәтін дегеніміз – өзін құрайтын сөйлемдер мен қайрымдардың жай қосындысы емес. Оның өзіндік белгілері, жүйесі, сипаты, формасы, мазмұны өлшемдері мен құрылысы бар өте күрделі тілдік категория.

Яғни мәтіннің қалыптасқан өзіндік құрылымдық жүйесі бар. Яғни мәтін болу үшін оны құрайтын элементтердің олардың бір-бірімен байланыстылығын, яғни тұтас мазмұнын,
жасалу құрылымын ажыратуымыз керек. Мәтін бөлшектерінің мәтін түзіміндегі рөлі бірдей дәрежеде болмайды. Осының нәтижесінде осы екі терминнің қиылысынан тағы бір түсінік туындайды. Оны И.В. Арнольд «мәтін иерархиясы» деп атайды.

Мәтін ерекшеліктеріне төмендегідей ерекшеліктер тән болып келеді:
1. Мәтіннің бірбүтіндігі;
2. Мәтіннің байланыстылығы;
3. Мәтіннің бөлектігі;
4. Мәтіннің метареферентілігі.

Осы ерекшеліктердің барлығы мәтіннің семантикалық сипаты ұғымымен тығыз байланысты болып келеді. Қазіргі әлемдік лингвистикада мәтін құрылымдық – мағыналық жағынан бетбұрыс болып келуі, қамтамасыз ететін құралдар бар. Солардың қатарында қайталамалар аталады. Қайталамалрдың мәтін түзу және мәтін дамыту қызметі туралы айтқан кезде, ең алдымен, мәтіннің семантикалық түтастығын ұйымдастыру қызметі ерекше аталады.Бұл туралы оқушының шығарма жаза білу дағдысымен байланысты.

Сондықтан бұл тақырыптың мақсаты қазақ тілі мен әдебиеті пәндерін оқытуда мәтін түрлерін саналы түсініп, оқу арқылы есте сақтап, өз пікірлері мен тұжырымы бойынша белгілі мәселе, тақырыпқа сай ауызша-жазбаша сөйлеу икемділіктері мен дағдыларын дамыту, яғни мәтін құрастыру икемділіктерін арттырып, ойын жүйелі жеткізе білуге дағдыландыру болмақ.

Бастауыш сыныпта ана тілін оқытудың негізгі мақсаттарының бірі оқушылардың сөздік қорын, ауызша және жазбаша сөйлеу тілін, сөйлеу мәдениетінің қалыптастыру болып табылады. Сондықтан да қазіргі кезде бастауыш мектеп мұғалімдері оқушылардың сөздік қорын молайтып, сол үйренуіне сөздерін қолдана отырып, айтайын деген ойын анық жеткізіп сөйлеуіне зор көңіл бөлуде. Осыған орай, өз сабақтарымызда оқушының дұрыс сөйлеу мәдениетін жоғары деңгейге көтеру, яғни сөйлеу тілін дамытуға ерекше назар аударып отырамыз. Сабақ барысында бастауыш сынып оқушыларының сөйлеген сөздерінде жиі кездесетін кемшіліктерге көңіл бөлсек, баланың сабақ үстінде айтайын деген ойын анық жеткізе алмауы, яғни мәтінге байланысты мазмұнын айтуда бір деректі айтып бітпей жатып басқасына ауысып кетуі немесе керексіз сөзді орынсыз қолдануы (мысалы: жаңағы, сосын, яғни, сөйтіп, т.б.) сияқты ауызша сөйлеу тіліндегі қатерлерді көптеп кездестіреміз.

Байқалған кемшіліктерді ескере отырып оқушыны ойлауы мен сөйлеу дағдыларын жетілдіру жолдарындағы ізденістерімізді оның тірі тіл неғұрлым түсінікті, жинақты, нақыт болғанын талап етіп, өз ойын дәл айтуын қадағалап отырамыз. Баланың оқуға деген ынтаықыласын, қызығушылығын жойып алмау мақсатында кез-келген тапсырманы берер

кезде: Біріншіден, оның бала ұғымына сәйкес, түсінікті болуын ескереміз. Себебі, «баланың түсінбей қалған сөзі топтастықтың бастамасы» деген нақыл сөз бар. Мысалы: калькуляторда бір сан қате болса, сол санмен орындалған есептеу нәтижесі де қате болып шығады. Міне, тап осы сияқты оқушының түсінбеген сөзге қате мағына немесе балама тауып, нәтижесінде сөйлемді қате түсінуі жиі кездеседі. (Мысалы: Ағашты аралау – сөздің кесу деген мағынаын, көшені аралау – жүру деген мағынамен шатастырады).

Екіншіден, берілетін тапсырманың тәрбиелік мәніне көбірек көңіл бөлеміз.

Үшіншіден, қандай да болсын берілген тапсырма бала бір қызығушылығын оятатындай деңгейде бөлу керектігін түсінеміз. Егер бала бір нәрсеге қызықса, онда оның табиғатына тән білсем, білгенімді айтсам деген сөйлеуге деген талпынсты күшейте түседі де, сөйлеуге деген қажеттілік туады. Логикалық мағынасын бұзбай мәтін құрастыруды үйрету жолын қарастырамыз. Себебі, мәтінмен жұмыс бір жағынана, сөздің грамматикалық және лексикалық жақтарын талдауға мүмкіндік берсе, екінші жағынан баланың сөйлеу дағдысын қалыптастырудың негізі болып саналады.

Қорыта айтқанда, оқушыларды мәтін түзе білуге жаттықтыру үшін мәтін туралы жүйелі білім, теориялық негіз берілуі керек. Бастауыш сыныпта ана тілін оқытудың негізгі мақсаттарының бірі-оқушылардың сөздік қорын, ауызша және жазбаша сөйлеу тілін, сөйлеу мәдениетін қалыптастыру болып табылады.

Сондықтан да қазіргі кезде бастауыш мектеп мұғалімдері оқушылардың сөздік қорын молайтып, сол үйренген сөздерін қолдана отырып, айтайын деген ойын анық жеткізіп, сөйлеуіне зор көңіл бөлуде. Осыған орай, өз сабақтарымызды оқушының дұрыс сөйлеу мәдениетін жоғары деңгейге көтеру, яғни сөйлеу тілін дамытуға ерекше назар аударуымыз керек.

Тасырбаева Н.М.
Абай атындағы ЖББМ. Қарағанды қаласы, Шет ауданы, Жұмыскер ауылы

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМІ: ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ЖӘНЕ SOFT SKILLS

«Жақсы оқыту деп, ол баланың дамуына ілгері жүретін,
оны жетекке алатын оқытуды айтады»
Л.С. Выготский.

Қазақстан Республикасының алғашқы президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев «Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер – бүгінгі мектеп оқушылары, мұғалім оларды қалай тәрбиелесе, Қазақстан сол деңгейде болады. Сондықтан ұстазға жүктелетін міндет ауыр», дегені белгілі. Қазіргі заман мұғалімнен тек өз пәнінің білгірі болу емес сонымен қатар тарихи – танымдық, педагогикалық – психологиялық сауаттылық, саяси – экономикалық сауаттылықты талап етіледі..

Беделді ұйымдардың зерттеулер нәтижесінде қоғам өмірінің өзгеруіне елеулі түрде әсер ететін бірнеше ауқымды ықпалын анықтайды. Олардың ішіндегі ең маңыздысы сонымен қатар жиі кездесетін үрдістері: өмір сүру және әлем жағдайының өзгеруінің өте жылдам қарқынмен жүруі. Екіншіден, технологиялар мен қоғамның тұрақты және үздіксіз дамуы айтарлықтай дәрежеде кәсіби саланың өзгеруін анықтауда. Оған себеп жаңа технологиялардың дамуы, инновацияның қарқындауы. Мұнын барлығы адам еңбегі болғанымен, болашақта адам еңбегін роботтар жасайды деген тұжырымдарда дәлелденіп

келеді. Осындай кезде адамзаттың бойындағы дағдысының болуы тығырықтан шығуға жол көрсетеді. Осыған сәйкес бұл үрдістер болып жатқан өзгерістер контекстінде адамдардың тиімді қызмет етуіне қажетті сапасына талаптар қоюда, бұл ең алдымен, икемді дағдылармен (soft skills) сипатталады. Жалпы, маманның кәсіби біліктілік моделінде дағдыларды soft skills (жұмсақ) және hard skills (қатаң) деп бөледі.

оқушылардың
орташа пайызы.

Hard skills (қатаң) – аясы тар, күнделікті жұмыс барысында нақты міндеттерді шешу үшін ғана қолданылатын кәсіби дағдылар. Яғни аз уақытта меңгеруге болады. Soft skills (жұмсақ) дағдылар мен қабілеттер өмірде де, жұмыста да дұрыс шешім қабылдауға көмектеседі. Жұмсақ дағдыларға жататындар: сыни тұрғыдан ойлау, мәселені шешу, дәлел келтіру; ғылыми-зерттеу дағдылары мен әдістері; шығармашылық, қызығушылық, қиял, инновация; тұрақтылық, өзін-өзі басқару, жоспарлау; ауызша және жазбаша қарым-қатынас, жұрт алдында сөйлеу және презентация жасау, тыңдау; көшбасшылық, топтық жұмыс, ынтымақтастық; ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ), бұқаралық ақпарат құралдары мен интернетсауаттылық, деректерді түсіндіру және талдау, бағдарламалау. `

Soft skills дағдыларды қашан және қалай дамыту керек? Яғни сыни тұрғыдан ойлауға үйретудің негізгі принципі. Яғни ақпарат пен идеяларды синтездеу қабілеті, ақпарат пен идеяның шынайлығы мен салыстырмалы түрде маңыздылығы туралы ойлана білу қабілеті, өзінің біліміне қатысты таңдау жасау және басқалардың идеяларына күмәнмен қарау қабілеті ретінде танылады.

Soft skills дағдылары адамға туғаннан берілу мүмкін, атап айтсақ: табандылық, жақсы есте сақтау, қызығушылық т.б. жоғарыда айтқандай бала ерте жас кезеңінен басталып, үздіксіз өмір бойы дамиды. Ол дағдыларды мектепте арнайы оқытпайды, бірақ оларды пайда болуына қоршаған ортасы, ұстазы, білім ошағы ықпал етеді.

Жоғары да айтылған дағдыларды өз тәжірибемде де байқадым. Сабақ барысында оқушылармен жұмыс жүргізу кезінде байқалады. Бойында қабілеті бар оқушы өз мүмкіндігін мұғалім берген білімін ұштастыра отырып, сабақты қабылдау арқылы жаңа қырынан өзін көрсетеді. Дәстүрлі сабақ барысында мұғалім пікірі маңызды болса, жаңа білім мазмұнына сай оқушы өз ойын еркін жеткізіп, бір-біріне көпірше бола алады. Мұғалім ұйымдастырушы және бақылаушы болады.

Топтық, жұптық жұмыс жүргізу кезінде оқушылар жұптаса әрі топтаса отырып, деңгейліп тапсырмалар орындайды. Сабаққа әдіс – тәсіл қолдану кезінде оқушылардың қызығушылығын артып, барлық оқушылар А деңгейлік тапсырманы орындаса, кейбіреулері В, С деңгейлерін орындау арқылы жақ-жақты талқылай отырып, дағды - қабілеттерін дамытады.

Жобалық жұмыс кезінде оқушылар зерттеу жұмысын жасап, шығармашылықпен айналысты. Зерттеу әдістерін пайдалану арқылы қорғау кезінде зерттеу жұмысына презентация жасап, оқушы еркін сөйлеу арқылы өз ойын, тұжырымын дәлелдеп шыға алды. Оқыту кезеңдерін бір-бірімен жүйелі байланыстырып, сұрақ қою дағдысына машықтандыру. Сұрақтардың жауабы арқылы білім алушы алған білімнің түйінін өзі тауып тұжырым таба білді. Оқушы мектептегі білім-білік дағдыларын меңгере отырып, алған білімін өмірде пайдалануға болатын жолдарын үйрену, мақсат орындау барысындағы нәтижелер жетістігіне жету мен сыни тұрғыдан ойлана отырып, туындаған тұжырымдарды

шығармашылыққа пайдалануда.

Суретте көрсетілгендей дәріс пен оқу бөлігі дәстүрлі оқу бойынша көрсетілсе, аудио, видео, талқылау, тәжірибе жасау, өзгелерді оқыту арқылы адамның өз білім-білігі артыруға өзіндік үлесін қосады.

Мұғалім жаңашыл көшбасшы, уақыт ағымындағы өзгерістер бастауының капитаны. Мақсаты – уақытпен санаспай, іздену, оқыту, жетелеу. Өзімізді де, өзгені де өзгерту. Білім беру ұстанымынан басталып, белгілі бір көз қарас туындап, қандайда бір шешім қабылдау нәтижесінен іс-әркетке көшу керек екендігін анғартады. Іс-әркетке көшу ұстаз шеберлігінің бастамасы.

Мұғалімдердің яғни біздің алға қойып отырған басты мақсаттарымыздың бірі – оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп, отыру және педагогикалық технологияны жетілдіру, іздену. Оқу мен тәрбие саласындағы тұрған аса маңызды міндет – талабы таудай дарынды жеке тұлғаны жетілдіріп шығару. Оқушы дағдысын қалыптастыру, АКТ пайдалана отырып, оқушы өзіне жаңалық ашып, шығаршылық жағынан дамыту, өсіру. Сабақтың өту барысы ізденушілік, әдіс –тәсіл арқылы қызығушылықтарын ояту, ынталандыру, қолайлы атмосфера қалыптастыру, жаңа технолгиялармен тегін платформаларды қолдану арқылы оқушының ізденпаздық қабілетін ояту. Баланың бойындағы жан -жақтылық қасиетін көруге болады. Оқушымен жекелей, жұптық, топтық жұмыстар атқарған кезде, эстетикалық талаптарды сақтай отырып, оқушы еркін сөйлеуге, постерлік жұмыстарды қорғауға, талдау мен зерттеу жұмыстарын саралауда, сілтемелер бойынша кері байланыс жасау арқылы түрлі технолгияларды жүйелі және мақсатты түрде қолданысқа енгізуге болады. Сабаққа дайындалғанда өз басым оқу мақсатына мән бере отып, сабақтың мақсатына жету үшін әр түрлі әдіс-тәсіл, ойын түріндегі тапсырмалар ұсынамын. Миға шабуыл, ой қозғау арқылы ойлану әдістерін жасап, сабақттан зерікпеу мақсатында сергіту сәттері жасалады.

Ақпарттық компьютерлі технологияларды қабылдауда қазіргі оқушы тыңдаушы болмайды яғни ақпараттық технология құралдарын жетік меңгерген тәжірибеге араласып, практикалық тапсырмаларды өздері орындап, нәтижесін көре отырып бағдарлама мүмкіндіктерін көре алады. Проблемалық сұрақтарға жауап беріп, теориялық білімінің нақтылы ережелерін өздері құрастырып, білім қабылдауға жоғары деңгейде дайын болады.

Ұстаз яғни біз, жаңалыққа жаны құшар болып, жан – жақты жаңалықтарға шығармашылықпен жұмыс істесе, оқу мен тәрбие ісіне етене еніп, оқытудың жаңа технологиясын шебер меңгергенде ғана білімі мен білігі жоғары жетекші тұлғамыз. Оқушының шығармашылыққа баулып, байқау, олимпиадаларға жетелеп отырамыз. Мұндағы мақсақ білім нәтижесі мен оқушыны ынталандыру, талпындыру, жетелеу.

Сонымен не түйдім? Заманауи білім беру үрдісін жаңарту арқылы сабақты ұйымдастыру қазіргі заман талабына сай салмақты оқушының өзіне салып, оқытушы тек нұсқаушы ретінде қалыптасуда.

Ұстаз ол мектеп жүрегі оқушының тірегі деп білемін. «Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға» - деп ұлы Абай атамыз айтып кеткендей, білімді де білгір ұрпақтың қалыптасуына ұстаздың атқарар рөлі зор. Ұстаз- бағыттауыш бола біліп, оқушының ой— өрісінің дамуына, қажетінше себепкер болған жағдайда оң нәтиже көруге болады. Ұстаз – ұстаз болуы үшін атап кеткен аспектілердің барлығын өз тәжірибесіне қолданып, жаңашылдық пен дамытушылықты, табандылық пен күш-жігерді, білім мен білікті ұштастыра білген ұстаз ғана білім тамшысымен өз оқушыларын сусындата алады. Ол сан мамандықтың иесі, үйде

ана, сыртта аға ұстаз бола білетін, саналы азаматтар мен болашақ көшбасшы капитандардың ірге тансын қалаушы болып ғасырлар бойы қала бермек...

Әдебиет:

1. З.Т. Копбаев «Жаңа педагогикалық технологияны меңгеру-мұғалімнің басты міндеті» Заманауи білім оқу әдістемелік журнал 25.12.2013ж
2. «Қазіргі Қазақстан мектебі» республикалық ғылыми-әдістемелік журнал. №2(5)2014
3. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы. 2016ж

Такишев Д.Ж.

ОШ № 24 г.Темиртау

ФОРМИРОВАНИЕ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В ПРОЦЕССЕ КРУЖКОВЫХ ЗАНЯТИЙ ПО БАСКЕТБОЛУ, В РАМКАХ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ»

В соответствии с Законом Республики Казахстан «Об образовании» основными принципами государственной политики в области образования являются светский, гуманистический и развивающий характер образования, приоритет гражданских и национальных ценностей, жизни и здоровья человека, свободного развития личности, уважение прав и свобод человека, стимулирование образованности личности и развитие одаренности, единство обучения, воспитания и развития.

Образование - это целостная система воспитания и обучения, нельзя делить эти две составляющие. Ценностный и личностно-ориентированный подход должен лечь в основу учебно-воспитательного процесса.

Перед системой образования Республики Казахстан стоит задача воспитания социально активных членов общества с высоким уровнем развития национального самосознания и патриотизма, обладающих чувством гражданской и правовой ответственности, духовности и культуры, реализующих себя в условиях инновационной экономики.

Система воспитательной работы в организациях среднего образования регламентируется следующими нормативными правовыми документами:

1) Концептуальные основы воспитания в условиях реализации программы «Рухани жаңғыру», утвержденные приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 15 апреля 2019 года, № 145

2) План мероприятий по реализации Концептуальных основ воспитания в условиях реализации Программы «Рухани жаңғыру» на 2019-2024 годы, утвержденный приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 15 апреля 2019 года, № 145

3) Концептуальные основы развития краеведения в Республике Казахстан, утвержденные приказом Министра образования и науки РК от 1 октября 2018 года, № 525.

Здоровьесберегающие технологии в воспитательном процессе – основа развития высокообразованной, гармонично развитой и социально ориентированной личности, гражданина, патриота.

Важно создание условий для формирования у учащихся качеств гармонично развитой, творческой, духовно-нравственной и физически здоровой личности, способной на сознательный выбор жизненной позиции, на самостоятельную выработку идей, умеющей, ориентироваться в современных условиях и готовой к самостоятельной жизни в социуме.

Работа по физическому воспитанию в школе построена на основе Концептуальных основ воспитания в условиях реализации программы «Рухани жангыру». Перед системой образования поставлены новые задачи: осуществлять целенаправленное воспитание, которое

представляет собой управление процессом развития растущего человека как индивида и субъекта, как личности и индивидуальности в контексте основных направлений модернизации общественного сознания программы «Рухани жаңғыру». Каждое направление осуществляется с учетом всех основных направлений модернизации общественного сознания программы «Рухани жаңғыру» и Концептуальных основ воспитания:

- Конкурентноспособность
– Культ знания
- Прагматизм
- Открытость сознания
- Национальная идентичность
- Эволюционное развитие

Воспитательная работа в школе реализуется по следующим направлениям:

1.Воспитание нового казахстанского патриотизма и гражданственности, правовое воспитание.
2. Духовно-нравственное воспитание.
3. Национальное воспитание.
4. Семейное воспитание.
5. Трудовое, экономическое и экологическое воспитание.
6. Поликультурное и художественно-эстетическое воспитание.
7.Интеллектуальное воспитание, воспитание информационной культуры.
8. Физическое воспитание, здоровый образ жизни.

В условиях реализации программы «Рухани жаңғыру» огромное внимание уделяется физическому воспитанию, здоровому образу жизни.

Особое внимание уделялось формированию здорового образа жизни, пропаганде здорового образа жизни и оздоровление детей. Учащиеся активно принимают участие в спортивных мероприятиях.

Занятия по баскетболу позволяют последовательно решать задачи подготовки юных баскетболистов, формируя у учащихся целостное представление о баскетболе, о физической культуре, возможностях в повышении работоспособности и улучшении состояния здоровья, а главное воспитать личность, способную к самостоятельной, творческой деятельности. Своеобразие игры заключается в том, что технические приемы, тактические действия и особенно игра в баскетбол таят в себе большие возможности для формирования жизненно важных двигательных навыков и развития физических особенностей детей. Исследователи игровой деятельности подчеркивают её уникальные возможности не только для физического, но и нравственного воспитания детей, особенно для развития познавательных интересов, выработки воли и характера, формирование умения ориентироваться в окружающей действительности, воспитания чувства коллективизма. Игровой процесс обеспечивает развитие образовательного потенциала личности, её индивидуальности, творческого отношения к деятельности.

Обучение игре в баскетбол – педагогический процесс, направленный на укрепление здоровья занимающихся, развитие их физических качеств и освоение технико-тактических приемов игры.

Основной целью кружковых занятий является содействие возможности в повышении работоспособности и улучшении состояния здоровья, воспитывая личность, способную к самостоятельной, творческой деятельности.

В наше время в жизни современного школьника существует проблема гиподинамии. Такая ситуация, о которой уже не один день бьют тревогу педагоги, врачи и ученые, опасна, прежде всего, создающимся дефицитом двигательной активности. Естественно, что в условиях повышенной учебной нагрузки и дефицита двигательной активности учащихся важнейшую роль играет эффективная организация спортивно-оздоровительной работы в школе, в том числе во внеурочное время. Вот почему среди наиболее эффективных средств спортивно-оздоровительной работы со школьниками во внеурочное время баскетбол

занимает видное место. Этот вид спорта развивает двигательную активность, улучшает сердечно - сосудистую и дыхательную систему, укрепляет иммунную систему организма. Воспитывающий характер процесса обучения двигательным действиям делает необходимым постановку и решение на занятиях задач не только по формированию двигательных навыков и развитию определенных физических качеств, но и по воспитанию интеллектуальных, морально-волевых, эстетических качеств личности учащихся.

Говоря об интеллектуальном аспекте физического воспитания, следует отметить наличие тесной связи между физическим и умственным развитием, их взаимообусловленность. Процесс усвоения любого, особенно сложного двигательного действия неразрывно связан с активной умственной работой.

В условиях реализации программы «Рухани жангыру» актуальны принципы физического воспитания:

Принцип осознанности и активности направлен на воспитание у ребенка осмысленного отношения к физическим упражнениям и подвижным играм.

- **Принцип активности** предполагает в ребенке высокую степень самостоятельности, инициативы и творчества.

- **Принцип систематичности и последовательности** обязателен для всех форм физического воспитания: формирования двигательных навыков, закаливания, режима. Систематичность проявляется во взаимосвязи знаний, умений, навыков. Система подготовительных и подводящих упражнений позволяет перейти к освоению нового движения и, опираясь на него, приступить к познанию последующего, более сложного материала.

- Усвоение движений, формирование двигательных навыков требуют их повторяемости.

Принцип повторения двигательных навыков является одним из важнейших. В результате многократных повторений образуются двигательные навыки, вырабатываются динамические стереотипы.

Система повторения физических упражнений строится на усвоении нового и повторении в разнообразных вариантах разученных движений. Характер вариативности упражнений может проявляться в изменении упражнений и условий их выполнения, в разнообразии методов и приемов, в различных формах физкультурных занятий.

- Включение вариантных изменений в стереотипы выполнения движений предполагает соблюдение **принципа постепенности**.

Стратегия и тактика систематического и последовательного обучения важна для создания двигательного образования ребенка. Она предполагает преемственность от одной ступени обучения к другой.

- **Принцип наглядности** предназначен для связи чувствительного восприятия с мышлением. Он способствует направленному воздействию на функции сенсорных систем, участвующих в движении.

- **Принцип доступности и индивидуализации** имеет свои особенности в оздоровительной направленности физического воспитания. Поскольку физические упражнения воздействуют на жизненно важные функции организма, оказывая оздоровительное воздействие на его органы и системы, завышение нагрузок отрицательно влияет на состояние здоровья ребенка.

- **Принцип индивидуализации** предполагает необходимость учета функциональных возможностей, типологических особенностей ребёнка. Он позволяет улучшать врожденные задатки, развивать способности, тренировать нервную систему, воспитывать положительные качества и способности ребенка.

-Упорядочению процесса физического воспитания способствует **принцип цикличности**. Он заключается в повторяющейся последовательности занятий, что обеспечивает повышение тренированности, улучшает физическую подготовленность ребенка.

- **Принцип оздоровительной направленности** решает задачи укрепления здоровья ребенка. Подбор физических упражнений для ребенка направлен не только на профилактику нарушения осанки, состояния здоровья, но и на всестороннее оздоровление организма,

повышение его работоспособности, совершенствование психофизических качеств, поддержание эмоционально-положительного состояния, жизнерадостности и любви к жизни.
Все принципы физического воспитания осуществляются в единстве. Они реализуют оздоровительную направленность физического воспитания и обеспечивают связь физической культуры с жизнью, осуществляют подготовку ребенка к обучению в школе, формируют любовь к занятиям физическими упражнениями, спортом.
Здоровье – основа физического развития ребенка. Полноценное физическое развитие ребенка взаимосвязано с его общим психическим развитием. Сформированное сознание, развитой интеллект, понимание значимости здоровья – основа культурной личности. Обращенность современного общества к культуре, человеку, его здоровью и духовному миру становится доминантой цивилизованного общества.

В школьном возрасте закладывается фундамент здоровья, происходит созревание и совершенствование жизненных систем и функций организма, развиваются его адаптивные возможности, повышается устойчивость к внешним воздействиям, формируются движения, осанка, приобретаются физические качества, вырабатываются начальные гигиенические навыки и навыки самообслуживания.

Одним из основных условий совершенствования физического развития детей, по моему мнению, является изучение их индивидуальных особенностей в разных видах двигательной активности и осуществление на этой основе принципа индивидуально-дифференцированного подхода.
В настоящее время баскетбол как вид спорта получил широкое распространение в мире. Массовое привлечение детей к занятиям баскетболом позволило Республике Казахстан добиться успехов на международной арене. Тем не менее проблемы подготовки спортивных резервов по баскетболу существуют. Речь идет в первую очередь о повышении класса массового баскетбола в обычных общеобразовательных и спортивных школах, так как именно в этой среде рождаются таланты, воспитывается резерв сборных команд страны. Кроме того, спортивные игры, в том числе баскетбол, являются отличным средством поддержания и укрепления здоровья, развития физических и психических качеств ребенка. Усложненные условия деятельности и эмоциональный подъем позволяют легче мобилизовать резервы двигательного аппарата.

Большое значение при этом имеет влияние, которое оказывают занятия баскетболом на рост и развитие мозга подростка. Разнообразное воздействие во время игры стимулирует созревание нервных клеток и взаимосвязей между ними, способствует проявлению наследственных возможностей нервной системы. В баскетболе постоянно изменяется игровая ситуация. Действовать приходиться в зависимости от ситуации, а не по определенным программам. Основной формой деятельности мозга в этих условиях является не отработка стандартных навыков, а творческая деятельность – мгновенная оценка ситуации, решение тактических задач, выбор ответных действий.

Обучение сложной технике игры основывается на приобретении на начальном этапе простейших умений обращения с мячом. Специально подобранные игровые упражнения создают неограниченные возможности для развития координационных способностей: ориентирование в пространстве, быстрота реакций и перестроение двигательных действий, точность дифференцирования, воспроизведение и оценивание пространных, силовых и временных параметров движений, способность к согласованию движений в целостные комбинации.

Таким образом, нужно продолжить данную перспективную работу в условиях реализации программы «Рухани жангыру» с использованием и применением активных и инновационных форм работы.

Литература:

1. Концептуальные основы воспитания в условиях реализации общенациональной идеи «Мәңгілік ел» 2014г.

2. Статья Н.А. Назарбаева «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» («Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания») от 12.04.2017г.

3. Рябиков А.А МЕТОДЫ В ФИЗИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ / Вологда, 2015.

4. Чешихина В.В. Физическая культура и здоровый образ жизни студенческой молодежи / В.В. Чешихина. - М.: Союз, 2000. - 250 с.

5. Курамшин Ю.Ф. Теория и методика физической культуры: учебник / Под. ред. проф. Ю.Ф. Курамшина. - 2-е изд., испр. - М., 2004. - 464 с.

6. Холодов Ж.К. Теория и методика физической культуры и спорта: учебник для студентов учреждений высш. проф. образования / Ж.К. Холодов, В.С. Кузнецов. - 11-е изд., стер. - М.: Издательский центр «Академия», 2013. - 480 с. - (Сер. Бакалавриат).

Тихомирова И.А., Пономарева И.А.
КГКП «ЦДЮТ «Әлем», г. Темиртау

ЦДЮТ «ӘЛЕМ» - МЕНЕДЖМЕНТ, СОТРУДНИЧЕСТВО, КОМФОРТ

Успешный менеджмент–это не только обеспечение функционирования организации, это и уровень мышления руководителя, его управленческая воля и прозорливость, умение определить образовательную стратегию и корректировать политику.

КГКП «Центр детско-юношеского творчества «Әлем» многофункциональное, многоструктурное учреждение дополнительного образования, требующее эффективного руководства управления и контроля.

Контроль в нашем центре осуществляется не ради самого контроля, а как способ мотивации деятельности работников, направленный на поддержку делового тонуса, помощь в реализации планов и проектов, исправление ошибок, преодоление трудностей. Обстановка доверия, взаимопонимания и сотрудничества в коллективе, работа в полном согласии – признаки эффективной работы центра.

Современный менеджмент в нашей органиации нацелен на создание сплоченного коллектива единомышленников, самоорганизующийся, быстро и эффективно реагирующий на любые изменения ситуации. Чем больший упор делается на профессионализм, тем меньше усилий тратится на руководство. Чем больший упор делается на руководство, тем меньше вероятность роста профессионализма.

Основу, ядро любой образовательной организации всегда составляет педагогический коллектив, люди, которые непосредственно осуществляют образовательную деятельность, обеспечивая реализацию главной функции образовательных систем, их целевое предназначение. Во главе образовательной организации всегда стоит руководитель, который имеет административную команду – заместителей, функциональных и линейных руководителей.

С сентября 2021 года в «Центре детско-юношеского творчества «Әлем» реализуется проект «ЦДЮТ«Әлем» - менеджмент, сотрудничество, комфорт». Данный проект направлен на поддержку делового тонуса, помощь в реализации планов и проектов, исправление ошибок, преодоление трудностей. Проект призван открывать путь к поиску, инициативе, творчеству педагогов дополнительного образования на создание сплоченного коллектива единомышленников, самоорганизующийся, быстро и эффективно реагирующий на любые изменения ситуации.

Главным критерием в работе является профессионализм сотрудников и конечный результат труда, адекватный статусу центра и аттестационной категории педагога.

Создание обстановки доверия, взаимопонимания и сотрудничества в коллективе – один из импульсов эффективной работы центра. Проект создан с целью эффективного

контроля, руководства и управления деятельностью КГКП «Центр детско-юношеского творчества «Әлем». Данный проект позволит обеспечить системное функционирование организации.

Проект построен на модульной системе и включает следующие направления:

1. Модуль организационно-управленческого ресурса.
2. Модуль контроля и руководства.
3. Модуль стимулирования деятельности.
4. Модуль реализации коллективного договора.
5. Модуль мониторинга целевых индикаторов Программы развития КГКП «Центр детско-юношеского творчества «Әлем» на 2021-2025 гг.

Управление деятельностью педагогического коллектива осуществляется через:

- планирование деятельности;
- нормативно-правовое регулирование педагогической деятельности;
- организацию научно-методической деятельности;
- педагогические советы;
- совещания при директоре;
- контроль качества педагогического процесса;
- изучение общественного мнения об образовательном процессе в учреждении;
- социальное партнерство;
- материальное и моральное стимулирование передовой педагогической деятельности;
- Попечительский совет центра.

Для того чтобы контроль максимально раскрывал творческий потенциал педагогов в КГКП «ЦДЮТ «Әлем» созданы стимулы к активной творческой деятельности, совместный поиск оптимальных вариантов организации, моделирование педагогического процесса, предоставление педагогу возможности апробировать их на практике; в коллективе созданы условия для постоянного самосовершенствования педагогов на основе изучения индивидуальных особенностей каждого.

В процессе контроля как способа мотивации особую важность приобретают внешние стимулы оценки, и ориентированная на них потребность сохранить свой престиж в глазах воспитанников, коллег и руководителей. Возможность видеть результаты своего труда, развитие личности воспитанников, возрастание их интереса к выбранному виду деятельности окрыляет педагога, создает положительную мотивацию и готовность воспринимать компетентные требования контроля, способствующие улучшению качества труда.

Контроль в КГКП «Центр-детско-юношеского творчества «Әлем» строится на принципах:

- принцип поиска позитивного (контролирующий нацелен на получение позитивного результата контроля);

- принцип контроля за достижением поставленной цели (контроль должен быть нацелен на получение информации о достижении цели);

- принцип субъектной позиции работника к системе контроля в центре (чем активнее работники участвуют в контроле, тем важнее он ими ощущается);

- принцип гласности и открытости контроля (результаты контроля и позитивные, и негативные должны быть известны всему коллективу);

- принцип системности, так как эпизодический контроль не продуктивен.

Для успешного руководства необходимо иметь представление об основных мотивах поведения работников, способах влияния на них (развитие желательных, сглаживание отрицательных) и вероятных результатах такого воздействия.

В условиях модернизации образования педагоги осваивают новые идеи, новое содержание и образовательной деятельности. Особая роль при этом принадлежит методической работе, так как ее успех зависит от заинтересованности педагогов в профессиональном развитии, от удовлетворенности коллектива организацией образовательного процесса в центре. Чем больше удовлетворен педагог своей работой, тем больше он заинтересован в совершенствовании своего мастерства.

Большая часть нашего педагогического коллектива – это педагоги с высшим педагогическим образованием, имеющие высшую и первую квалификационную категории, квалификацию педагога-исследователя, педагога-эксперта, и педагога-модератора. Это творчески работающие, успешные педагоги. Но при этом возникает проблема – недостаточный уровень мотивации педагогов и как следствие низкий уровень трансляции опыта.

Мотивация поведения тесно связана с такими понятиями как мотив, потребность, вознаграждение. В нашей работе подход к мотивации очень разнообразен. В самом обобщенном виде можно назвать три группы внешней мотивации педагогов: кадровые, интеллектуально-творческие и ресурсные.

Создание комфортных и безопасных условий работы, удобный график отпуска, а также его непрерывность; дополнительные дни за победы в международных и республиканских конкурсах прописанных в коллективном договоре центра (в течение года или к отпуску), наиболее популярные методы ресурсной мотивации в нашем центре.

Мы планируем, что ожидаемыми результатами работы данного проекта станут: снижение уровня эмоционального выгорания педагогов: изменение отношения работников к административному контролю (с негативного на позитивный); оказание реальной методической помощи со стороны администрации в ходе проведения контроля, возможность продемонстрировать свои успехи: развитие положительной профессиональной мотивации педагогов, качественное изменение подхода педагога к организации учебно-воспитательного процесса; знание каждого педагога, видение его сильных и слабых сторон, своевременная поддержка и внимание, поощрение успехов со стороны администрации станут залогом развития и профессионального роста; сохранение традиций центра; развитие положительного имиджа и уникальности центра.

Что же является залогом успешного современного менеджмента?

Современный менеджмент – это нестандартное средство, нестандартная функция, нестандартный инструмент для получения результата. Проект «ЦДЮТ«Әлем» - менеджмент, сотрудничество, комфорт» является именно этим, нестандартным, инструментом получения результата.

Литература:

1. Ахметкаримова К.С., Абитаева Р.Ш. Развитие управленческой компетентности руководителей организации образования в системе повышения квалификации. – Жезказган, 2008.

2. Баймолдаев Т.М. Педагогический менеджмент и современное управление школой. – Алматы. 2001.

3. Конаржевский Ю.А. Менеджмент и внутришкольное управление. – Москва. 1996.

4. Щетинская А.И. Педагогическое управление учреждением дополнительного образования инновационного типа. – Москва. 1997.

5. Яковлев Д.Я. Организация и управление деятельностью учреждения дополнительного образования детей. – Москва. 2004.

Ткачева М.А.
ШЦДО №1, г. Абай

ОКЕАН ИНФОРМАЦИИ: КАК РАЗВИТЬ КРИТИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.

Критическое мышление – навык XXI века, подразумевающий систему суждений, которую применяют для анализа вещей и информации, интерпретации явлений, оценки событий, а также для последующего составления объективных выводов. Качественная обработка информации – одно из главных умений критически мыслящего человека.

Переступая порог школы, на ребёнка ежедневно обрушивается поток информации. Как справиться с этим информационным океаном и *«не утонуть»*? Осмысливать, применять, анализировать, обобщать и оценивать новые сведения способен тот, кто способен мыслить критически. Задача учителя – развить данную способность в своих учениках. Рассмотрим решение данной задачи через прохождение трёх фаз урока:

1. Фаза вызова
2. Фаза осмысления
3. Фаза рефлексии

Фаза вызова. Нестандартный вход в урок с использованием математических данных.

Нестандартный вход в урок позволяет не только привлечь внимание учащихся к учителю, заинтересовать, но и включить детей в активную мыслительную деятельность с первых минут занятия.

Ситуации из жизни.

1. «Встреча с одноклассницей»

– Ребята, у меня сегодня чудесное настроение. По дороге на работу я встретила одноклассницу, с которой мы не виделись четверть века. Кстати, четверть века – это сколько?

Данную ситуацию педагог может использовать в качестве подготовительного этапа к теме «Доли единиц времени».

2. «Приснился сон»

- Каждое лето мы с семьёй любим отдыхать на озере Балхаш. Сегодня мне приснилось, что я долго плыву по озеру. Но вот какая странная штука: когда я останавливаюсь, то всегда ногами чувствую дно, хотя заплыла довольно далеко. Возможно ли такое?

С этой фантастической добавки можно начать знакомство с темой «Метр» и в конце урока обязательно ответить на вопрос: возможно ли такое. Информацию о глубине озера может сообщить знающий ребёнок, либо учащиеся могут найти её в Интернете: наибольшая глубина 26 с половиной метров, средняя глубина почти 6 метров.

3. Случай в супермаркете.

1) - Купила в супермаркете … на сумму… Правильно ли дали сдачу? Хватит ли мне денег, если мне нужно купить …, а в кошельке… тенге.

Данная ситуация отлично подойдёт при работе над разделом «Операции с монетами и купюрами».

2) К теме «Вес. Меры массы» или «Различение мер массы и длины» рекомендую применить шуточную задачу: Алия купила 2 дециметра риса, 25 сантиметров конфет. Вычислите общий вес покупки. Учащиеся должны найти и исправить ошибки.

4. Спортивные увлечения.

Стартер к теме «Километр»:

- Вчера была отличная погода, и я на велосипеде проехала 3 км. Ребята, как вы оцениваете мои спортивные достижения?

5. «Как снег на голову»

Записать на доске пример, уравнение, меру длины, задачу, которые прежде учащиеся никогда не решали. Часто бывает, что в классе обучающиеся знают или путём наводящих вопросов учителя приходят к решению самостоятельно, что очень важно. Например, при изучении новой темы «Решение примеров со скобками» рекомендую учителю без объяснений записать на доске пример со скобками и попросить его решить. Педагог может помочь наводящими вопросами. Лучшим вариантом можно считать, если эти вопросы зададут сами дети. Просто предоставьте им немного больше времени.

- Может быть, будем решать, не обращая внимания на скобки? В таком случае зачем они нужны? А что, если начать с них?

2. Фаза осмысления. Практическая математика на основе использования достижений обучающихся.

Представление первоклассника об учебном годе: преподносим информацию через моделирование.

Ребёнок пришёл в школу. Ему нужно объяснить, что представляет собой учебный год. Как преподнести первокласснику сложную информацию? На помощь приходит математика в сочетании с моделированием и воображением.

Рисуем на доске яблоко.

- Представьте, что это наш учебный год.

Делим его на 4 части - 4 четверти и объясняем детям, что нам в течение года нужно съесть это яблоко полностью. Делать это будем по частям. Повторяйте это упражнение в конце каждой четверти, закрашивая ту часть, которую проучились (съели).

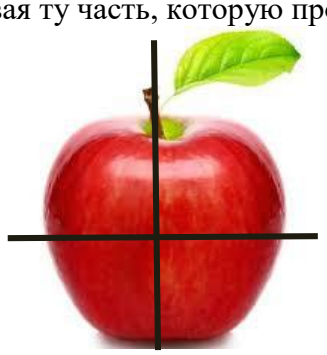

Информация об успеваемости для развития критического мышления.

Результаты обучения класса за четверть (кол-во отличников, хорошистов, троечников) учитель может с лёгкостью использовать для развития умения анализировать и оценивать статистические данные. Сравнение собственных набранных баллов позволяет младшему школьнику понять и суметь объяснять перевод баллов в отметку. Перед началом суммативной работы учитель записывает количество баллов на доске, а максимальный балл выводят дети. Шкалу с процентами и баллами необходимо вклеить в дневник, регулярно с обучающимися обращаться к этой шкале. Не нужно бояться сложной информации. Главное, продумать, как её преподнести. Сначала поймут только сильные учащиеся, со временем-весь класс. Широкое поле деятельности появляется у учителя при анализе суммативных работ: количество обучающихся, набравших максимальный, минимальный, средний балл. Или же конкретно, сколько обучающихся справились с решение сложного уравнения, сколько не справились, индивидуальные достижения: в прошлый раз набрал…баллов, в этот раз … Почему так произошло?

Учитель выводит количество (без фамилий), а сравнивают дети. Можно построить и проанализировать диаграмму. Это не отнимет много времени, если педагог сделаете это на перемене.

У учителя перед глазами всегда должны быть фамилии детей и перечень затруднений. Он должен владеть полной информацией о своих учащихся. Например, решение уравнений – Иванов, Петрова… Списки должны корректироваться. По завершении четверти каждый педагог проводит анализ суммативных работ за раздел, за четверть. Исходя из анализа, планируется дальнейшая работа, составляются задания. Это могут быть индивидуальные карточки, включённые в урок по преодолению трудностей обучающихся, по достижению целей обучения каждым. Таким образом, происходит обработка информации об успеваемости для развития критического мышления: переработка информации о шкале, соотношении, разностном и кратном сравнении, части, целом, чтении и построении диаграмм.

Информация о технике чтения

В дневник один раз в 2 месяца вносится техника чтения обучающегося. Учитель предоставляет обратную связь в готовом виде. Однако, достаточно попросить ученика рассказать о том, как меняется его техника чтения: на сколько увеличилось, сократилось количество прочитанных за минуту слов. И вот мышление заработало, начинается анализ. Важно учитывать, что с публичным объявлением результатов техники чтения для всего класса нужно быть предельно корректными (делайте это индивидуально). Используйте информацию о технике чтения для составления и решения задач на разностное, а, возможно, и кратное сравнение, самостоятельное построение диаграммы.

Формирование умения решать задачу начинается с переработки информации, представленной в текстовой задаче, задаче в таблице, в схеме. Когда обучающиеся затрудняются в нахождении главных слов, попросите их обвести все числа и объяснить, на что они указывают. Зачастую на уроках можно наблюдать, как учитель с целью экономии времени сам читает задание, сам объясняет, как его выполнять. Это в корне неверно. Дома родители объяснят или сами и решат. В конечном итоге ученик в полной растерянности при выполнении суммативных, олимпиадных работ. Он элементарно не понимает задание, он просто «тонет» в информации. Поэтому обучающиеся должны сами прочитать и пошагово объяснить алгоритм выполнения. Например, предлагается 12 примеров и задание: составь четыре равенства и неравенства с выражениями. С чего необходимо начать? Что делать далее, чтобы успешно справиться с заданием? Выводы учащихся должны выглядеть примерно так:

1. Вспомнить, что такое равенство, неравенство
2. Объяснить: должны найти два таких примера, которые между собой равны или не равны
3. Решить пример (кто-то предложит решить все примеры)
4. Подобрать пример с таким же ответом, если это равенство, или с другим ответом, если это неравенство.

Используйте ситуации в классе при объяснении нового материала.

Решили повесить в класс зеркало? Привлеките к этому своих учеников.

- Куда его можно повесить? Почему? Как проверить, что оно поместится в этот угол? (замер зеркала, простенка)

Путём совместных измерений определить место. Путём практической работы информация о мерах длины, периметре геометрических фигур, симметрии пройдёт увлекательно и будет способствовать лучшему усвоению.

Фаза рефлексии. Анализ, синтез, оценка информации.

Замечательно, если у обучающихся возникают вопросы. Не спешите на них отвечать сами, привлекайте своих учеников, и только в затруднительных положениях (или неверных выводах учащихся) подключайтесь сами. Трудные и значимые вопросы фиксируйте на доске или специально отведённом месте. В конце урока на этапе рефлексии обязательно вернитесь к ним, чтобы получить ответы от учащихся. После выполнения каждого задания необходимым считаю спрашивать у детей: для чего (с какой

целью) выполняли задание? В каких ситуациях нам может это пригодиться? Почему было сложно?

Кроме того, важно предоставлять обучающимся право на ошибку. Это не только придаёт смелости, но и через самостоятельное исправление, развивает критическое мышление.

Таким образом, развитие критического мышления у младших школьников зависит от уровня подготовки учителя к уроку: тщательная продуманность цели обучения, заданий, вопросов, стратегий. Не менее важной является гибкость учителя и его собственный уровень критического мышления: умение использовать возникающие ситуации, вопросы на уроке, способность перестроиться, смелость, подкреплённая непрерывным профессиональным совершенствованием.

Литература:

1. Том Чатфилд. Критическое мышление. Анализируй, сомневайся, формируй свое мнение. Литрес, 2019.-560с.
2. https://trends.rbc.ru/trends/education/

Тобагабулова Ж.Д

№7 ЖББМ, Сәтбаев қ.

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕГІ ӘДЕБИЕТТІК ОҚУ САБАҚТАРЫНДАҒЫ МӘТІНМЕН ЖҰМЫС ТҮРЛЕРІ

Қазіргі таңда, оқушыларды әдебиеттік оқу пәні бойынша, сабаққа ынталандыру күрделі мәселеге айналды. Себебі, ұялы телефон мен әр түрлі әлеуметтік желідегі өте қысқа ақпараттар, оқушының зейінін аударуға өзіндік кедергісін тигізуде. Осы орайда, әдебиеттік оқу пәніндегі мәтіндерді игертудің тиімді әдістерін қолданған жөн. Қазіргі мектептегі бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу мәдениетін қалыптастыру-бұл өзекті міндеттердің бірі. Бұл қоғам дамуының қазіргі кезеңіндегі білім беру міндеттерімен және жалпы білім беру деңгейіне қойылатын мемлекеттік талаптармен айқындалады. Рухани бай тұлғаны қалыптастыру, бастауыш сынып оқушысының шығармашылық әлеуетін дамыту, ауызша қарым-қатынас мәдениетін арттыру қажеттілігі маңызды. Белгіленген талаптарға сәйкес ауызша қарым-қатынас мәдениетін дамыту маңызды бағыт болып табылады.Мәдениет сөйлеу – бұл ұғым функциональды сауаттылық,ауызша және жазбаша әдеби тіл нормаларын (айтылу, екпін ережелері) меңгеруді қамтиды, (қолдану, лексика, грамматика, стилистика)этикет нормалары.

Сөйлеу мәдениеті үш аспектіні қамтиды: нормативтік, коммуникативті, этикет.Сөйлеу мәдениетінің нормативтік аспектісітілдік нормаларды меңгеру, яғни әдеби сөйлеуде тілдік бірліктерді пайдалану ережелерін білу. Сөйлеу мәдениетінің коммуникативті аспектісіқоршаған ортаға әсер ететін әсер етеді.

Сабақта оқушылардың іс-әрекетін ұйымдастырудың формалары неғұрлым әр түрлі болса, оқу әдістері жаңаша болған сайын, балалар оқу процесіне соғұрлым қызыға отырып қатысады.

Оқу сабақтарында көптеген жұмыс түрлері бар. Бірнеше жылдық тәжірибемде, мен әдебиеттік оқу сабақтарында оқушылардың іс-әрекетінің бірнеше жиынтығын жинадым. Қазіргі таңда өз сабақтарымда тиімді қолданып келемін. Бастауыш сынып оқушылары үшін, мәтінмен жұмыс жасаудың жас ерекшелігіне орай бірнеше сатысы бар.

1-сынып-балаларды оқылған мәтінді оқуға және түсінуге, оны саналы қабылдауға үйрету.

Мәтін мен сөйлем жиынтығының практикалық айырмашылығы.

Мәтіннің құрылымын білу: мәтіннің басталуы, аяқталуы, оқиғалардың реттілігін көре білу.
Мұғалімнің басшылығымен абзацты, семантикалық бөліктерді бөлу.
Мұғалімнің басшылығымен сызба немесе сурет жоспарын құру.
Мәтінді атау (тақырыптарды таңдау).

2-сынып-балаларды мәтінмен жұмыс істеуге үйрету:

Жетіспейтін әріптерді табу, тексеру сөздерін қолдану және таңдау.
Семантикалық оқу.
Абзацтарға бөлу және оқылған мәтіннің (жұмыстың) жоспарын құру.
Әр түрлі қайталауды меңгеру.
Тірек сөздерді (сөз тіркестерін) таңдау.
Іріктеу антонимов және синонимдері қарай айтуынша.
Кейіпкерлер мен олардың іс-әрекеттеріне сипаттама.

3-4 сынып-ақпаратты табуға, мәтіндерді түсіндіруге және олардың мазмұнын рефлексиялауға, оқығанына баға беруге үйрету.

Негізгі ойды өз бетінше таңдау (жалпы мәтін немесе оның фрагменті).
Қойылған сұрақтарға мәтіндегі ақпаратты тікелей немесе басқа түрде табу.
Негізгі және қайталама ақпаратты бөлу.
Кейіпкерлердің әртүрлі өмірлік ұстанымдарын анықтау және олардың өз нанымдарына (біліміне) сәйкес келуі.
Тақырып, иллюстрация, үзінді бойынша мазмұнды болжау.
Мәтін бойынша сұрақтарды өз бетінше тұжырымдау.
Әр түрлі жанрдағы, әр түрлі стильдегі мәтіндерді (іскерлік, ғылыми, көркем, публицистикалық, ауызекі) ұқсас мазмұнмен салыстыру.

Бастауыш сыныптағы әдебиеттік оқу пәнінің әр сабағы- талқыланатын шығарманың авторымен ерекше кездесу. Бұл кездесу ұмытылмас, күтпеген, қызықты және пайдалы болуы керек. Егер біз баланың осы кездесу туралы пікірін тыңдағымыз келсе, онда оны ұйымдастыруға тырысуымыз керек.Бүгін баланы оқуға үйрету жеткіліксіз. Оны "дұрыс", "тиімді", нәтижелі оқуға үйрету - мұғалімнің маңызды міндеті. Оқуды түсіну мен қабылдауда жоғары нәтижелерге қол жеткізу-сәттіліктің кілті. Қазіргі кезеңде көркем шығарманы талдау әдістері жеткілікті. Тек, мұғалімнің тиімді пайдалан білуі маңызды. Шын мәнінде, осы мақсатта өнімді оқу технологиясы жасалды.

Мен өз іс тәжірибемде ***«Өнімді оқу»*** әдісін қолданамын. Бұл оқу жылдамдығының орнына ақпараттың барлық түрлерін қайта оқып, мәтінді терең түсінетін оқу.**Технологияның мақсаты**-дұрыс оқу әрекетінің түрін, мәтінді өз бетінше түсіну қабілетін қалыптастыру.

Технология мәтінмен жұмыс істеудің үш кезеңін қамтиды.

1 кезең. Оқуға дейінгі мәтінмен жұмыс

Мақсаты - алдағы оқуды болжау.

Күту дағдыларын дамытуға бағытталған жаттығулар.

1.Түсіп қалған әріптерді толтыр.

А_ма,а _аш, жа _ыл, т_за,пай __лы,б__к, бұт _қ.

2.Сөздерді тік және көлденең сызықтармен буындарға бөлу.

Ба/ла/лар, сый/лық/ал/ма, пай/да/лы/.

та-за-лық, бұ-тақ, жа-сыл, жа-пы-рақ.

3.Жолдың жоғарғы жағымен мәтінді оқу.

4.Мәтінді әріптердің төменгі жағында оқу.

5.Әр түрлі шрифтпен жазылған сөздерді оқу.

ОқуШЫ, оқушы, оқушы.

6. Сөздерден, сөз тіркестерінен, сөйлемдерден немесе мәтіннің дайын бөліктерінен мәтін құрастыру.

7. Мәтінді жетіспейтін сөйлемдермен, бөліктермен толықтыру.

8. Тесілген мәтінмен жұмыс (қалып қойған сөздер мен сөйлемдерді орналастыру).

9. Диалогты қалпына келтіру.
10. Мәтіннің атауы, автордың атын.Кілт сөздерді табу.

2 кезең. Оқу кезінде мәтінмен жұмыс

Мақсат - мәтінді мазмұн деңгейінде түсіну.
Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі-мәтінді толық қабылдауды қамтамасыз ету.
Мәтінмен жұмыс істеу тәсілдері.
Мәтінді бастапқы оқу.
Өздігінен оқу (үйде немесе сыныпта).
Аялдамалармен оқу.
Қиын, түсініксіз сөздермен жұмыс.
Әңгіме арқылы бастапқы қабылдауды анықтау.
Оқушылардың бастапқы болжамдарының оқылған мәтіннің мазмұнымен, эмоционалды түсімен сәйкестігін анықтау.
Мәтінге және авторға сұрақтар қою.
Әр семантикалық бөлікке нақтылау сұрағын қою.
Жалпы мазмұны бойынша әңгіме.
Мәтінге жалпылама сұрақтар қою.

3 кезең. Оқудан кейінгі мәтінмен жұмыс

Мақсат - мәтінді мағынасы деңгейінде түсінуге қол жеткізу.
Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі-мәтінді терең қабылдау мен түсінуді қамтамасыз ету.
Жұмыс тәсілдері.
Мәтінге проблемалық сұрақ қою.
Диалог, пікірталас.
Жазушымен танысу. Жазушы туралы әңгіме. Жазушының тұлғасы туралы әңгіме.
Мәтіннің және иллюстрациялардың атауына қайта жүгіну.
Оқылғанға деген көзқарасты тұжырымдау және дәлелдеу.
Оқиғалардың сипаттамасы, әрекет орны, кейіпкерлердің әрекеттері.
Шығармашылық тапсырмаларды орындау.
Графикалық иллюстрация
Көркем шығарманы түсіндіру қабілетін дамытуға ықпал ететін шығармашылық жұмыс.
Мәтінді иллюстрациялау бойынша жұмыс қызықты, өйткені бұл жұмысты терең, егжей-тегжейлі оқуға ғана емес, сонымен қатар қиялдың дамуына, сурет арқылы бейнені жеткізе білуге ықпал етеді.

Уақыттың жетуіне қарай мәтінмен жұмыстың осы үш кезеңін 1-2 сабақта қол жеткізуге болады. Ал бұл әдістерді мұғалім жиі қолданса, оқушы үйреніп алып, сауатты тез орындайтын болады. Ең бастысы. Берілген мәтінді түсінуі және өзіндік ой пікір қалыптастыра алуы маңызды.Өнімді оқу технологиясы-бұл табиғатқа негізделген білім беру технологиясы
оқу қызметінің заңдары жәнеоқудың нақты әдістерін қолдана отырып, білім алушының мәтінді толық қабылдауы мен түсінуі, мәтін мен оның авторына қатысты белсенді оқушы позициясы.Бұл технология мәтінді түсінуді қамтамасыз етеді
оны игеру әдістерін меңгеру есебіненоқу кезеңдері.Технология мәтінмен жұмыс істеудің үш кезеңін қамтитындығын жоғарыда атап өттік. Ұлт Ұстазы Ахмет Байтұрсынұлы «Ең жақсы мұғалім-әдіс тәсілді көп білетін мұғалім»-деген екен. Ендеше әр ұстаздың шәкірті білімді болсын.

Әдебиет:

1. З.Қабдолов. Сөз өнері. Алматы. 1998 ж
2. Б.Ж. Аханова. «Әдеби шығарма көркем мәтінді проблемалық талдай оқыту жолдары». 2010 ж
3. «Даналардан шыққан сөз». У.А. 1987 ж
4. Қазақ тілі әдістемелік нұсқау. 2009 ж

Тобашев И.К.
Ұлытау ауданы, білім бөлімінің әдіскері

ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК – ТИІМДІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТІҢ ШАРТЫ РЕТІНДЕ

Білім мен ақпарат үстемдік құрған қоғамда білім беру жүйесі инновациялық экономиканың негізгі бөлігі болып табылады. Қатаң талаптары қалыптасып келе жатқан инновациялық экономика қай салада болса да, бүгінгі маманның құзыреттілігін, яғни өз саласы бойынша ой-пікірінің қалыптасуын, кәсібилігін, өмірдің өзгермелі жағдайына бейімділігін, оған сай өз білімін пайдалану ғана емес, оны қажеттікке қарай толықтырып отыруды талап етеді.

Жалпы алғанда, «құзыреттілік» ұғымы жайлы ғалым К.Құдайбергенова: «Құзыреттілік ұғымы соңғы жылдары педагогика саласында тұлғаның субьектілік тәжірибесіне ерекше көңіл аудару нәтижесінде ендіріліп отырған ұғым, құзыреттіліктің латын тілінен аудармасы «competens» белгілі сала бойынша жан – жақты хабардар білгір деген мағынаны қамти отырып, қандай да бір сұрақтар төңірегінде беделді түрде шешім шығара алады дегенді білдіреді» деп көрсетеді.

Бұл жайлы Б.Тұрғынбаева «…өзінің практикалық әрекеті арқылы алған білімдерін өз өмірлік мәселелерін шешуде қолдана алуын – құзырлылықтар деп атаймыз» деп анықтаса, Ресей ғалымы Н. Кузьминаның көзқарасы бойынша, «Құзырлылық дегеніміз – педагогтің басқа бір адамның дамуына негіз бола алатын білімділігі мен абыройлылығы».

Еліміздің саяси,экономикалық, мәдени, қоғамдық өміріндегі өзгерістерге сай білім беру ұйымдарының үлкен жауапкершілікті сезініп, білікті, өз ісінің шебері,бәсекеге қабілетті, кең ауқымды,жан-жақты дамыған маман дайындауға ұмтылуы, өзінің бүкіл қызметін осы бағытта құруы заңды құбылыс, себебі қоғам өзінің әлеуметтік – экономикалық және рухани дамуының мазмұны мен сипатының өзгеруіне және еңбек сапасына талаптың жоғарылауына байланысты өз ісін жетік білетін,кәсіби білімі мол мамандарды қажет етеді.

Соңғы жылдары болашақ мамандардың құзыреттілігі туралы пікірлер кәсіби маман даярлау мәселелері жайлы көптеген пікірлер айтылып жүр.Соларға сүйене отырып,мұның өзі болашақ маман-дарды қоршаған дүниені,табиғатты,қоғамдық өмірдің құбылыстарын тану,әлеуметтік-экономикалық даму мәселелерін пайымдау,талдау,маңыздысын ажырата білуге,адамдармен қарым-қатынастағы жоғары мәдениеттілікке үйренуге мүмкіндік береді.

Дегенмен, қазіргі таңда психологиялық құзыреттілікті кәсіби іс-әрекеттің нақты құрылымы ретінде түсінуге бірыңғай көзқарас қалыптаспаған.

И.С. Якиманская бойынша, психологиялық құзіреттілік – бұл психологиядағы білім, білік және дағдылардың жиынтығы; педагогтің кәсіби іс-әрекетіндегі психологияның рөліне қатысты ұстанымның анықтығы; психологиялық білімді жұмыста пайдалана білу; баланың мінез-құлқының артында оның жай-күйін, танымдық процестердің даму деңгейін, эмоционалдық-еріктік саласын, мінез-құлық ерекшеліктерін байқау, баламен және балалар тобымен қарым-қатынастағы психологиялық жағдайды бағалау қабілетін көре білу және қарым-қатынастың ұтымды әдісін таңдау.

Сонымен, «психологиялық құзіреттілік» термині психологиялық сауаттылық шеңберінен шығып, кәсіби тиімді компонентті, психологиялық ақпаратты қабылдау мен пайдалануға қатысты жеке көзқарастарды қамтуы керек деп айта аламыз.

Жоғарыда айтылғандардан психологиялық құзыреттілік моделінде келесі блоктарды (құрылымдық элементтерді) бөліп көрсетуге болатыны шығады: психологиялық білім блогы, «Мен-концепциясы» блогы, белсенділік блогы, өзін-өзі реттеу блогы, кәсіби өзін-өзі тану блогы.

Н.В.Кузьмина психологиялық құзыреттілік, өзара байланысты бірнеше ішкі құрылымдардан тұрады деп көрсетті: әлеуметтік-перцептивті құзыреттілік; әлеуметтік-психологиялық құзыреттілік; аутопсихологиялық құзыреттілік; психологиялық-педагогикалық және коммуникативтік құзыреттілік.

Мұндай анықтама, көптеген зерттеушілердің пікірінше, бұл құбылысты одан әрі зерттеу үшін өте толық және ең тиімдісі болып табылады. Ж.Аймауытұлы педагогтер қауымы психология ғылымының әр қырынан терең хабары бар, бесаспап тәлімгер болуының маңызын түсіндіреді де, қазақ мұғалімдеріне бұл жөнінен мынадай кеңес береді. Оқытушылар шәкірттерінің ақылы бірден-бірге өскенін, олардың жақсы-жаман қасиеттерін, әсіресе тәрбие ықпалын жүргізетін шаралары, олардың келешектегі тағдыры жайынан күндегісін күнде дәптеріне жазып отырса, құба-құп. Автор бұл жерде мұғалімге күнделік жүргізіп отыру мәселесін қозғап отыр. Осы күнге дейін біз қазақ педагогтердің күнделік жазып жүргенін көп кездестіре бермейміз. Автор мұнда күнделіктің мұғалім үшін ауадай қажет екенін, күнделіктен бала туралы көп мәліметтер алуға болатынын айтады.

Психологиялық құзіреттіліктің жоғары деңгейі «адам – адам» жүйесіндегі басқару әдістерін табысты меңгеруді қамтамасыз етеді. Педагогтің кәсіби шеберлігіне білім алушылардың жас ерекшеліктерін, олардың мінез-құлық үлгілерін, тиімді әрекет ету әдістерін білу және т.б жатады.

Алайда, қазіргі таңда, педагогтердің жұмысы білім алушылардың психологиялық жай-күйіне, балалардың оқу, еңбек және мінез-құлық мотивтерінің өзіндік ерекшелігіне, ұжым ішілік қарым-қатынасқабағытталмаған, сол себептіпедагогтердің психологиялық құзыреттілігінің төмен деңгейі байқалады. Сол себепті педагогтардың кәсіби деңгейін арттыру, психологиялық құзыреттілігін дамыту қажеттілігі туындап отыр.Бұл міндетті үздіксіз кәсіптік білім беру жүйесінде студенттерді дайындау процесінде де, тұлғалық және кәсіби даму процесін психологиялық қамтамасыз ету шеңберінде де сәтті шешуге болады.

Педагог үшін және кез келген қоғамда қарым-қатынас жасайтын кез келген адам үшін психологиялық құзыреттілік өте маңызды құрамдас бөлік болып табылады.Кәсіби мұғалім де кәсіби психолог болуы керек. Ең алдымен, ол өзінің күшті және әлсіз жақтарын түсінуі керек, яғни, өзіне сыни көзқараспен қарау. Педагогтерге білім беру тақырыбында психологтардың заманауи көзқарасымен қарулану өте маңызды, т.б.

Сонымен қатар, педагог әр балаға «дұрыс» көзқарасты таба білуі, ата-аналармен қарым-қатынасқа сараланған түрде қарай білуі, икемді болуы, әртүрлі жағдайларға бейімделуі керек. Психологиялық құзыреттілік тәжірибемен қалыптасады.Педагогтің, мысалы, балаларға қатысты өзінің өмірлік тәжірибесі де өте маңызды.Кейбір психологиялық жағдаяттарды шешуде тек субъективті ғана емес, сонымен қатар объективті пікірдің болуы маңызды. Ол үшін «заман көшіне ілесу» керек.

Педагогтің психологиялық құзыреттілігін қалыптастыру мен дамытудың негізгі шарттары анықталып тұжырымдалған:

1. Педагогикалық әдептілік – бұл мұғалімнің оқу іс-әрекетінде балалармен қарым-қатынас жасауда оқушыларға құрметпен қарауы, зейінділік пен сенімділікті, оқу тапсырмаларын орындау талаптарында парасатты болуы және т.б. жатады.
2. Білім алушыларға дұрыс көзқарас таба білу және олардың жеке және психологиялық-жас ерекшеліктерін білу.

3. Білім алушылармен жұмыс істеу қабілеті мен ұмтылысы.
4. Тізінің кәсіби қызметінің нәтижелеріне қызығушылық.
5. Оқу үрдісін жоспарлау және ұйымдастыру кезінде білім алушылардың ынтасының деңгейін және оқу материалын меңгеруінің толықтығын ескеру.
6. Педагогтің ұйымдастырушылық қабілеті мен дағдысы болуы керек.
7. Сөйлеу қабілетінің болуы - ол білім алушылармен қарым-қатынас барысында қарапайым, түсінікті және сенімді болуы керек.
8. Сыныптағы білім алушылардың психикалық жағдайын басқара білу. Ол үшін сыныпта қолайлы оқу жағдайын жасап, балалардың психикалық жағдайын көріп, ажырата білу қажет.
9. Педагогтің «эмпатиясы», яғни оқушының эмоционалдық жағдайын сезіну, бала мәселесіне эмпатия және жауап бере білу. Бұл жерде педагог үшін ең бастысы – баланың жағдайын түсіну және баланың мәселесін шешу жолдарын табу үшін жағдайға оның позициясынан қарау.

Сонымен, педагог өз алдына психологиялық құзыреттілігін дамытуда нақты міндеттер қоюы керек.Өзінің толықтай жауапкершілігін сезініп, кәсіби психологиялық-педагогикалық білімін үнемі жетілдіруі қажет. Қазіргі таңда педагогтердің кәсіби жетілуіне, дамуына толықтай жағдайлар бар, қашықтық оқу барысының ұйымдастырылғаннан бері мүмкіндіктер кеңейе түсті. Жоғарыда атап өтілген шарттар жүзеге асырылса, онда педагогтың психологиялық құзыреттілігі дамиды деп ойлаймын.

Әдебиеттер:

1. Зимняя И.А. Педагогикалық психология:/ Орыс тілінен аударған М.А.Құсаинова. М.: Логос; Алма-ты: TST-company, 2005.
2. Қ.М. Нағымжанова. Оқыту технологияларын таңдау және мұғалімнің кәсіби-педагогикалық мәдениеті. 2005.

Токабаева К.К.
Қарағанды облысы, Қарағанды қаласы, Б.Момышұлы атындағы мектеп – бөбекжай кешені

ГЕОГРАФИЯ САБАҚТАРЫНДА «СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ» СТРАТЕГИЯСЫН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

Заманауи мектептегі оқу пәндерінің арасында география айрықша орынға ие. Ол табиғат пен күллі Жер халқы жөнінде, әр мемлекеттің географиясы туралы теориялық білім беріп ғана қоймай, оқушылардың дүниетанымын қалыптастырады, оларға «табиғат-адам-қоғам» жүйесінде өзін танып білуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар география оқушылардың ақыл-ойын дамытуға және оқу үрдісінде жағымды мотивацияның қалыптасуына айтарлықтай ықпал етеді.

Оқушылардың география пәніне ынтасын арттырып, сабақты қызықты және мазмұнды етіп өткізу мақсатында оқыту үрдісінде әр түрлі әдістерді пайдаланған тиімді.

Қазіргі таңда әлемдік оқу үрдісінің өзегі - жаңа технологиялар екені баршамызға мәлім. Жаңа технологиялардың бірнеше түрлері бар. Әлемнің бірнеше сынақтан өткізілген жаңаша оқыту төрт бағытты қамтиды. Олар модулдік технология, рейтингтік жүйе, дамыта оқыту технологиясы, сын тұрғысынан ойлау. Әрбір технология өзіндік жаңа әдіс – тәсілдермен ерекшеленеді. Әдіс – тәсілдерді мұғалім ізденіс арқылы оқушы қабілетіне, қабылдау деңгейіне іріктеп қолданады. Демек берілетін білім де тәрбиелік тәлім де шәкірттің шамасына үйлесімді, таным – түсінігіне сәйкес келсе ғана жүзеге асады. Көрнекті педагог В.А.Сухомлинский «Сабақ жас өспірімдердің интеллектуалды өміріне құр ғана сабақ болып қоймас үшін, ол қызықты болуы шарт. Осыған қол жеткенде ғана мектеп жасөспірімдер үшін рухани өмірдің тілеген ошағына, мұғалім осы ошақтың

құрметті иесі мен сақтаушысына айналады» - деп айтқан. Өйткені жай ғана сабақ құнарсыз тағам секілді адам бойына жұқпайды. Қызықты сабақтар мұғалімнің ашқан жаңалығы, әдістемелік ізденісі, қолданған әдіс – тәсілдері арқылы ерекшеленіп, оқушылардың белсенділігін арттырып олардың жүрегінен орын алады. «Сорос – Қазақстан» қоры ұйымдастырған жобаның құрылғанына биыл 25 жыл толды. Жобаны ұстанушы 36 ел бар екен. Сын тұрғысынан ойлау стратегиясын ұстанушылардың анықтамасы бойынша: сын тұрғысынан ойлау, даму (дамыту).Бағдарлама стратегиялары география пәніне арнап құрастырылған десек те артық айтқаным болмас. Тауға бір барған адам не қайтып бармастай болып, не қайта – қайта бара беретін болады екен. Сол сияқты СТО жүйесімен жұмыс жасай бастаған мұғалім басқа жүйеге бет бұра қоймайтынына көзім жетті. Оқушылардың даралығы мен тәуелсіздігін қамтамасыз ететін әр түрлі инновациялық әдістемелердің ішінен мен сыни тұрғыда ойлауды дамыту технологиясын артық көрдім.

СТО бағдарламасында 100–ге жуық стратегиялар бар. Технологияның атауы күрделі естілгенмен, бірде бір сөзді алып тастауға болмайды. Оқу және жазу арқылы біз ақпаратты қабылдап, таратамыз, сол себептен оқушыны ең алдымен жақсылап оқып және жазып үйрету керек. Жазу арқылы адам оқу барысында иемденген мәліметтерді ойластырады, сол себептен осы екі үрдістің пайдасы өзара байланысты. «Оқу және жазу арқылы сыни тұрғыдан ойлауды дамыту» технологиясы шекті типке жатады. Сабақ еңгізілетін шек деп технологияның қарапайым моделін атаймыз. Ол үш кезеңнен тұрады: шақыру кезеңі, мағыналық кезең және рефлексия кезеңі. География сабақтарында көздеген мақсаттарға қол жеткізу үшін СТО дамыту технологиясының әдістері арқылы оқыту принциптері қолданылады. Мысалы, «Сіз сенесіз бе?», «Дұрыс және бұрыс тұжырымдар»,«Ассоциациялар», «Сұрау сөздері», «Инсерт», «Шатастырылған логикалық тізбектер», «Жай және күрделі сұрақтар», «Шығу парағы», «Қызығушылықты ояту», «Ой қозғау», «Мағынаны таны» және т.б.

Сын тұрғысынан ойлау сабақтарының алғашқы бөлігі міндетті түрде қызығушылықты оятуға арналады, екінші «мағынаны тану» кезеңінде мәтінді жан – жақты және әр тұрғыдан талдау жұмысы жүреді. Үшінші бөлім «ой толғаныс» жалпылама жүйеленеді. Яғни ұстаз шәкірттерін ойлауға тұрақты түрде үйретеді.

СТО бағдарламасын география сабағында қолдана бастаған біраз уақыт ішінде мынындай пікірге келдім.Тек осы жүйеден өтілген сабақтарда ғана оқушылардың жазған, айтқан сөздерінде табиғатқа,елге, айналаға, өзгеге, өзіне деген азаматтық жауапкершілік үні айқын сезіліп, балалардың бойында ұйымдастырушылық, көшбасшылық қабілеттері қалыптаса бастады.Алғашқыда дайын білімді алуға тырысатын балалар енді жаналық ашуға, өз қолымен өнім жасауға, сұлулықты сезінуге ұмтылыс байқатты. «Маған айтып берсең, ұмытып қалармын, көрсетіп берсең есте сақтармын, өзіме жасатсаң, үйреніп алармын » -деген шығыс нақылын сабақ жоспарлау кезінде есте ұстаған жөн.

География сабақтарында оқушыны жалықтырып жібермес үшін оқытушы өзі оқытатын топтың деңгейіне қарай тапсырмалар түрін, сабақ әдістерін, сабақтың түрлерін әркез жағымды жаңалықтармен түрлендіріп отырса нәтижеге қол жеткізері сөзсіз. Әрбір оқытушы жаңалық жаршысы болуы қажет. Өзгені де, алдындағы оқушыны да шығармашылыққа, бәсекелестікке қабілетті, өз ойының дұрыстығын дәлелдеп, жеткізе білуге жетелейтін де - мұғалім. Кез келген ұстаздың түпкі мақсаты - тиянақты терең білім беру . Олай болса, ой елегінен өткен әдіс- тәсілдерді өз мүмкіндігінше үйлестіріп, күнделікті сабақта қолданса нәтижелі болмақ. Осы мақсатты негізге ала отырып, «Сын тұрғысынан ойлау стратегиясын қолдана,«Қазақстанның ірі физикалық-географиялық аудандары» тақырыбында 9 сыныпта өткізген сабағымды мысал ретінде ұсынамын. Сабақты сыныптағы оқушыларға психологиялық ахуал тудырып, сонан соң үй тапсырмасын « Конверттегі сұрақтар» деп алып, сұрақтар арқылы жаңа сабақты байланыстырдым. Суреттерді таңдау арқылы топқа бөлдім, осы суреттер арқылы жаңа сабақтың тақырыбын оқушылар өздері анықтады. Сабақта «Миға шабуыл», « Кім

жылдам», «Кластер әдісі», жаңа ұғымдармен жұмыс әдістерін қолданып, сабақты түрлендіре өткіздім. Сабақтың бекіту бөлімінде «Мені таны» ойыны арқылы картада сандармен көрсетілген аудандарды тез тауып айту берілді. Сабақ соңы «Екі жұлдыз, бір т і л е к Сабақ барысында әртүрлі суреттер, сызба нұсқалар, карталар, тест, ойындар, деңгейлік тапсырмалар пайдалана отырып, қызықты сабақтар өткізу - оқушының белсенділігін арттырудың тиімді жолдарының бірі. Қай ұстаз болсын қазіргі күн талабына қай оқытудың ең тиімді жаңа әдіс – тәсілдерін қолдану арқылы оқушылардың білімін тереңдетіп, оны өмірде қолдана білуге таным белсенділігін арттыруға тырысатыны анық. Мен алтыншы және сегізінші сыныптарда физикалық география курсын сын тұрғысынан ойлау технологиясы бойынша оқытып жүрмін. Мысалы: СТО арқылы оқушының шығармашылық қабілетін дамыту мақсатында 6 сыныпта «Желдің пайда болу себептері» тақырыбында өткізген сабағымды айта кетуге болады.Сабақтың басында «Қызығушылықты ояту» кезеңінде түрлі суреттерді көрсету арқылы жаңа сабақтың тақырыбын оқушылар өздері ашты. Сонымен қатар, сабақ барысында «Мағынаны тану», «Ой толғау», «Сәйкестікті тап» әдіс- тәсілдерін қолдану арқылы сабақты түрлендіріп өткіздім.8 сыныпта оқушылырды сыни тұрғыдан ойлауға жетелеу мақсатында «Алтай таулары» тақырыбында өткізген сабағымда да алға қойған мақсатыма қол жеткіздім.

Ұйымдастыру кезеңінде өткен сабақтан оқығанымыздай Мұғалжар тауларында қандай пайдалы қазбалар бар екен? - деген сұрақ арқылы пайдалы қазбалар түрлерімен топқа бөлдім. Одан әрі қарай сабақ «Қызығушылықты ояту», «Қол үзбей жазу стратегиясы», «Кластер стратегиясы», «Мағынаны ажырату», «Ролдік ойын», «Ой толғаныс»,«Үш қадамды сұхбат стратегиясы» тәсілдерімен жалғастырып,үй тапсырмасына «Мен Алтай таулары туралы не білемін?» атты эссе жазу берілді. Өзім сабақты даярлауға көп уақыт жібергеніммен, сабақ барысында бақылаушы, үйлестіруші ролін атқардым. Мен оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру үшін әрбір сабағымды жаңаша, қызықты, көп ізденіс жасап, осылайша нәтижесін көзбен көріп жүрген ұстазбын.

Қорыта келгенде, сабақты жаңа технологиялардың әртүрлі әдіс – тәсілдерін қолдана отырып , түрлендіре өткізу оқушылардың өздігінен білім алуға, білуге деген құштарлықтары, ізденушілік, шығармашылық машықтары дамиды,өзінің жеке ойын айтуға мәселені шешу жолдарын табуға, қорытынды шығаруға, болжамдар жасауға үйренеді, Ең бастысы, әр оқушы сабақтан тыс қалмай жұмыс жасауға белсене араласады. Осының бәрі жаңа елдік нышандарымыздың қай – қайсысына да негіз болуға лайық, Қалқымыздың бай рухани мұрасы, мәдениетіміз бен өнеріміздің мол тәжіибесі бар екендігіне көз жеткізе түседі. Сөз соңында өз ойымды белгілі педагог К.Ушинскийдің «Мұғалім – өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім. Оқуды, ізденуді тоқтатысымен, оның мұғалімділігі де жойылады» - деген пікірмен аяқтауды жөн көріп отырмын.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Шакирова Д.М., «Формирование критического мышления учащихся и студентов: модель и технология», 2006.
2. Савина Н.Г. Приемы технологии «Развитие критического мышления через чтение и письмо» в обучении методике преподавания географии / Н.Г.Савина.-Брянск: БГПУ, 2001.
3. Халперн Д. Психология критического мышления – Д.Халперн .- СПб: Питер, 2000 («Мастера психологии» сериясы).

«мен»,«біз»,«жұмысымыз» деген сөздерді қолданып,сабақтың қорытындысын шығару, топ жұмысын бағалау болды. Айта кетейін, сабақ өз барысында жоғары деңгейде өтті. Міне

4. Әбиева Ж., Бабаев С., Құдиярова А., Педагогика. Алматы: Дарын, 2004.
5. Қоянбаев Р., Қоянбаев Ж., Педагогика. – А., 2004.
6. Сухомлинский В.А. Как воспитать настоящего человека, М., Пед.1990.
7. Щуркова Н.Е. Воспитание детей в школе. М., 1998 г.
8. Хмель Н.Д. Жалпы білім беретін мектептегі педагогикалық процесс. Алматы «Ғылым» 2002.

Тулеуова Л.Н.
«Қарағанды облысы білім басқармасы №10 арнайы мектеп- интернат» КММ

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРІЛУІНЕ ҚАЖЕТТІЛІГІ БАР БАЛАЛАРҒА ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ІСКЕ АСЫРУҒА БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТАРДЫ ДАЯРЛАУ ПРОБЛЕМАСЫ

Қазіргі күрделі әлеуметтік даму жағдайында, құндылықтар мен әлеуметтік нормалардың өзгере бастаған заманында, отбасында берілетін тәрбиенің ықпалы азайған заманда балаларды психологиялық-педагогикалық тұрғыда қолдаудың маңызы өсетіні белгілі. Педагог пен баланың қарым-қатынасындағы ұстанымдар мен парадигмалар да өзгереді: «оқушы мен оқытушы» орнына, «адаммен адам» парадигмасы қалыптаса бастайды. Балаларды психологиялық-педагогикалық қолдау бұл -баламен кеңесе отырып оның жеке қызығушылықтарын анықтау, оның белгілі бір мақсаттарға деген ұмтылыстары мен мүмкіндіктеріне қолдау көрсету, оның адами қасиеттері мен құндылықтарын сақтай отырып дамуына, оқыту нәтижелеріне өз бетінше қол жеткізуіне, өзін-өзі тәрбиелеуіне, көпшілікпен араласуына, өмір сүру салтын қалыптастыруға кедергі келтіретін қиындықтарды жеңуіне көмектесу болып табылады.

Мүмкіндігі шектеулі білім алушыларға білім беру басқа білім алушылармен бірге, сондай-ақ жеке сыныптарда, топтарда немесе білім беру қызметін жүзеге асыратын жекелеген ұйымдарда ұйымдастырылуы мүмкін. Яғни, арнаулы білім беру бағдарламалары мен оқыту мен тәрбиелеу әдістерін, арнайы оқулықтар мен оқу құралдарын, арнайы технологиялық оқыту құралдарын пайдалануды қамтитын білім алуы үшін арнайы жағдайлар жасалған жалпы білім беретін мекемелермен (ұйымдармен) қатар және денсаулық мүмкіндігі шектеулі балалардың білім беру бағдарламаларын игеруі онсыз мүмкін болмайтын немесе қиындық тудыратын басқа да жағдайлар (бұрын арнаулы (түзету) білім беру мекемелерінде іске асырылған), енді қарапайым жалпы білім беретін мектептерде (ұйымдарда) осы санаттағы балаларға енгізілген (инклюзивті) білім беруді жүзеге асыру ұсынылады.

Алайда, заңның өзінде де, бірқатар ғылыми еңбектерде де осы санаттағы студенттердің инклюзивті білімін қайда, қашан, қалай және кім жүзеге асыратыны туралы нақты түсінік жоқ. Инклюзивті оқыту хронологиялық, идеологиялық және технологиялық тұрғыдан инклюзиядан бұрын интеграцияланған оқыту идеяларының логикалық жалғасы болып табылады. Сондықтан оларды тағайындалған, бірақ балама терминдер ретінде қарастыру керек. Рудь Н.Н. «Инклюзивті білім беру: проблемалар, ізденістер, шешімдер» басылымында инклюзивті немесе енгізілген білім беруді жалпы білім беретін (бұқаралық) мектептерде ерекше қажеттіліктері бар балаларды оқыту процесін сипаттау үшін қолданылатын термин ретінде сипаттайды.

Инклюзивтік білім берудің негізіне ерекше білім беру қажеттіліктері бар барлық адамдарға тең қарым-қатынасты қамтамасыз ететін балаларды кез келген кемсітуді болдырмайтын идеология алынған. Инклюзивті білім беру идеяларын қарапайым балалар, сондай-ақ ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттер, оның ішінде мүмкіндігі шектеулі балалар айналысатын жалпы білім беру мекемелеріне енгізудің маңыздылығы мен әлеуметтік маңыздылығын түсіне отырып, педагогика ғылымы мен ата-аналар қоғамы

идеяны жариялаудан бастап оны жүзеге асыруға дейін бірқатар мәселелерді шешу қажет екенін түсінуі керек.

Инклюзивті білім берудің қажетті нормативтік-құқықтық базасының болмауымен, осы жобаны қаржыландыру деңгейінің жеткіліксіздігімен, инклюзивті білім беруді жүзеге асыратын (немесе жүзеге асырғысы келетін) жалпы білім беру мекемелерін қажетті материалдық-техникалық және технологиялық қамтамасыз етудің болмауымен қатар, қоғамның (қарапайым оқушылардың ата-аналарының) жалпы білім беретін сыныптардағы денсаулық мүмкіндіктері шектеулі балаларды қабылдауға дайындығы және педагог кадрлардың (пән мұғалімдерінің) осы санаттағы балалармен жұмыс істеуге дайын еместігі проблемасы өткір болып отыр.

Біздің ойымызша, «оқыту мен тәрбиелеудің арнайы педагогикалық тәсілдері мен әдістерін» меңгерген педагог қызметкерлерді даярлауды «психологиялық-педагогикалық білім беру» бағытының негізінде дайындаған жөн, ол үшін тиісті ғылыми-әдістемелік база құрылды, ал «педагогикалық білім беру» бағытының бакалаврлары үшін болашақ педагогтарға инклюзивті білім берудің мәні, оның қазіргі білім беру жүйесіндегі орны туралы түсінік беретін «ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар балаларға инклюзивті білім берудің психологиялық-педагогикалық негіздері» курсы қажет, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың даму ерекшеліктерін ашатын, қажетті кәсіби құзыреттерді қалыптастыратын, білім беру процесін дараландыруды жүзеге асыру біліктерін іске асыруға, білім алушылармен толерантты өзара қарым-қатынас жасауға мүмкіндік беретін.

Инклюзивті білім беруді педагогикалық және әлеуметтік құбылыс ретінде түсіндіру әмбебап болып табылады, ол барлық балалардың сапалы білім алуына тең қол жетімділікті қамтамасыз етеді, гуманизмге, зияткерлік, этникалық, эмоционалды және физиологиялық компоненттердің тепе-теңдігіне негізделген. Осы тұрғыдан алғанда, мұғалімдердің балаларға инклюзивті білім беруге дайындығын қалыптастыру мұғалімнің инклюзивті білім беруге деген жеке көзқарасын қалыптастыру, инклюзивті білім берудің философиясы мен негізгі санаттарын дамыту, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға мектепке дейінгі инклюзивті білім беру стратегиясын жүзеге асыру қабілеттерін дамыту процесі ретінде қарастырылады.

Кәсіби дайындық мұғалімнің сана-сезіміне және оның инклюзивті білім беру жағдайында баланы толыққанды оқыту мен тәрбиелеуді жүзеге асыру үшін кәсіби қызметті жүзеге асыру қабілетінде көрінеді. Кәсіби дайындықтың объективті сипаттамалары-мұғалімнің инклюзивті білім берудегі мақсаттары, оның құрылымы, мұғалім шешетін мәселелер шеңбері және қажетті нәтижеге жету үшін оның кәсіби функцияларын орындау.

Балалардың инклюзивті білім беруіне педагогтердің кәсіби дайындығы құрылымына келесі негізгі мазмұндық компоненттер кіреді. Жеке-семантикалық компонент ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға инклюзивті білім беруді дамытуға және жүзеге асыруға мұғалімнің ішкі және сыртқы көзқарасын, мотивациясын, сондай-ақ инклюзивті білім беру жағдайында жұмыс істеу қабілетін және мұғалімнің рефлексивті даму процесінде тұрақты және субъективті маңызды болатын жеке бағдарларының жиынтығын көрсетеді.

Когнитивті компонент тұжырымдамалық инклюзивті теориялар мен әдістемелерді түсіну үшін қажетті ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға инклюзивті білім беруді жүзеге асыру үшін міндетті арнайы әдіснамалық, теориялық және практикалық білім жүйесімен ұсынылған. Технологиялық компонент ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға инклюзивті білім берудің оңтайлы нәтижелеріне қол жеткізу әдістерін, әдістемелерін, технологияларын, құралдарын пайдаланудың практикалық іскерліктерін қамтиды. Ол инклюзивтік процестің операциялық сипаттамаларын, кәсіптік-практикалық біліктер кешені негізінде педагогтің балаларға инклюзивтік білім беруді жүзеге асыру мақсаттарына барабар қабілеттілігін көрсетеді, білім беру ортасын модельдеуге және оқыту мен тәрбиелеу процесінде вариативтілікті пайдалануға дайындығын қамтиды.

Педагогтердің кәсіби дайындығының қалыптасуы педагогтердің дайындығын оңтайлы деңгейде қалыптастыруға мүмкіндік беретін негізгі критерийлерді пайдалана отырып, білім алушылардың арнайы білімді, дағдыларды белсенді игеруін, дайындықтың тиімділігін бағалауды қамтамасыз ететін модульдік технологияны үздіксіз іске асыру арқылы дайындық компоненттерін синхронды қалыптастыруды көздейтін ақпараттық модельді енгізу арқылы жүзеге асырылады. Ұсынылып отырған технология оқытушылар мен студенттердің рефлексивті-дамытушылық өзара іс-қимылын, инклюзивті білім берудің теориялары мен әдістемелерін бірлесіп қабылдау мен меңгеруді, идеялармен алмасуды, студенттердің үздіксіз кәсіби-тұлғалық өзін-өзі дамыту режимінде рефлексивті үдерістер түрінде кері байланысты жүзеге асыруды қамтамасыз етеді. Әзірленген және білім беру процесіне енгізілген модульдік технология Модульдік бағдарламаны дәйекті іске асыруды қамтыды, оның әрбір модулі болашақ педагогтарды даярлаудың белгілі бір міндеттерін шешуге бағытталған.

Әдебиеттер:

1. Гонеев А.Д., Лифинцева Н.И., Ялпаева Н.В. «Түзету педагогикасының негіздері»: оқу құралы: / 7-ші басылым. М.: «Академия», 2011 ж. 277 б.
2. Староверова М.С. «Инклюзивті білім беру. Мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс жасайтын мұғалімнің үстел кітабы»: әдіс.жәрдемақы. М.: ВЛАДОС, 2015 ж. 167 б.
3. Руд Н.Н. «Инклюзивті білім беру: мәселелер, ізденістер, шешімдер»: әдіс. жәрдемақы. М.: «Болашақ», 2014 ж. 28 б.

Тулеуова Г.А., Шахметова Б.М.

Нұра ауданы, К.Мыңбаев ауылы, «К.Мыңбаев ат. ЖББМ» КММ

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІН ДАМЫТУДЫҢ НЕГІЗІ

Ұстаздық жолды ұстанған тұлға үшін кәсіби құзыреттілік дамыту барысында педагогикалық шеберлікті жетілдіру негізгі мақсат болып саналады. Себебі ұстаздың шеберлігі біріншіден, оқушыны қалай оқыту үшін оның психологиясын жетік білуі керек. Екіншіден, оқытып - тәрбиелеудің әдіс- тәсілдерін жан - жақты меңгеріп, оларды өз тәжірибесінде тиімді қолдана білу керек. Тәжірибеде осы қағиданы ұстанған мұғалімдер ғана шеберліктері қалыптасып кәсібінде үлкен жетістіктерге жете алады.

Қазіргі уақытта оқу-әдістемелік жұмыстың сапасын қамтамасыз ету дегеніміз нәтижелі білім берудің мақсатына жетуге оқу-тәрбиелік көмек беру болып табылады. Оқу-әдістемелік жұмыстың негізгі міндеті-білім беру мақсатына жету болып табылады. «Инновация» термині латын тілінен аударғанда (innove – жаңа) -жаңаны еңгізу деген этимологиялық мағынаны білдіреді. Инновация бұл жаңаны енгізу үрдісі болып табылады. Жаңашылдық - өн бойында жаңанын мазмұнын, технологияларын, әдістемесін, тәсілін, мәнін білдіруші құбылыс. Әрбір инновациялық технологияның өзіндік ерекшеліктері болады. Педагогикалық жүйедегі негізгі өзекті мәселе – оқушылардың ойлау қабілетін дамытып, өздігінен жұмыс істеуге баулу, өз ойын тұжырымдауға дағдыландыру болып саналады. Инновация білім деңгейінің көтерілуіне жағдай туғызады. Инновациялық технологияларды пайдалана отырып оқытудағы маңызды нәрсе - білім алу және өздігінен білім алу негізінде адам қабілеттерін, икемділіктерін дамыту. Инновациялық білім беру өз
құрамына жеке тұлғалық көзқарасты, кәсіби шеберлікті, білім алудың мықты негіздерін, жаңа ақпараттық технологияларды қолдану деген ұғымдарды біріктіреді.

Қазақстан 2030 стратегиялық бағдарламасы білімберудің ұлттық моделінің қалыптасуымен және Қазақстанның білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңестігіне кіріктіруімен сипатталады. Қазіргі таңда қазақ тілі - мемлекеттік тіл, қарым - қатынас тілі – орыс тілі және ағылшын тілі - әлемдік кеңістікті тану тілі. Бұл тілдерді оқытуда жаңа идеяларды әр сабақта жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдарын тауып, жүйелі түрде қолдану - заман талабы болып отыр. Оқытудың парадигмасы өзгерді. Білім берудің мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас пайда болды. Осыған байланысты ұстаздар алдында оқытудың әдіс- тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндеті тұр. Мемлекетіміздің білім беру үдерісіне енген жаңартылған білім беру бағдарламасы- заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын тың бағдарламасы.

Қай елдің, қай жердің болсын өсіп-өркендеуі, ғаламдық дүниеде өзіндік орын алу - оның ұлттық білім жүйесінің деңгейіне, даму бағытына байланысты. «Ұрпағы білімді халықтың болашағы жаман болмайды» - дегендей, жас ұрпаққа сапалы, мән-мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру – бүгінгі күннің басты талабы. Шындығында, мұғалімнің алдында оқушыларға білім беру мен тәрбие беруде үлкен жауапкершілік тұр. Әрбір оқушыны оқытып, тәрбиелеуге байланысты мәселелерді өздігімен және шығармашылық ынтамен шешуге қабілетті жаңашыл мұғалім керек. Жаңа, өзгермелі, білімді де білікті, тың серпіліске, өзгеруге дайын және жаңа талап межесіне көріне алатын шығармашыл да кәсіби шебер мұғалімдер қажет болып отырғанына көзіміз жетті. Оқушылардың мектептегі жақсы оқуы ғана емес, өмірде табысты болуы- мұғалімнің қабілетіне, оның құзыреттілігіне байланысты екенін терең түсіндік.

Қазақ тілі мен әдебиет пәндеріне арналған оқу бағдарламаларындағы оқу мақсаттары - оқушылардан шынайы мәселелерді анықтап, зерттей білуді талап етеді. Негізінен жаңартылған білім жүйесі - құзыреттілікке және сапаға бағытталған бағдарлама. Жаңартылған білім берудің маңыздылығы - оқушы тұлғасының үйлесімді қолайлы білім беру ортасын құра отырып, сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АКТ- ны қолдану, коммуникативті қарым- қатынасқа түсу, жеке, жұппен, топта жұмыс жасай білу. Жаңа білім беру бағдарламасы сыни тұрғыдан ойлауға, шығармашылықты қолдана білуге және оны жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс – тәсілдерді (бірлескен, модельдеу, бағалау жүйесі, бағалаудың тиімді стратегиялары) игеруге үйретеді. Қазақстан мектептерінің алдындағы басты міндеттердің бірі - мұғалімнің кәсіптік білімі жоғары болуы. Ол үшін мұғалімдер кәсіби біліктілігін көтеріп, білім саласындағы әрдайым жаңалықтарға назар аударып, өз жұмысында тиімді пайдалану керек.

Қазіргі жағдайда еліміздің білім беру жүйелерінде жаңа адамды қалыптастыру бағытында сан алуан жұмыстар жүргізіліп келеді. Оның бастыларының бірі әрі бірегейі - білім мазмұнын ұлттық негізде жетілдіре түсіп, білім мен тәрбиені ұлттық рухта әлемдік жүйеге жақындастыру. Сол себепті оқу-ағарту саласының оқу үрдісінде көптеген өзгерістерді кең көлемде енгізу талап етіледі. Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңының 8-бабында*:* «Білім беру жүйесінің басты міндеті – оқудың инновациялық технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық коммуникациялық желілерге шығу»,- деп атап көрсеткендей, қазіргі кезеңде әрбір мұғалімнің алдына қойылып отырған басты міндеттерінің бірі - оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және инновациялық педагогикалық технологияны меңгеру. Осы мақсатты жүзеге асыру үшін оқу-тәрбие үрдісінде педагогикалық технологиялар кеңінен қолданылуда. Ғалым -зерттеуші Ф.Оразбаева өзінің «Қазақ тілін оқыту әдістемесі» еңбегінде: «Қазіргі білім беру саласында оқытудың озық технологияларын меңгермейінше, сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, адамзаттық және басқа да көптеген келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді

дамытуына көмектеседі. Оқыту технологиясын таңдап, іріктеу - оқушының оқу-танымдық іс-әрекетін басқарудың негізгі бір буыны», - деп нақтылап айтқан.

Әрбір технологияның өзіндік әдіс-тәсілдерінің тиімділігін мұғалім сыныптағы оқушылардың қабілетіне және қабылдау деңгейіне қарай қолдануға тиіс. Педагогикалық технология оқушылардың жеке басын дамыту мен білім беру мақсатына жету жолындағы педагогикалық қызметін, іс-әрекеттің жүйелі дамып отыратын жобасы ретінде оқушы белсенділігін арттыруды көздейді. Ал, оқушы белсенділігінің артуы оны шығармашылыққа жетелейді. Шығармашылық қабілет әр оқушының табиғатында болуы мүмкін. Біздің міндетіміз - оқушыға оның бойында жасырынып жатқан мүмкіндіктерін ашып көрсету. Оқушы бұрын тек тыңдаушы болса, енді ізденуші, ойланушы, өз ойын дәлелдеуші болады. Ал мұғалім осы әрекетке бағыттауда, оқуды ұйымдастыруда жетекші рөл атқарады. Мұғалім өзінің оқыту оқу тәжірибесін дамыту, өзгерту және жетілдіру әдістерін мұқият және үнемі ойластырып жүрсе, оқушылардың да білім деңгейі көтеріледі. Мұғалім оқушылардың жетістіктерін көре отырып, алға ұмтылуға бағыт-бағдар беру, дарындылықты даралау, әр оқушының жеке ерекшеліктеріне көңіл бөлу арқылы өзін-өзі реттейтін оқушыға айналдыру үшін сабақ барысында кері байланыс жасап отыру қажет.

Мемлекеттік тілдің жоғарғы деңгейде оқытылуы оқушы санасына сіңірлетін білімнің сапасымен өлшенеді. Әрбір мұғалім үнемі шығармашылық ізденісте болуы тиіс. Біз өз тәжірибиемізде үнемі оқушылармен ұйымдасып, бірлесіп, топтасып жұмыс істеуіне көңіл бөлеміз. Оқушы бірлесіп үйренуде кішігірім топтармен, жұппен жұмыс жасауда ортақ мәселелерді талқылағанда жаңа пікірлерге шығармашылықпен қарау тұрғысында жаңалықтар ашу барысында белсенді жұмыс істейді. Топ мүшелері өз ойларын ортаға салып және сол ойларды сызба арқылы көрсете алады. Олар өз мүмкідігінше жобаларын қорғап шығуға талпынады. Бірлесіп жұмыс жасағанда мына қағидаларды есте сақтаймыз:

1. Жауапкершілік;
2. Сыйластық (бір – біріне бірдей бағынышта болу);
3. Топтың барлық мүшелерінің кезекпен сөйлеу дағдысын үйрету;
4. Тікелей сөйлеуде әлеуметтік қарым – қатынас жасау, дағдыларын қалыптастыру;
5. Топта ұтымды жұмыс істеп, жақсы нәтижеге жету.

Қазіргі кезде мектеп мұғалімнің алдында тұрған маңызды және жауапты міндеттердің бірі-оқушыларға тиянақты білім беру. Өскелең ұрпақты мәдениетті болуға, Отанын, мемлекеттік тілді құрметтеуге тәрбиелеу - әрбір ұстаздың борышы. Ол үшін мектеп мұғалімдері оқытудың тиімді әдістерін қолдануы керек. Жаңа технологияларды күнделікті сабақ үрдісінде пайдалану - оқыту мақсатына жетудің тиімді жолдарының бірі. Қазақстан Республикасының «Тілдерді дамытуға арналған мемлекеттік бағдарламаларының негізгі талабы-мемлекеттік тілді оқытудың саны мен санасына көңіл бөлу керек». Сондықтан орыс мектептерінде өтілетін қазақ тілі сабақтарының негізгі мақсаты – оқушылардың сөздік корын дамыту, дұрыс сөйлеуге, сауатты жазуға үйрету,сөйлем құрылысын меңгеру, оқу техникасын қалыптастыру және қазақ тіліне тән дыбыстарын ажырата білуге үйрету.

Қазіргі ақпарат құралдары дамыған заманда жастардың дүниетаным кеңейту керек. Осыған орай мектепте қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында жаңа технологияларды кең қолдануда. Оқытудың жаңа әдістерін пайдалану арқылы мұғалім оқушының белсінділгін, шығармашылық ізденісін арттырады, пәнге деген қызығушылығын оятады.

Инновациялық технологиялардың ерекшелігі - тек білімді меңгеруге емес, жеке тұлғаның таным қабілеттері мен таным үрдістерін арнайы жасалған оқу және танымдық жайлар арқылы дамытуға, жеке тұлғаның өзін-өзі көрсетуін, маңыздылығын анықтауға, өзара қарым-қатынас, ойын арқылы шығармашылық қажеттіліктері мен белсенді сөздік қорын ауызша және жазбаша дамытуға зор мүмкіндік береді. Сабақ барысында топтық жұмыс жасай отырып, оқушы өзін-өзіеркін сезінеді, мұғалім мен окушының арасында

ынтымақтастық қарым-қатынас орнайды және оқушылардың өзінің тұлғалық маңыздылығын сезінуі, өзін көрсете білуі мен өзіне деген сенімділігі артады.

Жаңартылған мазмұнының мұғалім мен оқушыға берері көп. Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалім маманы болғандықтан кез келген сабақта ұлттық болмысымызды ескеруіміз керек. Мағжан Жұмабаев: «Ұлт тәрбиесі баяғыда сыналып жатқан тастақ жол болғандықтан, әрбір тәрбиеші, сөз жоқ, ұлт тәрбиесімен тәрбие қылуға міндетті,» - деп жазған. Оқушыны мұғалімнің дәл өзіндей қылып тәрбиелеу емес, келешек заманына лайық қып шығару арқылы Мағжан Жұмабаевтыңтәрбие мақсатын келер күн талабымен ұштастыруға болады.Жаңартылған білім мазмұнының тағы бір ерекшелігі оқушының өзіне еркіндік бере отырып, белгілі бір сұраққа жауапты онын өзіне ойландыра отырып,көзін жеткізу. «Бала нашар істі өзі істемеуіне, нашар мінезден өзі қашуына тырыссын. Ешкім айтпай, қорқытпай, баланың өзі жамандықтан, нашар мінезден жиренетін болсын. Балаға махаббат, жылылық сезім, жұмсақ іс арқылы ғана болуға мүмкін», - дейді танымал педагог. Мұғалім қызметінің мақсаты оқушының басқаға ұқсамайтын қасиетін ашып, ықыласын оятып, қолынан келетініне сендіре білу.

Мұғалім оқушының кемшілігін емес, жеңісін көру керек. Оқушыға сыйлы боламын десең, мұғалім оқушыны сыйла білу керек. Ұстаз әр оқушы табиғаттың ғажайып құбылысы дегенді естен шығармауы тиіс. Қазіргі заман талабының өзі оқушыны бірінші орынға қояды, ал мұғалім сабаққа тек бағыт беруші болады. Оқушыларға алдын-ала берілген тапсырмалар арқылы сабақ түсіндіріп, өздік, өзіндік талдау жасап, бірін-бірі бағалап, өз ойларын толық жеткізуге мүмкіндік беріледі. Білім беру ісінің өзекті мәселесіне оқушылардың бойында оқуға деген қызығушылықты, белсенділік пен өз бетінше жұмыс істеу қабілеттерін арттыру жатады. Жаңартылған білім мазмұны нәтижесі бойынша оқушылардың еркін, өзіндік дәлелдерін жеткізе білетін, ынталы, сенімді, сыни пікір- көзқарастары жүйелі дамыған, сандық технологияларда құзырлылық танытатын оқушы ретінде қалыптастыруға болады.

Біз өз сабақтарымызда сыни тұрғыдан ойлау, пікірталас, ойын технологиясының элементтерін, интерактивті әрекеттер технологиясын, проблемалық оқыту, зерттеу, жобалау және дамыта оқыту, сатылай кешенді талдау технологияларын үнемі қолданып келеміз. Осы технологияларды пайдаланудың тиімді жақтарына оқушының пәнге деген жеке қызығушылығын ояту, танымдық қабілеттілігін қалыптастыру, оқушыны шығармашылық жұмысқа баулу,оқытушының уақытын үнемдеу жатады. Сабақ түсіндірген кезде оқушыға көп күш түсірмей жеңілден ауырға қарай, тиянақты білім алуына мүмкіндіктер туғызамыз. Жаңа технологияларды үйрену кезінде әрбір педагог инновациялық технологияларды меңгеру барысында өзін-өзі дамытады және өзін-өзі қалыптастырады. Бұл технологиялар сабақтың сапалы, қызықты етуіне ықпал береді. Қазіргі таңда тиімді технологиялардың бірі топқа бөліп күрделі тапсырмаларды біріктіріп, ұжым болып орындауға мүмкіндік береді. Мәселен, оқушылар екі топқа бөлінеді. Осы екі топқа Ыбырай Алтынсариннің бір шығармасы бойынша бірінші топ берілген өлеңнің идеясын анықтайтын болса, екінші топтағы оқушылар көркемдеуіш құралдарын, әңгімелерінің мағынасын ашып, ұқсастықтары мен айырмашылықтарын ажырата біледі.

«Мағынаны тану» кезеңінде оқушыларды топқа бөлу арқылы сұрақтар дайындап, оны «Куббизм» стратегиясы арқылы жүзеге асыруға тиімді болады. Сұрақтар үш деңгейде әзірленеді. Дайындалған сұрақтарға оқушылар өз ойларымен жауап береді. Бұл сұрақтар оқушылардың деңгейіне сай топтастырылған немесе «Жуан және жіңішке сұрақтар» стратегиясы арқылы жузеге асыруға болады. Осы кезеңде «Түртіп алу кестесі» бойынша да жұмыс жасау арқылы қорытынды шығаруға болады. Бұл технологияның келесі бір кезеңі – ой толғаныс. Мұнда «Венн» диаграммасын қолдану арқылы тақырыптардың ұқсастығы мен айырмашылығын көрсетуге болады. «Венн диаграммасы» стратегия сабақтың әр кезеңінде енгізу арқылы оқушылардың сөздік қорларын байытуға болады. Осы кезеңде оқушылардың тілдік дағдыларын қалыптастыру мақсатында сабақ тақырыбына байланысты «5 минуттық эссе» жаздыруға болады.Мұндағы мақсат –

оқушылардың өзіндік көзқарасын қалыптастыру. Сол эссе жазғанда сабаққа қабілеті төмен деген оқушылардың өзі 5-6 сөйлемнен тұратын ойын жазса, соның өзі оқушыны сабаққа тарта білгеніміз деп ойлаймыз.

Аталмыш айтылған технологиялар әдіс-тәсілдері мектеп оқушыларының сабаққа деген ынтасын, білім сапасын арттыруға үлкен үлесін қосады деген ойдамыз. Бұл әдістердің нәтижесінен мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынастың жақсарғанын, оқушының сабаққа деген қызығушылығының артқанын байқауға мүмкіндік береді. Қазақ тілі мен әдебиеті пәніндегі жаңа технология талаптары оқушыларға көркем шығарманы, ондағы айтылған ойды, оның қоғамдық санамен байланысын, мақсатты түйсіне, ұғына, талдай білуге, сол арқылыөзіндік пікірін қалыптастыруға, әрбір әдеби құбылыс жөнінде өз ойын айта білуге, өздігінен оқыған шығармаларын сырттың көмегінсіз дұрыс саралай тануға жетелейді. Ол белгілі бір жүйе арқылы әдеби шығармаларды оқыту, талдау, өзіндік дербес жұмыстарды жүргізу барысында ғана жүзеге асады. Іздендіруші, дамытушы, танымдық сауалдар мен тапсырмалар ғана көркем шығарманы жүйелі талдауға негіз болады және мәселелік жағдай туғызуға түртті жасайды. Көркем шығарманың тіл байлығын оқыту мен талдауды, оның неғұрлым тиімді жолдарына даралап оқыту, саралап оқыту, мәселелік ізденіспен оқыту жатады. Даралап оқытуда оқушының жеке басының қабілетінің даму деңгейі ерекшеліктерін ескеріп, оқытудың әдістерін, тәсілдерін таңдап оқыту үрдістерін айтады. Проблемалық әдіспен оқытуда көзделетін мақсат-оқушылардың сабақ бойы ой еңбегімен шұғылдануын қамтамасыз ету.

Проблемалық оқыту – оқушының бұрыннан меңгерген біліміне сүйеніп, мәселені толық шешу үшін аздаған өзіндік ойды шығармашылық шешімді, дербес әрекетті қажет ететін проблемалық жағдайға алып келуі керек. Осы тұрғыдан келгенде, оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту әдістемесі өте қолайлы. Мәселен, С.Мұқановтың «Саятша Ораз»әңгімесн алатын болсақ, «Кубизм» әдісі арқылы саятшы Ораздың образын ашуға болады. Кубиктің алты жағы бар. Қолданыңыз не жоққа шығарыңыз. Салыстырыңыз. Саралаңыз. Ойыңызбен байластырыңыз. Қолданыңыз.

1. Салыстыру (мәтіннен тауып алу керек): Ораз асқан мерген болғған. Мысалы: Өзгелер «Ораздың қолы өмірді мүлт кеткен емес....» 2. Ораздың мейірімділігі мен жомарттылығы. Мысалы:

«Ораз атқан құстарын не ілдірген аңдарын соларға үлестіріп, өзі үйіне бірер күнге ғана азық әкеледі екен...».

2. Саралау: Дарынды жазушы Ораздың мінезімен ішкі дүниесін жақсы сезіне біледі. С.Мұқанов өз шығармасында мерген, алғыр, аққөңіл, жомарт қоршаған ортасын бақылай алатын адам туралы жазылған. Алдына қойған мақсатына жеткен, қалың жұртын мұқтажын жақсы білген кейіпкер ретінде бейнеленген. Жазушы саятшы Ораз бейнесі ерекше көрсете білген.

3. Ойыңызбен байланыстыру: С.Мұқановтың «Саятшы Ораз», «Жылқышы» шығармалары қазақ әдебиетіндегі қайталанбас туындылар.

4. Қолданыңыз: шығармадағы саятшы Ораздың портретін бейнелеуде қолданылған сөздерді пайдаланып, сыныпта отырған бір оқушыны сипаттап беруге болады. Көркем шығарманы талдауда көзделетін негізгі мақсат - шығарманың идеялық - тақырыптық мазмұнын ашу, көркемдік ерекшеліктерін түсіне білу болып табылады. Мектепте көркем шығарманың тіл байлығын оқыту да бұл мақсаттан алшақ кетпейді. Керісінше, оқушылардың көркем әдебиетті оқып үйрену мен ана тілге деген көзқарасын, жалпы ой - өрісін, сөз өнеріне деген ынтасын қалыптастыруға қызмет етеді.

Мектепте көркем шығарманың тіл байлығын оқытудың негізгі мақсаты оқушылардың тіл жұтаңдығын жою, қазақ тілінің бай қорымен сусындату, қаламгерлердің жазушылық шеберліктерінің сырын таныту, балалардың әдеби мәтінмен жұмыс жасау дағдысын қалыптастыру, сол негізде көркем сөздің ерекшелігін таныту болады. Мектепте көркем шығарманың тілін талдап оқыту үшін барынша жаңа технологиялар мен әдістерді пайдаланған жөн. жаңа технологияларды меңгеру мұғалімнің кәсіптік, адамгершілік,

рухани, азаматтық келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Біз өз сабағымызда оқушылардың мемлекеттік тілде дұрыс сөйлеуге, оқуға, сауатты жазуға, бір-бірімен қарым-қатынас жасауға, ойлау қабілетін дамытуға, ойын қазақ тілінде еркін жеткізе алатындай болуын көздейміз. Қазақ тілінің асыл мұрасы - сөз байлығын, шебер сөйлеудің озық үлгілерін игерту, тілімізді құрметтеп,қастерлеуге шақыру - біздің басты міндетіміз.

Қорыта айтқанда, орыс мектебінде қазақ тілі мен әдебиеті пәнін оқытуда жаңа технологияларды пайдалану мұғалім үшін қандай маңызды болса, оқушы үшін де аса маңызды. Осындай жүйелі жұмыстар нәтижесінде оқушының күннен-күнге білімге деген ынтасы артады, олар өз бетімен шығармашылықпен жұмыс істеуге тырысады, өз-өздерін бағалап, өз күшіне деген сенімділік пайда болады, оқудың мақсатын түсіне бастайды және осының бәрі оқушының жеке тұлға ретінде дамуына үлкен әсер етеді. Қазақ тілін оқытудағы педагогикалық қызметіміздің мақсаты-мемлекеттік тілді жетік білетін, бәсекеге қабілетті оқушыларды, дарынды және дара тұлға дайындау.

Әдебиеттер:

1. «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналы 2018. №2 -3-9б.
2. «Қазақ әдебиеті және мемлекеттік тіл» 2019. №2 -11б
3. «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналы 2019. №7 -26-32б.

Турганбаева Э. С.
Караганды қаласы, «№17 ЖББМ» КММ

МАТЕМАТИКА ПӘНІНЕН ОҚУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДАҒЫ ТИІМДЕЛІГІ

Бүгінгі күні мектептегі оқу пәндерінің ішіндегі ең күрделісі әрі қиындығы мол деп. саналатын пәндердің бірі – математика. Математика – ерекше құдіретті ғылым. Қазіргі заман –математика ғылымының өте жан-жақты тараған кезеңі. Оқушыларға математикалық жүйелі білім беру, олардың өздерінің алған білімдерін өмірде қолдана білуге және арнайы дамытуға тәрбиелейтін-мұғалім.

Математика пәнін оқыту процесінің негізгі мақсаты – арнайы педагогикалық әдістермен тәсілдерді мақсатты, жүйелі түрде пайдаланып, оқушылардың танымын , шығармашылық ойлауын, ғылыми көзқарасы мен белсенділігін қалыптастыру, өз бетімен білім алу дағдыларын дамыту болып табылады. Оқушылардың өз бетімен жұмыс істеуін қалыптастыру - оқушының пәнге деген қызығушылығынан және қажеттілігінен туады.

Математика сабағында оқушылардың шығармашылығын қалыптастыру үшін сабақта заманауи технологияларын қолдану қажет. Қазіргі заман технологиялары сабақтың сапасын көтеруге, оқушылардың білімге деген қызығушылығын арттыруға, қазіргі қоғам талабына сай білім алуына көп әсерін тигізеді.

Қазіргі кезде қолданып жүрген жаңа педагогикалық технологияның негізіне мыналар жатады:

а) әрбір оқушының жеке және дара ерекшеліктерін ескеру;
ә) оқушылардың қабілеттері мен шығармашылықтарын арттыру;
б) оқушылардың өз бетінше жұмыс істеу, іздену дағдыларын қалыптастыру.

Жаңа педагогикалық технологиялардың ынтымақтастық педагогикасы, білім беруді ізгілендіру технологиясы, тірек белгілері арқылы оқыту технологиясы, қарқынды оқыту технологиясы, жоба технологиясы, деңгейлік саралап оқыту технологиясы, модульдік оқыту технологиясы, ақпараттық технология тағы басқа көптеген түрлері бар.

Оқытудың жаңа технологиясының бағдарламалап оқыту мәселелері В.Беспалько, М.Кларин, И.Лернер және тағы басқалардың еңбектерінде көрініс табады. Дамыта оқыту

бағытындағы педагогикалық технология Л.Выготский, Л.Занковтың, ал жеке-бағдарлы оқыту технологиясының жобасы Ш.Амоношвили еңбектерінде зерттелген. Жаңа технологиялар мұғалімнің жүйелі жұмыс істеуіне мүмкіндік береді. Оқу процесінің тиімділігі ең алдымен оқушылардың белсенділігі мен танымдық ізденісіне қатысты.

Қазір білім саласында оқытудың жаңа технологиясы кеңінен қолданылуда. «Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай жаңа білім беру өте – мөте қажет» деп, ел Президенті атап көрсеткендей, электронды оқыту әдіс – тәсілдерін мектеп өміріне енгізу – жаңа білім берудің бірден – бір шарты.

Оқытудың дидактикалық ғылыми негізінің оқыту үрдісіндегі басты мақсаты - шығармашылық оқыту негізінде абстракты ойлауын дамытып шәкірттерді ғылым негіздерімен қаруландыру. Оқушылардың ғылым негіздерінің қарулануы көркем шығармадан игерген білім қоры негізінде дамып, дүниетаным үрдісі тікелей сезіп білуден абстрактілі ойға, қоғамдық тәжірибемен өмірде пайдалана білумен ұштасса ғана жемісін береді.

Математика сабақтарында оқытудың инновациялық технологиялар қолданудың дидактикалық негіздері:

1) бағдарламалап оқыту;
2) сатыламалы оқыту;
3) дәстүрлі оқыту;
4) проблемалық оқыту;
5) дамытпалы оқыту;
6) тәрбиелей оқыту;
7) ірі блокпен оқыту;
8) даралап, саралап оқыту;
9) тиімді оқыту;
10) дифференциалдап оқыту.

Сыни тұрғыдан ойлау дегеніміз-ой қозғай отырып, оқушының өз ойы мен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген-білгенін талдап салыстырып, өз бетімен және бірлесіп шығармашылықпен жұмыс жасау. Сыни ойлауды дамыту технологиясының дәстүрлі оқытудан басты айырмашылығы- оқушыға білімнің дайын күйінде берілмеуі.

Бағдарлама бірнеше кезеңдерден тұрады: қызығушылықты ояту, мағынаны тану, ой-толғаныс. Сабақтың құрылымына қарай қолданған жағдайда оқушылар белсенділігі артып, бір-біріне деген сенімі, өзінің түсінігі мен түйсінуі арқылы жаңа білім құрастыруға дағдыланады. Сыни тұрғыдан ойлау технологиясының әдіс-тәсілдерін қолдану арқылы оқушыларды топаралық жұмыс жасауға, топтардың жұмыстарын баяндауға, нәтижені қорғауға, пікірталас туғызуға, талдау және қорытындылауға үйрете отырып білім беру өте тиімді. Оқушыларды топқа бөлгенде, топтың құрамында әр түрлі деңгейде оқитын оқушылардың болғанын ескеремін. Жақсы оқитын оқушылар сабақтың барысында үлгерімі төмен оқушыларға көмек көрсетеді. Жаңа сабақты өткенде жетекші оқушы өзі ғана біліп қоймай, тобының жаңа сабақты меңгеруіне де ықпал жасайды.

Математикалық терминдерді, ережелерді, анықтамалар мен теоремаларды толық айтып жеткізу үшін, сабақта математикалық сауатты сөйлеу мәдениетіне көңіл бөлемін. Сыни тұрғыдан ойлау бағдарламасымен оқыту нәтижесінде оқушылардың өзін-өзі бақылау, бағалау, сөйлеу, тыңдау қабілеттері артады. Аталған технологияның ерешелігі: еркін ойлауға мүмкіндік береді, ақыл-ойын дамытады, ынта-жігері артады, ұжымды іс–әрекетке тәрбиелейді, тіл байлығы жетіледі, жан-жақты ізденеді, өз ойын жеткізіп үйренеді. Мұндай әдістер арқылы ой айту, пікірін ортаға салу арқылы табиғаты тұйық оқушылар ашылады. Тақырыптың негізгі өзегін, бағытын, мән-мағынасын түсінеді, өз ойын мазмұнды, мағыналы, дәлелді баяндауға дағдыланады, пәнге қызығушылығы артады, ой еңбегі жетіледі,ынтасы артады.

XXI ғасыр ақпарат ғасыры болғандықтан адамзатқа компьютерлік сауаттылық қажет. АКТ-ны қолдану- заман талабы. Қазіргі ақпараттық технологияның озық

жетістіктерін математика сабағында қолдану арқылы танымдылық іс-әрекеттерін ұйымдастырып оқушылардың құзіреттілігін дамытуға болады. АКТ-да бүгінгі күні интерактивті тақта ерекше орын алып отыр. Оқушы интерактивті тақтамен жаңа материалдарды арнаулы программамен мүмкіндігінше пайдалана алады. Ондағы мақсат – оқушының өзінше ойлау қабілетін арттыру, қазіргі заманғы интерактивті тақтамен жұмыс істеуге үйрету.

Математиканы оқытудағы негізгі талап – оқушыға есептер шығара білу жолдары мен тәсілдерін үйрету. Интерактивті тақтамен сабақ берген кезде мұғалім, шәкірт және интерактивті тақтамен қарым-қатынас жүргізіледі. Компьютер арқылы оқу материалын беруге, оны әзірлеуге, бақылауға, қорытындылауға, көмек беруге мүмкіндік зор. Әр сабаққа құрылған флипчарт, слайд, презентациялар оқушының пәнге қызығушылығын тудырады. Қазіргі кезде республикалық білім беруді ақпараттандыру ғылыми әдістемелік орталығы негізінен білім жүйесінің барлық сатылары үшін электрондық оқулықтар жасаумен шұғылданып келеді.

Мұғалім үшін электрондық оқулық бұл күнбе-күн дамытылып отырған ашық түрдегі әдістемелік жүйе,оны оқытушы өз педагогикалық тәжірбиесіндегі материалдармен толықтыра отырып,әрі қарай жетілдіре алады. Электрондық оқулық тек теориялық материал мен тапсырмалардан құрастырылған оқу құралы ғана болып қалмай, бақылау мен бағалау функциясын да атқарады. Әр сыныпқа арналған электрондық оқулықтарды сабағымда пайдаланамын.

Бүгінгі таңда озат педагог – ғалымдар, тәжірибелі мұғалімдер ойлап тапқан сабақты түрлендіре өткізудің жаңа тәсілдері жеткілікті. Осындай технологиялардың бірі – профессор Ж. А. Қараевтың деңгейлеп-саралап оқыту технологиясы. Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясы дегеніміз –оқушының туа біткен ақыл-ой қабілетінің жеке даму жан-жақтылығына негізделген білім беру жүйесі. Өз жұмысымда профессор Ж.А.Қараевтың оқытудың «Үш өлшемді әдістемелік жүйесі» педагогикалық технологиясын қолданып келемін. Деңгейлеп оқыту математика пәні үшін маңызы зор.

Мектептегі математика оқулықтарында тапсырмалар, есептер 3 топқа бөлініп бірінші, екінші, үшінші деңгейлі етіп берілген. Білім мазмұнын деңгейлік түрде ұсыну дамыта оқытуды ұйымдастыруға мүмкіндік береді, өйткені оқулық та тапсырмалар да деңгейленіп жасалған, оны біртіндеп деңгей бойынша меңгереді, және мұндағы білімнің кейбір жетекші элементтерін: фактілер, ұғымдар,ережелер, заңдылықтарды т.б. оқушылардың өздері ашады.

1.Оқушылық деңгейде оқушы мұғалім көмегімен әрекет жасайды алдындағы мақсатты шешуге ұмтылады, бұрынғы білімдерін пайдаланады. Жаттап алуға лайықталған анықтамалар, жеңіл есептер, тұжырымдамалар, т. б. тапсырмаларды орындай алу.

2. Алгоритмдік деңгейде мақсат пен шешілуге тиісті жағдаят анық, оқушы бұрынғы жинақталған білімін пайдалана отырып, мақсатқа жету үшін өз бетімен жұмыс істейді. Өтіп кеткен материалдарды реттеуге және жүйелеуге берілген логикалық тапсырмалар, бірақ оларды орындау үшін алған білімдерін түрлендіріп, тереңдете пайдалануды талап етеді;

3.Эвристикалық деңгейде мақсат ашық, жағдаят түсініксіз, оны оқушының өзі толықтырады, табады, шешеді, яғни бұрынғы білім көмекке келеді. Оқушы жаңа хабар, білімді өз ізденісімен ала алады. Бұл деңгей - өнімді деңгей. Әр түрлі әдіс-тәсілдермен өздігінен есептер шығару, ребрус, сөзжұмбақтар құрастыру, диаграмма салу, өлшем жасау, проблемалық жағдайларды шешу, белгілі дағдыларды қалыптастыруға арналған сұрақтар.

4. Шығармашылық деңгей – мақсат жалпылама, анық емес. Оқушы оны анықтайды, жаңа нәрсені табады, өз бетінше жаңа дүние әкеледі. Теорема дәлелдеу, заңдылықтарды оқулыққа сүйенбей мұғалімнің көмегінсіз қорытып шығару; әр деңгейде есептер шығару; берілген тақырыпқа өз бетімен реферат, баяндама, ізденіс жұмысы, ғылыми жобалар қорғау.

Деңгейлік тапсырмалардың алғашқы үш деңгейі мемлекеттік стандарттың міндетті деңгейін құрайды. 4-ші деңгейде шығармашылық тапсырмаларын оқытушы жеке баланың қабілетіне қарай өзі құрастырады, оқушы онымен танысады, жаңа нәрсе табады, дәлелдейді. Тақырып бойынша жасақталған деңгейлік тапсырмалар жүйесі дамыта оқыту идеясын жүзеге асыруға мүмкіндік берді. Өйткені оқушының ойлау, елестету, есте сақтауын, белсенділігін, дағдысын, білім сапасын арттыруды қамтамасыз етеді.

Нәтижесінде оқушылардың табиғи жеке қабілеттеріне сәйкес жоғары деңгейге көтерілуіне және дарындық қасиеттерінің ашылуына толық жағдай жасалады. Ал сабақтан тыс уақытта оқушылармен жеке жұмысты ұйымдастыру үшін үлгерімі төмен оқушының білім сапасын көтеруге мүмкіндік туады. Деңгейлік тапсырмалар оқушылардың әр түрлі білім дәрежесіне сай ұсынылады. Деңгейлеп - саралап оқыту технологиясы сабақтарда қандай оқушы болмасын қалай оқитынына қарамастан жұмысты бірінші деңгейден бастап орындайды, бірінші деңгей тапсырмаларын орындау Мемлекеттік стандарты талаптарының орындалуына кепілдік береді. Әрбір оқушы бірінші деңгейлік тапсырмаларды орындауға міндетті және одан жоғары деңгейдегі тапсырмаларды орындауға құқылы.

Сабақты жоспарлау барысында тапсырмалар ешқандай оқушы жұмыссыз қалмайтындай етіп құрастырамын. Жеке тапсырмалар оқушының деңгейіне қарай құрастырылып, барлық оқушылар қамтылды. Деңгейленген тапсырмалар арқылы әрбір оқушымен жеке жұмыс жүргізуге, әр оқушының интеллектуалдық даралығын анықтауға мүмкіндік берді. Өтілген тақырыптар жүйелі түрде қайталанып, еске түсірілді. Оқушылардың бағдар бетінде барлық тапсырмаларға қатысуы туралы белгілер қойылып отырды.

Сабақта қолданылған әдіс-тәсілдер сабақтың негізгі мақсатына жетуге жақсы көмек берді деуге болады, себебі, сабақтың әр кезеңіне бөлінген уақыт оқушылардың дайындық деңгейіне сай және бір кезеңнен екінші кезеңге өту еш қиындық туғызған жоқ. Сабақта психологиялық климат өте жақсы болды, оқушылар өздерін еркін ұстап, өз ойларын ашық жеткізе білді.

Қорыта айтқанда, мұғалім бір ғана әдіспен шектелмей, шығармашылығын шыңдап, озық іс-тәжірибелерді пайдалана білуі шарт. Заман талабына сай педагогика теориясы мен оқу-тәрбие үрдісіндегі елеулі өзгерістерді қабылдай отырып, өз пәндерімізге тиімді қазіргі заман педагогикалық технологияларын пайдалануымыз керек. Осы үдеріспен бәсекеге қабілетті дамыған елдердің қатарына ену ұстаздар қауымына зор міндеттер жүктейді.

Оқыту жүйесінің қандай түрі болмасын, олар белгілі бір әдістемеге негізделеді. Әдістеме жан-жақты және өз орнында дұрыс қолданылса, өтілетін әрбір тақырыптың мазмұны да ойдағыдай ашылып, оқушылардың меңгеруіне жеңіл тиеді. Әдетте әдістеме өз-өздігінен келе қоймайды. Ол көп жылдар бойғы ұстаз қызметінің іс-тәжірибесімен, күнделікті сабақ беру процесімен тығыз байланысып жатады. Осылардың негізінде әр мұғалімнің бойында, ойында әдістеменің озық үлгілері жинақталады. Сонымен қатар олар күнделікті жұмыс тәжірибесінде озат мұғалімдердің шеберліктерінде пайдалана алатын болады. Бұлардың барлығы, сайып келгенде, әдістемедегі белгілі бір жүйелікті қалыптастырады.

Әдебиеттер:

1. Астамбаева Ж.Қ. Бастауыш мектепте математиканы оқыту теориясы мен технологиясы. Алматы, 2018.
2. Бұзаубақова К.Ж. Мұғалімнің инновациялық даярлығын қалыптастыру. Алматы. Жазушы, 2016

Тургумбеков А.Б.
«Зияткер» ММИ, Балқаш қ.

ГЕОГРАФИЯНЫ ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕ АКТ МҮМКІНДІКТЕРІН ҚОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

География–еңқызықты, әрі танымдық сабақтардың бірі. Біздің ғаламшарымыздағы әрбір нысан, әрбір табиғи құбылыс – ерекше және қызықты үрдіс болып табылады. Ақпараттық технологиянының негізгі мақсаты – қолданушыны керекті мәліметті өздігінен іздеп табуға талпындыру, яғни ізденімпаздыққа үйрету. Сондықтан, бүгінгі компьютерлендірілген ғасырда есептеу техникасының өте жылдам дамып, оны ғылымның кез-келген салаларына қолданып, одан нақтылы нәтижелер алуымызға байланысты ғылыммен білімді одан әрі терең меңгертуде ақпараттық технологияларды қолданғанымыз асамаңызды. Оқыту кезінде компьютерлік технологияны қолданудың артықшылықтары қандай? Компьютермен жұмыс балалардың қызығушылығын арттырып, оқуға деген ынтасын арттыратыны сөзсіз. Компьютерлік технологияны қолдану заманауи, жаңа ақпараттың ауқымдыкөлемде қол жеткізуге мүмкіндік береді. Түс, анимация, музыка, дыбыстық сөйлеу, динамикалық модельдер және т.б. Білім беру ақпаратын ұсыну мүмкіндіктерін кеңейтеді. Оқушыларды мультимедиялық сабақтардың жаңалығы қызықтырады. Сыныпта осындай сабақтар кезінде оқушылар «өз сөздерімен» ойларын жеткізуге ұмтылатын, тапсырмаларды ықыласпен орындайтын, оқылатын материалға қызығушылық танытатын, оқушылардың компьютерден қорқуын жоғалтатын нақты қарым -қатынас ортасы құрылады. Оқушылар тақырып бойынша оқу, анықтамалық және басқа әдебиеттермен өз бетінше жұмыс жасауды үйренеді. Оқушылар жақсы нәтижеге қызығушылық танытады, қосымша тапсырмаларды орындауға дайындығы мен тілегі пайда болады. Өзін-өзі бақылау практикалық әрекеттерді орындау кезінде көрініс табады.География сабағында әр түрлі елдерге саяхат жасау өте қызықты және мазмұнды. Құрлықтар мен мұхиттарды, елдер мен халықтармен таныса отырып, бірге саяхаттайды, шөлдер мен таулар арқылы өтеді, мұхиттар мен өзендерде жүзеді деуге болады.Қазіргі таңда оқу үрдісінде ақпараттық – коммуникациялық технологияларды (АКТ) қолданудың екі бағыты бар.

1. оқу пәндері бойынша білім мен дағды алу үшін компьютерлік сауаттылықты меңгеруді болжайды.
2. АКТды оқыту құралы ретінде қарастырады,бұл оқушылардың білім сапасын дәуір жақсартаалады. Оқыту барысында АКТ-ның ең көп қолданылатын элементтеріне мыналар жатады: электрондық оқулықтар мен оқу құралдары, интерактивті тақталар,қашықтан оқу электронды энциклопедиялар, анықтамалықтар, тестілеу тренажерлері, Интернеттің білім беру ресурстары, интерактивті карталармен атластар;

конференциялар мен жарыстар, қашықтықтан жарыстар мен оларғаарналған материалдар зерттеу жұмыстары мен жобалар.

АКТ-нытекк өрнекілік құралы ретінде ғана емес, сонымен қатар белсенді оқыту құралы ретінде қолданған жөн, оны қолдану «оқушылардың оқуға деген ынтасынарттырады, танымдық белсенділігін белсендіреді, баланың ойлау қабілетін және шығармашылық қабілетін дамытады. Заманауи ақпараттандырылғанқоғамдағыбелсендіөмірлікұстаным». Мақсатым – оқушылардың оқуға қызығушылығын арттыру. Сонымен қатар, әрқайсы мыздыңалдымызда белгілі бір педагогикалық міндеттертұр. Атапайтқанда тиімді әдістермен технологияларды іздеу және оны іс-тәжірибеде қолдану. Шартты түрде АКТ-ды қолданатын тақырыптарды бірнеше топқа бөлуге болады: бейне сабақтар,презентациялар,зерттеу сабақтары, виртуалды экскурсиялар, жоба, диаграммала,тестілеу және т.б.

АКТны бәсекеге қабілетт ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі сабақтастық қақолдану негізгі мәнгеие болып отыр. АКТ-дың келешек ұрпақтың жан-жақты білім алуына, іскер әрі талантты, шығармашылығы мол, еркін дамуына жолашатын педагогикалық,

психологиялық жағдай жасау үшінде тигізер пайдасы аса мол. Карта – география сабақтарын оқытудың маңызды құралы.Бірнеше минут ішінде олжербетінің барлық үлкен кеңістігін бірден көруге мүмкіндік береді. Сөзде, суретте, тіпті рельеф пен жекетанысуда географиялық карта сияқты кеңістіктегі заттардың орналасуымен құрылымы туралы нақты әрі дәл түсінік бермейді. Бірақ ол өзінің баймазмұнынтек картографиялық білімі бар және оларды қолданаалатын, яғни картаны оқиалатын жандарға ашылады. Сондық танкез-келген география мұғалімінің маңызды жұмысы оқушыларға географиялық карталармен жұмыс істеудің әр түрлі әдістерін үйретужәне оқыту. Картамен жұмыс жүгізуді АКТ-дың мүмкіндіктерін қолдана отырып ұйымдастырамын. «Google» формалар «Google»қолданбаларынақосылатын қосымша бағдарлама. Яғни қолданушыларға арналған ақысыз веб-сервис, ол қашықтықтан оқыту барысында тапсырмаларды таратуды бағалауды және кері байланыс алуды жеңілдетуге арналған құралдардың бірі. «Google» форманың негізгі мақсаты бірнеше минут ішінде екі жақты ақпарат алмасу үрдісін жеңілдету.«Google» формада жұмыс істеу жеңіл әрі түсінікті, қолдану тегін, қол жетімді оқушылар смартфон, планшет және т.б. гатжеттердің көмегімен ашып пайдалана береді. Google формада картамен жұмысты ұйымдастыру неғұрлым ыңғайлы және көп уақыты алмайды. Келесі жұмыс істеуге арналған қосымша«Google Earth» – «виртуалдыглобус» немесе географиялық ақпараттық жүйе. Жер ғаламшарыөте күрделі құрылым. «Google Earth» қызметінде сіз картаны зерттеп, қалаларды, көрікті жерлердің панорамалық көріністерін, ғимараттар мен басқа жерлерді оңай тауып алуға мүмкіндік береді. Картамен орындалатын тапсырмаларды практикалық тұрғыдан орындауға ыңғайлы. «Google Earth» (гугл Жер) – жоғары сапалы спутниктікфотосуреттердің негізіндегі жердің үшөлшемді 3D моделін ұсынады. Ол үшін бағдарламақалыпты әрі жұмыс істеу керек, барынша қуатты компьютер мен жоғарғы жылдамдықтағы ғаламтор болған дұрыс. География сабақтарында «Google Maps» (гугл карта) қызметін пайдалану Бүгінгі таңда мектепке келетін техникалық жаңалықтардың ішінде интерактивті тақтада картамен орындалатын жұмыс. Оны сабақтарда қолдану оқу процесінің тиімділігін арттыруға, географиядан басқа да пәндерді оқуда оқушылардың оң уәжін қалыптастыруға бағытталған. Интерактивті тақтада жұмыс жасай отырып, мұғалім сабақтың әр кезеңіне қажет басқа карталар көрнекі сызбалар суреттер құра алады. Сабақта интерактивті электрондық карталарды қолдану оның тиімділігін арттырады, сабақтарды көрнекі және қызықты етеді деп санаймын. Өз жұмыс тәжірибемен танымдық белсенділікті арттыратын, оқушылардың карталармен жұмыс істеуге деген қызығушылығын тудыратын қызметті ұсынғым келеді. «Google Maps» қызметіәсіресе 10-11сыныптардасабақжүргізугеөтеыңғайлы.

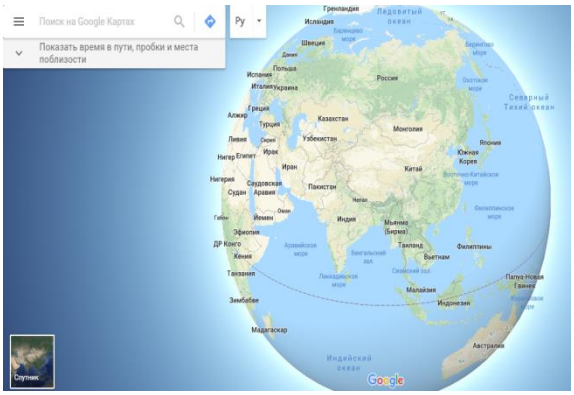

1-сурет. «Google Earth»қосымшасы жиынтығы көрінісі

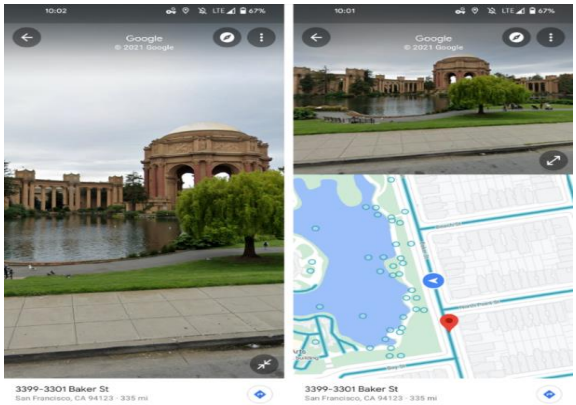

2-сурет. «Google Maps» картографиялық веб карта қызметі

Электронды карталардың демонстрациялық мүмкіндіктері басып шығарылғанға қолданбалы және қабырға карталарынакарағанда анағұрлым жоғары. Оқушылар географиялық атласты қолдана отырып, практикалық жұмыстар жүргізу кезінде картадан мол ақпарат алады: географиялық нысандардың сипаттамаларын құрастыру, салыстыру және сипаттау, табиғи құбылыстар мен процестердің заңдылықтарын анықтау үшін әртүрлі тақырыптық карталарды қолдану әдістерін үйренеді. Картаны зерттеу және зерделеу арқылы алынған географиялық нысандар туралы толық қанды ақпарат алады. Кеңістіктік және көлемді түсінік береді, есте сақтаулқтау қабілеттері жақсарады және оқушының логикалық ойлауы мен сөйлеуін дамытады.Қашықтықтан оқытуда да қалыптастырушы бағалауды жүргізуде географиялық картамен жұмысты ұйымдастыру әр сабақ соңында небәрі бес-алты минутта қалыптастырушы бағалауды картамен жұмыс жасағандарына байланысты қоюға болады.Қазіргі кездегі заманауи оқушы географиялық карталарды кітаптар, журналдар немесе компьютер, интернет желісі сияқты еркін қолдана білуі керек. Картографиялық білім қоршаған әлемнің алуан түрлілігін дұрыс бағдарлауға, шаруашылық қызметті дұрыс жоспарлауға көмектеседі. Ал мұғалім керсінше картографиялық білімдерін жетілдіру үшін нақты әрі дұрыс жол сілтеуі тиіс.

Әдебиет:

1.Б.Бөрібаев., «Программалаутехнологиялары», Алматы 2011
2. «Мектептегі география», 2003 жыл №7. 64 - 65.
3.«Информатика негіздері» журналы, №3-2015 жыл, 4 бет

Турежанова У.С.
№1 мектеп – гимназиясы Сәтбаев қ.

ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ

«Сын тұрғысынан ойлауды үйрету арқылы, оқушының шығармашылық қабілетін дамыту» тақырыбында жұмыс жасап, педагогикалық тәжірибелерді шығармашылықпен оқу үрдісінде тиімді пайдаланып жүрмін.

Сыни тұрғыдан ойлау-бақылаудың, тәжірибиенің, ойлау мен талқылаудың нәтижесінде алынған ақпаратты ойлауға, бағалауға, талдауға және синтездеуге бағытталған пәндік шешім. Ол болашақта әрекет жасауға негіз бола алады. Сыни тұрғыдан ойлау көбінесе қарсы пікір айтуға, баламалы шешімдерді қабылдауға, ойлау және іс-әрекетімізге жаңа немесе түрлендірілген тәсілдерді енгізуге дайын болуға, ұйымдастырылған қоғамдық әрекеттерге және басқаларды сыни тұрғыдан ойлауға баулуды білдіреді.

«Тілдік пәндерді оқытудың ерекшелігі коммуникативтік тәсілді жүзеге асыру болып табылады. Коммуникативтік дағдыларды ортақ тақырыптарды оқыту барысында қалыптастыру қажет. Коммуникативтік тәсіл білім алушылардың оқу сауаттылығын дамыту мақсатын көздейді, яғни мәтіндерді түсіну және оларға рефлексия жасау қабілетін дамытуға, олардың мазмұнын өз мақсаттарына қол жеткізу үшін пайдалануға, білімдерін және мүмкіндіктерін арттыруға, қоғам өміріне белсенді қатысуға бағытталған» деп көрсетілген әдістемелік нұсқау хатта.

Осы қағиданы басшылыққа ала отырып, бастауыш сынып оқушыларының оқу нәтижелеріне көңіл бөліну қажет. Оқушылардың мәтінді дұрыс, түсініп, мәнерлеп және қарқынмен оқуына әр сыныпта жас ерекшеліктеріне қарай мәтіндер алынған жөн.

Бірінші сыныпта дұрыс оқудың негізі сауат ашу кезінде басталады.Осы кезеңде сөздерді буындап оқуға жаттықтырған жөн. Жаңартылған білім бағдарламасының мазмұндық ерекшеліктері оқытудан күтілетін нәтижелерге оңтайлы қол жеткізуге

мүмкіндік беретін стратегияларды, әдіс-тәсілдерді жетік білуді және таңдап қолдануды талап етеді.

Алғашында оқушылар жазбаша мазмұндама жазғанда берілген сұраққа дайын тірек сөздер арқылы жауап береді, кейіннен сұрақта жоқ сөздерді қосып, жазып үйренеді. Суреттер тарата отырып, ретін табуды, сөйлем құрауды, әңгіме құрастыруды тапсыруға болады. Жазған әңгімелерінен жеке сөздерге мәндес сөздерді табу жұмыстарын түрлендіруге болады.

Жеңілден ауырға қарай тапсырманы түрлендіріп, мәтінді оқи отырып, кейіпкерге мінездеме беру, автор ойына өз ойларын қосып, мәтінді жалғастырып аяқтау, кейіпкерлерді сипаттау, олардың іс-әрекеттеріне өз көзқарастарын білдіру, мазмұнына байланысты сурет салу, кейіпкерге хат жазу жұмыстары арқылы шығармашылықтарын арттырып, қызықтырып отыруға болады.

Өз тәжірибемде оқушыларға «Оқырман күнделігін» бастатамын. Бұл күнделік «Мәтін аты», «Авторы», «Кім? Не?» туралы, «Менің ойым» бөлімдерінен тұрады.

Алғашқыда «Әліппе әңгімелері», «Қазақ ертегілері» оқылып, күнделікке жазылады. Апта сайын кімнің қанша мәтін оқығаны жайлы есеп алынады. Оқыған мәтіндері бойынша сурет арқылы бейнелеп салуға да рұқсат етіледі.

Оқушылар оқыған мәтінді өз ойынан өткізе отырып, жақсы жаманды ажыратады, қызықтырған жерлерін өз сөзімен көркемдеп жазуға үйренеді. Мәтінді оқи отырып, өмірде көргенімен салыстырып, керекті дүниесін жазады.Оқушылар қалаған тақырыптарында эссе жазып та қалыптасады.

Ата-анасымен бірге оқу барысында «Шешендік өнердің әліппесі» оқушыларға арналған оқу құралымен жұмыс жүргізіледі. Себебі,бұл балаларды көркем және шебер сөйлеуге тәрбиелейді. Тіл арқылы балалар білім алатынын,ғылымды оқып білетінін түсінеді.

«Шешендік өнердің әліппесі» оқу құралымен жұмыс жүргізгенде-

-дұрыс,түсініп,мәнерлеп,шапшаң оқуын қалыптастыру;

-көркем шығармаларды оқуға қызығушылықтарын арттыру;

-шығарманың мазмұнын түсіну;

-өзіндік көзқарасын білдіруге көңіл бөлінген жөн.

Дұрыс оқу кезінде әрбір сөзді буындап оқуға жаттықтырған жөн. Оқығанда қиын сөздерге талдау жасаудың пайдасы бар.

Түсініп оқу-оқушының оқыған мәтіннің мазмұнын анық,терең түсінуі болып табылады. Түсінгендерін мәтіндегі негізгі ойды білгенінен, өз ойын айта алғанынан байқауға болады.

Шапшаң оқу-мәтін мазмұнын түсінетіндей жылдамдықпен оқу. Шапшаң оқығанда әр баланың оқу қарқыны әртүрлі болуы мүмкін.

Мәнерлеп оқу-сөйлеу сазы арқылы автордың ойын білдіру, кейіпкердің көңіл-күйін сезіне оқи білу.

Бастауыш сынып оқушыларының оқу дағдысын қалыптастыру ұзақ жұмысты қажет етеді. Оқу сапасы, атап айтқанда, дұрыс, түсініп, шапшаң, мәнерлеп оқуға төселдірудің басты жолы-жаттықтыру әдісі.

«Тіл сөйлеу-сөйлесу, оқу-үйрену, жазу-сызу арқылы өседі. Бұл үшеудің біріне көңіл аударма-у-үлкен қылмыс» деп Ғабит Мүсірепов айтқандай мәтінді түсініп оқи отырып, өз пікірін де жазып отырады.

Келесі кезекте оқушыларға Ыбырай Алтынсариннің әңгімелерімен таныса отырып, мазмұнын түсініп, өз ойын білдіріп жазады. Әдеби кеш ұйымдастырылып, берілген тапсырмалар бойынша жұмыс жүргізеді. «Кейіпкерге хат», «Ыстық орындық», «Сәйкестендір», «Сұрақтар жаңбыры», «Бес жолды өлең» әдістердің де берері мол. Бастауыш сынып оқушыларының қызығып жасайтын жұмыс түрі-оқыған әңгімесін сурет арқылы бейнелеу. Оқылатын әңгімелерді таңдап алған соң, сурет көрмесі

ұйымдастырылады, ребус, сөзжұмбақ, жұмбақтар құрастыруға болатынын хабардар етіп отырса, қызығушылықпен жұмыс жүргізеді.

Оқушыларға оқыған мәтінін өңдеудің өзіндік тәсілдерімен де жұмыс жүргізуге болады.

1-тәсіл-Сызып тастап,орнына қажет сөзді жаз.

2-тәсіл-Қажетсіз сөйлемді алып таста.

3-тәсіл-Сөздерді орнымен қолдан.

4-тәсіл-Мазмұнын аша іл.

Оқушылардың «Оқырман күнделігімен» жұмыс жүргізулері жүйелі жолға қойылғаннан соң, кітапханаға барып кітап алып оқуларын да жолға қоюға болады. Оқыған кітаптарын алмастырып отыруға көңіл бөлген дұрыс.Сонда жарысып оқып,кітап оқуға қызығушылықтары артады.Ата-аналарымн бірге Бауыржан Момышұлының «Ұшқан ұя» кітабын оқиды.

Оқушылардың кітап оқуға қызығушылығын оятуда «Бір отбасы-бір кітап» акциясының да берері мол. Бірінші бағыт бойынша 2-4 сыныптарда Абай Құнанбайұлының табиғат лирикасына байланысты өлеңдерінің бейнероликтер байқауы өтті. Айнабек Арнат, Балтабек Жанару, Алиакпар Айша, Лияс Інжу ата-аналарымен өлең жаттап, бейнероликтер байқауына қатысты. Лияс Інжу анасымен «Қыс» өлеңін жатқа айтып, мектепішілік мараппатқа ие болды. Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдығына орай «Бір отбасы-бір кітап» акциясы аясында «Оқырман отбасы» облыстық байқауының қалалық кезеңінде Нуржанов Хантөренің отбасы III орын иеленді.

«Кітап-өмір ұстазы. Сондықтан жастар кітап оқуды күнделікті әдет қылуы тиіс. Кітап оқымай өмірді білу,білім алу мүмкін емес», деп Серке Қожамқұлов айтқандай, оқушыларымды кітап оқи білуге үйретемін.

Әдебиет:

1. А.Аманова, Ұ.Искакова , Оқу техникасы 1-4 сынып, Алматы «Өлке» баспасы, 2013жыл.
2. М.Құлкенов, К.Ерешева, Шешендік өнердің әліппесі 1-4сынып, Алматы «Өлке» баспасы, 2014 жыл.

Турсунбаева Д.Ж.
КГУ «Гимназия №97», г. Караганда

ВОВЛЕЧЕННОСТЬ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ: ИССЛЕДОВАНИЯ И ПОИСК

Перед преподавательской общественностью всё чаще возникают вопросы: Почему у детей пропадает интерес к учебе? Как учить? Чему учить? Зачастую, мы наблюдаем картину, где одни и те же дети на уроках активны, вовлечены в процесс. Другие, пассивны, не проявляют видимого интереса к уроку. Пассивность сказывается на мотивации и в целом на академической успеваемости учащихся.

В образовательной концепции 2030 ОЭСР сказано следующее: «Образование должно не просто выводить молодежь на рынок труда; оно должно вооружить учащихся навыками, необходимыми для того, чтобы стать активными, ответственными и вовлеченными гражданами» [1]. Одним из качеств личности, который необходимо развивать на протяжении всего периода обучения, является - самостоятельность ученика. Самостоятельность же в свою очередь предполагает вовлеченность, ответственность, поиск решений, высокий уровень саморегуляции. Перед коллегами гимназии №97 была оставлена задача: как вовлечь ***всех*** учащихся в процесс обучения.

Во многих источниках вовлеченность трактуется как настойчивость для достижения цели, «несмотря на трудности и препятствия, и получают видимое удовольствие от выполнения своей работы»[2]. Изучение имеющейся литературы, описывающую проблему вовлеченности учащихся в учебный процесс, а это труды Х. Миллза: «Учащихся нужно побуждать учиться с желанием», Л.С.Выготского, которые в своих трудах указывали, что обучение должно идти вперед развития. Известный психолог С.Л.Рубинштейн в своих работах, писал, что для того, чтобы учащийся по настоящему включился в работу, нужно, чтобы задачи, которые перед ним ставятся в ходе учебной деятельности, были не только понятны, но и внутренне приняты.

На основании наблюдения уроков, анализа успеваемости было решено организовать исследования урока на параллели 8 кл, а именно 8А и 8Б классы. В ходе посещения уроков, мы отметили один из моментов работы ребят на уроке, а именно: некоторые дети этих классах в ходе урока не вовлечены в процесс работы, не проявляют самостоятельности на уроке.

Вовлеченность тесно связана с успеваемостью и психическими факторами развития ребенка. Мы выделили методики, которые определяют и способствуют определению уровня вовлеченности учащихся, среди них: методика диагностики школьной тревожности Филлипса, определения мотивов учения, тест на самоуважение. Анализ психологического исследования показал следующее:

1. Уровень тревожности *(Таблица 1)*

Тревожность	**8б**	**8г**
Повышенная тревожность	-	-
Средняя тревожность	4 уч. 14,8%	3 уч. 13,7%
Пониженная тревожность	23 уч. 85,1%	19 ч. 86,3%

2. Мотивация *(Таблица2)*

Уровень мотивации	**8б**	**8г**
Высокий уровень	2 уч. 7,4%	5 уч. 22,7%
Средний уровень	17 уч. 62,9%	12 уч. 54,5%
Низкий уровень	8 уч. 29,6%	5 уч. 22,7%

3. Уровень самоуважения *(Таблица3)*

Уровень самоуважения	**8б**	**8г**
Высокий уровень самоуважения.	6 уч. 22,2%	4 уч. 18,1%
Достаточно высокий уровень самоуважения.	7 уч. 25,9%	15 уч. 68,1%
Средний уровень самоуважения.	12 уч. 44,4%	3 уч. 13,6%
Низкий уровень самоуважения.	2уч. 7,4%	

Данные результаты показывают, что большинство детей чувствуют себя психологически комфортно. Это подтверждает, что психологическая среда в гимназии комфортная. Однако требуется обратить внимание на уровень мотивации, самоуважения и взаимооценку.

На втором этапе исследования основная цель была – увидеть вовлеченность учащихся в учебный процесс. Что это значит? Реакция ученика, его настрой, работа над заданием, внимание, сосредоточенность, участие в решении задач, как ведут себя при смене деятельности.

Как шло наблюдение? У всех членов группы была схема рассадки в классе.

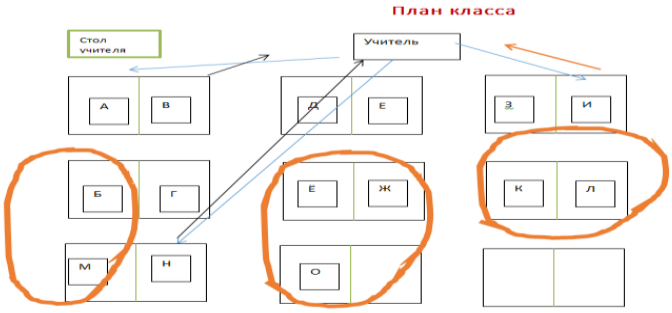

В этой схеме мы фиксировали сколько раз учитель обращается к ученику, сколько раз была получена обратная связь (приложение1). Здесь все по цвету. Синий – от учителя, черный – ответ от ученика, оранжевый – ответа нет, нет реакции. К концу урока выделяем группу детей, с которыми взаимодействия не было. И как результат ребенок не достиг цели, не усвоил материал. В итоге что увидели? к концу урока выделяем группу детей, с которыми взаимодействия не было. И как результат, ребенок не достиг цели, не усвоил материал. Из урока в урок, изо дня в день, если такая картина будет сохраняться, к концу года мы выпустим детей с большими пробелами в учебной программе.

Вывод, который мы смогли сделать: не эффективны длительный фронтальный опрос, коллективная работа, постоянно одни и те же задания для всех. При такой организации урока активны только 4-5 учащихся. «Сильным» ученикам требуется дополнительные задания.

Педагоги пришли к выводу, что для повышения вовлеченности всех учащихся в процесс обучения нужен пересмотр планирования урока с обязательным включением в него следующих приемов:

- обучение со сверстниками (работа в группе по 4 желательно, тройке, паре)
- конструктивная стимулирующая обратная связь учителя
- управление вниманием
- сохранение фокуса к задаче
- постановка целей учениками и учителями, саморегулируемое обучение
- индивидуализация и дифференциация процесса обучения

В заключении нужно отметить, что проведение исследования мобилизовало команду учителей, способствовало развитию профессиональных навыков, обмену опытом, плодотворно работали в команде, где каждый внес свой вклад для достижения результата. В ходе работы результатами заинтересовались другие учителя предметники и уже организованы новые группы в других классах. Мы надеемся увидеть положительную динамику и естественно работа в 8 классе будет продолжена на других уроках.

Литература:

1. Образование 2030/ОЭСР
2. www.tftwiki.ru
3. Л.Фридман, Т. Пушкина, И. Капунович ."Изучение личности учащегося и ученических коллективов" Москва, 2017

Тусипханов А.А.

Тарих сабағында интерактивті оқыту әдістері.

«СӘКЕН СЕЙФУЛЛИН АТЫНДАҒЫ ГИМНАЗИЯСЫ» КММ ҚАРАҒАНДЫ ҚАЛАСЫ.

XXI ғасыр оқыту процесінде жаңа педагогикалық технологияны пайдалануды талап етеді. Бұл оқытудың мазмұнын жетілдіреді, олардың әдістері мен құралдарының бірлігін қамтамасыз етеді. Бұл заңды процес, себебі елде болып жатқан саяси, экономикалық әлеуметтік және де басқада өзгерістер білім жүйесін сол өзгерістер тұрғысында дамытуды талап етеді.

Бұл технология оқушылардың сабақ процесінде белсенділігін арттыруға тікелей әсер етеді. Міне осы талап тұрғысынан алғанда «Оқытудың интерактивті әдісі» шешуші орын алады. Интерактивті оқытудың мақсаты – оқушылардың өз бетіне ой қорытып, жауап табуға үйрету. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндіті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтармен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау; оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» делінген [1].Сондықтан бүгінгі таңда әрбір ұстаздың мақсаты – қоғам дамуының қазіргі кезеңіне сай жастардың саналы ойлауын қалыптастыру, шығармашыл, өз мамандығын дұрыс таңдаған, ой-өрісі жоғары жеке тұлға дайындау. Қазіргі заман ағымына байланысты оқушылардың білімге қызығуын арттыру үшін мұғалімдерге жаңа талаптар қойылуда. Сол себепті оқытудың әр түрлі технологиялары жасалып, мектеп тәжірибесіне енгізілуде. Жан-жақты ізденістің нәтижесінде білім беру саласында жаңа педагогикалық технологиялардың саны да, сапасы да өсіп келеді. Технология – белгілі бір істегі адамның әдісі, шеберлігі. Осы шеберлік арқылы мұғалімнің өз сабағын оқушыға жоғары сатыда жеткізуіне мүмкіндік береді. Мұғалім үнемі шығармашылықпен, ізденіспен жұмыс жасап отырса жаңашылдыққа жақын болғаны.

Осындай әдістердің бірі – интерактивті оқыту технологиясы. «Интерактивті» сөзін ағылшын тілінен аударғанда (inter – бұл өзара, activ – әрекет) оқушылар өзара әрекеттесу, сұхбаттасу әңгімелесу немесе бір – бірімен бірлесе жұмыс жасау дегенді білдіреді. Оқытудың интерактивті әдісі ол оқушылардың белсенділігін арттыруда қолданатын әдістердің жиынтығы болып келеді. Мысалға алсақ: Жұптық, топтық жұмыс, рөлдік ойындар, бірлесе отырып жоба жасау, дебат, пікір – талас сұхбат ұйымдастыру мен қатар тақталар, видео слайдтар, презентациялар, электронды кітаптар қолданады. Сабақ кезіндегі оқушылар мен оқытушының арасындағы тығыз байланыс болса бұны біз интерактивті деп атаймыз. Мұндай қарым – қатынас оқушылар әлдебір мәселені талқылап, соның шешімін табуға тырысқан кезде байқалады. Бұл кезде оқушылардың жауаптарынан да негізгі мәселенің шешімін табуға талпынғандығын көруге болады және ол маңызды болып тұр. Өйткені интеракивті оқытудың негізгі мақсаты:

- Оқушылардың қызығушылығын туғызады;
- Өз – өзіне сенімділікке тәрбиелейді;
- Оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамытады;
- Шығармашылықпен әрекет етуге әсер етеді;
- Оқу материалдарын тиімді меңгеруге бейімдейді;
- Әрқайсысының оқу процесіне қатысу белсенділігін кеңейтеді;
- Оқушыларды өз ойын дәлелді айта білуге жетелейді;
- Оқушылардың пікірлерімен қарым – қатынастарын қалыптастырады. [2]

Интеракивті әдістерді дұрыс қолдана алмасаң мынандай жағдайға әкеп соғуы мүмкін:

- Егер оқушы өз ойын үнемі дұрыстығына сенімді болып жеткізіп, дәлелдер ұсынбаса, басқа оқушылардың жауаптарын тыңдамаса онда қате көзқарастармен ұғымдар қалыптасады;
- Кейбір тұйық оқушылар өз қабілеттерін көрсету мүмкіндігінен айырылады;
- Мұғалім сыныпты басқару тізгінінен айырылып қалуы мүмкін

Көріп отырғандай оқытудың интерактивті әдістерді дұрыс қолданбау басқада проблемаларға әкелуі мүмкін. Ол үшін мұғалім оқушыларды сабаққа үйлестіре жұмылдырып, басқару әдісін шебер қолдана алу керек.
Сабақ барысында оқушылар маңызды теориялық материалдармен жұмыс жасау барысында мынандай қадамдар жасауға болады:

- Түрлі жаттығуларды орындау арқылы оқушылар санасында қандай ұғым қалыптастыру керектігін алдын ала анықтап алып, тапсырманы таңдау;
- Берілетін тапсырманың сіздің сыныбыңыздың мүмкіндігіне сәйкес келетіндігін анықтау (тапсырманы орындау үшін материалдық ресурстар жеткілікті ме және оқушылардың білімі оған жете ме?);
- Осыған көз жеткізгеннен кейін бұл тапсырманың сыныпта қалай орындалатынын ойлауыңыз керек. Сол арқылы сіз оқушылардың реакциясын алдын ала болжап, жауабыңызды таңдай аласыз;
- Сіздіңізше түсініксіздеу болатын мәтінде талданатын тұжырымды анықтау үшін оқушыларға бірнеше жатығулар орындату. [3]

Балалар күннен – күнге қол жетімділік артып келе жатқан кең комуникациялық үдерістерге тиімді және ойдағыдай қатысуға мүмкіндік беретін сыни тұрғыдан ойлау мен зерттеу дағдыларын дамыту керек (Wolf and Alexander, 2008).

Интерактивті әдістерді пайдалану кезінде оқытушының рөлі күрт өзгереді, ол тек қана процестерді реттеп отырады және оны жалпы ұйымдастырумен айналысады, қажетті тапсырмаларды алдын ала дайындайды және сұрақтарды немесе топтарда талқылауға арналған тақырыптарды қалыптастырады, кеңестер береді, белгіленген жоспардың орындалу тәртібі мен уақытына бақылау жасайды. Мен өзім сабақ беретін 5-10 сыныптарда осы бағдарламаға сәйкес интерактивті оқыту технологиясының әдіс – тәсілдерін қолдану арқылы оқушылардың білім сапасын арттыруға ықпал жасаймын. Ең алдымен әрбір сабақтың өтуіне мұғалім бағыт бағдар яғни көшбасшы бола отырып, әдістемелік нұсқаулықтармен жұмыс жасаймын. Сондықтан да менің мақсатым, интерактивті әдістер арқылы оқушыларды мектеп қабырғасынан бастап, ақпараттарды тек түсінуге ғана үйретпей, сын көзбен қарауға дағдыландыру болып отыр. Мысалы: «Сақтар» туралы тақырыбында оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттыру мақсатында және тақырыбымның бастапқы түсінігі анықтау үшін, «Сендер қоғамдық құрылыс дегенді қалай түсінесіңдер?», «Әлеуметтік теңсіздік дегеніміз не?», «Әскери демократиялық билік ол қандай басқару жүйесі?» атты ой түрткі сұрақтарды қою арқылы сабақтың негізгі кезеңіне көшуге алғышарт жасалды. Қойылған сұраққа алғашқы болып жауап ұсынған Ақмерей қоғамдық құрылыс дегеніміз не деген сұрақтың мәнін ашып нақты жауап берді. Қайта бағыттау сұрақтарына Есбол, Ақжол толықтырулар енгізді. Екінші, үшінші сұрақтарға Айымгүл, Меруерт өз мысалдарын келтіре отырып барынша жауап беруге тырысты. Бірақ берілген жауаптар толықтай тапсырманың мазмұнын толықтай аша алмады. Бұл сұрақтарды қайта бағыттау арқылы бергенде Олжас, Санжар толықтырулар енгізіп, берілген сұрақтың мейлінше мәнін аша түсті. Бұдан келіп шығатын қорытынды, жаңа оқыту жүйесінде оқушылар бірінің білмегенін бірі толықтырып, мұғалімнің көмегінсіз өздері - ақ нәтижеге жететінін байқадым. Жалпы мұнда еркіндік пен қолдаулар ұсынсаңыз болды, оқушылар барлық білімді өздері ақ игере алатынын түсіндім. Тақырыптың негізгі мазмұнына әрі қарай тереңірек ену үшін, негізгі бөлімде Блум таксаномиясының талдау, жинақтау, бағалау элементерін қолдана «Уақыт шеңбері» тәсілі арқылы жүргізілді. «Сақ қоғамында егіншілер мен малшылардың, жауынгерлер мен абыздардың орынын анықтау тапсырмасы аталмыш топтарға жеке – жеке беріліп, жалпы ойын шартымен таныстырылды және өздері рөлге бөлініп, орындады. Шарт бойынша топ ішінде әңгімені бір оқушы бастап жеткізеді, әрі қарай келесі оқушы толықтырады. Бұл кезде әр топтың арасында бәсекеге ұласып, тиісті тапсырмаларды басқа топтарға ерекше ықыласпен жеткізе білді. Топ болып жұмыс жасағандықтан берілген сұрақтардың

жауабын табу оларға қиындық туғызбады. Бұл жұмыста оқушылар қосымша материалды пайдалана ақпаратты нақты сараптап, іріктей алды. Негізгі ойларын жеткізуге ынталанды, сұрақтар оқушылардың жаңа ақпарат мәнін түсінуге, ойлануға, талқылауға барынша белсенді қатысқандары сабақ барысында көрініс тапты. Бұл әдісті қолданғанда байқағаным, жаңа ақпаратты пайдаланып, сабақ мазмұнын толықтай ашуға және жақсы меңгеруге тиімді болды. Бірлесе жұмыс істеудің нәтижесінде үлгерімі нашар оқушыларда топтың арасында өз міндетінің бар екенін түсінді және өзінің қатарластарынан қалмау үшін белсенділік танытты. Соның арқасында өзінің қабілет қарымының бар екенін байқады, топта өзіндік рөл атқарғанын түсінді және білмегенін ЖАДА арқылы біліп, оқушылар арасында көпіршелер орната білдім. Ол туралы Мерсер және Фишер (1993) ЖАДА – ның тапсырманы орындау жауапкершілігін білім алушыға беру қасиетін көпіршелердің басты мақсаты деп қарайды. Сол арқылы оқушының тапсырманы өз бетінше орындауға мүмкіндік беретін құзыреттілікке жеткізу деп есептейді. (Нұсқаулық) 29 б.

Сонымен қорыта келе, жаңа оқу технологияларды және интеркативті әдістерді оқу үдерістерінде қолданудың нәтижесінде оқушылар еркін білім алып, өз білімін өмірде қолдана алады деп есептеймін. Нәтижесінде интерактивті әдістер оқушылардың өзінің өмірлік тәжірибелерін пайдалану арқылы мәліметтерді талдау, жинақтау, бағалау қабілеттерін жетілдіреді. Бір сөзбен айтқанда нәтижеге бағытталған оқу болып табылады.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. Астана, 2007ж.
2. Қазақстан мұғалімі газеті, 2006, № 6.
3. Қазақ тарихы ғылыми – әдістемелік журнал, 2008 № 1.
4. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Үшінші негізгі деңгей. Астана, 2013ж.

Тускеева Асем Мерекеевна

«Балқаш қаласы Абай атындағы №2 мектеп –лицей» КММ

ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ӨЛКЕТАНУ ЖҰМЫСТАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ

Қазіргі заманауи білім ағымында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту, арттыру білім саласындағы негізгі мәселелердің бірі деп айтуға болады. Әр пән мұғалімі осы бағытта жұмыс жасауда. Ондағы басты мақсаты жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі. Оқушылардың алған білімдерін өмірде тиімді қолдана білуі. Заманауи білім ағымында жаңа формация мұғалімі- рефлекцияға қабілетті, өзін-өзі жүзеге асыруға талпынған әдіснамалық, зерттеушілік, дидактикалық - әдістемелік, әлеуметтік тұлғалы, коммуникативтілік, ақпараттық және тағы басқа құзыреттіліктердің жоғары деңгейімен сипатталатын рухани-адамгершілікті, азаматтық жауапты, белсенді, сауатты тұлға. Әр пән мұғалімі оқушылардың білімдерінің стандартқа сай болуын, оқушылардың өмірге дайындығын басты назарда ұстап, өзінің педагогикалық әрекеті арқылы алған білімдерін сауатты өз өмірлік мәселелерін шешуге қолдана алуына бағыт - бағдар беру.

Жаратылыстану пәндері бір – бірімен тығыз байланысты болғандықтан, география сабағында басқа биология, химия, математика, физика, өлкетану пәндерімен үйлесімділік тауып отырғаны да маңызды. Оқушылардың таным әрекеттері сипатына қарай ажыратылатын географияны оқыту әдістері картамен, шығармашылық жұмыс, зерттеу, іздену процестерімен байланысты.

География пәнін оқытуда өлкетану мәліметтерін қолданудың маңызы ерекше деп атауға болады.

Географиялық өлкетану туған өлкенің табиғатын, халқын, шаруашылығын, тарихы мен мәдениетін зерттейді. Кешендік өлкетану осылардың бәрін бір-бірімен байланыста қарастыратын болса, салалық өлкетану, географиялық өлкетану, тарихи өлкетану, этнографиялық өлкетану, топонимикалық өлкетану сияқты жеке салаларын зерттейді. Өлкенің табиғат жағдайлары (жер бедері, пайдалы қазбалары, климаты, өзендері, көлдері, батпақтары, топырақ және өсімдік жамылғысы, жануарлар дүниесі) – ізденіс жұмыстарын жасай отырып, сабақта оқушының қызығушылығын, танымдық өрісін арттыру.

География пәнін оқытуда өлкетану мәліметтерін қолданудың басты мақсаты:

- туған өлкенің табиғат жағдайлары мен әлеуметтік ерекшеліктерін жан-жақты оқыту;

- оқу және тәрбие жұмыстарын жетілдіру мақсатында меңгерген өлкетанушылық білімдерін жетілдіре отырып, практикалық дағдылар мен жеке қабілеттерін дамыту болып табылады.

География сабағында өлкетану деректерін қолдану мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуға, олардың танымдық қызығушылығын арттыруға, отансүйгіштікке тәрбиелеуге ықпал етеді. Географиялық білімнің маңызды көзі және өлкетануды оқытуда негізгі құрал географиялық картаны оқып, үйрену, географиялық сипаттағы мағлұматтарды ала білу дағдыларын дамыту, қалыптастыру негізі.

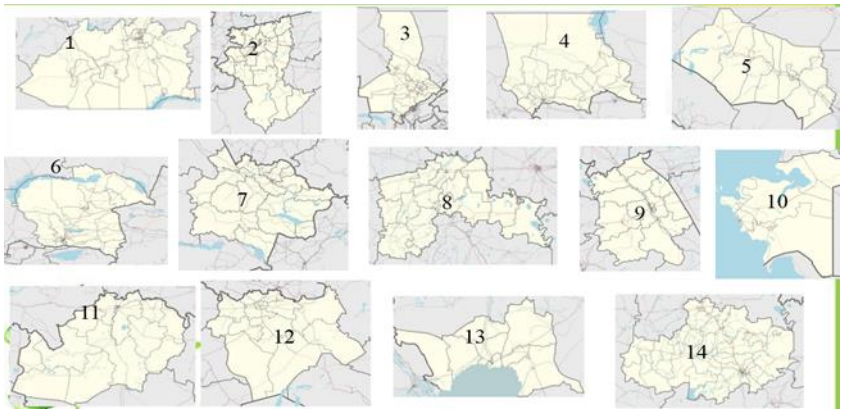

География сабақтарын картасыз елестету мүмкін емес. Картасыз өткен сабақта тек теориялық білім ғана алады, практикалық тұрғыда ол оның ешбірін жүзеге асыра алмайды. «Көзбен көріп, қолмен ұста» дегендей, әр сабақта картамен жұмыс оқушының карта бетіндегі географиялық нысандардың есте сақталуына ықпал етеді. География сабағында картамен ізденіс жұмыстары оқушының функционалдық сауаттылығын арттыруда маңызды. Сабақта интер картаны тиімді пайдалана білу, оның жан- жақты мүмкіндіктерін аша отырып, практикалық жұмыстар жасау, оқушыларды қызықтырады. Картамен түрлі жарыс ойындарын (ойлаң тап, кім жылдам, номенклатура, сәйкесін тап, мозайка) тиімді пайдалануға болады. Мысалға: жер бедерін оқу барысында алдымен Отанымыздың, содан кейін оқылатын өлкенің аумағын қамтитын жекелеген аймақтардың физикалық, геологиялық карталарының мәліметтері алынады.

Жер бедерімен танысу барысында қандай пайдалы қазбалар бар және олардың кен орындары туралы мағлұматтар анықталады. Өлке аумағындағы пайдалы қазбалар не себепті пайда болғанын түсіндіру, сонымен қатар олардың пайда болуының, геологиялық құрылымымен және жер бедерімен байланысы түсіндіріледі. Сонымен қатар кен орындарын картада шартты белгілермен көрсету т.б.

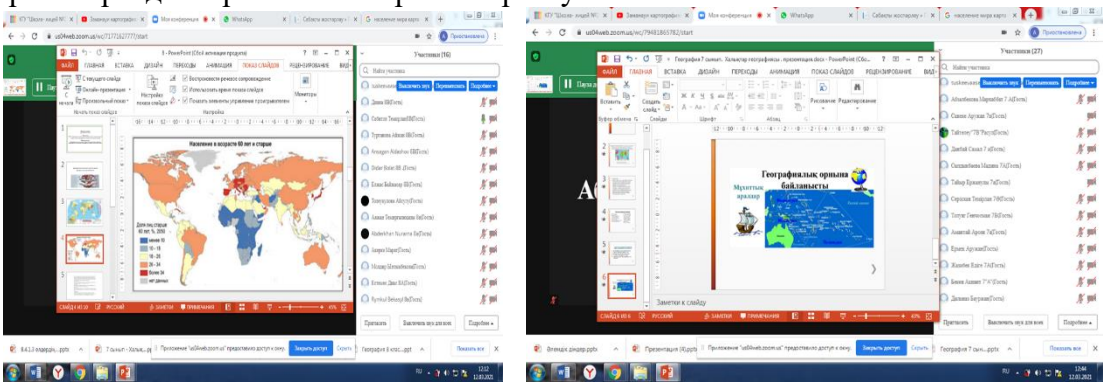

Оқушының жеке ерекшелігін ескере отырып, сараланған оқу тапсырмаларын сабақта пайдалану. АВС деңгейі тапсырмалары, функционалды сауаттылық тапсырмаларын география сабағында картамен байланыстыра отырып құру. Оқушының көзбен көріп, есте сақтауға тиімді. Тиімді әдістер мен технологияларды ұтымды қолдана білу, білім сапасын арттырудағы негізгі фактор деп атауға болады.

Географиялық білім берудің өлкетанумен байланыстырудың мазмұны, туған өлкедегі алуан түрлі үдерістер мен құбылыстарға біртұтас кешенді-жүйелі көзқарасты қалыптастыруда тиімді жол. Жергілікті жер, өз аймағынның табиғи жағдайын қалыптастырушы және өзгертуші факторларды анықтай отырып, экономикалық, әлеуметтік және мәдени факторлар тұрғысынан қарастыруға да мүмкіндік береді. География сабағында өлкетану жұмыстарын ұйымдастыра отырып, оқушылардың ғылыми дүниетанымдық көзқарасын, өмір сүру ортасының біртұтас бейнесін, ғылыми негізделген экологиялық және әлеуметтік-мәдени көзқарас жүйесін, туған өлкеге табиғатын тиімді пайдалану тұрғысынан да қарау сияқты құндылықтарды қалыптастыруда қолайлы тәсілі.

Әдебиеттер тізімі:

1.Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы 2014 №5
2. Н.Амирғалина. «Білім берудің инновациялық технологияларының бірі- тірек конспектілері». // Білім. Алматы, № 4, 2009ж., (17-19б.).
3. Г. Амандыкова. «Іет тілін оқыту әдістемесі». Алматы, 2007ж., (103-105 б.).
4. Ж.Садуова «Инновациялқ технологияларды білім беруде қолдану».// Білім. Алматы, № 5, 2006ж., (22-24).

Туспекова Г.Г.
КГУ «ОШ №54», г. Караганда

ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛОЖИТЕЛЬНОЙ МОТИВАЦИИ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В школах есть ряд проблем, которые считаются старыми и традиционными. Другими словами, это проблема, с которой неизбежно приходится мириться. Мотивационные вопросы по праву можно отнести к их числу. Школьные учителя обеспокоены тем, что большинство детей совершенно равно-душны к учебе. «Дети в классе совершенно незаинтересованы, равнодушны и немотивированы».

А отсутствие мотивации к учебе является основной причиной неуспеваемости в классе. Управляйте мотивационным процессом. Этот процесс называется мотивацией. Мотивацию можно понимать, как создание условий для развития собственной мотивации учащегося и использование внешних стимулов, систем поощрения и наказания. Внутренняя мотивация включает в себя развитие собственной мотивации, прежде всего самооценки в деятельности, познавательной и социальной мотивации. Внешнюю мотивацию часто называют использованием внешнего стимула, подходом «кнута и пряника».

Мотивация достижения состоит в том, чтобы понять желание человека сделать хорошую работу правильным образом, чтобы улучшить результаты своих действий. Мотивация, в отличие от побуждения, представляет собой побуждение к действию в том или ином направлении. Это специфично для самого субъекта деятельности и является фиксированным свойством.

Все наши ожидания проистекают из нашей системы желаний и воспринимаются нами в той или иной степени или нет. Учителя должны учитывать, что первый «год» ученика является мотивацией к достижению. И хотя история мотивации к достижениям невелика, о ней нужно многое знать.

Приоритетной задачей современной системы образования является направление обучающихся на выработку положительной мотивации и повышение интереса к учебе. Теория мотивации вытекает из необходимости строить педагогический процесс таким образом, чтобы его методика ориентировалась на как можно более глубокое проникновение во внутренний мир ребенка. Основным в педагогическом искусстве учителя является умение побуждать, а не принуждать. Для лучшего перехода на новую систему образования, которая направлена на формирование у школьников желания учиться, достигать определенных целей, первоочередной задачей является развитие у обучающихся интереса и формирования положительной мотивации к обучению. Побуждение детей на достижение успеха в учебной деятельности с учетом их индивидуальных особенностей и создание соответствую-щих воспитательных ситуаций должно способствовать развитию их потенциальных возможностей и желанию получать новый опыт в процессе обучения и формировать положительную мотивацию к обучению.

Внедрение новых образовательных стандартов в современной школе обуславливает поиск новых подходов в формировании учебной мотивации. Исследования последних лет показывают, что уже ко второму классу младшие школьники утрачивают интерес к, казалось бы, новой для них деятельности – учебной. Следовательно, на первый план выдвигается проблема формирования мотивации учебной деятельности. Следует отметить, что проблема формирования учебной мотивации в педагогике и психологии далеко не нова. Разные авторы рассматривают различные аспекты этой проблемы:

- мотивы как источники активности поведения человека (Б.Г.Ананьев, В.Г.Асеев, Л.И.Божович, В.К.Вилюнас, А.Н.Леонтьев, А.Маслоу, А.К.Маркова, Х.Хекхаузен, Г.И.Щукина, П.М.Якобсон и др.);

- особенности строения и развития мотивационной сферы личности обучающихся, характеристики отдельных ведущих мотивов 4 учения: познавательного интереса (Г.И.Щукина, Н.Ф.Та-лызина), познавательной потребности (В.С.Ильин), социальных и познавательных мотивов (А.К.Маркова), мотивов достижения и избегания неудачи (С.С.Занюк, Н.Скороходова, Х.Хекхаузен), коммуникативного мотива и мотива творческой реализации (М.В.Матюхина, Н.Ц.Бадмаева);
- особенности проявления отдельных мотивов внутри мотивационных комплексов (В.И. Кова-лев, А.Н. Леонтьев, А.Маслоу, А.К. Маркова).

Вопрос о формировании учебной мотивации анализируется учеными в двух направлениях. Во-первых, осуществляется разработка концепций, методик и технологий формирования учебной мотивации (В.Г.Асеев, О.С.Гребенюк, А.К.Маркова, М.В.Матюхина, А.М.Матюшкин, М.П.Осипова, Н.Ф.Талызина, А.Т.Цветкова, Т.И.Шамова, Г.И.Щукина и др.). Во-вторых, ведется поиск отдельных педагогических методов, приемов и средств стимулирования, таких как: содержание учебного материала, конкретные формы организации учебной и внеклассной деятельности, методы и приемы обучения, оценка учебной деятельности и позитивное подкрепление, личность педагога, стиль его деятельности и взаимоотношений с обучающимся, микроклимат в классе, рациональные способы познавательной деятельности, самостоятельная работа в учебном процессе, речевое развитие обучающихся, учет возрастных и индивидуальных особенностей школьников (в XX веке: Е.П.Ильин, А.К.Маркова, М.В.Матюхина, А.М.Матюшкин, М.П.Осипова, Т.И.Шамова, Г.И.Щукина; в последнее десятилетие: М.С.Валунов, О.В.Канарская, А.К.Осин, В.Н.Тарасов, И.А.Уманская и др.).

Анализ психолого-педагогической литературы, показывает, что имеет место противоречие между необходимостью создания и формирования мотивации учения и недостаточной разработанностью методических путей формирования мотивации учения в процессе обучения.

В процессе формирования мотивации должны быть использованы общее позитивное отношение ребенка к школе, широта его интересов, любопытство, а также непосредственность, доверчивость младших школьников, их вера в авторитет учителя и готовность выполнить любую, поставленную им задачу.

Однако необходимо учитывать, что интересы младших школьников нестабильны, сами по себе они не поддерживают образовательную деятельность в течение длительного времени, они быстро удовлетворяются и без поддержки учителей эти интересы могут исчезнуть. Кроме того, интересы ориентированы не на методы учебной деятельности, а на результат обучения, поскольку оцениваются отметкой. Этот фактор часто не позволяет сформировать интерес к преодолению трудностей в учебном труде.

Для успешного формирования мотивации необходимо также следить за развитием познавательных интересов обучающихся в классе по нескольким критериям:
- концентрация внимания, энтузиазм по отношению к процессу деятельности;
- желание участвовать в обсуждении вопросов;
- стремление выяснить непонятное;
- деятельность на протяжении всего урока;
- дополнения, исправления ответов товарищей, постановка вопросов учителю и товарищам;
- адекватность реакции на успех, неудачу;
- улучшение прогресса в данной теме. Результаты наблюдений должны регистрироваться в дневниках, что позволит контролировать их динамику и планировать дальнейшую работу.

Таким образом, учитывая, что мотивация- это сложное структурное образование, в котором различные мотивы проявляются в единстве и взаимозависимости, его образование не может происходить по частям, а только целостно. Поэтому, чтобы сформировать позитивную мотивацию для учебной деятельности, важно использовать не

один, а все элементы конкретной системы, поскольку ни один из них не может играть решающую роль для всех обучающихся одновременно. То, что для одного школьника является решающим, для другого может не быть таковым. В реальной образовательной практике вышеупомянутые средства как целостная система почти не используются, как правило, средствами выступают как отдельные компоненты, так и их определенная комбинация.

Литература:

1. Кузнецова Е.А. Способы формирования положительной мотивации в учебной деятельности [Электронный ресурс] URL: http://festival.1september.ru/articles/419921/ (дата обращения: 06.11.-2017)
2. Нагорняк А.А. Мотивация организации самостоятельной работы студентов технического вуза при изучении психологических дисциплин. 2017.

Тусупова А.М.
Қарағанды қаласы, «Әл-Фараби атындағы мектеп-гимназиясы» КММ

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ МҰҒАЛІМНІҢ ҚӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІН ДАМЫТУДЫҢ НЕГІЗІ

Бүгінгі таңда білім жүйесін инновациялық технологиялармен жабдықтап, білімнің халықаралық талаптарын меңгерудің маңызы үлкен. Өйткені бұл жас ұрпаққа сапалы білім берудің негізі болып табылады. Ғылым мен техниканың жедел дамыған,ақпараттық мәліметтер ағыны күшейген заманда ақыл-оймүмкіндігін қалыптастырып,адамның қабілетін, талантын дамыту-заманның басты талабы.

Президенттің жолдауында: «Ұлттың бәсекеге қабілеттілігі бірінші кезекте білім деңгейімен айқындалады» - деген байламы жеке адамның құндылығын арттыру, оны дайындайтын ұстаз жауапкершілігінің өсуі, тынымсыз еңбек, сапалы нәтиже деген ұғыммен егіз.

Бүгінгі таңда білім беру саласында әртүрлі сипаттағы және бағыттағы инновациялар енгізілуде. Аздыкөпті мемлекеттік жүргізіліп, мазмұнға, ұйымдастыруға оқыту әдістері мен технологияларына жаңалыктар кіруде. Білім беру жүйесіндегі инновациялар – бұл мұғалімдердің классикалық оқыту тәрбиелеу-дамыту педагогикалық ұстанымдарын сақтай отырып, уақытпен бірлесе жұмыс істеу шеберліктері. Қазақстанның қазіргі заманғы білімі, бәсекелестіктің инфокоммуникациялық технологияларды қаншалықты меңгергені және жаһандық интернет желісі жағдайында қашықтықтан өзара әрекеттесуге қаншалықты даяр екеніне байланысты болатын. Бірақ, бұл даярлық бірден, бір уақытта туындай алмайды, ол мектептегі мұғалімдердің мыңдаған сабақ өткізулерінен жинақталады. Сондықтан қазіргі заманғы инновациялық сабақтың үлгісі деп, мұғалімдердің жинақталған мол әдістемелік тәжірибесінің интеграциясындағы ақпараттық-коммуникациялық технологиялар саласындағы әлемдік және отандық жетістіктердің трансфертін қамтамасыз ететін сабақты айтуға болады Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында оқыту формасын, әдістерін, технологияларын таңдауда көп нұсқалық қағидасы бекітілген, білім мекемелерінің педагогтарына өзіне оңтайлы нұсқаны тиімділігіне қарай пайдалану мұғалімнен үлкен шеберлікті талап етеді. «Мұғалім өз білімің жетілдіріп, сабақ береді.

Білімдегі иновациялық процестің нәтижесі теория мен практиканың тоғысында пайда болатын – теориялықта, практикалықта жаңалықтарды пайдалану болып табылады.

Жаңа технологияның басты мақсаттарының бірі баланы оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін қалыптастыру, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру. Инновациялық технологияны пайдалану - өмір талабы. Білім беру жүйесі алдында тұрған талаптарды жүзеге асыру жолында ғалымдар мен педагогтар танымдық іс - әрекетті дамыту әдістерін іздестіруде. И.П.Павлов «...жақсы әдіспен талантты емес адам көп нәрсе жасайды, ал нашар әдіспен ұлы адамның өзі де текке жұмыс істейді» - деген болатын. Міне, сондықтан жеке тұлғаны оқыту мен дамытудағы белгілі әдістердің рөлін бағалай отырып, қоғам дамуының әр кезеңінде адам ақыл - ойының «терең қайнарына бойлай алатын» әдістерді пайдалану жолындағы ізденістер мен ұсыныстар бүгінгі таңда өзекті деп санау қажеттігін айту керек.

Қазіргі таңдағы еліміздегі білім беру жүйесіндегі ең басты міндеті – білім берудің ұлттық модуліне көшу арқылы жас ұрпақтың білім деңгейін халықаралық дәрежеге жеткізу. Қазіргі заман талабына сай пән оқытушысы ғана болу аз, оқытушы - ұстаз, инноватор, иннотехник болуы тиіс.

Инновация сөзі латын тілінен аударғанда жаңалықты ендіру деген мағынаны білдіреді. Инновация - кез келген жаңалық немесе жаңалықты енгізу ғана емес, бұл бүгінгі қолданыстағы білім жүйесінің тиімділігін арттыратын үдеріс. Инновациялық іс-әрекет - білім берудің кез келген деңгейінде инновациялық үдеріспен қамтамасыз ететін шаралар кешені және үдерістің өзі. Педагогикалық инновация білім беру жүйесін қайта құру, жетілдіру, модификациялау, өзгертуге байланысты немесе оның белгілі жақтарын, қасиеттерін және аспектілерін (жаңа заңнамалық акттерді, құрылымдарды, тұжырымдамаларды және интеграциялық байланыстарды және т.б.) жасақтау. Инновациялық үдеріс ұйымның мақсаты, құрылымы, міндеттері, технологиясы және адам ресурстарын қамтиды.

Технология деген сөз грек тілінен алғанда техне – өнер, кәсіп, ғылым, логос – ұғым, оқу деген түсінікті білдіреді. Технологиялық инновациялар – бұл жаңа заманның компьютерлік және телекоммуникациялық технологиялары. Технологиялық инновациялар экономикалық механизмдерде, оқытушылар мен білім алушылар еңбегін ұйымдастыруда түбегейлі өзгерістерге, оқытушылық қызмет сипатына зор үлес қосылады. Қазіргі пән мұғалімнің негізгі міндеті - білім беруді нәтижеге бағыттау, яғни инновациялық жаңа технологияны меңгеру екені баршамызға мәлім. Оқу үдерісіне қоғамның жаңа қажеттіліктеріне сәйкес инновациялық тәсілдерді енгізу, оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісін талап етеді. Осыған орай кез-келген оқушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын заманауи инновациялық технологияны меңгеруге ұмтылу керек. Себебі мемлекеттік білім стандартына сәйкес оқу үдерісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияларды, білім алушылардың білімін қадағалаудың инновациялық бақылау-өлшеу құралдарын енгізуді жүктейді. Оқытудың жаңа педагогикалық технологиясы – оқытуды ізгілендіру, өзін-өзі дамытып, тәрбиелей білетін, заман ағымына ілесе алатын білікті, жан-жақты жеке тұлға қалыптастыруды мақсат етеді. Оқушылардың кәсіби білім сапасын арттырумен бірге өз қабілетіне қарап, өзін-өзі дамыта отырып, өзіне сын көзбен қарауға мүмкіндік береді.

Танымдық белсенділігін арттырып, шығармашылық қабілетін дамытады. Оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, дамыту міндеттерін көздейді. Оқытушының жеке тұлғаны зерттеуіне, оны толық танып, білуге және оқытудың мақсатына жетуге тиімді, әрі нақты жол ашады.

Бүгінгі таңда оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастырушылардан педагогтың кәсіби құзыреттілігін арттыруға, арнайы ұйымдастырылған іс-шаралар жүйесі арқылы әрбір ұстаздың мүмкіндіктерін жаңартуға бейресми, ойластырылған көзқарас талап етілуде.

Жұмыс жүйелі болмаса, қалаған нәтижеге қол жеткізу мүмкін емес. Мектеп басшысының алдында жүйенің құрамдас бөліктерін таңдау, олардың қасиеттерін нақтылау, сондай-ақ олардың білім беру жүйесіндегі рөлі мен орнын таңдау сияқты ең

маңызды міндет тұр. Сонымен қатар, жүйенің жұмыс істеуі мен дамуын материалдық-техникалық, ұйымдық-педагогикалық қамтамасыз етудің өзара байланысы мен өзара әрекеттесу жолдарын таңдау қажет.

- Басқару (талдау, жоспарлау, ұйымдастыру, бақылау, диагностика).
- Белсенділік (мотивтер, мақсаттар, міндеттер, мазмұн, формалар, әдістер, нәтижелер).
- Мазмұны (әдістемелік, ғылыми-теориялық, психологиялық-педагогикалық дайындық, білімді практикада қолдану үшін жағдай жасау).

Бірінші және негізгі түйін – мұғалімнің өзін-өзі тәрбиелеу жұмысы. Өзін-өзі жетілдіруге мотивациясыз оның кәсіби құзыреттілігін арттырудың жүйелі тәсілі туралы айту мүмкін емес. Ұйымдастырушылық микроқұрылымдардың, жұмыс формалары мен әдістерінің өзара байланысы диагностика, педагогикалық ұжымның деңгейін, білім беру ұйымының әрбір қызметкерінің жеке қасиеттерін жан- жақты зерделеу негізінде педагогикалық ұжым белгілеген мақсаттарға, міндеттерге, басымдықтарға сәйкес анықталады.

Педагог қызметкердің осы жеке ерекшеліктеріне сәйкес оның біліктілігін арттыру бойынша жұмыстың жеке мақсаттары, формалары, әдістері, мазмұны тұжырымдалады. Осыған байланысты және әр түрлі оқу жылдарындағы оқушылардың топтарын, уақытша шығармашылық ұжымдарды құру, сонымен қатар анықталған қиындықтарды жоюға көмек көрсетудің ұжымдық, топтық және жеке нысандарын анықтауға көмектеседі. Мұғалім әдістемелік бірлестіктің отырыстарында әріптестерін инновациялық идеялар, тәсілдер, озық тәжірибелер туралы жүйелі түрде хабардар етсе, сондай-ақ алған біліміне сүйене отырып, балалармен жұмыс істеудің тиімді әдістерін көрсететін ашық сабақтар өткізсе, курстық дайындық нәтижелерінің артуы орын алады. Осылайша, әсіресе жалпы және жеке қиындықтарды анықтау, олардың өзара байланысын және оларды шешу жолдарын анықталадыт. Сондықтан мұғалімнің біліктілігін арттыру іс-әрекетінде мектеп қызметкерлері арасында оң ынтасын қалыптастыруға, өзін-өзі дамытуға, өзін-өзі тәрбиелеуге, өзін-өзі жүзеге асыруға деген қажеттілікке үлкен көңіл бөлінуі керек.

Мұғалімдердің өзін-өзі тәрбиелеудегі жетекшілік етуінен бас тартуға жол берілмейді. Жүйенің келесі деңгейі – мектептен тыс мұғалімдердің біліктілігін арттыру: жан-жақты әдістемелік көмекті қажет ететін мұғалімдерге мектеп бағдарламасының барлық пәндері бойынша бір жылдық курстар өткізетін кафедралар немесе білім беруді дамыту институттары жанындағы әдістемелік кабинеттер арқылы; бағдарламаның бірнеше негізгі және ерекше күрделі тақырыптары бойынша жұмысқа дайындықты қамтамасыз ететін тақырыптық курстар; мақсаты белгілі бір педагогикалық міндеттерді әзірлеу болып табылатын проблемалық курстар; тексеру нәтижесінде немесе аттестацияға байланысты ұйымдастырылған мақсатты курстар; Бағдарламалардың тереңдетілген тақырыптары бойынша лекция-консультациялар сұранысқа ие; Соңғы уақытта тұрақты семинарлар Білім беруді реформалау жағдайында кәсіптік қызметтің жаңа мазмұны мен жаңа технологияларды игеруге көшу және жаңа бағдарламалар бойынша қосымша білім мен дағдыларды алу мақсатында кәсіби қайта даярлау да жүзеге асырылады. Кәсіби құзыреттілігін кеңейту үшін көптеген адамдар екінші жоғары білім алуды таңдайды. Жаңа тұрпатты мұғалім даярлауда ақпараттық технологияны пайдаланудың дидактикалық шарттар жүйесі орындалуы керек. Ол оқыту технологиясына өзгеріс енгізуді, атап айтсақ пәндер мазмұнына толықтырулар енгізе отырып, белсенді технологиялар көмегімен қолдануды қажет етеді.

Жаңа тұрпатты мұғалім даярлауда ақпараттық технологияларға негізделген арнайы курстар жүргізілуі қажет, оқытудың жаңашыл ақпараттық технологиялары жалпы білімдік, базалық және кәсіби пәндерді толығымен қамтуы тиіс. Ақпараттық технологияларды қолдану арқылы жаңа тұрпатты мұғалімді дайындаумен қатар, мұғалімдердің болашақ кәсіби қызметінде ақпараттық технологияларды еркін қолдана алатын дәрежеге жеткізе алады. Қазіргі кезде егемен елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып,әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Бұл педагогика теориясы мен

оқу-тәрбие үрдісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр. Оқу үрдісіне жаппай жаңа педагогикалық технологияның түрлері. Жаңа педагогикалық технологияны меңгерту мұғалімнің зейін-зерделік, кәсіптік, адамгершілік, рухани,азаматтық және басқа да көптеген ұстаздық қабілетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектеседі.

Әдістемелік кабинеттердің жұмысының дұрыс ұйымдастырылған жүйесі арқылы озық тәжірибе мен ғылым жетістіктерін еңбек тәжірибесіне енгізуді бағаламау мүмкін емес, мұнда әдіскер ретінде ең тәжірибелі мұғалімдер жұмыс істейді.Дәл солар мұғалімдердің, мектеп басшыларының назарына озат мектептер мен педагогикалық қызметкерлердің инновациялық жұмысының қағидалары мен нақты әдістерін жеткізеді, пән мұғалімдеріне сабақ пен сыныптан тыс жұмыстарды өткізудің озық әдістерін меңгеруде практикалық көмек көрсетеді, үлгерімі мен деңгейін бағалайды.

Көптеген мұғалімдер қарастырылып отырған мәселелерге қызығушылық танытып, педагогика ғылымының жетістіктерін тәжірибеге табысты енгізеді, жаңа әдістемелік Пайдаланған әдебиеттердің шығуын қадағалайды, іс-шаралар барысында оны меңгереді.

Соңғы уақытта мұғалімдердің практикалық іс-әрекетінде интернет ресурстарын пайдалану және әлеуметтік желілер арқылы озық педагогикалық тәжірибені тарату үрдісі байқалуда. Бұл ақпараттық ілгерілеу жылдамдығын арттырады, кәсіби қоғамдастықтың серіктестері арасында кері байланыс жасайды: кемшіліктерді тез арада түзетіп, кез келген жобаның мазмұнын толықтырады. Сонымен қатар, желіде вебинарлар кеңінен тарады, оларды шетелдік мектеп мұғалімдері сәтті пайдаланады. Онлайн курсты аяқтаған соң сертификат алуға болады.

Дегенмен, ең бастысы – мұғалім жұмысын тиімді ұйымдастыруға жағдай жасау және ұжымда жағымды психологиялық ахуал орнату, мұғалімдердің, тәрбиешілердің, мектеп басшыларының біліктілігін арттыруды басқарудың маңызды және маңызды бағыттарының бірі ретінде әкімшіліктің қызметі. Білім берудегі басқарушылық қызметтің маңызды бағыттары. Бұл жұмыстың негізгі компоненттері:

- мұғалімдер мен тәрбиешілердің оқушылармен жүргізілетін оқу-тәрбие жұмысының әдістері мен формаларын меңгеру және пайдалану шеберлігін арттыру, білім берудің барған сайын күрделі мазмұнының дамуын қамтамасыз ету;
- мұғалімнің жұмыс орнын автоматтандырылған жұмыс орнының стандарттарына сәйкес келтіру және барлық деңгейде әдістемелік жабдықтау мен инновацияның жоғары деңгейін қамтамасыз ету;
- нақты қол жеткізілген нәтижелер негізінде білім беру мекемесінің даму бағытын анықтауға бейресми көзқарас.

Қазіргі мектеп жағдайындағы білім берудің ұлттық моделіне өту оқыту мен тәрбиелеудің соңғы әдіс-тәсілдерін, жаңа инновациялық педагогикалық технологияны игерген, психологиялық-педагогикалық диагностиканы қабылдай алатын, педагогикалық жұмыста қалыптасқан бұрынғы ескі сүрлеуден тез арада арылуға қабілетті және нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашыл педагог-зерттеуші, ойшыл мұғалім болуын қажет етеді.

Мұғалім қазіргі заманға лайық өзінің білім беру ісінде рухани шығармашылық ізденіспен жұмыс істеп, өмірге еніп жатқан жаңа технология мен техниканы меңгерген, білігі мен білімі жоғары ұлағатты тұлға болуы тиіс.

Біліктілікті арттырып тәжірибеге араласқаннан кейінгі мұғалімдердің дәстүрлі оқыту әдістемесіне көшіп кетпеуі үшін мектепішілік, аудандық, қалалық, облыстық, республикалық әдістемелік қолдау мен біріккен әрекетті жүйелі жүзеге асыру маңызды. Бүгінде желілік қоғамдастықтар, әртүрлі формада тәжірибе алмасулар, ортақ ойды ортаға салатын басылымдар, іс-тәжірибені тарату жұмыстарының жүйелі жүзеге асырылуда. Бұл өз кезегінде мұғалімге кәсіби қолдау, даму, кәсіби құзыреттіліктің арттыру қолайлы факторлары болып табылады.

Әдебиеттері:
1. Көшімбетова С. Инновациялық технологияны білім сапасын көтеруде пайдалану мүмкіндіктері.- А.: Білім, 2008.
2. Қабдықайыров Қ., Инновациялық технологияларды диагностикалау. – А, 2015.

Шектибаева Ә.А.
Абайский район, с Курма, Курминская опорная школа (ресурсный центр)

ЭФФЕКТИВНОСТЬ НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ ПОСРЕДСТВОМ УРОКОВ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

В процессе обучения и воспитания главная задача педагога – научить ребят видеть и чувствовать мир, открывать доброе сердце с помощью мастеров слова, а именно прививать обучающимся такие чувства, как уважение к старшим, сострадание к слабому, бескорыстие, вежливость, милосердие, отзывчивость.

В настоящее время, когда происходят глобальные перемены в экономической, политической, социально-культурной жизни страны и одновременно с этим наблюдается снижение нравственной устойчивости человека, его способности к сохранению национальных ценностей, особую роль приобретают проблемы формирования духовного, нравственного и физического здоровья подрастающего поколения, воспитания истинных патриотов, обладающих интеллектуальным потенциалом и нравственными принципами.

Мир в котором мы живем, в решающей степени обусловлен духовными ценностями и идеалами. Мощный национальный дух является «формулой успеха» тех стран, которые сумели завоевать устойчивые позиции в числе конкурентноспособных современных государств. Благодаря человеческому фактору, а именно высокому чувству патриотизма, национальной гордости образовательный ресурс стал динамичным и успешным.

Основная задача сегодняшнего времени- это создание необходимых условий для получения образования, направленных на формирование, развитие и профессиональное становление личности на основе национальных и общественных ценностей, достижений науки и практики; приоритетными задачами являются: развитие творческих духовных и физических возможностей личности. В связи с этим, перед современным образованием ставится задача подготовки ответственного гражданина, способного самостоятельно оценивать происходящее и строить свою деятельность в соответствии с интересами окружающих его людей. Решение этой задачи связано с формированием нравственных свойств личности.

Воспитание определенного отношения к окружающему, определенной нравственной позиции – сложный педагогический процесс. В основе его лежит правильное, гармоничное развитие чувств. Чувство – особая форма отношений человека к явлениям действительности, обусловленная их соответствием или несоответствием потребностям человека. Чувства человека представляют собой глубокие интимные образования личности, характеризующие ее отношения к различным сторонам действительности, ее жизненную позицию. Будучи эмоциональным отношением человека к многообразным проявлениям и сторонам действительности, чувство выявляет в характере этого отношения особенности данного человека, его моральные убеждения, мировоззрение, его внутренний мир. «Ничто – ни слова, ни мысли, ни даже поступки наши не выражают так ясно и верно нас самих и наши отношения к миру, как наши чувствования: в них слышен характер не отдельной мысли, не отдельного решения, а всего содержания души нашей и ее строя», говорил К.Д. Ушинский.

Особую группу чувств составляют высшие чувства: нравственные, эстетические, интеллектуальные. Под нравственными чувствами надо понимать такие эмоциональные

отношения к поведению других людей и своему собственному, которые отражают общественную мораль, сложившиеся нравственные традиции, реальные отношения людей друг к другу. Нравственность – это «внутренние» духовные качества, которыми руководствуется человек, этические нормы правила поведения, определяемые этими качествами.

Источником нравственных знаний является прежде всего жизненный опыт людей. Из поколения в поколение передавались советы наставления потомкам, как жить в мире и согласии, избегать зла и несправедливости. Их называют «заветами», «заповедями». Заветы, заповеди есть у каждого народа. При всем их своеобразии они содержат и общечеловеческие нормы. Ужасными проявлениями социальных и экономических катаклизмов являются дефицит человеческих ценностей. Следствием (или причиной) этого выступают бездуховность, переоценка ценностей, потеря нравственных ориентиров подрастающего поколения. Поэтому проблема нравственного воспитания остается сегодня очень актуальной.

Нравственное воспитание включает в себя формирование и закрепление у обучающихся этических черт личности современного человека. На уроках русского языка и литературы используя различные тексты, можно проводить беседы об уважении к старшим, о сострадании к слабому, о настойчивости в достижении цели, о бескорыстии, о вежливости, о доброте, о героизме и др. Важно, чтобы ученик не только прочитал текст, правильно записал слова, но и осмыслил предлагаемую ситуацию, высказал свою точку зрения на происходящее.

Литература – неисчерпаемый источник духовных ценностей, которые необходимы человеку в жизни, и урок литературы – урок человеческого общения. Не секрет, что чтение уходит на задний план, дети мало читают, не воспринимают, не понимают поэзию. Не читающий ребенок, как правило, не способен рассуждать, воображать, слабо развита фантазия. Работая в школе, меня беспокоят следующие вопросы: как приобщить учащихся к чтению, как развивать любовь к слову, художественный вкус, как через урок литературы влиять на личность учащегося, на развитие его творческих способностей.

На первых уроках изучения жизни и творчества Л.Н. Толстого обнаруживается некоторая растерянность ребят перед значительностью писателя. После вступительных уроков начинаем разговор о «Войне и мире» с истории создания, со смысла заглавия, что такое «война», «мир»? С вчитывания в слово писателя начинается изучение романа. Мы восхищаемся непосредственностью Наташи Ростовой, добротой Пьера. «Главное качество всех произведений Толстого, – писал Чернышевский, – чистота нравственного чувства». Стараюсь, чтобы герои Толстого не были для ребят только представителями своего времени, а были бы прежде всего людьми, вместе с которыми имело смысл поразмышлять о том, как жить нам. И весь роман был не только исторической эпопеей, а произведением о том, как жить. Один жизненный путь Курагиных, Бергов, для которых главное – внешнее благополучие: богатство, карьера. Другой путь – путь князя Андрея, Пьера, Наташи, княжны Марии, для которых главное – выразить себя, совершить что – то большое: для Пьера, княжны Марии – делать добро; для Наташи – любить. А любить для нее – значит быть счастливой самой и дать счастье другому человеку.

«Война и мир» – роман не только о том, как жить каждому отдельному человеку, но и о том, как жить друг с другом целым народам и государствам. Постепенно ребята осознают, что хороший писатель помогает нам своим произведением глубже понимать людей, рассказывает о самых глубинных их чувствах, мыслях. Воспитывая внимательного читателя, учитель должен одновременно учить передавать слушателям свои впечатления от прочитанного. Для этой передачи учащиеся должны овладеть некоторыми приемами театрального искусства. Часто обращаюсь к инсценированию и чтению по лицам (ролям), это помогает «вживанию» в произведение. Ученикам это нравится. Они обогащаются духовно, прикасаются к фольклору, к народным истокам.

На уроках русского языка пытаюсь также соединить работу по речевому и нравственному развитию. Урок «Употребление форм имен прилагательных в речи» начала со слов Пришвина: «Все прекрасное на земле – от солнца, все хорошее от человека». Обучающиеся объясняют, почему эти строчки имеют отношение к уроку, определяют, есть ли в записанных предложениях прилагательные. Работа с прилагательными продолжалась по предложению: Пусть добрым будет ум у вас. А сердце умным будет (Строчки С.Я. Маршака) Предлагаю им определить по толковому словарю лексическое значение слова «сердце». Отвечают, что может сказать о сердце врач, как он может определить его (глухие тоны сердца, больное сердце, увеличенное). Как мы говорим о сердце человека с добрыми глазами, о сердце человека, который живет интересами других людей. Затем записывают 10 прилагательных (доброе, беспокойное, горячее, золотое, огромное, мягкое, и т.д.). Каждое прилагательное обсуждается, осмысливается. Для чего? Для того чтобы дети уловили разницу между словами «великодушное и благородное», «жалостливое и кроткое». Далее работают с фразеологическим словарем, выписывают фразеологизмы со словом «сердце», объясняют значение, говорят о людях с добрым сердцем, горячим сердцем, дают понятие о милосердии, обращают внимание на значении слова «милосердный». Приводят примеры литературных героев – кто отзывчив, добр. Определяют, как называют людей, которые имеют другую жизненную позицию, другое отношение к людям. Таким образом, они сами приходят к выводу о милосердии, доброте. «И каждый читатель как тайна», – сказано у Ахматовой, и как тайна, поэтому каждый урок. В нем скрыты и возможности творчества и возможности необыкновенных озарений. В этой неожиданности, непредсказуемости состоит, возможно, тайна притягательности нашей профессии.

Человек должен творить добро, так как светлые мысли и любовь делают душу чистой и радостной и она излучает свет. Что обеспечивает эффективность нравственного воспитания на уроке? Нравственно эмоциональный заряд методов и приемов работы учителя, стиль складывающихся взаимотношений между учителем и детьми на уроке, нравственная направленность личности учителя, его отношение к изучаемому материалу. На уроке постоянно возникают определенные деловые и нравственные отношения между учащимися. Решая познавательные задачи, поставленные перед ними, учащиеся общаются между собой, влияют друг на друга.

Наша задача – взрастить душу ребенка и разжечь огонек доброты, милосердия и человечности в каждом из них. И хотя еще не все проблемы решены до конца, очень хочется верить, что мы сумеем заложить в сердца подрастающего поколения семена добра, научить дорожить дружбой, быть достойными своей Родины.

Литература:

1. Кудышева Б. Вечная страна – вечные ценности. Самопознание.kz «Дәуір», 2014 – 104 с.
2. Учебно-методическое пособие. Алматы: Издательство «Норма -К», 2007 – 56 с.
3. Ковалев А.Г. Психология личности. М.: Просвещение, 1970 – 240 с.

Шигабутдинова Л.А., Аншакова А.Н.
КГУ «Гимназия № 9» г. Караганда

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО И КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В РЕЖИМЕ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Кто-то из мудрых сказал, что народ, который думает на один год вперед – выращивает хлеб. Народ, который думает на 10 лет вперёд – выращивает сад. Народ, который думает на 100 лет вперёд – выращивает молодое поколение.

Не секрет, что традиционное обучение построено на сообщении новых знаний, бесконечном повторении и тренировке, такое обучение способно вытравить из ребенка, то, что заложено природой. Противоречие заключается в том, что в наше быстро меняющееся время, с которым связывают стремительный рост информации, высокие темпы, происходит увеличение объема знаний человека в структуре мышления.

На современном этапе развития нашего общества педагоги ищут новые пути развития творческого воображения и критического мышления детей. Только грамотное использование различных способов обучения позволит создать условия, которые будут побуждать самих обучающихся к получению знаний. Мыслительный процесс начинается тогда, когда возникает задача или проблема, у которой нет готового способа решения. Если есть стремление что-то понять, в чем-то разобраться, это тоже мышление. Именно благодаря способности мыслить решаются трудные задачи, делаются открытия, появляются изобретения.

Проект – одна из новых педагогических технологии, которая дает возможность эффективно решать задачи личностно ориентированного подхода в обучении подрастающего поколения. Метод проектов — это педагогическая технология, основой которой является самостоятельная деятельность детей — исследовательская, познавательная, продуктивная, в процессе которой ребенок познаёт окружающий мир и воплощает новые знания в реальные продукты. В работе с учащимися начальных классов - проект — это специально организованный учителем и самостоятельно выполняемый учениками комплекс действий, направленный на разрешение проблемной ситуации и завершающийся созданием творческого продукта. «Всё, что я познаю, я знаю, для чего мне это надо и где и как я могу эти знания применить» — вот основной тезис современного понимания метода проектов.

Чтобы эффективно применять технологию проектирования в работе с детьми по развитию у них творческого и критического мышления, выделяют некоторые условия, которые следует создать для ребенка, чтобы пробудить желание решить проблему и которые должен соблюдать педагог-это осознание субъектной и объектной позиции ребенка. Педагог должен организовывать проблемную ситуацию для детей, но не должен предлагать свои варианты решения задачи. Иначе обучающийся окажется в объектной позиции. В проектной деятельности под субъектностью подразумевается выражение инициативы и проявление самостоятельной активности, при этом субъектность может проявляться по-разному. Ученик может высказать оригинальную идею или поддержать и немного видоизменить идею другого ребенка. В этом случае, нужно акцентировать внимание на своеобразии идеи детей. Поддерживать и позитивно отмечать сам факт высказывания, даже если оно повторяет высказывание другого ребенка. Это особенно важно для пассивных детей, не имеющих положительного социального опыта проявления инициативы.

Создание благоприятной психологической и исследовательской атмосферы в классе. Необходимо создать такую предметно-развивающую среду, чтобы у учащегося была возможность самостоятельно что-то исследовать, сравнивать, обобщать, спрашивать. Для этого, в первую очередь, необходимы исследовательские центры, мини-лаборатории, центры наблюдения за природой, которые помогают развивать познавательно-поисковую деятельность детей. Тогда у детей появляется масса проблемных вопросов, когда они, например, ухаживают за цветами: «Почему этот цветок любит солнце, а тот на солнышке засыхает?», «Почему один цветок любит, чтобы его землю рыхлили, а второй не терпит прикосновений?». Важнейшим условием для развития творческих способностей и организации проектной деятельности является создание психологической атмосферы свободы и безопасности. Педагог проявляет симпатию и теплоту к творческим опытам ребенка, он доброжелателен, избегает оценок, не критикует ребенка и его творческие продукты. Он постоянно обращает внимание обучающихся на оригинальные идеи, удачные находки, принимает любой творческий продукт независимо от его качества.

Поощряет любые вопросы со стороны ребенка, пробуждает фантазию ребенка вопросами, имеющими множество ответов. Учитель демонстрирует творческий стиль поведения, предлагает свои варианты решения задачи.

Чтобы работать над проектом, следует придерживаться особых требований: необходимо наличие социально значимой задачи (проблемы)- исследовательской, информационной, практической. Дальнейшая работа над проектом-это разрешение данной проблемы. Проблема может быть обозначена и педагогом, и самими детьми. Выполнение проекта начинается с планирования действий по разрешению проблемы. Каждое такое начинание требует исследовательской работы младших школьников, т. е. поиска информации, которая затем будет обработана, осмыслена и предоставлена участникам проектной группы. Результатом проектной деятельности является продукт. В общем виде это средство, которое разработали участники проекта для разрешения поставленной проблемы. Подготовленный продукт должен быть представлен заказчику, и представлен достаточно убедительно, как наиболее приемлемое средство решения проблемы. Таким образом, видим, что работа над всяким проектом есть ответ на вопрос пяти «П»: проблемы, планирования, поиска, проекта и презентации. При работе над проектом крайне важно научить детей основам самостоятельной мыслительной, поисковой деятельности, так как умение видеть проблемы развивается в течение длительного времени.

На начальном этапе, педагог ставит проблему, намечает пути ее решения, а само ре-шение и его поиск самостоятельно осуществляется детьми. На данном этапе важно научить их самостоятельно находить и подбирать нужный материал и оборудование, выполнять простейшие действия, видеть результат деятельности. Для решения этой задачи можно использовать наводящие вопросы: «Сможешь сделать как я?», «Что для этого тебе надо?» (оборудование, материалы), «Расскажи, что будешь делать?», «Где можно взять данные предметы?». Создание благоприятной психологической атмосферы способствует проявлению творческой активности и самостоятельности.

На втором этапе обучения, учитель только ставит проблему, а метод её решения дети ищут самостоятельно, стоит задача научить детей разными способами находить решение проблемных задач. Для этого можно использовать проблемные вопросы: «Что надо сделать?», «Как можно это проверить?», «Что получиться, если…?»;

– вопросы, побуждающие к демонстрации и развитию беглости и оригинальности мышления, например, «Мозговой штурм», «Кластер» и др.;

– создаются специальные условия для практики межличностного общения и сотрудничества;

– пополнение новыми материалами и предметами;

– моделирование исследовательской деятельности взрослым — для развития навыков экспериментирования и активности у пассивных и застенчивых детей.

На третьем этапе обучения приходиться решать следующую задачу: как сделать, чтобы ученик начальной школы смог самостоятельно пройти через все структурные компоненты проектной деятельности. Для этого используются следующие методы и приемы:

– разработка карточек-символов, подсказывающих способы деятельности детей;

– презентация ребенком своей деятельности;

– изготовление карточек с символическим изображением задачи проекта;

– использование дневниковых записей с графическим описанием опытов;

- приёмы развития критического мышления:

- ЗХУ (знаю, хочу узнать, узнал);

- синквейн;

- корзина идей.

Учитывая все вышеизложенное, можно отметить, что проектная деятельность, удобно совмещаясь с другими технологиями (РКМ – технология развития критического

мышления, проблемное обучение и др.), помогает развить творческие способности и развить критическое мышление. Ведь, воплощая проект, начинаем с формирования оригинального замысла, в конце проекта может быть создан новый творческий продукт, который ценен тем, что представляет собой уникальное видение мира, свойственное данному ребенку.

В творческом проекте повышается креативность за счет расширения пространства возможностей в момент обсуждения различных вариантов проекта. Кроме того, ученик получает позитивный опыт конкурентного взаимодействия и понимает, что идея должна представлять ценность не только для него, но и для других. Также, работа в режиме проектирования качественно изменяет всех участников образовательного процесса (ученики-педагоги-родители), а так же дает возможности для личностного роста.

Литература:

1. Бедерханова, В.П. Совместная проектировочная деятельность, как средство развития детей и взрослых // Развитие личности.2000.№ 1. С. 24–36.
2. Попова, Н.С., Тукаева, И.А. Опыт Садко, или Как развить творческие способности ребенка. Ростов н/Д., 2009.

Шокенова К.
Қарағанды қаласы, «Ыбырай Алтынсарин атындағы мектеп-лицейі» КММ

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА БАЛАЛАРДЫҢ ДАРЫНДЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ

Балалық шақта бала психикасының қалыптасуы барлық балалар дарынды бола алатындай қарқынмен жүреді. Үш жасар бала еркін оқиды, әдемі сурет салады, керемет ән айтады, шет тілдерінде сөйлейді дегенді жиі естиміз. Әрбір ата-ана өз баласының бойындағы дарындылыққа бейімділік пен қабілетін көреді.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында «Әр баланың жеке қабілетіне қарай интелектуалдық дамуы, жеке адамның дарындылығын, талантын, қабілетін дамыту» сияқты өзекті мәселелер енгізіліп отыр. Себебі ғылым мен техниканы, өндірісті әлемдік деңгейде дамыту үшін елімізге шығармашылықпен жұмыс жасайтын білімді, жоғары дайындығы бар білікті мамандар қажет. Сондықтан, қазіргі кезеңде мектептің негізгі жұмыстарын баланың жан-жақты дамуы мен қалыптасуына, олардың белсенділіктерін, жауапкершіліктерін арттыруға, мұғалімдердің шығармашылық жұмыстарын ұйымдастыруға, озат тәжірибені жинақтауға, ғылыми негізде білімді тәжірибемен ұштастыру қажет. Жалпы осы мәселе төңірегінде ғасырлар бойы жинақталған көптеген зерттеулер бар.

Дегенмен бұл мәселе өз шешімін тапты, енді оның нақты жолдары мен әдіс-тәсілдері бар деп айта алмаймыз. Себебі дарындылық жан-жақты, түбегейлі зерттелгенімен ары қарай дамып, тоқтаусыз өзгеріп отыратын категория десек те болады. Дарындылық – адам бойындағы тума қасиет деп есептеледі. Талантты, дарынды балалар жөнінде 1975 жылы дүниежүзілік Кеңес құрылды. Көптеген елдерде дарынды балаларды әлеуметтік, психологиялық жағынан қолдау мақсатында арнайы бағдарламалар жасақталды. Осы мәселені зерттеуге педагогика мен психология ғылымының ғалымдары ат салысты. Бір-бірін толықтырып отыратын бұл ғылымдардың нәтижелерін қазіргі таңдағы білім беру мен оқыту, тәрбиелеу үрдістерінде байқауға болады десек те болады.

Ересек балалар мектепке келеді, дәл осы жерде, мектепте оқушылардың қабілеттері мен бейімділіктері айқын көріне бастайды. Балалық шақтың әрбір кезеңінің психикалық өсуге өзіндік бейімділігі бар, алғышарттар тұрғысынан алғанда, балалар ересектерге қарағанда дарындырақ, бірақ олардың қабілеттерін анықтау және дамыту үшін уақытты жіберіп алмау өте маңызды. Бастауыш сынып мұғалімі ретінде мұғалімдердің осы

мәселеге қызығушылықтарын танытып, дарынды бала тұлғасын одан әрі қалыптастыру үшін қабілетті, шығармашыл балаларды анықтауға олардың қызығушылықтарын арттырудың маңызы зор.

Біз алдымызға келесі мақсаттарды қойдық:

1. Оқушылардың одан әрі жетілдіру мен дамытуға қабілеттері мен бейімділіктерін анықтау.
2. Адам өмірінің барлық саласында білімге құштарлығы жоғары балалармен жұмыс жүйесін құру.
3. Дарынды балалардың деректер қорын құру.
4. Жеке білім беру маршрутын құру (жеке даму жоспары).
5. Балалар портфолиосын қалыптастыру.
6. Ата-аналармен және сынып жетекшісімен жұмысты жүйелеу.
7. Балалардың түрлі байқауларға, олимпиадаларға, көрмелерге, ғылыми оқуларға, викториналарға қатысуы.
8. Шығармашылық белсенділіктің даму деңгейінің диагностикасын жүргізу.

Балалармен жұмысымызды жоспарлағанда келесі бағыттарды басшылыққа аламыз: жеделдету, байыту, жүйелеу және саралау.

Бірінші кезең – баланың жеке басын зерттеу. Балаларды және олардың ата-аналарын бақылау, диагностикалау, тестілеу аталғандар баланың психологиялық келбетін, оның психологиялық денсаулығын, шығармашылық қабілетін, жетістік мотивациясын, сонымен қатар баланың үйлесімді дамуына кедергі келтіретін тұлғалық қасиеттерін анықтауға көмектеседі. Біз келесі диагностикалық материалды қолданамыз:

- «Денсаулық, белсенділік, көңіл-күй» SAN сауалнамасы;
- «Сіздің шығармашылық әлеуетіңіз қандай» сауалнамасы;
- Рензуллидің шығармашылық сауалнамасы;
- Уильямстың шығармашылық сынағы;
- Дивергентті (креативті) ойлау тесті;
- Дембо-Рубинштейннің өзін-өзі бағалау тесті;
- Дарынды оқушының өзін-өзі бағалау деңгейін анықтауға арналған тест сауалнамасы;
- «Жетістіктерге қажеттілікті бағалау шкаласы» тесті;
- «Зейіннің тұрақтылығын бағалау» тесті;
- Торенстің шығармашылық ойлау сынағы;
- А.И. Савенковтың «Дарындылық картасы» әдістемесі.

Осы диагноз негізінде психологпен бірге сыныптың және әрбір оқушының аналитикалық есебі құрастырылады. Зерттеу мәліметтерін ала отырып, балалардың қабілеттері мен бейімділіктерін қалыптастыру үшін олармен жұмысты жүйелеу қажет болады. Жасырын түрі бар дарындылықты анықтау әлдеқайда қиынырақ. Мұндай балалар жоғары белсенділік танытпайды, тіпті пәндерден қанағаттанарлықсыз баға алады. Бірақ интеллект тесттерін немесе шығармашылық жұмыстарды жазғанда олар өте жоғары нәтиже көрсете алады. Дарындылық белгілері бар балаларда әділеттілік, шындықты сүю, дербестік сияқты қасиеттерге бейім болатынын байқауға болады, себебі тұлғаның сапасы баланың дамуына айтарлықтай әсер етеді.

Екінші кезең - балаларды қабілетіне, хоббиіне, бейімділігіне қарай бөлу. Осы жұмыстың нәтижесінде барлық балалар қабілетіне қарай топтарға бөлінеді. Әдеби, шығармашылық, техникалық, спорттық, көркемдік, музыкалық, көшбасшылық, академиялық. Әр топ үшін баланың жеке басының қалыптасуының, оның шығармашылық белсенділігінің, түрлі байқаулар мен олимпиадаларға қатысуының негізгі көрсеткіштері мен ерекшеліктерін көрсететін оқу маршруты әзірленеді. Әрбір баланың жеке еңбек картасы болады, ол баланың іс-әрекетінің бағытын көрсетеді.

Үшінші кезең - ата-аналармен жұмыс. Бұл кезең бастауыш мектепте өте маңызды, өйткені кіші оқушы өзі ойлап тапқан нәрсені өз бетінше іске асыра алмайды. Мұғалімнің,

баланың, тәрбиешінің және ата-ананың бірлескен жұмысы ғана қалаған нәтижеге әкеледі. Ол үшін келесі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады:
- ата-аналармен жеке консультациялар;
- онлайн конференциялар;
- сұхбаттар, дөңгелек үстелдер.
- мұғаліммен бірлесіп, сыныппен, жеке оқушылармен жұмыс жоспарын құру.

Төртінші кезең - баланың интеллектуалдық, шығармашылық дамуына барынша жағдай жасайтын білім беру траекториясын дамыту. Сыныпта «Тілтанушы», «Эрудит», «Зерттеушілер академиясы», «Жас өнертапқыш» бөлімдері құрылады.

Бұл жұмыста мұғалімге басқа пәндердің мамандарының көмегі қажет екенін атап өту маңызды. Сондықтан мұғалім өз жұмысын әкімшілікпен, пән мұғалімдерімен, психологпен, тәрбиешімен, үйірмелер мен секция жетекшілерімен, кітапхана қызметкерлерімен бірлесе отырып құрады. Сондай ақ, балалардың әртүрлі ақпарат көздерімен өздік жұмыстарына көп көңіл бөлінеді. Мұғалім балаларға жаңа білім алу үшін білім беру платформаларын меңгеруге көмектеседі.

Осы тұрғыда, мұғалім өз жұмысында саралап оқыту әдісін қолдана алады. Дарынды балалармен жұмыс жасаудың ерекшелігі бізге жекелеген пәндер бойынша материалдың дозаланған жеткізілімін анықтайтын шарттарды талап етеді. Бала өзінің дағдылары мен бейімділігін көрсете алатын білім салаларында тереңірек.

Балалардың жас аралық топтарын құру (2-4 сыныптар) балалардың динамикалық дамуына көмектеседі. Жұмыстың бұл нысаны өз құрдастарының ортасында қалатын, өткір жетекшілікпен алғажылжи алатын дарынды балалардың позициясының негізгі қиындығын жояды. Параллельдерді қайта топтастыру бойынша жұмыс жүйесі өзін жақсы нәтижеге алып келеді. Бір жастағы мектеп оқушыларын әр пән бойынша сабаққа бейімділігін, қызығушылығын, қабілетін, бейімділігін ескере отырып, топтарға бөледі.

Мысалы, бала «Эрудит» математикалық зертханасымен және басқа да гуманитарлық пәндермен әдеттегі топта айналысуы мүмкін, оның жүктемесін қызығушылықтары мен бейімділігі бағытында бөледі. Параллельден дарынды оқушылар тобын бөліп алу 8-10 адамнан тұратын топқа қосылуды білдіреді. Жалпы сыныпта қосымша сабақтар режимінде оқыту кезінде дарынды балаларды оқыту сараланған тәсілді қолдана отырып қатар жүргізіледі. Даралау мен саралаудың, оқу-тәрбие процесінің икемділігінің арқасында әр балаға даму стратегиясын таңдауға болады. Әйтпесе, дарынды балаларды оқыту дәстүрлі бағдарламадан тек қана өту қарқынымен ерекшеленеді, мұндай балалардың дамуына жеткіліксіз.

Дарынды оқушыларға арналған оңтайландыру біртекті топтардағы оқу мен жеке сабақтар арасындағы тепе-теңдікті табу болып табылады. Білім берудің тұлғалық-белсенді сипаты қосымша білім берудің негізгі міндеттерінің бірі-қабілетті балаларды анықтау, дамыту және қолдауды шешуге мүмкіндік береді. Дарынды балаларды оқытудың әдіс-тәсілдері:
1. Өзіндік жұмыстың үлкен үлесі (проблемаларды шешу, шығармашылық тапсырмалар);
2. Оқытуды интенсификациялау;
3. Жеке жұмысты күшейту;
4. Әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істеу;
5. Саралап оқыту;
6. Проблемалық оқыту;
7. Шағын топтарда (зертханаларда) оқыту;
8. Ғылыми-зерттеу және жобалау қызметі.

Сыныптағы әрбір оқушының оқу үлгерімінің, шығармашылық белсенділігінің және баланың тұлғалық қасиеттерінің негізгі көрсеткіштерін көрсететін жеке тұлғаның өмірлік тәжірибесін өзектендіру (сұраныс) негізінде жеке білім беру маршруты болуы керек. Мұғалімдер оқу үлгерімінің көрсеткіштері бағдарламаны ойдағыдай меңгеруі, айналысатын жұмысына ынталы қатынасы, әртүрлі байқауларға, фестивальдерге,

көрмелерге қатысуы, жеке, топтық, ұжымдық істердегі жеке тәжірибесін байыту болуы мүмкін. Әрине, әрбір жұмысты ынталандыру керек. Сертификаттар, грамоталар, алғыс хаттар әр оқушының еңбегін көрсетеді. Оның портфолиосын мұқият қалыптастыру.

Сондықтан, балаларды бақылау да шағын эксперимент болып табылады, бұл балалардың қабілеті мен бейімділігін тек сабақта ғана емес, сонымен қатар сабақтан тыс уақытта да (үзіліс, серуендеу, экскурсия). Ең көзге түспейтін оқушының бойында дарындылықтың әлі ашылмаған қасиеттері жасырынып қалуы мүмкін.

Әр оқу жылының соңында жұмыс қорытындысы бойынша дөңгелек үстел өткізіледі. Әр оқушының жетістіктері мен шығармашылық өсуінің кестесі толығады, сонымен қатар, мұндай жұмыстың басты мақсаты – барлық сынып оқушыларының өз өнерлерін көрсетуге деген құштарлығын қалыптастыру, бойында сол ұшқынды жандыру деп білеміз. Әрбір оқушы, мүмкін, оның болашаққа деген сенімділігін арттыруға көмектеседі, балалардың даралығын ашуға көмектеседі. Білім, жаңа ашулар, қызығушылықтар мен хоббилер әлеміне бастауыш сынып мұғалімдерінің оқушыларды қызықтыра білулері, сол үдеріске оларды белсенді қатыстыруы өзінің жемісін береді.

Әдебиеттер:

1. Байдильданова Б. Дарындылықты дамытудағы мұғалімнің рөлі. Бастауыш мектеп, 2010. №10. – Б. 11-13.
2. Адешова К. И. Дарынды балалармен жұмыс. Бастауыш мектеп, 2012. №10. – Б. 57.

Шубаева Ж. Ж.
Балқаш қаласы, «№9 жалпы білім беретін мектеп» КММ

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ӘДІСТЕРДІ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

Білім беру - бұл жекеленген құбылыс немесе дағды емес, ол оқушылардың оқуға қабілетін жақсартуға мүмкіндік беретін педагогикалық тетіктердің біртұтас кешені деп айқындалған. Білім беру үрдісін ақпараттандыру – жаңа инновациялық әдістер мен оқыту технологияларын қолдану арқылы, дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу- тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарлатуды көздейді. Бүгінгі күннің талабына сай білім саласында инновациялық технологиялар мен әдістерді қолданудың маңызы зор.

Инновациялық технологиялардың дамуы білімді бағалау және пайдалану жүйесін де уақытылы өзгертіп отыруды талап етеді. Осыған байланысты білім беруде қолданылатын әдіс-тәсілдер, әдістемелер, технологиялар жаңартылып отырады. Мысал үшін, Ұлыбританияда мұғалім мамандығын таңдап алған бүгінгі жастардың, өздерінің болашақ оқушылары сияқты, жеткілікті дәрежеде сандық сауаты бар, себебі ол өмір жағдайларының барлық аспектілерінде жаңа технологияның бар мүмкіндіктерін пайдалана отырып, инновациялық технологиялармен үнемі өзара әрекеттесетін ұрпақ өкіліне жатады. Заманауи білім беруде инновациялық технологиялар оқушыларға ғылыми ұйымдарды түсіндіруде және олардың қабылдауын, түсінуін жеңілдетуге мүмкіндік беріп, мұғалімдерге сабақ беруде маңызды құрал болып отыр. Сондықтан оқыту барысында осы технологияларды ойланып қолдануды қажет етеді.

XXI ғасырда білім мен ғылымды жаңа инновациялық технология бағытында дамыту маңызды мәселелердің бірі. Педагогикалық технологиядағы басты міндет-баланың танымдық әрекетін жандандыра отырып,педагогтың кәсіби қызметін жаңғырту арқылы алға қойған мақсатқа толықтай жету.Технологиямен жұмыс жүргізу 4 саты арқылы іске асады. Олар: оқып меңгеру; тәжірибеде қолдану; шығармашылық бағытта дамыту; нәтиже.

Қазіргі пән оқытушыларының негізгі міндеті — білім беруді нәтижеге бағыттау, яғни инновациялық жаңа технологияны меңгеру екені баршамызға мәлім. Оқу үдерісіне қоғамның жаңа қажеттіліктеріне сәйкес инновациялық тәсілдерді енгізу, оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісін талап етеді. Осыған орай кез-келген оқушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын заманауи инновациялық технологияны меңгеруге ұмтылу керек. Себебі мемлекеттік білім стандартына сәйкес оқу үдерісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияларды, білім алушылардың білімін қадағалаудың инновациялық бақылау-өлшеу құралдарын енгізуді жүктейді. Оқытудың жаңа педагогикалық технологиясы – оқытуды ізгілендіру, өзін-өзі дамытып, тәрбиелей білетін, заман ағымына ілесе алатын білікті, жан-жақты жеке тұлға қалыптастыруды мақсат етеді. Оқушылардың кәсіби білім сапасын арттырумен бірге өз қабілетіне қарап, өзін-өзі дамыта отырып, өзіне сын көзбен қарауға мүмкіндік береді. Танымдық белсенділігін арттырып, шығармашылық қабілетін дамытады.

Жалпы білім беретін орта мектептің мұғалімі ретінде біз күнделікті жұмысымызда алдымызға келесідей міндеттерді қоямыз:

-білім беру үрдісінде инновациялық технологияларды мүмкіндігінше қолдану;

-оқушылардың резервтік мүмкіндіктерін диагностикалау;

-пәннің түсіндірілуі мен ақпараттың жеткізілуінің жоғары сапасын қамтамасыз ету;

-оқу – тәрбие үрдісін компьютеризациялау және технологияландыру.

Заман талабына сай білім беру оқушылардың адамгершілік, интеллектуалдық дамуының жоғары деңгейі мен білімін қамтамасыз етуге бағытталған оқытудың үздіксіз үрдісі десек, оның тиімділігі мен сапасын арттыру мұғалімнен оқу процесінің ғылыми теорияға негізделген және оқушының қабілеті мен бейіміне негізделген оқытудың таңдамалы әдістеріне көшуді талап етеді.

Жаңа технология жүйесінде проблемалық және іскерлік ойын арқылы оқытудың да маңызы зор. Оқушылар әр түрлі проблемаларды талдайды, оның шешу жолдарын іздейді. Мұндай сабақтар оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамытады, пәнге қызығуын арттырады, өмірде кездесетін түрлі қиындықтарды жеңуге тәрбиелейді. Қазақ тілінің пәнін оқытуда инновациялық технологияларды пайдалану мұғалім үшін қандай маңызды болса, оқушы үшін одан да маңызды. Жаңа технологиялар оқушылардың білім сапасын арттыруға, өздігінен жұмыс істеу мүмкіндігін молайтуға көп көмегін тигізеді. Мысалы, саралап оқыту – оқушының туа біткен ақыл-ой қабілетінің жеке дамуының жан-жақтылығына негізделінген білім беру жүйесі. Барлық педагогикалық жүйе құрам бөліктерінде инновация (жаңашылдық) үрдісі іске асу үшін төмендегідей жұмыстар жүргізілуі тиіс. Біріншіден, оқытудың дәстүрлі емес сабақ түрлері мен жаңа әдіс-тәсілдерін қолдану. Екіншіден, оқушылардың ойлау қабілетін, жаңалықтарды тез қабылдауын қалыптастыру мен жаңалықтарды өмірде қолдана білуді үйретеді.

Сонымен қатар, тиімді әдістердің бірі- электрондық оқулықтармен жұмыс істеу. Компьютермен өткізілген әрбір сабақтан соң оқушы тест, бақылау жұмысы арқылы өз білімдерін бекітеді. Бала өз білімін өзі тексере алады, оқушы өз бетінше оқуға қызығады, өз білімін көтеруге ұмтылады. Жалпы айтқанда, «Оқу мен жазуды сын тұрғысынан ойлау» стратегиясы сабақты жоспарлауда өте тиімді. Сын тұрғысынан ойлау әдісі оқушының еркін сөйлеуіне,өз пікірін айтуға, достарының ойын тыңдауға, жағдаяттарды шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты шешуге бағытталған бағдарлама. Сыни тұрғыдан ойлау дегеніміз- ой қозғай отырып, оқушының өз ойымен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген -білгенін талдап салыстырып, білмегенін өзі зерттеп, дәлелдеп,өз бетімен және бірлесіп шығармашылық жұмыс жасау. Мұнда оқушының ойы шыңдалып, өз даму деңгейіне сай жетістіктерге жетуге болады. Осы аталған стратегиялардың бірнешеуі әр сабағымызда қолданыс табады. Мазмұны өте күрделі шығармалардың мәнін жете түсінуде, еске сақтауда сыни тұрғыдан ойлау стратегиялары оқушыларға көп көмегін тигізеді.Тақырыпты толық ашып түсінуде көмектесетін оқыту стратегиясы «БББ» әдісін

жиі қолданамыз. Осындай сын тұрғысынан ойлауға арналған тапсырмалар оқушыларды топпен бірігіп жұмыс жасауға үйретеді. Мәтінді өз бетінше меңгеруге жағдай жасайды. Сонымен қатар сабақтан тысқары қалатын оқушы болмайды, оқыған мәтінді түсіну оны түсінікті етіп айтып беру, оған қатысты ойын, пікірін білдіру арқылы оқушының тілі дамиды. Қазақ тілінің сабақтарында оқушылардың еркін ойлау мүмкіндіктерінің ашылуына себеп болған әдісі – ой толғаныс сатысы. Ой толғаныс сатысы кезеңінде, жаңа алынған білімдерді айқындайтын және ұштайтын деңгейде оқушыда шешім қабылдай алатын мүмкіндік болу керек. Шығыс даналығы «Мәселе нені үйретуде емес қалай үйретуде» демей ме? Сондықтан мақсат пен мазмұн мемлекеттік бағдарламаларда айқын беріліп отырған қазіргі жағдайда бұл әдістердің маңызы зор. Инновациялық әдіс – тәсіл білім сапасын арттыруға өз үлесін қосады. Бүгінгі қоғамның оқытушылар алдына қойып отырған басты міндеті, артар жүгі - сапалы білім берумен қатар жан-жақты дамыған,өзіндік ой-пікірі қалыптасқан тұлға қалыптастыру. Тұлға- қалыптастыруда - оның тәні мен жанын қатар дамыту, танымдық қызығушылығын дамытудың әдіс-тәсілдерін іздеу, анықтау, жүйелеу, қолдану.

Жаңаша әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалана отырып оқушылардың сабақ беру - үйреншікті жәй ғана шеберлік емес, ол - жаңадан жаңаны табатын өнер. Ж. Аймауытов Бүгінгі таңда мемлекетіміздің білім жүйесінің стратегиялық мақсаты - берген білімді, дағдыларды меңгеретін, бәсекелестік қабілеті мол, шығармашылық бағытта жұмыс істей алатын, ойлау қабілетімен ерекшеленетін жеке тұлға қалыптастыру үшін қолайлы жағдайлар жасау болып табылады.

Оқытудың белсенді әдіс-тәсілдерін қолдану бастауыш сынып оқушының қызығушылығын арттырып, ойлау жүйесінің дамуына жағдай жасайды. Бұл тәсіл біріншіден, оқушының білімін жетілдіруге ықпал етсе, екіншіден, оқытудағы пайда болған қиындықтарды талқылауды қарастырады. Мектепте креативті оқу-тәрбиелеу аясын қалыптастыру – оқушыға білім беру уәждемесіне және оларды әр түрлі ғылыми жеке жұмыстарға баулиды.

Қорыта айтқанда, оқыту процесінің нәтижелі болуы оқытушының сабақ беру шеберлігіне, сабағын қызғылықты жүргізіп, зейін қойдыра білуіне, оқушылардың өздігінен білім алуға үйренуіне байланысты. Қандай да болмасын жаңа әдіс-тәсілдер әрбір оқушының өз бетімен оқып үйренуіне сенімін ұялатып, шығармашылықпен жұмыс істеуіне, қорытынды жасай алуына, сөйлеу мәдениетінің өсуіне ықпал етеді, білім сапасын арттырады.

Оқыту технологияларын сабақта қолдану бастауыш сынып оқушылардың білім сапасын арттырып қана қоймайды, олардың жеке тұлға ретінде қалыптасуына әсерін тигізеді. Жаңа әдіс-тәсілдерді мән-мағыналарына, ерекшеліктеріне қарай таңдап қолдана білсек, балаға білім беруде ұтарымыз анық. Сондықтан мұғалім сабақтың жүргізілу жүйесін жетілдіріп, оқу – тәрбие жұмыстарын жүйелеп, сапасы мен тиімділігін арттырып, өзгерістер енгізуге барлық күш – жігерін жұмсауы тиіс.

Әдебиеттер:

1. Садуова Ж.Н. Жаңа педагогикалық технологиялар арқылы болашақ мұғалімдердің кәсіби бағыттылығын қалыптастыру. Астана. 2015.
2. Бұзаубақова К.Ж. Жаңа педагогикалық технологиялар. 2003.

Тушина С. Ю.
КГУ «Гимназия №1» г. Караганда, район Казыбек би

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ПРИМЕНЕНИЯ НОВЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДИСЦИПЛИНЕ ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА

Здоровье народа является важнейшим вопросом в реализации задачи, поставленной Елбасы по вхождению Казахстана в число пятидесяти конкурентоспособных стран мира. В настоящее время обострение социальной ситуации, снижение продолжительности жизни и неблагоприятные условия экологии становятся все более актуальной проблемой для мира. В стратегической программе «Казахстан – 2030», утвердившей курс развития страны, подчеркивается, что ведение здорового образа жизни наравне с вопросами государственного значения. Взаимосвязь образа жизни и здоровья определяет понятие здорового образа жизни. В пропаганде здорового образа жизни важны как наука, совершенствующая проблемы формирования культуры здорового образа жизни, определяющая приоритеты в этой области, так и знания, которые следуют формам обучения, воспитания подрастающего поколения и новым методам. Полученные школьниками знания о формировании здорового образа жизни станут прочной опорой для сохранения здоровья будущих граждан.

Формирование культуры здорового образа жизни школьников означает:

- формирование у личности умения всесторонне гармонировать с окружающей ее неживой и живой природной средой, максимально выгодно проводить свою жизнь на родине, в семье и для себя;

- здоровый образ жизни - это проведение мероприятий, направленных на укрепление здоровья с целью обеспечения гармоничного развития, сохранения и укрепления здоровья. На какие вопросы важно обратить внимание для формирования здорового образа жизни? Образ жизни - это формирование у индивида возможностей, направленных на выживание. На наш взгляд, в основе формирования здорового образа жизни человека с социально-психологической и биологической стороны могут лежать следующие условия:

- закаливание организма в результате активного движения, занятия физической культурой или спортом;
- осуществление гигиенических требований физического труда;
- реализация индивидуальных и социально-гигиенических требований;
- коммуникация и достижение экологической культуры;
- правильное половое воспитание;
- избегать вредных привычек.

Поэтому нам необходимо отстраивать детей от вредных привычек, прилагая усилия для формирования здорового образа жизни. Здоровье - это общая проблема. Рост населения, его качество, здоровье будут способствовать развитию благосостояния государства.

В своем нынешнем Послании Президент Республики Казахстан К. К. Токаев также акцентировал внимание на вопросах образования и посвятил раздел «Качественное образование». «Мы продолжим политику поддержки учителей. В период современных глобальных изменений образование выпускника может оставаться недостаточным до выхода на рынок труда. Поэтому перед компетентным министерством стоит задача адаптации учебных программ к новым условиям. Это - дело неотложное» [1].

На уроках физической культуры эффективность новых инновационных технологий высока. Образование - средство стабилизации общества, сохранения духовного наследия, преемственности поколений. С помощью имеющихся возможностей эффективно применять новые методы и приемы обучения, применять новые технологии на своих уроках, приобщать учащейся молодежи к нравственному, здоровому образу жизни в традициях народа, воспитывать здоровое поколение главная задача учителей физической культуры. Если это так, то недостаточно просто знать новые методы обучения и

воспитания, методики, найденные педагогами-новаторами, которые каждый должен использовать на своем ежедневном занятии по возможности.

Дисциплина физическая культура имеет больше особенностей, чем другие дисциплины. Здесь в центре внимания находятся способности, склонности ученика. Тем не менее, адаптация учащихся, развитие способностей, повышение интереса к спорту зависят от хорошо организованного занятия. Поэтому для повышения интереса учащихся к предмету можно взять историю возникновения видов спорта, связанных с темой на уроке, страны, в которых развиты виды спорта, а также жизнь известных спортсменов в разных областях спорта.

Учитель должен быть в центре внимания эффективности новых инновационных технологий в сочетании теории и практики, чтобы сделать урок привлекательным. Это общение между учителем и учеником, очень важно не только активно работать с учениками, хорошо изучающими урок, склонными к спорту, но и работать с знаниями, создавая хорошие мысли, благоприятные для развития всего ученика. Все учащиеся начинают свои способности с выполнения минимальных легких заданий, которые только после их обязательного полного выполнения переходят к выполнению упражнений следующего уровня сложности. Это, в свою очередь, создает конкуренцию между учениками и условия для того, чтобы каждый ученик поднялся на более высокий уровень в соответствии со своими способностями, знаниями. Содержательность работы может проявляться только при акцентировании внимания на сочетании теории и практики в постоянном применении новых методов на занятиях. В этих направлениях предлагаю использовать эффективные методы критического мышления и технологии уровневого обучения в дисциплине физическая культура. Дисциплина «Физическая культура» формирует: двигательные умения, навыки, формирование физической культуры, физическая культура воспитание. Также осваивает развивающие упражнения и добивается умения планировать государственную стандартную программу, овладение нормативными тестовыми упражнениями.

На уроках физической культуры можно эффективно использовать технологию критического мышления. Руководствуясь творческой частью данной технологии, можно создать размышления (например, организовать урок физической культуры в игровой форме), тем самым повысить адаптивность учащихся. Ожидаемый результат - повышение активности и интереса к предмету Физическая культура. Повышается творчество учащихся, самоконтроль, эстетический вкус. Например, если на уроке физической культуры взять освежающий момент, то можно остановиться на национальных видах игр, с целью проведения урока «Эстафетные состязания», чтобы сначала поразмышлять над учениками. Задавая свои представления о национальных играх, он выполняет их во время урока. В плане развития мышления конкурс «Веселый финиш» среди классов дает свои результаты интегрированный урок, сочетающий в себе умственные способности учащихся, специфику скорости, способность к быстрому принятию решений и групповым действиям. На занятиях используются игры по биологии, химии, математике, рисованию, начальной военной подготовке и физической культуре. Для увлекательного проведения занятия с помощью мультимедийного проектора можно познакомить с историей национальных игр и потренироваться в поиске скрытых вопросов. Каждая группа оценивается по заданным цифрам баллов. Позже ход урока был задан вопросом: «Кто быстрее?» в этом разделе учащиеся бегут эстафетной палочкой до места назначения и достигнув определенного места, быстро выполняют задания, записанные на доске, после чего возвращаются. В этом разделе у учащихся повышается интерес к занятиям, логическое мышление, развивается двигательная деятельность. Важно использовать веселые песенно-танцевальные мелодии в утренних упражнениях по написанию и тонизированию. Например, танец можно использовать вместо упражнений на тонизирование, утреннюю гимнастику. Также с помощью мультимедийного проектора на тему «Путешествие в мир спорта» можно повысить интерес учащихся к спорту, проведя

интеллектуальную игру с учащимися. На этом занятии учащиеся смогут познакомиться с первыми олимпийскими чемпионами Казахстана, начиная с самых титулованных чемпионов.

Кроме того, в сети программ по новаторским методикам, проходящих на телеканалах с целью пропаганды здорового образа жизни, можно проводить соревнования по спортивным, национальным играм в форме межклассных групповых соревнований. Человек, занимающийся физкультурой, всегда чувствует себя бодрым. А у бдительного человека особое отношение к жизни. Спорт требует усердия и прививает страсть к жизни. В результате проведения национальных спортивных игр у учащегося формируется уважение к традициям, организованность, любознательность, закаливание нервной системы, развитие мышления, желание учиться формируется. А каких результатов можно достичь при использовании технологии уровневого дифференцированного обучения? Во время занятий «Что?» показать, что на уроке есть искренность, обучение. «Когда?» необходимо убедиться в полной ясности ситуации, которая происходит после занятий. «Где?» необходимо определить партнера между учеником и учителем и добиться результата. Например, на уроке «Акробатические упражнения» сначала дать учащимся вопросы, связанные с прошлыми темами, и рассказать, по какой теме проходит новый урок сегодня. В ходе урока давать учащимся упрощенные логические вопросы, а затем давать сложные вопросы в качестве заданий. Ученик, нашедший ответы на вопросы, на месте демонстрирует практическое выполнение упражнения. Во время урока может быть четко выражена внутренняя позиционная точка зрения и направленность ученика. Только тогда урок станет продуктивным, повысится качество знаний. В этих направлениях каждый учитель должен иметь свою платформу для обучения, обучения. Это следующее :

- понимание уровня знаний, способностей, возможностей каждого учащегося;
- восприятие достижений и недостатков ученика;
- помочь учащимся преодолеть трудности, избавиться от недостатков.

Таким образом, необходимо провести анализ знаний учащихся путем уровневого выполнения игровых элементов, методов, установив баллы, набранные учащимися при выполнении заданий в таблицу «Мониторинг развития». Игра в интересные игры, связанные с тематикой проведения, также способствует повышению качества хода занятий. А именно: «Кто быстрее?», «Веселые игры!», «Я чемпион!», «Считалочка», а также подвижные игры и отработка навыков проведения национальных игр на уроках.

Таким образом, в дисциплине физическая культура есть много возможностей для применения новых инновационных технологий. Большое значение для повышения интереса учащихся к предмету, повышения качества знаний имеют и внеклассные спортивные мероприятия. В результате проведения такой работы у учащихся повышается активность и формируется склонность к спорту. Повышает познавательные способности учащихся, осознает, что от этого зависит здоровая жизнь, здоровье человека. В результате повышается качество знаний учащихся, достигается высокое качество в учебных четвертях. Таким образом, прежде всего, важно развивать социальную компетентность личности. Тем самым достигается коллективное исследование, т. е. возрастает потенциал ученика в самоуправлении.

Литература:

1.Токаев К. К. Послание народу «Единство народа и системные реформы - прочная основа процветания страны». 1 сентября 2021 года

2. Стратегия «Казахстан – 2030».

3. Уакбаев Е. Развитие системы физического воспитания в Казахстане. - Алматы: «Санат», 2000.

Хиба Ә.Ж., Кисикова Б.С.
КГУ « Школа-лицей им. А.Ермекова» г. Караганда

ЛЭПБУК КАК СОВРЕМЕННОЕ СРЕДСТВО ОБУЧЕНИЯ

Новые требования начального образования направляет педагогов на индивидуализацию образования, а значит на поиск новых, наиболее эффективных, инновационных форм, методов, приёмов работы с детьми. Одной из таких интересных форм работы можно считать лэпбук.

Лэпбук (lapbook), или как его еще называют тематическая или интерактивная папка, - это сравнительно новое средство обучения, пришедшее из Америки. В дословном переводе с английского значит «наколенная книга», которую можно удобно разложить у себя на коленях и за один раз просмотреть все ее содержимое. Лэпбук представляет собой самодельную бумажную книжечку с кармашками, дверками, окошками, подвижными деталями, которые ребенок может доставать, перекладывать, складывать по своему усмотрению. В ней собирается материал по какой-то определенной теме. При этом лэпбук - это не просто поделка. Это заключительный этап самостоятельной исследовательской работы, которую ребенок проделал в ходе изучения данной темы. Чтобы заполнить эту папку, ему нужно будет выполнить определенные задания, провести исследовательскую работу, в процессе которой ребенок участвует в поиске, анализе и сортировке информации. Создание лэпбука поможет закрепить и систематизировать изученный материал, а рассматривание папки в дальнейшем позволит быстро освежить в памяти пройденные темы. Было бы даже правильнее определить лэпбук не как средство обучения, а как особую форму организации учебного материала. Конечно, американцы не изобрели велосипед – похожие развивающие книжки или книжки-игрушки были всегда, но все-таки благодаря им (а точнее, американским хоумскулерам) лэпбукинг выделился в отдельный жанр. И, как и другие полезные новшества с запада, этот жанр удачно подхвачен и развивается отечественными педагогами.

Зачем нужен лэпбук? Во-первых, лэпбук помогает ребенку по своему желанию организовать информацию по изучаемой теме и лучше понять и запомнить материал (особенно если ребенок визуал). Во-вторых, это отличный способ для повторения пройденного. В любое удобное время ребенок просто открывает лэпбук и с радостью повторяет пройденное, рассматривая сделанную своими же руками книжку. В-третьих, ребенок научится самостоятельно собирать и организовывать информацию – хорошая подготовка к написанию рефератов. В-четвёртых, лэпбук хорошо подойдет для занятий в группах, где одновременно обучаются дети разных возрастов. Можно выбрать задания под силу каждому. Ну и в конце концов, это просто интересно!

Данная форма работы помогает педагогам создать условия для поддержки детской инициа-тивы и творчества в группе. В процессе такого творчества ребенок становится не только создателем своей собственной книги, но и дизайнером, художником-иллюстратором, сочинителем собственных историй, загадок, стихотворений. Такая увлекательная форма работы создает условия для развития личности, мотивации и способностей ребенка.

Одним из плюсов данной работы является тот факт, что работа над созданием лэпбука может носить как индивидуальный характер, так парный или групповой. Работая индивидуально, учащийся занимается поиском, сбором информации и оформлением своей работы самостоятельно, рассчитывая только на себя и свои силы. Данный вид работы необходим, если в классе есть учащиеся, которым тяжело находить контакт с другими одноклассниками, если они стеснительны и необщительны. Работая в паре, учащиеся учатся делить задание на микро-темы и заниматься проработкой своей темы индивидуально или делать всю работу сообща. Важной формой работы является взаимодействие в малой группе, когда 3–5 учеников работают над одним лэпбуком, что

является актуальным с точки зрения социализации ребенка в обществе. Здесь, с одной стороны, каждый должен понимать свою значимость, а с другой нельзя допускать, чтобы кто-то остался без определенного задания, думая, что всю работу сделает за него кто-то другой. В группе школьники учатся выстраивать свои рабочие взаимоотношения на стремлении выполнить работу максимально хорошо.

Необходимо отметить, что применение лэпбука на уроках и в свободной деятельности возможно не на каждом типе учебного занятия по ряду причин. Данная методика и техника обучения подходит для закрепления или обобщения и повторения, когда дети в определенной степени владеют информацией по заданной теме, но создавая лэпбук, им приходится детализировать информацию по центральной теме лэпбука, креативно подходить к оформлению и объяснению как уже изученного, так и нового материала. Одним из минусов данной работы является время, необходимое на создание лэпбука.

Одного занятия будет недостаточно, тем более, учитывая тот факт, что перед созданием конечного продукта, необходимо тщательно продумать его структуру и найти нужную информацию. Большую часть работы (планирование и поиск информации) можно осуществлять дома, но при консультации с учителем.

Этапы изготовления лэпбука:

1. Определись с темой будущего лэпбука. Тема может быть совершенно любая: животные, времена года, геометрические фигуры, глагол, писатели-сказочники и т.д. Лучше всего получаются лэпбуки на какие-то частные, а не на общие темы.
2. После того, как вы избрали тему, вам надо взять бумагу и ручку и написать план. Ведь лэпбук - это не просто книжка с картинками. Это учебное пособие. Поэтому вам надо продумать, что он должен включать в себя, чтобы полностью раскрыть тему.
3. Следующий этап самый интересный: разработка макета. Надо придумать, как в лэпбуке будет представлен каждый из пунктов плана. То есть нарисовать макет. Здесь нет границ для фантазии: формы представления могут быть любые. От самого простого - текстового, до игр и развивающих заданий. И все это разместить на разных элементах: в кармашках, блокнотиках, мини-книжках, книжках-гармошках, вращающихся кругах, конвертиках разных форм, карточках, разворачивающихся страничках и т.д.
4. Последний этап – создание лэпбука. Для создания лэпбука понадобится: картонная папка-основа (можно купить или сделать самим); цветная и белая бумага; ножницы; клей; степлер; скотч; цветные карандаши, фломастеры, разноцветные ручки; безграничная фантазия.

Нашими учениками созданы несколько лэпбуков, один из них по теме: «Наше питание». Цель: Создание папки заключается, в том чтобы, обобщить знания учащихся о питании и пищеварительной системе. Основная задача это- расширить объём знаний учащихся о пищеварительной системе человека и необходимых организму питательных веществах, составить правила правильного питания, воспитывать у детей ответственное отношение к своему здоровью и интерес к предмету посредством использования технологии лэпбук.

В лэпбук вошли следующие элементы: схема «Пищеварительная система», конверты «Белки», «Жиры», «Углеводы», таблица «Витамины и микроэлементы». Дидактические игры «Как правильно питаться», «Заполни таблицу» (проанализировать состав питательных веществ, указанный на этикетке известных продуктов). В каждом лэпбуке помещается много информации в очень привлекательной и интересной форме.

Эффективность применения лэпбуков позволила предположить возможность его использования в разных образовательных областях. Результаты наблюдений показали, что дети стали активно взаимодействовать со сверстниками и взрослыми, проявлять интерес к участию в совместной деятельности. Значительно повысилась познавательная активность, любознательность, самостоятельность и инициативность в решении поставленных задач. Изучаемый материал успешно используется детьми в повседневной жизни. Одним из показателей результативности использования лэпбуков в образовательной деятельности является наличие положительных результатов.

Создание лэпбука решает ряд задач современного образования, давая учащимся не только знания предмета, но и обучая их всесторонне смотреть на проблему, ставить задачи и решать их, творчески подходить к вопросу организации, подбору информации и способах ее оформления. Лэпбук — это не просто метод, помогающий закрепить и отработать полученные знания на уроке, это полет фантазии, который может дать непредсказуемые результаты, это исследование, которые однажды начавшись, будет продолжаться всю жизнь, ведь если посеять в ребенке «зерно» открытия и исследования, оно будет расти и увеличиваться. Задача учителя лишь придавать учащимся уверенности в своих силах и правильно мотивировать на открытие новых горизонтов.

Литература:

1. Терентьева Н.А. «Лэпбук как вид совместной деятельности взрослого и ребенка.
2. Блохина Е., Лиханова Т. «Лэпбук-«наколенная книга».